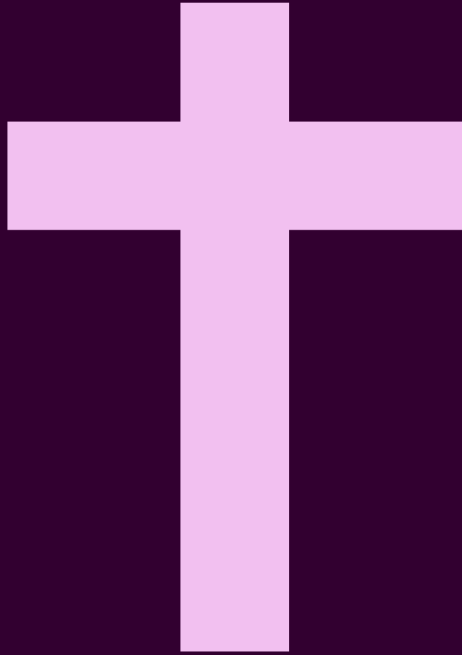

NMÎ MÎ U KÓPU
DYUU

The New Testament in the Rossel Language, also called the
Yele Language, of Papua New Guinea

NMÎ MÎ U KÓPU DYUU

**The New Testament in the Rossel Language, also called the Yele Language, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Yele Rossel long Niugini**

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011-2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yele Rossel (Yele)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2009-11-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Mar 2024 from source files dated 13 Dec 2023

f23d3065-5277-5598-adb2-6416a21ad128

Contents

Nmî mî u kópu dyuu	1
Mátiyu	2
Mak	60
Luukî	94
Njon	152
Dpodo	191
Lóma	243
1 Kódin	267
2 Kódin	291
Nkalásiya	308
Epeso	317
Pilipay	325
Kílosa	331
1 Tesalonika	337
2 Tesalonika	343
1 Timoti	346
2 Timoti	353
Taitas	358
Pilimon	361
Hipîlu	363
Njems	382
1 Pita	389
2 Pita	397
1 Njon	401
2 Njon	407
3 Njon	408
Njuda	409
Tpyuu	411
Bible reading	436

Nmî mî u kópu dyuu
The New Testament in the
Yele (Rossel) language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long
tokples Yele long Niugini

Nmî mî u kópu dyuu

The New Testament in the Yele (Rossel)
 language of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1987, reprinted 1997 Wycliffe Bible
 Translators, Inc.

Print publication, 1997, Bible League
 International

Web version
 © 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
 under the terms of the Creative Commons
 license (Attribution-Noncommercial-No
 Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share – to copy, dis-
 tribute and transmit the text under the
 following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the
 work to *Wycliffe Bible Translators* (but
 not in any way that suggests that they
 endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this
 work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not
 alter, transform, or build upon this
 work.
- **In addition,** you have permission to
 port the text to different file formats,
 as long as you don't change any of the
 text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution,
 you must make clear to others the license
 terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok
 orait na lo bilong Creative Commons
 Attribution-Noncommercial-No Deriva-
 tive Works license. Em i tok olsem **yu**
ken givim kopi long narepela manmeri.
 Yu ken wokim kopi na givim long husat i
 laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samt-
 ing i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu
 no ken kisim mani na salim dispela. **Yu**
mas givim nating. Na tu, **yu no ken**
senisim Tok.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na nara-
 pela buk i stap long dispela sait i gat tok
 orait long usim wantaim dispela samting
 tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu
 mas askim husat i papa bilong copyright
 long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
 long dispela tok orait, stretim tok, salim
 Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long
 nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
 i stap long [http://creativecommons.org/li-
 censes/by-nc-nd/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode).

Sapos yu gat askim long dispela, **plis**
askim mipela.

Table of Contents

MÁTIYU

Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o, pi ngmê u pi Mátiyu. Yesu u kuwó, pi yilí Mátiyu p:uu dnye ndiye. Yoo woni alanté a nuw:o nyédi, dpo, Yi yéli yi vy:o pini ngmê ngê ala puku dmi yinê d:êê ngê. Woni yoo alanté a nuw:o nyédi, dpo, Mátiyu ngê chóó d:êê ngê.

Yesu Kédisu u tii Luukî 3:23-38

¹ Yesu Kédisu King Dépidi u tii nedê pini ngmê, ala u tii. Myenté yi Dépidi Epîlaham u tii nedê pini.

² Epîlaham tp:oo Yisak, Yisak tp:oo Njakóp.

Njakóp tp:oo yoo, Njuda mbwémi kní, yélini Yichip dnyen:aa ya.

³ Njuda tp:oo dê Pedes mbwémi Seda. Yi pye u pi Tema.

Pedes tp:oo Hesídon, Hesídon tp:oo Lamí.

⁴ Lamí tp:oo Aminatap, Aminatap tp:oo Nason.

Nason tp:oo Salímon.

⁵ Salímon u tii nedê pi ngmê chópu, u pi Mbówas, u pye Lahap.

Mbówas tp:oo Opédi, u pye u pi Luti.

Opédi tp:oo Njési, ⁶ Njési tp:oo King Dépidi.

Dépidi tp:oo Solomon, u pye pyópuni Dépidi ngê Yudaiya kwulo a pwââ.

⁷ Solomon tp:oo Lehopówam, Lehopówam tp:oo Apaicha.

Apaicha tp:oo Asa. ⁸ Asa tp:oo Njehosípat.

Njehosípat tp:oo Njódam, Njódam tp:oo Yusaiya.

⁹ Yusaiya tp:oo Njótam, Njótam tp:oo Ehas.

Ehas tp:oo Hesíkaiya. ¹⁰ Hesíkaiya tp:oo Manasa.

Manasa tp:oo Amon, Amon tp:oo Njósaiya.

¹¹ Njósaiya tp:oo yoo, Njekînaiya mbwémi kní. Yi dini ghi ngê Mbápilem tpémi y:oo Njedusalem a pw:oo ngópu, Yisíléli tpémi Mbápilem núw:o tumo.

¹² U kuwó dini ghi ngê Njekînaiya tp:oo Siyaltiyéli mî pyodo.

Siyaltiyéli tp:oo Sedapapel. Sedapapel u dye ghi ngê, Yisíléli tpémi Njedusalem mê diyé dniye, p:aa mêmí l:âmo ngópu.

¹³ Sedapapel tp:oo Apiyuda.

Apiyuda tp:oo Elayakim, Elayakim tp:oo Asó.

¹⁴ Asó tp:oo Sadóki, Sadóki tp:oo Akim.

Akim tp:oo Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda tp:oo Eliyesa.

Eliyesa tp:oo Matan, Matan tp:oo Njakóp.

¹⁶ Njakóp tp:oo Njósép, pini n:ii Méli u moo.

Yi Méli Yesu u pye, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê.

¹⁷ Pi dyêédí y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Epîlaham, nkoo Dépidi. Pi dyêédí mê y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Dépidi, nkoo Mbápilem tpémi y:oo Yisíléli tpémi Mbápilem u ngwo núw:o tumo. Pi dyêédí mê y:a mê páádi mî loo, yed:oo Yesu Kédisu mî ta.

Yesu Kédisu u ngwo pyodo

Luukî 2:1-7

¹⁸ Yesu Kédisu alanté ta. U pye Méli, Njósép u yémí p:uu yidoo kwo. Ghélfí daangê yéé knopwo, u lama yaa wo, apê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê tp:ee a mênê ngmêdê kââ. * ¹⁹ U moo Njósép, pi mb:aa. U yi u ngwo dêpwo kwo, Méli u pi yoo vy:o nî dyênê, u yi u ngwo doo kwo, Méli tumu-tumu nî kpípí. ²⁰ Yi kópu p:uu dpodombiy:e doo nuw:o, mgídí ngmê ngê nmî Lémi u en-jel ngma a wâdívyingo, kwo, Njósép, Dépidi u tii nedê pini. Kwo, Kópuni Méli ngê pyodo, p:uu kidimê nuw:o. Kwo, Méli dpí nya ngi, ngmâm ngê dpí pyódu ngi. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê tp:ee u mênê yinê dê kââ. ²¹ Kwo, Tpémíni wa tpyé, u pi dpí ntaa ngi, Yesu, mu kópu u díy:o u yoo yinê wa ngee té, yi yikí dmi u pwo wa ghay. (Yesu u nt:u kópu, yoo yi Mbwámê.) *

²² Kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê a d:êê ngê, Chóó Lémi ngê yinté a ntiye ngê. Yi kópu ala,

²³ Kwodo ngmê mbwili ngê wa ghê, tp:ee ngmêwa tpyé, u pi Imanuwel.

(Imanuwel u nt:u kópu, Chóó Lémi nmî p:uu a t:a.) *

* **1:18:** Luukí 1:27,35 * **1:21:** Luukí 1:31 * **1:23:** Is 7:14

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njósép nyaa wo, kópuni enjel ngê u wóó k:oo u kwo mînê vyyu, yi kópu d:uu ngê, Méli nyââ, u kpâm ngê pyódu ngê, ²⁵ ngmênê kópu nongo daangmê mdo ngópu, u dí mî tpamê wo. Njósép ngê tp:ee u pi nt:ângo, Yesu.

2

Mâawe ndîi knî y:oo Yesu u ngwo mî m:uu ngópu

¹ Yesu p:aani n:ii ta, u pi Petîlem, Njuda Wee u kwo p:aani ngmê. Yi dini ghi ngê Helodi king ngê doo ya. Kââdí kwéli dpo kee, mâawe ndîi knî ngmê y:i a ndê dniye, Njedusalem mî taa dniye. Pudu knî yi kakêmê chámêchámê yi tpókni yi lama mb:aamb:aa ngê doo ya. ² Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye póó dniye, yepê, Tépémini nmyi king ngê wa pyódu, ló y:i ta? Yepê, Dini ghi n:ii ngê a ta, u pudu nmî p:o kînmo módu. Yepê, Yi tpómu yidun:aa châpu, u l:êê dîy:o nmo lee dniye. ³ King Helodi ngê dini ghi n:ii ngê yi kópu nyongo, ghê u mênê ghipé wo, u nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo. Njedusalem tpémi yi nuw:onuw:o u kópu ngê mye pyodo. ⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo a danê too, déêpî pyu yoo myedê danê too, ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:aa, ló p:aani wa t:aa? ⁵ Kwo, Petîlem wa t:aa, Njuda Wee u kwo. Kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo,

⁶ Njuda Wee u kwo p:aani n:ii u pi tédê, Petîlem,

dîyo u pi ndîi ngê wa pyódu,

mu kópu u dîy:o dîyo yi p:aani pi ngmêwa t:aa,

pini n:ii ngê a yoo Yisîléli tpémi adî y:enê dé.

⁷ Wod:oo Helodi ngê yi mâawe yoo tumutumu a danê too, yepê, Ló wéni ngê yi pudu mwiyé nmyinê m:uu ngópu? Dini ghi n:ii ngê u kakêmê u kwo chámê ngópu, ⁸ wod:oo Petîlem dy:ââ too, yepê, Yi tpémi mb:aamb:aa ngê dpîmo pyw:ee yó. Yepê, Dmyinên:aa pyw:ee knomomê, amêma a ka modo vyi yó, u nkwo wanî lê, an:uu châpu. ⁹⁻¹⁰ Wod:oo kada a y:ee ngópu. Puduni yi p:o a m:uu ngópu, maa p:uu yi

pudu mê m:uu ngópu, dnye yâmuyâmu. Yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. Tpómu kwéli doo a ya, yi pudu y:i mî ghê wo, yi tpémi u ngwo a pyw:ee ngópu. ¹¹ Ngomo k:oo yi kee dniye, apê, U pye vyââ mu tóó. Yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, u ngwo châpu ngópu. Yi péé dmi kpémî ngópu, tpile mb:aa knî u kwo ngmê y:ee ngópu, nkól ngmê, pídánkînsens myomo, mée pyolo. Yi tpile knî yi pywuu dmi pââ ndîi dé.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi p:o mēdn̄ye diyédiyé, Chóó Lémi ngê wóó k:oo yepê, Helodi ka máádi nangê kwolo. Wod:oo kn:aa máádi m:uu kalê ngópu.

Njósép mupwokni Yichip u ngwo lee dniye

¹³ Mâawe yoo yi lee dniye, Njósép ngê nmî Lémi u enjel wóó k:oo ngmê módu, kwo, A piidi. Kwo, Méli ghee yi k:ii mbêpê dmyeno, Yichip núw:o dé, y:i dmyinên:aa ya, u dí nga am:aa vyi. Kwo, Helodi ngê ye tpémi u nmy:uu kn:ââ daa kēmakēma a chapî. Kwo, Wa a pyw:ee knomomê, wa vy:a. ¹⁴ Wod:oo yi mgîdí vy:o Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, Yichip dîyo mî taa dniye. ¹⁵ Y:i dnyen:aa ya, u dí Helodi mî pwene. Nmî Lémi ngê chóó u kópu u ngwo a ntiye ngê, kópuni puku yedê alanté a tóó, A tp:ee Yichip doon:aa ya, y:i u kwo nîmo mbwolo, u ngwo a loo.

Helodi ngê tp:ee yilî u ngwo vyâ

¹⁶ Helodi ghêlî daangê pwene, dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini knî y:oo até dé dóó nê, yi p:o maa diyé dmi, wod:oo d:ud:umbiy:e nod:e wo. Wéni n:ii mwiyé u kwo kēma ngópu, nuw:o kwólu, apê, Yi tpémi ngê m:ââ miyó doongê ndîi. U lede knî ye yepê, Petîlem dmyinê lēpî, tpémini kamî dé taa dmi, n:ii knî y:oo m:ââ miyó doongê ma ngópu, dp:uu vya tóó. Wod:oo lee dniye, yinté mî d:uu ngópu, Petîlem Wee u kwo tp:ee mââ kamî yintómu vya tumo. ¹⁷ Kópuni Njedîmaiya ngê yi wee p:uu wunê a d:êê ngê, yi lede knî y:oo yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

¹⁸ Laama Wee u kwo mbê ndîi ngê dé pyódu.

Lechel u too pee yoo yi tp:ee yoo yi l:êê dîy:o ka mbê té.

Ka mbê té. Doo u ntââ pi ngê yi nuw:o dmi daawa l:âmo,

mu kópu u dîy:o yi tp:ee yoo yi ghê dmi daa pyede.

Njósép mupwoknî Yisîléli u ngwo mê diyé dniye

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Helodi pwene, Njósép mupwoknî Yichip dnye ya. Njósép ngê u wóo k:oo nmî Lémi u enjel ngmê módu, ²⁰ kwo, A piidi, Méli ghee yi k:ii nmyi wee u kwo mê diyé dmyeno, Yisîléli. Kwo, N:ii ngê u yi doo kwo, Ye tpémi nî vy:a, kêê pw:onu. ²¹ Wod:oo Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, yi wee u kwo mê diyé dniye. ²² Dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Helodi tp:oo Akeleyas Helodi ngê u mî u d:aa kêê kââdí, Njuda tpémi yi king ngê dê pyódu, Njósép nkîngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Y:i nmîn:aa ya. U wóo k:oo nmî Lémi u enjel mê módu, kwo, Nkálili Wee u kwo dpî lee dmyeno, y:i dmyinên:aa ya. ²³ Wod:oo Nkálili Wee u kwo lee dniye, p:aa ngmê y:i dnyen:aa ya, u pi Nasalet. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

Pi knî y:oo u pi wa ntaa ngmê, Nasalet pi.

3

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó Mak 1:1-8; Luukî 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu mâawe ngê pyodo, Nasalet doo ya. Yi ngwo Njon Baptist ngê u dpodo kn:ââ chópu. Njuda Wee u kwo w:amî mbêmê pi knî ye dpîmon:aa dêêpî. ² Yipu, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno. ³ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó,

maa mb:aa yidó yé yó. *

⁴ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpídî gh:aagh:aa ntee dpîmo a t:emî, Njon ngê yinté kpídî myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpídî. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyîlo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo u ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u dîy:o nté y:i dêpwo ya. ⁵ Njedusalem pi yilî Njon ka loo, Njuda Wee u kwo p:aa woni knî yi k:oo yoo a ndê dniye, Njon ka lee dniye, mb:waa ndîi Njódan u nkîgh:ê p:aani n:ii a pyede, yi p:aani tpémi Njon ka mye lee dniye, dnyen:aa ng:aang:aa. ⁶ Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a y:emî dé, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan yinê dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísím ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísím kîgha, yi kêlî ghê Pádisi yoo, Sadyusi yoo yilî u kwo mye loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísím kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módu, yepê, Nmyo k:omodané pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nmye, Mbápitísím mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. Yepê, Nmyi dono yilî mwiyé kée tóó. ⁸ Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilî dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndéndê ngê dê ngmêê t:oo. * ⁹ Yepê, Ala kópu namê tpapê, Epîlaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vuywo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vuy, ngmênê nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdí ngmê. Yepê, Vyîlo yi yéli ye ada a vuywo. *

¹⁰ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadî kîyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:ii nt:u mb:aamb:aa ngê daa kelekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹¹ Yepê, N:ii ngê u dono yilî wa kée té, yi pini mbwaa ngê wanî mbápitísím kwolo, ngmênê pini n:ii a kuwó wunê kwo, yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísím kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitísím kalê nmyo. Yepê, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê

* **3:3:** Is 40:3 * **3:8:** Dpodo 26:20 * **3:9:** Njon 8:33-40; Lóma 2:28-29; 4:12 * **3:11:** Njon 1:33; Dpodo 1:5

têdê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. * ¹² Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

*Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísîm kwólu
Mak 1:9-11; Luukî 3:21-22*

¹³ Yi dini ghi ngê Yesu ngê Nkálili Wee a kuwo ngê, Njódan mbwááni a núwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísîm kalê nédi. ¹⁴ Ngmênê Njon ngê kwo, P:ee wuchi mbápitísîm kalê nê. Kwo, Lukwe díy:o mápítísîm kîgha u pi a ka nye tpapê. ¹⁵ Yesu ngê kwo, Ala ngwo yenté mwiyé mbápitísîm kalê nédi. Kwo, Kópu yilí yintómu Chóó Lémi ngê nye a vyi too, doo u ntââ yi wépi dmi daanyi puwâ. Wod:oo Njon ngê mbápitísîm kwólu. ¹⁶ Yesu mb-waa lêê u mênê yedê pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:émê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. ¹⁷ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. *

4

*Setan ngê Yesu u ngwo doo dódo
Mak 1:12-13; Luukî 4:1-13*

¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê núwo, apê, Setan ngê y:i pêtên:aa tókó ngê. * ² Y:i doon:aa ya, wu podoy:a wo podoy:a nté dêpwo pîpî, dómu ndîi u ngwo yi kele. ³ Wod:oo Setan u kwo loo, kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye kî chêêpî knî ngma a ngini, nté ngê pyódu té, ma té. ⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê.

⁶ Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi

Tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,

nyi dé chêêpî u mênê daanyiné dêê dê.

⁷ Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu mye tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini kidima a tókótókó.

⁸ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu y:i u kwo mîné kêma too, yi kópu mb:aa yilí y:i u kwo myemîné kêma too. ⁹ Setan ngê kwo, A dnye nye nyémî knomomê, nyi mbodo dê y:e k:ame a ka nyiné wowo knomomê, ye kî tpile yintómu nga wanî kê. ¹⁰ Yesu ngê kwo, Setan. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini chi cháâcháâ, kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo.

¹¹ Setan ngê Yesu yedê kuwo ngê, wod:oo enjel yoo a lee dniye, Yesu mî ngee ngópu. *

*Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu
Mak 1:14-15; Luukî 4:14-15*

¹² U kuwó dini ghi ngê Njon ngê king Antipas Helodi ka u dono kópu yilí dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu nyongo, Njuda Wee a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo loo.

¹³ Nasalet myedê kuwo ngê, Kîpêênnyém doon:aa ya. Yi p:aani Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê a tóó. Yi p:aani Sepulun mbwémi Napîtali yi yoo dê yi wee u kwo a tóó.

¹⁴ Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê, yi wee u kwo doon:aa ya. Yi kópu ala.

¹⁵ Sepulun mbwémi Napîtali yi yoo dê yi p:uu n:aa mbumu.

Ntii kêpa máádi u nkîgh:ê yi yoo dê yi wee a tóó,

Njódan mbwááni ntii yi kêtî ghê.

Yi wee u pi mye Nkálili,

* **3:17:** Mát 12:18; 17:5; Luukî 9:35 * **4:1:** Hipîlu 2:18; 4:15 * **4:11:** Hipîlu 1:6,14

yélini daa Nju tpémi yilí y:i a tóó.

¹⁶ Yélini y:i a pyede, mgîdí vy:o a wee, ngmênê díyo nmî Mbwámê u wuu ndîi wa m:uu ngmê.

Yi yéli pwopwo u wee dnyimo a pyede, díyo u wuu ndîi yi pwo wa kéé.

¹⁷ Nyââ, yi dini ghi ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ y:i mî chópu, pi knî ye yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno.

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmîdi too

Mak 1:16-20; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vuywó mo. (Yi Saimon u pi mye Pita.)

¹⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vuywó ntee dpî lama a tóó, pi vuywó yinté dpî lama n:aa kîgha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o. ²⁰ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu. ²¹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dê. Yi mî Sepédi u k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. ²² Wod:oo yi mî dinki k:oo a kuwo ngópu, Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu p:aani p:aani u ngwo dpîmon:aa dêêpî, myedpîmon:aa pi pyipyi

Mak 1:39; 3:7-12; Luukî 6:17-19

²³ Yesu p:uu Nkálili Wee u kwo p:aani p:aani lee dnyiye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa mbumu, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilí mye pyi ngê. Mbii dyêêdí daa ngmîdi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too. ²⁴ Sidiya u wee yintómu knî yi kwo p:aani p:aani yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo pi knî y:oo pwopwokopwe yilí u kwo a núw:o ngópu, mbii dyêêdí daa ngmîdi yedoo ya. N:ii

knî y:oo kópu dyêêdí daa ngmîdi dnya a vyîmî, u kwo myedê núwo tumo, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, n:ii knî y:e nyuno pwopwo dpîmo kelekele, n:ii knî yi kpâlî dmi ntóó dé, u kwo myedê núw:o tumo, yi yéli yintómu Yesu ngê pyi ngê. ²⁵ Pi yintómu knî y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, Nkálili Wee u kwo tpémi, P:aa Y:a knî yi Wee u kwo tpémi, Njedusalem tpémi, Njuda Wee u kwo tpémi, Pédiya Wee u kwo tpémi. Yi yéli daa wee ngmîdi yi kwo a ndê dnyiye, u ngwo dnye yâmuyâmu.

5

Yesu mbu mbêmê u ngwo doo dêêpî

Luukî 6:20-23

¹ Yesu ngê yoo yi módu, wod:oo mbu mbêmê kee wo, y:i mbwódo mî yaa wo. P:uu ndiye pyu knî y:oo a yina ngópu, ² wod:oo doo ndiye kîgha dé.

³ Yepê, Pinté knî y:oo u yi ntee a kwo, Pi knî y:oo dny:oo ngêêpî nmo, n:ii knî y:oo u yi yinté mye kwo, Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kóo k:oo wa kaa té.

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo yi dono knî yi l:êê díy:o tpéé kópu dpî vyi ngmê, mye mbê nyédi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê yi dono yilí u kuwó wa kéé té,

yi nuw:o dmi amê l:âmo té. *

⁵ Yepê, Yélini daa kadakada nyédi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kópuni u pi wunê a vuy, y:e wa d:uu, kóo k:oo wa kaa té.

⁶ Yepê, N:ii knî ye kópu mb:aa d:uud:uu yi nté njini ngê a ya yédi, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu té, yi ntini ngê wa pile dmi.

⁷ Yepê, N:ii knî ye yoo dpî ch:anê dmi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ka u nkwo wa ch:anê dmi. *

⁸ Yepê, N:ii knî y:oo yi nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daa kîgha tumo, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

* 5:4: Tpyuu 7:17 * 5:7: Njems 2:13 * 5:8: 1 Njon 3:2-3

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té,
nipi adnyin:aa ya kmaapí. *

⁹ Yepê, N:ii knî y:oo yoo wunê kââdîkââdî tûmo,
yi gha dmi dny:oo pywelepywele,
mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê ye wa vyi,
yewo, Nmyo a tp:ee dmââdîma.
Yewo, Nê pi kââdîkââdî pyu, a nt:anê
dmyi yaa dmi.

¹⁰ Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u l:êê díy:o
kópu mb:aa adnyi d:uud:uu dé,
k:omo tpile mgîdî u yoo knî y:oo adnyi
kpakakpaka dé,
amyednyi vyee dé,
ngmênê yi gha dmi dny:oo pywelepy-
wele,

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té. *

¹¹ Yepê, A l:êê díy:o pi knî ye wanmyi
diya dmi, k:omodanê mbêmê kópu dono
yilí nmyi p:uu adnyin:aa tpapê, amyednyi
vyee nmyo. * ¹² Yepê, Yi dono vy:o nmyi
gha dmi dpî pywálí dniye, dono ngê kîngî
pyaa dmi, mu kópu u díy:o yi mgîní vyîmî
u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê,
mbóó p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi mo
nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu knî yi
kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu
knî y:e wunê kîmyedê d:uu tûmo. Yepê,
Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu yoo yi
dpodo ntee wa pwila, yinté wanye pwila
nmyo.

Ntii lam yi mgongo danêbum

Mak 4:21-23; 9:50; Luukî 14:34-35

¹³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî
ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ntii
mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê
ntii daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadî
ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê wa ma.
Yepê, Wo yéli knî ye ntii ntee tpile ngê
dmyinên:aa ya. Yepê, Ntii vy:émî tédê
nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ knomomê,
pye nkwo do ntii wa vy:êê knomomê,
yini pwópwó, u n:uu daadî ya, ye lónté
mb:aamb:aa ngê wa pyódu? Yepê, Doo u
ntââ. Yepê, U dpodo daadî ya, wanmyi
pii ngmê. Yepê, Ntii n:ii nmyi mênê a tóó,
chedê ngê kîngê pyódu.

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê,
Nmyo yoo wo yéli yi pywápê ntee tpile
dé. Yepê, P:aani n:ii mbu mbêmê anyi
gh:ii knomomê, doo u ntââ pi daawa ngmo.

* ¹⁵ Yepê, Lam myenté. Yepê, Dini ghi
n:ii ngê mgîdî dpo ghay, n:ii ngê lam dpo
vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame
daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe ngê
mgîdî wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo
y:oo, ya nkwo do dpî kââ, yoo u ngwo dpî
numo m:uu. ¹⁶ Yepê, Nmyo mye ntee dé.
Yepê, Nmyo yoo yi lam dé, mb:aamb:aa ngê
dmyinê dnyednye, kópu ngmê ngê kîngê
dyênê nmyo. Yepê, Kópu mb:aa n:ii an-
myin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo dny:oo
mumu dé, yi kópu knî yi l:êê díy:o nmyi
Mí dny:oo chaa kîgha, pini n:ii mbóó p:uu
wunê tóó. *

*Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu p:uu
kópuni vyyu*

¹⁷ Yesu ngê yepê, Alanté namê nuw:o,
Nê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu, Chóó
Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dé
yinê a chedêchedê té. Yepê, Kêle. Yepê,
Daa yi chedêchedê u l:êê díy:o nê loo,
ngmênê yi kópu dyuu yi ntiyentiye u l:êê
díy:o nê loo. * ¹⁸ Yepê, Ndê kópu nmye
ngmên:aa tpapê, yepê, mbóó dyámê ntee
chedê ngê ghéli k:ii daawa pyaa knî, Chóó
Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê
ngê myedaawa pyódu, mu ngmîdi lâmo
myedaawa a ngêpa, u dí kópu yilí yintómu
wamî pyaa dmi. * ¹⁹ Yepê, N:ii ngê dêêpî
kópu dyuu adî chââchââ dé, u pyipe knî
ye amyedîn:aa tpapê dé, Chóó Lémi kóó
k:oo yi pini u pi ndîî ngê wa pyódu. Yepê,
Ngmênê n:ii ngê dêêpî kópu ngmê daadî
chââchââ, u pyipe yoo u nt:anê wa yé té,
k:omo tpile yi dêêpî kópu daa ndîî, ngmênê
Chóó Lémi kóó k:oo yi pini u pi tédê ngê
wa a pyódu. * ²⁰ Yepê, Ndê kópu nmye
m:uu n:aa tpapê. Yepê, Dêêpî pyu yoo Pádisi
yoo dêêpî kópu dyuu yi too pee mbêmê a
chââchââ tûmo. Yepê, Dêêpî kópu dyuu
ntênê daanmyi chââchââ dé, ye Chóó Lémi
kóó k:oo daanmyi ghê dmi. *

* 5:10: 1 Pita 3:14 * 5:11: 1 Pita 4:14; Njems 1:2 * 5:14: Njon 8:12 * 5:16: Epeso 5:8-9; 1 Pita 2:12 * 5:17:
Lóma 3:31 * 5:18: Luukî 21:33 * 5:19: Njems 2:10 * 5:20: Mát 23:3; 2 Tim 3:5

Yesu u kópu, pi ka nod:enod:e p:uu

²¹ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vvu, yepê, Pi nangmê vy:a, n:ii ngê pi ngmêdê vya knomomê, dpî kóté kalê yó, u nkwo dpî vya yó. ²² Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii u mbwó ka dê nod:e knomomê, ye dono kópu ayi d:uu, kóté têtê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó ka dê vyi knomomê, Mòdo podo, ye dono kópu ndîi ayi d:uu, kóté ndîi têtê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó p:uu wa vyi, Wu pini dono, Chóó Lémi kóo k:oo daawa ghê, yepê, yi pini Chóó Lémi ngê kóo k:oo p:ee daawa kââ, ndiya wa kée. Yepê, Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. * ²³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ka tpile ngmanyi y:oo, kópu ngmanyi nuw:o kwolo, kópuni u l:êê dîy:o m̀wó nga a nod:enod:e yédi, * ²⁴ ye yi tpile y:i dpo kuwo ngi, m̀wó ka dpî lili, yi kópu dp:uu l:âmo nyoo, mb:aamb:aa noko moon:aa y:ee nyoo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê modo dini, Chóó Lémi ka yi tpile moon:aa y:eni.

²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté têtê adî ñeñe nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo. ²⁶ Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, ye y:i anmyin:aa ya, u dî nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo.

Pi u kuwó pyuwópyuwó

²⁷ Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi lama ka too, wunê Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye mwo a vvu, yepê, Pi u kuwó nangmê pwiyé. ²⁸ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii ngê pyââ angmê m:uu, u nuw:o k:oo awo, Kî pyópu u maadî n:aa wowo, yepê, yi pini ngê yi pyópu dpî d:uu, pyââ ti u kópu u nuw:o k:oo yu d:uu. ²⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, u kuwó dini ghi ngê wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya u nkwo anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee límîlímî ngê anmyi chápwo ngmê,

yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi. ³⁰ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o dono wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:9; Mak 10:11-12; Luukî 16:18

³¹ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vvu, yepê, Mââ ngê u kpâm dî kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ³² Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Pyópu u tumu mââ daadî ya, u moo ngê kîngî kpîpî. Yepê, Yi pyópu u moo ngê módó wa kpîpî knomomê, kn:aa pini ngê wa nya knomomê, ye yi pini yi pyópu y:oo daa yéyéé u kópu ayi d:uu ngmê, pyââ ti mââ ti u kópu ayi d:uu ngmê.

Yesu ngê kópuni vvu, ndê danê p:uu

Mátiyu 23:22; Njems 5:12

³³ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vvu, yepê, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ngê anmyi kpaa, yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, u pi ngê módó myekidingê kpaa. ³⁴ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Dmyinê ndê danê, kpaa ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Chóó Lémi u pi ngê nangê kp:aa, mbóo dyámê yi pi ngê myenangê kp:aa. * ³⁵ Yepê, Mbóo u pi ngê nangê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ mbóo p:uu kópu daangmanmyi d:uu ngmê, Chóó Lémi ngê yinê a y:enê. Yepê, Dyámê myenté, u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ dyámê daanmyi ngmê ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a y:enê. Yepê, Njedusalem u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u dîy:o daa nmyi

* 5:22: Njems 3:6; 1 Njon 3:15 * 5:23: Mak 11:25 * 5:34: Mát 23:22; Njems 5:12; Is 66:1; Dpodo 7:49

chóó nmyi p:aa, king ndêndê ngê yinê a y:enê. ³⁶ Yepê, Nmyi mbodo dmi ngê mye-nangmê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ nmyi chóó nmyi mbodo gh:aa dmi daanmyi ngmêê t:oo, n:ii kpêdêkpêdê dé, mbéédi ngê daanmyi pyódu t:oo, n:ii mbédimbédi dé, kpêdêkpêdê ngê daanmyi pyódu t:oo. ³⁷ Yepê, Dmyinê ndêdanê. Yepê, Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Yepê, Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. Yepê, Anmyi kpaa knomomê, ye Setan u komo ayinmyi kapî.

Yesu ntââ vyîmî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 6:29-30

³⁸ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Pi miyó adpî l:êê, ngmê ngê woni ngwolo wa dyênê, ye yini ngwolo u nkwo dpî dyênê yó, myenté ngmê ngê woni nyóó ntémwi wa pwââ, yi pini nyóó yi ntémwi u nkwo dpî pwaa yó. ³⁹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaépê, N:ii knî y:oo dono kópu nmye angmê d:uu ngmê, ntââ ye nangmê vy:u. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. ⁴⁰ Yepê, Pi ngmê ngê u yi adî kwo, Mu pini u kpîdí u l:êê dîy:o nî kóté kwolo, yi pini ngê u nkuwo kpîdí u kwo myoo y:ee ngê.

⁴¹ Yepê, Lóma lede knî y:oo nmye dê vyi knomomê, Nmî tpile dnyinê tóó, wu p:aani nyinê kuwo nmédi, ye yi p:aani dp:uu lee dmyeno, u kada p:aani dpîmo kuwo tóó. ⁴² Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Nmye wa vyi knomomê, A ngópu mwiyé adîn:aa ya, ye u kwo dpî y:ee yó, u kwo nangê w:ono.

Yesu u kópu, pi ka vvyuwo p:uu

Luukî 6:27-28,32-36

⁴³ Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo a ndiye kîgha nmyoo, ala kópu a tpaépê ngópu, nmyedpo, Nmyi yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, ngmênê n:ii yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi p:uu u nkwo dmyinê d:uu, nmye myedny:oo diya. ⁴⁴ Yepê, Yi kópu a tpaépê ngópu, ngmênê ala kópu nmye n:aa

tpaépê, Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, n:ii knî y:oo kópu dono nmyi p:uu a d:uud:uu tumo, yi dîy:o mêdmyinê ngêpê. ⁴⁵ Yepê, Yinté kópu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyi Mî Chóó Lémi nt:anê wanmyi yaa dmi, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Yoo d:uudpî chámê, yoo mb:aa yoo dono yi pwo tpii nipi wunê gh:aygh:ay ngê, kâadî wunê pil:apil:a ngê. ⁴⁶ Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adî ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîi ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Tákisi ngêêpî pyu dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya. ⁴⁷ Yepê, Kn:aa yéli knî ye daanmyi vvyuwo knomomê, nmyi yoo knî ye yi mo anmyi vvyuwo, ye yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîi kópu. Yepê, Mgîdí u yoo knî y:oo vyîlo yi kópu ye d:uud:uu ngópu, yi chóó numo ka a vvyuwo nyédi. ⁴⁸ Yepê, Ala kópu ndîi dmyinê d:uud:uu, nmyi Mî Chóó Lémi ntee pini ngê pyaa dmyeno. Yepê, Pi yintómu knî ye ntee wunê vvyuwo, pi yintómu knî ye yinté myedmyinê vvyuwo. *

6

Yesu yoo yi chaa kîgha p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa yoo yi ngîma dpî d:uu, dpo, Pi knî y:oo chaa kalé nêne, yi pini ngê k:omodanê kópu yu d:uu, Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kwolo. Yepê, Nmyi chaa kîgha u l:êê dîy:o yinté kópu nangmê d:uu. *

² Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê ngmanmyi yeedeyeede, pi knî yi ngópu yinté kópu nangmê d:uu, tumu dpî yeede yó. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, K:omodanê pyu yoo tumutumu daa yeede nyédi, ngêpê ngomo k:oo a yeede nyédi, naa tédê yoo vy:o mye yeede nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo m:uu nmîne, nmî pi dmi ndîi ngê pyódu téne. Yepê, Pi knî y:oo dpî chaa kalé t:oo,

* 5:39: Lóma 12:19 * 5:40: 1 Kódin 6:7 * 5:44: Dpodo 7:60; Lóma 12:14,20 * 5:45: Epeso 5:1 * 5:48: 1 Pita 1:16 * 6:1: Mát 23:5

ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té, yi yeedeyeede u l:êê dîy:o kópu mb:aa y:e daangmêwa a d:uu. ³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê yoo ngmanmyi ngêêpî, tumu-tumu dmyinê yeedeyeede dé. Yepê, Nmyi pyipe knî y:oo yi tuu kâa pee tp:oo kîngmê ny:ee ngmê. ^{*} ⁴ Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilî yintómu u lama a pyede, yinê wa a chaa kalê nmyo, kópu mb:aa yilî nmye u ngwo wa d:uu. ^{*}

Yesu nmî Mî ka ngêpê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 11:2-4

⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dye ghi yintómu ngêpê ngomo k:oo a ghodoghodo nyédi, a ngêpê nyédi, yi ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi chaa kîgha u l:êê dîy:o kuwa myewumê ngêpê nyédi, yoo vy:o. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi knî y:oo a chaa kîgha tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê té. ^{*} ⁶ Yepê, Yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo dmyinê koko, keñe dmyina a kuwokuwo dé, tumutumu nmyi Mî ka yi dmyinên:aa ngêpê. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilî yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilî nmye wa d:uu.

⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu. Yepê, N:ii knî y:oo yâpwo ndêndê daa chââchââ ngópu, módó kópu yilî a tpapê ngópu, yi kópu yilî daa ng:êêntómu dpî vyi t:oo, yi ngêpê daadîi ngê u ngwo dpî pyódu t:oo, yinê ye yi yâpwo ngê yi ngêpê daadîi dpo ny:ee té. ⁸ Yepê, Yi yéli yi nt:anê nangmê yââ, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o kópuni knî yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê dp:ee pyede, ghêlî k:ii u kwo dmy:oongê dmy:ee tumo, nmyi Mî u lama wunê kîyedê pyede. ^{*}

⁹ Yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii Munmîkó M:aa, nmî pwo nye tóó.

Pi knî y:oo ntênê dny:oo chââchââ ngi.

¹⁰ Nmî y:enê kn:ââ límî k:ii a chépi, ngîma yéli y:oo nuu u kópu ntee wunê d:uud:uu t:oo, dyámê mbêmê tpémi y:oo yinté myedny:oo d:uud:uu dé.

¹¹ Wonêwodiyédiyê u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

¹² Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kée too, nmî dono kópu yinté nguwo myoo kée té, mêdaanyi nuw:onuw:o dé. ^{*}

¹³ Nmî tókótókó ndîi tédê nangê núw:o nmo, ngmênê Dono u Kn:ââ kwulo dpî dyé nmédi. ^{*}

¹⁴ Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi kuwó wanmyi kée t:oo, ye nmyi Mî ngê nmyi dono kópu dé u kuwó u nkwo wa kée té, mêdaawa a ngî té.

^{*} ¹⁵ Yepê, Ngmênê dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o nédê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye kópu n:ii dono nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vyuwo daawa kée té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u.

Yesu nté kpîpîkpîpî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹⁶ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii knî yi k:oo dpodombiy:e nmye ngêpê nyédi, u l:êê dîy:o nté nmye kpîpîkpîpî ngópu, yepê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ, ch:anêch:anê u pi ngê kîdmyengê ya. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi ngîma ndidî dpî kaalî, mu kópu u dîy:o dpo, Yoo yi lama ala kópu paa yaa we, Kî tpóknî y:oo nté kédê kpîpî ngmê, u ngwo paa chaa kalê nmîne. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nté nmyimo kpîpîkpîpî knomomê, ndidî nmyi ngîma kîngî kelekele. Yepê, Nmyi kwódo ng:oo dmi dmyina a pyw:êmî dé, nmyi mbodo dmyinê dyimêdyimê dé, ¹⁸ mu kópu u dîy:o pi knî y:oo daapêdê w:ee y:e, awo, Kî tpóknî y:oo nté dê kpîpî ngmê. Yepê, Nmyi Mî mu ngmîdi u lama yi kópu wa yââ. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilî yintómu a

^{*} **6:3:** Mát 25:37-40   ^{*} **6:4:** Kîlosa 3:23-24   ^{*} **6:5:** Mát 23:5; Luukî 18:9-14   ^{*} **6:8:** Mát 6:32   ^{*} **6:12:** Mát 18:21-35   ^{*} **6:13:** Luukî 22:40; Njon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18   ^{*} **6:14:** Mak 11:25-26

pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilí nmye wa d:uu.

*Daa tpile ndapîyi p:uu nuw:o u danêmbum
Luukî 12:33-34; 11:34-36; 16:13*

¹⁹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dyámê mbêmê tpile yilí nmyi ngópu kîngmê ya. Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi myekîngê kwo. Yepê, Yi tpile yilí kwétikwéti ngê dpî pyaa dmi, tpile we knî y:oo woni dpî ma t:oo, kpáápi knî y:oo myoo t:âmo t:oo. * ²⁰⁻²¹ Yepê, Nmyi tpile yilí kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adí kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóo p:uu choo kwo. Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu ya mb:aa ngê nmye amîmê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê, kwétikwéti ngê myedaawa pyódu. *

²² Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, Mgídî vy:o lam u wo maa p:uu ntee anyi m:ii, nmyi ngwolo dmi mye yinté dé. Yepê, N:ii ngwolo dê mb:aamb:aa dê, maa d:uudpî kn:aadi, ngmênê n:ii ngwolo dê dono dê, maa dpî kn:aadi. ²³ Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi ngwolo dmi adnyi kwo knomomê, ngópuch:anê yoo daanmyi yeedeyeede dé, ye Chóó Lémi ka máádi wanmyi kn:aadi ngmê, mgídî vy:o anmyin:aa kwo.

²⁴ Yepê, Doo u ntââ pi ngmidi lémi miyó yi p:uu daadî dpodo. Yepê, Woni u kwo adí diya, woni u nuu u pi ngê adí ya, woni ka dnyinté adí ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adí nyêmî. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi cháâcháâ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

*Tpile p:uu nuw:o u danêmbum
Luukî 12:22-31*

²⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pîpî ngmê, mbwááni n:ii nmye ndanî

ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî pyaa knî, kpîdîni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nté kpîdî daa ndîi kópu dé, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu. * ²⁶ Yepê, Nmé knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê n:uw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, nmyi Mî ngê yinê dpo mbono té, pini n:ii mbóo p:uu wunê too. Yepê, Dp:ee nímê ntee tpile dé, nmyi Mî ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. * ²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adí pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadîi ngê daanmya a pyépi.

²⁸ Yepê, Lukwe dîy:o kpîdî knî yi p:uu nmye nuw:o nyédi. Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdî p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi.

²⁹ Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdî mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdî mêtê ch:ii tumo. ³⁰ Yepê, K:omo tpile chii mênê yi awêde a kwo, mââ m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nênê yi nkwodo dpî kââ, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamye kpîlê nmyo. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté u kwo nmye kélîmî té. ³¹ Yepê, Nté mbwaa kpîdî knî yi pyw:êmî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî ya. ³² Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kélîmî nyédi, vyîlo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka too, yi tpile daadnyi ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu.

³³ Yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ye yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té. * ³⁴ Yepê, Kópuni yi yi dmi mââ m:ii nmye adí kwo, awêdewêde ngê yi kópu ngê nmyi nuw:o dmi kîngî dyênê. Yepê, Yi wéni knî yi k:oo nmyi Mî ngê adí ngêêpî nmyo. Yepê, Lukwe, awêde u nuw:onuw:o u kópu dé nmyinê nmye doo u ntââ dé? Yepê, Mumdo u yi nmye a kwo, nmyemo,

* **6:19:** Njems 5:1-6; 1 Tim 6:9-10 * **6:20-21:** Luukî 18:22; Kílosa 3:1-2 * **6:25:** Pilipay 4:6; 1 Tim 6:6-8; Hipîlu 13:5; 1 Pita 5:7 * **6:26:** Luukî 12:6-7 * **6:33:** Luukî 18:29-30

Mââ m:ii yi kópu knî y:oo awêde mye dyênê nmîne? Yepê, Yinté nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

7

Pi u pi dyede

Luukî 6:37-38,41-42

¹ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. ² Yepê, Pi u pi dyede ngê ntoo wili wanmyi yé ngmê, Chóó Lémi ngê yintoo wili nmye u nkwo amî yé. Yepê, Yoo límîlîmî ngê wanmyi kée ngmê, ye Chóó Lémi ngê límîlîmî ngê u nkwo wa kée nmyo. ³ Yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe dîy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede. ⁴ Yepê, Lukwe dîy:o yi pini ka wanyi vyi ngmê, Tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi lama daa tóo nmyi chóo nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede. ⁵ Yepê, Nmyo k:omodané pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóo, u kuwó dini ghi ngê yéli mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóo nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyââpe nangê pwaa té.

⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê kînmyedî vyi, Yoo límîlîmî ngê ghéli k:ii nangê kée té, ngmênê amê pee ngê nuw:o mbêmê a p:uu dmyinê dpodo, yoo mwiyé dmyinê myeme dé, a p:uu u nkwo ye dmyinên:aa danê. Yepê, N:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa kpêmî t:oo, a kópu dyuu ye dpî vyi yó, ngmênê n:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, a kópu dyuu ye nangê vyi. Yepê, Myenté, n:ii knî nmyi p:uu adnyi d:uu, kópu ye namungê vyi, mu kópu u dîy:o wadnyi kpakakpaka nmyo.

Chóó Lémi ka tpile dmyinê u danêmbum

Luukî 11:9-13

⁷ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni u l:êê dîy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê.

* **7:7:** Mak 11:24; Njon 14:13-14

* **7:8:** Njems 1:5; Njon 5:14-15

* **7:11:** Njems 1:17

* **7:12:** Luukî 6:31;

Lóma 13:8-10

Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. * ⁸ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî depedepe, keñe u kwo wa kpêmî. * ⁹ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê nté pee u kwo wa dmyinê, ye chêêpî u kwo daawa y:oo, doo u ntââ daawa ma. ¹⁰ Yepê, Myenté, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, tpile pê u kwo daawa y:oo. ¹¹ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóo, ngmênê nmyi tp:ee dmââdîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyyuwo tédê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóo p:uu wunê tóo, dono u mênê daa tóo. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa dé u kwo wa dmy:ee té, daawa dóo, ndêndê ngê u kwo wa a y:ee té. *

Dêêpî kópu yilî yi nt:u kópu

Luukî 6:31

¹² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni yilî Mósisi ngê a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, ala yi nt:u kópu, ngî ny:ee yó. Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé. *

Yesu maa miyó dé yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 13:24

¹³⁻¹⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Máadini kwólu puu tédê a pyw:ee yó, yi máadi dpî kalê yó, ghê ndêndê u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Yi máadi u pyw:émî dpodo ndîi, u kîgha mye dpodo ndîi, pi yilî knî y:oo yi máadi daa kîgha ngópu. Yepê, Máadini kwólu puu ndîi, yi máadi p:uu pi yilî dpî ghê, u kîgha daa dpodo ndîi, ngmênê u dí ndiya.

K:omodané pyu yoo yi p:uu danêmbum

Luukî 6:43-44; 3:9; 13:25-27

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Yélini y:oo yi chóo yi nuw:o mbêmê Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, yi yéli y:oo kîngê dóo nmyo. Yepê, Yi too pee mbêmê

nmyinê nmye sipi ntee yéli ngê ayid-nyin:aa ya, ngmênê yi gha dono dé, yi nuw:o dmi chii w:ââ u nuw:o dé. * 16-18 Yepê, Kópuni adnyi d:uud:uu dé, yi kópu knî yi mbêmê u ngwo anmyi mya t:oo. Yepê, K:omo tpile mb:aamb:aa ngê nmye adnyi danêmbum, ngmênê yi l:êê ghi dono ngê adnyi ya. Yepê, Nté kîgha u mgongo nmye ngmên:aa kîgha. Yepê, Chikini n:ii nkwodo kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwodo d:uudpî kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwodo dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwodo mêt:uudpî kaalí. Yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dáâ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwodo kéme kîgha daanyinê ngee, dpumo nkwodo t:aa kîgha myedaanyinê ngee. * 19 Yepê, Yini n:ii nkwodo nt:u mb:aa d:uudpî kaa knomomê, anyi kpono, pââ ndiya anyi kéé. * 20 Yepê, K:omodanê pyu knî y:oo kópuni adnyi d:uud:uu dé, y:e anmyinê w:ee t:oo.

21 Yepê, Pi yilí knî y:oo a ka adnyi tpaépê, a ka wo, A Lémi, yepê, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê dmi. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu dé ye d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli kóó k:oo wa ghê dmi. * 22 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê pi yilí knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi, mî mbêmê ngópu dyuu pi knî ye kînme a tpaépê, mî mbêmê pi knî y:e yi kmêna yilí nmî ngm:ii kwólu, mî mbêmê kópu ndîi yilí my:oo d:uu ngê. 23 Yepê, Ala kópu u nkwo ye waní vyi, yenê, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, a lama dp:ee pyede. Yenê, K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmyee a tpaépê, ngmênê kópu dono yilí nmyee a d:uud:uu. *

Ngomo wuwó pyu dé yi mgongo danêmbum

Luukî 6:47-49

24 Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee té, a d:uud:uu too, yi pini gha pi, u ngomo nuw:o mbêmê ngmêdpî wó,

* 7:15: Dpodo 20:29; 2 Pita 2:1 * 7:16-18: Njems 3:12 * 7:19: Njon 15:6 * 7:21: Luukî 6:46; Njems 1:22,25

* 7:23: 2 Tim 2:19 * 8:4: Mát 9:30; Mak 7:36; Luukî 17:14

k:ââ u mgî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. 25 Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaá. 26 Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa cháâcháâ too, yi pini ngê u ngomo daa nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té. 27 Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:ii dpî tpaá, dpî tpikimbiy:e.

Yesu u kópu p:uu yoo u ngwo dnye nyepê Mak 1:22; Luukî 4:32

28 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u danêmbum pi knî ye a kêlí ngê, kópuni ye vyi too, yi nyepênypê u kópu ngê pyaa dniye, 29 mu kópu u díy:o dêépî pyu yoo ntee dnyimo dêépî, daa yinté dpîmo dêépî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaépê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaépê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé.

8

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mak 1:40-45; Luukî 5:12-16

1 Yesu p:uu mbu mbêmê yedê ghêpê dniye, pi yilí tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu. 2 Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A Lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. 3 Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê. 4 Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nímê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêtê w:ee y:e. *

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Luukî 7:1-10

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Kîpêênnyêm mî taa dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ngmê Yesu ka a loo, u kwo nkêpê mbê wo, ⁶ kwo, A lémi. Kwo, A dpodo pyu a p:aa pee ngmêkîyedê mbii, daa kêmakêma a pwopwo, u dînê daa ghîdí. ⁷ Yesu u kwo póó wo, kwo, Mumdoó ngomo k:oo anê lê, nmodo pyu an:uu pyi? ⁸ Yi pini ngê kwo, D:aa u ntââ. Kwo, doo u ntââ a ngomo k:oo daanyinê nî. Kwo, Ngmênê kópu yi vyi, a dpodo pyu u ngwo wumê pyiyépyiyé. ⁹ Kwo, Kópuni nye tpapê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Kwo, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Kwo, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Kwo, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Kwo, A dpodo pyu u l:êê dîy:o pyiyépyiyé u pi vyi ngi, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênnyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu, ye diyé wo, yepê, Yisîléli tpémi yi vy:o kîntoo kélîmî pyu d:oongmê módu. * ¹¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê dmi, Epîlaham mupwo káámi yi k:ii nipi adnyin:aa yakmaapî, * ¹² ngmênê yélini yi kn:ââ Epîlaham, Chóó Lémi kóó k:oo p:ee paan:aa ghê dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê yi yélu kuwa wa kée té, mgîdí vy:o adnyin:aa kwo, yi ngwo tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekelekele adnyin:aa paa. * ¹³ Wod:oo Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka kwo, Ngomo k:oo mé dini. Kwo, Ngêlîmî u l:êê dîy:o, kópuni u mdoo a ka cha núw:o, yi kópu n:aa d:uud:uu. Yi kópu yi vvu, yi ngwo yi dpodo pyu u mbii chedê ngê mé pyodo.

Yesu ngê Pita u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mak 1:29-34; Luukî 4:38-41

¹⁴ Yesu Pita u p:aa pee loo, u ngomo k:oo yi kee wo. Pita u mbywé pyââ mbii tédê

módu, apê, Ngmîédmino mu dpî. * ¹⁵ Yesu ngê kóó p:uu kêê yi yó, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mé ghêédí wo, Yesu ka nté mé y:ângo.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, pi knî y:oo Yesu ka mbii pyu yilî núw:o ngópu, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:o tumo. Yesu yi kmêna knî ye mbwolo, u ngwo ngm:ii kalê too, mbii pyu yintómu mye pyi too. ¹⁷ Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Chóóchóó nmî mbii yilî amî chedê té. *

Pi ngê komo ngê kîngî vyi Yesu aní yâmuyâmu

Luukî 9:57-62

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo yi módu, apê, Yilî ngê a ka até dê pyódu, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle. ¹⁹ Kada ghêlí dèpangê y:ee ngópu, dèêpî pyu ngmê u kwo até yi loo, kwo, Máâwe. Kwo, Kwéli wanyi lê, ana a yâmuyâmu ngi. ²⁰ Yesu ngê kwo, Mumdoó anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, yi a dpî nyédi, nmê knî yi ny:uu a pyede, yi a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyîmî tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoó nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê? * ²¹ Pi m:uu, Yesu p:uu ndiye pyu ngmê, Yesu ka kwo, M:aa a ngópu mwiyé paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. ²² Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mak 4:35-41; Luukî 8:22-25

²³ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, dinki k:oo yi wo dniye, kada yedê y:ee ngópu. ²⁴ Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vyuwó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, ngmênê Yesu doo dpî. ²⁵ P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Nmî Lémi, ngee nmédi. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. ²⁶ Yesu yedê pii wo, yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té. Yepê, Nmyi kélîmî lukwe ngê tédê ngê dé pyódu.

* **8:10:** Mát 15:28 * **8:11:** Luukî 13:28-29 * **8:12:** Mát 25:30 * **8:14:** 1 Kódin 9:5 * **8:17:** Is 53:4 * **8:20:** 2 Kódin 8:9

Wod:oo ghêemî ghê wo, vuyuwó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuyuwó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mē kââ. ²⁷ P:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, noko yepê, Kî lónté pini, vuyuwó yópu y:oo u dnye kēdē ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

Nkedîsa pi dê yi danêmbum

Mak 5:1-20; Luukî 8:26-39

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. Pi miyó dê y:oo maadí a pyódu tumo. Yi tpódu y:e yi kmêna dnye kwo, kpomo u mênê pi ntóo kwéli dnyimo yiyé dé, y:i a ndê knopwo. L:êê pyu ndîi ngê dpímo ya, pi knî y:oo yi máadi dēdnyimo kîgha, apu, Angmê vya nmo. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, wod:oo dpodombiy:e u kwo mbwóo knopwo, kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe nye ngmanyi md:o? Kwo, Nangê kpada nyo. Kwo, Kpadakpada u wo doongê dyimê wo. * ³⁰ Mbwêwê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, y:i dnye kmaapî. ³¹ Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, Nye ngm:ii kîgha nmo, ye u ntââ kî mbwêwê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. ³² Yesu ngê yepê, Dmyinê lêpî. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini dê a kuwo dumo, mbwêwê knî yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêwê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³³ Pini n:ii yoo mbwêwê w:uu ka dnye vuyuwó, yi yéli mye mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, kópuni yi pini dê y:e pyodo, pi knî ye myemînê nté tumo. ³⁴ Wod:oo yi p:aani tpémi yintómu Yesu ka lee dniye. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, u kwo nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyinê kuwo.

9

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mak 2:1-12; Luukî 5:17-26

¹ Yesu p:uu dinki k:oo mē wo dniye, kpé lêê mē ngmêê ngópu, yi p:o Kîpêênnyê mîmê tee dniye, ² u knêyómu ya pyu y:i

u kwo ngmê núw:o ngópu, u ngmîtedmi mbêwê doo dpî. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee, mēdaanyi ch:anêch:anê, nono yilî yintómu dî chedê, Chóo Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. * ³ Dêêpî pyu n:ii yoo y:i doo kwo, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóo Lémi u d:aa nê kââdî. ⁴ Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuw:o dono té? ⁵⁻⁶ Yepê, Nê Chóo Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêwê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóo Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóo ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóo ka kwo, Gh:êêdé, ngmîtedmi a ngini, p:o lili. * ⁷ Wod:oo yi pini a pii wo, u p:o loo. ⁸ Pi knî y:oo yi m:uu ngópu, nkîngê mbê dniye, Chóo Lémi chaa kalê ngópu. Yinê ye Yesu pi ntee pini, ngmênê Chóo Lémi u pi mbêwê mbwudu ndîi ngmêdê chaa.

Yesu ngê Mátiyu u ngwo ngmidi ngê

Mak 2:13-17; Luukî 5:27-32

⁹ Yesu p:uu maa p:uu até yidnye lêpî, mwada y:i tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Mátiyu. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdî wo, Yesu u kuwó ghê wo.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yi ngomo k:oo nipi dnye kmaapî. ¹¹ Pádisi yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kada pini tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii a kmaapî té. *

¹² Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê.

¹³ Yepê, Chóo Lémi ngê wunê kópuni a vyu,

* **8:29:** Mak 1:24; Luukî 4:34,41; Kílosa 2:15 * **9:2:** Luukî 7:48-49 * **9:5-6:** Njon 5:8; 17:2 * **9:11:** Luukî 15:2; 19:7

u nt:u kópu dmyinên:aa a pyw:êmî. Yepê, Ala kópu a vyyu,

Tpîle tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu, pi ka vyyuwo yi ndîi kópu.

Yesu ngê yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. *

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mak 2:18-22; Luukî 5:33-39

¹⁴ Yi dini ghi ngê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka lee dniye, kwo, Wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté nmo kpîpîkpîpî ngê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo nmo ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngmê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi? * ¹⁵ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntâa nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê. *

¹⁶ Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpîdí mbwee dpo chópu, doo u ntâa kpîdí pee kamî daawa pwila, kpîdí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpîdí pee kamî déêkwédi ngê wa a pyódu, kpîdí mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpîdí pee kamî, kpîdí pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dê. *

¹⁷ Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntâa u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntâa kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté

kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê

Mak 5:21-43; Luukî 8:40-56

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, kada pini ngmê u kwo loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A tp:ee módó ala ngwo kédê pw:onu. Kwo, U ntâa wanyinê lê, ngêê dê u pwo any:uu yé dê, yed:oo ghê mē kelekele. ¹⁹ Wod:oo Yesu ghêêdí wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi pini u kuwó ghê dniye.

²⁰⁻²¹ Kada yedê y:ee ngópu, maa p:uu pyâa ngmê yi p:uu kele, doo yâmuyâmu dé. Yi pyópu kmene muwó, dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:âa y:a mē miyó ndîi, wêê p:uu dépê vyâ. Alanté doo nuw:o, apê, Pi yilî yi l:êê díy:o doo u ntâa ngê a ka dê pyódu, Yesu u kada daan:uu ghê knomomê, ye daawa pyi nê. Apê, Ngmênê u nkîgh:ê nîmo wowo, u kpîdí p:uu kêê n:aa yiyé, yed:oo u ngwo n:aa pyiyépyiyé. Wod:oo Yesu u kuwó chono mî ghê wo, u kpîdí kwódo p:uu kêê yó. * ²² Wod:oo Yesu u kwo diyé wo, yi módu, kwo, A ch:am. Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê mē pyaa we. Kwo, A ka che kélîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Wod:oo yi pyópu yi ngwo mē pyiyé wo. *

²³ Dini ghi n:ii ngê kada pini u p:aa pee taa dniye, Yesu ngê apê, Yoo mu mbê té, yi dmââdí u l:êê díy:o nkéli mbywuu pâa mu wupî t:oo, wod:oo Yesu yi ngomo k:oo kee wo, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. ²⁴ Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpî. Yepê, Kuwa pwii dmyeno. Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too. * ²⁵ Yi dmââdí u ngomo ghi k:oo mî kee wo, kwulo kele, mēdê pyidu ngê. ²⁶ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi yintómu knî yi nuwo yi kópu yaa wo.

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi p:aani pee yedê kuwo ngê, pi miyó u kuwó ghê wo. Yi pini dê yi ngwolo páadi knî kopwe

* 9:13: Mát 12:7; 1 Tim 1:15

* 9:14: Luukî 18:12

* 9:15: Njon 3:29

* 9:16: 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16

* 9:20-21: Mát 14:36

* 9:22: Mak 10:52; Luukî 17:19

* 9:24: Njon 11:11

dé. Yesu dpîmo yâmuyâmu, u kwo dpîmo a kââ, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê knî? ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, yi ngwolo kopwe dê y:i myemî kee knopwo. Yesu ye póó wo, yepê, Mumdoó dpî kêlîmî mbêmê, dpînê dpo nê u ntââ, n:aa pyipyi dp:o? Kwo, Nyââ, nmî Lémi. ²⁹ Wod:oo Yesu ngê yi ngwolo páadi knî yi p:uu kêê yó, yepê, Kópuni ka dpo kêlîmî mo, yi kópu pyaa we, * ³⁰ wod:oo yi ngwo yéî mê m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Kópuni dpo dí d:uu, pi knî yi ngêédî nangên:aa nt:o. Yi kópu dnyinté ye daa kwódu ngê, ³¹ ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, p:aani p:aani lee knopwo, pi knî ye yuu mîné y:ee ngópu.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, dnye dêpwo kîgha

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kuwa pwii dniye, pi knî y:oo pi ngmê u kwo núw:o ngópu, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini u dnye l:âmo wunê a ngópu. * ³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi pini ngê u kmêna ngm:ii kwólu, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Yélini yilî yi ngópu yi kópu pyodo, ghê yi mênê ghipe wo, yi nyepényepê u kópu ngê mye pyodo, noko yepê, Yisîléli Wee u kwo kînté kópu pi doongmê módu. ³⁴ Ngmênê Pádisi knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. *

Yesu ka yoo u ngwo ch:anê dniye

³⁵ Yesu p:uu p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilî mye pyi ngê. Mbii dyêédî daa ngmîdi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too. ³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo ndîî módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u díy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ee y:ee pyu daa tóó, pi ye daa vyyuwo. Apê, Chii w:ââ knî ye a nkîngê té, yi ngêêpî pyu daa tóó. * ³⁷ Wod:oo p:uu

ndiye pyu knî ye yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê nté al:ii daa ghêdê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. * ³⁸ Yepê, Yâpwo tédê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê díy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê.

10

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmîdi too

Mak 3:13-19; Luukî 6:12-16

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé, n:ii knî y:e mbii dyêédî daa ngmîdi a t:a, anmyin:aa pyipyi dé. * ² Yesu u dyépi y:a mê miyó yi pi dmi ala, Saimon ngmê, pini n:ii u pi mye Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. ³ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Tomas pii, Mátiyu wolo, pini n:ii dpîmo a tákisi ngêêpî. Njems tówo, Alîpayas tp:oo, Tádiyas yono. ⁴ Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:oo dny:oo y:enê nmo. Njudas Kédíyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódu ngê ghê wo.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mak 6:7-13; Luukî 9:1-6

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani doo dyede dé, yi dpodo u dy:oo ye mwiyé a châpwo, yepê, Samédiya tpémi yi p:o p:o nangmê lê, kn:aa yéli ye myenangmê lê, ⁶ ngmênê Yisîléli tpémi ye p:aani p:aani dpî lee dmyeno. Yepê, Sipi w:uu woni knî y:oo yi y:enê pyu ntee dpo kuwo ngmê, u dnye daa nyêmî ngópu, kn:aa kn:aa dpî lee dmi, Yisîléli tpémi mye yinté dé, yi kada pini ndêndê kédê kuwo ngmê. Yepê, Yi yéli ye dmyinê lèpî. * ⁷ Yepê, Ye dmyinên:aa dêêpî, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. ⁸ Yepê, Mbii pyu dpî pyi

* **9:29:** Mát 8:13; 15:28 * **9:32:** Mát 12:22 * **9:34:** Mát 12:24; Mak 3:22; Luukî 11:15 * **9:36:** Mát 14:14; Mak 6:34 * **9:37:** Luukî 10:2; Njon 4:35 * **10:1:** Mak 6:7; Luukî 9:1 * **10:6:** Mát 15:24

tóó, pini n:ii dê pw:oo knomomê, ghó moo t:ee yó, yélini yi p:uu too pee mbii leprîsi a t:a, dpî pyi tóó, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna dpî ngm:ii kalê tóó. Yepê, Wêdêwêdêni nmye d:a kê, yi wêdêwêdê a ka dmy:oo pwila ngópu. Yepê, Kópuni anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo nmye kîngîn:aa pwila t:oo. ⁹ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o, ndapî myenangmê núw:o. ¹⁰ Yepê, Nmyi péé nangmê núw:o, nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpîdî myomoni nangmê núw:o, nmyi yi dópo dmi myomoni myenangmê núw:o. Yepê, Nté ndapî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yélini anmyin:aa ngêêpî dé, u nkwo adnyin:aa mbonombono nmyo, nmye adnyin:aa vuywo. Yepê, Pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

¹¹ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, gha pi y:i ngmêdo pyw:ee y:e, p:uu dny:oo ya, u dî yi p:aani mîdny:oo a kuwokuwo. ¹² Pini n:ii dê n:ii u ngomo k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpapê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine. ¹³ Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dé, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpapê, yi kópu ye modo diyé we. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té. ¹⁴ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, n:ii mupwoknî ye amyedpîn:aa taataa, yi yéli y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daachoo nyêmi knomomê, ye yi pini dê y:oo yi yéli dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u têpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi yéli y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. * ¹⁵ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda a pw:oo doo, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. *

Yesu u dyépi knî ye u ngwo doo danêmbum,

* **10:10:** 1 Kódin 9:14; 1 Tim 5:18

* **10:14:** Dpodo 13:51; 18:6

* **10:15:** Gen 18:20-19:28; 2 Pita 2:6; Njuda 1:7

* **10:16:** Njon 10:12; Dpodo 20:29

* **10:18:** Dpodo 25:23

* **10:20:** Njon 14:26

* **10:22:** Mát 24:9,13; Njon

15:18-21

yi kpadakpada p:uu

Mak 13:9-13; Luukî 21:12-17

¹⁶ Yesu ngê u dyépi knî ye yepê, Dpodo tédê n:aa dyede nmyo. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. Yepê, Nuw:o mbêmê dmyinên:aa dpodo, yoo mb:aa ngê dmyinên:aa kwo. Yepê, Pi knî y:oo nmyi kpadakpada u nt:u kópu nmyi p:uu kîdangmê pyw:ee ngmê. * ¹⁷ Yepê, Mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vuywo. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo dono a lêê dîy:o nmye adnyin:aa d:uud:uu. Yepê, Ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo. ¹⁸ Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê, yélini daa Nju tpémi, a p:uu ye amyenmyin:aa danê. * ¹⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi ngwo anmyin:aa a pyw:êmi dé. ²⁰ Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpapê dé, ngmênê nmyi Mî u Ghê Dmi u komo ayinmyin:aa kapî. *

²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyeé dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, mââ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamye vya t:oo. ²² Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê yi dono vyîmî tédê daanmyinê mb:ii nê, ye mu dini ghi ngê wanî ngee nmyo, a kêê k:oo anmy:uu ghê dmi.

* ²³ Yepê, P:aani n:ii adnyi vyeé nmyo, yi p:aani dmyina a kuwokuwo, kn:aa p:aani mêdmyinê mbêpêmbêpê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Yisîléli tpémi yi vy:o p:aani p:aani nmyi dpodo ghêlî k:ii daanmyinê kêlî ngmê, u ngwo nmye amênê diyé.

²⁴ Yepê, Ndiye pyu u pi ndîi, yélini p:uu a ndiye nyédi, yi pi dmi tédê, myenté kada pini u pi ndîi, u dpodo pyu yoo yi pi dmi tédê. * ²⁵ Yepê, N:ii yoo yi kada pini u nt:anê dpî yaa dmi, yi yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yepê, Setan u pi a pyimo t:ee ngópu, nmyi pi dmi dnyinté daawa dyênê ngmê.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 12:2-9

²⁶ Yesu ngê yepê, Pi knî ye nkîngê ngê kêê nangên:aa t:oo. Yepê, Ala ndêndê kópu nmyi lama ka tóó, tumu kópu yintómu díyo wa a pywálî dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedo pywálî dmi. * ²⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o tumu kópuni mgîdî vy:o nmye n:aa tpapê té, díyo pi knî ye w:êênî dp:uu vyi tóó. Yepê, Tumu kópuni kwayi ngê nmye n:aa tpapê too, díyo naa tédê tââ dp:uu vyi tóó. ²⁸ Yepê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, nmyi ghê ndêndê daawa vya ngmê. Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kéé nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyîlo, u kwo yidmyinê nkîngê. * ²⁹ Yepê, Mtyîmwe daa ndîi ímêni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyiné nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vwuwo yédi, doo u lama daangmêwa pw:onu. ³⁰⁻³¹ Yepê, Nmye myewunê vwuwo yédi, dp:ee mtyîmwe ntee yéli, dnyinté nmye dêdê vwuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê. * ³² Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, ye pini p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ. ³³ Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini p:uu dîné dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa

ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ. *

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Luukî 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Yesu ye póó wo, yepê, Nmyiné nmye yoo kââdikââdî u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdî u l:êê díy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê. ³⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o yoo woni a yoo vy:o wa ghê dmi, woni knî y:oo a wépi wa pwaa ngmê. Yepê, Yi ngwo mââ u mí k:ii dnyinté noko adpî ya, pyââ u pye k:ii dnyinté noko adpî ya, u n:ââ k:ii dnyinté noko amyidu ya. ³⁶ Yepê, Daa kn:aa yéli yi mo ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê nmyi chóó nmyi yoo knî ye wanmy:uu diya dmi.

³⁷ Yepê, N:ii nódo u pye mí yi nuu ghi dê d:ud:umbiy:e nódo adpî ya, a nuu ghi nódo pee tp:oo adî ya, yi pini amî dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. Yepê, N:ii nódo tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo adî ya, a nuu ghi pee tp:oo nódo adî ya, yi pini amye dîpî, a kêê k:oo daamî ghê.

³⁸ Yepê, N:ii ngê a l:êê díy:o dono daawa a vy:u, a l:êê díy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. *

³⁹ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya.

Yesu u yoo knî ye vwuwo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 9:37,41; Luukî 9:48; Njon 13:20

⁴⁰ Yesu ngê yepê, N:ii nmye ada a vwuwo, ye a ka amyeda a vwuwo, amyedê chââchââ nê, n:ii ngê a dy:ââ noo amyedê chââchââ.

* ⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê M:aa ngê u komo kapî pyu knî ye yi pywuu dmi wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo yi yéli ye mwiyé dnyimo a vwuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê M:aa ngê a yoo mb:aa knî ye yi dpodo u pywuu dmi ye wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo ye

* **10:24:** Njon 13:16 * **10:26:** Mak 4:22 * **10:28:** Njems 4:12 * **10:30-31:** Mát 6:26 * **10:33:** Mak 8:38; 2 Tim 2:12 * **10:38:** Mát 16:24-25; Mak 8:34-35; Luukî 9:23-24; 17:33; Njon 12:25 * **10:40:** Mak 9:37; Luukî 10:16; Njon 13:20; Nkal 4:14

mwiyé adnya a vyuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. ⁴² Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîî dé, ngmênê n:ii ngê a l:êê díy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmanî d:uu. Yepê, Mbwaa knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîî nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmanî d:uu. *

11

Njon Baptist ngê pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Luukî 7:18-35

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó knî ye u dy:oo a kêlî ngê, wod:oo p:aani p:aani dy:ââ too. Yi kuwó kada myedê y:ângo, p:aani p:aani pi knî ye mye-doon:aa dêêpî.

² Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, kópuni Yesu Kédisu ngê doo d:uud:uu dé, yi pi dmi y:i nyongo, wod:oo p:uu ndiye pyu miyó dê ye mbwolo, nmî Lémi ka dy:ââ doo, ³ yepê, U kwo dpî póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyîlo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? Yi pini dé Yesu ka yi lee knopwo, yi kópu p:uu u kwo póo knopwo. * ⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilî Njon ka dpumo nté too. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilî Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. ⁵ Kwipi, Yélini dêdnyimo vyuwo, yélini mêka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dêdnyimo m:ii, mêka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kîmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mêka nyêmi ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mêkîyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyêmi ngmê. * ⁶ Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi knî ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amî mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdoo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmi? Yepê, Kêle. ⁸ Yepê, Lukwe u pyinê

y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídî mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídî mb:aa dé, w:amî mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi. ⁹ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyîlo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mê too. ¹⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, u komo kapî pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee:ee pyu ngada wanî kââ,

ma yinê amînê yé. *

¹¹ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamî vy:o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

¹² Yepê, Dêêpî kópuni Mósisî ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadîi nmyi kada pini knî y:oo yi kópu dyuu nmye dnya a tpapê dé, nmye myednya a tpiye dé. Yepê, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu nmye myed-nye tpapê dé, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi chââchââ nmye doo u nt:ââ ngê dpîmo pyodopyodo, u nkwo dnyimo kéké nmyo, nmyi yoo kuwa dnyimo kapî nmyo. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo nmyenîmo, Nmyi dono a kuwo too, Chóó Lémi kóo k:oo ghê dmyeno. Yepê, Pi knî y:oo yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóo k:oo nmî kee dmi. ¹³ Yepê, Chóó Lémi u puku yedê ghi yintómu nmî dye ghi p:uu kópu ka pyede. Yepê, Njon Baptist ngê yi kópu yilî yi ntiyentiye kn:ââ yinê a chópu. ¹⁴⁻¹⁵ Yepê, Nmyinê nmye n:ii ngê Chóó Lémi u komo ló dini dpîmo a kapî, Ilacha, yi pini mwiyé wa a diyé, kópu ndîî angmê d:uu, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u maa yinê wa yé, yed:oo u ngwo wa t:aa. Yepê, Dp:ee ngópu dé, ala kópu ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Njon

* **10:42:** Mát 25:40 * **11:3:** Mát 3:11 * **11:5:** Is 35:5-6 * **11:10:** Mal 3:1; Mak 1:2; Njon 3:28 * **11:14-15:** Mát 17:10-13; Mal 4:5

Ilacha ntee pini ngê kêdê pyódu, a maa wunê kêdê yé. *

¹⁶ Yepê, Lukwe dîy:o nmyi kada pini knî y:oo Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi, ¹⁷ yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ¹⁸ Yepê, Nmyi kada pini yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpaê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti. * ¹⁹ Yepê, K:omo tpile nté dîni kpîpîkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli ñuknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîi. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalî, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê. *

Yesu wépi dnyangê pyu yoo yi kpadakpada p:uu u ngwo doo danêbum

Luukî 10:13-15

²⁰ N:ii knî y:oo Yesu u wépi pwaa ngópu, yi ngwo Yesu yi p:uu doo danê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî dpîmo chap, ngmênê u wépi pwaa ngópu, yi dono yilî daa kéé tumo. ²¹ Yesu ngê pi knî ye yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî nî chópu, ngmênê yi dono doongê kéé tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yintoo mbwudu w:aangmê chópu, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilî lîmîlîmî ngê pî kéé tumo, yi mbodo dmi pêdê ny:ii ngópu, tpéé kópu myepî vyi

ngópu. ²² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té. ²³ Yepê, Kîpêênnyem tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada têdê wa lee dmi. Yepê, Kópu ndîi n:ii Kîpêênnyem tpémi yi ngópu nî d:uu too, Sodom tpémi yi ngópu w:aangmê d:uu ngê, ye yi dono yilî lîmîlîmî ngê pî kéé tumo, Chóó Lémi ngê yi p:aa daapêdê pw:oo ngê, awêde pê tóó. * ²⁴ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Kîpêênnyem tpémi dnyinté daawa kpada té. *

*Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha
Luukî 10:21-22*

²⁵ Yi dini ghi ngê Yesu ngê u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u dîy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:oo dèpê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. * ²⁶ Kwo, Njyóó nuw:o u pono nye vyápê.

²⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilî n:ii n:aa tpaê too, M:aa ngê yinê a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adî ya. *

²⁸ Yepê, Dêêpî kópu yilî yi châachââ dpodo ndîi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye a yoo vy:o ghê dmyeno, vyilêvyilê ngê n:aa pyépi nmyo. ²⁹ Yepê, A yoo vy:o ghê dmyeno, a p:uu dmyinê ndiye, a dnye ny:ee yó, mu kópu u dîy:o nê pi ka vuywo pyu, d:aa lémilémi pyu. Yepê, Ya mb:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. ³⁰ Yepê, A kópu dyuu nyêmî dpodo ndîi ngê nmye daawa pyódu, a p:uu dpodo vyilêvyilê ngê nmye adî ya. *

* **11:18:** Mát 3:4 * **11:19:** Mát 9:14; Luukî 15:1-2 * **11:23:** Gen 19:24-28; Njuda 1:7 * **11:24:** Mát 10:15; Luukî 10:12 * **11:25:** 1 Kódin 1:26-29 * **11:27:** Mát 28:18; Njon 1:18; 3:35 * **11:30:** 1 Njon 5:3

12

*Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyyu
Mak 2:23-28; Luukí 6:1-5*

¹ Yi wiki knî yi k:oo líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî ye dómu kele, wod:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyyu:avyuw:a dé, too dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî y:oo yi m:uu tumo, noko yepê, Lukwe díy:o nmî líme wo ngê a dpodo té. * ² Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî líme wo ngê a dpodo té? ³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angénté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? * ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pí ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdî, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:ângo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, né u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê. ⁵ Yepê, Myenté, Chóó Lémi u ngomo u dêêpî kópu ndîi, líme wo u dêêpî kópu tédê. Yepê, Nmyi lama ka tóó, líme wo ngê kpêê yiyé pyu yoo Chóó Lémi u ngomo k:oo a dpodo nyédi. * ⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pini n:ii nmyi vy:o a kwo, u pi ndîi, Chóó Lémi u ngomo u pi tédê. ⁷ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu,
pi ka vyyuwo yi ndîi kópu.

Yepê, Yi kópu wonmyinê w:ee ngópu, ye yoo módó daap:ee kéké tumo. ⁸ Yepê, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê.

* **12:1:** Deut 23:25 * **12:3:** 1 Sam 21:1-6 * **12:5:** Num 28:9-10 * **12:18:** Mát 3:17; Is 42:1-4 * **12:19:** 2 Tim 2:24

Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê.

*Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê
Mak 3:1-6; Luukí 6:6-11; 14:1-6*

⁹ Yesu p:uu y:oo yi kêlî ghi a kuwo ngópu, mwada y:i ngêpê ngomo ngmê k:oo mî kee dniye. ¹⁰ Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. Pádisi yoo y:i myednye kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu ngê kn:aadi te kópu nmî ngópu ngmê d:uu ngê, ye u ngwo p:oo ndyíko. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu angénté a kwo? Kwo, Líme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ? ¹¹ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê u sipi líme wo ngê mgî pââ ndîi k:oo wa a ghîi knomomê, doo u ntââ chóó mêdaawa a kee, yepê, lukwe, líme wo u l:êê díy:o yi pini ngê yi sipi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, límîlímî ngê amêdê pêêdî. ¹² Yepê, Kî kóó ntóó daa sipi ye kwo, pi ye kwo. Yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu alanté ka kwo, u ntââ líme wo ngê pi wanyi ngee. ¹³ Wod:oo Yesu ngê yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mé pyodo, woni ntee doo kwo, yinté mé pyodo. ¹⁴ Wod:oo Pádisi yoo pwii dniye, Yesu u vyee u dy:oo noko mîné châpwo ngópu.

Yesu Chóó Lémi u dpodo pyu mb:aa

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u vyee u pi nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aanî a kuwo ngópu, kn:aa mé lee dniye. Pi yilî knî y:oo myednye yâmuyâmu. Yesu ka mbii pyu yilî n:ii núw:o tumo, yintómu pyi too. ¹⁶ Yi yéli ye kwódu ngê, yepê, Kópuni nmye dí d:uu, pi knî ye yuu nangên:aa y:oo. ¹⁷ Yi kópu ye kwódu ngê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁸ Ala a dpodo pyu mb:aa,
pini n:ii nê ngmîdi ngê.

U nuu ghi a nódo ka tóó,

a gha mb:aamb:aa ngê yinê a pyépi.

A ghê dmi u mênê wanî yé,

yélini a yoo vy:o daa wee,

yewo, Mb:aamb:aa ngê n:aa pyépi nmyo,

yoo mb:aa yi vy:o wanî kaa nmyo. *
 19 Kwopwepe pyu ngê daadîn:aa ya,
 yoo vy:o myedaadîn:aa kââkââ. *
 20 Yoo kwolo ngmê dé daawa chedê té,
 ngmênê wa wáti té,
 n:ii dé yi kêlîmî tédê dé,
 amî kaa té,
 u dî, u yoo yintómu kamî ngê amî pyódu
 té.
 21 Pi dyêêdî yintómu knî y:oo
 yi nuw:o dmi p:uu wa kaa ngmê.

*Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu
 Mak 3:20-30; Luukí 11:14-23*

22 Pi knî y:oo Yesu ka pi ngmê núw:o
 ngópu. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo, u
 l:êê dîy:o dnye dépwo kîgha, yélí myedépwo
 y:enê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu, yi
 pini ngê dnye u ngwo mé kwólu, yélí mé
 módu. * 23 Yélini y:i doo kwo yi nyepênyepê
 u kópu ngê pyodo, noko yepê, Pini n:ii Chóó
 Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini,
 apê kî vyîlo. * 24 Dini ghi n:ii ngê Pádisi
 knî y:oo ny:ee ngópu, pi knî ye yepê, Daa
 Dépidi ntee pini nmye yila, Setan ntee pini
 nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini.
 Yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo
 yiné a ngm:ii kîgha too. 25 Kópuni dnye
 nuw:onuw:o dé, yi kópu yilî Yesu ngê yi
 gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo
 ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo
 a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo
 p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóochóó
 yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté,
 p:aa ngmê ó mupwoknî ngmê, numo p:uu
 adnyi l:êê knomomê, ye yi chóochóó yi pi
 dmi wamyé dyênê ngmê. 26 Yepê, Setan
 u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu ad-
 nyi l:êê knomomê, ye angênté adnyi ya.
 Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u
 wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha
 too. 27 Yepê, Nmye ngîní póó. Yepê, Nmyi
 vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê
 kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala
 kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna
 a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada
 pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii
 kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo
 yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo,

K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi
 u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii
 kîgha too. 28 Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u
 wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii
 kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu
 nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo
 daa kêmakêma chóó adî y:enê. Yepê, U yoo
 kuwa kîngî kaa nmyo.

29 Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê,
 Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u
 ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntâa u
 ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té.
 Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini
 u ntâa, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu
 dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni
 mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile
 moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee
 pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yiné
 mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee.
 Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó,
 u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dî kudu
 té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi
 kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

30 Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu
 yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo
 vuywó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêêpî nmo,
 te nmo dpî ngm:ii kalé té. 31 Yepê, Ndé
 kópu nmye ngmên:aa tpapê, k:omo tpile pi
 knî y:oo ló dono kópu yilî a d:uud:uu t:oo,
 ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi
 ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé
 dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilî u
 kuwó wa kée té, ntâa ye mēdaawa a vy:u.
 Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u
 dpodo p:uu adî peede tpapê, Chóó Lémi ka
 yi pini daawa diyé, Chóó Lémi ngê ntâa u
 kwo wa a vy:u. * 32 Yepê, K:omo tpile né
 Chóó Lémi u Pi Ndêndê, n:ii ngê daawa mya
 nê, a p:uu adî peede tpapê, u kuwó dini
 ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó
 amê kée knomomê, u ntâa Chóó Lémi ngê
 yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a
 ngî, ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u
 dpodo p:uu adî peede tpapê, yi pini Chóó
 Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono
 yilî u kuwó daawa kée té.

*Nté kîgha u mgongo danêmbum
 Luukí 6:43-45*

* 12:22: Tpyuu 20:2 * 12:23: Njon 7:31 * 12:29: 1 Njon 4:4 * 12:31: Hipîlu 6:4-6

³³ Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyiné w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Ngmênê kîgha pwópwó ngê adnyi ya knomomê, anye, Kî chikini dono, kîgha pwópwó dé. ³⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, kópu mb:aa nmyi mênê daa tóó, doo u ntââ kópu mb:aa daangmanmyi vyi ngmê. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaépê ngê. ³⁵ Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaépê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaépê too. ³⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, N:ii knî y:oo kópu dono daa yi nuw:o mbêmê a tpaépê tumo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o wa kóté kalê té, yi l:êê dîy:o ye adî póó. ³⁷ Yepê, Kópuni yilî nmye tpaépê tumo, Chóó Lémi ngê yi l:êê dîy:o wa kóté kalê nmyo. Yepê, Yi l:êê dîy:o woni wa kpada té, woni daawa kpada té.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-12; Luukî 11:24-32

³⁸ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yélini y:i doo kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kî pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o kópu ndîi ngmêpaa d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka kwo, Mâawe, u yi nmo a kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. * ³⁹ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê dîyo kópu ndîi mu ngmîdi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu Njóna ngê a pyodo, yinté kópu dîyo a nga ngmêwa pyódu. ⁴⁰ Yepê, Njóna ngê te ndîi u mênê wo pyile ntee chedê ngê, pini n:ii Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinté wo pyile têpê u mênê wamye chedê. * ⁴¹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa

m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kéé tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe dîy:o a dnye dp:ee nyêmî ngmê. * ⁴² Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwîn ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ngaang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwîn ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee chââchââ nê.

⁴³ Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalê ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ têdê ka wumê vwuwo yédi, dpo, Yi n:uu yââ. Yepê, U yââyââ têdê d:uuwodê pyw:ee knomomê, ⁴⁴ ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mênê diyédiyé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó. ⁴⁵ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mê pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wáali knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. Yepê, Nmyo mye yinté dé. Yepê, Mbwudu nmyi ngópu ngmanî chaa knomomê, ye nmyi too pee mbêmê nmyi l:êê ghi dmi wanmyi ngmêê t:oo, ngmênê nmyi gha dmi daanmyi ngmêê t:oo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê, dononi nmyi mênê a tóó, d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu. *

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mak 3:31-35; Luukî 8:19-21

⁴⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye ngomo k:oo doo danêmbum, u pye ghee knî yi ngwo taa dniye. Pi yilî ngê ye pyodo, doo u ntââ yi ngomo k:oo daapî kee dniye. Kuwa dnya a kwo, pi knî ye yepê, U kwo vyi yó, U yi nmo

* **12:38:** Njon 6:30; 1 Kódin 1:22 * **12:40:** Njóna 1:17

* **12:41:** Njóna 3:5 * **12:45:** 2 Pita 2:20

a kwo, U kwo nmo danêmbum té. ⁴⁷ Wod:oo pi ngmê ngê kwo, M̄ye ghee knî kuwa ka wee, nga danêmbum u yi y:e a kwo. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, N:uu ngmê a pye? Kwo, N:uu dé ye a mbwó yoo? ⁴⁹ Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo yi p:uu kóopyââ kââ, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo. ⁵⁰ Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu knî ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

13

*Witi nt:ene u mgongo danêmbum
Mak 4:1-9; Luukî 8:4-8*

¹ Yi wéni ngê Yesu ngomo k:oo a pwii wo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya. ² Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa. ³ Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁴ Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, r̄mê knî y:oo mî ma tumo. ⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mî dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Yi witi w:uu dé límîlímî ngê pii dniye, ⁶ ngmênê dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye. ⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too. ⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwodo w:uu yonoy:a kele, yepê, knî mu yi nkwodo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwodo pyoloy:a kele. ⁹ Yepê, Kópuni nmye dî vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

*Kópuni u dîy:o Yesu ye doo mgongo
Mak 4:10-12; Luukî 8:9-10*

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye nye danêmbum, lukwe dîy:o ye nye mgongo? ¹¹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye wanî tpaêpê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye anî mgongo. * ¹² Yepê, N:ii ngê ngópu dê dpî kpêmî dê, Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpî ny:oo, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu knî m:uu dpo w:ee. Yepê, N:ii ngê ngópu dê d:uudpî kpêmî dê, yi pini u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu d:uudpî kee dmi, yi pini ngê l:âmo dpo ngee té. ¹³ Yepê, Ye n:aa mgongo yédi, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê. ¹⁴ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, wu yéli y:oo ala ngwo ka ntiyentiye ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisaya ka kwo, Pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,
mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,
mêdaanmyi y:enê.

¹⁵ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpî vyi ngi, mu kópu u dîy:o,

yi ngwolo dmi my:oo a tóo,
nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wo daa yinté,

u mumu ngê pê mumu ngmê,
u nyêmî ngê pê nyêmî ngmê,
u wopwe ngê pèdê wopwe ngmê,
a ka pèdê diyé dmi,

pîdî pyi té.

¹⁶ Yepê, Ngmênê dp:ee wunté yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywálfí too, ntênê dmyi mya nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngópu dmi a kpêmî too, a kópu dyuu u ngwo nmye nyêmî tumo. ¹⁷ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaêpê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, yoo mb:aa mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilî nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

* 13:11: 1 Kódin 4:1 * 13:17: 1 Pita 1:10-12

*Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu
Mak 4:13-25; Luukí 8:11-15*

¹⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Witi nt:ene u mgongo danêmbum n:ii dí kwolo, u nt:u kópu alanté. ¹⁹ Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, d:uudwôde w:ee t:oo, yi gha vy:o d:uudpî yé t:oo, pi dono ngê yi kópu dpî t:âmo té. ²⁰⁻²¹ Yepê, Witi w:uu woni knî t:aanî mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadî yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límî k:ii wa kpîpî nê. * ²² Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalí. * ²³ Yepê, Witi woo woni knî têpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, woni knî yi mênê yonoy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê pyoloy:a dé.

*Witi yâpwo tédê u dyede u mgongo
danêmbum*

²⁴ Yesu ngê pi knî ye yepê, Chóó Lémi u yoo ndêndê ntee adí kaakaa, yi kópu p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê u witi yâpwo tédê ngmê yó, têpê mwiye chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. ²⁵ Yepê, Mgídí vy:o dini ghi n:ii ngê pi yintómu doo dpî, pi dono ngma a loo, yi witi yâpwo tédê kn:aa yini w:uu mē yilí dyíngo, wod:oo p:o mē diyé wo. ²⁶ Yepê, Yi yini witi nipi pii dniye, nipi mye kaa dniye, yi nt:u dmi kwodonkwodo mē kele. ²⁷ Yepê, Dpodo pyu knî y:oo yâpwo tédê chóó ka

kwo, Mââwe. Kwo, Nyâpwo tédê witi u mo nyi ntówo. Kwo, Kí yini w:uu anyedê pwiye dmi? ²⁸ Yepê, Pi dono ngmê ngê yiné ntówo too. Yepê, U yi u ngwo a kwo, Nê ka dpodo ndí ngê paa pyaa we. U kwo póo dniye, Kwo, U yi nga a kwo wu yini wanmîmo y:ee té? ²⁹ Yepê, Kêle, nangê y:ee té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wu yini woo nmyinê paapaa t:oo, witi woo yi p:uu wa kaa dmi, amyenmyinê pêêdî t:oo. ³⁰ Yepê, Mudny:oo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê witi kpê wa kyopwo, a dpodo pyu knî ye waní vyi, yenê, Wu yini woo mwiye dpo châpwo tóó, dmi dpî kē tóó, ndiya dpî kēé tóó. Yenê, Witi woo kuwó dpo châpwo tóó, w:uu péé a ngomo k:oo dpo úuw:o tóó. *

*Kwee u mgongo danêmbum
Mak 4:30-32; Luukí 13:18-19*

³¹⁻³² Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndí ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

*Yis u mgongo danêmbum
Luukí 13:20-21*

³³ Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Mbîdédi nk:êênî tédê pyââ ngê yis knî tp:oo dpo ngí, k:omo tpile kpo ndí u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

*Yesu pi knî ye u ngwo dpîmo mgongo, yi
kópu u kn:ââ*

Mak 4:33-34

³⁴ Yi kópu knî yi p:uu Yesu pi knî ye doo mgongo. Kópu módó ye daangmê vyu. Dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. ³⁵ Kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Pi knî ye aní mgongo.

Kópuni ye aní vyi té, ngmee u kópu dé,

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê dyámê pé mwo a l:âmo ngê,

yi ngwo a ngmo too.

* **13:20-21:** Kílosa 2:7 * **13:22:** Luukí 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17 * **13:30:** Mát 3:12; Tpyuu 14:14-20

Yâpwo tédê dyede u mgongo u kakê mê chámêchámê

³⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mê kee wo. P:uu ndiye pyu yoo u kuwó ghê dniye, kwo, Yâpwo tédê dyede p:uu mgongoni ye chi kwolo, u nt:u lukwe? ³⁷ Yesu ngê yepê, A chóó nê yâpwo tédê chóó, ³⁸ a yâpwo tédê u nt:u kópu, dyámê pê. Yepê, Witi woo dé yi nt:u kópu, yélini a yoo vy:o a wee, wu yini woo dé yi nt:u kópu, mgîdí u yoo. * ³⁹ Yepê, Pi dono, n:ii ngê wu yini w:uu mî ntówo too, u pi Setan. Yepê, Wéni n:ii ngê witi kpê dpî kyopwo, u nt:u kópu kuwókuwó wéni. Yepê, Dpodo pyu yoo yi nt:u kópu enjel yoo. ⁴⁰ Dpodo pyu knî y:oo wu yini woo dmi ndiya ntee dpî kée t:oo, kuwókuwó wéni ngê yinté kópu angmê pyódu. * ⁴¹ Yepê, A enjel yoo dyámê wope wope yinté wanê dy:ââ té, yoo dono wa a ngî t:oo, ndiya wa kée t:oo. Yepê, N:ii knî y:oo u yi adî kwo, Nê u yoo nmî dyênê, yi yéli amyedê ngî t:oo, ndiya amyé kée t:oo. ⁴² Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa. ⁴³ Yepê, Yi ngwo a yoo M:aa kóó k:oo wanî kââ. Yepê, Kââdí ntee a pil:apil:a yédi, mgîdí u mênê daa ya yédi, a yoo mye yinté, dyââpe yi p:uu daadín:aa ya. *

Kópu mb:aa u pyw:émî u mgongo danêmbum dé

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, yi kópu ndîi kópu. Yepê, Dyámê mbêmê kópu yilî yintómu tédê kópu dé. Yepê, Yi kópu p:uu n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê, kn:aa pini u têpê ghi mbêmê doon:aa dpodo, nkól y:i ngmêminê pyw:ângo. Yepê, U lama doo ya, nkól u pywuu pââ ndîi, yi têpê ghi u mênê knî m:uu ka kwo. Yepê, U gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi têpê ghi u ngwo mî pwila ngê, nkól mê yilî y:i a pyw:ângo, u ndapî ndîi ngê u ngwo pyodo.

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu m:uu ala. Yepê, Pi ngmê, moodo kpapê pi knî ye dpîmon:aa pywupwi dé, ndáâpi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. ⁴⁶ Yepê, Dini

ghi n:ii ngê moodo kpapê pââ ndîi ngma a pyw:ângo, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi moodo kpapê pââ ndîi u ngwo pwila ngê.

Pwoo u dyimê pywuu

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Vyuwó tédê pwoo k:oo te dyêêdí daa ngmîdi dpo ghîi. ⁴⁸ Yepê, Pi knî y:oo te mb:aa a myeme tumo, n:ii mb:aamb:aa dé nee k:oo dpî ché t:oo, n:ii dono dé dpî kée t:oo. ⁴⁹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê mye yinté kópu ayi pyódu, enjel knî y:oo yoo yinté amî mya ngmê, n:ii mb:aamb:aa dé Chóó Lémi kóó k:oo wa kaa t:oo, ⁵⁰ n:ii dono dé ndiya wa kée t:oo. Yepê, Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

Yesu ngê kópu mbwee kópu kamî yi p:uu kópuni vyyu

⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Yi kópu yilî dmyinê w:ee t:oo? Kwo, Nyââ. ⁵² Yepê, N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu mbwee mb:aamb:aa ngê a kwo, a yoo vy:o myoo ghê, a p:uu a ndiye yédi, yi pini u ndiye tédê miyó. Yepê, Yoo yi wátiwáti tédê kópu mbwee dpo ngî té, pi knî ye dpî vyi té, kópu kamî myedo ngî té, pi knî ye myoo vyi té. Yepê, Kópu dyuu mb:aa yila, tpileni u pywuu ndîi, mye yinté kópu dyuu.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet Mak 6:1-6; Luukî 4:16-30

⁵³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo a kélî ngê, yi p:aani a kuwo ngê, ⁵⁴ p:aani n:ii a kaa wo y:i mê diyé wo, Nasalet. Yi pi knî ye ngêpê ngomo k:oo doon:aa dêêpî. Dêêpî kópuni ye vyi too, yi nyepênypê u kópu ngê pyaa dniye, noko yepê, Kî kópu yilî anyi wunê ng:êênî té? Noko yepê, Mumdo mbwudu yilî mye chapî ngê? ⁵⁵ Noko yepê, Kî daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu tp:oo, u pye u pi Méli, Njems Njósép Saimon Njudas yi mbwó. ⁵⁶ Noko yepê, U tîdê yoo yintómu al:ii ka pyede. Noko yepê, Yi kópu yilî

* 13:38: Mát 25:31-46; 1 Kódin 3:9 * 13:40: Tpyuu 14:17-20 * 13:43: Tpyuu 14:14-16

anyi m:iiwunê ng:êênî? ⁵⁷ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu. Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpî châpu ngmê. ⁵⁸ Yesu ngê mbwudu yilí y:i daa chópu, mu kópu u díy:o u kwo dèdnye kélímî.

14

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mak 6:14-29; Luukî 9:7-9

¹ Yi dini ghi ngê Nkálili tpémi yi king ngê Yesu u pi yi nyongo. Yi king u pi Antipas Helodi. ² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu dyuu yi nyongo, u dpodo pyu knî ye yepê, Na a ka Njon Baptist mēyedê pyidu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mbwudu yilí a chapî ngê. Yi kópu ye vvu, mu kópu u díy:o Njon Baptist mbwámê mwiyé a châpwo, u nuw:onuw:o u kópu ngê u ngwo pyodo. Yi danêmbum ala. ³⁻⁴ Mwiyé mwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Antipas ngê Njon mbwa k:oo kmungo. ⁵ U yi u ngwo doo kwo, Njon nî vy:a, ngmênê ghêlî daa vyâ. Apê, Wanî vya knomomê, ye Nju tpémi y:oo u nkwo wa vya nê. Apê, Yinê ye pi mb:aa, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

⁶ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê díy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê. Yi náali tédê Helodiyas tp:oo módó yi ngópu doo ndens. Yi dmââdí kwodo mb:aa, mââwe yoo a pwaa too, ⁷ wod:oo Antipas u kwo kpaa wo, kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpapê, yi ntémwi nga nîné kuwo. ⁸ Yi dmââdí u pye ngê yi dmââdí ka kópuni vvu, Antipas ka u nkwo vvu, kwo, Njon Baptist mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki. ⁹ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntââ wépi daapî puwâ, mu kópu u díy:o yi kópu pi yilí yi ngîma vvu, mye kpaa wo. ¹⁰ Yi kópu u l:êê díy:o lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon Baptist mbwámê nyinê chepwe, mbodo dpó núw:e. Wod:oo yi

lede mbwa k:oo loo, Njon Baptist mbwámê mínê châpwo, ¹¹ mbodo nmoko yedê a kââ, núwo, yi kwodo ka mí y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mí y:ângo.

¹² Njon p:uu ndiye pyu yoo lee dniye, Njon ntóó mínê ngî ngópu, mí kmênê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Yesu ka mdoo u nkwo núw:o ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

¹³ Antipas Helodi ngê Yesu p:uu kópuni vvu, yi kópu Yesu ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, dinki k:oo wo dniye, pi kwéli dèpwo a ya, yi mo y:i mí tee dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu p:uu y:oo kada kédê y:ee ngmê, wod:oo pi yilí y:oo yi p:aa a kuwo tumo, kada a y:ee ngópu, yéllí maa kalé ngópu, Yesu u kada mwiyé mí taa dniye. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, pwopwokopwe n:ii yi vy:o dnye kwo, pyi too.

¹⁵ Kââdí dini ghi n:ii ngê daa kêmakêma doo wupwo, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Kââdí daa kêmakêma a wupwo, daa p:o nmo pyede. Kwo, Kí yéli dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o wanî dy:ââ té. Yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. ¹⁷ Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mé ntini daamo a tóó. ¹⁸ Yesu ngê yepê, A ka a núw:o tóó. ¹⁹ Pi knî ye yepê, Mbiye mbêmê mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. Yesu ngê mbîdédi limi knî a ngî too, te dè myedê ngî doo, mbóó p:uu vvu wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbîdédi pwaa too, te dè mye pwaa doo, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ²⁰ Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mí kè wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mé miyó mé ntówo ngópu. ²¹ Yélini y:i doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdíma yi k:ii, dèpê kp:aa tumo.

*Yesu kpé lêê u kwo u ngwo doo paa
Mak 6:45-52; Njon 6:15-21*

²² Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, mwada kpéni pee a kada dmyinê kwo. ²³ Yi kuwó yoo yi p:o p:o dy:ââ too, u mo doo ya, mbu mbêmê kee wo, yi doon:aa ngêpê. Mgîdî y:i u ngwo a ghay wo. ²⁴ Yi ngwo dinki kpé lêê ñukñîñukñî u kwo doon:aa mbêpê. Yópu yi kêpa doo a wupe, vuywó vy:o dnya a vyile. ²⁵ Mw:aamw:aa Yesu ngê yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî. ²⁶ Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kíyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghipé wo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ²⁷ Yesu ngê yepê, Namê nkîngê, Ala nê. ²⁸ Pita ngê kwo, Mumdoon yi nmî Lémi knomomê, ye u ntââ nga wanî lê? ²⁹ Yesu ngê kwo, A pwiyé. Wod:oo Pita dinki k:oo ghay wo, u yi u ngwo doo kwo, Kpé mbêmê nî paa, Yesu ka u ngwo nî lê. ³⁰ Ngmênê dini ghi n:ii ngê vuywó ndîi yi m:uu too, nkîngê mbê wo, kpé lêê u mênê doo a wupwo, Yesu ka ka wo, kwo, A Lémi, anyi ngee nédi. ³¹ Yi ngwo Yesu kwulo kele, dpodombiy:e mgîmî ngê, kwo, Ngêlîmî tédê. Kwo, Lukwe dîy:o dnyinté a ka nyinê kélîmî. ³² Wod:oo dinki k:oo mê wo knopwo, yópu machedê ngê mê pyodo. ³³ Yélini dinki k:oo dnye kwo Yesu ka yi yi mbodo dmi ngê k:ame ghê dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, ndêndê ngê nmî pwo nye tóó.

*Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo
pyipyi dé, Nkenesadet
Mak 6:53-56*

³⁴ Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, ³⁵ wod:oo pi knî y:oo Yesu yi mya ngópu, pi knî ngmê p:aani p:aani dy:ââ tumo, yepê, Mbii pyu yintómu Yesu ka a pwiyé dniye. Wod:oo mbii pyu yilî Yesu ka dnya a ñeñe dé, ³⁶ Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdî kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpîdî

kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

15

*Nju tpémi yi chóó yi dêêpî kópu dyuu
Mak 7:1-13*

¹ Pádisi knî ngmê, dêêpî pyu ngmê knî yi k:ii Njedusalem a ndê dniye, Nkálili Wee u kwo Yesu ka lee dniye, ² kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu daa cháachââ tumo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê dpî yaa dmi, yi kêê dmi mwiyé d:uudpî ghêê t:oo. ³ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dèpê vuy, pi knî y:oo yi chóó y:oo néti ngópu. Yepê, Kópu u nkwo nmye ngmêngîni póó. Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo. ⁴ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mî dmyinê cháachââ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mî yi p:uu dé vyi knomomê, yi pini dpî vya yó. ⁵ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mî ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo lâmo lîmî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo mēdaani kê. Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o dîyo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adî kwo, Niye M:aa ye yi tpile nî y:oo, yepê, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile m̄ye m̄i ye daanyi y:oo, mu kópu u dîy:o ñyóó nyi vuy, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî cháachââ, tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. ⁶ Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu, nmyi chóó nmyi kópu dyuu nmyinê ngî ngópu. ⁷ Yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi nuw:o dmi dono dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dèpê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

⁸ Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo,

ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁹ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo,

mu kópu u díy:o yi chóó yi nuw:o ngê
pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,
yi chóó yi dêêpî kópu ngê
pi knî ye a dêêpî nyédi.

*Kópuni u lêê díy:o Chóó Lémi ka pi
tupwótupwó ngê dpî pyódu*

Mak 7:14-23

¹⁰ Yesu ngê yoo a danê ngê, yepê, Kópu nmye ngmên:aa tpaê, dpî ny:ee yó, myedo w:ee yó. ¹¹ Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntâa yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Lama daa tóó, kópuni pi knî ye chi vyi, Pádisi knî ye daa yi nuu u kópu ngê dê pyódu. ¹³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, M:aa u myângo vy:o yini n:ii M:aa ngê daa ntówo, díyo wa kp:anê té. ¹⁴ Yepê, Pádisi yoo yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, K:omo kada pini yoo, my:oo a pyede. Yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolokopwe ngê adî ya knomomê, ye maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. * ¹⁵ Pita ngê kwo, Mgongoni pi knî ye chi kwolo, u kakê mê nmo chámê ngi. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Nmyo wu yéli yi pénta dé? ¹⁷ Yepê, Mum-doo yi kópu myedmy:oo w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntâa yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u díy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moon:aa yé. ¹⁸ Yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu, ¹⁹ yepê, mu kópu u díy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpî d:uu,

yepê, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiyé, a pyâa ti yédi, a kpaa yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, kóté tédê módó myoo ndyîko té. * ²⁰ Yepê, Yi kópu knî y:oo Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu ngmê, ngmênê n:ii ngê Pádisi yoo yi kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, kóó dê mwiyé d:uudpî ghêê dê, kmaapî tédê u ngwo dpî yâa, yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu.

*Pyâa ngmê u danêmbum, Yesu ka ndêndê
ngê dpîmo kêlîmî*

Mak 7:24-30

²¹ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngópu, Ntii Pâa Ndîi u kéténi mî lee dniye, Taiya p:aani dê Saidon yi wee dê yi kwo mî taa dniye.

²² Kenan pyâa ngmê ye a loo. Yi pyópu daa Nju pyâa, ngmênê Yesu ka kwo, A lémi, Dépidi ntee pini, u ntâa nga waní ch:anê. Kwo, A tp:ee módó ngê u kmêna ngma a kwo, u dono yilí wunê vyîmî ngê.

²³ Ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daa vyu. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Mwada y:i dy:ââ ngi. Kwo, Mb:uu kíyedê yâmuyâmu nmo. ²⁴ Yesu ngê yepê, Yisîléli tpémi y:oo yi Lémi ndêndê u maa kêê kn:aadi ngmê. Yepê, Yi diyédiyê kîgha u lêê díy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo, daa kn:aa yéli yi lêê díy:o nê loo. ²⁵ Wod:oo yi pyópu Yesu ka yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A lémi, ngee nédi.

²⁶ Yesu ngê kwo, Tp:ee u nté n:êê ntee daanyinê ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. ²⁷ Yi pyópu ngê kwo, Nyâa, a lémi. Kwo, Ndê kópu. Kwo, Ngmênê kmaapî tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dí vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi.

²⁸ Wod:oo Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Ntênê a ka cha kêlîmî mb:anê. Kwo, Kópuni u yi nga a kwo, yinté pyaa we. Vyîlo yi dini ghi ngê tp:oo módó u mbii machedê ngê a pyodo.

*Yesu ngê pi yilí u ngwo pyi ngê
Mak 7:31-37*

* 15:11: Mát 12:34 * 15:14: Mát 23:16,24; Luukí 6:39; Lóma 2:19 * 15:19: Nkal 5:19-21

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, yi p:aanî mêmê kuwo ngópu, P:aa Y:a Knî yi wee knî yi kwo máádi mí kalê ngópu, Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê mí taa dniye. Mbu ngmê mbêmê kee dniye, y:i mbwódo mí yaa dniye. ³⁰ Pi yilí tp:oo témi tap y:i ye a loo. Ngópuch:anê yilí Yesu ka núw:o tumo, knî ngmê yi yu kwolo ngmê dé, knî ngmê yi kêê kwolo ngmê dé, knî ngmê yi ngwolo kopwe dé, knî ngmê knî y:oo dnye dèdnye kígha. Mbii pyu mêmê yilí u kwo myedê núw:o tumo. Yi ngópuch:anê yoo yintómu Yesu u kêma ngmêngmênté dnyen:aa kapí dé, yintómu pyi too. ³¹ Yélini y:oo yi ngópuch:anê yoo núw:o tumo, yi nyepényepê u kópu ngê pyodo, apê, Yélini dèdnyimo danêmbum, mêmê danêmbum té, apê, yélini yi kêê kwolo ngmê dé, kèdê wáti té, apê, yélini dèdnyimo m:ii, mêmê m:ii té, apê, yélini dèdnyimo vuyuu, yélini mêmê y:enê ngmê. Noko yepê, Yisíléli tpémi yi yápwò ngê mbwudu yilí kèdê chaa. Wod:oo dnye chaa kígha.

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 8:1-10

³² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Kí yélini a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u díy:o wo pyile a p:uu kèdê chedê ngmê, yi nté kímyaa chedê ngmê. Yepê, U ya a nga daa kwo, Dómudómu ní dy:ââ té, mu kópu u díy:o maa p:uu yi gha l:âmo dmi awêde wunê ngêpangêpa. ³³ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Daa p:o nmo pyede. Kwo, Yintoo yélini yi ntââ ntini ló y:i anmo pyw:oo? ³⁴ Yesu ngê yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. Kwo, Te tp:oo knî myooka tóo. ³⁵ Yesu ngê yi yélini ye yepê, Mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mbîdédi pyudu knî a ngî too, te tp:oo knî myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ³⁷ Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mí kè wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé pyudu mêmê ntówo ngópu. ³⁸ Yélini y:i doo

kmaapí, yintómu podo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdíma yi k:ii, dèpê kp:aa tumo.

³⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi yélini yi p:o yi p:o mêmê dy:ââ too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Makadan Wee u kwo mí tee dniye.

16

Kada pini knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-13; Luukí 12:54-56; 11:29-32

¹ Wo ngmê ngê Pádisi yoo Sadyusi yoo Yesu ka knî ngma a loo. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kí pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka kwo, Mâawe, u yi nmo a kwo, Mb-wudu nmî ngópu ngmê chépi. * ² Yesu ngê yepê, Kââdí dini ghi n:ii ngê dpí ghîi, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Mbu vuyuu kpêm kèdê d:ii, mââ kââdí y:ay:a wa pwiyé. ³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nkali nmye mumu ngópu, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Nkali ngmêka kwo, daa kêmakêma tpíi wunê ghayghay. Yepê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóo p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê. ⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóo. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmaní d:uu, ngmênê díyo kópu ndíi mu ngmídi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu. Wod:oo yi yélini a kuwo ngê. *

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 8:14-21

⁵ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo wo dniye, kpé l:êê mwada pee dnye lèpí. Dini ghi n:ii ngê mí tee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi yimí nuw:o kalê ngópu, noko yepê, Mbîdédi pi doo núwo. ⁶ Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vuyuu. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo

* **16:1:** Mát 12:38; Njon 6:30 * **16:4:** Mát 12:39-40; Luukí 11:29

yi yis ngê kîngî dyênê nmyo. ⁷ Wod:oo yi kópu p:uu noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kédê vyi, mu kópu u dîy:o mbîdédi nmî ngópu daa kwo. ⁸ Kópuni dnye tpaépê dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpaépê ngmê, Mbîdédi nmî ngópu daa kwo. Yépê, Lukwe dîy:o dnyinté a ka nmye kélîmî té. ⁹ Yépê, Dini ghi n:ii ngê pi yilî nî mbono ngê, yepê, mumdoo yi kópu dmyongê w:ee ngópu? Yépê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi limi knî munî pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munî mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? ¹⁰ Yépê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo muy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? ¹¹ Yépê, Lukwe dîy:o dmyongê w:ee ngópu. Yépê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yépê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yépê, Nmye dmyina a vyyuwo. Yépê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo. ¹² Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî y:oo yi mgongo mîné w:ee ngópu, apê, Daa mbîdédi nk:êênî u yis p:uu nmo a mgongo. Apê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi kópu dyuu p:uu nmo a mgongo.

*Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyyu
Mak 8:27-30; Luukî 9:18-21*

¹³ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, kada a y:ee ngópu, Sisadiya Pilipay wee u kwo lee dniye, wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póo wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ¹⁴ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Njedîmaiya. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóo Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmêkêda pyidu, nyi vyîlo. ¹⁵ Yesu u nkwo ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? ¹⁶ Pita ngê kwo, Chóo Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyîlo. Kwo, Yâpwni ghê a t:a, nyi Tp:oo. ¹⁷ Yesu ngê kwo, Saimon, Njóna tp:oo. Kwo, M:aa ngê ndêndê ngê da ngee ngi. Kwo, Yi kópu daa ñyóo nyinê w:ee ngê, daa pi ngê

* **16:18:** Njon 1:42; 1 Kódin 3:11; Nkal 2:6-9; Epeso 2:20

nga yinê mye vyyu, kwo, M:aa ngê yinê nga da vyi. ¹⁸ Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Chêépî kpiyé pââ ndîi ntee a kwo, nyi yinté tpile. Kwo, T:ââ ngê d:uuwodê y:oo, myed:uudpî ghêdê kwolo. Kwo, Yinté a yoo kamî yi kn:ââ ngê dî pyódu ngi. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o wanî dy:ââ nmyo, yi kópu anmyin:aa d:uud:uu. Kwo, Setan u yoo knî y:oo nmyi maa dmi daawa nkoko ngmê, wa dêê dmi, yi pwo wanmyi lee dmi. * ¹⁹ Kwo, A yoo yi tpii kââ dmi ngêê yedê wanî yé, a ngomo u kii tîpî ngêê yedê amy:aa yé. Kwo, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anyin:aa vyápê. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye anyinê kwódu, M:aa ngê ye amyedê kwódu. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye daanyi kwódu, M:aa ngê ye myedaawa a kwódu.

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi knî ye nangê vyi, Pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, yi pini wunê kî ta.

*Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu
u ngwo ye doo danê*

Mak 8:30-9:1; Luukî 9:22-27

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yépê, Dpodoni M:aa ngê a ka a kpo, doo u ntââ u wépi daanî puwâ. Yépê, Dîyo Njedusalem wanmî lee dmi, y:i nmî kada pini knî y:oo wamî mb:ii nê. Yépê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêépî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yépê, Dono kópu yilî a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu. ²² Wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa ñuwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaépê. Kwo, Chóo Lémi ka wanyinê ch:anê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu. ²³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, Pita ka kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Kn:aa máádi p:uu anyi kapî nê. Kwo, Daa Chóo Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:o nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka

* **16:24:** Luukî 14:27

dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêtîngî nuw:o, k:omo tpile a l:êê dîy:o dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne. *

²⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. ²⁶ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ²⁷ Yepê, A kuwó a l:êê dîy:o adnyi kpadakpada nmyo, ngmênê mu dini ghi ngê a enjel knî yi k:ii anmo diyé dmi. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîî ngê adî ya, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. Yepê, Yoo yi ngwo an:uu chámê. Yepê, A yoo mb:aa a kêê k:oo wanî kaa té, yoo dono wanî kpada té. * ²⁸ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlî daawa pw:oo dmi, noko yewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê kêdê pyódu, u yoo y:enê kn:ââ wunê kêdê chaa.

17

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mak 9:2-13; Luukî 9:28-36

¹ Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. ² U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo ye mîné ghê wo, kââdí ntee a pil:apil:a yédi, kwódo ng:oo dmi yinté ye a pyodo. U kpídî d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. * ³ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu u k:ii danêmbum têtê m:uu tumo. ⁴ Pita ngê Yesu ka kwo, A lémi. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye ngomo pee pyile nîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. ⁵ Pita

* **16:27:** Lóma 2:6; Tpyuu 22:12 * **17:2:** 2 Pita 1:16-18 * **17:10:** Mal 4:5 * **17:12:** Mát 11:14 * **17:13:** Luukî 1:17

ngê danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, wod:oo nkalî too pee kpaapîkpaapî yi pwo ngmê yó. Yi nkalî too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa. ⁶ Dini ghi n:ii ngê u dyépi pyile knî y:oo yi dnyeni yi ny:ee ngópu, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, kwódokwódombiy:e têtê mbêmê dyimê dniye. ⁷ Wod:oo Yesu ye a loo, kêê yi p:uu yó, yepê, Namê nkîngê, a pii dmyeno. ⁸ Yi vvu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmyi m:uu ngmê, pi ka ghêlî nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó. ¹⁰ Wod:oo yi tpóknî Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o dêêpî pyu knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini dîyo kuwó ada a kwo? * ¹¹ Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê dîy:o. ¹² Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kî ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vvu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Myenté, yinté kópu a nga amyeyi d:uu ngmê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê daa myeme noo. * ¹³ Ilacha p:uu kópuni ye mwiyé a vvu, yi ngwo mîné w:ee ngópu, apê, Kî Njon Baptist p:uu nmo danêmbum. *

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mak 9:14-29; Luukî 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê yoo vy:o mêtê diyé dniye, pi ngmê Yesu ka a loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, ¹⁵ kwo, A lémi. Kwo, U ntââ a tp:ee nga wa ch:anê? Kwo, Nyuno pwopwo u ngwo a t:a, a mgîni vyîmî ndîî yédi. Kwo, Dye ghi knî ngmê ngê ndiya dpî d:ii, dye ghi knî ngmê ngê mbwaa paa dpî d:ii. ¹⁶ Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîd:a núw:o, ngmênê

a ka doo pyi ngópu. ¹⁷ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó. ¹⁸ Yi tpémi ngê kmênani dpîmo kwo, Yesu ngê ngm:ii kwólu, yi tpémi yi ngwo mê pyiyé wo.

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi mo dnyen:aa ya, u kwo póo dniye, kwo, Lukwe dîy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu? * ²⁰ Yesu ngê yepê, Mu kópu u dîy:o nmyi kélîmî tédê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kélîmî wo yintoo, ye kî mbwini ka pîdmyi vyi ngmê, Kada a yéni, mwada y:i nyi ghé, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, mwada y:i paan:aa ghê. Yepê, Kópu ngmê doo u ntââ ngê nmye daapê tóó. * ²¹ (-)

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mak 9:30-32; Luukî 9:43b-45

²² Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nkálili Wee u kwo mê diyé dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê too, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê. ²³ Yepê, Yi yéli y:oo wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. Yi ngwo p:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o tákisi pywupwi

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Kîpêenyem mî taa dniye, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o tákisi dnyimo a ngêêpî, yi yéli Pita ka knî ngmê loo, u kwo póo dniye, kwo, Nmyi kada pini ngê Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o tákisi a pywupwi ngê, apii? ²⁵ Pita ngê yepê, Nyââ. Wod:oo Pita ngomo k:oo mî kee wo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ka n:uu póo, ngmênê ghêli u kwo daa póo wo, Yesu u kwo mwiyé póo wo, kwo, Saimon. Kwo, Nuwo lónté a tóó? Kwo, Dyámê mbêmê king knî ye tákisi

ló yéli y:oo a pywupwi ngópu? Kwo, Yi tp:ee knî y:oo, ó kn:aa yéli y:oo? ²⁶ Pita ngê kwo, Kn:aa yéli y:oo y:oo a pywupwi ngópu. Yesu ngê kwo, Ndê kópu. Kwo, Yi chóó yi tp:ee knî y:oo tákisi ye daa pywupwi ngópu. Kwo, Nê king ndêndê tp:oo, u l:êê dîy:o u ngomo tákisi daanî pwila. Kwo, A yoo kamî mye yi king ndêndê tp:oo yoo, u l:êê dîy:o tákisi myedaawa pwila ngmê. ²⁷ Kwo, Ngmênê u ya a nga daa kwo, Wu tákisi ngêêpî pyu knî y:oo mb:ii nmîne. Kwo, Chi lêpî, kpé lêê u nkîgh:ê chin:aa kpîpî. Kwo, Mwiyé mwiyé téni n:ii che dóo knomomê, ndapî u kwo ngmêninyinê pyw:émî, kwo, nyi tákisi u ntââ ndapî. Kwo, Nyi tákisi u ngwo dp:uu pwila ngi.

18

Yoo yi kada wowo u danêmbum
Mak 9:33-37; Luukî 9:46-48

¹ Yi dini ghi ngê Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo a lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Nyoo kamî yi vy:o, n:uu kada pini ngê angmê pyódu? * ² Yesu tp:ee ngmê ka mbwolo, yi ngîma kââ, ³ yepê, Ala tpémi u lama lémi lémi daa tóó. Yepê, Lukwe dîy:o nmyo ngmêngmênté nmyi nuw:o dmi alanté a tóó, nmyimo, Yoo yi kada nmî ghê dmi. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Nmyi nuw:o dmi daanmyi ngmêe knomomê, ala tpémi u nt:anê daanmyi yaa knomomê, ye M:aa kóo k:oo daanmy:uu ghê dmi. * ⁴ Yepê, N:ii ngê lémi lémi ngê kêê d:uudodê t:oo, ala tpémi ntee tpémi ngê adî ya, yepê, yi pini kada pini ngê vyílo ayi pyódu. * ⁵ Yepê, Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedî chââchââ nê. *

Pi ngê Yesu kîngî kéé, u danêmbum
Mak 9:42-48; Luukî 17:1-2

⁶ Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdîni yoo a ka wunê kélîmî té, pi ngmê ngê yi kélîmî lâmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo

* **17:19:** Mát 10:1 * **17:20:** Mát 21:21; Mak 11:23; 1 Kódin 13:2 * **18:1:** Luukî 22:24 * **18:3:** Mát 19:14

* **18:4:** Mak 10:43-44 * **18:5:** Njon 13:20

ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada. ⁷ Yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmêné n:ii ngê yinté kópu a maa u nkîgh:ê ngmada a néne, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê. ⁸ Yepê, Mááadini p:uu anmyi ghê dmi, ó kópuni anmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmti lama daadnyi ya, kópu woni knî daanmyi d:uu t:oo, ngmêné ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee límílimî ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye adîn:aa a vyuwo.

Sipi tp:oo l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Luukî 15:3-7

¹⁰ Yesu ngê yepê, Yélini yi pi dmi daa ndîi, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo. Yepê, K:omo tpile ngê nmye wa pyaa knomomê, ye Chóó Lémi ngê u nkwo wa kpada nmyo. Yepê, Yi yéli yi enjel yoo yi l:êê díy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi. ¹¹ (-)

¹² Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmêninê kuwo, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmê wa núw:o té, y:i adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa

vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî têtê wa a kuwo té, yonoy:ani adîn:aa nmy:uu. ¹³ Yepê, Ayimênê pyw:ee knomomê, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu, woni knî yi p:uu daadî nuw:o. ¹⁴ Yepê, Myenté, nmyi Mî ngê u yi daa kwo, Yélini yi pi dmi têtê yi l:âmo ngmêné ngee.

Kópu l:âmol:âmo u danêmbum

Luukî 17:3

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Nmyi mbwó ngmê ngê dono kópu nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê d:uu knomomê, ye yi pini u mbwó ka tumu dpî lee we, yi kópu u kwo dp:uu vyi ngê, yi pini dê y:oo yi kópu yi mo moo chedê y:e. Yepê, U mbwó u kwo wa ng:aa mbê knomomê, ye nipi modo kââdí y:e. * ¹⁶ Yepê, U kwo daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini ngê u mbwó ngmídi ó miyó dpî nya ngê, yi mbwó ka dpî lee dniye, yi kópu dp:uu l:âmo y:e. Yepê, Yi pini ye myedaawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini pyile knî y:oo kópu mu ngmídi pi knî ye dp:uu vyi y:e. * ¹⁷ Yepê, Yélini yi p:aani a yoo vy:o adnyi kwo, dpo danê teñe, yi ngópu nmyi mbwó dpî kóté kalê yó. Yepê, Yi pini a yoo yintómu knî ye daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini a yoo kuwa dpî kaa y:e, pi tupwótupwó ngê ye dpî pyaa we, tákisi ngêêpî pyu ntee pini ngê ye myoo pyaa we.

Chóó Lémi u pono vyápê

Mátiyu 16:19

¹⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anmyin:aa vyápê. Yepê, M:aa ngê kópuni a yoo knî yi l:êê díy:o mbóó p:uu wa a kwódu, yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, a yoo knî ye dyámê mbêmê anmy:uu kwódu ngmê. Yepê, Kópuni M:aa ngê yi l:êê díy:o mbóó p:uu daawa a kwódu, dyámê mbêmê ye daanmy:uu kwódu ngmê. *

¹⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaapê. Yepê, Kópuni u l:êê díy:o nmyi vy:o pini miyó dê y:oo yi nuw:o ngmídi ngê wa pyódu ngmê, dyámê mbêmê u l:êê díy:o adpo a ngêpê, M:aa ngê yi kópu ndêndê ngê yi l:êê díy:o wa a d:uu, mbóó p:uu, * ²⁰ mu kópu u

* **18:15:** Luukî 17:3; Nkal 6:1 * **18:16:** Njon 8:17 * **18:18:** Mát 16:19; Njon 20:23 * **18:19:** Mak 11:24; Njon 15:7

dîy:o a yoo vy:o pi miyó pyile nipi adnya a ngêpê, daa yi mo adnyi ya, yi vy:o amy:aa kwo.

Nódo kelekele u mgongo danêmbum

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Pita Yesu ka póo wo, kwo, A Lémi, a mbwó ngê dono kópu a nga ngmêwa d:uu knomomê, ye a kuwó wanî kée, mēdaanê ngî. Kwo, Ngmênê yi pini ngê yi dono kópu a nga amêdê d:uud:uu, kwo, mumdoo pyud:o yi kópu a nga amê d:uu, ntââ myedaanê vy:u? ²² Yesu ngê kwo, Pyud:o doo u ntââ. Kwo, Ye tēdê. Kwo, Pyud:oy:a mye tēdê. Kwo, Dye ghi yintómu yi dono nguwo chi kéké, ntââ nangê vy:u, yi dono nōdo myekingê kaalî. ²³ Kwo, M:aa ngê u yoo ntee wunê y:enê, yi kópu p:uu dyimê pywuu nga ngmêninê kuwo. Kwo, Ala danêmbum p:uu chi nuw:o. Kwo, King ngmê, u dpodo pyu yilî doo ya. Kwo, Woni knî y:oo ndapî knî u kwo ngmê dmy:ee ngópu, ghêlî k:ii u kwo daa wumo tumo. Kwo, Wo ngmê ngê yi king ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu knî y:oo yi tp:uu dmi a piy:e yi chóo wumo teñe. ²⁴ Kwo, Woni knî y:oo yi tp:uu yilî chedê tumo, ngmênê pi ngmê doo u ntââ ngê doo ya, u tp:uu mo daa mo tp:oo komo. ²⁵ Kwo, Doo u ntââ yi pini ngê u tp:uu daapêdê kêlî ngê, wod:oo yi king ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Kî pini mgîmî yó, u tpile yilî yintómu dpî nya tóo, a ka dpî núw:o tóo. Yepê, Kn:aa yélî y:oo a ka wa pwila t:oo. Yepê, Kn:aa pini ngmê ngê kî pini mupwoknî a ka wa pwila té, wop p:uu adnyin:aa dpodo. ²⁶ Kwo, Yi pini yu mbodo dê y:e king ka k:ame ghê wo, kwo, Ye kópu a nga kidingê d:uu, mwiyé chi t:ââ, a tp:uu yilî dîyo wanê wumo. ²⁷ Yesu ngê kwo, Yi pini king ka ch:anê wo, wod:oo yi king ngê yi pini u tp:uu yilî chóo mēdê kêlî ngê, yi pini mē kwólu.

²⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini kuwa pwii wo, dpodo pyu ngmê módu, pini n:ii u tp:uu tēdê. Kwo, Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, A piy:e chi wumwe. ²⁹ Yi pini yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, Mwiyé chi t:ââ, a tp:uu dîyo wanî wumo. ³⁰ Yesu ngê kwo, Ngmênê yi pini u kwo daa ch:anê wo, mgîmî ngê, mbwa

k:oo kmungo, kwo, Dini ghi n:ii ngê a ndapî any:uu wumo, kuwa u ngwo any:uu pwii.

³¹ Yesu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê king u dpodo pyu knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e dniye, king ka yuu mînê y:ee ngópu.

³² Kwo, Wod:oo king ngê yi pini ka u lede yoo dy:ââ too, yepê, Yi pini a ka a núw:o yó. Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kwo núw:o ngópu, kwo, D:ii gha pi. Kwo, A piy:e ñm:uu pââ ndîi ngmêdoo kwo, a chóo m:aa chedê ngê. ³³ Kwo, Wu pini u tp:uu miy:e daa ndîi ye kwo, lukwe dîy:o nga doo ch:anê wo. Kwo, Kópuni nga dí d:uu, lukwe dîy:o wu pini ngê choo d:uu ngê. ³⁴ Yesu ngê kwo, Yi king yi pini ka d:ud:umbiy:e nod:e wo, mbwa k:oo kmungo, kwo, Ñm:uu yilî a piy:e any:uu wumo, mbwa u mênê u ngwo any:uu pwii. ³⁵ Yesu ngê yepê, Dono kópuni nmyi mbwó knî y:oo nmye wa d:uu t:oo, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye M:aa ngê yinté kópu nmye ayimî d:uu, nmyi dono u kuwó daawa kée té. Yepê, Myenté, yepê, yoo yi dono kópu nmyi nódo kîngmê ya. *

19

Kpîpî te u danêmbum

Mak 10:1-12

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi danêmbum a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo mî lee dniye, Njódan mbwááni mē ngmêe ngópu, Pédiya Wee u kwo mî taa dniye. ² Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu dé. Pwopwokopwe yoo n:ii u kwo núw:o tumo, Yesu ngê pyi too.

³ Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tēdê nmî dóo, kwo, Nmî dēepî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mââ ngê kópu yilî yintómu yi l:êê dîy:o u kpâm wa kpîpî? ⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóo dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Mwiyé mwiyé dini ghi ngê, Chóo Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. * ⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mââ u pye mî yi kêlê dpó pwii, u kpâm k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa knî. * ⁶ Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóo, ngmênê mu ngmîdi. Yepê, Cha cha

* 18:35: Mát 6:15; Mak 11:25; Epeso 4:32; Kílosa 3:13

* 19:4: Gen 1:27 * 19:5: Gen 2:24; Epeso 5:31

n:ii Chóó Lémi ngê dpo kâadî dê, pi ngê d:uudpî chámê dê. ⁷ Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe díy:o Mósisi ngê ala dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, apê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ⁸ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vuywo dnyinté nmyi lama a tóó, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. Yepê, Ngmênê mwiyékmíntoo Chóó Lémi ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Mââ ngê u kpâm choo kpîpîkpîpî. ⁹ Yepê, Ala kópu nmye n:aa tpapê, pini n:ii u kpâm u tumu mââ daadî ya, yi pini ngê u kpâm kîngî kpîpî, kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Wa kpîpî knomomê, kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.

¹⁰ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka kwo, Mumdoos cha cha yi kópu dyuu yinté a kwo knomomê, ye pi ngê pyââ kîmungê nya. * ¹¹ Yesu ngê yepê, M:aa u kópu wunê nmye kídî vyi, nmyedê, Mââ u pye mî yi kélê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmídi ngê dpî pyaa knî. ¹² Yepê, Ngmênê pi woni knî y:e yi kópu doo u ntââ, d:uudpî yéé dmi. Yepê, Knî ngmê yinté a taa dnyie, knî ngmê pi knî y:oo doo u ntââ ngê dpî pyódu t:oo, knî ngmê a p:uu dpodo u l:êê díy:o d:uudpî yéé dmi. Yepê, N:ii ka yi kópu u ntââ, yi pini ngê choo d:uud:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mak 10:13-16; Luukî 18:15-17

¹³ Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, yi l:êê díy:o myechoo ngêpê. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu ye kwódu ngópu, ¹⁴ ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adî y:enê dé. ¹⁵ Wod:oo Yesu ngê kêê yi mbêmê doo yiyé, yi l:êê díy:o myedoo ngêpê. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii kada a y:ee ngópu.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mak 10:17-31; Luukî 18:18-30

¹⁶ Pi ngmê Yesu ka loo, u kwo póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Ló kópu mb:aa ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ¹⁷ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o kópu mb:aa p:uu a ka chi póó. Kwo, Pi chóó mb:aamb:aa ngê daawa pyódu, Chóó Lémi mu ngmídi yi mb:aamb:aa. Kwo, Ghê kamî u pyw:emî u yi nga choo kwo knomomê, ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu chi chââchââ. ¹⁸ Yi pini ngê kwo, Ló dêêpî kópu knî yi p:uu a ka nye mbumu? Yesu ngê kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, * ¹⁹ mye mî chi chââchââ dê. Kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. ²⁰ Yi pini ngê kwo, Yi kópu dyuu n:aa chââchââ too, ló kópu ngmê ngê doo u ntââ ngê n:aa tóó? ²¹ Yesu ngê kwo, U yi nga a kwo, nyimo, D:ud:umbiy:e u ntââ mbêmê nî yââ, kwo, ye chi lèpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²² Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angénté anî yéê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u díy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angénté amî ghê. ²⁴ Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê. ²⁵ P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ yi amî ghê? ²⁶ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntââ.

²⁷ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmîné

* **19:10:** 1 Kódin 7:1-2,7-9 * **19:18:** Ex 20:12-16; Deut 5:16-20; Lev 19:18; Lóma 13:9

yâmuyâmu ngi. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o ló kópu ngmanmo pyw:oo? ²⁸ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile yilî yintómu kamî ngê anî pyódu té, yi ngwo a pi ndîi ngê wa pyódu, pi yintómu yi kada pini ngê anê pyódu, mu kópu u dîy:o nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Yepê, Yi ngwo Yisîléli tpémi yi yoo dyêêdî y:a mê miyó wanmyi y:enê dé, mu kópu u dîy:o nmyinê yâmuyâmu nê. * ²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dé, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo tédê dmi myedo kuwo té, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê dîy:o tpile ngmîdi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yono y:a amêdê pyw:oo. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî aminê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³⁰ Yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê dîyo kuwó amêdê ghê dmi.

20

Kuwó pini pini dê kada pini yi mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, M:aa ngê u yoo ndêndê alanté adî y:enê. Yepê, Wain kpê chóó ngmê ngê u yi u ngwo doo kwo, Pi knî ngmê a wain kpê u mênê dny:oon:aa dpodo. Yepê, Mw:aandiye pi knî ngma a pyw:ângo, ² yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, awêde nmye mîni pywupwi, pi ngmê ndapî ngmê. ³ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê kââdî liy:aa pyile mî loo, pi knî m:uu a pyw:ângo, apê, Módó mu wee, daa dpodo té. ⁴ Yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, yi dpodo ntênê nmye n:aa pywupwi, daanî dóo nmyo. ⁵ Yesu ngê yepê, Wod:oo lee dniye. Yepê, Kââdî mîâ kélî pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyu, dpodo tédê dy:ââ too. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono mî ghê wo, pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyu, dpodo tédê dy:ââ too. ⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê apê, Kââdî liy:aa mu ngmîdi ngee tóo, apê, kââdî u ngwo a wupwo, yepê, yi ngwo

pi knî m:uu a pyw:ângo, yepê, Lukwe dîy:o wo módó dmyi chedê ngmê? ⁷ Kwo, Pi ngê doo dpodo kalê nmoo. Yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lèpî, y:i dmyinên:aa dpodo.

⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, wain kpê chóó ngê dpodo u y:enê pyu ka kwo, Dpodo pyu yoo a pwiyé dniye. Kwo, Yi dpodo u pywuu ye yéni. Kwo, Yélini dpodo tédê kuwó dé lee dmi, yi pywuu ye mwiyé yéni. Kwo, Yélini mwiyé dé lee dmi, yi pywuu kuwó ye dpî yéni. ⁹ Yesu ngê yepê, Yélini dpodo tédê kuwó lee dniye, wo d:umu u dpodo u pywuu ngmêngmênté a ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê. ¹⁰ Yepê, Yélini mw:aandiye dpodo tédê mwiyé lee dniye, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Ndapî ndîi yinmîné ngêêpî, ngmênê vyîlo yintoo ndapî myeyedê ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê. ¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi ndapî a ngee ngópu, wain kpê chóó ka nod:e dniye, ¹² kwo, Kî yéli kââdî liy:aa mu ngmîdi chi dpodo kalê té, ngmênê mw:aandiye dpo yaa dmi, kââdî ndîi vy:o nmî dpodo té. Kwo, Lukwe dîy:o ngmîdi mbêmê chi pwila nmo. ¹³ Yepê, Wain kpê chóó ngê ngmê ka kwo, Kî pini. Kwo, D:oo dóo nyoo. Kwo, Kópuni nga dî vyi, ntênê kîdî d:uu, ndapî nga ngmêkîd:a kê. ¹⁴ Kwo, Nápî ngêê yedê choo ya, p:o chi lèpî. Kwo, U ya a nga a kwo, Kuwó pini kada pini mu ngmîdi mbêmê nî pwila dê. ¹⁵ Kwo, A chóó a ndapî ngê dî pwila nmyo. Kwo, Nýóó nuw:o u pono daanî vyápê mb:anê. Kwo, D:aa mtíkó pyu, módó dí yeede té. Kwo, Lukwe dîy:o n:ee ye chi kââ? ¹⁶ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, A yoo vy:o mwiyé nmyi ghê dniye, kuwó yéli ye n:ee nangê kââ.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 10:32-34; Luukî 18:31-34

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njedusalem dnye lèpî, Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó yoo vy:o a pw:i too, maa p:uu yepê, ¹⁸ Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo

* 19:28: Tpyuu 4:4

yi k:ii, a vye u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalê nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê. ¹⁹ Yepê, Yi tpókni y:oo wadnyi nkwtinkwiti nê, wadnyi kpakakpaka nê, kîdosi ñedê wa t:ee nê, yinté wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

Njems mbwémi Njon yi pye ngê Yesu ka kópuni doo dmyinê

Mak 10:35-45

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Sepédi kpâm ghee knî Yesu ka lee dniye, yi pye yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, yi pye ngê kópu ngmê u pyiné u kwo ngwódu. ²¹ Yesu ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Yi pyópu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê mi ndîi ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, kwo, a tp:ee dê nyoo yi kada pini ngê dpî pyódu dé. ²² Yesu ngê kwo, Kópuni a ka chi dmyinê, daa lama chi mbwólu. Tp:oo dê ye yepê, Dpî u ntâa dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntâa dpo amye d:uu ngmê? Kwo, Nyo u ntâa dê. ²³ Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpo amye d:uu ngmê, ngmênê doo u ntâa a che p:âa pee a chóó daanî ngmidi. Yepê, M:aa ngê yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini n:ii kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmidi ngê.

²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye. ²⁵ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, a lémilémi yédi, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpodo kîgha too. * ²⁶⁻²⁷ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii ngê u yi adî kwo, Kada pini ngê ní pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo. ²⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê dîy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê dîy:o wanî pw:onu, pi yilî yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo, Njédikó

Mak 10:46-52; Luukî 18:35-43

²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njédikó kada dnya a yém, pi yilî knî y:oo dnye yâmuyâmu dé. ³⁰ Ngwolo kopwe miyó maa nkîgh:ê dpîmo ya. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Yesu kîyedê pwiyé knî, wod:oo u kwo dpîmo kâa, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntâa nga wanyi ch:anê knî? ³¹ K:omo tpile pi yilî yintómu ye a tpêpwo dniye, yepê, Tumu choo ya, ngmênê yi dnye dmi daa ny:ee ngópu, dpodombiy:e mēdpîmo kâa, kópu, Nmî Lémi, Dépidi ntee pini. Kópu, U ntâa nga wanyi ch:anê knî? ³² Wod:oo Yesu ngê paa u dî puwâ, yepê, Yi tpódu a ka a pwiyé dniye. Pi knî y:oo u kwo yi núw:o dumo, wod:oo Yesu ye póo wo, yepê, Lukwe dpo ngmanî mdo? ³³ Kwo, Nyi Lémi. Kwo, U yi nye a kwo, Yélî m:ii m:uu. ³⁴ Yesu ka ch:anê knopwo, wod:oo yi ngwolo páadi knî yi p:uu kêê yó. Yi ngwo yélî mē m:uu ngópu, Yesu u kuwó mye ghê knopwo.

21

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mak 11:1-11; Luukî 19:28-40; Njon 12:12-19

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa ngmê doo ya, u pi Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u dîy:o nté kn:âa kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kâa, ² yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki ghee dpo mumu d:oo, yedê ñedê a t:a mo. Yepê, Dpo pywáli dóó, a ka dpo núw:o dóó. ³ Yepê, Pini n:ii ngê kópu dpo ngmêdê vyi knomomê, ye ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê yi yi dê u ngwo wunê kwo mo. Yepê, Yi ngwo dpo wunê kuwo dê. ⁴ Chóó Lémi u kópu n:ii pi ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

⁵ Njedusalem tpémi, nmyi king wunê pwiyé knî,

* **20:25:** Luukî 22:25-26 * **20:28:** Luukî 22:27; Pilipay 2:7 * **21:5:** Zech 9:9

ndonki pyipwo wunê tóó.
Daa l:êê pyu ndîi, daa hósi pyipwo wunê tóó,

ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. *

⁶ Yesu ngê yi tpódu ye kópuni vyu, yinté mî d:uu ngópu, ⁷ ndonki ghee Yesu ka a núw:o dumo, yi nkuwo kpídî dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki ghee yi pyipwo talê dumo, Yesu ndonki pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lèpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dny-inêdnyinê. ⁸ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki ghee yi mbêmê dpumo paa, Yesu ndonki pyipwo doo ya. * ⁹ Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kêlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lèpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi, Dépidi ntee pini. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yélini yi doo kwo yintómu ngwéti dniye, noko dnye póó, yipu, Pi knî y:oo ló king yi châpu ngmê? ¹¹ Yoo woni knî y:oo yepê, Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê. Yepê, Nasalet pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mak 11:15-19; Luukî 19:45-48; Njon 2:13-22

¹² Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî tédê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpîi yi kpópu, nmê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngî too, yi ya tédê dnyi mye dy:ee too. ¹³ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
ngépê tédê ngê choo ya,
yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê.

¹⁴ Yélini yi yi dmi kwolo ngmê dé, yi ngwolo kopwe dé, Yesu ka yi núw:o tumo, yintómu pyi too. ¹⁵ Ngmênê yi kópu u l:êê dîy:o dêêpî pyu yoo Yesu ka nod:e dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo u kwo mye nod:e dniye. Noko yepê, Tp:ee dmââdíma y:oo Chóó Lémi u ngomo chedê lukwe dîy:o a chaa kîgha ngmê. Noko yepê, Lukwe dîy:o dpodombiy:e a kââ té, apu, Dépidi ntee pini chaa kîgha koo. ¹⁶ Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Kí kópu ka tpapê ngmê, nyi nyêmî? Kwo, Lukwe dîy:o a chaa kîgha ngi. Yesu ngê yepê, Nyââ, anî nyêmî. Yepê, Kópuni tp:ee dmââdíma y:oo a d:uud:uu ngmê, mumdoó yi kópu puku yedê dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi kópu alanté a tóó, Dépidi ngê Chóó Lémi ka kwo,

U yi nga a kwo,

Tp:ee dmââdíma y:oo dny:oo chaa kîgha ngi.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê a kuwo too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Petani lee dniye, Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii tp:oo a tóó. Yi mî dpî dniye.

Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê, Yisîléli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Womumo mw:aandiye Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem mê diyé dniye. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele. ¹⁹ Maa nkîgh:ê kuwe kn:ââ ngmê módu, apê ngmênê, Kîgha p:uu ngma a kwo. Yesu yi yini km:ee yi loo, apê, K:omo tpile yââ yilî nkwo do mu kwo, ngmênê kîgha p:uu daangma a kwo. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu mgongo ntee kópu ngmê d:uu ngê, yi yini ka kwo, Nté kîgha m:uu daamuwa ghê. Yi ngwo yi yini pwene. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Kí yini lukwe dîy:o lîmîlîmî ngê da yââ? Yi mgongo dnyinté a w:ee ngópu.

²¹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, A ka dpodombiy:e anmya a kélîmî knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmîdi

* 21:8: 2 Kings 9:13; Psalm 118:25-26

ngê adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Mgongo ntee kópu n:ii wu yini ngê nmyi ngópu dí d:uu, u nt:u kópu ntênê wanmyi d:uu ngmê. Yepê, Myenté, kî mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu. * ²² Yepê, A ka ntênê anmya a kêlîmî knomomê, ye kópuni M:aa ka anmyinê dmy:ee ngmê, yi kópu nmyi l:êê dîy:o ntênê wa a d:uu. *

*Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo
Mak 11:27-33; Luukî 20:1-8*

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, Yesu ngê yoo yi doo ndiye kîgha dé. Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, Yesu ka a lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilî nye d:uud:uu ngê? ²⁴ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyee ngmê, ye pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpaê. ²⁵ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kêlîmî mbê dniye. ²⁶ Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ²⁷ Yi kópu u lêê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, pini n:ii u pi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Pi mbwémi miyó yi mgongo danêmbum

²⁸ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum ngmê ngî ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. Yepê, Yi pini ngê tp:oo kaa ka kwo, A tp:ee, wain kpê u mênê chin:aa dpodo. ²⁹ Yepê, Tp:oo ngê u mî ka kwo, U p:o, ngmênê

daa n:ee. ³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini tp:oo tpuu ka u nkwo adî lê, kópu mu ngmîdi u kwo mye vyu. Yepê, Yi tpémi ngê kwo, Daanî ní, ngmênê u kuwó dini ghi ngê yi tpémi ngê u nuw:o mê ngmópu, dpodo tédê mê loo. ³¹ Yesu ye póó wo, yepê, Yi tpémi dê yi mî ka n:uu ngmê ng:aa mbê wo? Kada pini knî y:oo kwo, Tp:ee tpuu ni. Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, pi dono yilî mye yi k:ii, yi nuw:o dmi ka ngmêêpî t:oo, Chóó Lémi kóó k:oo ka wowo té. Yepê, Vyîlo yi yéli u kwo ye ng:aa té. Yepê, K:omo tpile nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi nmye cháâcháâ ngópu, ngmênê u nuu u kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Yepê, Doo u ntââ, kóó k:oo daangmanmyi ghê. ³² Yepê, Njon Baptist ngê maa mb:aa nmye mênê kêma ngê, ngmênê u kwo dpîp:e kêlîmî mbê dniye, u wépi nmyi pwaa ngópu. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, yoo dono mye yi k:ii, vyîlo dé u kwo yi kêlîmî mbê dniye. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u wépi mwiyé a pwaa ngópu, ngmênê kuwó yi nuw:o dmi mê ngmêê ngópu, u kwo ntênê ng:aa mbê dniye. Yepê, K:omo tpile yi kópu nmyi m:uu ngópu, ngmênê lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi dpîp:e ngmêê ngópu, Njon ka myedpîp:e kêlîmî mbê dniye.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 12:1-12; Luukî 20:9-19

³³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum m:uu ala, mye ny:ee yó. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilévylê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vyuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilévylê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi yi doon:aa ya. ³⁴ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê

* **21:21:** Luukî 17:6; 1 Kódin 13:2; Njon 14:12 * **21:22:** Mát 7:7-11; 18:19; Njon 14:13-14

pi knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nmye ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o yó. ³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i mí taa dniye, wain kpê y:enê pyu knî y:oo mgîmî tumo, ngmê kpaka ngópu, ngmê taa ngê vya ngópu, ngmê chêêpî ngê vya ngópu. ³⁶ Yepê, Myombó wain kpê chóó ngê pi mé yilí ye dy:ââ ngê, ngmênê kópu mu ngmîdi y:e myemînê d:uu ngópu. ³⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amînê châpu ngmê, daawa a vya ngmê. ³⁸ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ³⁹ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chii mênê mî kée ngópu. *

⁴⁰ Yesu ye póó wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê yi wain kpê chóó wa a lê, yi tpóknî y:e ló kópu angmê d:uu? ⁴¹ Kada pini knî y:oo kwo, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdî ngmê. Kwo, Yi yéli y:oo mgî daadnyi pwapî, lîmîlîmî ngê nt:u knî u kwo angmêdnyi dyede. ⁴² Wod:oo Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mêyi pyodo.

Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênyepê u kópu yi d:uu ngê. *

⁴³ Yesu ngê yepê, Pw:eni ndêndê nmyi kée ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo wa kée nmyo, u wain kpê mēdaanmyi y:enê, kn:aa yéli y:oo nmyi d:aa dmi wa a kââdî ngmê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yi yéli yi mênê nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalí. ⁴⁴ Yepê, Nê chêêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbêêpî yi chêêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu.

⁴⁵ Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, yi ngwo a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. ⁴⁶ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o pi knî ye nkîngê

mbê dniye, yinê ye Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

22

Yééyéé kmaapî ndîi u mgongo danêmbum Luukî 14:15-24

¹ Yesu pi knî ye modoo mgongo. ² Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, King ngmê, tp:oo daa kêmakêma doo yééyéé, u l:êê dîy:o kmaapî ndîi ngma a puwâ. Yepê, Yi kmaapî u wo mwiyé a ngmîdi ngê, u lémi ch:ama mînê dóó kwólu, yepê, A tp:ee u kmaapî tédê dp:uu taa dmyeno. ³ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, Yoo a pwiyé we, ngmênê u yi y:e dêpwo kwo. ⁴ Yepê, Wod:oo dpodo pyu knî m:uu dy:ââ ngê, yepê, Yélini nê dóó kwólu, ye dp:uu vyí yó, yipi, Ala ngwo kmaapî. Yipi, Nê ngê ala kmaapî u l:êê dîy:o tpile tp:oo n:ii kaa too, wunê kêêê vya t:oo, tpile yilí yintómu u ntââ mbêêê ka pyede. Yipi, A pwiyé dmyeno. ⁵ Yesu ngê yepê, Ngmênê yi yéli ye daa ng:aa mbê dniye, yinê ye tédê kópu, yi chóó yi dpodo tédê dpodo tédê lee dniye. Yepê, Woni yâpwo tédê lee dniye, woni tpile pywupwi tédê lee dniye. ⁶ Yepê, Yoo ngmê ngê king u dpodo pyu yoo mgîmî tumo, dnye nkwitinkwiti dé, u nkwo vya tumo. ⁷ Yepê, King yi yéli ye d:ud:umbiy:e nod:e wo, wod:oo u lede knî ngmê dy:ââ ngê, yi ntââ dmi mînê vy:ee ngópu, yi yéli u nkwo vya tumo, yi p:aa myemînê vyuwó ngópu. ⁸ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yepê, Kmaapî u tpile yilí u ntââ mbêêê ka pyede, ngmênê yélini nê dóó kwólu, yoo dono, doo u ntââ ala ntini daawa ma ngmê. ⁹ Yepê, P:aani p:aani dmyinê lêpî, pi yimi nmyinê pyw:émî ngmê, dpo núw:o tóó. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo yi dpodo pyu yoo p:aani p:aani lee dniye, pi yilí mînê pyw:ee ngópu, dono mb:aamb:aa myedê núw:o tumo. Yepê, Ngomoni k:oo dnye kmaapî, yi ngomo pi ngê a nt:ee ngê.

¹¹ Yesu ngê yééyéé kmaapî u mgongo ye m:uu kwólu, yepê, King kmaapî tédê yi yaa wo, yoo yi k:ii dnye yakmaapî, ngmênê pi yi vy:o ngmê módu, yi pini ngê u yééyéé

* **21:39:** Hipîlu 13:12 * **21:42:** Dpodo 4:11; Lóma 9:33; 1 Pita 2:6-8

kpídí u mbwo daangmê t:ângo. ¹² Yepê, Yi king u kwo póó wo, kwo, Kí pini. Kwo, Ala:ii lónté cha kee, yéyéé u kpídí mwo daa t:a. Yepê, Yi pini ngê kópu u kwo daangmê vwu. ¹³ Yepê, King ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Mgîmî yó, kóó yu kudu tóó, kuwa d:ii yó. Yepê, Mgîdí vy:o choon:aa mbê, kpéngi ti dmi kelekele mudny:oon:aa paa. ¹⁴ Yesu ngê yepê, Pi yintómu knî ye n:aa tpaépê ngê, yenímo, A pwiyé dmyeno, ngmênê Chóó Lémi ngê yilí daawa a ngmidi.

*Tákisi pywupwi u danêmbum
Mak 12:13-17; Luukí 20:20-26*

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Pádisi yoo kuwa pwii dniye, kn:aa p:aani pee mê lee dniye, Yesu u dódó u l:êê díy:o nipi y:i dnyen:aa danêmbum. ¹⁶ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê a tóó, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmidi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Mââwe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkingê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpaépê ngê. ¹⁷ Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi? ¹⁸ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo, lukwe díy:o nmye dódó nê. ¹⁹ Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U kwo yi núw:o ngópu, ²⁰ ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? ²¹ Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêmmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêmmyinê yémî. * ²² Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu.

*Pyidepyide u danêmbum
Mak 12:18-27; Luukí 20:27-40*

²³ Yi wéni ngê yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu.

* **22:21:** Lóma 13:7; 1 Pita 2:17

U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê díy:o Yesu alanté dnye dódó. ²⁴ Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adí ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê díy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. ²⁵ Kwo, Pi mbwémi pyudu nmî vy:o doo kwo, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ²⁶ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mê ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmidi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpêngmê ngi ngópu. ²⁷ Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ²⁸ Kwo, Lukwe díy:o pyidepyide u pi nye tpaépê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u díy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmidi p:uu yéé dniye.

²⁹ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó. ³⁰ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mēdaawa yéé knî. ³¹ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Yi kópu p:uu kópuni Mósisi ngê wunê a d:êê ngê, lukwe, dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, ³² Nê, ng:ââ Epîlaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. ³³ Pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nyepényepê u kópu ngê ye pyodo.

*Dêêpî kópu n:ii kada a tóó
Mak 12:28-34; Luukí 10:25-28*

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu ngê Sadyusi yoo kêtê châpwo té, wod:oo u kwo lee dniye.

35 Yi vy:o pini ngmê ngê u yi doo kwo, Danêmbum têtê Yesu nî dóó. Yi pini ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye dpîmo tpiyé dé.
 36 Yesu ka póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó? ³⁷⁻³⁸ Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. * ³⁹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. * ⁴⁰ Kwo, Yi kópu dé yi mbêmê, dêêpî kópu yilî yintómu a pyede. Kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, yintómu yi kn:ââ yi kópu dé yi mbêmê a kwo.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adî ya?

Mak 12:35-37; Luukî 20:41-44

⁴¹ Yesu Pádisi knî ye póó wo, ⁴² yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyinê nmye n:uu u tii nedê pini? Kwo, Dépidi u tii nedê pini ngmê. ⁴³ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o Dépidi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

⁴⁴ Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey,

pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té,

nyî yodo u maknopwo wanî yé té.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini. ⁴⁶ Yesu u kópu dyuu pi ngmê ngê daa vyâ. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daamu poo ngópu.

23

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mak 12:38-40; Luukî 11:37-54; 20:45-46

¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye doo danêmbum, pi knî ye myedoo danêmbum, ² yepê, Chóó Lémi ngê dêêpî pyu yoo, Pádisi yoo nmyi kada kaa too, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmye y:oo a tpiyé tumo. ³ Yepê, Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, kópuni nmye dny:oo tpaêpê dé, dmyinê d:uud:uu dé. Yepê, Ngmênê kópuni a d:uud:uu tumo, yi kópu yi kêlê nangmê ngee, mu kópu u dîy:o kópuni nmye a tpaêpê tumo, yi chóó daa d:uud:uu tumo. ⁴ Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê dêêpî pyu knî y:oo yi chóó yilî ngê pyódu tumo, pi knî ye dpodo ndîi ngê u nkwo pyodo, ngmênê yi dpodo têtê yoo daa ngêêpî tumo. ⁵ Yepê, Kópu yilî yintómu n:ii a d:uud:uu tumo, yi chaa kîgha u l:êê dîy:o a d:uud:uu tumo, dpo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu pweepwee pee yedê dpî d:êê t:oo, yi kêpa dpî t:ee t:oo. Yepê, Myenté, yedê ghi tp:oo n:ii yi kpîdî kwódo knî yi p:uu dpî t:ee t:oo, daadîi ngê dpî pyódu t:oo, dpo, Pi knî y:oo ala kópu nmî p:uu pîdny:oo tpaêpê, Dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ t:oo. ⁶ Yepê, Ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têtê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁷ Yepê, U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo naa têtê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo, ala kópu nmî p:uu pîdny:oo tpaêpê, Nmî ndiye kîgha pyu ndîi dé. ⁸ Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo nmyi p:uu kîngî vyi ngmê, Nmî ndiye kîgha pyu yoo, mu kópu u dîy:o nmyo numo tîdê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu mu ngmidi. ⁹ Yepê, Dyámê mbêmê pi ngmê ka nangê vyi, M:aa, mu kópu u dîy:o nmyi Mî mu ngmidi, mbóó p:uu wunê tóó. ¹⁰ Yepê, Myenté, pi knî y:oo Kada Pini u pi nmyi pyimo kîngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o nmyi kada pini mu ngmidi, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyi kada kââ. ¹¹ Yepê, Pini n:ii nmyi kada pini ngê adî ya, yi pini nmyi p:uu choo dpodo. ¹² Yepê, N:ii

* **22:37-38:** Deut 6:5 * **22:39:** Lev 19:18; Lóma 13:9-10; Nkal 5:14

ngê u pi chóo a kmîmî ngê, Chóo Lémi ngê yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóo u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóo Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo dyênê ngê

Mak 12:40; Luukî 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi chóo nmyi dêêpî kópu yilî nmyi d:êê ngópu, pi knî ye Chóo Lémi kóo k:oo wowo dpodo ndîi ngê u ngwo nmyi pyódu ngópu. Yepê, Nmyi chóo y:i dp:ee koko nyédi, lukwe dîy:o yoo yi maa nmyi nkoko ngópu. ¹⁴ (-)

¹⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê nmye lêpî nyédi, nyimo, Ndiye pyu knî m:uu nmîmo pyw:oo, nmî yoo vy:o paa ghê dniye. Yepê, Yi dpodo p:uu dpodom-biy:e nmye dpodo nyédi. Yepê, Pini n:ii nmyi yoo vy:o dpî ghê, nmyi nt:anê dpî yâa. Yepê, Yi pini ngê nmyi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngê, ngmênê pi ka vwuwo u lama daa ya yédi. Yepê, Yinté pini ngê nmyi maa p:uu dpo kp:anê nmyo, ngmênê yi máadi u dí ndiya.

¹⁶ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî ye maa nmo kêma, ngmênê nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Pi knî ye ala kópu nmye tpapê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê dîy:o Chóo Lémi u ngomo u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê yi ngomo k:oo nkól n:ii a tóo, yi pini yi nkól ngê wa kp:aa, ye kópuni u l:êê dîy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê. ¹⁷ Yepê, Nmyi mbodo dmi podo dé, nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Nkól daa yâpwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóo Lémi u ngomo k:oo kee wo, yâpwo ngê u ngwo pyodo. ¹⁸ Yepê, Myenté, ala kópu ye my:ee tpapê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê dîy:o kpêê yiyé tédê u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu. Yenmyimo, Yi pini ngê yi kópu daawa d:uu knomomê, ye u kópu daa tóo. Yenmyimo,

Ngmênê tpile tp:oo n:ii kpêê ngê dpî yé ngmê, yi pini yi tpile tp:oo u pi ngê wa kp:aa, ye ndîi kópu yu d:uu, kópuni u l:êê dîy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê. ¹⁹ Yepê, Nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Tpile tp:oo daa yâpwo. Yepê, Kpêê yiyé tédê yi yâpwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé ngmê, yâpwo ngê u ngwo dpî pyódu. ²⁰ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o n:ii kpêê yiyé tédê u pi ngê dpî kp:aa, tpile tp:oo n:ii kpêê ngê dpî yé ngmê, u ngwo myoo kp:aa. ²¹ Yepê, N:ii Chóo Lémi u ngomo ngê dpî kp:aa, ye Chóo Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u dîy:o Chóo Lémi y:i a tóo. ²² Yepê, N:ii mbóo u pi ngê dpî kp:aa, Chóo Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u dîy:o Chóo Lémi y:i wunê tóo, y:i wunê y:enê nmo.

²³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Lukwe dîy:o pi knî ye dp:ee vwuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vwuwo nyédi, lukwe dîy:o yoo nmye dódó tumo. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Tédê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Mósisî ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu a vwu, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo tédê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóo Lémi u dpodo pyu knî ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:émî ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóo Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémî ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóo Lémi ka ndîi kópu, lukwe dîy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóo Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé. ²⁴ Yepê, Nmyi ngwolo kopwe dé, yoo dnyinté ghîghê anmyi néne t:oo. Yepê, Kpitimw:ee ngê dpî kiye nmyo, ye límîlîmî ngê nmye vye tumo, lukwe dîy:o kulu yilî nmyi p:uu a kiye nyédi, dp:ee vye tumo. Yepê, Tédê kópu ntênê nmye cháâcháâ tumo, lukwe dîy:o ndîi kópu dnyinté nmye cháâcháâ tumo.

²⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê

nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi d:ââ pîlêti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe dîy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé. ²⁶ Yepê, Pádisi yoo, lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu tóó, kópu mb:aa yilî u ngwo anmyi d:uu t:oo.

²⁷ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Poki n:ii u mênê pi ntóó dpî yé ngmê, nmyo yinté tpile dé. Yepê, Kuwa mb:aamb:aa, k:oo dono. Yepê, Nmyi gha dmi nkîpwi dé. ²⁸ Yepê, Nmyi too pee mbêmê pi knî ye yinê ye nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé, yoo nmye dódó tumo.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo Luukî 11:47-51

²⁹ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wuwó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Chóó Lémi u nuu u pi yoo yi kpî dmi mb:aamb:aa ngê my:ee kpîlêkpîlê tumo. ³⁰ Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmî kn:ââ yoo yi dye ghi ngê wonmee a ya, ye yi vy:o daap:oo ghê dniye, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo nmî k:ii daap:oo vya too. ³¹ Yepê, Yi kópu mbêmê nmyi chóó nmyi komo knî y:oo ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo a vya tumo, nmo yi tp:ee yoo. Nmyimo, Nmî kn:ââ knî y:oo kópuni kn:ââ a chaa ngópu, nmo chedêchedê. ³² Yepê, Nmyi kn:ââ yoo máádini p:uu a ghê dniye, yi máádi p:uu my:ee wee. Yepê, Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, nmyimo, Yi máádi p:uu nmî t:ee kalê té. Yepê, Lukwe dîy:o a

vye u yi nmye a kwo. ³³ Yepê, K:omodanê pyu yoo, nkwépi ntee yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmye amînê vy:u, daamî kede, ndiya amî kéé nmyo. ³⁴ Yepê, Pi mb:aa knî a chóó nmye u nkwo angmanê dy:ââ, woni knî y:oo a komo adnyin:aa kapî, woni yoo nuw:o ndî mbêmê nmye adnyin:aa danê, woni yoo a p:uu nmye adnyin:aa dêêpî. Yepê, Ngmênê yi wépi dmi wanmyi pwaa ngmê, wanmyi ngîmî t:oo, woni yoo taa ngê wanmyi vya t:oo, woni yoo kîdosi nédê wanmyi t:ee t:oo. Yepê, Woni yoo ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo wa kóté kalê t:oo, wa kpaka t:oo, woni yoo p:aani p:aani wa ngm:ii kalê t:oo. ³⁵ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo pi mb:aa yoo yidnya a vye dé, kn:ââ Kéén ngê Epel mwo a vyâ, nkoo nmo, a vye u yi nmye mye kwo. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dîni ghi n:ii ngê Mbadakaiya tp:oo Sekîdaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. ³⁶ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay.

Yesu ngê Njedusalem tpémi yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukî 13:34-35

³⁷ Yesu ngê Njedusalem tpémi ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vuywo pyu lukwe dîy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkêm ngê tp:oo w:uu núupee dê yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu. ³⁸ Yepê, Mu dîni ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyinê kuwo, mêdaamunmyi m:uu nê, ³⁹ u dî wéni n:ii ngê ala kópu anmyi vyi ngmê,

* 23:31: Dpodo 7:52 * 23:33: Mát 3:7 * 23:34: 1 Tes 2:15 * 23:35: Gen 4:8; Hipîlu 11:4

anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

24

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 13:1-2; Luukî 21:5-6

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo doo a kuwokuwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo ngomo u kwo dnya a kêmakêma dé. ² Yepê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê yimi ngî m:uu tóó, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo pê d:ud:umbiy:e wa pwaa t:oo. *

Kópu dono yilî yi danêmbum

Mak 13:3-13; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mî kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka yi mo lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Nyi daa kêmakêma wunê diyédiyé, dyámê pê machedê ngê a pyodopyodo?

⁴ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vwuwo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo. ⁵ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kââdî, nmyewo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, ala nê vyîlo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóo t:oo. ⁶ Yepê, L:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, nmyi nkîgh:ê amyidnyi l:êê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa têda dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ⁷ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, daa ng:êêntómu m:uu wa ghídî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, yepê, dyámê pee knî ngmê wadî ghédê, pi yilî wa pw:oo dmi. ⁸ Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilî yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpî

chedê. Yepê, Yi kópu yilî tédê dé, ngmênê dono kópu ndîi dé dîyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa ngîmgîmgîmî nmyo, nmyi vy:o woni yoo adnyin:aa kpadakpada dé, woni yoo wa vya t:oo. Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi. ¹⁰ Yepê, Yi ngwo pi yilî knî y:oo wa kée nê, yoo dono knî ye a yoo wa kêma t:oo, ye anmyi diya dmi. ¹¹ Yepê, Yi ngwo pi daa ngmidi knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omodanê mbêmê adnyin:aa kapî, pi yilî u ngwo wa dóo t:oo. ¹² Yepê, Yi ngwo yoo yi dono ndîi ngê wa pyódu, yi nuu ghi dmi numo nódo dnyinté adîn:aa ya. ¹³ Yepê, Ngmênê n:ii knî y:oo yi kópu dono adnya a vyîmî dé, myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóo k:oo wan:uu kaa té. ¹⁴ Yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê Chóó Lémi kóo k:oo wowo u pi pi knî y:oo mwiyé wa ny:ee ngmê, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê machedê ngê u ngwo wa pyódu.

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 13:14-23; Luukî 21:20-24

¹⁵ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono yâpwo ghê angmê m:uu ngmê. Yepê, Yi tpile p:uu Dániyel ngê Chóó Lémi u komo wunê a kââ. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) * ¹⁶ Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye. ¹⁷ Yepê, Pini n:ii u ngomo maknopwo adî ya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêmîngî kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. ¹⁸ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mêmîngî diyé, u tpile kîngmê nya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we. ¹⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. ²⁰ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo

* 24:2: Luukî 19:43-44 * 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11

ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê, líme wo ngê yi kópu daapaa pyaa we. Yepê, Kí p:aani u mbwa keñe kuwo ngmê ngê adî ya, ye angénté wa mbêpê dmi. ²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pé mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê. ²² Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Yélini nê ngmidi ngê yi l:êê dîy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê waní pyódu. Yepê, Wodaa vyu, ye pi yintómu pí pw:oo dniye. ²³ Yepê, Yi dini ghi ngê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmidi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongê kélímî mbê dmi. ²⁴ Yepê, Pi yilí knî y:oo kêémî wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóo ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilí wa chaa ngmê, mu kópu u dîy:o u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, nmî dóo té. * ²⁵ Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kîngî dóo nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidí t:oo.

²⁶ Yepê, Pi knî y:oo nmye wa vyi ngmê, Nê chii mênê kîyedê tóo, ye y:i nangmê nî. Yepê, Nmye wa vyi ngmê, Ngomo k:oo kédê mbwolí, ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo. ²⁷ Yepê, Daa p:aa ngmidi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndéndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Límî ntee dpî pywálí, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndéndê yinté amye m:uu ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, Mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

Chóó Lémi u Pi Ndéndê dini ghi n:ii ngê wa

* **24:24:** 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13-14 * **24:29:** 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-13 * **24:30:** Tpyuu 1:7 * **24:31:** 1 Kódin 15:52; 1 Tes 4:16 * **24:36:** Dpodo 1:7; 1 Tes 5:1-2

a diyé

Mak 13:24-27; Luukî 21:25-28

²⁹ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kâadî wa a mgédê knî, mêdaadpî pil:apil:a, pudu yilí yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té. * ³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dyámê mbêmê pi dyêédî yintómu knî y:oo ayi m:uu nê, tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyi nkîngê, amyednyi mbê. Yi ngwo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndéndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dé pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê ka kwo. * ³¹ Yepê, Pi knî y:oo nkéli dpuwo u dnye ndîi angmê ny:ee ngmê, enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê waa danê t:oo, yi ye anîn:aa vyuwo. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u mgongo doo mgongo

Mak 13:28-31; Luukî 21:29-33

³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpédê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu. ³³ Yepê, Kpédê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo. ³⁴ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³⁵ Yepê, Mbóo dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Pi ngmê u lama daa tóo Yesu ló wéni ngê wa a diyé

Mak 13:32-37; Luukî 17:26-30,34-36

³⁶ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóo. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóo. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóo. Yepê, Ngmênê M:aa mu

ngmidi u lama wunê tóó. * ³⁷ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. * ³⁸ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dêdnyimo a nkîngê, dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnyimo a yéyéyé, u dí wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye, ³⁹ wo yéli vyi ngê vyâ, daa yi lama pw:oo dniye. Yepê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê wéni n:ii ngê wa a diyé, yinté wa t:aa. * ⁴⁰ Yepê, Yi dini ghi ngê pi miyó yâpwo tédê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ⁴¹ Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ⁴² Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o wéni n:ii ngê nmyi Lémi wa a diyé, nmyi lama daa tóó. ⁴³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáâpi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adî ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. * ⁴⁴ Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyílo yi dini ghi ngê wanê t:aa. ⁴⁵ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmidi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a châpwo, yi nté ndapî ye chi yémî dé. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadî y:i adîn:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndî ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo? ⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ⁴⁷ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. ⁴⁸ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, ⁴⁹ adî núknweñuknwe, mbwaa ndanî pyu knî yi vy:o adîn:aa mb-

waa ndanî, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé, ⁵⁰ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa. ⁵¹ Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, k:omodanê pyu yoo yi vy:o wa kââ, y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

25

Kwodo y:a knî yi mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, Pi ngmê, daa kêmakêma doo yéyéyé. Yepê, Yéyéyé u wo ngmidi ngópu, yi wéni ntumokwodo dmââdî u yoo knî y:oo yi pini dnye t:âât:ââ. Yepê, Yi dmââdî u yoo vy:o kwodo y:a doo kwo, apê, Nmî mbwó u pyipe dini ghi n:ii ngê a taataa, nmî mbwó nmo ng:uu, yéyéyé kmaapî tédê nipi nmîmo taataa té. Yepê, Yi kwodo y:a knî y:oo yi lam núw:o tumo, naa chóó p:aa ngmê dnyen:aa t:âât:ââ. * ² Yepê, Dmââdî limi nuw:o mbêmê dnye paa, mê limi daa nuw:o mbêmê dnye paa. ³⁻⁴ Yepê, Dmââdîni yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam núw:o tumo, yi kedîsin pód:a mye núw:o tumo, wo limi knî y:oo yi lam núw:o tumo, ngmênê yi kedîsin pód:a daa núw:o tumo. ⁵ Yepê, Naa chóó ngê mgî a puwâ, wod:oo yi dmââdî yoo dnye dpîdpî, u kuwó dini ghi ngê dpî dniye.

⁶ Yepê, Mgîdí núknînúknî p:uu pi ngmê ngê yepê, A pii dmyeno, naa chóó maadî kíyedê kwo. ⁷ Yepê, Wod:oo yi dmââdî y:a knî a pii dniye, n:ii yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam knî yi k:oo kedîsin yé ngópu. ⁸ Yepê, N:ii yoo daa nuw:o mbêmê dnye paa, yi pyipe knî ye yepê, Nmî lam ka pwopwo té, kedîsin knî nmo ngma a kê yó. ⁹ Yepê, Yini knî y:oo yepê, Doo u ntââ, kedîsin kudu chedê. Yepê, P:o dmyinê lêpî, nmyi chóó pi knî ye knî ngmênmyi dmy:ee yó. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ee ngópu, kedîsin mgîpî tédê lee dniye. Yepê, Yi kuwó naa chóó p:uu taa dniye, dmââdîni limi knî y:oo dnye t:âât:ââ p:uu kaa dniye, yéyéyé u

* **24:37:** Gen 6:5-8 * **24:39:** Gen 6:13-7:24; 2 Pita 3:6

* **24:43:** Tpyuu 3:3 * **25:1:** Luukí 12:35

kmaapî têtê lee dniye. Yepê, Yi taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, keñe a kuwo ngópu.

¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dmáádîni limi knî kedîsin mgîpî têtê lee dniye, yedê diyé dniye, keñe p:uu dnye depedepe, naa chóo ka kwo, Keñe nmo a kpêmî ngi. *

¹² Yepê, Ngmênê yi nááli chóo ngê keñe ye daa kpêmî ngê, yepê, Dp:ee a lama yéli.

¹³ Wod:oo Yesu ngê yepê, Nuw:o mbêmê dmyinê paa, u ngwo dmyinê t:âât:ââ nê. Yepê, Wéni n:ii ngê amênê diyé, yi wéni nmyi lama daa tóo. *

Dpodo pyu pyile yi mgongo danêmbum

Luukî 19:11-27

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, A yoo vy:o ya alanté. Yepê, Lémi ngmê, kn:aa dyámê pee p:uu doo lèpî. Yepê, Ghêlî daa n:ee, u dpodo pyu pyile knî a danê too, u ndapî yi kêtê yedê yó, yepê, A ndapî ka mb:aamb:aa ngê a kuwó dmyinê vuyuwu.

¹⁵ Yesu ngê yepê, N:ii u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî ndîi y:ângo, n:ii u nuw:o têtê, ndapî têtê u kwo y:ângo. Yepê, N:ii u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî limo yono yono y:a (5,000) y:ângo, pi m:uu ka my:oo yono yono y:a (2,000) y:ângo, pyoloni ka yono yono y:a (1,000) y:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi lémi ngê a kuwo too, kn:aa dyámê pee p:uu loo. *

¹⁶ Yepê, Dpodo pyu n:ii ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê nkéli tp:oo u ngwo ngmê pwila ngê. Yepê, Yi pini ngê yi nkéli mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mêtê limo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê. ¹⁷ Yepê, Myenté, pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê stówa ngmê pyidu ngê. Yepê, Yi stówa mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mêtê my:oo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê. ¹⁸ Yepê, Ngmênê n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê mgî ngmêmî chó, u lémi u ndapî y:i mî ngmo ngê.

¹⁹ Yesu ngê yepê, Dye ghi daadîi yi lémi kn:aa dyámê pee p:uu doon:aa ya, u kuwó dini ghi ngê mêtê diyé wo, yi dpodo pyu pyile knî a danê too, yepê, Ndapîni nmye nê kêtê too, mêtê wumo tóo. ²⁰ Yepê, N:ii ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi

ka kwo, Limo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mêtê limo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo. ²¹ Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóo, dpodo yilí yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî knî. * ²² Pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, My:oo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mêtê my:oo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo. ²³ Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóo, dpodo yilí yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî kmêle.

²⁴ Yepê, Pini n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, A lémi. Kwo, A lama ka tóo, Nyi nkéli kmungo pyu. Kwo, Pi knî ye ntoo ndapî n:ii nye yémî ngê, daa yintoo ndapî mêtê yinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyílo y:ee pîpî ngê. ²⁵ Kwo, Nga nî nkîngê mbê wo, nê, Ndapî l:âmo wanî ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o ñapî mgî k:oo nî ngmo ngê. Kwo, Ñyóo ñapî mêtê ala. ²⁶ Yesu ngê yepê, Yi lémi ngê kwo, D:ii dpodo pyu mb:aa, nyi pweekaa pyu. Kwo, Ñyóo ngópu knî yi l:êê díy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama modoo ya, Pi knî ye têtê yinî yémî ngê, pââ ndîi mêtê yinî pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyílo yinî pîpî ngê. ²⁷ Kwo, Lukwe díy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pînê puwâ. ²⁸ Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, A ndapî kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu yono yono yono y:a a tóo, u kwo y:ee yó. ²⁹ Yepê, N:ii u ngópu tpile yilí a tóo, mu dini ghi ngê mêtê yilí wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóo, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. * ³⁰ Yepê, Kî dpodo pyu mgee kuwa d:ii yó, mgídí vy:o choon:aa ya. Yepê, Yi choon:aa mbê, u kpéngi ti dmi kelekele choon:aa paa.

* **25:11:** Luukî 13:25-27 * **25:13:** Luukî 12:40 * **25:15:** Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-11 * **25:21:** Luukî 16:10

* **25:29:** Mak 4:25

Pi ka vyyuwo mbêmê yoo chámêchámê u danêmbum

³¹ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, enjel knî yi k:ii nipi anmo diyé dmi, a yoo y:enê tédê wan:uu yââ, * ³² dyámê mbêmê pi yintómu anê danê té, a ngîma adnyin:aa kwo. Yepê, Tpile tp:oo y:ee:ee pyu ngê sipi nunukwéti ntee dpî chámê té, ³³ yoo yintómu yinté wanî chámê té. Yepê, Yoo mb:aa, sipi ntee yéli, a wéni pee wanî kaa té, wo yéli nunukwéti ntee yéli, a t:anê pee wanî kaa té. ³⁴ Yepê, A wéni pee yéli ye ala kópu wanî vyi, yenê, M:aa ngê a ngmidi nmyoo, myedê ngee nmyoo. Yenê, Dyámê pé ghêlî dêpwo a kwo, M:aa ngê apê, A nuu u yoo a kêê k:oo wa ghê dmi. Yenê, Ala u dye ghi, kóo k:oo anyi ghê dmyeno. ³⁵ Mu kópu u dîy:o, yenê, Dómu a nga mudoo a ya, nmyi mbono noo. Yenê, Mbwa a nga mudoo a ya, a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka nmyee a vyyuwo. ³⁶ Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpîdí a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Munoo a mbii, mb:aamb:aa ngê a ka nmyee a vyyuwo. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, a gha nmyeen:aa wêdêwêdê kîgha. ³⁷ Yepê, Yi ngwo yoo mb:aa knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi. A ka wo, Ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, u ngwo nmî mbono nyoo? A ka wo, Ló dini ghi ngê mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, mbwaa nga u ngwo nmo kpo? ³⁸ A ka wo, Ló dini ghi ngê nmî p:o ny:uu ta, nga u ngwo nmee a vyyuwo? A ka wo, Ló dini ghi ngê kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, kpîdí nga u ngwo nmo a kpo? ³⁹ A ka wo, Ló dini ghi ngê mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, nga u ngwo nm:uu wêdêwêdê kwólu? ⁴⁰ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yenê, A yoo vy:o pini ngmê, k:omo tpile u pi daa ndîi, ngmênê yi pini yinté nmyi ngee ngópu, yenê, daa yi pini vy:ii ngee ngópu, nê vy:ii ngee noo. *

⁴¹ Yepê, Yi ngwo yélini a t:anê pee adnyi kwo, yenê, Nmyo Chóo Lémi u vyîda yoo, a nkîgh:ê a y:ee dmyeno. Yenê, Ndê ngê a pîpî nmyo. Yenê, Yi ndyuw:e chedê ngê

daawa pyódu. Yenê, Yi ndyuw:e M:aa ngê Setan u dpodo pyu knî yi k:ii yi l:êê dîy:o kpó, adî pîpî dé, amyaa pîpî nmyo. * ⁴² Mu kópu u dîy:o, yenê, munoo a dómudómu, dpîp:e mbono noo. Yenê, Mbwa a nga mudoo a ya, a ka dpîp:e kê ngópu. ⁴³ Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka dênmyee a vyyuwo. Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpîdí a ka dpîp:e kê ngópu. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, mummyeno a mbii, ngmênê a ka dênmyee a vyyuwo. ⁴⁴ Yi ngwo yi yéli y:oo a ka wo, Nmî Lémi, ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, nmî p:o ny:uu ta, kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, ngmênê yi ngwo y:i dpîpî ngee nyoo? ⁴⁵ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yenê, Pini n:ii u pi daa ndîi yinté p:ee ngee ngópu, yenê, daa yi pini yip:ee ngee ngópu, nê yip:ee ngee noo. ⁴⁶ Yepê, Yi kpadakpada tédê wanî dy:ââ té, y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yoo mb:aa knî y:oo ghê kamí wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

26

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu

Mak 14:1-2; Luukî 22:1-2; Njon 11:45-53

¹ Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê pi knî ye a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ² Nmyi lama ka tóo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u naa m:ii wanmî kê. Yepê, Yi ngwo kada pini knî y:oo Lóma lede yoo yi kêê k:oo wa kaa nê, kîdosi nêdê u nkwo wamî t:ee nê.

³ Yi ngwo kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo mínê wó. Yi pini u pi Kayapas. ⁴ Yi kada pini knî y:oo Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. ⁵ Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

* 25:31: Mát 16:27; Tpyuu 20:11-13 * 25:40: Hipîlu 6:10 * 25:41: Mát 7:23; Tpyuu 20:10

*Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê
Yesu u pwo u ngwo a pii ngê*

Mak 14:3-9; Njon 12:1-8

⁶ Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapî. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi mwiyé doo ya. ⁷ Yi kmaapî tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a ñuwo, tuu mb:aamb:aa, Yesu mbêmê d:ud:umbiy:e a pii ngê. Yi tpile u pywuu ndîî. ⁸ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu yi m:uu ngópu, yi pyópu ka nod:e dniye, noko yepê, Lukwe dîy:o dê dyênê. ⁹ Noko yepê, Kí pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî ndîî pudu kmênê, yi ndapî ndîî pinté knî ye pudu y:oo. ¹⁰ Kópuni tumu dnye nyepênypê, Yesu ngê a w:ee ngê, yepê, Lukwe dîy:o dnye mywenemywene kalê ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu. ¹¹ Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:émî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mēdaanî kwo. ¹² Yepê, Tpileni tuu mb:aamb:aa pi ntóo p:uu ntee anyi d:ii, u ngwo any:uu kmênê, yepê, kî pyópu ngê yinté kópu a pwopwo u l:êê dîy:o myeyi d:uu. ¹³ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmê kwéli adnyin:aa nyêm, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimî ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adîn:aa ya.

*Njudas ngê kada pini knî ye u ngwo vyu,
yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê*

Mak 14:10-11; Luukî 22:3-6

¹⁴ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē miyó knî yi vy:o pi ngmēdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, ¹⁵ yepê, Yesu u kwódo ngê anî ghê knomomê, ye lukwe a ka ngmanmyinê kê ngmê? Wod:oo ndapî pyoloy:a u kwo y:ee ngópu. ¹⁶ Yi ngwo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

*Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo
Mak 14:12-16; Luukî 22:7-13*

¹⁷ Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê

u Naa nté u ngwo myednyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo? ¹⁸ Yesu ngê pi miyó pi ngmê ka dy:ââ doo, Njedusalem. Yepê, Ala kópu u kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Nyi mâawe ngê nga atédê dy:ââ nyo. Kwipi, U dye ghi machedê, u p:uu ndiye pyu knî yi k:ii naa u nté ngomo k:oo nmîmo pîpî. ¹⁹ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yinté mî d:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo mî l:âmo ngópu.

*Yesu u k:ii kuwókuwó kmaapî u ngwo dóo
ngópu*

*Mak 14:17-26; Luukî 22:14-23; Njon
13:21-30; 1 Kódin 11:23-25*

²⁰ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, p:uu ndiye pyu y:a mē miyó knî yi k:ii, yi kmaapî tédê yaa dniye. ²¹ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²² P:uu ndiye pyu knî yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmēngmēnté u kwo doo póo, kópu, Nê kuu, apii? ²³ Yesu ngê yepê, K:omo tpile d:ââ mu ngmîdi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²⁴ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóo Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóo Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê. ²⁵ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Njudas, yi pini ngê kwo, Nê kuu, apii? Yesu ngê kwo, Nyóo kîchi vyi.

²⁶ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêédî, Chóo Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê. ²⁷ U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóo Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yepê,

* 26:27: Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

Nmyo yintómu nda yó. * 28 Yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilí yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o, wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilí wa a kâádî. 29 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dî wéni n:iî ngê a pi ndîî ngê amî pyódu, pi yintómu anîn:aa y:enê, M:aa kóó k:oo kmaapî ndîî u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda. 30 U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dniye, mbwini n:iî u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mak 14:27-31; Luukî 22:31-34; Njon 13:36-38

31 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:iî ngê pi knî y:oo awêde mgîdí vy:o a mgîmîmgîmî nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tooó, Dini ghi n:iî ngê Chóó Lémi ngê Sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi. 32 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:iî ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê. 33 Pita ngê kwo, K:omo tpile kî tpóknî y:oo wunê kuwokuwo ngi, ngmênê nê mu ngmidi daanê kuwo ngi. 34 Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgîdí vy:o kêmkêm ghêlî k:iî daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê. 35 Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê dîy:o wamye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mak 14:32-42; Luukî 22:39-46

36 U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:iî, ghi ngmê lee dniye, u pi Nketsemane. Yesu ngê yepê, Al:iî dmyinê ya, mwi nîmo ngêpê. 37 Yesu ngê pi pyile kyedekyede mu mwada y:i núw:o too, Pita Sepédi tp:oo dê. Yesu u gha dono ngê pyodo, u ghê myedê kee wo. 38 Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:iî dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dmyinê t:âât:âât nê, a l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. * 39 Yesu

ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê kwódokwódombiy:e mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, Tpile yilí yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tooó. *

40 U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Pita ka kwo, Lukwe dîy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanmyi ya? Kwo, Lukwe dîy:o a l:êê dîy:o dp:ee ngêpê té.

41 Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vvuwo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kêdangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa nmye tpapê tumo, ngmênê nmyi tókótókó tédê wanmyi dêê dmi. *

42 Myombó Yesu ngêpê tédê mê loo, u mî ka kwo, M:aa. Kwo, Kíd:a w:ee. Kwo, Dono mbwaa daanî nda knomomê, ye yoo angênté wanî ngee. Kwo, Yi dono mbwaa u wépi daanî puwâ, nyóó nuw:o u pono n:aa vyápê. 43 U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyílê ngê dyaa ye chedê ngê.

44 Pyolombó Yesu modoon:aa ngêpê. Mwiyémyié ntee doo ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê. * 45 U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongé nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê. 46 Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:iî dê ghê, yepê, ka pwiyé knî.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

Mak 14:43-50; Luukî 22:47-53; Njon 18:1-11

47 Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:iî Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî

* 26:38: Njon 12:27 * 26:39: Hipîlu 5:7-8 * 26:41: Hipîlu 4:15 * 26:44: 2 Kódin 12:8

yó. ⁴⁸ Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyîlo. Yepê, Dpî mgîmî yó.

⁴⁹ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mw:ââkó Máâwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyîngo. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Kópuni u pyiné cha ngmêê, d:uu ngi. Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu. ⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdí, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ⁵² Wod:oo Yesu ngê kwo, Naa u dópo mênê mē kēdi. Kwo, N:ii ngê taa ngê l:êê dpî dóó, yi l:êê tēdē dpî pw:onu. ⁵³ Kwo, Lama daa tóó M:aa ka wodî vyi, ye enjel yilî tp:oo témi tap a ka pèdê dy:ââ, paan:aa ngee nmo. ⁵⁴ Kwo, Yi enjel yoo wodî dmy:ee té, ye ala yéli y:oo angênté paa mgîmî nê, kópuni puku yedê a tóó angênté myepaa ntiye ngmê. ⁵⁵ Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o kaa taa kēlê a ka dmyinê lee dmi. Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. ⁵⁶ Yepê, Ngmênê alanté dmye mgîmî nê, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, doo u ntââ daapîdmye kn:aadi ngmê.

Yi ngwo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalé ngópu

Mak 14:53-65; Luukî 22:54-55,63-71; Njon 18:13-14,19-24

⁵⁷ N:ii knî y:oo Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi Kayapas u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, mwiyé nipi a wó. ⁵⁸ Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo myimî kee wo, lede knî yi vy:o

mî yaa wo, apê, Yesu ngê kópuni a d:uud:uu ngmê, a ngópu paa d:uu y:e. ⁵⁹ Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kîgha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilî knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilî t:ee ngópu, ⁶⁰ ngmênê pi miyó dē y:oo yi kópu ngmîdi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyîko ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi miyó dē y:oo kópu mu ngmîdi ngmê vyi ngópu, ⁶¹ kada pini knî ye yepê, Kî pini ngê ala kópu nmo a vya, nmopê, Nê u ntââ, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. * ⁶² Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdí wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dē vyi ngmê, daanyiné vy:a? ⁶³ Ngmênê Yesu tumu doo ya. Myombó Yesu ka kwo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo ngê a y:enê ngi. Kwo, Nmo kidimê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Tp:oo n:ii nmo t:âât:ââ, kwo, mumdoo nyi vyîlo? * ⁶⁴ Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîi ngê dē pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dē pyódu, nkalî too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé knî. * ⁶⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vya, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpîdí a chópu, yi máâwe knî ye yepê, Kî pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóóchóó kēdê ndyîko. Yepê, Ala kópu nmo dē vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdí. ⁶⁶ Yepê, Nmyi nuw:o dmi angênté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dē yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadî ya. *

⁶⁷ U kuwó dini ghi ngê kêpa dnye tpyîpwi, kilî myednye kpakakpaka, * ⁶⁸ dnye nkwitinkwiti, kpîdí pee ngê ngwolo dē wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dē vya ngi? Kópu, Chi dîpî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dē vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. Kwo, Lukwe dîy:o nangê Chóó Lémi ngê a ngmîdi nyoo.

* **26:61:** Njon 2:19-21

* **26:63:** Mát 27:12; Is 53:7

* **26:64:** Mát 24:30; Dan 7:13

* **26:66:** Lev 24:16; Njon

19:7 * **26:67:** Is 53:5

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê
Mak 14:66-72; Luukî 22:56-62; Njon
18:15-18,25-27

⁶⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kîgha, yi ngwo Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo ya. Dpodo módó ngmê u kwo a loo, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nkálili pi p:uu nye ya yédi. ⁷⁰ Ngmênê Pita ngê yoo yi ngîma u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu d:oo w:ee ngê. ⁷¹ Wod:oo Pita pywuwópywuwó tédê u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dpodo módó m:uu ngê y:i mye módu, pi knî ye yepê, Kî pini Yesu Nasalet pi p:uu kîdoo ya. ⁷² Myombó Pita ngê mêtê wópu ngê, ye kpaawo, yepê, Ye pini daa a lama pini. ⁷³ Daa ndîi dye ghi yimî loo, yi yéli Pita ka knî m:uu loo, kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Nye kînga dpî mya. Kwo, Dpî wee mu ngmîdi, Nkálili Wee. ⁷⁴ Wod:oo Pita ye mêtê kpaawo, yepê, Ye pini daa a lama pini. Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm ngmê ka wo, ⁷⁵ wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê. Wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

27

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu
Mak 15:1; Luukî 23:1-2; Njon 18:28-32

¹ Mw:aa mgîdí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu. ² U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu.

Njudas ngê chóochóo u ngwo a nâkâ ngê
Dpodo 1:18-19

³ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu kédê ndyîko ngmê, daa kêmakêma mye vye ngmê, u nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, apê, Dono kópu ngma atédí d:uu. Wod:oo Yesu kwódo ngê wowo u l:êê dîy:o ye ndapîni u kwo y:ee ngópu, yi ndapî pyolo y:a kada pini knî ye mêmî y:ângo. ⁴ Yepê, Dono ndîi ngmêdí d:uu. Yepê, Pini n:ii u dono daa tóo mo daa tóo, u kwódo ngê kîdí

ghê, daa kêmakêma nmye vye ngmê. Njudas ka kwo, Nmo mêtêdimên:aa mbumu. Kwo, Ye kópu nyíyóo nyi l:âmo ngi. ⁵ Wod:oo Njudas Chóo Lémi u ngomo k:oo kee wo, yi ndapî dyuu y:i mî dy:ee too, wod:oo kuwa pwii wo, chóochóo mînê nâkâ ngê, yed:oo pwene.

⁶ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yi ndapî mêtê ngî tumo, noko yepê, Ala ndapî Chóo Lémi u ngomo k:oo daadí ya, mu kópu u dîy:o wu pini ngê pi vye u l:êê dîy:o kmênê ngê. ⁷ Yi ndapî p:uu noko dnye danêmbum, yed:oo têtê ghi u ngwo ngmê pwila ngópu, noko yepê, Pi my:oo n:ii Njedusalem adîn:aa pwopwo, y:i paan:aa kmênêkmênê koo. Yi têtê ghi d:ââ l:âmol:âmo pyu ka pwila ngópu. ⁸ Pi knî y:oo yi têtê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têtê ghi. Awêde u pi yinté mwo tóo.

⁹ Chóo Lémi u komo kapî pyu Njedîmaiya ngê kópuni wunê a d:êê ngê, yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

Ndapîni u pi Yisîléli tpémi y:oo yi pini u l:êê dîy:o vyi ngópu,

yi ndapî pyolo y:a a ngî ngópu,

¹⁰ d:ââ l:âmol:âmo pyu ka u têtê ghi u ngwo pwila ngópu.

Nmî Lémi ngê yinté a ka a vyu.

Paléti ngê Yesu u ngwo doo póópóo
Mak 15:2-5; Luukî 23:3-5; Njon 18:33-38

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu Lóma lede yoo yi kada pini Paléti ka núw:o ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu u kwo mye vyi ngópu. Wod:oo Paléti u kwo póo wo, kwo, Mum-doo nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyíyóo kîchi vyi. ¹² Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê kópu daangmê vyu. ¹³ Paléti ngê kwo, Kêêmî m:uu yilí ngee kapî ngmê. Kwo, Yi kópu yilí nye nyêmî té. Kwo, Lukwe dîy:o tumu nye kwo. ¹⁴ Ngmênê Yesu tumu doo kwo, kópu daa vyu, wod:oo Paléti ngê apê, Kî lónté pini? Apê, Lukwe dîy:o kópu daa tpapê?

Paléti ngê Yesu u vye tédê u ngwo dy:ââ ngê

Mak 15:6-15; Luukî 23:13-25; Njon 18:39-19:16

¹⁵ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ¹⁶ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Pi yintómu yi lama yi pini u pi doo ya. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê yoo kwodonkwodo a wó, Paléti ye póo wo, yepê, Ló pini u yi nmye ngma a kwo, nî pw:ii? Yepê, Mbadapas ay:aa pw:ii ó Yesu ay:aa pw:ii, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, wu vyîlo. ¹⁸ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu ka n:ee dé kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê dîy:o dé kaa ngmê.

¹⁹ Yi ngwo Paléti kóté tédê doo ya, u kpâm ngê pi u kwo ngmê dy:ââ ngê, Paléti ka kwo, A Lémi. Kwo, Ngmâm ngê nga até da dy:ââ nê, a ka dê, Nyi ngê ye pini ngê kópu kîngmê d:uu. A ka dê, Pi mb:aa yila. A ka dê, Mgîdî vy:o a wóo k:oo kîdî m:uu, u ngwo dî nkîngê mb:anê.

²⁰ Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yi tpóknî y:oo yoo yi mbodo dmi vuywo ngópu, yepê, Paléti ngê Mbadapas dpo pw:ii ngê, Yesu dpî vya ngê. ²¹ Wod:oo Paléti ye póo wo, yepê, Ló pini nmyi l:êê dîy:o ngmanî pw:ii? Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. ²² Yepê, Yesu ngê ló kópu ngmanî md:o, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê. Kwo, Kîdosi nédê t:ee ngi. ²³ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilî yintómu Paléti ka dpodom-biy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kîdosi nédê t:ee ngi. ²⁴ Wod:oo Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Doo u ntââ yi nuw:o dmi daanî ngmêê. Apê, Ye daanî ng:aa mbê knomomê, ye wa gheteghete mbê dmi. Apê, Ala pini u vyeê tédê módó n:aa dyede, ngmênê yi dono a p:uu kîngî kaalî. Wod:oo u dpodo pyu ngmê ka kwo, Mbwa d:ââ a ka ngma a nuw:e. U kwo yedê nuwo, Paléti ngê kóo dé pi yintómu yi ngópu ghêê doo, yepê, Ala pini u vyeê tédê módó nmye dyede ngmê.

Yepê, Yi dono nmyi p:uu choo ya. Yepê, Nê kuu, a pi daa t:a, a kêê dé dî ghêê dé. ²⁵ Pi yintómu knî y:oo kwo, Pi dono yila, pw:oo we. Kwo, Chóo Lémi ngê u ntââ daawa a vy:u. Kwo, Mu dini ghi ngê u ntââ wa vy:ee a knomomê, ye nmî p:uu dpo vy:ee ngê, nmî tp:ee dmââdîma yi p:uu myedo vy:ee ngê. ²⁶ Wod:oo Paléti ngê Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Nuw:o yó, kîdosi nédê nyi t:ee yó.

Lóma lede knî y:oo Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mak 15:16-20; Njon 19:2-3

²⁷ Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nuw:o ngópu, ledeni yoo dnyen:aa lîme, nipi a danê tumo. ²⁸ Yesu u mbwo kpîdîni doo ya, a ngee ngópu, kpîdî pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpîdî u mbwo ngmê t:ee ngópu. ²⁹ Noko yepê, King knî yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóo diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Noko yepê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, kî pini ka yinté tpile my:oo y:ee koo, wod:oo yimbwi ngma a ngî ngópu, u kwo y:ee ngópu, kwo, Chi tpyé, nmî kada pini ngê chi ya. U kuwó dini ghi ngê dnye yumuyumu, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmîkó nmî Mâawe ndîi, Nju tpémi yi king. ³⁰ P:uu dnye tpyîpwi, yimbwi n:ii doo tpyé, u kuwó dini ghi ngê kwulo mêdê ngee ngópu, mbêmê dnye kpêêpî. ³¹ U nkwitinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpîdî mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêdê ngee ngópu, chóo u kpîdî u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo nuw:o ngópu, apê, Kîdosi nédê nm:uu t:oo.

Yesu kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mak 15:21-32; Luukî 23:26-43; Njon 19:17-27

³² Dini ghi n:ii ngê Lóma lede knî y:oo Yesu u vyeê tédê dnye nêne, maa p:uu Sadéni pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon. Lede knî y:oo yi pini ka dpodom-biy:e kwo, Kî pini u kîdosi dnyinê ngi. ³³ Kwéli lee

dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota. ³⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê dini ghi n:ii ngê d:uu ngê, wépi ye puwâ. ³⁵ Yesu u mbwo kpídî a ngee tumo, kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu. Wod:oo u kpídî yêê tumo, yi kpídî knî yi l:êê díy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê mbwódo yaa dniye, dnye y:enê, apê, Pi ngê wa a ngee. ³⁷ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Yesu, Nju tpémi yi king. ³⁸ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vyee dé, yi tpile myedpîmo a t:âmot:âmo dé.

³⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kídosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti, ⁴⁰ kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. Kópu, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye ñyóó kídosi ñedê a ghidi, ñyóóchóó mē ngee ngi. ⁴¹ Kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwitinkwiti. ⁴² Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntââ chóochóó daawa ngee. Noko yipu, Mumdoon Chóó Lémi ngê nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kídosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kélîmî té. ⁴³ Noko yipu, U nuw:o Chóó Lémi p:uu a kwo, apu, Nê tp:oo. Noko yipu, U nuu ghi Chóó Lémi nódo wo tóó, ye pêdê ngee. ⁴⁴ Kpaa pyu n:ii dê Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê t:ee dumo, Yesu yinté myedpîmo nkwitinkwiti.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mak 15:33-41; Luukî 23:44-49; Njon 19:28-30

⁴⁵ Kâadî mââ kélê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêê mgîdî a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kâadî ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. ⁴⁶ Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi

kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe díy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe díy:o nga d:oo ch:anê wo? * ⁴⁷ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ. ⁴⁸ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê ñuwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. ⁴⁹ Ngmênê pi woni knî y:oo kwo, Ngî t:ââ kmêle. Kwo, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa nî. Kwo, Ilacha ngê kí pini kídosi ñedê yinê wunê ngêêpî? ⁵⁰ Myombó Yesu dpodombiy:e mēyi ka wo, yed:oo pwene.

⁵¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídî ndîi n:ii doo ya, yi kpídî ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kídosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídî chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo doo a yaa wo, knâpwo dí. Yi ngwo yi dyámê pee mye ghêdê mbê wo, t:aanî chaa dniye, * ⁵² pi ntóó kpomo n:ii knî yi mênê a kmênê tumo, mye kweñe dniye. Chóó Lémi u nuu u yoo, yélini wunê a pw:oo dniye, yi ngwo a pii dniye. ⁵³ Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, yi yéli yi kpî k:oo a pwii dniye, Njedusalem lee dniye, pi yilî knî y:oo mî m:uu tumo.

⁵⁴ Lede n:ii knî y:oo Yesu kídosi ñedê t:ee ngópu, yi mâawe ndîi u k:ii kídosi u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu dnye y:enê. Dini ghi n:ii ngê dyámê pee ghêdê mbê wo, yi kópu yilî yi ngópu mye pyaa dniye, nkîngê mbê dniye, noko yepê, Kí ndêndê ngê Yâpwo ndîi tp:oo. ⁵⁵ Pyââ y:i yilî doo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vyuwo. Yi pyópu knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpî. * ⁵⁶ Yi vy:o pyââ pyile doo kwo, Méli Makídala pyââ ngmê, Méli myomo, Njems mbwémi Njósép yi pye, Sepédi u kpâm pyolo, Njems mbwémi Njon yi pye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mak 15:42-47; Luukî 23:50-56; Njon 19:38-42

⁵⁷ Daa kêmakêma kâadî doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. Yi pini

* 27:46: Psalm 22:1 * 27:51: Ex 26:31-33; Hipîlu 6:19; 10:19-20 * 27:55: Luukî 8:2-3

ndaápi ngmê, myenté Yesu p:uu ndiye pyu ngmê. ⁵⁸ Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mîné ch:ee ngê, wod:oo Paléti ngê u lede knî ye yepê, Wu pini ntóó ala pini ka nyi y:ee yó. ⁵⁹ Wod:oo Njósép adî lê, kpîdî mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kîdosi ñedê a ngópu, yi kpîdî ngê a kmongo ngê. ⁶⁰ Ntóó ñuwo, chóó u kpomo u mênê mî yó, chêêpî ndîi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê, wod:oo p:o loo. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé a ché ngópu, yi Njósép mupwoknî yi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o. ⁶¹ Méli Makídala pyââ, u pénta Méli k:ii, kpomo chedê dpîmo ya, Njósép ngê Yesu ntóó yi ngópu kmênê ngê.

Kada pini knî y:oo lede knî ngmê kpomo chedê u ngwo mîné kuwo tumo

⁶² Womumo mw:aandiye, Sátidé ngê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ii, Paléti ka lee dniye, ⁶³ kwo, Nmî lémi, k:omodanê pyu n:ii ma nmyi vya ngmê, u kópu dyuu ngma até dp:o nuw:o kwolo. Kwo, Pi knî ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Wa vya nê, wo pyile amî lê, u ngwo amênê pyidu. * ⁶⁴ Kwo, P:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó wa t:âmo knomomê, pi knî ye wa vyi ngmê, yewo, Kîmêdê pyidu, ye yi k:omodanê kópu mbêmê u pi ndîi ngê wa pyódu. Kwo, U ntââ lede knî ngmanyi dy:ââ, ntóó kwéli kmênê ngmê, awêde mââ y:i dny:oon:aa t:ââ, yed:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó daawa t:âmo ngmê. ⁶⁵ Paléti ngê yepê, U ntââ. Yepê, Lede knî ngmê ñuw:o yó, yi kópu mb:aamb:aa ngê dp:uu l:âmo yó. ⁶⁶ Wod:oo Paléti ngê lede knî yi p:uu ngmê t:ângo, kpomo chedê nipi lee dniye. Chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, yi chââ u l:ii p:uu t:ee ngópu, noko yepê, Pi ngmê ngê wa kpêmî knomomê, u ngwo anmo w:ee. Yed:oo yi lede yoo a kuwo tumo, yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo, kî kpomo u mênê pi kîngmê kee.

28

Yesu u ngwo a pii wo

Mak 16:1-10; Luukî 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sandé mw:aa mgîdî vy:o, Méli Makídala pyââ, u pénta Méli k:ii, kpomo chedê lee knopwo, Yesu kwéli kmênê ngópu. ² Yi taa knopwo, têpê dpodombiy:e doo ghêdê, nmî Lémi u enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, tpiyé wupu kwólu, mbêmê yaa wo. ³ U pââ doo a wuu mbele, límî u wuu ntoo, mye yintoo. U kpîdî dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî. * ⁴ Lede n:ii knî y:oo kpomo dnye y:enê, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, mbwee ntóó k:ii pyaa dniye. ⁵ Enjel ngê yi pyópu dê ye yepê, Namê nkîngê. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka dpo vyuwo mo, pini n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu. ⁶ Yepê, Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé cho, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu nyoo. ⁷ Yi ghi yi m:uu ngópu, enjel ngê yepê, Límîlímî ngê lee cho, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o nyoo, yipi, Yesu kêda pyidu, nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Yi anmy:uu m:uu ngmê. Enjel ngê yepê, Yi kópu dpo yidîn:aa vyi. * ⁸ Wod:oo yi pyópu dê y:oo límîlímî ngê kpomo a kuwo ngópu. Dpîmo nkîngê, ngmênê w:aa myedê pyw:ee ngópu. Mbêpê a pwaa ngópu, apê, P:uu ndiye pyu knî ye mdoo nyi ñuw:o.

⁹ Maa p:uu Yesu a pyódu ngópu, yepê, Mw:ââkó dp:o. U kwo lee knopwo, yu km:ee dyimê knopwo, yu dê dpîmo tpyé dê. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, A mbwó knî ye mdoo ñuw:o nyoo, yipi, Nkálili Wee u kwo dmyinê lêpî, yipi, Nê yi anmy:uu m:uu ngmê. *

Lede knî y:oo kada pini knî ye mdoo u ngwo ñuw:o ngópu

¹¹ Dini ghi n:ii ngê yi pyópu dê maadî dpîmon:aa kwo, lede knî ngmê Njedusalem lee dniye, kópuni yi ngópu pyaa dniye, yi kópu yilî yi yuu dmi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye mîné y:ee tumo. ¹² Kada pini yoo yintómu nipi a wó, yi nuw:o dmi ngmîdî ngê pyódu ngópu, lede knî ye ndapî yilî y:ee ngópu, ¹³ yepê, Kópuni dê pyódu, pi ka nangê vyi. Yepê, Pi knî ye ala kópu dmyinê tpapê, yipi, Dini ghi n:ii ngê nmî dpî té, p:uu ndiye pyu knî y:oo daa nmî lama

* 27:63: Mát 12:40; 16:21; Njon 2:19-21 * 28:3: Mát 17:2 * 28:7: Mát 26:32 * 28:10: Hipîlu 2:11

ntóó kêdê t:âmo ngmê. ¹⁴ Yepê, Paléti ngê yi kópu a nyêmî knomomê, nmyi kpadakpada u pi a tpaê knomomê, ye u nuw:o nmo l:âmol:âmo, kópu nmye daangmêwa d:uu. ¹⁵ Wod:oo yi lede knî y:oo yi ndapî yi kêlê a ngee ngópu, kópuni ye vyi ngópu, yi kópu pi knî ye ntênê dnyen:aa tpaê. Nju tpémi y:oo yi k:omodanê kópu awêde mu nyepênyepê ngmê.

Yesu ngê chóochóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê Nkálili Wee u kwo lee dniye. Yesu ngê mbwini n:ii u pi ye vyu, yi mbwini mbêmê lee dniye. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, ngmênê knî ngmê yi nuw:o miyó ngê dnye ya, yinê ye daa vyílo. ¹⁸ Yesu yi nkígh:é a loo, nipi dnye danêmbum, yepê, M:aa ngê mbóó p:uu kópu yilí yintómu yi kada pini ngê dé pyódu nê, dyámê mbêmê kópu yilí yintómu yi kada pini ngê myaa pyódu nê. *

¹⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê ghi yintómu dpî lee dmyeno, pi yilí a p:uu ndiye pyu ngê dp:uu pyódu tóó. Yepê, Dmyinên:aa mbápitísîm kîgha dé. Yepê, M:aa u Ghê Dmi, myenté M:aa u k:ii, nmî kêê k:oo dmyinên:aa kapî dé. * ²⁰ Yepê, Dêêpî kópu n:ii nmye nî vyi too, yi nuwo dp:uu kalê tóó, mb:aamb:aa ngê dny:oo châachâa dé. Yepê, Nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dye ghi yintómu nmyi p:uu aní ya, u dî, kuwókuwó wéni amí d:ii.

Wu u dî. *

* **28:18:** Epeso 1:20-22 * **28:19:** Dpodo 1:8 * **28:20:** Njon 14:23; 15:17; Hipílu 13:8

MAK

Yesu Kédisu dyámê mbêmê dini ghi ngê doo paa, p:uu ndiye pyu yoo doo ndiye kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê pwene, mēda pii wo, u mî ka mē kee wo, u kuwó dini ghi ngê Pita pi knî ye Yesu p:uu dpîmon:aa danêmbum, Mak ngê Pita dpîmo yâmuyâmu. Pita ngê kópuni dpîmo tpapê dé, Mak ngê Kídiki dnye ngê ye mēdpîmo tpiye dé. M:ââ pyolo y:a mē limi mî loo, yed:oo Pita pwene, Mak ngê yi danêmbum Kídiki dnye ngê u ngwo d:êê ngê. Ala yi danêmbum.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó Mátiyu 3:1-12; Luukî 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Ala Yesu Kédisu u kópu mb:aa, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo. ² Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vuu, u komo kapî pyu Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee y:ee pyu ngada wanî kââ, maa yinê amînê yé.

Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, *

³ W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo, Nmî Lémi u maa a yé yó, maa mb:aa yidó yé yó.

* ⁴ M:ââ yilî mî loo, Njon ngê Yisaya u kópu u ngwo ntiye ngê. Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlî daangê chópu, Njon ngê Chóó Lémi u kópu pi knî ye doo tpapê, yi nuw:o dmi doo ngmêêpî dé, Yesu u maa u ngwo doo a yiyé. Njon w:amî mbêmê dpîmo ya, yélini u kwo dpîmo lêpî, ye dpîmo danêmbum. Yipu, Nmyo ndêndê ngê Nju tpémi, ngmênê Chóó Lémi u chââchââ nmyi lama daa tóó, kn:aa dyámê tpémi ntee dé, nmyo yinté dé. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, mbwaa ngê n:aa mbápitísîm kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilî u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi. ⁵ Njuda tpémi Njon ka yilî loo, Njedusalem tpémi yilî mye loo, dnyen:aa ng:aang:aa. Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a yémî, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísîm ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

* **1:2:** Mal 3:1; Luukî 7:27 * **1:3:** Is 40:3 * **1:6:** 2 Kings 1:8

⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpîdí gh:aagh:aa ntee dpîmo t:emî, Njon ngê yinté kpîdí myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpîdí. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyîlo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo ch:ee dpîmo kuwo dé, mu kópu u dîy:o nté y:i dêpwo ya. *

⁷ Pi knî ye yepê, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê tédê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. ⁸ Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísîm kalê nmyo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísîm kwólu Mátiyu 3:13-17; Luukî 3:21-22

⁹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili doo ya, p:aa u pi Nasalet. Yi p:aani a kuwo ngê, Nkálili Wee myedê kuwo ngê, Njódan mbwáani a rúwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísîm kalê nêdi, yed:oo Njon ngê mbwaa lêê u mênê Yesu kmênê ngê. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu mbwaa lêê u mênê a pii wo, apê, Mbóó mēdê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. ¹¹ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódo Mátiyu 4:1-11; Luukî 4:1-13

¹² Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê dy:ââ ngê. ¹³ Yi doon:aa ya, wo podo y:a, Setan ngê yi doon:aa tókótókó. Chii tpile tp:oo y:i myednyen:aa kwo, enjel yoo a lee dniye, Yesu mē ngee ngópu.

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu Mátiyu 4:12-17; Luukî 4:14-15

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Njon ngê King Helodi ka u dono kópu yilî dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo, Yesu Nkálili u ngwo loo, pi knî ye dpîmon:aa danêmbum, Chóó Lémi u kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa danêmbum. ¹⁵ Yipu, Dye ghi mbwee machedê. Yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chap. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, yipu, Chóó

Lémi ka diyé dmyeno, u kópu mb:aa ka kélîmî mbê dmyeno.

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmîdi too

Mátiyu 4:18-22; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vuywó mo. ¹⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vuywó ntee dpî lama a tóó, pi vuywó yinté dpî lama n:aa kîgha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o. ¹⁸ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu. ¹⁹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mē miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dē. Yi mî k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. Wod:oo yi mî Sepédi, u dpodo pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo a kuwo tumo, wod:oo Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Luukî 4:31-37

²¹ P:aa ndîi ngmê u pi Kîpêênnyêm, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê p:aani ngmê. Yi pini páádi knî Yesu u k:ii Kîpêênnyêm lee dniye, y:i dnyen:aa ya. U kuwó dini ghi ngê, líme wo ngê, ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ye doon:aa dêêpî. ²² Kópuni ye vyi too, yi nyepényepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u dîy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpapê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmi dpîmo tpapê dé, chóó u pi mbêmi dpîmo tpapê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé. *

²³ Pi ngmaté yi ta, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Ngêpê ngomo k:oo adí kee, yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e adí mbwólu, kwo, Yesu Nasalet pi. ²⁴ Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmîdi nyoo, nyi u nuu u pi. ²⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. ²⁶ Yi kmêna ngê yi

pini ka nyuno pwopwo adí y:oo, dpodombiy:e adí kââ, wod:oo yi kmêna ngê yi pini a kuwo ngê. ²⁷ Pi yintómu ngwéti dniye, noko dnye póó, noko yepê, Kí lónté kópu? Ndiye tédê kamî. Noko yepê, Yesu kmêna yoo yi pwo a tóó, u dnye a nyêmi ngmê. ²⁸ U kuwó dini ghi ngê yi kópu u mdoo yedê núw:o ngópu, Nkálili wee límîlímî ngê a ngêêdî.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyâa u ngwo pyi ngê

Mátiyu 8:14-17; Luukî 4:38-41

²⁹ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu p:uu ndiye pyu páádi knî yi k:ii Saimon mbwémi Andru yi p:aa pee lee dniye. ³⁰ Saimon u mbywé pyâa ngmîté dmi mbêmi doo dpî, mbii ndîi u ngwo ngmêdoo ya. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ka yi pyópu yuu adé y:ee ngmê. ³¹ Yesu loo, yi pyópu kwulo kele, a pyidu ngê, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu ngê nté ye mē y:ângo.

³² Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê mbii pyu yintómu Yesu ka núw:o tumo, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:o tumo. ³³ Yi ngomo t:âmo ghi a nt:ee wo, pi dêpwo a ya. ³⁴ Yesu ngê pwopwokopwe yilí pyi ngê, mbii dyêêdî daa ngmîdi yedoo ya. N:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yilí Yesu ngê ngm:ii kalé too. Yesu ngê kmêna knî ye danêmbum kwódu ngê, mu kópu u dîy:o yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî yi pini. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Pi yintómu yi lama yi kópu yaa we.

Yesu ngê Kîpêênnyêm u ngwo a kuwo ngê

Luukî 4:42-44

³⁵ Mw:aamw:aa ghêlî daa wa wo, Yesu ngê p:aa u ngwo a kuwo ngê, pi kwéli dêpwo a paa, y:i doon:aa ngêpê, u mî ka. ³⁶ Saimon mbwémi mbwémi ma adí lee dmi, Yesu dnyen:aa nmy:uu. ³⁷ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Pi yilí knî y:oo ka nmy:uu ngi. ³⁸ Ngmêni Yesu ngê yepê, Kn:aa p:aani lee kmêle, yepê, kópu mb:aa y:i ye ngmêni mo tpapê. Yepê, Yi kópu u dîy:o até d:a lê. ³⁹ Wod:oo lee dniye, Nkálili wo pe wo pe yi ngêpê ngomo knî yi

* 1:22: Mát 7:28-29

k:oo dnyimon:aa koko, Yesu y:i ye dîmon:aa dêêpî. N:ii knî y:e yi kmêna dnyimo kwo, Yesu ngê yi kmêna dpîmo ngm:ii kîgha dé.

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mátiyu 8:1-4; Luukî 5:12-16

⁴⁰ Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ⁴¹ Yi pini Yesu ka ch:anê wo, wod:oo Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dî chedê. ⁴² Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê, mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê kwo, Kî pini. Kwo, Ala kópu ny:ee ngi. Kwo, Kópuni nga dî d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Ala ngwo Njedusalem chi lêpî, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, ímê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dî d:uu, u ngwo pêdê w:ee y:e. ⁴⁵ Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:aani p:aani loo, p:êê mî chaa ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu p:aa ndîi n:ii dpîmo lêpî, pi yilî yintómu u kwo dnyimo lêpî, u nkîgh:ê dnyimon:aa wowo, pyiyépyiyé u kwo dnyimo dmyinê. Pi dêdpîmo a ya, Yesu ka doo u ntââ ngê u kwo dpîmo pyodopyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi ngmê ngê yintoo p:aani k:oo daam:uu n:ee. Pi kwéli dêdpîmo a paa, y:i dpîmo a ya, pi yilî yintómu y:i u kwo dnyimo a lêpî, daa p:aa ngmidi dnyimo a ndiyendiye.

2

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mátiyu 9:1-8; Luukî 5:17-26

¹ Wo miyó pyile mî loo, Yesu p:uu Kîpêênnyem u ngwo mêtê diyé dniye. Pi knî yi lama yi yaa wo, apê, Yesu p:o a tóo. ² Pi yintómu u kwo a lee dniye, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Yesu ngê chóo u p:êê kópu dyuu ye doo tpaépê dé. ³ Yesu

ka mbii pyu ngma a núw:o ngópu, kpâlî dê ntóo dê. Ngmítédmi mbêmê a yé ngópu, pi páadi knî y:oo dnyinê ngópu. ⁴ Doo u ntââ yi pini Yesu ka daapê núw:o ngópu, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo maa nkokko ngópu. Yi pini páadi knî y:oo yi ngomo pywápê ngmê pw:ono adî núw:o ngmê, Yesu kwéli doo a ya, ngomo pw:ono puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu. Ngomo pw:ono têpê a wéli ngópu, puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini yedê ngê y:i ghîpî ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo ya. ⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee. Kwo, Nono yilî yintómu dî chedê, Chóo Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. * ⁶⁻⁷ Nju tpémi yi dêêpî pyu yoo y:i ngmēdoo kwo, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha vy:o a vyi ngópu, apê, Kî pini ngê lukwe dîy:o yi kópu dê vyi? Apê, U yi u ngwo a kwo, Chóo Lémi u d:aa nê kââdî. Apê, Chóo Lémi mu ngmidi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dî chedê. Apê, Doo u ntââ, pi ngmê ngê yinté kópu d:uudpî vyi. * ⁸ Kópuni tumu dnye nuw:onuwo dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuu mbumu té? ⁹⁻¹¹ Yepê, Nê Chóo Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóo Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóo ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóo ka kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. ¹² Wod:oo yi pini ghêêdî wo, u ngmítédmi a ngêêdî, pi yintómu yi ngópu mî pwii wo. Pi yintómu ngwéti dniye, Chóo Lémi chaa kalé ngópu, noko yepê, Kinté kópu pi doongmê módu. *

Yesu ngê Lipi u ngwo ngmidi ngê

Mátiyu 9:9-13; Luukî 5:27-32

¹³ Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mē diyé dniye. Pi yilî yintómu u kwo a lee dniye, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi,

* 2:5: Luukî 7:48 * 2:6-7: Is 43:25; 1 Njon 1:9 * 2:12: Mát 9:33

Alípayas t̄p:oo. Yi pini ndap̄i ngêêp̄i ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdí wo, Yesu u kuwó ghê wo. ¹⁵ U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêp̄i pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yinté pini m̄e yilí Yesu p:uu dnye ya. Nipi dnye kmaap̄i, yi ngomo k:oo. ¹⁶ Dêêp̄i pyu yoo n:ii dé Pádisi yoo yi vy:o dnye kwo, y:i kn̄i ngmê ta. Apê, Yesu kn:aadi te pyu yoo yi k:ii mu kmaap̄i té. Yi t̄pók̄n̄i Yesu p:uu ndiye pyu kn̄i ye póó dniye, yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini kn:aadi te pyu yoo tákisi ngêêp̄i pyu yoo yi k:ii a kmaap̄i té? * ¹⁷ Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudp̄i n̄i. Yepê, Kpeede mbii pyu kn̄i ye dp̄i l̄e. Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. *

*Nté kp̄īkp̄īkp̄ī u danêmbum
Mátiyu 9:14-17; Luukí 5:33-39*

¹⁸ Wo ngmê kn̄i yi k:oo Pádisi kn̄i y:oo nté dnyimo kp̄īkp̄īkp̄ī. Chóó Lémi ka dpodom-biy:e u ngwo dnyimo ngêpê. Yi wéni kn̄i ngmê ngê, Njon p:uu ndiye pyu kn̄i y:oo yi kópu myednyimo d:uud:uu, nté myednyimo kp̄īkp̄īkp̄ī. Yi wéni ngmê ngê pi kn̄i Yesu ka ngma a loo, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe díy:o Pádisi kn̄i y:oo nté dê kp̄īkp̄ī ngmê, kwo, Njon p:uu ndiye pyu kn̄i y:oo nté mya kp̄īkp̄ī ngmê, kwo, ngmênê m̄:uu ndiye pyu kn̄i ye nté chuu kwódu ngê? ¹⁹ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dp̄i yéé kn̄i, pi ngê nté pi ka d:uudp̄i kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nm̄i gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daan̄i kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dp̄i pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dp̄i pyódu, dye ghi kn̄i ngmê ngê nté dp̄i kp̄īkp̄ī ngmê. ²⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o m̄edaan̄i kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kp̄īkp̄ī ngmê.

²¹ Yepê, Kópu kam̄i ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kam̄i yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê,

N:ii u kp̄īkp̄ī mbwee dpo chópu, doo u ntââ kp̄īkp̄ī pee kam̄i daawa pwila, kp̄īkp̄ī mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kp̄īkp̄ī pee kam̄i d̄eêkwédi ngê wa a pyódu, kp̄īkp̄ī mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kp̄īkp̄ī pee kam̄i, kp̄īkp̄ī pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kam̄i daa numo yi pee dê. *

²² Yepê, Wain kam̄i nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé t̄edê mbwee kn̄i yi k:oo daan̄i yé, wa dyênê té, mbwódo am̄i d:ii. Yepê, U ntââ kam̄ini kn̄i yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté kp̄īkp̄īkp̄ī m̄edaa nd̄i kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o a p:uu ndiye pyu kn̄i ye nté daan̄i kwódu.

*Yesu ngê l̄ime wo p:uu kópuni vyu
Mátiyu 12:1-8; Luukí 6:1-5*

²³ L̄ime wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu kn̄i yi k:ii witi yâpwo t̄edê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu kn̄i y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêp̄i dé, yi kêê yedê dnye vyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wup̄i dé, w:uu u nkwo dnye p̄īkp̄ī dé. Daa dpodo nd̄i yidnye dódó, ngmênê Pádisi kn̄i ye yinê ye dnye dpodo, * ²⁴ Yesu ka kwo, Lukwe díy:o m̄:uu ndiye pyu yoo nm̄i l̄ime wo ngê a dpodo té? ²⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo kn̄i yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angenté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê Apiyata kp̄eê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo a ya, Dépidi ngê Sóól u ngwo a kuwo ngê, u yoo kn̄i yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê p̄i ngee too, * ²⁶ wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mb̄idédi kn̄i ngma a ngêêdí, u lede kn̄i yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mb̄idédi kp̄eê yiyé pyu kn̄i y:oo y:oo dnyimo p̄īkp̄ī dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daap̄i ma too. ²⁷⁻²⁸ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê d̄epê t:ângo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngm̄idi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngm̄idi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê,

* **2:16:** Mát 11:19; Luukí 15:1-2 * **2:17:** Luukí 19:10; 1 Tim 1:15 * **2:21:** 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16 * **2:23:** Deut 23:25 * **2:25:** 1 Sam 21:1-6

U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaê. Yepê, Pádisi yoo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi alanté, Lîme wo kada a tóó, yoo kuwó a kwo. Yepê, Yinté daa tóó. Yepê, Chóó Lémi ngê lîme wo yó, pi knî yi ghê vyîmî u l:êê dîy:o, daa lîme wo u l:êê dîy:o yoo l:âmo ngê. *

3

*Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê
Mátiyu 12:9-14; Luukî 6:6-11*

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo mê kee dniye. Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. ² Yi ngomo k:oo Pádisi yoo myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko. ³ Yesu ngê yi pini kóó ntóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Pi knî yi ngîma a nkîgh:ê anyinê ghé. ⁴ Wod:oo pi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? Ngmênê pi knî y:oo kópu u kwo daangmê vyi ngópu. ⁵ Yesu ye nod:e wo, kwódo ng:oo dmi l:âmo a ngêpa wo. U gha vy:o vyu, apê, Lukwe dîy:o kî pini kóó ntóó ye doo ch:anê wo? Apê, Lukwe dîy:o yi dêêpî kópu ngmidi p:uu a nuw:o té? Wod:oo yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ⁶ Yi ngwo Pádisi yoo pwii dniye, King Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii dnyen:aa danêmbum, yi danêmbum tédê Yesu u vye u dy:oo mîné châpwo ngópu.

*Yesu u ngwo dpîmo dêêpî myedpîmo pi
pyipyi*

Mátiyu 4:23-25; Luukî 6:17-19

⁷⁻⁸ Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Nkálili Kpéni Lêê ndîi u nkîgh:ê lee dniye. Pi yilî yintómu knî y:oo Yesu myednye yâmuyâmu. Pi yilî tp:oo témi tap. Nkálili tpémi, Njuda tpémi, Njedusalem tpémi, Yidumiya tpémi, Pédiya tpémi, Taiya tpémi, Saidon tpémi, daa wee ngmidi tpémi Yesu ka yedê loo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, yi kópu yilî yi pi dmi a ny:ee tumo.

* 2:27-28: Deut 5:14

⁹⁻¹⁰ Yesu ngê mbii pyu yilî dpîmo pyipyi, yed:oo mbii pyu knî y:oo pi dpodombiy:e dnye papí dé, Yesu ka u ngwo dnye lèpî, u yi y:e doo kwo, Yesu p:uu kêê nm:uu yé, yed:oo nmî mbii machedê ngê u ngwo a pyodopyodo. U l:êê dîy:o Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo vyu, yepê, Dinki a núw:o yó, yepê, yoo a pwo wa a wó. ¹¹ N:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, yu km:ee dyimê dnye, dpodombiy:e u kwo mbwóo dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi tp:oo. ¹² Yesu ngê kmêna knî ye yepê, Yi kópu daamunmyi vyi ngmê, nê n:uu. Yi kópu ye kwódu ngê.

*Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo
ngmidi too*

Mátiyu 10:1-4; Luukî 6:12-16

¹³ U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu paa loo, u yoo chóó mî myââ, yélini u yi dmi u ngwo doo kwo, yepê, A pwiyé dmyeno. ¹⁴ Yi yéli yi vy:o, pi y:a mê miyó ngmidi ngê, u dyépi yoo, u aposêl yoo. Yepê, Dî ngmidi nmyo, a p:uu dmyiné ya. Yepê, Díyo a dpodo tédê wanî dy:ââ nmyo, pi knî ye a kópu dyuu anmyin:aa tpaê. ¹⁵ Yepê, U ntââ ngê wanî pyódu nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ¹⁶ Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó ngmidi ngê, ala yi pi dmi. Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. ¹⁷ Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. Yesu ngê Njems mbwémi Njon yi pi dê ntaa doo, apê, Komo pwaáti dê, yi chóó yi dnye ngê, Mbówanêênjîs. ¹⁸ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alîpayas tp:oo. Tádiyás yono, Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u dîy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:o dny:oo y:enê nmo. ¹⁹ Njudas Kédiyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

*Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu
Mátiyu 12:22-32; Luukî 11:14-23; 12:10*

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu p:o mê lee dniye. Wunê ntee u ngwo dpîmo pyodopyodo, yinté u ngwo mîmî pyodo, pi yilî u kwo loo, yi kópu u l:êê dîy:o u pi knî yi

k:ii yi kmaapî u dye ghi dêpwo ya. ²¹ Dini ghi n:ii ngê u pye ghee knî y:oo yi kópu a ny:ee ngópu, wod:oo lee dniye, apê, Nmî nya. Mu kópu u dîy:o pi knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti. Yinté dnye tpaépê. ²² Dêêpî pyu n:ii yoo Njedusalem a ndê dniye, noko yepê, Kmêna yoo yi kada pini Setan ngê wu pini yiné a mbêpê kîgha. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yiné a ngm:ii kîgha too. ²³ Wod:oo Yesu ngê yi yéli a danê ngê, yepê, Setan ngê pi knî y:e kmêna daawa ngm:ii kalê té. Yepê, Daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê n:aa ngm:ii kîgha too. ²⁴ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmîdi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóochóó yi wee wa dyênê ngmê. ²⁵ Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóochóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. ²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té. Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yiné mgîmî ngê, n:ii dé y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dî kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilî a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilî u kuwó wa kée té, ntââ y:e mēdaangmēwa a vy:u. Yepê, Ngmênê pini

n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu adî peede tpaépê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kée té. * ³⁰ Yesu ngê yi kópu ye vyu, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo noko yepê, Yesu ngê kmêna ngma a kwo.

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mátiyu 12:46-50; Luukî 8:19-21

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî taa dniye. Doo u ntââ Yesu ka daapî ní dniye, mu kópu u dîy:o pi yilî, ngomo a nt:ee wo. Wod:oo kuwa dnya a kwo, kópu u kwo dy:ââ ngópu. ³² Yi yéli y:oo Yesu ka y:oo vyi ngópu, kwo, Mye ghee knî kuwa ka wee, kwo, ka poopoo ngi. ³³ Yesu ngê yepê, N:uu ngmê a pye? Yepê, N:uu dé ye a mbwó yoo? ³⁴ Yélini yi vy:o doo kwo, doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo. ³⁵ Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

4

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Wo ngmê ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya, pi yilî yintómu yi doon:aa ndiye kîgha dé. Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa a wó, wod:oo dinki k:oo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa. ² Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo yi doon:aa kîgha.

³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, tēpē mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. ⁴ Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, ímê knî y:oo mî ma tumo. ⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mî dyimê dniye, tēpē mdoo kwéli dêpwo ya. ⁶ Yepê, Yi witi w:uu dé lîmîlîmî ngê pii dniye, ngmênê dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o yi km:êê dmi tēpē mēnē yimi daa ghēpē

* 3:27: 1 Njon 3:8; Tpyuu 20:2 * 3:28-29: Hipîlu 6:4-6

dniye. ⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too, yi nt:u dmi daa kaa dniye. ⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têtê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwodo w:uu pyoloy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwodo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwodo yonoy:a kele. ⁹ Yepê, Kópuni nmye dî vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

*Kópuni u dîy:o Yesu ye doo mgongo
Mátiyu 13:10-17; Luukî 8:9-10*

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê yoo ndîi yi p:o p:o mê loo, Yesu p:uu ndiye pyu yoo, u dyépi y:a mê miyó knî yi k:ii, yi mgongo danêmbum knî yi dîy:o u kwo póo dniye. ¹¹⁻¹² Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye wanî tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye anî mgongo, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê a d:êê ngê, yi yéli y:oo yi kópu paa ntiye y:e. Yi kópu ala,

U mumu ngê a mumu ngmê,
u nyêmî ngê a nyêmî ngmê,
u wopwe ngê mêtêdê wopwe ngmê.

Wa a w:ee ngmê, ye Chóó Lémi ka wa diyé dmi,
yi dono yilî u kuwó wa kée té, mêtêdaawa a ngî té. *

*Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu
Mátiyu 13:18-23; Luukî 8:11-18*

¹³ Yesu ngê yepê, Angênté? Yepê, Yi mgongo danêmbum dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ló mgongo ngmanmyinê w:ee ngmê? ¹⁴ Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, yepê, Chóó Lémi u kópu pi knî yi ngîma yinté a yiyé tumo. Yepê, Yi kópu pi woni knî yi mênê nt:u dpî kaalî, woni knî yi mênê nt:u d:uudpî kaalî. ¹⁵ Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, nímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté wêdêwêdê dé, yi ngópu dpî kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpî kee, yi nt:u dmi d:uudpî kaalî, mu kópu u dîy:o Setan ngê yi kópu dpî t:âmo té. ¹⁶⁻¹⁷ Yepê, Witi w:uu

woni knî t:aanî mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, lîmî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê dîy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo lîmî k:ii wa kpîpî nê. * ¹⁸ Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. * ¹⁹ Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalî. ²⁰ Yepê, Witi woo woni knî têtê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalî, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, woni knî yi mênê pyoloy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê yonoy:a dé.

²¹ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgîdí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vuyuwó, doo u ntâa tpile u pwo k:ame daawa kâa, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgîdí wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kâa, yoo u ngwo dpî numo m:uu. ²² Yesu ngê yepê, Tumu kópu yintómu dîyo wa a pywáí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedé pywáí dmi. ²³ Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

²⁴ Yesu ngê yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, ²⁵ mu kópu u dîy:o n:ii ngê a kópu dyuu wa a w:ee, dîyo knî m:uu u kwo wanî y:oo. Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, têtêni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa a ngee, u nuwo wa a kuwo.

Nté woo u pyidepyide u danêmbum

(Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi nuw:o ghi dmi alanté doo ya. Noko yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini nmî kada adî kwo, Chóó Lémi ngê l:êê têtê wa ngee nmo, nmî mbodo dmi mudu

* **4:11-12:** Is 6:9-10; Njon 12:40; Dpodo 28:26-27; 1 Kódin 2:10
Tim 6:9-11

* **4:16-17:** Kílosa 2:7 * **4:18:** Mát 19:23-24; 1

y:i wa yââ, kn:aa dyámê tpémi yintómu nmî maknopwo adnyi ya. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo.)

²⁶ Yesu Nju tpémi ye doo mgongo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo yi y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu alanté wa pyódu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pi ngê u nté woo a nt:ene ngê, u nté woo dpî ntówo, mo dpo kuwo, yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi. ²⁷ Yepê, Yi pini p:o dpî lê, kn:aa dpodo p:uu mêtumê dpodo yédi, mgîdí vy:o a dpî yédi, dye ghi yintómu yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi. Yepê, Yi pini u lama daa ya yédi, nté woo lónté dpî pyidu. ²⁸ Yepê, Têpê ngê chóó dpî pyidepyide kwolo, pii mwiyé dpî chópu, u kuwó dini ghi ngê nté woo ndââ dpî chaa, u kuwó dini ghi ngê nt:u dpî kaali, yed:oo dpî mdo. ²⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê u nté dpî mdo, yed:oo dpî ché.

Kwee u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:31-32,34; Luukî 13:18-19

³⁰ Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté anî mgongo? ³¹⁻³² Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u kópu dyuu pi knî ye doo tpaépê, yinté mgongo yilí ye kwólu, u dí doo u ntââ pi knî y:oo yi mgongo daapédê w:ee tumo. ³⁴ Dini ghi n:ii ngê pi yilí knî ye dpîmo danêmbum, dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi mgongo u kakémê mêtépîmo chámêchámê.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Luukî 8:22-25

³⁵ Yi wéni ntumokwodo, Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle.

³⁶ Wod:oo dinki k:oo wo dniye, yoo a kuwo ngópu. Dinki knî m:uu loo, Yesu mye ngm:êê ngópu. ³⁷ Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuywó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pí vy:êê wo. ³⁸ Yesu dinki kn:ââ ghê doo dpî, u piló mbodo knâpwo doo a ya. P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî

ny:ââ ngópu, kwo, Mâawe. Kwo, Lama daa toó nga anmî pwopwo té? ³⁹ Yesu a pii wo, yópu ka kwo, Munto. Vuywó knî ye yepê, Dmyinê nd:omo. Wod:oo yópu a ngópu, dye ndîi mêtê kââ. ⁴⁰ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té? Yepê, Lukwe dîy:o a ka dp:ee kêtîmî té? ⁴¹ Nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vuywó yópu y:oo u dnye kêtê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

5

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Luukî 8:26-39

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. ² Yesu dinki k:oo a ghay wo, pi ngmê até u kwo yi loo, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini kpomo mênê a pwii wo, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé. ³ Y:i dpîmo ya, dye ghi yintómu. Doo u ntââ pi ngê puwóma ti ngê daapî kudu ngê. ⁴ Daa ng:êêntómu puwóma ti ngê kóó yu kudu tumo, ngmênê dpîmo pwapî dé, mu kópu u dîy:o l:âmo dy:ââ. Dêê dniye, daa kudu ngópu. ⁵ Dye ghi yintómu mbu knî yi mbêmê dpîmo lèpî, kpomo knî yi mênê myedpîmo lèpî, dpîmon:aa kââkââ, chóó chêtépî ngê myedpîmo châpwo.

⁶ Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê Yesu kuughê a módu, mbépê a puwâ, Yesu ka loo, yu mbodo dê y:e Yesu ka k:ame ghê wo. ⁷⁻⁸ Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu.

Kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Yesu ngê kwo, Kmêna. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi pini ngê Yesu ka kwo, Yâpwo ndîi u pi mbêmê nga da mbwólu, nangê kpada nê. ⁹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Mî n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dîdyênî, mu kópu u dîy:o nmo yilí.

¹⁰ Yesu ka doo dmyinê, kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu nangê dy:ââ nmo. ¹¹ Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapî. ¹² Yi Kmêna knî yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kí mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo.

¹³ Yesu ngê yepê, U ntââ. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê w:uu yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê yintómu my:oo yono yono y:a mbépê dniye,

paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

¹⁴ Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vuywo, yi yéli mye mbêpê wo, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye núw:o ngópu. N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye.

¹⁵ Apê, Pini n:ii kmêna knî y:oo mwo a dyênê ngópu, ka tóó. Apê, Nmo ntee pini ngê mêka tóó, mēdaa ghétighéti, kpîdî u paa ngmêka t:a. Nkîngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye. ¹⁶ Yélini yi ngópu yi kópu ghéti ngê pyodo, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu, kópuni mbwêmê knî y:e pyodo, ye myedê nté ngópu. ¹⁷ U l:êê dîy:o Nkedîsa tpémi Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyinê kuwo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo doo wowo, pini n:ii ngê u kmêna u ngwo dnye kwo, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ wanî ngm:êê ngi? ¹⁹ Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêle. Kwo, Daanyi nî. Kwo, Chóó Lémi ka chi ch:anê, awêde mb:aamb:aa ngê da ngee ngi. Kwo, Po mē dini, yi kópu nyoo knî ye dpîmo nté ngi. ²⁰ Wod:oo yi pini adî lê, P:aa Y:a Knî yi k:oo doon:aa m:ii. Kópuni Yesu ngê u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii. N:ii knî y:oo ny:ee ngópu, ngwéti dniye, noko yepê, Vyuw! Yepê, Kópu kamî.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê

Mátiyu 9:18-26; Luukî 8:40-56

²¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilî knî y:oo a yina ngópu, kpé lêê u nkîgh:ê dnye ya. Pi dēpwo a ya. ²² Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, ²³ kwo, A tp:ee módó kîyedê mbii, kwo, Y:ay:a dē pwiyé. Kwo, U ntââ wanyinê lê, ngêê dē u pwo any:uu yé dē, any:uu pyi, yed:oo mēdaawa pw:onu. ²⁴ Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mē yilî yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

²⁵ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mē miyó ndîi, wêê p:uu dēpê vyâ.

²⁶ Yi pyópu p:uu kpeede yilî dpîmo dpodo, yimi mēdnyimo mgîni vyîmî kîgha, nk:ââ ye dpîmo ngêêpî dé, u ndapî yinté chedê ngê, ngmênê dēdnyimo pyipyi, dono ngê p:ee mēdnyimo pyépi. ²⁷ Yi pyópu ngê Yesu u pi dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo Yesu u kuwó mî ghê wo. ²⁸ Apê, Yesu u kpîdî kwódo p:uu a kēê n:aa yé, yed:oo wêê wunê vye. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu u kpîdî kwódo p:uu kēê yó, wod:oo wêê a vyâ, yi pyópu ngê a w:ee ngê, apê, A mbii machedê ngê dē pyódu. ³⁰ Yesu u lama até yi yaa wo, apê, Ala a wââ pi ngmê p:uu dé kee, wod:oo u kuwó até yi diyé wo, yepê, A kpîdî p:uu kēê n:aa dē yé? ³¹ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Lukwe dîy:o nye póó? Kwo, Lukwe dîy:o chi vyi, A kpîdî p:uu kēê n:aa dē yé? Kwo, Pi kînga dîdyênî. ³² Yesu doo yeda vuywo, yoo doo y:enê, apê, Ala kópu n:aa dē d:uu? ³³ Yi pyópu ngê a w:ee ngê, kópuni u ngwo pyodo, wod:oo nkîngê mbê wo, Yesu ka adî lê, yu km:ee k:ame ad:uu ghê, u mbii u danêmbum yintómu u kwo adê nt:o. ³⁴ Yesu ngê kwo, A ch:am. Kwo, A ka che kēlîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Chi lēpî, mii chedê ngê dē pyódu, u nuw:onu w:oo ngê kēê kîdangê t:oo. Kwo, P:o mē dini.

³⁵ Yesu ngê u danêmbum ghêlî dēpê kēlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi knî ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Njm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kî mââwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê núw:o. ³⁶ Kópuni dnye tpaépê dé, Yesu ngê kēê yi kēlê dēpê ngópu, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chi kēlîmî. ³⁷ Pi daangmê núwo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon vyîlo dé yi núw:o too. ³⁸ Njayidus u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yoo yi módu, apê, Mu mbê té, mu kââkââ té. ³⁹ Yesu ngomo k:oo adî kee, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ala lukwe u dnyengi ayi kwo? Yepê, Lukwe dîy:o nnye mbê té? Yepê, Ye dmââdî doo pwene, ngmênê a dpî. ⁴⁰ Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too, yi dmââdî u pye mî, p:uu ndiye pyu pyile knî yi k:ii, ngomo ghi k:oo adî kee dmi, yi dmââdî ntóó kwéli

doo ya. ⁴¹ Yesu yi dmââdî kwulo kele, yi dnye ngê kwo, Tálita kum, u nt:u kópu, Kî dmââdí, a piidi. ⁴² Wod:oo a pii wo, modoo paambwi. Yi dmââdí u m:ââ y:a mê miyó ngê doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí Yesu ngê a pyidu ngê, ngwéti dniye, apê, Yesu ngê ló kópu adí d:uu? ⁴³ Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi mênê dpo ghêpê we, pi ka nangê vyi. Yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

6

*Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet
Mátiyu 13:53-58; Luukí 4:16-30*

¹ Yesu kwéli doo ya, yi ghi a kuwo ngê, p:aani n:ii a kaa wo y:i mê diyé wo, Nasalet, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii. ² Lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ngê doo ndiye kîgha dé. Pi y:i mê yilí doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí ny:ee ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Ala kópu yilí anyi wunê ng:êêní? Noko yepê, Nuw:o ghi ndíi nanê u kwo a yémî té? Noko yepê, Mbwudu yilí angénté dpî chaa? ³ Noko yepê, Kî daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu. Noko yepê, Kî Méli tp:oo, Njems Njósés Njudas Saimon yi mbwó. Noko yepê, U tídê yoo al:ii myeka kwo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu. ⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpí châpu ngmê, ngmênêni kní y:oo myed:uudpí châpu ngmê. ⁵ Doo u ntââ Yesu ngê mbwudu yilí y:i daapí chópu, ngmênê pwopwokopwe kní ngmê yi mbêmê kêê yó, u ngwo pyi too. ⁶ Yesu ngê u gha vy:o apê, Lukwe díy:o kî yéli a ka dèdê kélímî té?

*Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani
p:aani u ngwo dy:ââ too*

Mátiyu 10:5-15; Luukí 9:1-6

Yesu ngê Nasalet a kuwo ngê, u nkîgh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi wee u kwo loo, Chóó Lémi u kópu p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. ⁷ Wo ngmê ngê p:uu ndiye pyu yintómu y:a mê miyó a danê ngê, p:aani p:aani miyó miyó doo dyede. Yepê, U ntââ ngê n:aa pyépi nmyo, pi kní y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ⁸ Yepê, U ntââ nmyi kiyé avy:ee núw:o t:oo, ngmênê tpile n:aamu

núw:o. Yepê, Nté n:aangmê núw:o, nmyi tpile péé myen:aangmê núw:o, ndapí nmyi mênê myekîngmê kwo. ⁹ Yepê, Nmyi yi dópo dmi nmyi yiye yi t:ee yó, ngmênê nmyi mbwo kpídí myomoni n:aangmê t:oo. ¹⁰ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dè d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpí koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo. ¹¹ Yepê, Pini n:ii dè p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dè y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dè daadnyimo nyémî knomomê, ye yi pini dè y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpē yi yi yodo p:uu dny:oo vyavva. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

¹² Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó p:aani p:aani lee dniye, ala kópu pi kní ye dnyen:aa tpapê, yipu, Nmyi dono kópu yilí yintómu kéé tóo. ¹³ Pi yilí kní y:e yi kmêna mî ngm:ii kalê tumo, yâpwo wulu mbii pyu yilí yi mbêmê dnyen:aa a pipi, u ngwo dnye pyipyi dé. *

*Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo
vyâ*

Mátiyu 14:1-12; Luukí 9:7-9

¹⁴ Yesu ngê kópuni doo d:uud:uu dé, King Antipas Helodi ngê yi kópu yilí nyongo, mu kópu u díy:o Yesu u pi pi yilí yintómu yi lama doo ya, ngmênê Helodi ngê Yesu daangê módu. Pi kní ngmê y:oo Yesu p:uu apê, Njon Baptist kîmédê pyidu, wu vyílo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o mbwudu yilí a chapí ngê. ¹⁵ Ngmê kní y:oo apê, Ilacha kîmaa t:aa, wu vyílo. Ngmê kní y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, apê, wunê Chóó Lémi u komo ntee dnyimo a kapí, yinté pini ngmê kîmédê pyidu, wu vyílo. ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê King Helodi ngê Yesu u pi nyongo, apê, Njon Baptist. Apê, Mbwámê kíní chápwo, apê, kîmédê pyidu, wu vyílo. Ala Njon Baptist u vyee u danêmbum.

¹⁷⁻¹⁹ Mwiyémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê

* **6:11:** Dpodo 13:51; 18:6 * **6:13:** Njems 5:14

dîy:o yi pyópu ka Njon u ngwo diya wo, yed:oo Antipas ka u ngwo vvu, kwo, Njon vya ngi. Antipas ngê Njon mbwa k:oo adî knî, ngmênê ghêlî daa vyâ. ²⁰ Antipas Njon ka dpîmo nkîngê, mu kópu u dîy:o u lama dpîmo ya, Njon pi mb:aa, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u pi. Yi kópu u l:êê dîy:o, pi knî ye kwódu ngê, yepê, Njon nangê vy:a. Wo knî ngmê ngê u lede knî ye dpîmo tpapê, yipu, Njon nga a pwiyé we, u kópu dyuu ngmên:aa nyêm. K:omo tpile Njon u kópu knî yi l:êê dîy:o Antipas u gha l:âmo dpîmo a ngêpw:angêpw:a, ngmênê u yi u ngwo dpîmo kwo, Njon a ka choon:aa dêêpî.

²¹ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê dîy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê, mââwe ndîi dêpwo a ya, Nkálili. ²² Yi náali têtê Helodiyas tp:oo módó doo ndens, kwodo mb:aa. Yi kwodo ngê yi náali têtê mââwe yoo a pwaa too, wod:oo Antipas ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, K:omo tpile lukwe u pi ngmênye tpapê, u ntââ nga nînê kuwo. Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpapê, yi ntémwi nga nînê kuwo. ²³ Kwo, Daanî dóó ngi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê wunê y:enê nê. ²⁴ Wod:oo yi kwodo adî lê, u pye ka ad:uu póó, kwo, King ka lukwe ngmanî dmyinê? U pye ngê kwo, Njon mbodo yu dmy:ee ngi. ²⁵ Wod:oo yi kwodo mbêpêmbêpê ngê mé diyé wo, king ka kwo, Njon mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki. ²⁶ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntââ wépi daapî puwâ, mu kópu u dîy:o yi kópu pi yilî yi ngîma vvu, mye kpaa wo. ²⁷ Wod:oo lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon mbwámê nyinê chepwe, kwo, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa mî k:oo kee wo, Njon mbwámê mînê châpwo, ²⁸ mbodo nmoko yedê a kââ, ada núw:o, yi kwodo ka mî y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo. Helodiyas u gha u ngwo mî pyodo.

²⁹ Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, lee dniye, Njon ntóó mînê ngî ngópu, kpomo u mênê mî kmênê ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo

mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

³⁰ Yesu u dyépi yoo Yesu ka mé diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo u kwo mînê nté tumo. Pi knî yi lama kópuni dnyen:aa kîgha dé, u kwo myedê nté tumo.

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u nkîgh:ê pi dêpwo ghêdê, a yina ngópu, doo u ntââ kmaapî u dye ghi dêpwo ya, mu kópu u dîy:o yoo mudoo a lîwe, Yesu u pyinê dnya a ng:uu, yi pyipyi u l:êê dîy:o. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ghi mb:aa ngmênyninê pyw:ee koo, pi kwéli daa m:ii, ghê yi nye vy:êê koo. ³² Wod:oo dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, pi kwéli dêpwo a m:ii, y:i lee dniye. ³³ Ngmênê pi yilî y:oo m:uu tumo, mya tumo, yi p:aa a kuwo tumo, yéli maa kalê ngópu, dinki kwéli doon:aa koko, yoo y:i mwiyé mî ta.

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u dîy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ee y:ee pyu daa tóó, pi ye daa vvuwo. Yi kópu u l:êê dîy:o daa kópu ngmîdi yi lama doo kîgha. ³⁵⁻³⁶ Dini ghi n:ii ngê kâadî doo wupwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Wunê kâadî kînga dê ghîi, kwo, p:aa al:ii daa tóó, kwo, kî yéli dy:ââ té, ala wee u kwo p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi. ³⁷ Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ndapî nmî ngópu daa tóó. ³⁸ Yesu ngê yepê, Mbîdédi yémi nmyi ngópu a kwo? Yepê, Lee dmyeno, nyinê kp:aa yó. Dini ghi n:ii ngê mênê kp:aa ngópu, kwo, Mbîdédi limi, te miyó.

³⁹ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo yoo a pyódu yó, mbiye mbêmê mbwódo yaa dniye. ⁴⁰ Wod:oo yoo chámê ngópu, yoo yoo a pyidu ngópu, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê yonoy:a, yinté mbwódo yaa dniye. ⁴¹ Yesu ngê Mbîdédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vvu wo, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbîdédi pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. Te dê mye pwaa doo, mbîdédi u ch:êê kê dumo. ⁴² Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. ⁴³ Nté kmono n:ii mî kê wo,

Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mē miyó mē ntówo ngópu. ⁴⁴ Yélini doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yi mo yedê kp:aa tumo.

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa
Mátiyu 14:22-33; Njon 6:15-21

⁴⁵ Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, yepê, Mbetísaida mwada kpéni lêê pee a kada dmyinê kwo. Yepê, Yoo yi p:o p:o n:aa dyede té. ⁴⁶ Yi kuwó yoo yi p:o yi p:o dy:ââ too, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê. ⁴⁷ Dini ghi n:ii ngê mgîdî doo a ghayghay, dinki kpé lêê nûknînuknî u kwo doon:aa mbêpê, Yesu yéli p:uu u mo doo a ya. ⁴⁸ Yi vyy wo, apê, Dinki ngê dono mîné pyw:émî, mu kópu u dîy:o kêpa yópu ngê ye a ghê wo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê mw:aamw:aa yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî. ⁴⁹ Yi kêma chono mî m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kîyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghîpê wo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ⁵⁰ Yintómu yi m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, Ala nê. ⁵¹ Wod:oo dinki k:oo ye wo wo, yi ngwo yópu mēdê ngópu. Yi kópu p:uu ndiye pyu yoo yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo. ⁵² K:omo tpile yoo ndîi, nté tēdê, Yesu ngê yoo u ngwo mbono ngê, ngmênê p:uu ndiye pyu knî y:oo myedêpê w:ee ngópu, pini n:ii ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi pini yi vy:o doo kwo. Doo u ntââ, daa pēdê w:ee ngópu.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet
Mátiyu 14:34-36

⁵³⁻⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, wod:oo pí knî y:oo Yesu adî mya ngmê. ⁵⁵⁻⁵⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu mya ngópu, mbêpê dmi a pwaa ngópu, p:aani p:aani lee dniye, mdoo núw:o ngópu, wod:oo pwopwokopwe Yesu ka a núw:o tumo. Yesu p:o p:o kwéli dpîmo lêpî, yi pwopwokopwe dnyimo dnyinêdnyinê dé, Yesu ka dnyimo nêné dé, yi ngmîté dmi mbêmê kââ puu ghê dnyimon:aa yiyé dé. Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii

pyu woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdî kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpîdî kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

7

Nju tpémi yi chóó yi dêêpî kópu dyuu
Mátiyu 15:1-9

¹ Dêêpî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Nkálili lee dniye, Pádisi ngmê knî yi k:ii Yesu ka lee dniye. ² Yi yéli y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o Yesu p:uu ndiye pyu yoo kînté a kmaapî té, yi kêê tupwótupwó dé? Noko yepê, Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi. Noko yepê, Lukwe dîy:o nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi kpîpî tumo? Noko yepê, Lukwe dîy:o yi kêê daa ghêêghêê tumo? ³⁻⁴ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yintómu knî y:oo yi kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi yedê ngee ngópu, ngmênê Pádisi knî y:oo yi lémi ghi dmi ndêndê ngê a ngee ngópu, yi kêê mwiyé dpî ghêê t:oo, nté kuwó dpî ma ngmê, nté mwiyé dpî ghêê ngmê, kuwó moo ma ngmê. Yi kn:ââ yoo yi tpile ghêêghêê yedê ngee ngópu, yi d:ââ ghêêghêê myeyedê ngee ngópu. Ala kópu a tpapê ngmê, Nju tpémi y:oo yi tpile mb:aamb:aa ngê daawa ghêê t:oo, ye Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi.

⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o Pádisi yoo dêêpî pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî w:êê tpémi yi l:êê ghi dmi kpîpî tumo, kwo, lukwe dîy:o kêê tupwótupwó ngê a kmaapî té? ⁶ Yesu ngê yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dîpê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo, ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁷ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo, mu kópu u dîy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,
yi chóó yi dêêpî kópu ngê
pi knî ye a dêêpî nyédi.

⁸ Yesu ngê yepê, Yoo yi dêêpî kópu dyuu nmye nyêmî ngópu, ngmênê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu.

⁹ Yesu Pádisi knî ye doo danêmbum, Dêêpî pyu knî ye myedoo danêmbum, yepê, Nmyinê nmye mb:aamb:aa ngê nmye nuw:o té, ngmênê dnyinté nmye nuw:o té. Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo? ¹⁰ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mî dmyinê cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mî yi p:uu dê vyi knomomê, yi pini dpî vya yó. ¹¹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mî ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:âmo lîmî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo mêdaanî kê. ¹² Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o dîy:o mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adî kwo, Niye M:aa ye yi tpile nî y:oo, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile m̄ye m̄i ye daanyi y:oo, mu kópu u dîy:o ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî cháâcháâ tédê ngê nmyi pyódu ngópu. ¹³ Yepê, Yoo yi lama kîgha tédê Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu. Yepê, Dye ghi yintómu yinté kópu nmye d:uud:uu tumo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mátiyu 15:10-20

¹⁴ Yesu ngê yoo mēdē danē ngē, yepê, A ka dmyina a ng:aa, nmyo yintómu. Yepê, Ala kópu dpo w:ee tóó. ¹⁵ Yepê, Tpileni pi u mēnē dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinē dpî pyódu.

¹⁶ Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mî kee wo, p:uu ndiye pyu yoo yi mgongo danêmbum p:uu u kwo póó dniye. ¹⁸⁻¹⁹ Yesu ngê yepê, Nmyo kî yéli yi pénta dé? Yepê, Myedmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mēnē dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o doo u nuw:o mēnē dpî lê, ngmênê km:oo mēnē dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moo n:aa yé. (Mósisi ngê ntini n:ii yilî Nju tpémi ye a kwódu ngê, Yesu ngê yi kwódu yé yinté chedê ngê pyódu ngê.) ²⁰⁻²² Yesu ngê yepê, Kópuni pi u kwo wunê pywuwópywuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinē dpî pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuw:o u mēnē nuw:o ghi dono a pywuwópywuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilî dpî d:uu, yepê, a pyââ ti yédi, a kpaâ yédi, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiyé, a mtíkó yédi, yepê, daa dono kópu ngmîdi dpî d:uu. Yepê, Pi dpî dóó, pyââ p:uu a nuw:o yédi, chóó a ya yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, a chaâ yédi, dêêpî u mēnē daa ya yédi. * ²³ Yepê, Yi dono kópu yintómu yi pini u gha mēnē dpo pwii dmi, Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê u ngwo dpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndéndé ngê dpîmo kélîmî

Mátiyu 15:21-28

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngê, Ntîi Pââ Ndîi u kêténi mî loo, p:aa ndîi ngmê u nkîgh:ê loo, u pi Taiya. Ngomo k:oo mî kee wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi a ka ngma a kee we, ngmênê yi kópu daa pyodo. ²⁵ Pyââ ngmê, tp:oo módó ngê u kmēna ngmēdoo kwo. Yi pyópu ngê dini ghi n:ii ngê Yesu u pi yi nyongo, tp:oo módó p:o a kuwo ngê, Yesu ka loo, yu km:ee dyimê wo. ²⁶ Yi pyópu daa Nju pyââ, Taiya wee u kwo pyââ. Yesu ka kwo, Mw:ââkó a Lémi. Kwo, A tp:ee módó ngê kmēna ngmēka kwo. Kwo, U ntââ wanyi ngm:ii kwolo. ²⁷ Yesu ngê kwo, A yoo Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. Kwo, Kn:aa

* **7:20-22:** Lóma 1:29-31; Nkal 5:19-21

yéli mwiyé daangmanî ngee, kwo, mu kópu u dîy:o tp:ee u nté n:êê ntee daanyinê ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli mwiyé daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. ²⁸ Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndê kópu. Kwo, Ngmênê kmaapî tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dî vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi. ²⁹ Yesu ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Kî pyópu mb:aamb:aa ngê a ka wunê kêlîmî, wod:oo yi pyópu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê kîchi vyi. Kwo, P:o mē dini. Kwo, Kmēna ngê ūm:ee módó ala ngwo kēda kuwo. ³⁰ Wod:oo yi pyópu p:o mē diyé wo, tp:oo módó dpî tédê mî módu, apê, Ndê kópu, kmēna ngê atēda kuwo.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, yi pini ngópu, dnye dnyinté doo kîgha

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Taiya wee a kuwo ngê, Saidon máádi mî kwólu, P:aa Y:a Knî yi kwo mî loo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mî ta. ³² Yesu ka pi ngmê ūw:o ngópu, yi pini ngê dnye dêpwo nyēm, dnye dnyinté myedoo kîgha. Yesu ka kwo, U ntââ ala pini mbēmê ngêê wanyi yé? ³³ Yesu ngê pi knî yi vy:o a pw:ii ngê, kóó pyââ dē ngópu mēnē kaa doo, kóó tpyîpwi ngê, dóó yedē yó. ³⁴ Yed:oo Yesu mbóó p:uu vvu wo, yi pini ka kwo, Kweñe. (Yi dnye ngê, Etpata.) ³⁵ Yesu ka dpodo ndîi ngê pyodo, yi pini ngê dnye u ngwo nyongo, dnye mb:aamb:aa ngê u ngwo mye kwólu. ³⁶ Yesu ngê yepê, Kópuni dî d:uu, yepê, pi knî ye mēnangēn:aa vyi. K:omo tpile Yesu ngê ye kwódu ngê, ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, pi knî ye mēmînê nté ngópu. ³⁷ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Vyuw! Apê, Mâawa! Apê, Angēnté dē pyi. Apê, Kópu yilî mb:aamb:aa ngê u lama a tóó. Apê, K:omo tpile ngópu dé, dnye daa kîgha ngmê, apê, ngmênê Yesu u ntââ, wa pyi té.

8

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 15:32-39

¹⁻² Yi dini ghi ngê pi dêpwo ghêdê, Yesu kwéli ye doo danēmbum. Yi nté y:i chedê

ngópu, wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kî yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u dîy:o wo pyile a p:uu kédê chedê ngmê, yi nté kîmya chedê ngmê. ³ Yepê, Yi p:o yi p:o módó n:aa dyede té, ye maa p:uu yi gha l:âmo dmi wunê ngêpangêpa. Yepê, Woni knî kuughê a ndê dniye. ⁴ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nté al:ii daa tóó, kwo, yâpwo tédê myedaa tóó, kwo, yi ntoo ntini ló y:i anmo pyw:oo, yoo u ngwo anmî mbono? ⁵ Yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. ⁶ Yesu ngê pi knî ye yepê, Mbwódo ya dmyeno. Wod:oo mbîdédi pyudu knî a ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ⁷ Te tp:oo pyile njini myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o mye kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ee too, yoo u ngwo mbono ngópu. ⁸⁻⁹ Pi yintómu podo yono yono y:a doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Ntini n:ii mî kē wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo a wó ngópu, péé pyudu mē ntówo ngópu, wod:oo Yesu ngê yoo yi p:o yi p:o mē dy:ââ too. ¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Dalîmanuta wee u kwo lee dniye.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mátiyu 16:1-4

¹¹ Pádisi knî ngma a loo, Yesu ka dnyen:aa kwopwepe. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, kî pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê dîy:o, Yesu ka kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ¹² Wod:oo Yesu u gha dono ngê pyodo, yepê, Lukwe dîy:o a ka nmye tpapê ngmê, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yi kópu daanî d:uu. Yepê, Kópu yilî wunê kídî d:uu. Yepê, Yi kópu dmi yi p:uu dmyinê nuw:o. ¹³ Wod:oo a kuwo too, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, kpé lêê ndîi mwada pee mî tee dniye.

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 16:5-12

¹⁴ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi mu ngmîdi dinki k:oo a ūw:o ngópu, yi

nuwo a kuwo wo, knî daam:uu núw:o ngópu. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Léê dnye ngmêépî, Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vwuwo. Yepê, Pádisi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo, yepê, King Helodi u yis ngê myekîngî dyênê nmyo. ¹⁶ Yi kópu p:uu yi chóo noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kédê vyi, mu kópu u díy:o mbîdédi dp:oom:uu núwo. ¹⁷ Kópuni p:uu dnye danê, Yesu u lama yaa wo, wod:oo ye adî póo, yepê, Lukwe díy:o nmye danê té, nmyimo, Mbîdédi nmî ngópu daamu a kwo. Yepê, Mumdo? Yepê, Nmyi lama daa tóo? Yepê, Lukwe díy:o dmyongê w:ee ngópu? ¹⁸ Yepê, K:omo tpile nmyi ngwolo dmi a kwo, ngmênê mēdp:ee mumu ngmê, yepê, nmyi ngópu a pyede, myedp:ee nyêmî ngmê. ¹⁹ Yepê, Lukwe? Nmyi nuwo da kuwo, dini ghi n:ii ngê mbîdédi limi knî munê pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munê mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? Kwo, Y:a mē miyó. ²⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo mummy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi my:ee ntówo ngópu? Kwo, Pyudu. ²¹ Yepê, Mudmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pádisi yoo yi l:êê ghi dé kîdmyongê d:uu t:oo, Helodi u l:êê ghi myekîdmyongê d:uu ngmê.

Yesu ngê Mbetísaida ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê

²² Mbetísaida yi tee dniye, Yesu ka ngwolo kopwe ngmê núw:o ngópu, kwo, U ntââ ngêê p:uu wanyi yé. ²³ Yesu ngwolo kopwe kwulo kele, yi p:aani kuwa núwo, y:i p:uu doon:aa dpodo, tpî ngîma pywé ngê, kóo dē ngîma yé doo, kwo, Yélí nye y:enê? ²⁴ Yi pini ngê kwo, Nyââ. Kwo, Yoo anî y:enê, ngmênê na a ka yi kn:ââ ye m:ii té. ²⁵ Myombó Yesu ngê kóo dē ngîma mē yé doo, wod:oo yi pini ngê ngwolo dē dpodombiy:e vwuwo kalé doo, tpile yintómu mb:aamb:aa ngê mē módu. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi pini p:o mē dy:ââ ngê, kwo, Ala ngwo kî p:aani mēkidingê diyé.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vvu Mátiyu 16:13-20; Luukí 9:18-21

²⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, p:aani n:ii u pi Sisadiya Pili-pay, u wee u kwo lee dniye. Maa p:uu ye póo wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ²⁸ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóo Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kēda pyidu, nyi vyîlo. ²⁹ Yesu u nkwo ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóo Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyîlo. ³⁰ Yepê, Yi kópu pi knî ye nangê vyi.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 16:21-28; Luukí 9:22-27

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Nê Chóo Lémi u Pi Ndéndê, yinê a ngmidi noo, ngmênê nmî kada pini knî y:oo wa mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dēépî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu. ³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi kópu dēpê wópu ngê, mb:aamb:aa ngê ye vvu, wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpapê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu. ³³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî yi ngópu Pita ka kwo, A nkígh:é a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Daa Chóo Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

³⁴ Yesu ngê yoo a danê ngê, p:uu ndiye pyu yoo mye yi k:ii, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:o nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kē ngê, chóo u kópu knî yi p:uu mēkîngê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o dē pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nēne. ³⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndéndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii

a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. ³⁶⁻³⁷ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomômê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ³⁸ Yepê, Mgîdí u yoo yi l:êê ghi dmi dono dé, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê a yoo knî yi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Yi dini ghi n:ii ngê pini n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo wanî mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé, enjel knî yi k:ii. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîî ngê wa pyódu, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu.

9

¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:ââ u wêdêwêdê mbêmê mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mátiyu 17:1-13; Luukî 9:28-36

² Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo mîné ghê wo, ³ u kpídî d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. Doo u ntââ dyámê mbêmê pi ngê yinté kpídî kpaapíkpaapî ntee kpídî daawa ghodo. ⁴ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu k:ii danêmbum tédê m:uu tumo. ⁵ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. ⁶ Yi kópu u kwo vyu, mu kópu u dîy:o u pyipe dê yi k:ii nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi kópu Pita ka d:ud:umbiy:e ndîî ngê pyodo, apê, Ló kópu ngmanî vyi. ⁷ Nkalí too pee yi pwo ngmê yó, yi nkalí too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê,

* **9:7:** 2 Pita 1:17-18 * **9:12:** Mal 4:5; Is 53:3

Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó. Yepê, Ukwo ntênê dmyinê ng:aa. * ⁸ Yi vyu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmye m:uu ngmê, pi ka ghêlí nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó. ¹⁰ Yi wéni ngê kópuni pyodo, pi ka ghêlí daa vyi ngópu, ngmênê yi chóó yi kópu p:uu dnyimo danêmbum. Noko yepê, Lukwe dîy:o Yesu ngê u pyidepyide u pi nmo dê vyi? ¹¹ Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o dêêpî pyu knî y:oo a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini dîyo kuwó ada a kwo? ¹² Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê dîy:o. Yepê, Lukwe dîy:o puku yedê alanté a tóó, Pi knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa mb:ii ngmê, dono yilí u ngwo wa d:uu ngmê? * ¹³ Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kî ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo dono u ngwo d:uu ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vyu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Yi kópu puku yedê yinté a tóó.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mátiyu 17:14-20; Luukî 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê a ndê dniye, mbu vyuwo yedê ghêpê dniye, pi yilí m:uu ngópu, Yesu p:uu ndiye pyu woni knî yi k:ii. Dêêpî pyu yoo Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kwo dnye kwopwepe. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo Yesu m:uu ngópu, ngwéti dniye, wod:oo mbêpê dmi a pwaa ngópu, u kwo lee dniye, mîné chipé ngópu. ¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Lukwe p:uu noko nmye kwopwepe té? ¹⁷ Pi ngmê yoo vy:o doo kwo, yi pini ngê kwo, Mââwe. Kwo, A tp:ee nga atéd:a núw:o, kwo, mu kópu u dîy:o u kmêna u ngwo ngma a kwo, yi kópu u l:êê dîy:o daa danêmbum, nyuno pwopwo u ngwo mye t:a. ¹⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, ntóó têpê

mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî, kpéngi ti dê numo kêpa dpî ghê knî. Kwo, A didmidîdmi yédi. Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîdî vyi, yed:ê, A tp:ee ka u kmêna ngm:ii kalê yó, ngmênê kédê dêê dmi. ¹⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó. ²⁰ Wod:oo yi tpémi u kwo adî núw:o ngmê. Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê Yesu módu, yi tpémi y:i vyâ, nyuno pwopwo u kwo y:ângo, wod:oo yi tpémi têpê mbêmê dyimê wo, doo a kpêpî, tpî ch:aa pee dê u kwo pwii knopwo. ²¹ Yesu yi tpémi u mî ka adî póó, kwo, M:ââ yémi mî loo, ala kópu u ngwo u kwo a pyodo? Yi pini ngê kwo, Tp:ee tédê ngê doo a ya, u ngwo u kwo a pyodo. ²² Kwo, Daa ng:éêntómu u kmêna ngê dpo, Nî vy:a, ndiya nî kée, mbwaa paa nî kée, d:ud:umbiy:e pw:oo we. Kwo, U ntââ nga anmî ch:anê dmi, nyi u ntââ knomomê, wanyi ngee nmo. ²³ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o a ka chi vyi, Nyi u ntââ knomomê? Kwo, N:ii Chóó Lémi ka a kélîmî yédi, yi pini ka kópu yintómu u ntââ ngê a ya nyédi. ²⁴ Wod:oo yi pini Yesu ka adî mbwólu, kwo, Chóó Lémi ka anî kélîmî, ngmênê daa d:ud:umbiy:e. Kwo, Ngee nédi.

²⁵ Pi yilî Yesu ka loo, wod:oo Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Kî kmêna. Kwo, Lukwe dîy:o ye tpémi ngópu ngê nyi pyódu ngê, dnye lukwe dîy:o u mênê nyi chedê ngê? Kwo, Ye tpémi a kuwo ngi, u ngwo mékidingê ghê. ²⁶ Wod:oo yi kmêna ngê yi tpémi adî vy:a, yi tpémi dpodombiy:e ka wo, nyuno pwopwo u ngwo y:ay:a pwiyé wo, wod:oo kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê, yi tpémi médépwo a kpêpî, ntóó têpê mbêmê doo ya, wod:oo pi knî y:oo apê, Ê! Kédê pw:onu. ²⁷ Ngmênê daa pwene. Yesu ngê kóó ngê mgîmî ngê, a pyidu ngê, ghêêmî kââ.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi yilî a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii ngomo k:oo kee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu? ²⁹ Yesu ngê yepê, Ngêpê ngê u ntââ. Yepê, Alanté kmêna u ngm:ii kîgha

daa m:uu a tóó.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátiyu 17:22-23; Luukí 9:43b-45

³⁰⁻³¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi kélê ghi a kuwo ngópu, Nkálili Wee dnyen:aa chii. Yesu ngê u yi u ngwo dèpwo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nmîne, mu kópu u dîy:o p:uu ndiye pyu yoo u pwopwo p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê, yi yéli y:oo wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. ³² P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yi kópu dèpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póó dniye, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátiyu 18:1-5; Luukí 9:46-48

³³ Dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyem taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu noko nmye kwopwepe té? ³⁴ Mywenemywene mbê dniye, kópu u kwo daa vyi ngópu, mu kópu u dîy:o maa p:uu noko kwopwepe n:ii a kalê ngópu, apê, Yesu u che p:ââ pee ngê n:uu angmê yââ. ³⁵ Wod:oo Yesu mbwódo yaa wo, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi kada pini ngê nî ya, yepê, yi pini pi yintómu yi kuwó choo kwo, dye ghi yintómu pi knî yi p:uu choo dpodo. ³⁶ Yesu ngê tp:ee ngma a ngêédî, p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu kââ, yi tpémi kóó dê yi kélê kââ, yepê, ³⁷ Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyyuwo, amyedî cháâcháâ nê. Yepê, Myenté, yepê, pini n:ii ngê adî cáâcháâ nê, daa a mo adî cháâcháâ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedî cháâcháâ.

Yesu ngê u ngwo ye vyyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Luukí 9:49-50

³⁸ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi

kmêna kî ngm:ii kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u díy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê. ³⁹ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, Pini n:ii ngê a pi wa vyi, mbwudu u ngwo angmê chaa, doo u ntââ yi pini ngê u kuwó dini ghi ngê kópu dono a p:uu daawa vyi. ⁴⁰ Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini. ⁴¹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmanî d:uu. Yepê, Mbwaâ knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîi nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmanî d:uu.

*Pi ngê Yesu kîngî kéé, u danêmbum
Mátiyu 18:6-9; Luukî 17:1-2*

⁴² Yesu ngê yepê, Tpémi dmaâdîni yoo a ka wunê kêlîmî té, pi ngmê ngê yi kêlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada. ⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yepê, Máádini p:uu anmyi ghê dmi, nmyi nuu u maa ngmanmyi kalê ngmê, u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, yi máádi dono u maa, u dî ndiya, y:i anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Nmyi chóó nmyi maa daanmyi kalê ngmê, a maa anmyinê kalê ngmê, ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmyi lama daadnyi ya, ngmênê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁴⁷⁻⁴⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi

nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu, yimbile knî y:oo wamye ma nmyo, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi kêlê ghê ndê ngê adî pîpî nmyo. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê Chóó Lémi kóó k:oo anmy:uu ghê dmi.

⁵⁰ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadî ya, pwópwo ngê wa pyódu. Yepê, Ntii nté tpyópu u mênê ntee anyi yé, yepê, a kópu dyuu yinté nmyi mênê choo kwo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. *

10

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:1-12; Luukî 16:18

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, Njódan mbwááni ndîi mî ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo lee dniye. Nkálili wee u kwo Yesu ngê pi yilî ntee dpîmo ndiye kîgha dé, y:i yinté myedoo ndiye kîgha dé. ² Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tédê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mââ ngê u kpâm wa kpîpî? ³ Yesu ngê yepê, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu a ka vyi yó. ⁴ Kwo, Mósisi ngê ala kópu nmo kî ch:ee ngê, apê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ⁵ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vyuwo dnyinté nmyi lama a tóó, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmî ngópu. ⁶ Yepê, Mwiyé mwiyé dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. * ⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mââ u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî. * ⁸ Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóó, ngmênê mu ngmidi. ⁹ Yepê, Cha cha n:ii Chóó Lémi ngê dpo kââdî dê, pi ngê d:uudpî chámê dê.

* **9:50:** Mát 5:13; Luukî 14:34; Kílosa 4:6; 1 Tes 5:13 * **10:6:** Gen 1:27 * **10:7:** Gen 2:24; Epeso 5:31

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo mê diyé dniye, Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kópu p:uu u kwo póo dniye. ¹¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. * ¹² Yepê, Myenté, pyópu n:ii ngê u moo wa kpîpî, kn:aa pini p:uu amî yéé, yepê, daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê mââ ti u kópu ayi d:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo ñuw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Luukî 18:15-17

¹³ Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma ñuw:o tumo, apê, Kóo yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo ye kwódu ngópu. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, p:uu ndiye pyu knî ye nod:e wo, yepê, Ye namê kwódu yé, a ka a ñuw:o teñe, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóo Lémi ngê chóo adî y:enê dé. ¹⁵ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmî ngê, n:ii ngê Chóo Lémi u dnye yinté daadî nyêm, Chóo Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóo k:oo daawa kââ. ¹⁶ Wod:oo Yesu ngê tp:ee dmââdîma doo a ng:êênî dé, u pa doo t:emî dé, kêê yi mbêmê doo yiyé, doo kpaapîkpaapî dé, yipu, Chóo Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Luukî 18:18-30

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê kada doo a yém, pi ngmê mbêpêmbêpê ngê u kwo loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo póo wo, kwo, Nmî ndiye pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ¹⁸ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóo, Chóo Lémi mu ngmidi yi mb:aamb:aa. ¹⁹ Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóo, mye mî chi châachââ dê. ²⁰ Yi pini ngê kwo, Mââwe, kwo, tp:ee tédê

noo a ya, yi kópu dyuu noo a châachââ, ala ngwo myenî châachââ té. ²¹ Yesu ngê até doo y:enê, u gha vy:o apê, Kî pini a nuu u pi. Yi pini ka kwo, Kópu mu ngmidi chuungê d:uu ngê, kwo, Chi lêpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóo, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóo p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²² Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angênté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u dîy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóo Lémi kóo k:oo angênté amî ghê. ²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, apê, E! Apê, Kî lónté kópu? Yesu ngê yepê, Kî tp:ema. Yepê, Chóo Lémi kóo k:oo wowo dpodo ndîi. ²⁵ Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóo Lémi kóo k:oo ndáápi d:uudpî ghê. ²⁶ P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóo Lémi kóo k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê? ²⁷ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóo Lémi kóo k:oo pi chóo daangmêmî ghê, ngmênê Chóo Lémi chóo u ntââ, pi chóo kóo k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóo Lémi u ntââ.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmîné yâmuyâmu ngi. ²⁹⁻³⁰ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Pini n:ii ngê a l:êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo tédê dmi myedo kuwo té, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê yinté tpile yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê dîy:o tpile ngmidi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yonoy:a amêdê pyw:oo, yepê, ngomo dé, u tîdê mbwó yoo, u pye mî yoo, u tp:ee dmââdîma, u yâpwo tédê dmi. Yepê, Nyââ, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê u tpile yilî yinté amêdê pyw:ee té, yepê, dye

* **10:11:** 1 Kódin 7:10-11

ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo a l:êê dîy:o yi pini wamye kpaka ngmê. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³¹ Yepê, Kada yéli mē kuwó, kuwó yéli mē kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê dîy:o kuwó amêdê ghê dmi.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 20:17-19; Luukî 18:31-34

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu maa p:uu dnye m:ii, Njedusalem dnye lêpî, Yesu yi kada doo kwo. Yi kópu u dyépi yoo yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, yélini y:oo dnye yâmuyâmu dé, mye nkîngê mbê dniye. Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo kn:aa núw:o too, u pwopwo p:uu yi mo ye doon:aa danê.

³³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, a vye u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalê nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê. ³⁴ Yepê, Yi tpóknî y:oo wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi tpyîpwi, wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

Njems mbwémi Njon y:oo Yesu ka kópuni dpîmo dmyinê

Mátiyu 20:20-28

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Sepédi tp:oo dê Yesu ka lee knopwo, Njems mbwémi Njon. Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U yi nye a kwo, Kópu nye ngmê d:uu ngi. ³⁶ Yesu ngê yepê, Ló kópu dp:o ngmanî d:uu? ³⁷ Kwo, Dini ghi n:ii ngê mî ndîî ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, u yi nye a kwo, Yoo yi kada dpî kaa nyédi. ³⁸ Yesu ngê yepê, Kópuni a ka dpo dmyinê ngmê, daa dpî lama dpo mbumu mo. Yepê, Dpî u ntâa dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntâa dpo amye d:uu ngmê? ³⁹ Kwo, Nyo u ntâa dê. Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpo amye d:uu ngmê. * ⁴⁰ Yepê, Ngmênê doo u ntâa a che p:âa pee a chóó daanî ngmidi. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini

n:ii kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmidi ngê.

⁴¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye. ⁴² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpodo kîgha too. ⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii ngê u yi adî kwo, Kada pini ngê nî pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo. ⁴⁵ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê dîy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê dîy:o wanî pw:onu, pi yilî yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

Yesu ngê ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê, Njédikó

Mátiyu 20:29-34; Luukî 18:35-43

⁴⁶ Njédikó taa dniye, y:i dnye ya, dini ghi n:ii ngê Njédikó dnya a kuwokuwo, pi yilî yi k:ii, pi ngmê maa nkîgh:ê doo ya, u pi Mbatîmeyas, Tîmeyas tp:oo. Yi pini ngwolo dê kopwe dê, daa dpodo u ntâa, maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê. ⁴⁷ Yi pini ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kîyedê pwiyé knî, wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntâa nga wanê ch:anê? ⁴⁸ K:omo tpile pi yilî yintómu u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kâa, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntâa nga wanê ch:anê? ⁴⁹ Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kí pini a ka a pwiyé we. U kwo até yi mbwóó dniye, kwo, Nga mb:aamb:aa ngê pyaa we, gh:êédé. Kwo, Yesu ngê apu, A ka a pwiyé we. ⁵⁰ Ngwolo kopwe ngê u nkuwo kpídî a pywáli ngê, m:ii kée ngê, mbêka wo, Yesu ka loo. ⁵¹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi ngwolo kopwe ngê kwo, Mâawe. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu. ⁵² Yesu ngê kwo, U ntâa, kwo, mêchi lêpî. Kwo, Ngêlimî mbêmê chi pwiyé.

* **10:39:** Dpodo 12:2; Tpyuu 1:9 * **10:45:** 1 Tim 2:5-6

Wod:oo yi ngwo yéî mē módu, Yesu u kuwó maa p:uu mye ghê wo.

11

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátiyu 21:1-11; Luukî 19:28-40; Njon 12:12-19

¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Njedusalem ghêî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dē Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmédoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ² yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê nédê a t.a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywáîlî nyoo, a ka dpo núw:o nyoo. ³ Yepê, Pini n:ii ngê dpo dé vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo néne ngmê, yepê, ye ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. Mgî daawa a puwâ, díyo mēwunê diyédiyé kîgha. ⁴ Wod:oo adî lee knî, yi p:aani ad:uu taa knî, apê, Ndonki tp:oo yedê nédê mu t.a, ngomo t:âmo. ⁵ Dini ghi n:ii ngê dpîmo a pywáîlîpywáîlî, pi ngmê knî y:oo yepê, Lukwe díy:o ye ndonki tp:oo dpo pywáîlîpywáîlî ngmê? ⁶ Kópuni Yesu ngê ye a vyu, yi tpódu y:oo yi p:aani tpémi ye yinté vyi ngópu, wod:oo yi p:aani tpémi y:oo kópu mēdaa vyi ngópu, Ka, yepê, d:ââ núw:o nyoo. ⁷ Wod:oo yi ndonki Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpídî dē yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinédnyinê. ⁸ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki yi mbêmê doo paa, Yesu pyipwo doo ya. ⁹ Yoo u kada ngmédoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kélê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kâákââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê

a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. ¹⁰ Kópu, Dépidi ntee pini. Kópu, Lîmî k:ii yoo yi kada pini ngê paa pyédi. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu yi p:aani ndîî mî ta, Njedusalem, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, tpile yilî y:i mî módu, wod:oo Njedusalem mēda kuwo ngópu, Petani mē diyé dniye, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngê kââdî doo wupwo.

Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê Yisîléli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu

Mátiyu 21:18-19

¹² Womumo mw:aandiye Petani a kuwo ngópu, Njedusalem dnye lêpî. Maa p:uu Yesu ngê dómu kee. ¹³ Maa nkîgh:ê kuwe ngmê m:uu ngópu, yââ vyi ndîî. Yesu yi yini km:ee adî lê, apê ngmênê, Kî yini p:uu kîgha ngma a kwo. Y:i n:ee, apê, Kîgha p:uu daa kwo, mu kópu u díy:o doo u kyopwokyopwo u dye ghi ngê módu. ¹⁴ Yesu ngê yi yini ka kwo, Pi ngê ngîgha daamuwa ma. Yi yini ka kópuni vyu, p:uu ndiye pyu knî y:oo ny:ee ngópu.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mátiyu 21:12-17; Luukî 19:45-48; Njon 2:13-22

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî tédê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpii yi kpópu, nmê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngî too, yi ya tédê dnyi mye dy:ee too. ¹⁶ Yélini Njedusalem dnyimo dpodo, tpile dnyimo dnyinédnyinê dé, u yi y:e dēdpîmo kwo, Chóó Lémi u ngomo kuwa máádi nmîmo kwolo, mu kópu u díy:o kuughê, u yi y:e dpîmo kwo, Kélî nmî pwii dmi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo máádi nmî kwolo, chono nmî pwii dmi, Yesu ngê yi kópu yi yéli ye kwódu ngê. ¹⁷ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a

d:êê ngê, yi kópu ye vvu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,

dyámê pê yintómu pi knî yi ngêpê tédê ngê choo ya,

yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê.

¹⁸ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî vy:a. Yesu ka nkîngê mbê dniye, mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu y:oo u dêêpî dnyimon:aa nyêm.

¹⁹ Yi ntumokwodo Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem a kuwo ngópu.

Yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, u pwopwo Mátiyu 21:20-22

²⁰ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Njedusalem dnye diyédiyé, yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, yi yini maa nkîgh:ê yi m:uu ngópu, Apê, Atédê pw:onu, d:ud:umbiy:e. ²¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê Pita ngê nuw:o kwólu, Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Yini n:ii nyi nt:ââ, ntóó ngî mwini. ²²⁻²³ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, A ka dpodombiy:e anmya a kélîmî knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Kî mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu. ²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o nmye n:aa tpapê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê tédê Chóó Lémi ka tpile ngmanmyi dmyinê, nmyi gha vy:o wanmyi vyi ngmê, anye, Ndéndê ngê Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo, yepê, yi kópu anmyinê pyw:ee ngmê. ²⁵⁻²⁶ Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o íedê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, yepê, k:omo tpile Chóó Lémi ka anmyi ngêpê, ngmênê kópu dononi nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vvuwo daawa kée té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u. Yepê, Pi knî yi dono nmyi kuwó mwiyé dpî kée tóó, yed:oo Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó u nkwo wa kée té, mēdaadî nuw:onuw:o dé.

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo Mátiyu 21:23-27; Luukî 20:1-8

²⁷⁻²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njedusalem mê taa dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mê kee dniye, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii Yesu ka lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vvu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilî nye d:uud:uu ngê? ²⁹ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyee ngmê, ye pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpapê. ³⁰ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa l:êê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? ³¹ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpapê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpapê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kélîmî mbê dniye. ³² Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpapê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê. Pi knî ye nkîngê mbê dniye, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ³³ Yi kópu u l:êê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

12

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 21:33-46; Luukî 20:9-19

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi yilî knî ye doo mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vvuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ² Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó

ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chí lèpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o ngi. ³ Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mē dy:ââ ngópu. ⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmîdi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu. ⁵ Yepê, Myenté, wain kpê chóó ngê kn:aa pini m:uu dy:ââ ngê, yi pini vya ngópu, daa pyiyé wo. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi yilî ye dy:ââ ngê, woni kpaka tumo, woni vya tumo, wain u kwo daa dy:ââ ngópu. ⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amîné châpu ngmê, daawa a vya ngmê. ⁷ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ⁸ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chí mênê mî kée ngópu. *

⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? Yepê, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdî ngmê. ¹⁰ Yepê, Ala kópu puku yedê nmyiné kp:aa ngópu, apii, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

* yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mêyi pyodo.

¹¹ Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê, nyepênyepê u kópu yi d:uu ngê.

¹² Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u díy:o a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. Ngmênê pi yilî knî ye nkîngê mbê dniye, wod:oo Yesu mēdaa mgîmî ngópu, a kuwo ngópu, wod:oo lee dniye.

Tákisi pywupwi u danêmbum
Mátiyu 22:15-22; Luukî 20:20-26

* **12:8:** Hipîlu 13:12

* **12:10:** Psalm 118:22-23; Dpodo 4:11; 1 Pita 2:6-8

* **12:13:** 3:6

* **12:17:** Lóma 13:7

* **12:18:** Dpodo 23:8

* **12:19:** Deut 25:5

¹³ Pádisi yoo, Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii Yesu ka lee dniye, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó. * ¹⁴ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê doo ya, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmîdi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Mââwe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi? Kwo, Wanmî pwila, ó daanmî pwila? ¹⁵ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Lukwe díy:o nmye dóó nê? Yepê, Tákisi ndapî a ka ngma a núw:o yó, ngmênî m:uu. ¹⁶ U kwo yi núw:o ngópu, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. ¹⁷ Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mēdmyiné yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mēdmyiné yémî. Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu. *

Pyidepyide u danêmbum

Mátiyu 22:23-33; Luukî 20:27-40

¹⁸ Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mēd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê díy:o Yesu alanté dnye dóó. * ¹⁹ Yesu ka kwo, Mósis ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê díy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. * ²⁰ Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ²¹ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mē ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêédî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. ²² Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmîdi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dépangmê ngî ngópu. Kwo, U kuwó

dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ²³ Kwo, Lukwe díy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu. Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u díy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmidi p:uu yéé dniye.

²⁴ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó. ²⁵ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mēdaawa yéé knî. ²⁶ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Mósisi u puku pee dp:eengê w:ee ngópu, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî. Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Nê, ng:ââ Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. * ²⁷ Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. Yepê, Ndêndê ngê dmye kn:aadi ngmê.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mátiyu 22:34-40; Luukî 10:25-28

²⁸ Dêêpî pyu ngmê y:i doo ya, Yesu u danêmbum doo ng:aang:aa. Yi pini ngê apê, Yesu ngê Sadyusi yoo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dê vy:a, wod:oo Yesu ka póo wo, kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó? ²⁹ Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada ye tóó, kwo, Yisîléli tpémi. Kwo, Ala kópu ny:ee yó. Kwo, Chóó Lémi nmî yâpwo njini, nmî kada pini. Kwo, Daa m:uu a tóó. * ³⁰ Kwo, U nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. ³¹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê kada a tóó mo. *

³² Yi dêêpî pyu ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Ndêndê ngê kîchi vyi, Chóó Lémi mu

ngmidi yi yâpwo, yâpwo kn:aa daa m:uu a tóó. ³³ Kwo, Pi nódo Chóó Lémi u nuu ghi mb:aamb:aa ngê choo ya, Chóó Lémi u gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu choo nuw:o, u dpodo p:uu myechoo dpodo. Kwo, Pi nódo chóó u nuu ghi ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi yi pini nódo yinté myechoo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dé ndîi dé, kwo, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ngmênê u kwo tédê. * ³⁴ Yesu ngê apê, Kî pini ngê gha kópu ngmêkêdê vyi, yi pini ka kwo, Daa kêmakêma Chóó Lémi kóó k:oo nye wowo. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daam:uu poo ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adî ya?

Mátiyu 22:41-46; Luukî 20:41-44

³⁵ Yesu dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo doon:aa dêêpî, pi knî ye póo wo, yepê, Lónté? Yepê, Dêêpî pyu knî y:oo lukwe díy:o ala kópu a tpapê ngmê, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, king Dépidi u tii nedê pini ngmê? ³⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Dépidi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pí kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mî ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té, nyi yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁷ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yélini dnye lémilémi, Yesu ngê yi pi dmi yinté a ghîpî ngê, yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Yesu pi knî ye Dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 23:1-36; Luukî 20:45-47

* **12:26:** Ex 3:2-6 * **12:29:** Deut 6:4-5 * **12:31:** Lev 19:18; Nkal 5:14; Lóma 13:9; Njems 2:8 * **12:33:** 1 Sam 15:22; Hos 6:6

³⁸ Dêêpî têtê Yesu ngê yepê, Dêêpî pyu yoo yi nji:ii ngê kêê nangmê t:oo, n:ii knî y:e u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpîdî dmi mb:aa kêlê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo chââchââ nmo. ³⁹ Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têtê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁴⁰ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóó t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodom-biy:e wa kpada té.

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Luukî 21:1-4

⁴¹⁻⁴² Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo k:oo doo ya, yoo doo y:enê, Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnye yém. Ndáápi yilî knî y:oo ndapî ndîi yilî kée ngópu, ngmênê kuknwe ngma a loo, ndapî kmono miyó njini kée ngê. * ⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yi kée, ndáápi knî y:oo têtê yi kée ngmê, mu kópu u dîy:o yi yéli yi ngópu ndapî ndîi ye tóó, têtê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:ii kmono dê tóó mo, vyílo dê yi kée dê, u ngópu mêtêdêmu tóó. *

13

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 24:1-2; Luukî 21:5-6

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ngmê ngê kwo, Mââwe. Kwo, Kî lóntoo chêêpî dé, kî ngomo u ngwo kî wó tumo. ² Yesu ngê kwo, Kî ngomo pââ ndîi chi m:uu té? Kwo, Mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Kwo, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Kwo, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo pê yintómu wa pwaa t:oo. *

* **12:41-42:** 2 Kings 12:9

* **12:43-44:** 2 Kódin 8:12

* **13:10:** Mát 28:19

Kópu dono yilî yi danêmbum Mátiyu 24:3-14; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Nje-dusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mî kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yesu ka p:uu ndiye pyu páádi loo, yi pi dmi Pita mbwémi Andru, Njems mbwémi Njon. ⁴ Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

⁵ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, pi ngmê ngê kîngî dóó nmyo. ⁶ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kââdî, nmyewo, Ala nê vyílo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóó t:oo. * ⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó nmyi nkîgh:ê amyidnyi l:êê, yepê, nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa têda dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ⁸ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo. Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilî yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpî chedê. Yepê, Yi kópu yilî têtê dé, ngmênê dono kópu ndîi dé dîyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo a l:êê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo. Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:a kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê. ¹⁰ Yepê, A kópu mb:aa pi yilî yintómu knî y:oo mwiyé dpî ny:ee y:e, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê chedê ngê wa pyódu. * ¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê

* **13:2:** Luukî 19:43-44

* **13:6:** 13:21-22; 1 Njon 2:18

adnyin:aa ngîmîngîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaépê dé, yi kópu knî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye choo tpaépê, yi kópu kada pini knî ye dmyinê tpaépê. Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpaépê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu ayinmyin:aa tpaépê dé. ¹² Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyee dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, mââ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamye vya t:oo. ¹³ Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu knî ye wanmyi diya dmi, ngmênê n:ii knî y:oo myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóó k:oo wan:uu kaa té. *

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-28; Luukî 21:20-24

¹⁴ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono doo u kwo tédê angmê m:uu ngmê. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye. ¹⁵ Pini n:ii u ngomo maknopwo adî ya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêtîngî kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. ¹⁶ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mêtîngî diyé, u tpile kîngmê nya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. ¹⁸ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê. ¹⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pé mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê. ²⁰ Yepê,

Chóó Lémi ngê yinê a vvu, apê, Yélini nê ngmidi ngê yi l:êê díy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê wanî pyódu. Yepê, Wodaa vvu, ye pi yintómu pí pw:oo dniye. ²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê, yepê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmidi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongê kélímî mbê dmi. ²² Yepê, Pi yilí knî y:oo kêémî wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóó ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilí wa chaa ngmê, mu kópu u díy:o u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, nmî dóó té. * ²³ Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kîngî dóó nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, ala yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidî t:oo.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Luukî 21:25-28

²⁴⁻²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kâadî wa mgêdê knî, mēdaadpî pil:apil:a, pudu yilí yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té. * ²⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dé pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê ka kwo. * ²⁷ Yepê, Enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê wa danê t:oo, yi ye anîn:aa vwuwo. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Luukî 21:29-33

²⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu. ²⁹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo,

* **13:13:** Njon 15:18-21

* **13:22:** Deut 13:1-3; 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13

* **13:24-25:** 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-14

* **13:26:** Tpyuu 1:7

* **13:27:** 1 Tes 4:16-17

yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo. ³⁰ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dî vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³¹ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Pi ngmê u lama daa tóó Yesu ló wéni ngê wa a diyé

Mátiyu 24:36-44

³² Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmídi u lama a tóó. ³³ Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, nmyi lama daa tóó. ³⁴ Yepê, Alanté adî ya. Yepê, Mââwe ndîi kn:aa p:aani angmê lê, u dpodo pyu yoo wa a kuwo té, yi dpodo nêdê dpodo nêdê wa kaa té, ngomo y:enê pyu ka wa vyi, kwowo, Chi t:âât:ââ nê. ³⁵ Yepê, Dmyinê t:ââ, mu kópu u dîy:o nmyi mââwe ndîi wéni n:ii ngê wa t:aa, nmyi lama daadî ya. Yepê, Apê ntumokwodo wa t:aa, apê mgídî vy:o wa t:aa, apê mw:aamw:aa wa t:aa, apê mw:aandiyé wa t:aa. ³⁶ Yepê, Tumu-tumu wa a lê, dpî tédê kîngmê m:uu nmyo. ³⁷ Yepê, Kópuni nmye dî vyi, pi yilî yintómu yi l:êê dîy:o n:aa tpaépê, yepê, dmyinê t:ââ.

14

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Luukî 22:1-2; Njon 11:45-53

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndîi dê daa kêmakêma dnye kuwo dê. Yi nááli dê yi pi dê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa. Dêépî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. ² Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakî d:uu. Noko yepê, Pi yilî kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mátiyu 26:6-13; Njon 12:1-8

³ Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapî. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi mwiyé doo ya. Yi kmaapî tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a rúwo, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile u py-wuu ndîi, u pi naadî, tód:o ntee tpile, tuu mb:aamb:aa. Yi pyópu ngê yi pód:a komo puwâ, naadî Yesu mbêmê d:ud:umbiy:e a chedê ngê. ⁴ Yélini y:oo yi kópu m:uu ngópu, woni yoo nod:e dniye, noko yepê, Kí pyópu ngê lukwe dîy:o kî kópu dê d:uu? Apê, Naadî lukwe dîy:o dê dyênê? ⁵ Apê, Kí pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî pyolo yono y:a pudu kmênê, yi ndapî ndîi pinté knî ye pudu y:oo. Wod:oo yi yéli yi pyópu ka a tpêpwo dniye. ⁶ Yesu ngê yepê, U kwo namê mbumu. Yepê, Lukwe dîy:o dmye mywenemywene kalê ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu. ⁷ Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêépî dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mêdaanî kwo. ⁸ Yepê, Kí pyópu ngê u ntââ kópu a nga yi d:uu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, wa kmênê nê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, tpileni pi ntóó p:uu anyi d:ii, kî pyópu ngê a p:uu vyílo yii d:ii. ⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmê kwéli adnyin:aa nyêm, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimî ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adîn:aa ya.

Njudas ngê kada pini knî ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mátiyu 26:14-16; Luukî 22:3-6

¹⁰ Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédíyót pi. Yi Njudas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vye u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê anî ghê. ¹¹ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. Wod:oo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

*Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo
Mátiyu 26:17-19; Luukî 22:7-13*

¹² Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo? ¹³ Yesu ngê pi miyó dy:ââ ngê, yepê, Njedusalem choo lêpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpo mumu ngmê. ¹⁴ Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ngomo chóo ka dp:uu póo cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii? ¹⁵ Yepê, Yi ngomo chóo ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntââ tpile yilî yintómu y:i a tóo. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo. ¹⁶ Wod:oo p:uu ndiye pyu dè y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vvu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adî l:âmo ngmê.

*Yesu u kii u kuwókuwó kmaapî u ngwo
dóo ngópu*

*Mátiyu 26:20-30; Luukî 22:14-23; Njon
13:21-30; 1 Kódin 11:23-25*

¹⁷ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, nté kwéli a l:âmo ngópu. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, k:omo tpile nipi nmo kmaapî té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê daa kêmakêma a kwódo ngê a wowo. ¹⁹ P:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póo, kópu, Nê kuu, apii? ²⁰ Yesu ngê yepê, Ye y:a mê miyó anmyi tóo, yepê, k:omo tpile d:ââ mu ngmîdi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²¹ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóo Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmî ngmê,

wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóo Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

²² Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdî, Chóo Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê. ²³ U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóo Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yintómu nda ngópu. ²⁴ Yesu ngê yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi l:êê dîy:o wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóo Lémi ka pi yilî wa a kââdî. * ²⁵ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dî wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, Chóo Lémi kóo k:oo kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóo, wain kamî u ngwo anm:uu nda. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

*Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo
vyu*

*Mátiyu 26:31-35; Luukî 22:31-34; Njon
13:36-38*

²⁷ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo a mgîmîmgîmî nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóo, Dini ghi n:ii ngê Chóo Lémi ngê sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi. ²⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê. ²⁹ Pita ngê kwo, K:omo tpile kî tpóknî y:oo wunê kuwokuwo ngi, kwo, nê mu ngmîdi daanê kuwo ngi. ³⁰ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgîdî vy:o kêmkêm ghêlî k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, D:aa p:uu ndiye pyu ngmê. ³¹ Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê dîy:o amye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

* **14:24:** Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

*Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê
Mátiyu 26:36-46; Luukî 22:39-46*

³² Kwéli lee dniye, yi kêlê ghi u pi Nketsemane. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Al:ii dmyinê ya, nîmo ngêpê. ³³ Yesu ngê pi pyile ngmidi ngê, Pita ngmê, Njems myomo, Njon pyolo, yi k:ii lee dniye. Yesu nkîngê mbê wo, u ghê a kee wo. ³⁴ Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo, dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. * ³⁵ Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada yi loo, têpê mbêmê mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono kópu daanê pyw:oo? ³⁶ Kwo, Tpile yilî yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tóó.

³⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Lukwe dîy:o nye dpî? Kwo, D:ee ngêpê. Kwo, Lukwe dîy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanyi ya? ³⁸ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kédangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa wanmyi vyi t:oo, ngmênê nmyi tókótókó tédê wanmyi dèe dmi.

³⁹ Myombó Yesu ngêpê tédê mê loo, mwiyémwiyé ntee doon:aa ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê. ⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyîlê ngê dyaa ye chedê ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mywene ye ghê wo, kópu u kwo daa vyi ngópu.

⁴¹ Pyolombó Yesu modon:aa ngêpê, p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongé nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê. ⁴² Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dè ghê, yepê, ka pwiyé knî.

* 14:34: Njon 12:27; Hipîlu 5:7-8

*Yesu u ngwo mgîmî ngópu
Mátiyu 26:47-56; Luukî 22:47-53; Njon
18:1-11*

⁴³ Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó. ⁴⁴ Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyîlo. Yepê, Dpî mgîmî yó, nmî kada pini knî ye dpî núw:o yó.

⁴⁵ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mââwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyîngo. ⁴⁶ Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu. ⁴⁷ Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo ní vya té, wod:oo u taa a ngêédî, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ⁴⁸ Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o kaa taa kêlê a ka dmyinê lee dmi. ⁴⁹ Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, awêde até dmye ntiye ngmê. ⁵⁰ Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

⁵¹ U kuwó dini ghi ngê pi mgêmî ngmê ngê Yesu u yâmuyâmu kn:ââ chópu. Lede knî y:oo apê, My:oo mgîmî. ⁵² Yi pini u kpîdí ngê kaa dniye, mbêpê dini ghi n:ii ngê a puwâ, u kpîdí yi kêê yedê a kuwo ngê, wod:oo kn:ââ mbwii mbêpê wo.

*Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u
ngwo kóté kalé ngópu
Mátiyu 26:57-68; Luukî 22:54-55,63-71;
Njon 18:13-14,19-24*

⁵³ Yesu dini ghi n:ii ngê mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîí u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini yoo nipi lee dniye, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada

pini yoo mye yi k:ii. ⁵⁴ Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo myimî kee wo, ndoo chedê yaa wo, lede knî yi k:ii dnye ndê vyîlí. ⁵⁵⁻⁵⁶ Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kîgha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilí knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilí t:ee ngópu, ngmênê pi miyó dê y:oo yi kópu ngmidi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyíko ngópu.

⁵⁷⁻⁵⁸ U kuwó dini ghi ngê pi knî ngmê ghêédí wo, k:omo ngê yepê, Kí pini ngê ala kópu mwo a vya, nmopê, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, pi knî y:oo n:ii wó ngópu, wo pyile amî lé, kamîni m:uu anî wó, daa pi ngê kílí wa wó. ⁵⁹ Daa ngmidi mbêmê dnye danê, yi kópu u mo u mo dé, wod:oo kada pini knî y:oo noko yepê, Ka k:omodanê té.

⁶⁰ U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîî ghêédí wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dê vyi ngmê, daanyinê vy:a? ⁶¹ Ngmênê Yesu tumu doo ya, kópu myedaa vya. Yi pini myombó u kwo mê póó wo, kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo? Kwo, Mumdoo nyi Tp:oo? ⁶² Yesu ngê kwo, Nyââ. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîî ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê muedê pwiyé knî. ⁶³ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vya, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídí a chópu, yi mââwe knî ye yepê, Kí pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóochóó kêdê ndyíko. ⁶⁴ Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdí. Yepê, Nmyi nuw:o dmi angênté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadí ya.

⁶⁵ Knî ngmê Yesu p:uu dnye tpyîpwi. U kuwó dini ghi ngê Yesu ngwolo dê kpídí pee ngê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, pini n:ii

ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. U kuwó dini ghi ngê lede knî ye Yesu y:ee ngópu, wod:oo dnye kpakakpaka.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê
Mátiyu 26:69-75; Luukî 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

⁶⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kîgha, yi dini ghi ngê Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo doo ya. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîî u dpodo módó ngma a loo. ⁶⁷ Pita dini ghi n:ii ngê ndê vyîlí tédê módu, doo myeme, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nasalet pi p:uu nye ya yédi, apii? ⁶⁸ Ngmênê Pita ngê u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu a lama daa tóó, myed:oonngê w:ee ngê. Wod:oo Pita pywuwópywuwó tédê u nkîgh:ê doon:aa kwo, kêmkêm u ngwo ka wo. ⁶⁹ Yélini y:i doo kwo, yi pyópu ngê yepê, Kí pini Yesu p:uu ndiye pyu ngmê. ⁷⁰ Pita ngê mêdê wópu ngê. Daa ndîî dye ghi yimî loo, yi yéli y:oo Pita ka kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Dpî wee mu ngmidi, Nkálili Wee. ⁷¹ Wod:oo Pita ye kpaá wo, yepê, Pini n:ii u pi a ka nmye tpaépê ngmê, yepê, yi pini daa a lama pini. ⁷² Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm my:oo ka wo, wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê. Wod:oo Pita ngê mbê a puwâ.

15

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu
Mátiyu 27:1-2,11-16; Luukî 23:1-5,13-25; Njon 18:28-19:16

¹ Mw:aa mgîdí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêépî pyu yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vyee u dy:oo a chápwo ngópu. U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mââwe ndîî Paléti ka núw:o ngópu. ² Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoo nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nýóó kîchi vyi. ³⁻⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, wod:oo Paléti u kwo mê póó wo, kwo, Angênté, yi kópu yilí daanyinê vy:a?

Kwo, Kêêmî m:uu yilî kînga dê kaa ngmê.
⁵ Ngmênê Yesu ngê kópu daa vvu, Paléti ngê apê, Kî lónté pini? Apê, Lukwe díy:o kópu daawa vyi?

⁶ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ⁷ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Yi pini ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalé té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye. ⁸ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo dyimê wo, pi yilî Paléti ka lee dniye, kwo, Kópuni nye d:uud:uu ngê, ala ngwo yinté mê d:uu ngi, kwo, mbwa k:oo pi ngmê pw:ii ngi. ⁹ Wod:oo Paléti ye póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, nmyi king anî pw:ii? ¹⁰ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u díy:o u lama doo ya, apê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu ka n:ee dê kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê díy:o dê kaa ngmê. ¹¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yoo yi mbodo dmi vvuwo ngópu, yepê, Paléti ngê yi pini kîngê pw:ii, ngmênê Mbadapas yu pw:ii ngê. ¹² Paléti pi knî ye mê póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Pini n:ii u pi nmye tpapê ngmê, Nmî king, yepê, lukwe u ngwo ngmanî md:o? ¹³ U kwo mbwó dniye, kwo, Kîdosi nédê t:ee ngi. ¹⁴ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilî yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kîdosi nédê t:ee ngi. ¹⁵ Paléti ngê u yi doo kwo, Yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nî pyódu, wod:oo Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Nuw:o yó, kîdosi nédê nyi t:ee yó.

Lóma lede knî y:oo Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 27:27-31; Njon 19:2-3

¹⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo núw:o ngópu. Ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo.

¹⁷ Kpîdí pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpîdí u mbwo my:oo t:ee ngópu. Noko yepê, King knî yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóo diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. ¹⁸ U kuwó dini ghi ngê k:omodané ngê dnya a chipéchipé, kópu, Mw:ââkó nmî mââwe, Nju tpémi yi king. ¹⁹ Yimbwi mbêmê dnye kpêêpî, p:uu dnye tpyîpw:ii, yi mbodo ngê k:ame u kwo dnye wowo, yinté dnye nkwitinkwiti. ²⁰ U nkwitinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpîdí mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêdê ngee ngópu, chóo u kpîdí u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo núw:o ngópu, apê, Kîdosi nédê nm:uu t:oo.

Yesu kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Luukî 23:26-43; Njon 19:17-27

²¹ Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Njedusalem doo lèpî. Lede knî y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kî pini u kîdosi dnyinê ngi. (Yi pini Saimon, Sadéni pi, Aleksándê mbwémi Lupas yi mî.) ²² Yesu ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dîné, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota. ²³ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daa-paa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê wépi ye puwâ. ²⁴ Yesu u mbwo kpîdí a ngee tumo, kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu, wod:oo u kpîdí yêê tumo, yi kpîdí knî yi l:êê díy:o dnye ng:oo, Noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî? ²⁵ Yesu mw:aandiye u kêténi pee kîdosi nédê t:ee ngópu. ²⁶ U pwopwo u nt:u kópu kîdosi nédê u pwo mye t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king. ²⁷ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kîdosi nédê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vyeé dé, yi tpile myedpîmo a t:âmot:âmo dé. ²⁸ (-)

²⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi nédê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti, kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóo Lémi u ngomo né pw:ono, wo pyile amî lé, u ngwo am:aa wó. ³⁰ Kópu, Nyóó kîdosi nédê a ghidi, nyoóchóo mê ngee ngi. ³¹ Dêêpî pyu

yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwitinkwiti. Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntââ chóóchóó daawa ngee. ³² Noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kídosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kélímî té. N:ii dé Yesu u nkígh:ê kídosi ñedê t:ee dumo, Yesu myedpîmo nkwitinkwiti.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mátíyu 27:45-56; Luukî 23:44-49; Njon 19:28-30

³³ Kââdí mââ kélê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgídî a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. ³⁴ Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe díy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe díy:o nga d:oo ch:anê wo? ³⁵ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ. ³⁶ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. Yi pini ngê yepê, Ngî t:ââ kmêle. Yepê, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa nî. Yepê, Ilacha ngê kî pini kídosi ñedê yiné wunê ngêêpî? ³⁷ Yesu dpodom-biy:e yi ka wo, yed:oo pwene.

³⁸ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídî ndîi n:ii doo ya, yi kpídî ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kídosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídî chóó mínê chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo do a yaa wo, knâpwo dí. *

³⁹ Lede n:ii knî y:oo Yesu kídosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi kídosi u nkígh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu ka wo, u ngópu pwene, apê, E! Apê, Kî ndêndê ngê Yâpwo ndîi Tp:oo.

⁴⁰ Pyââ knî y:i ngmêdoo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vyuwo. Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli pyolo, Njems mbwémi Njósés yi pye. ⁴¹ Yi

pyópu knî y:oo Yesu dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpî, dini ghi n:ii ngê Nkálili Wee u kwo dpîmo a paa. Pyââ mē yilî Yesu u pwopwo tédê y:i dnye kwo, n:ii dé Nkálili a ndê dniye, Yesu k:ii Njedusalem lee dniye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátíyu 27:57-61; Luukî 23:50-56; Njon 19:38-42

⁴² Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátíya pi ngmê ta, u pi Njósép. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ntóó n:uu kmênê. ⁴³ Yi pini Nju tpémi y:oo dnyimo cháâcháâ, yi kada pini knî yi vy:o dpîmo kwo. Yi pini ngê apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ lîmî k:ii ngê paa chaa ngê. U gha vy:o apê, Awêde Pídade, mââ nmî lîme wo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o kââdí ghêlî kîngî ghîi, Yesu ntóó mwiyé nî kmênê. Wod:oo u nkîngê kuwa a kuwo ngê, Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mínê ch:ee ngê. ⁴⁴ Paléti ngê apê, Mumdoó? Apê, Ye pini lukwe díy:o lîmîlîmî ngê dé pw:onu? Ledeni knî y:oo Yesu kídosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi ka Paléti u kwo póó wo, kwo, Ye pini ló dini ghi ngê dé pw:onu? ⁴⁵ Yi pini ngê Paléti ka kwo, Wunê modê pw:onu. Wod:oo Paléti ngê Njósép ka kwo, Chi lèpî, nyi kmênê ngi. ⁴⁶ Wod:oo Njósép adî lê, kpídî mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kídosi ñedê a ngópu, yi kpídî ngê a kmongo ngê, ntóó núwo, kpomo u mênê mí yó, chêêpî ndîi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o. ⁴⁷ Méli Makídala pyââ, Méli Njósés u pye, yi pyópu dé yi ngópu, Njósép ngê Yesu ntóó kmênê ngê.

16

Yesu u ngwo a pii wo

Mátíyu 28:1-8; Luukî 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sádêdé ngê kââdí dini ghi n:ii ngê gho, Nju tpémi yi lîme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê pyópuni yoo yi ngópu Yesu pwene, yi pyópu pyile knî y:oo kponî mtyîmî ntee tpile knî ngmê pwila ngópu, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu t:ee té. Yi pyópu

* **15:38:** Ex 26:31-33; Hipîlu 9:3-4; 10:19-20

yoo yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makîdala pyââ myomo, Méli Njems u pye pyolo. ² Sandé mw:aa mgîdí vy:o kpomo chedê lee dniye. ³ Maa p:uu dnye lêpî, noko yepê, Chêêpî kpomo t:âmo nanê nmo wa tpiyé wupu kwolo? ⁴ Mu kópu u díy:o chêêpî pââ ndîî, doo u ntââ, yi chóó daapî tpiyé wupu kalê ngópu. Yi taa dniye, apê, Chêêpî lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo? ⁵ Kpomo mênê adî kee dmi, pi mgêmî ngmê m:uu ngópu, u kpîdí dmi kpaapîkpaapî, apê, Wéni pee u kêténi mu tóó. Ngwéti dniye. ⁶ Yepê, Nuku ngwéti. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka nmye vuywo té, Nasalet pi, pini n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu. Yepê, Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé dmyeno, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu yó. ⁷ Yepê, Lee dmyeno, yepê, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o yó, Pita ka mdoo mye ñuw:o yó. Yepê, Ye dp:uu vyi yó, yipi, Yesu nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Y:i anmy:uu m:uu ngmê, wunê ntee nmye a vuy. ⁸ Wod:oo pyââ yoo pwii wo, kpomo u mênê, mbêpê dmi a pwaa ngópu, kpomo a kuwo ngópu, mu kópu u díy:o nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi nkîngê u l:êê díy:o pi ka kópu ghêlî daa vyi ngópu.

Kópuni Mak ngê d:êê ngê, wu u dí. U kuwó dini ghi ngê kópu daamu d:êê ngê. Ala danêmbum pi knî yi lama doo ya, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu. Yi danêmbum u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, kópuni Mak ngê d:êê ngê, yi danêmbum dê nipi a kâadî dumo. Kópuni pi knî y:oo u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, ala yi danêmbum.

Yesu ngê Méli Makîdala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Njon 20:11-18

⁹ Sandé mw:aa mgîdí vy:o, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, Méli Makîdala pyââ ka chóóchóó mwiyé a kêma ngê. Wunê yi pyópu u kmêna Yesu ngê pyudu a ngm:ii kwólu. ¹⁰ Yi pyópu ngê Yesu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo loo, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuwo, yepê, Yesu kêda pyidu. ¹¹ Dnye yii, dnye mbê. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi pyópu ka daa kêlîmî mbê dniye.

* **16:18:** Luukî 10:19 * **16:19:** Dpodo 2:33-34; Epeso 1:20; 1 Pita 3:22

Yesu ngê p:uu ndiye pyu miyó dê ye chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Luukî 24:13-35

¹² U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Yesu u nkwo m:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê y:i dpîmo lêpî. Yesu u mo u nâmo ye a ghê wo, chóóchóó ye a kêma ngê. ¹³ Yi pini dê dini ghi n:ii ngê Njedusalem a diyé knopwo, yi pyipe knî ye mî vyi ngópu, yepê, Yesu kîdnye m:uu. Yi pyipe yoo ye daa kêlîmî mbê dniye.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:16-20; Luukî 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê knî y:oo kmaapî tédê Yesu u nkwo m:uu ngópu, chóóchóó ye a kêma ngê. Ye nod:e wo, mu kópu u díy:o k:omo tpile u pyidepyide p:uu daa ng:êêntómu ye doo a danêmbum, ngmênê dêdnye kêlîmî, pini n:ii knî y:oo Yesu m:uu ngópu, apê, Kêda pyidu, yi yéli ye myedaa kêlîmî mbê dniye.

¹⁵ Yesu ngê yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmbê dmyinê lêpî, pi knî ye a kópu dyuu dmyinên:aa tpaapê. ¹⁶ Yepê, N:ii dé a ka wunê kêlîmî té, a pi ngê mbwaa paa am:ii kmênê t:oo, yini yoo wanî ngee té, a kêê k:oo wanî kaa té. Yepê, N:ii dé a ka daadnya a kêlîmî, yi yéli yi dono machedê ngê daawa pyaa dmi, dono wa a pyw:ee ngmê. ¹⁷ Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kêlîmî, u ntââ ngê adnyi ya, mbwudu yilî adnyi chap. Yepê, A pi ngê kmêna adnyi ngm:ii kîgha dé, daa dyámê ngmîdi dnye ngê adnyi mbumu. ¹⁸ Yepê, K:omo tpile tpile pê ngê wa kiye té, ó ló wa nda ngmê, myedaawa pw:oo dmi. Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kêlîmî, yi yéli y:oo pwopwokopwe knî yi mbêmbê kêê adnyi yiyé dé, yed:oo yinté adnyi pyipyi dé. *

Yesu u Mî ka u ngwo kee wo

Luukî 24:50-53; Dpodo 1:9-11

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u Mî ka kee wo, u che p:ââ pee ngê pyodo. *

²⁰ P:uu ndiye pyu yoo dyámê mbêmbê dyámê mbêmbê lee dniye, Yesu u kópu mb:aa pi knî

ye dnyen:aa tpapê. Pi yilî ye kêlîmî mbê wo,
mu kópu u dîy:o daa yi mo dnyen:aa dpodo,
nmî Lémi ngé modoo a ngêêpî dé, mbwudu
yilî u ngwo dnyimo chap. *

Wu u dî.

---

* **16:20:** Dpodo 14:3; Hipîlu 2:3-4

LUUKÍ

Ala puku pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukí, daa Nju pi, ngmênê Antiyóka pi, Kídiki dnye ngê dpímo mbumu. Ndiye pyu ngmê, kpeede ngê doo ya, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Puku dmi miyó d:êê ngê, ngmê ala puku dmi, myomoni u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Yesu dini ghi n:ii ngê mwo a pwene, m:ââ pyoloy:a mê pyile mí loo, Luukí ngê u puku dê u ngwo a d:êê doo. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mê limi mí loo, Lóma lede kní y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu.

¹ Mw:ââkó nmî lémi, Tiyopilas,

Yesu u danêmbum nyi nyongo, u kwo nyi kélímî mbê wo. Kópuni yilí Yesu ngê dyámê mbêmê d:uu too, pi yilí kní y:oo yi kópu ka d:êêd:êê t:oo. ² Yélini y:oo yi kópu kní yi chóo yi ngwolo ngê m:uu tumo, pi kní ye u nkwo a t:apê tumo, u ngwo nmî ny:ee too. ³ Yi kópu yilí yi p:uu mb:aamb:aa ngê noo ndiye, yi kn:ââ dmi nî chó, u mâlo nî yé too, l:êê dîy:o yi danêmbum n:aa d:êêd:êê. ⁴ A lémi, Yesu p:uu kópuni nyi ndê too, u ya a nga a kwo ndê kópu ngê nga dny:oo ya.

Enjel ngê Sekídaiya ka kópuni vyu

⁵ Dini ghi n:ii ngê Helodi Njuda tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngmê, u pi Sekídaiya, Apaicha u yoo vy:o pini ngmê. U kpâm u pi Elisîpet, kpêê yiyé pyu tp:oo módó ngmê. ⁶ Chóó Lémi u nuu u pi cha, u nuu u kópu yidpímo d:uud:uu dé, u dêêpî kópu yintómu myedpímo cháâchââ dé. ⁷ K:omo tpile pi cha mb:aa dê, ngmênê tp:ee daa tpyé ngópu. U yi y:e doo kwo, Nyi tpamê kní, ngmênê Elisîpet daa tpete u ntââ ngê doo ya, u dî cha miyó dê mí vy:ene knopwo.

⁸ Wiki n:ii ngê Apaicha u yoo Chóó Lémi ka dnyen:aa kpêê yiyé, Sekídaiya yi vy:o doo kwo. ⁹ Yi l:êê ghi alanté dpímo ya, mtyîmî nk:êênî pyu ng:oo ngê dnyimo a pyw:émî. Sekídaiya yinté a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo k:oo yâpwo ghê dy:ââ ngópu, yi doon:aa mtyîmî nk:êênî. ¹⁰ Yi ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê mtyîmî doo

nk:êênî, yoo kuwa doo a kwo, dnya a ngêpê. ¹¹⁻¹² Yi dini ghi ngê Sekídaiya ngê Chóó Lémi u enjel ngmê módu, Sekídaiya ngwéti wo, nkîngê mbê wo, apê, Mtyîmî nk:êênî tédê u wéni pee, apê, enjel ngmê kwo. ¹³ Enjel ngê kwo, Sekídaiya, kwo, namê nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, kwo, ngmâm Elisîpet wa a ngee, tp:ee angmê tpyé, Njon u pyimo dpî téni, mu kópu u dîy:o yi tpémi Chóó Lémi u módó yeedeyeede. ¹⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nga mb:aamb:aa ngê wa pyódu, w:aa anyinê pyw:oo. Kwo, Pi yilí kní y:oo w:aa amyedê pyw:ee ngmê, ¹⁵ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu ndîi ngê wa pyódu. Kwo, Ghêli daawa t:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi u mênê wa yââ, d:ud:umbiy:e wa a nt:ono. Kwo, Wain kîngmê nda, yinté mbwááni myekîngmê nda. Kwo, Pi kní y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kí Chóó Lémi u momu pini. ¹⁶ Kwo, Yisîléli tpémi yilí Chóó Lémi ka amêdê diyédiyé kalê té, pini n:ii yi yâpwo ndêndê. ¹⁷ Kwo, Yi tpémi nmî Lémi u kada wa ghê, u maa yinê amênê yé. Kwo, Ilacha ntee pini ngê wadî ya, pi mupwo mupwoknî, n:ii noko kpeme a pyede, amêdê kâadî té, n:ii kní y:oo dnye daa nyêmi ngmê, yi nuw:o dmi wa ngmêê té, yoo mb:aa ngê amîmî pyódu té, nmî Lémi u yoo ndêndê ngê u ngwo wa pyódu té. *

¹⁸ Sekídaiya ngê enjel ka kwo, Ye kópu ndê kópu ngê a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê pi vy:ee, a kpâm mye pyââ vy:ee. ¹⁹ Enjel ngê kwo, Lama daa tóó kí pini, nê Nkepîlel, Chóó Lémi u nkîgh:ê n:aa kwo, yinê nga da dy:ââ nê, ala kópu mb:aa nga yedên:aa vyi. * ²⁰ Kwo, K:omo tpile a ka chuu kélímî mbê wo, ngmênê kópuni nga dî vyi, dîyo ndêndê ngê wa pyódu. Kwo, Dnye u kîgha doo u ntââ ngê dî pyódu ngi, kwo, kópu daamunyi vyi, u dî wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu. Kwo, Dnye mênê dî chedê, kópu daamunyi vyi, mu kópu u dîy:o a ka chuu kélímî mbê wo.

²¹ Yélini kuwa doo kwo, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Sekídaiya ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo lukwe dîy:o mgî dîmo puwâ. ²² Dini ghi n:ii ngê a pwii wo, doo u ntââ kópu ye daapî vyu, kóopyââ ngê ye

* **1:17:** Mát 17:11-13; Mal 3:1; 4:5-6 * **1:19:** Hipîlu 1:14

doo danêmbum, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Kí pini ngê tpile ngmêdê m:uu, kí ngomo k:oo.

²³ Apaicha u yoo knî y:oo dini ghi n:ii ngê yí dpodo u wiki a kêlî ngópu, Chóó Lémi p:uu dpodo tédê, yí p:o p:o mê diyé dniye, Sekîdaiya u p:o mye loo. ²⁴ U kuwó dini ghi ngê u kpâm Elisîpet mbwili ngê pyodo, yí gha dê mb:aamb:aa ngê pyaa knopwo, ²⁵ Elisîpet ngê apê, Chóó Lémi ngê dê ngee nê, kópuni u l:êê dîy:o yoo a p:uu dnye danê, yinê dê chedê, a p:uu mêdaadnyi danê. Ngmênê yoo vy:o dêdpîmo paa, apê, Pi knî y:oo wadnyi yumuyumu nê, a ka daawa a kêlîmî mbê dmi. Yí kópu u l:êê dîy:o d:ââ limi ngomo k:oo doo kwo.

Enjel ngê Méli ka kópuni vyyu

²⁶⁻²⁷ Elisîpet d:ââ wéni u mbwili ngê doo kwo, Chóó Lémi ngê u enjel Nkepîlel kwodo ngmê ka u ngwo dy:ââ ngê, u pi Méli. Pini n:ii u yémî p:uu yidoo kwo, u pi Njósép, king Dépidi u tii nêdê pini ngmê. Nasalet dpîmo ya, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. * ²⁸ Yí enjel Méli ka loo, kwo, Mw:ââkó Méli. Kwo, Nmî Lémi ngê da ngmîdi ngi, nga myewunê vyyuwo. ²⁹ Méli ngê yí kópu dèpê w:ee ngê, u nuw:onuw:o kópu ngê pyodo. ³⁰ Enjel ngê kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmîdi ngi. ³¹ Kwo, Mbwili ngê wanyi pyódu, tp:ee mââ ngmanyi tpyé, u pi dpî nténi, Yesu. * ³² Kwo, U pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu, nmî yâpwo njini ngê u kwo wa a vyi, kwo wo, Nyi a tp:ee njini. Kwo, Nmî Lémi ngê yí tpémi king ngê wa pyódu, u kn:ââ Dépidi u d:aa yinê wa a kââdi. ³³ Kwo, Njakóp u yoo yintómu yí king ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

³⁴ Méli ngê enjel ka kwo, Ye kópu a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê kwodo, d:oongê yéé wo. ³⁵ Enjel ngê kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa nt:ee ngi, u wêdêwêdê mbêmê yí kópu nga wa pyódu. Kwo, Yí kópu u l:êê dîy:o yí tpémi yâpwo ndîi tp:oo, u momu pini ngê adî ya. ³⁶ Kwo, Elisîpet p:uu nuw:o ngî kwéli, pyópuni u k:ii dpî p:uu ngmîdi. Kwo, K:omo tpile daa tpete módó, mye pyââ vy:ee, ngmênê ala ngwo d:ââ wéni u mbwili. ³⁷ Kwo, Chóó

Lémi ngê kópuni dpî vyi, yí kópu ndêndê ngê dpî d:uu, daawa kn:aadi. ³⁸ Méli ngê kwo, Nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê n:aa dpodo yédi, u ntââ ye kópu a nga dpî pyaa we. Wod:oo enjel ngê Méli a kuwo ngê.

Méli Elisîpet ka u ngwo loo

³⁹ Daa dye ghi daadîi yimî loo, Méli u yoo knî yí k:ii kada a y:ee ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, mbu kwéli a wee. ⁴⁰ Sekîdaiya u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, u ngomo k:oo kee dniye, Méli Elisîpet ka mbwolo. ⁴¹ Dini ghi n:ii ngê Elisîpet ngê Méli u dnye nyongo, tp:ee u mênê paa mbê wo. Yí ngwo dini ghi ngê Elisîpet Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a nt:ee ngê, ⁴² Méli ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Pyââ yintómu knî yí vy:o mî ndîi ngê dê pyódu, ñm:ee u pi ndîi ngê amye pyódu. ⁴³ Kwo, A pi tédê, nyi nmî Lémi u pye, kwo, lukwe dîy:o chin:aa m:uu nê? ⁴⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê nye dî ny:oo, a tp:ee u gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a mênê dê mbêka. ⁴⁵ Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu ka chi kêlîmî mb:anê. Kwo, Kópuni nga vyyu, ndêndê ngê wa pyódu.

Méli ngê Chóó Lémi u ngwo chaa kwólu

⁴⁶ Méli ngê apê,
Chóó Lémi n:aa chaa kîgha,
⁴⁷ a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu,
mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê wa ngee nê,
⁴⁸⁻⁴⁹ k:omo tpile a pi tédê, ngmênê da ngmîdi nê,
kópu ndîi a nga ngmêdê d:uu.
Mu dini ghi ngê pi yintómu yí lama yí kópu wadî ya,
yí nuwo daawa a kuwo.
Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê, u kópu yilî yintómu mb:aamb:aa dé,
⁵⁰ yélini y:oo ntênê a châachââ ngmê,
yí yéli yí nuu ghi dmi nódó a tóó,
daawa kée té, anyi dî angêw:êê.
⁵¹ U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî a d:uud:uu,
mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo daa kêmakêma a ngm:ii kîgha té.
⁵² King ndîi yilî yí lémilémi a chedêchedê,

* **1:26-27:** Mát 1:16,18; Luukí 2:5   * **1:31:** Is 7:14; Mát 1:21-23

yélini yi pi dmi tédê, yi pi dmi ndî ngê a pyépi.

⁵³ Ngópuch:anê knî ye kópu mb:aa yilí a yém,

ngmênê ndáápi knî ye kópu mb:aa daawa y:oo.

⁵⁴ Nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vyu,

atédê ntiye, u nuwo dèpê kuwo wo.

U yoo Yisîléli tpémi, yinêwa ngee té.

⁵⁵ Chóó Lémi nódo Epîlaham u nuu ghi a too,

u yoo u nuu ghi dmi nódo mye too,

chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁶ Méli Elisîpet p:uu doon:aa ya, d:ââ pyile, u kuwó dini ghi ngê u p:o mê diyé wo.

Njon Baptist u ngwo pyodo

⁵⁷ Elisîpet ngê pwopwo keke, ghêpê wo, tp:ee mââ ngmê tpyó. ⁵⁸ Elisîpet u yoo, p:aa tpémi yi k:ii, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî Lémi ngê kópu ndî u ngwo ngmêdê d:uu.

⁵⁹ Wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii yi tpémi p:uu t:ee ngópu. U yi y:e doo kwo, U mí Sekí daiya u pi u pyimo nmî t:oo, ⁶⁰ ngmênê u pye ngê yepê, Kêle. Yepê, U pi Njon.

⁶¹ Kwo, Nnoo pee vy:o pi ngmê u pyimo Njon daa t:a. ⁶² Sekí daiya ka yi kêêpyââ ngê póo dniye, kwo, U pi n:uu? ⁶³ Sekí daiya ngê kóopyââ ngê d:êê tédê u tpile ye ngmê dmy:ee ngê, tp:oo u pi y:i d:êê ngê, apê, U pi Njon. Ngwéti dniye. ⁶⁴ Yi ngwo dini ghi ngê Sekí daiya ngê dnye mê pw:ii ngê, wod:oo Chóó Lémi doo chaa kîgha. ⁶⁵ Yi p:aani tpémi ngwéti dniye, mye nkîngê mbê dniye. Yi kópu yilí Njuda Wee u kwo p:aani p:aani ny:ee ngópu. ⁶⁶ Pi yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye nuw:onuw:o, apê, Lónté pini ngê wa pyódu, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kwo wunê vyuwo.

Sekí daiya u wéti

⁶⁷ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Njon u mí Sekí daiya a nt:ee ngê, Sekí daiya ngê Chóó Lémi Tp:oo p:uu kópu u ngwo a w:ee ngê, ala kópu dyuu u ngwo vyu, apê,

⁶⁸ Yisîléli tpémi, nmî Lémi chaa kîgha koo, pini n:ii nmî yâpwo njini, mu kópu u díy:o chóó u yoo knî ye a lèpî,

yinê wa ngee té.

⁶⁹ Nmî Mbwámê ndêndê nmo wunê dyede,

u dpodo pyu Dépidi u tii nedê pini ngmê.

⁷⁰ Yi kópu chóó u komo kapî pyu knî y:oo ló dini a vyi ngópu,

ala ngwo atédê ntiye.

⁷¹ N:ii knî ye nmî diya dniye,

yi kèlê yinê wa dyé nmo.

⁷²⁻⁷³ Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ka too,

mu kópu u díy:o Epîlaham ka ndêndê kópu n:ii mwiye a vyu, kwo,

Nyoo knî ye ana a vyuwo,

yi kópu daa kn:aadi ngê, nmî kn:ââ knî ye doo a vyuwo. * ⁷⁴ Epîlaham ka ala ndêndê kópu mye vyu,

kwo, Yélini nyoo knî yi p:uu adnyi l:êê,

yi kèlê waní dyé té,

mu kópu u l:êê díy:o daapîdny:oo nkîngê,

a p:uu u ngwo pîdny:oo dpodo,

⁷⁵ a yoo mb:aa, u momu yéli ngê pîdny:oo kwo,

chedê ngê daawa pyódu.

⁷⁶ Sekí daiya ngê tp:oo Njon ka kwo, A tp:ee.

Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmîdî ngi,

u komo kapî pyu ndî ngê wanyi pyódu,

nmî Lémi u kada wanyi ghê,

u maa anyimo yé. *

⁷⁷ Kwo, Ala kópu u yoo knî ye any:uu vyi, yenyé, Nmyi dono kée too,

nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo.

⁷⁸ Sekí daiya ngê yepê,

Chóó Lémi ka dpî ch:anê dmi.

Yepê, Kââdí ngê mgîdí ntee dpî chaa,

nmî Mbwámê yinté nmo wa t:a. *

⁷⁹ Yepê, K:omo tpile mgîdí vy:o nmo pyede,

pwopwo ka nmo nkîngê té,

ngmênê yi mgîdí yinê wa chaa,

Chóó Lémi ka maa nmo yinê wa a kéma. *

⁸⁰ Dini ghi n:ii ngê Njon kaa wo, mââwe ngê pyodo, Chóó Lémi u kópu yilí a w:ee too. Daa yoo vy:o doo kwo, u dye ghi doo t:âât:ââ, Yisîléli tpémi ye Chóó Lémi u kópu dyuu u tpapê kn:ââ ghêlî daa chópu. *

* **1:72-73:** Gen 17:7; Gen 22:16-17 * **1:76:** Is 40:3; Mal 3:1; Mát 3:3; 11:10 * **1:78:** Is 60:1-2 * **1:79:** Is 9:2; Mát 4:16 * **1:80:** Mát 3:1-6; Njon 8:12

2

Yesu Kédisu u ngwo pyodo Mátiyu 1:18-25

¹ Dini ghi n:ii ngê Njon pyodo, Lóma tpémi yi king ndîi Okastas ngê u yi doo kwo, Kada pini knî y:oo yoo a kp:aa y:e. Lóma tpémi y:oo Nju tpémi dépêngê kp:aa tumo, ala yi mwiyémwiyé. ² Yi dini ghi ngê Kwîdiniyês Sidiya tpémi yi kada pini ngê doo ya. ³ Pi kpââ u l:êê dîy:o pi yintómu yi p:o p:o loo. ⁴⁻⁵ Njósép ka kwo, Nyi Dépidi u tii nedê pini ngmê, Dépidi kwéli a pyodo, Petîlem, mî y:i dp:uu yé. U yémî p:uu Méli k:ii Nasalet a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee knopwo, Petîlem mî taa knopwo. Pi kpââ tédê p:aa a nt:ee wo. ⁶⁻⁷ K:omo tpile Méli mbwili pââ ndîi, ngmênê dpî ngomo knî yi k:oo yi p:aa dépwo ya, hosi ndonki knî yi ngomo k:oo mî kee knopwo. Yi ghêpê wo, tp:oo kaa y:i tpyó, kpîdí pee ngê kwédi kê ngê, hosi knî yi kmaapî tédê y:i yó.

Sipi y:ee:ee pyu knî y:oo Yesu u ngwo mî m:uu ngópu

⁸ Yi dyámê pee p:uu sipi w:uu y:enê pyu yoo ngmêdoo kwo, mgîdí vy:o w:amî mbêmê sipi w:uu dnye y:enê dé. ⁹ Nmî Lémi u enjel ye ngmê ta, nmî Lémi u wuu yi pwo mî kéé ngê. D:ud:umbiy:e nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ¹⁰ Enjel ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, Kópu mb:aa nmye yed:a núw:o, u l:êê dîy:o pi yintómu knî y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. ¹¹ Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, ala mgîdí vy:o Dépidi u p:o kêda t:aa. Yepê, Yi pini nmî Lémi ndêndê, mye nmyi Mbwámê. ¹² Yepê, Alanté nmye myeme ngmê, tp:ee kamî nmyinê pyw:êmî ngmê, kpîdí ngê kwédi kê ngmê, hosi knî yi kmaapî tédê a dpî.

¹³ Dini ghi ngê enjel ngê u danêmbum ye a kéli ngê, Chóó Lémi u enjel mê yilî m:uu ngópu, dnye wéti, Chóó Lémi dnye chaa kîgha, apu,

¹⁴ Chóó Lémi nmî pwo a tóó, nmo chaa kîgha.

Nmyi Mbwámê dyámê mbêmê da dy:ââ, mu kópu u dîy:o u kwo nmyi ch:anê dniye.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê enjel knî y:oo sipi w:uu y:enê pyu yoo a kuwo tumo, Chóó Lémi ka

mê diyé dniye, yi tpóknî y:oo noko yepê, Petîlem lee kmêle, nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo dé vyi, nye m:uu koo. ¹⁶ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Petîlem límîlîmî ngê mî taa dniye, Méli ghee a pyw:ee dumo, Njósép u k:ii dnye ya, apê, Tpómu kamî hosi knî yi kmaapî tédê mu dpî. ¹⁷ Yi m:uu ngópu, apê, Kî vyílo. Kópuni enjel ngê yi tpémi p:uu ye vyi too, pi knî yi ngêédî a nté tumo. ¹⁸ N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, ngwéti dniye. ¹⁹ Méli ngê yi kópu yilî u gha vy:o yé too, doo nuw:onuw:o dé. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê sipi w:uu y:enê pyu yoo mê diyé dniye, maa p:uu dnye wéti, kópuni ny:ee tumo, kópuni m:uu tumo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi dnye chaa kîgha. Enjel ngê kópuni ye mî vyi too, yi tpémi yinté mîné pyw:ee ngópu.

Yesu u pi u ngwo ntaa ngópu

²¹ Wo pyudu mî loo, woloni ngê Chóó Lémi u l:ii Yesu p:uu t:ee ngópu, u pi ntaa ngópu, apê, Yesu, enjel ngê n:ii u pi Méli ka vvu, ghêlî k:ii mbwili ngê daa pyodo.

Tpómu Chóó Lémi ka u ngwo núw:o ngópu

²²⁻²⁴ Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu vy:o kópu ngma a d:êê ngê, apê, Pyópuni dê tpamê knomomê, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a ya yédi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kîngî nî. Apê, Wo podoy:a choo t:ââ, vy:êmê miyó Chóó Lémi ka choo néne dé, kpêê yiyé pyu ngê adî nk:êênî dé, u tupwó machedê ngê u ngwo adî pyodopyodo. Yi kópu u ntiyentiye u l:êê dîy:o Njósép mupwoknî Njedusalem lee dniye. Mósisi ngê kópu m:uu a d:êê ngê, mye ntiye ngópu. Yi kópu ala. Tp:ee mââ kaani yintómu Chóó Lémi u nêni dé, yi pye mî knî y:oo Chóó Lémi ka dny:oo pywupwi dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núw:o ngópu.

²⁵ Pi vy:ee ngmêdoo ya, Njedusalem, u pi Simiyón, k:uuchêm u pi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpîmo chââchââ, alanté dpîmo nuw:o, apu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, pini n:ii nmî Mbwámê ngê wa pyódu, límîlîmî ngê taa we. Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu doo ya, ²⁶ ala kópu u kwo a vvu, kwo, Ghêlî daanyi pw:onu, ngmênê nmyi Mbwámê mwiyé wa t:aa. ²⁷ Dini ghi

n:ii ngê Yesu u pye mî y:oo Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núw:o ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Simiyón y:i mye dy:ââ ngê. ²⁸ Simiyón ngê tpómu yi kêlê a ngópu, u kede paa t:ângo, wod:oo Chóó Lémi doo chaa kîgha, kwo,

²⁹ Mw:ââkó a Lémi, dpodoni a ka nyiné kpo, mo kalê nédi.

Kwo, Ngêê k:oo kaa nédi.

Kwo, Kópuni a ka nyiné vyu, awêde chi ntiye.

³⁰ Kwo, Pini n:ii nyiné ngmidi ngê, nmî Mbwámê,

a chóo a ngwolo dê y:oo atédí m:uu. *

³¹ Kwo, Pi dyêêdî yintómu yi ngópu nye tpyuu.

³² Kwo, Yélini daa Nju tpémi yi pywápê ngê wa pyódu,

ala tpémi u l:êê dîy:o nyoo Yisîléli tpémi yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu.

³³ Simiyón ngê kópuni vyi too, Yesu p:uu, Njósép cha yi ngwétingwéti u kópu ngê pyaa dniye. ³⁴⁻³⁵ Simiyón yi l:êê dîy:o doo ngêpê, u kuwó dini ghi ngê Yesu u pye Méli ka kwo, Chóó Lémi ngê ala tpémi a ngmidi ngê, Yisîléli tpémi yiné wa chámê té. Kwo, Yi chóo yi gha dmi yi l:êê dîy:o wa numo chámê té, woni yoo ala tpémi ngê wa ngee té, woni knî y:oo u wépi wa pwaa ngmê, yi chóo wa dyênê dmi. Kwo, Nmî ng:aa t:emî u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê da dy:ââ, ngmênê pi yilí u kwo adnyi kwopwepe, yiné ye k:omodanê pyu ngê adîn:aa ya. Kwo, Mu dini ghi ngê anyin:aa nyepê, mbê ngê y:ay:a wanyi pwiyé. *

³⁶⁻³⁸ Pyââ ngmê yi dini ghi ngê myedê loo, u pi Ana, u mî u pi Panuwel, Asê u tii ñedê pyópu ngmê. Pyââ vy:ee, u m:ââ woloy:a mê páádi, u moo k:ii m:ââ pyudu ma ngópu, yed:oo u moo pwene. Yi kuknwe dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dpîmo ya, yi kêlî ghi dêpê kuwo ngê, w:êênî mgídí vy:o Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, u ngêpê wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o, dye ghi knî ngmê ngê nté dêdpîmo pîpî. Dini ghi n:ii ngê Njósép mupwoknî m:uu too, Chóó Lémi kwuno ngê. U kuwó dini ghi ngê Njedusalem tpémi yi vy:o, n:ii

knî y:oo nmî Mbwámê dnye t:âât:ââ, yi yéli ye yi tpémi p:uu dpîmo danêmbum. *

Njósép mupwoknî Nasalet u ngwo mé diyé dniye

³⁹ Mósisi ngê tpómu kamî knî yi p:uu kópuni a d:êê too, Njósép cha y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê d:uu tumo, yi p:o mé diyé dniye, Nasalet, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. ⁴⁰ Yi tp:ee yi kaa wo, wêdêwêdê u mênê yaa wo, Chóó Lémi u kwo dpîmo a vyuwo, u nuw:o myedê népwi ngê.

Yesu ngê chóo u maa u ngwo a yó

⁴¹ M:ââ yintómu yi k:oo Njósép mupwoknî Njedusalem dnyimo lêpî, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa têdê. * ⁴² Dini ghi n:ii ngê Yesu u m:ââ y:a mé miyó ngê doo ya, yi nááli têdê mye lee dniye. ⁴³ Dini ghi n:ii ngê yi nááli machedê ngê pyodo, yoo mé nyalê wo, yi p:o p:o mé diyé dniye, ngmênê Yesu daa loo, Njedusalem a yaa wo. U pye mî yi lama dêpwo ya, Dpo kuwo ngmê. ⁴⁴ Yinê ye, Nyi yoo knî yi k:ii kada dê ghê dmi. Yi wéni a kêlî ngópu, dêdpîmo nuw:onuw:o. Maa p:uu p:aani n:ii dpî dniye, yi p:aani dini ghi n:ii ngê taa dniye, wod:oo yi tp:ee dpîmo nmy:uu, yi yoo knî ye yi pyipe knî ye dpîmo póó, yipu, Nyi tp:ee angênê? ⁴⁵ Dêpê pyw:ee ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye Njedusalem mé diyé knopwo, ntumokwodo mî taa knopwo, yi dpî knopwo. ⁴⁶ Womumo mw:aandiye Chóó Lémi u ngomo chedê mênê pyw:ee ngópu, apê, Ndiye pyu ndîi knî yi k:ii mu pyede, apê, mu ng:aang:aa té, apê, ye myeka póó. ⁴⁷ Yélini y:oo dnye ng:aang:aa dé, yi nyepênepê u kópu ngê pyodo, noko yipu, Kî tpémi u nuw:o ndîi, mâawe knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê ka danêmbum té. ⁴⁸ U pye mî y:oo dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, ngwéti knopwo, u pye ngê kwo, Kî tpémi. Kwo, Lukwe dîy:o ye kópu nye chi d:uu. Kwo, Mî k:ii kîny:oo nmy:uu ngi, nuw:onuw:o u wo my:ee chedê. ⁴⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o dpo nmy:uu nê? Yepê, Angénté, dpî lama daa tóó M:aa ngê u dpodo têdê dê kaa nê? ⁵⁰ Kópuni ye vyu, Njósép cha y:oo dêpê w:ee ngópu.

* **2:30:** Taitas 2:11 * **2:34-35:** Is 8:14-15; 1 Kódin 1:23; 1 Pita 2:6-8 * **2:36-38:** 1 Tim 5:5 * **2:41:** Ex 12:1-14,24-27

⁵¹ Nasalet kwéli a ndê dniye, Yesu u kii y:i mê diyé dniye, Yesu ngê yi dnye dê mb:aamb:aa ngê doo nyêmî dê. U pye ngê yi kópu yilí u gha vy:o doo yiyé dé. ⁵² Dini ghi n:ii ngê Yesu kaa wo, nuw:o ndîi u mênê yi yaa wo, pi knî ye pi mb:aa ngê doo ya, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê myedoo ya.

3

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Njon 1:19-28

¹ Lóma tpémi yi king Okastas dini ghi n:ii ngê pwene, u wo tp:ee Taipidiyas ngê u d:aa a kâádî ngê. M:ââ y:a mê limi mî loo, Sekídaiya tp:oo Njon ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. Yi dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo Nju tpémi dnye y:enê dé, yi kada pini u pi Pontiyas Paléti. Antipas Helodi ngê Nkálili tpémi doo y:enê dé, mu kópu u díy:o Lóma tpémi y:oo yi kada pini ngê y:oo pyódu ngópu. U mbwó Pilipi ngê Itudiya tpémi Tídakonaitis tpémi yinê doo y:enê dé, Laisaniyas ngê Apílini tpémi yinê doo y:enê dé. ² Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu ndîi miyó doo ya, Anas pini dê Kayapas. Yi yéli doo kwo, Sekídaiya tp:oo Njon w:amî mbêmê doon:aa ya, daa yoo vy:o. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu y:i mîné nyongo, u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. ³ Njon mbwaa ndîi Njódan wope wope p:aani p:aani dpîmo lêpî, pi knî ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Nmyi dono yilí yi l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo kuwa nmyi chóó nmyi ghê dniye. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, n:aa mbápitísîm kígha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilí u kuwó u ngwo wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi. ⁴ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,
Nmî Lémi u maa a yé yó,
maa mb:aa yidó yé yó. *

⁵ Ghi nkîlínkîlî a nmy:ee tóó,
paa ghi dpî ché tóó,
mbu mbodo myoo ché tóó,
maa kwolo ngmê dé ntênê dpo yé tóó,
nmî Lémi u maa p:uu duu kíngmê kwo.

⁶ U kuwó dini ghi ngê nmî Mbwámê ngê yi máádi wa a kwolo,
pi yintómu knî y:oo yi pini u ngwo wa m:uu ngmê.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísîm kígha, y:i pi yilí u kwo loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísîm kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módó, yepê, Nmyo k:omodané pyu yoo. Yepê, Lukwe díy:o nmyinê nmye, Mbápitísîm mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. ⁸ Yepê, Nmyi dono yilí mwiyé kée tóó. Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilí dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. Yepê, Ala kópu namê tpaépê, Epílaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vyyuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vyyu, ngmêê nmyi dono yilí yi l:êê díy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kâádî ngmê. Yepê, Vyílo yi yéli ye ada a vyyuwo. *

⁹ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadí kíyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:ii nt:u mb:aamb:aa ngê daa kelekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹⁰ Pi knî y:oo kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu? ¹¹ Yepê, N:ii u mb:êê pee ndîi, pinté yoo mîchoo a wopwe dé. Yepê, Nté myenté, n:ii u ngópu nté a tóó, choo yêêpî. ¹² Tákisi ngêêpî pyu yoo myedê lee dniye, apê, Njon ngê nye mbápitísîm kalê nmîne. Njon ka póó dniye, kwo, Mââwe, ló kópu ngmanmî d:uu? * ¹³ Yepê, Tákisi ndapî u ntââ mbêmê dmyina a ngêêpî. Yepê, Yoo namê dódó, nmyi chóó nmyi ndapî ndîi nama a ngêêpî. ¹⁴ Helodi u lede ngmê knî y:oo kwo, Nmo angênté dé? Kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Pi u tpile módó nangmê ngî, pi p:uu kêêmî nangmê kââ. Yepê, Nmyi dpodo u pywuu p:uu namê danê, u ntââ ngê nmye choo ya.

¹⁵ Pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, ndoo apê wu Njon vyílo. Apê, Nmî kada wa ghê, Lóma tpémi wanmî ngm:ii

* 3:4: Is 40:3-5 * 3:8: Dpodo 26:20 * 3:12: Luukí 7:29

kalê té, yed:oo nmî chóo anmî ya. ¹⁶ Njon ngê pi yintómu knî ye yepê, Nê kuu. Yepê, A kada pini kíyedê pwiyé knî, pini n:ii u pi ndîi. Yepê, Nê tédê, d:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóo Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísîm kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamyé mbápitísîm kalê nmyo. ¹⁷ Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

¹⁸ Yesu u kópu mb:aa p:uu Njon ngê yoo daa kópu ngmídi p:uu doo ndiye kîgha dé. ¹⁹ Ngmênê Njon Antipas Helodi p:uu myedpîmo danê, mu kópu u l:êê díy:o Antipas Helodi ngê u kpâm kpîpî ngê, u mbwó kpâm Helodiyas t:âmo ngê, kópu dono mê yilî dpîmo d:uud:uu. * ²⁰ U kuwó dini ghi ngê Antipas Helodi ngê kópu dono ndîi ngmê d:uu ngê, Njon mbwa k:oo kmungo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísîm kwólu Mátiyu 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹ Antipas Helodi ngê Njon mbwa k:oo ghêlî daa kmungo, Yesu Njon ka loo. Dini ghi n:ii ngê Njon ngê pi yintómu mbwaa paa kmênê too, Yesu mbwaa paa mye kmênê ngê. U kuwó dini ghi ngê Yesu doo ngêpê, u mí ka, mbóo u ngwo u kwo a kpêmî ngê, ²² Chóo Lémi u Ghê Dmi vy:êmê kii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. Mbóo p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóo, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Yesu Kédisu u tii Mátiyu 1:1-17

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ chópu, yi ngwo u m:ââ pyoloy:a ngê doo ya. Yoo alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Yesu Njósép tp:oo, Eli u kee.

²⁴ Eli u mí Matati. Matati u mí Lipi.

Lipi u mí Melîki. Melîki u mí Njanay.

Njanay u mí Njósép. ²⁵ Njósép u mí Matataiyas.

Matataiyas u mí Emos. Emos u mí Nahum.

Nahum u mí Esîli. Esîli u mí Nankay.

²⁶ Nankay u mí Maati. Maati u mí Matataiyas.

Matataiyas u mí Seméni. Seméni u mí Njóséki.

Njóséki u mí Njóda. ²⁷ Njóda u mí Njówanan.

Njówanan u mí Lésa. Lésa u mí Sedapapel. Sedapapel u mí Siyaltiyéli. Siyaltiyéli u mí Nédi.

²⁸ Nédi u mí Melîki. Melîki u mí Adi.

Adi u mí Kósam. Kósam u mí Elîmadam.

Elîmadam u mí Edî. ²⁹ Edî u mí Njósuwa.

Njósuwa u mí Eliyesa. Eliyesa u mí Njódim.

Njódim u mí Matati. Matati u mí Lipi.

³⁰ Lipi u mí Simiyón. Simiyón u mí Njuda.

Njuda u mí Njósép. Njósép u mí Njónam.

Njónam u mí Elayakim. ³¹ Elayakim u mí Méliya.

Méliya u mí Mena. Mena u mí Matata.

Matata u mí Natan. Natan u mí Dépídi.

³² Dépídi u mí Njési. Njési u mí Opédi.

Opédi u mí Mbówas. Mbówas u mí Salímon.

Salímon u mí Nason. ³³ Nason u mí Aminatap.

Aminatap u mí Adîmin. Adîmin u mí Anî.

Anî u mí Hesîdon. Hesîdon u mí Pedes.

Pedes u mí Njuda. ³⁴ Njuda u mí Njakóp.

Njakóp u mí Yisak. Yisak u mí Epîlaham.

Epîlaham u mí Tela. Tela u mí Nahó.

³⁵ Nahó u mí Seduki. Seduki u mí Leyu.

Leyu u mí Peléki. Peléki u mí Epédi.

Epédi u mí Sila. ³⁶ Sila u mí Kainan.

Kainan u mí Apakîsadi. Apakîsadi u mí Sem.

Sem u mí Nówa. Nówa u mí Laméki.

³⁷ Laméki u mí Mîtusîla. Mîtusîla u mí Inóki.

Inóki u mí Njadédi. Njadédi u mí Mahalalil.

Mahalalil u mí Kainan. ³⁸ Kainan u mí Inos.

Inos u mí Séti. Séti u mí Adam.

Adam u mí Chóo Lémi.

4

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódo Mátiyu 4:1-11; Mak 1:12-13

* **3:19:** Mát 14:3-4; Mak 6:17-18

¹ Dini ghi n:ii ngê Njon ngê Yesu mbwaa paa kmênê ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu d:ud:umbiy:e a nt:ee ngê. Yesu ngê Njódan mbwááni a kuwo ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê w:amî mbêmê núwo. ² Setan ngê y:i doon:aa dódó, u yi u ngwo doo kwo, Dpodoni Chóó Lémi ngê u kwo a y:ângo, apê, yi dpodo pêdê kuwo ngê.

Wo podoy:a Yesu ngê nté dêpwo pîpî. ³ Dini ghi n:ii ngê dómu u ngwo keke, Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, kî chêêpî ngma a ngini, nté ngê pyódu ngi, ma ngi. ⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini. *

⁵ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê Yesu mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu límîlímî ngê y:i u kwo mênê kéma too. *

⁶ Setan ngê kwo, Ala tpile yilí nga waní kêté, yoo yintómu yi kada waní kaa ngi, wanyi y:enê dé. Kwo, Yi tpile yintómu a chóó a nêni dé, a chóó n:aa y:enê té. Kwo, Pini n:ii aní ngmídi, u ntââ adí y:enê dé. ⁷ Kwo, A dnye nye nyêmî knomomê, ye ala tpile yintómu yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi.

⁸ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini chi châachââ, kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo. *

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê. Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, ¹⁰ mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

¹¹ Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo, nyi dê chêêpî u mênê daanyinê dêê dê.

¹² Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini kidima a tókótókó. *

¹³ Setan ngê Yesu doo dódó, u kópu yintómu chedê ngê, ngmênê dêê wo, wod:oo Yesu mwiyé mêtê kuwo ngê. *

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu Mátiyu 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴⁻¹⁵ Yesu Nkálili Wee u kwo mêtê diyé wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê y:i dpîmon:aa dpodo, p:aani p:aani yi ngêpê ngomo knî yi k:oo lîme wo ngê myedpîmon:aa dêêpî. Yi wee u kwo pi yintómu knî y:oo u pi yi ny:ee ngópu, dnyimo chaa kîgha.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet Mátiyu 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶ Yesu Nasalet kwéli kaa wo, y:i mêtê diyé wo. Lîme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yoo yi k:ii ngêpê ngomo k:oo kee dniye. Dnye ngêpê, u kuwó dini ghi ngê kópu yilí n:ii Mósisi ngê a d:êê too, pi ngmê ngê knî ngma a kp:aa ngê, Yesu u nkwo ghêêdí wo, puku kpââ u l:êê díy:o yi kada mîné ghê wo. ¹⁷ Chóó Lémi u kópu dyuu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngomo t:âât:ââ pyu ngê yi puku Yesu ka a núwo. Yi puku até yi pywálí ngê, ala kópu dyuu y:i a pyw:ângo, pi knî yi ngêêdí a kp:aa ngê, yepê,

¹⁸ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nê.

Yinê a ngmídi noo, a ka pê,

Ngópuch:anê knî ye a kópu mb:aa chin:aa tpapê dé.

A ka pê, Mbwa k:oo yélini a wee, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê a pw:iipw:ii nmyo.

A ka pê, Yélini my:oo a pyede, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywálípywálí té.

A ka pê, Yélini pi dono kwulo a pyede, kwulo dp:uu dyé té. *

¹⁹ A ka pê, Pi knî ye dp:uu vyi ngi,

Daa kêmakêma nmî Lémi ngê u yoo a ngêêpî.

²⁰ Yesu ngê puku dmi mêtê kuwo ngê, ngomo t:âât:ââ pyu ka mêtê y:ângo. Chóó u ya tédê mêtêdaa diyé wo, yi kada mîné yaa wo, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Ala ngwo

* **4:4:** Deut 8:3   * **4:5:** Njon 12:31; 14:30   * **4:8:** Deut 6:13-14   * **4:12:** Deut 6:16; 1 Kódin 10:9   * **4:13:** Hipílu 2:18; 4:15   * **4:18:** Is 61:1-2

a dêêpî. Ngêpê ngomo k:oo pi yintómu knî y:oo dnye y:enê. ²¹ Wod:oo dêêpî kn:ââ ye chópu, yepê, Kópuni nmye d:a kp:aa, awêde a chóó dí ntiye. ²² Kópu mb:aa ye yilí vyu, yi nuu u kópu ngê pyaa dniye. Noko yepê, Kí kópu mb:aa lónté a tpaépê té, daa ndiye pyu ndîi, Njósép tp:oo. ²³ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Ala mgongo kópu a ka wanmyinê vyi ngmê, a ka nye, Mumdoon yi kpeede, ye nyóóchóó mē pyi ngi. Yepê, Ala kópu a ka am:ii vyi ngmê, Pi knî y:oo ala kópu nmo a vyi ngópu, Nê ngê kópu ndîi yilí Kîpêênnyem a d:uud:uu ngê, a ka nye, ala ngwo yinté kópu knî nmí ngópu ngmê d:uu ngi, ye u ngwo nga wanmo kélímí mbê dmi. ²⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémí y:oo d:uudpî châpu ngmê. ²⁵ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha u dye ghi ngê Yisiléli tpémí Chóó Lémi ka dêdnya a kélímí. Yepê, Chóó Lémi kée ngópu, u komo kapî pyu Ilacha ka dêdnya a ng:aa. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê tpii dépê gh:ay ngê, m:ââ pyile d:ââ wéni. Yepê, Yi ngwo m:uu ghê wo, nté chedê ngópu, dnye dómudómu. * ²⁶ Yepê, Yisiléli tpémí yi vy:o kuknwe yilí doo dómudómu, ngmênê Chóó Lémi ngê Ilacha ngmê ka daa dy:ââ ngê, Ilacha ngê daangmê ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisiléli tpémí u ngwo mb:ii too, Ilacha kn:aa dyámê pee p:uu dy:ââ ngê, Sadepata pyââ y:i ngmêmí ngópu, yi m:uu u dye ghi ngê yi pyópu daa pwene. * ²⁷ Yepê, Yinté kópu mu ala, Ilasa u dye ghi ngê, k:omo tpile Yisiléli tpémí yi vy:o pi yilí yi p:uu too pee mbii leprîsi doo ya, ngmênê Ilasa ngê daangmê ngópu. Yepê, Pi mu ngmidi pyi ngê, daa Yisiléli pi, u pi Naaman, Sidiya pi. * ²⁸ Yi ngêpê ngomo k:oo pi yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee tumo, a w:ee ngópu, apê, Kí pini nmí p:uu a mgongo. ²⁹ D:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, ghêêdí dniye, Yesu mgîmí ngópu, kuwa núw:o ngópu. Yi p:aani u ma-knopwo paa ghi ngmêdoo ya. Yesu y:i núw:o ngópu, apê, Y:i nm:uu d:ii, apê, pw:oo we. ³⁰ Ngmênê yi kêlê a pwii wo, yi vy:o mí loo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Mak 1:21-28

³¹ Yesu Kîpêênnyem loo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Líme wo knî yi k:oo yoo dpîmo ndiye kîgha dé. ³² Kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o kópuni ye dpîmo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaépê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaépê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé. ³³ Líme wo ngmê ngê ngêpê ngomo k:oo pi ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini ngê yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e mbwolo, ³⁴ kwo, Yesu Nasalet pi. Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo, nyi u nuu u pi. ³⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi kmêna ngê yi pini yi ngópu mbwódo danê ngê, dyââpe u ngwo daa t:ângo, wod:oo yi pini a kuwo ngê. ³⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, noko yepê, Kí lónté kópu. Noko yepê, U wêdêwêdê ndîi, u pi nye ndîi, kmêna knî y:oo u dnye dpî ny:ee ngmê, u ngwo dpî ngm:ii kalê té. ³⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, Yesu u pi ngê yi wee a ngêêdí.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mátiyu 8:14-17; Mak 1:29-34

³⁸ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu Saimon u p:aa pee loo, u ngomo k:oo kee wo. Saimon u mbywé pyââ doo mbii, Yesu ka yuu até yedê y:ee ngópu, kwo, U ntââ wany:uu pyi? ³⁹ Yesu u kwo loo, u nkîgh:ê mí ghê wo, yi mbii ka kwo, Ye pyópu a kuwo ngi. Wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mē ghêêdí wo, nté ye mē y:ângo.

⁴⁰ Kââdí dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémí yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê yélini yi yoo dnye mbii, yi yéli y:oo yi pwopwokopwe yoo Yesu ka a núw:o tumo. K:omo tpile daa mbii ngmidi ye doo ya, ngmênê Yesu ngê kêê yi mbêmê ngmêngmênté doo yiyé, doo pyipyi

* 4:25: 1 Kings 17:1,7; 18:1; Njems 5:17 * 4:26: 1 Kings 17:8-16 * 4:27: 2 Kings 5:1-14

dé. ⁴¹ Mbii pyu yoo yi vy:o n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yoo yi komo y:oo dnye kapî, dnye kââ, Yesu ka kópu, Nyi Chóó Lémi Tp:oo. Yesu ngê danêmbum ye doo kwódukwódu, mu kópu u díy:o ala kópu yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, kî vyîlo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu pi yintómu yi lama ghêlî k:ii yaa we. Yesu ngê yi kmêna yintómu ngm:ii kalê too.

Yesu ngê Kîpêênnyem u ngwo a kuwo ngê Mak 1:35-39

⁴² Womumo mw:aa mgîdí vy:o, Yesu ngê kada a y:ângo, pi kwéli dêpwo a ya, y:i loo. Pi knî y:oo dnye nmy:uu. Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Ng:ii mwiyé mî ya kmêle. ⁴³ Yepê, Doo u ntââ ala p:aani u mo daanî ya. Yepê, P:aani p:aani kópu mb:aa ye myenîn:aa tpaê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye nîmo danêmbum. Yepê, Yi dpodo ñedê Chóó Lémi ngê a kaa noo. ⁴⁴ Yi dyámê pee p:uu p:aani p:aani dpîmo lêpî, yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa dêêpî.

5

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mátiyu 4:18-22; Mak 1:16-20; Njon 1:35-51

¹ Dye ghi ngmê ngê Yesu Nkenesadet Kpé Lêê u nkîgh:ê atédoo kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye doo tpaê. Pi yilî ngê pyodo, dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, Yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmî ny:oo. ² Yesu ngê tii pââ p:uu dinki miyó até yi módu, woni Saimon mbwémi Andru yi dinki, woni Njems mbwémi Njon yi dinki. Yi yéli nipi dnyimo dpodo. Yesu ngê apê, Yi dinki dê atédê pêêdí d:oo, apê, yi peede u pwoo dê mu ghêêghêê d:oo. ³ Yesu ngê Saimon ka kwo, Saimon. Kwo, Nîinki gh:ay yó, k:oo n:aa wowo, kyedekyede mu mwada y:i núw:o nédi, pi knî ye y:i nîmo dêêpî. Saimon p:uu y:oo yi kópu d:uu ngópu, dinki mwada kêténi núw:o ngópu, Yesu k:oo doo a ya, yoo u ngwo doon:aa ndiye kîgha dé.

⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlî ngê, Saimon ka kwo, Dinki kpé u kwo núw:o koo, pwoo y:i anyi

kéé yó. * ⁵ Saimon ngê kwo, Mââwe. Kwo, Ala mgîdí dp:o vy:u, pwoo k:oo te doo gho. Kwo, Ngmênê kópuni a ka chi vyi u l:êê díy:o, pwoo kpé u kwo nmono kéké. ⁶ Dini ghi n:ii ngê pwoo kéé ngópu, te yilî a gho, daa kêmakêma te knî y:oo pwoo pî chaa ngópu, ⁷ wod:oo yi pyipe knî ye dnye kpede, yepê, Nmyi dinki al:ii a núw:o yó, anyi ngee nmédi. Wod:oo yi pyipe yoo y:i loo, mî ngee tumo, dinki dê yi k:oo te yilî ché ngópu, daa kêmakêma pî vy:êê knopwo. ⁸ Dini ghi n:ii ngê Saimon Pita ngê yi kópu yi módu, Yesu yu km:ee dyimê wo, yu mbodo dê y:e k:ame ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kwo, nyi nmî pwo pini ndêndê. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe, mu kópu u díy:o nê pi dono. Kwo, Doo u ntââ a nkîgh:ê daanyi kwo. ⁹ Saimon u yoo knî yi k:ii yi ngwétingwéti u kópu ngê pyodo, ¹⁰ Sepédi tp:oo dê Njems mbwémi Njon yi ngwétingwéti u kópu ngê mye pyodo. Yesu ngê Saimon ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ntee nye te vuywó yédi, mu dini ghi ngê yinté anyin:aa pi vuywó. * ¹¹ Wod:oo yi dinki dê tii pââ p:uu a pêêdí dumo, yi tpile yilî yintómu y:i a kuwo tumo, Yesu u kuwó ghê dniye.

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mátiyu 8:1-4; Mak 1:40-45

¹² Yesu p:aa ngmê doo ya, y:i pi ngmê u kwo a loo. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, kwodokwodombiy:e k:ame ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, Mââwe. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ¹³ Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê. ¹⁴ Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. * ¹⁵ Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:êê mî

* 5:4: Njon 21:3-7 * 5:10: Luukí 11:23 * 5:14: Lev 14:1-32; Luukí 17:12-14

chaa ngê, pi yintómu knî y:oo Yesu u pi mî ny:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi dêpwo a ya, Yesu dnye yâmuyâmu, woni knî y:oo u yi doo kwo, U kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni knî y:oo u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne. ¹⁶ Yesu ngê dpîmo a kuwokuwo dé, pi kwéli dêdpîmo a ya, y:i dpîmo lêpî, u Mî ka y:i dpîmon:aa ngêpê. *

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mátiyu 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷ Wo ngmê ngê Yesu ngomo ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé. Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo y:i myednye kwo. Yi yéli daa p:aa ngmîdi a ndê dniye, woni yoo Nkálili Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njuda Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njedusalem a ndê dniye. Pi pyipyi u l:êê díy:o, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê Yesu u ntââ ngê doo ya. ¹⁸ Pi ngmê knî y:oo ngmîtedmi mbêmê pi ngma a dnyinê ngópu, Yesu kwéli doo ya, yi p:aani pee a núw:o ngópu. Yi pini kpâlî dé ntóó dé. U yi y:e doo kwo, Nmî pyipe Yesu u ngópu nm:uu tpyé, nyi pyi ngê. ¹⁹ Ngmênê maa dêpwo ya, pi yilî ngê pyodo, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Wod:oo yi pini ngomo pw:ono km:êê ngópu, ngomo pw:ono puu ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini u ngmîtedmi mbêmê yedê ngê y:i a ghîpî ngópu, Yesu u ngîma mî yé ngópu. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kélîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A mbwó, nono yilî yintómu dí chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. ²¹ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo noko dnye danêmbum, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa né kâádî. Noko yepê, Chóó Lémi mu ngmîdi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dí chedê. Noko yepê, Doo u ntââ pi ngê yinté kópu d:uudpî vyi. ²² Kópuni tumu vyi tumo, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nmye nuu mbumu té. ²³⁻²⁴ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dí chedê, Chóó Lémi ngê nono

yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kélîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kélîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmîtedmi a ngini, p:o lili. ²⁵ Yi ngwo yi pini yi vy:o ghêêdí wo, ngmîtedmi n:ii mbêmê doo dpî a ngêêdí, Chóó Lémi u chaa kîgha kn:ââ y:i a chópu, u p:o dí. ²⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, mye nkîngê mbê dniye, apê, Nmî pwo pini nmî vy:o ayi kwo. Chóó Lémi chaa kalê ngópu, apê, Nyepênypê u kópu knî awêde ngmudu m:uu.

Yesu ngê Lipi u ngwo ngmîdi ngê

Mátiyu 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi. Yi pini ndapî ngêêpî u ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. ²⁸ Wod:oo ghêêdí wo, u tpile yintómu a kuwo ngê, Yesu u kuwó ghê wo.

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Lipi ngê Yesu u l:êê díy:o kmaapî ndîi ngma a pwââ, u ngomo k:oo. Yi kmaapî tēdê tákisi ngêêpî pyu yilî mî ta, pi yilî mye ta, nipi dnye kmaapî. ³⁰ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii nmye kmaapî té, nmye mbwaa ndanî té. ³¹ Yesu ngê yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. ³² Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo, yenipi, Nmyi dono kée tóó, Chóó Lémi ka mē diyé dmyeno.

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mátiyu 9:14-17; Mak 2:18-22

³³ Yesu ka kwo, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté dpî kpîpî ngmê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo a ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi yoo yi p:uu ndiye pyu knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi, a mbwaa ndanî

* 5:16: Mak 1:35

nyédi. Kwo, Yinté myedny:oo d:uud:uu, nté myedny:oo kpîpîkpîpî. ³⁴ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. ³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóo nté wa kpîpî ngmê.

³⁶ Yesu ngê yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê kpîdî kamî dpî pwila, daawa chaa, kpîdî mbwee p:uu puu u ngwo daawa a kâádî. Yepê, Yi kópu wa d:uu knomomê, u kpîdî kamî wa dyênê, kpîdî pee kamî daa kpîdî mbwee u pee, miyó dē dono ngê wa pyaa knî. Yepê, Kpîdî pee kamî, kpîdî pee mbwee daa numo yi pee dē, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dē.

³⁷ Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. ³⁸ Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. ³⁹ Yepê, Wain mbwee n:ii nmye ndanî ngmê, u nt:u kópu nmyi l:êê ghi mbwee dé. Yepê, N:ii ngê wain mbwee dpî nda, kamîni dini ghi n:ii ngê dpî d:uu, dpî mb:ii, dpo, Wain mbwee yi mb:aamb:aa. Yepê, N:ii ngê u l:êê ghi mbwee daawa kée té, a kópu kamî u mēnê daawa yââ.

6

*Yesu ngê lîme wo p:uu kópuni vyu
Mátiyu 12:1-8; Mak 2:23-28*

¹ Lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kēê yedê dnye vyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo, * ² Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmî lîme wo ngê nmye

dpodo té? * ³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? * ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pí ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdí, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. ⁵ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kēê dēpê t:ângo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dēêpî kópu dyuu nmye n:aa tpapê.

*Yesu ngê kóó ntóo u ngwo pyi ngê
Mátiyu 12:9-14; Mak 3:1-6*

⁶ Lîme wo m:uu ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo kee dniye, yoo doo ndiye kígha dé. Pi yi vy:o ngmédoo kwo, u wéni pee kóó ntóo. ⁷ Dēêpî pyu yoo Pádisi yoo y:i myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dēpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko. * ⁸ Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, kóó ntóo ka kwo, A gh:êêdé, pi knî yi ngîma a nkîgh:ê anyinê ghé. Wod:oo yi pini ghêêdí wo, Yesu ka loo, yoo yi ngîma mîné ghê wo. ⁹ Yesu ye póo wo, yepê, Nmî dēêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? * ¹⁰ Doo y:enê dé, kóó ntóo ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Yinté d:uu ngê, kóó mb:aamb:aa ngê mē pyodo. ¹¹ Yi kópu kada pini yoo yi nódó dnyinté daa kele, d:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, noko yepê, Ló kópu u ngwo ngmanmî d:uu. *

*Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó u ngwo
ngmîdi too*

Mátiyu 10:1-4; Mak 3:13-19

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu ngmê mbêmê loo, Chóó Lémi ka doon:aa ngêpê,

* **6:1:** Deut 23:25 * **6:2:** Ex 20:10 * **6:3:** 1 Sam 21:1-6 * **6:7:** Luukí 13:14; 14:1-5 * **6:9:** Njon 7:21-23
* **6:11:** Luukí 11:53-54

ngîdî mê wââ kwólu. ¹³ Dini ghi n:ii ngê wa wo, p:uu ndiye pyu knî ye ka wo, yepê, Al:ii a pwiyé dmyeno. Pi y:a mê miyó ngmîdi ngê, u dyépi ngê pyódu too. ¹⁴ Yi pi dmi Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Pilipi Mbatolomyu limo wono, ¹⁵ Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alîpayas tp:oo. Saimon yono, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u dîy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma lede knî y:oo dny:oo y:enê nmo. ¹⁶ Njudas mê ngmê, Njems tp:oo. Njudas Kédíyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî, myedpîmo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25

¹⁷ Mbu mbêmê dini ghi n:ii ngê mêdê ghêpê dniye, mbu vyyuwo kuwó ndîi ngmê mbêmê taa dniye. Yi pi dêpwo ghêdê, Yesu u paa u dî pwaa ngópu. Yi yéli yi vy:o p:uu ndiye pyu yilî doo kwo. Yélini Yesu ka lee dniye, daa p:aa ngmîdi a ndê dniye, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani a ndê dniye, Njedusalem tpémi myedê lee dniye. Ntii chedê yoo myedê loo, Taiya p:aani dê Saidon a ndê dniye. Yi yéli daa Nju tpémi. ¹⁸ Woni knî y:e u yi doo kwo, Yesu u dêêpî kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni knî y:e u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne. Wod:oo Yesu ngê pyi too. Yélini kmêna knî y:oo dyênê tumo, mye pyi too. ¹⁹ N:ii knî y:oo kêê p:uu dnyimo yiyé, u wêdêwêdê mbêmê dnyimo pyiyépyiyé. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo dnye kadakada.

Yesu mbu paa u ngwo doo dêêpî

Mátiyu 5:1-12

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile nmyo pinté yoo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi nmyoo, kóo k:oo wa kaa nmyo.

²¹ Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye dómudómu té, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o dîyo wanmy:uu pile dmi. Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye mbê té, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o dîyo anmyin:aa yumu. *

²² Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê a l:êê dîy:o pi knî ye wanmyi diya dmi, wa mb:ii nmyo, amye kéé nmyo. * ²³ Yepê, Yi dono vy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyaa dniye, myoo pywálf dniye, dono ngê kîngî pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi mgîní vyîmî u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê, mbóo p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi mo nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:e wunê kîmyedê d:uu tumo.

²⁴ Yepê, N:ii dé ndáápi yoo, dmyinê nkîngê.

Yepê, K:omo tpile nmyi ndapî ndîi dé, mb:aamb:aa ngê nmye pyede, ngmênê dîyo yi kópu machedê ngê wa pyaa dmi,

dono anmyinê pyw:ee ngmê. *

²⁵ Yepê, N:ii dé u ntââ mbêmê nmye pyede, dmyinê nkîngê, dîyo anmyin:aa dómudómu.

Yepê, N:ii dé a yumu té, dmyinê nkîngê, dîyo anmyin:aa mbê.

²⁶ Yepê, Pi yintómu knî y:oo adnyi chaa kîgha nmyomomê, ye dmyinê nkîngê. Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo ndêndê ngê dnyimo a kapî, pi knî y:oo dêdnyimo a cháâcháâ dé. Yepê, Yélini y:oo yi chóó yi kópu dyuu dnyimo a tpapê dé, pi knî y:oo vyîlo yidnyimo chaa kîgha dé.

Yesu u dêêpî kópu dyuu

Mátiyu 5:38-48; 7:12

²⁷ Yesu ngê yepê, Yélini a ka nmyinê ng:aa té, ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo dono nmye adnyi d:uud:uu, ngmênê ntââ ye nangê vy:u. Yepê, Yélini ye anmyi diya dmi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo

* 6:21: Tpyuu 7:16-17 * 6:22: Njon 16:1-2; 1 Pita 4:14

* 6:24: Njems 5:1-6 * 6:27: Lóma 12:20; 1 Pita 3:9

choo ya, kópu mb:aa y:e dmyinê d:uud:uu dé. * 28 Yepê, N:ii ngê dono nmye wa d:uu, u l:êê díy:o dmyinê ngêpê. Yepê, N:ii ngê nmyi mgapî u yi adî kwo, u mb:aamb:aa Chóó Lémi ka moo dmy:ee yó. * 29 Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. Yepê, Pi ngê nmyi nkuwo kpîdî dê t:âmo knomomê, nmyi mbwo kpîdî myoo t:âmo ngê, u kwo nangê kwódu. 30 Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi tpile ngmêdê ngî knomomê, u kwo nangê vyi, A ka mêtê ki. 31 Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé.

32 Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adî ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîi ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Pi dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya. 33 Yepê, Nmyi yoo knî yi k:ii anmyi numo ngêêpî knomomê, yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîi kópu. Yepê, Yoo dono mye yinté dé, a numo ngêêpî nyédi. Yepê, N:ii dé doo u ntââ dé, daawa ngee nmyo, wanmyi ngee t:oo, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu. 34 Yepê, Pi ka ndapî anyi y:oo, u kuwó dini ghi ngê amoo wumo knomomê, Chóó Lémi ka yi kópu daa ndîi kópu. Yepê, Yoo dono y:oo yi kópu mye d:uud:uu ngópu, noko ndapî a yémî ngópu, numo piy:e mêtê wumwe nyédi. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî ngmanmyi y:ee ngmê, wumwe u pi ye daanmyi vyi ngmê, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu. 35 Yepê, Ala kópu kamî dmyinê d:uud:uu. Yepê, Yélini y:oo dono nmye a d:uud:uu ngópu, ye mêtmyinê mb:aamb:aa. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî dmyinê yémî, wumwe u pi ye mêtangê vyi. Yepê, Yinté anmyi d:uud:uu, ye u Díghê Lémi ntee a tóó, yinté anmyi ya. Yepê, K:omo tpile yoo dono dé, Chóó Lémi daa kwunokwuno

ngópu, ngmênê kópu mb:aa ye yilí wunê d:uud:uu ngê. 36 Yepê, Nmyi Mí ka yoo ntee dpî ch:anê dmi, yinté yoo nmye myedny:oo ch:anêch:anê. *

Pi u pi dyede

Mátiyu 7:1-5

37 Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. Yepê, Pi knî yi kn:aadi te kópu ndîi ngê nangmê pyódu, nmyi kn:aadi te kópu ndîi ngê u nkwo daawa pyódu t:oo. Yepê, Pi knî yi dono kópu nmyi kuwó dpî kée tóó, nmyi dono kópu yinté yi kuwó u nkwo wa kée t:oo. * 38 Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê u nkwo ada a yeedeyeede nmyo, mtíkó ngê kêê nmye daawa a t:oo, mb:aamb:aa ngê wa a nt:ââ. Yepê, Pi knî ye angêntoo yeedeyeede ayinmyi kîgha, Chóó Lémi ngê yintoo yeedeyeede nmye amyedê kwolo. *

39 Yesu ngê ngongo ye ngmê kwólu, yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolo dê dono ngê myekîngî pyaa knî. Yepê, Miyó dê ngwolo kopwe dê, ye lónté adpî paa? Yepê, Maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Pi knî ye maa mb:aa nê kêma, yi pini u lama maa mb:aamb:aa ngê choo ya, yi máádi kîngî kn:aadi. 40 Yepê, Pwoo l:âmol:âmo n:ii ngê nmyi nuw:o adî kîgha, doo u ntââ yi pini u kada daanmyimo y:aa dmi. Yepê, Kópuni yilí u mênê adnyi ya, anmyi ndê t:oo, doo u ntââ kn:aa kópu daamunmyi ndê ngmê. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi l:êê ghi dmi nî wátí té, yi pini u dono kópu kîngmê ya, mu kópu u díy:o yi kópu dmi p:uu amye ndê ngmê. 41 Yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe díy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede. 42 Yepê, Lukwe díy:o yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nmî mbwó, tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe díy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpó ngî tóó,

* 6:28: Lóma 12:14 * 6:36: Epeso 4:32 * 6:37: Mát 6:14; Njems 2:13 * 6:38: Prov 19:17

u kuwó dini ghi ngê yéî mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéî yi dyââpe nangê pwaa té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum
Mátiyu 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chikini n:ii nkwodo kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwodo d:uudpî kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwodo dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwodo mêd:uudpî kaalí. ⁴⁴ Yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyiné w:ee, anye, Kí chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwodo kéme kîgha daanyiné ngee, dpumo nkwodo t:aa kîgha myedaanyiné ngee. ⁴⁵ Yepê, Yoo myenté. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpapê ngê. Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpapê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpapê too. *

Ngomo wuwó pyu dê yi mgongo danêmbum
Mátiyu 7:24-27

⁴⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o a pi ndîî ngê nmye pyépi ngmê, a ka nmyimo, Nmî Lémi. Yepê, A dnye daa nmyi ng:aa. * ⁴⁷ Yepê, Pini n:ii a ka wunê lêpî yédi, a kópu dyuu wumê ng:aang:aa ngê, myewumê cháâcháâ too, yi pini p:uu mgongo nmye ngmên:aa kîgha. * ⁴⁸ Yepê, Ngomo dini ghi ngê dpî wó, k:ââ u mgî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîî ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaá. ⁴⁹ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa cháâcháâ too, yi pini p:uu mgongo nmye my:oon:aa kîgha. Yepê, Yi pini ngê u ngomo dnyinté dpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té. Yepê, Yópu ndîî dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:ii dpî tpaá, dpî tpikimbiy:e.

7

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê
Mátiyu 8:5-13

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlî ngê, yed:oo Kîpêênnyém loo. ² Lóma lede yoo yi kada pini ngmê yi doo ya. Yi pini u dpodo pyu yoo yi vy:o u dpodo pyu ngmê, u nuu u pi, doo mbii, daa kêmakêma doo pwopwo. ³ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê Yesu u pi nyongo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo u kada pini knî u kwo ngmê dy:ââ ngê, yepê, Ala kópu u kwo nyi vyi yó, U ntââ wa a lê, a dpodo pyu amî pyi. ⁴ Yesu ka a lee dniye, yi kópu u kwo mí vyi ngópu, kwo, K:omo tpile daa Nju pi, Lóma pi, ngmênê pi mb:aa. Kwo, U ntââ u dpodo pyu wany:uu pyi. ⁵ Kwo, Nmî yoo Nju tpémi yi k:ii nmî nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê u nódo a tóó, chóó u ndapî ndîî kée ngê, nmî ngêpê ngomo u ngwo nmî wó. ⁶ Wod:oo Yesu ngê ngm:êê too. Kada pini u ngomo chedê daa kêmakêma dnye taataa, kada pini ngê u pyipe yoo Yesu ka m:uu dy:ââ ngê, kwo, Kada pini ngê atéda dy:ââ nmo, nmodê, Nyi a ngomo k:oo kîdangé nî, mu kópu u díy:o d:aa u ntââ, nmodê, doo u ntââ a ngomo k:oo daawa a kee. ⁷ Nmodê, Yi kópu u l:êê díy:o u kwo d:oo n:ee. Nmodê, Nyi muchoo a ya, ngmênê kópu ngma a vyi ngê, a dpodo pyu u ngwo a pyiyépyiyé. ⁸ Nmodê, Kópuni nyi ngê wunê tpapê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Nmodê, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Nmodê, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Nmodê, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Nmodê, Nyi ngê a dpodo pyu u l:êê díy:o pyiyépyiyé u pi a vyi ngê, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé. ⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênnyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu ye diyé wo, yepê, Yisíléli tpémi yi vy:o wuntoo kêlímî pyu d:oo ngmê módu. ¹⁰ Kada pini ngê yélini Yesu ka dy:ââ too, dini ghi n:ii ngê u ngomo k:oo diyé dniye, apê, Kada pini u dpodo pyu kîmaa pyiyé.

* 6:45: Njems 3:10-12 * 6:46: Mát 7:21 * 6:47: Njems 1:22

Yesu ngê kuknwe tp:oo u ngwo mêtê pyidu ngê

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, pi mê yilí yi k:ii p:aa ngmê lee dniye, u pi Nééní. ¹² Dini ghi n:ii ngê yi p:aani chêtêpî mbwa chedê taa dniye, yi p:aani tpémi y:oo pi ntóó kuwa ngma a pw:ii ngópu, u kmênêkmênê têtê dneye íeíe. Pini n:ii ntóó dneye dnyinédnyinê, yi pini kuknwe ngmê tp:oo, u tîdê mbwó dèpwomu ya, d:o mu ngmidi. Yi p:aani pi yilí yi kuknwe u k:ii dneye ya. ¹³ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yi kuknwe módu, u kwo ch:anê wo, kwo, Namê mbê. * ¹⁴ Wod:oo ntóó u pyinê ngwódu, ngmîtédmí p:uu kêtê yó. N:ii kní y:oo dneye dnyinédnyinê yi paa u dí dmi puwâ, wod:oo Yesu ngê yi pini ntóó ka kwo, Kí pini, a dneye nyeni, a pyidu, ntênê yey. ¹⁵ Wod:oo yi pini a pii wo, ntênê yaa wo, danêmbum kn:ââ mê chópu, Yesu ngê u pye ka mê y:ângo. * ¹⁶ Pi yintómu nkíngê mbê dniye, Chóó Lémi dneye chaa kígha, noko yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ndíi nmî vy:o ngmatédê t:aa. Noko yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ da chaa. ¹⁷ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê yi wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo yaa wo, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo mye yaa wo.

Njon Baptist ngê pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Mátiyu 11:2-19

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, chóó p:uu ndiye pyu kní y:oo Yesu ngê kópuni yilí doo d:uud:uu, u kwo a nté tumo, wod:oo Njon p:uu ndiye pyu miyó ye mbwolo, ¹⁹ nmî Lémi ka dy:ââ doo, yepê, U kwo dpí póó cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka lee knopwo, kwo, Njon Baptist ngê nga atédê dy:ââ nyo, nyedê, U kwo dpí póó cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? ²¹ Yi ngwo dini ghi ngê, yi tpódu yi ngópu Yesu ngê mbii pyu daa ngmidi pyi ngê, woni yi mbii u mo u mo dé, ngwolo kopwe daa ngmidi mye pyi ngê. Yélini y:e yi kmêna

dnyimo kwo, yi kmêna ye ngm:ii kalê too. ²² Njon p:uu ndiye pyu dê ye yepê, Kópuni dpí m:uu t:oo, kópuni dpí ny:ee t:oo, yi kópu yilí Njon ka dpumo nté tóó. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilí Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. Kwipi, Yélini dèdnyimo vvyuwo, yélini mēka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dèdnyimo m:ii, mēka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kímaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dneye mēka nyēmī ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mēkīyedē pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê kní y:oo Kópu Mb:aa a nyēmī ngmê. * ²³ Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njon p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi kní ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amí mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mum-doo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dneye nyēmī? Yepê, Kêle. ²⁵ Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé, u nté ndapí yilí, w:amí mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi. ²⁶ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapí pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mê tóó. ²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vvyu, u komo kapí pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:eey:ee pyu ngada waní kâa, maa yinê amínê yé.

²⁸ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamí vy:o wa ghê dmi, Njon amédê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

²⁹ Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, pi yilí mye yi k:ii, Njon u kópu dyuu ny:ee ngópu, apê, Ndê kópu, apê, Chóó Lémi u maa mb:aa

* **7:13:** Luukí 8:41-42,49-55 * **7:15:** 1 Kings 17:21-24; 2 Kings 4:36 * **7:22:** Is 35:5-6; 61:1; Mát 15:30-31; Mak 7:32-37; Luukí 4:18; 5:12-13; 7:12-16

kînmî kn:aadi ngê. Yepê, Yi yéli yintómu Njon ngê mbápitisîm kalê too, ³⁰ ngmênê Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi u maa kn:aadi ngópu, Njon u wépi pwaa ngópu. * ³¹ Yepê, Yi yéli lónté yéli. Yepê, Lukwe díy:o Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ³² Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi, yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ³³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpapê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti. ³⁴ Yepê, K:omo tpile nté dîni kpîpkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli núknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîi. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. * ³⁵ Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalí, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê.

Yesu ngê pyópuni u dono yilí chedê ngê

³⁶ Pádisi ngmê, u pi Saimon, Yesu ka kwo, A p:aa pee nté dp:uu ndii, wod:oo yi pini u ngomo k:oo kee dniye, kmaapî tédê dnye ya. ³⁷ Yi p:aani pyââ ngmêdoo ya, mââ ti módó. Yi pyópu ngê yi nyongo, apê, Yesu Saimon u ngomo k:oo ka tóó, u k:ii ka kmaapî té. Yi pyópu ngê pód:a ngma a núwo, tuu mb:aamb:aa. ³⁸ Saimon u ngomo k:oo kee wo, Yesu u nkîgh:ê mî ghê wo, yu km:ee dyimê wo, yi doo mbê, Yesu yu kpâpu dê ngimi ngê a ndê doo. Dini ghi n:ii ngê mbê a kêlî ngê, mbodo gh:aa dmi pywálî ngê, Yesu yu dé u ngwo mé pyi doo, mye nt:uu kalê doo, tpileni d:ââ a núwo, yu kpâpu dê

yi mbêmê a pii ngê. ³⁹ Yi Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, u gha vy:o apê, Kî pini ngê Chóó Lémi u komo ndêndê ngê wo kapî, ye pyópu n:ii ngê a vyêpívyêpî, pêdê w:ee, pêdê, Kî pyópu ngê pyââ dono, u wépi paa puwâ. ⁴⁰ Yesu ngê Pádisi ka kwo, Saimon. Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpapê. Saimon ngê kwo, Mâawe. Kwo, Vyi ngi. ⁴¹ Yesu ngê kwo, Pi miyó dê y:oo ndáapi ngmê ka ndapî knî ngmê dmy:ee ngópu, kwo, Díyo am:ii wumo té. Yesu ngê kwo, Woni ngê limoy:a dmy:ee ngê, woni ngê limo yono y:a dmy:ee ngê. ⁴² Kwo, Yi pini dê y:e wumwe doo u ntââ ngê pyodo, wod:oo yi ndáapi ngê yi tpódu yi tp:uu dê chóó mêtê kêlî doo. Kwo, Saimon. Kwo, Nga n:aa póó. Kwo, Ló pini nódo yi ndáapi u nuu ghi ntênê wa yââ? ⁴³ Saimon ngê kwo, Ndo. Kwo, N:ii u tp:uu ndîi yedê kêlî ngê. Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. ⁴⁴ Yi pyópu ka diyé wo, Saimon ka kwo, Ala pyópu p:uu chi nuw:o. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo d:a kee, mbwaa a ka choo kpo, a yi dê u ngwo pîdî ghê dê, ngmênê ala pyópu ngê mbê n:ii dê kwolo, u ngimi ngê a yi dé u ngwo dê ghê dê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê maa pyi dê. ⁴⁵ Kwo, Dnyinté che chipé nê, ñ:uu a kpââ pee p:uu choo dyîngo, ngmênê yidî t:aa ala pyópu ngê a yi dé yi p:uu muka nt:uu, doongê yó. ⁴⁶ Kwo, Dnyinté che chipé nê, olipi wulu a mbêmê choo yó, ngmênê ala pyópu ngê tpileni d:ââ da núw:o, tuu mb:aa, a yi dê yi mbêmê da pii. ⁴⁷ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Ala pyópu ngê kópu mb:aa n:ii yilí a nga dê d:uu, u ngwo d:a w:ee, d:ê, Ala pyópu nódo a nuu ghi dnyinté daa tóó, mu kópu u díy:o u tp:uu ndîi kîd:a kêlî, u dono yilí dî chedê té. Kwo, N:ii u tp:uu daa ndîi yed:a kêlî, a nuu ghi nódo dnyinté a tóó. ⁴⁸ Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Nono yilí dî chedê té. ⁴⁹ Yélini yi kmaapî tédê dnye ya, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu? Noko yepê, Mumdoono dono dpî chedê té? ⁵⁰ Ngmênê Yesu ngê yi pyópu ka kwo, A ka che kêlîmî mb:anê, nono yilí u ngwo dî chedê té. Kwo, Nono yilí mênangê nuw:onuw:o dé, chi lèpî, mb:aamb:aa ngê mêtchin:aa ya.

* **7:30:** Mát 21:32 * **7:34:** Luukí 5:30; 15:2

8

Pyópuni yoo Yesu p:uu dnye ya

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii p:aani p:aani lee dniye, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu kópu mb:aa pi knî ye dpîmon:aa tpaépê. * ² Pyââ ngmê knî y:oo Yesu mye ngm:êê ngópu. Yi pyópu yoo woni knî Yesu ngê wunê a pyi too, woni knî y:e yi kmêna mye ngm:ii kalê too. Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyââ ngmê, Yesu ngê pyópuni u kmêna pyudu knî wunê a ngm:ii kalê too. ³ Pyââ myomoni u pi Njówana, u moo u pi Chusa, King Helodi p:uu dpodo pyu yoo yi kada pini. Pyââ pyoloni u pi Susana. Yi pyópu knî y:oo yi chóó yi ndapî dnyimo kéké, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii u ngwo dnyimo mbonombono dé.

*Witi nt:ene u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:1-9; Mak 4:1-9*

⁴ Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka loo, daa p:aa ngmidi a ndê dniye. Dini ghi n:ii ngê nipi a wó, Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁵ Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, tépê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, yoo yi pwo doo m:ii, ímê knî y:oo ma tumo. ⁶ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmê mî dyimê dniye, tépê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pii dniye, kââdí ngê nt:ââ too, mu kópu u díy:o tépê daa nt:umunt:umu, nkumu u mênê dêpwo ya. ⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too. ⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé tépê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yintómu yi nkwo doo yonoy:a yonoy:a kele. Dini ghi n:ii ngê mgongo ye a kéli ngê, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyiné nuw:onuw:o.

*Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo
Mátiyu 13:10-17; Mak 4:10-12*

⁹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mgongoni chi kwolo, u nt:u

* **8:1:** Mát 27:55-56; Mak 15:40-41; Luukí 23:49; 24:10
Njems 1:22

kópu lukwe? ¹⁰ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpaépê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dèédèê, ye aní mgongo, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê.

*Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu
Mátiyu 13:18-23; Mak 4:13-25*

¹¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Mgongoni dí kwolo, ala u nt:u kópu. Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, pi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye yinté a tpaépê too. Yepê, Yi kópu pi woni knî yi mênê nt:u dpî kaalí, woni knî yi mênê nt:u d:uudpî kaalí. * ¹² Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté wédêwédê dé, yi ngópu dmi dpî kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpî kee, yi nt:u dmi d:uudpî kaalí, mu kópu u díy:o Setan ngê yi kópu dpî t:ámo té. ¹³ Yepê, Witi w:uu woni knî t:aaní mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadî yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Yi tókótókó tédê límî k:ii ngê dpo ghay dmi, u ngwo dpî kpîpî nê. ¹⁴ Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapí, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o u kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalí. * ¹⁵ Yepê, Witi woo woni knî tépê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, yoo mb:aa, Chóó Lémi u dnye y:oo a nyémí ngmê, Chóó Lémi d:uudpî kpîpî ngmê, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpî kaalí. *

¹⁶ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê

* **8:11:** 1 Pita 1:23 * **8:14:** Luukí 18:18-27 * **8:15:**

lam dpo vuyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgîdí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ. Yepê, Yélini u kwo dpî lee dmi, tpile yilí u ngwo dpî m:uu ngmê. ¹⁷ Yepê, Tumu kópu yintómu dîyo wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálí dmi. ¹⁸ Yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, mu kópu u dîy:o n:ii ngê a kópu dyuu wa a w:ee, dîyo knî m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tédêní kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa ngee, u nuwo wa a kuwo.

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mátiyu 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹ Yesu kwéli doo dêêpî, u pye ghee knî y:i taa dniye. U yi y:e doo kwo, Nm:uu m:uu. Doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u dîy:o Yesu yoo vy:o a gho. ²⁰ Pi ngmê ngê Yesu ka kwo, M̄ye ghee knî kuwa ka wee, ka poopoo ngi. ²¹ Ngmênê Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a nyêmî ngmê, yini yoo yi niye ghee knî. *

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Mak 4:35-41

²² Wo ngmê ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, dinki k:oo até yi wo dniye. Yesu ngê yepê, Kpé lêê mwada pee lee kmêle. Wod:oo kada a y:ee ngópu. ²³ Dini ghi n:ii ngê kédi ngópu, wod:oo Yesu dpî wo. U kuwó dini ghi ngê yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuyuwó ndîi ngê pyaa dniye, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, pwopwo yidnye nuw:onuw:o. ²⁴ Wod:oo Yesu u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mââwe, Mââwe. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. Yesu yedê pii wo, vuyuwó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuyuwó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mé kââ. ²⁵ P:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o a ka dp:ee kélímî té. Ngwéti dniye, nkîngê ngê y:ay:a mye pwiye dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vuyuwó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa chápu ngmê.

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. ²⁷ Yesu lyoko yi ghay wo, yi p:aani pi u kwo ngma a loo, kmêna yilí u ngwo doo kwo. Yi pini ngê u p:aa ló dini a kuwo ngê, kn:ââ mbwii dpîmo m:ii. Kpomo u mênê, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, yi kpomo knî yi mênê dpîmo kwo. ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo Ndîi Tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Kwo, Nga atédê nkêpê mb:anê, nangê kpada nê. ²⁹ Yi kópu u kwo vuy, mu kópu u dîy:o Yesu ngê kmêna ka mwiye vuy, kwo, Ye pini a kuwo ngi. Daa ng:êéntómu yi kmêna ngê yi pini dpîmo mbêpê kîgha. K:omo tpile yi p:aani tpémi y:oo yi pini dnyimo mgîmîngîmî, kóó yu puwóma ti ngê dnyimo kudukudu dé, ngmênê mēdpîmo pwapî dé, pi kwéli dēdpîmo a ya, yi kmêna ngê y:i dpîmo ñeñe. ³⁰ Yesu u kwo póó wo, kwo, M̄i n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dîdyênî. Yi kópu vuy, mu kópu u dîy:o kmêna yilí u ngwo doo kwo. ³¹ Yi kmêna knî y:oo Yesu ka kwo, Munmíkó, nmî kpadakpada tédê nangê dy:ââ nmo. ³² Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmédoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapî. Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. Yesu ngê yepê, U ntââ. ³³ Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê knî yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³⁴ Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vuyuwó, dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye núw:o ngópu. ³⁵ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. Pini n:ii u kmêna ngm:ii kalé too, Yesu yu km:ee doo ya, apê, Nmo ntee pini ngê mēka tóó, mēdaa ghétighéti, kpídí u paa mēka t:a. Nkîngê ngê y:ay:a u ngwo

* 8:21: Luukí 11:27-28; Njon 1:11-13

pwiyé dniye. ³⁶ Yélini yi ngópu Yesu ngê yi pini u kmêna ngm:ii kalê too, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu. ³⁷ Nkedísa Wee u kwo tpémi d:ud:umbiy:e nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, wod:oo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntâa anyiné kuwo nmo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo. ³⁸ Pini n:ii u kmêna yoo Yesu ngê ngm:ii kalê too, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntâa wanî ngm:êê ngi? Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêlé, chi ya. ³⁹ Kwo, P:o mê dini, Chóó Lémi ngê kópu ndîi n:ii nga dê d:uu, pi knî ye chin:aa tpapê. Wod:oo kada a y:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê yi pini yi wee u kwo p:aani p:aani loo, Yesu ngê kópuni u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mêtê pyidu ngê

Mátiyu 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilí m:uu ngópu. Yi yéli y:oo Yesu dnye t:âât:ââ, mîné tipé ngópu. ⁴¹ Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Yesu yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, U ntâa a p:o ng:ii mwiyé am:ii lee knî. ⁴² Yi kópu Yesu ka dmy:ee ngê, mu kópu u dîy:o tp:oo módó doo a mbii, daa kêmakêma doo pwopwo. Yi dmââdí u tîdê mbwó dêpwomu ya, u m:ââ y:a mê miyó ngê doo ya. Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mê yilí yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

⁴³ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mê miyó ndîi, wêê p:uu dêpê vyâ. K:omo tpile kpeede yilí p:uu dnyimo dpodo, ngmênê dêdnyimo pyipyi. ⁴⁴ Yi pyópu Yesu u kuwó a ta, u kpídí p:uu kêê a yó, wod:oo wêê a vyâ. ⁴⁵ Yesu ngê yepê, Kêê a p:uu n:aa dê yé? Pi yintómu knî y:oo a wópu ngópu. Pita ngê kwo, Mââwe, mêtêkimê póó. Kwo, Pi kînga dîdyênî. ⁴⁶ Ngmênê Yesu ngê kwo, Daa ye kópu p:uu n:aa danê. Kwo, Pi ngmê ngê kêê a p:uu kêdê yé, u l:êê dîy:o a wââ u ngwo dê kee. ⁴⁷ Yi pyópu ngê apê, Até ngê da pywálí nê, wod:oo nkíngê mbê wo, Yesu yu km:ee mî

dyimê wo. Kópuni u l:êê dîy:o Yesu p:uu kêê yó, u ngwo pwiyé wo, pi yintómu yi ngêêdí Yesu ka a nté ngê. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, A ch:am, a ka che kêlímî mb:anê, u ngwo chi pwiyé. Kwo, Yi kópu machedê, u nuw:onuw:o ngê kêê kîdangê t:oo. Kwo, P:o mê dini.

⁴⁹ Yesu ngê u danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Njm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntâa kî mââwe ngê mêtêdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mêtêkidingê núw:o. ⁵⁰ Yesu ngê yi kópu yi nyongo, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkíngê. Kwo, Chi kêlímî, mê pwiyépyiyé. ⁵¹ Dini ghi n:ii ngê ngomo chedê taa dniye, Yesu ngê ngomo k:oo pi daa kmungo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon, yi dmââdí u pye mî yi k:ii vyílo dé yi km:êê too. ⁵² Pi yintómu knî y:oo yi dmââdí ntóó dnye mbumu, u l:êê dîy:o myednye mbê. Yesu ngê ngongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpî. ⁵³ Yesu dnye yu-muyumu, mu kópu u dîy:o yi lama doo ya, apê, Kêdê pw:onu. ⁵⁴ Ngmênê Yesu yi dmââdí kwulo kele, kwo, Kî dmââdí, a pyidu. ⁵⁵ Wod:oo u ghê dmi u kwo mêtê diyé wo, yi ngwo mêtê pii wo. Yesu ngê u pye mî ye yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo. ⁵⁶ U pye mî yi nyepênepê u kópu ngê pyodo, ngmênê Yesu ngê ye kwódu ngê, yepê, Kópuni dî d:uu, pi knî ye nangê vyí.

9

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mátiyu 10:5-15; Mak 6:7-13

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntâa ngê myiné pyépi nmyo, anmyin:aa pi pyipyi, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ² Yepê, Pi knî ye n:aa dyede nmyo, ala kópu ye dmyinên:aa tpapê, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yepê, Myedmyinên:aa pi pyipyi. ³ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o. Yepê, Nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi tpile péé nangmê núw:o, nté nangmê núw:o, ndapí

nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpídí my-
omoni myenangmê núw:o. * ⁴ Yepê, P:aani
p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê,
P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê,
ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u
dí yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo. ⁵ Yepê,
Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi
p:aani tpémi y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo
knomomê, yepê, yi dnye dê daadnyimo
nyêmî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi p:aani
dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi
yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani
tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê,
awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó
Lémi u yoo. * ⁶ Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu
knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, p:aani p:aani
lee dniye, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye
dnyen:aa tpaépê, myednyen:aa pi pyipyi.

*Antipas Helodi Yesu p:uu u ngwo doo
nuw:o*

Mátiyu 14:1-12; Mak 6:14-29

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnyimo pyo-
dopyodo, Antipas Helodi Nkálili tpémi yi
king ngê doo ya. Yi kópu knî yi pí dmi yi
nyongo, u nuw:o yilí ngê u ngwo u kwo
pyodo, mu kópu u díy:o pi ngmê knî y:oo
kópu, Njon Baptist kímêdê pyidu. ⁸ Woni
knî y:oo kópu, Ilacha kímaa t:aa, woni knî
y:oo kópu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo
wunê dnyimo a kapî, ngmê kêda pyidu.
⁹ Helodi ngê u gha vy:o apê, Njon Baptist
mbwámê kinî châpwo. Apê, Pini n:ii u kópu
dyuu n:aa nyêmî té, apê, wu n:uu? Apê, Yi
pini a chóó u nkwo ngêp:aa m:uu.

*Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo
mbono ngê*

*Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Njon 6:1-
15*

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dyépi yoo
mêdê diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo, u
kwo mîné nté tumo. Yesu ngê yi mo núw:o
too, p:aa ngmê mî tee dniye, u pi Mbetísaida.
¹¹ Yoo yi nt:anê kada a y:ee ngópu. Kwéli mî
tee dniye, yoo ndîi y:i mye loo. Yesu ngê a
chipé too, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu
ye doo danêmbum, n:ii dé dnye mgîni vyîmî
mye pyi too.

* **9:3:** Luukí 10:4-11 * **9:5:** Luukí 10:11; Dpodo 13:51

¹² Dini ghi n:ii ngê kââdí t:ono ghê wo,
p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî u kwo
lee dniye, kwo, Kî yéli mê dy:ââ té, p:aani
p:aani dny:oon:aa nté pywupwi, yi chóó
yi dpî tēdê dmi ngmēnyinê pyw:ee y:e, mu
kópu u díy:o daa p:o nmo pyede. ¹³ Ngmêné
Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye
ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yin-
too ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbidédi
tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede,
mê ntini daamo a tóó. Kwo, U yi nga a
kwo, Kî yéli yi ntââ ntini anm:uu pwila?
¹⁴ (Mââ limo yono yono y:a y:i doo ya.) Yesu
ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê
yó, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê limoy:a a
pyódu yó, mbwódo yaa dniye. ¹⁵ Yinté d:uu
ngópu, mbwódo yaa kalê tumo. ¹⁶ Yesu ngê
mbídédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî
doo, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi yi l:êê
díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu
knî ye y:ee too, apê, Pi knî ye yee téne. ¹⁷ Pi
yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo.
Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye
pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo
ngópu.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyu

Mátiyu 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸ Wo ngmê ngê Yesu u mo até yidoo
ngêpê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo yedê lee
dniye, ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye
nê n:uu? ¹⁹ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a
tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo,
Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu,
Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a
tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi
u komo wunê dnyimo a kapî, ngmêkêda
pyidu, nyi vyílo. ²⁰ Yesu u nkwo ye póó
wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê
kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê,
nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo.
²¹ Yesu ngê yi kópu dpodombiy:e ye kwódu
ngê, yepê, Pi ka nangê vyi.

*Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu
u ngwo ye doo danê*

Mátiyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1

²² Yesu p:uu ndiye pyu knî ye chóó p:uu
ye modoo danêmbum, yepê, K:omo tpile nê
Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmîdi noo,

ngmênê kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, déêpi pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Yi yéli y:oo dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

²³ Yesu ngê pi yintómu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:o ní ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóo u kópu knî yi p:uu mêtîngê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o adí wélilí mgînî vyîmî, ngmênê dpo ngm:êê nêne. * ²⁴ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kîngî vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndé ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. * ²⁵ Yepê, Pini n:ii chóo u tpile knî yi p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o Chóo Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ²⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu, n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo wanî mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyê. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, M:aa, u enjel knî yi k:ii yi pi dmi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. * ²⁷ Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóo Lémi ngê chóo nmyi y:enê kn:ââ mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mátiyu 17:1-8; Mak 9:2-8

²⁸ Wiki ngmê mí loo, Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, y:i dnyen:aa ngêpê. Yi pini pyile knî yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu doo ngêpê, kwódo ng:oo dmi tpalé wo, u kpîdí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. ³⁰ Yi ngwo pi

miyó Yesu u k:ii dnye danêmbum, yi pi dê Mósisi pini dê Ilacha. ³¹ Yi tpódu myedpîmo a wuu mbele. Mósisi ngê Nju tpémi dono vy:o Yichip u mênê ntee a pw:ií too, Yesu u lama doo ya, Daa kêmakêma yinté kópu Njedusalem ngmênîmo d:uud:uu. Yi kópu p:uu dnye danêmbum. ³² Yi dini ghi ngê Pita u pyipe dê yi k:ii dnye dpî. Yi nyaa dniye, Yesu u wuu yi pwo yimí kée ngê, Yesu u nkîgh:ê Mósisi pini dê Ilacha m:uu dumo. * ³³ Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo Yesu dpîmo a kuwokuwo, Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. Ngmênê doo u lama doo mbumu. ³⁴ Pita ngê danêmbum ghêlí dêpê kêlí ngê, wod:oo nkalí too pee yi pwo ngmê yó, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ³⁵ Yi nkalí too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a Tp:ee, a chóo nê ngmîdi ngê, u kwo ntênê dmyinê ng:aa. * ³⁶ Yi dnyeni machedê ngê yi pyodo, apê, Yesu u mo mu kwo. Kópuni yi ngópu pyodo, pi ka ghêlí daa vyi ngópu. Yi kópu tumu yi mênê doo ya.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê nyuno pwopwo u ngwo doo ya

Mátiyu 17:14-18; Mak 9:14-27

³⁷ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi pyile knî yi k:ii mbu vyyuwo a ghêpê dniye, pi yilí Yesu ka loo. ³⁸ Yi yéli yi vy:o Yesu ka pi ngma a ka wo, kwo, Mâawe. Kwo, U ntââ a tp:ee mu ngmîdi wany:uu m:uu? Kwo, Nga daawa ch:anê? ³⁹ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, a kââ yédi, ntóo têtê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî. Kwo, Dye ghi yintómu yi kmêna ngê a tp:ee dpodombiy:e a kpakakpaka ngê. ⁴⁰ Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kídí nkêpê mb:anê, yed:ê, U ntââ wu kmêna anmyi ngm:ii kalé ngmê? Kwo, Ngmênê doo u ntââ ngê y:e dê pyódu. ⁴¹ Yesu ngê yepê, Nmyo lónté yéli. Yepê, Nmyo yoo dono, lukwe díy:o Chóo Lémi ka dp:ee kêlîmî té. Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dí Chóo Lémi

* **9:23:** Mát 10:38-39 * **9:24:** Njon 12:25 * **9:26:** Luukí 12:9; 2 Tim 2:12 * **9:32:** Njon 1:14; 2 Pita 1:16-18

* **9:35:** Luukí 3:22

ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kêlîmî. Yi pini ka kwo, Nm:ee al:ii a ñuw:e. ⁴² Dini ghi n:ii ngê yi tpémi Yesu u kêténi doo lêpî, u kmêna ngê dpodombiy:e vyâ, têpê mbêmê danê ngê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu, yi tpémi pyi ngê, u mî ka mê y:ângo. ⁴³ Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátiyu 17:22-23; Mak 9:30-32

Yesu ngê pi knî yi ngópu kópuni doo d:uud:uu dé, pi knî y:oo yi kópu dnyimo nyepênypê dé, ngmênê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ⁴⁴ Ala kópu nmyi nuwo kîdangê kuwo, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê. ⁴⁵ P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe díy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póo dniye, mu kópu u díy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátiyu 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶ Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe. Yi vy:o pini n:ii u pi ndîi ngê doo ya, yi kópu p:uu dnye kwopwepe. * ⁴⁷ Tumu kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, wod:oo tp:ee ngma a ngêédî, u nkîgh:ê kââ, yepê, ⁴⁸ Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê díy:o adî vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedî cháâcháâ nê. Yepê, Myenté, Pini n:ii ngê adî cháâcháâ nê, daa a mo adî cháâcháâ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedî cháâcháâ. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii u pi daa ndîi, vyîlo yi pini yidmyinê cháâcháâ. *

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Mak 9:38-40

⁴⁹ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi

kmêna kî ngm:ii kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u díy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê. ⁵⁰ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

Samédiya tpémi y:oo Yesu u wépi u ngwo pwaa ngópu

⁵¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Daa kêmakêma a dye ghi dyámê mbêmê machedê ngê a pyodopyodo, pi knî y:oo Njedusalem wa vya nê, ye daa kede wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii paa u nuw:o Njedusalem mê yé ngópu. ⁵² Maa p:uu p:aa ngmê u nkîgh:ê taa dniye, Samédiya tpémi yi p:aa ngmê. Yesu ngê u yi doo kwo, Yi nm:uu dpî dmi, wod:oo pi kada miyó kââ, apê, Tpile yilî nmî kada paan:aa l:âmo y:e. ⁵³ Ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem dnye lêpî. Apê, Yinê ye nmo yoo dono. Apê, Lukwe díy:o ala p:aani wa dpî dmi. * ⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê Njems mbwémi Njon y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e knopwo, Yesu ka kwo, Nmî Lémi, Chóó Lémi ka ala kópu vyi koo, Mbóó p:uu ndyuw:e ngma a ghêpê we, wu p:aani tpémi ndê ngê paa ma téne. * ⁵⁵ Ngmênê Yesu ye diyé wo, yi kópu ye kwódu ngê, ⁵⁶ wod:oo kn:aa p:aani mê lee dniye.

Pi ngê komo ngê kîngî vyi Yesu anî yâmuyâmu

Mátiyu 8:19-22

⁵⁷ Dini ghi n:ii ngê maa p:uu dnye paa, pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Kwéli anyi lê, ana a yâmuyâmu ngi. ⁵⁸ Yesu ngê kwo, Mumdoos anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, ínmê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyîmî tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoos nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê? ⁵⁹ Pi m:uu ka kwo, Cha a yâmuyâmu nê. Ngmênê yi pini ngê kwo, M:aa a ngópu mwiyé paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. * ⁶⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o, ngmênê nyi, a

* 9:46: Luukí 14:11; 22:24-27 * 9:48: Luukí 10:16; Njon 13:20 * 9:53: Luukí 10:33; Njon 4:9 * 9:54: 2 Kings 1:9-16 * 9:59: Luukí 14:26,33

ngm:êê nédi, yoo Chóó Lémi u yoo vy:o a chin:aa kapî dé. ⁶¹ Pi m:uu ngê Yesu ka kwo, A Lémi, ana a yâmuyâmu ngi, ngmênê a yoo knî ye nd:uu mwiyé nîmo tpaê. ⁶² Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nee k:oo tpiipi kn:aa ada a vuywo, nee wo mbêmê wa knî. Kwo, N:ii kn:aa adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu angênté adîn:aa dpodo. *

10

Yesu ngê pi pyud:oy:a mê miyó yi dpodo tédê dpodo tédê u ngwo dy:ââ too

¹ U kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê pi mê pyud:oy:a mê miyó ngmidi ngê, yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. ² Yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê y:i nté dédê ghédê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa too. Yepê, Yâpwo tédê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê díy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê. ³ Yepê, Dpî lee dmyeno. Yepê, Y:ee tîmêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. ⁴ Yepê, Ndapî nangmê núw:o, ndapî yiyé tédê u tpile nangmê núw:o, nmyi yi dópo kn:aani nangmê núw:o. Yepê, Gha pi yoo nmye adnyin:aa a vuywo. Yepê, Maa p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Lîmîlîmî ngê dmyinên:aa dpodo, mgî kîdmyengê pwaa ngmê.

⁵ Yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpaê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine. ⁶ Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpaê, yi kópu ye amêda a diyédiyé. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té. ⁷ Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo kwo, kn:aa mêtîngê lee knî. Yepê, Yi tpódu yi ngomo k:oo dny:oo kwo, y:i dny:oo kmaapi, mu kópu u díy:o pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. * ⁸ Pini n:ii dê p:aani n:ii dpîmo taataa knomomê, yi p:aani tpémi y:oo yi tpódu yi dnye dê dpîmo nyêmî knomomê, ntini n:ii yi l:êê díy:o adnyi l:âmol:âmo, dny:oo pîpî,

⁹ yi p:aani u pwopwopwe dpî pyi téne, ala kópu ye dny:oo tpaê, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê u yoo chóó u ngwo ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

¹⁰ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, pi knî y:oo yi wépi dê adnya a pwapî dê, ye yi ngópu kââ puu ghê dny:oo a wowo, ala kópu tââ ye dny:oo tpaê, ¹¹ Nmyi p:aa u têtê nyi yi yodo p:uu nye vyavya, ala kópu u ngwo dpo w:ee yó, Ala dp:oo Chóó Lémi u yoo. Yepê, Ala kópu ye myedny:oo tpaê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u yoo chóó ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê Chóó Lémi ngê daada a y:enê nmyo, wa mb:ii nmyo, mu kópu u díy:o dmyi mb:ii nyo. * ¹² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. ¹³ Yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî nî chópu, ngmênê yi dono doongê kéé tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yinté kópu ndîi w:aangmê d:uu ngê, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilî lîmîlîmî ngê pî kéé tumo, yi mbodo dmi pêdê ny:ii ngópu, tpéé kópu myepî vyi ngópu. ¹⁴ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té. ¹⁵ Yepê, Kîpêênnyem tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóo p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

¹⁶ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pini n:ii ngê nmyi dnye dmi a nyêmî ngê, daa nmyi mo nmyi dnye dmi ye nyêmî ngê, a dnye myeye nyêmî ngê. Yepê, N:ii ngê dpî mb:ii nmyo, daa nmyi mo dpî mb:ii nmyo, myoo mb:ii nê, daa a mo dpî mb:ii nê, n:ii ngê a dy:ââ noo, myoo mb:ii.

Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó u ngwo mêtê diyé dniye

* **9:62:** Pilipay 3:13 * **10:7:** 1 Kódin 9:6-14; 1 Tim 5:18

* **10:11:** Dpodo 13:50-51; 18:6

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó mēdē diyé dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Dpodo tēdē w:aa nm:uu pyw:ângo. Kwo, Mî mbēmē daa mbii pyu yoo yi mo nmeen:aa pyipyi dé, n:ii knî y:e yi kmēna dnye kwo, my:oo pyi too, yi kmēna y:e nmî ngm:ii kalē too. 18 Yesu ngê yepê, Nyââ, Lîmî u wuu ndîi ngê ntee a tóó, ngmēnē mēdaa ya yédi, yinté tpile ngmēnî módu. Yepê, K:omo tpile dyámē mbēmē tpémi yi pwo Setan u pi ndîi ngê doo ya, ngmēnē ala ngwo da ghay, mbwódo d:uu d:ii. * 19 Yepê, U ntââ ngê dí pyódu nmyo, k:omo tpile mg:ee tpile pē yi vy:o anmyin:aa m:ii, ngmēnē kópu nmye daangmēwa pyódu. Yepê, Setan ngê ló kópu nmye ngmadî d:uud:uu, wa dipî. * 20 Yepê, Ala kópu nangê vyi, W:aa dpo pyw:oo, pi knî y:e yi kmēna nmî ngm:ii kalē too, ngmēnē ala kópu dpî vyi yó, W:aa dpo pyw:oo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yoo kamî vy:o dē kaa nmo. *

*Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha
Mátiyu 11:25-27; 13:16-17*

21 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu a nt:ee ngê, w:aa a pyw:ângo, u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámē yi kada pini ndēndē. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u dîy:o kópuni dyuu a ka nyinē kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:oo dēpē w:ee tumo, ngmēnē yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. Kwo, N̄yóó nuw:o u pono nye vyápē. *

22 Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilî n:ii n:aa tpapê too, M:aa ngê yinē a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmē u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmē u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kēma, yi pini u lama M:aa ndēndē ngê adî ya. *

23 Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, yi mo ye yepê, Kópuni nmye mumu t:oo yi l:êê dîy:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. 24 Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, king yoo yi k:ii,

u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilî nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmēnē daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

Yesu pi ka vuywo p:uu pi knî ye u ngwo doo mgongo

25 Yélini y:oo Yesu dnye ng:aang:aa, yi vy:o dēêpî pyu ngmēdoo kwo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu nî dóó, wod:oo ghêédî wo, Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? 26 Yesu ngê kwo, Nangê lónté? Kwo, Puku yedê angénté a tóó? 27 Yi pini ngê Yesu ka kwo, Ala dēêpî kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinē nuw:o, u nuu u kópu yidmyinē d:uud:uu dé. Kwo, Yi dēêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, N̄yóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. * 28 Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. Kwo, Yi kópu dē anyi d:uud:uu dē, ye ghê kamî u ngwo anyinē pyw:oo. *

29 Pi yilî yi nuu ghi dmi yi dēêpî pyu nódo dēpwo ya, wod:oo u yi u ngwo doo kwo, Yesu ngê ala kópu a ka vyi ngê, Daa pi yintómu yi nuu ghi dmi nódo yichoo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka póó wo, kwo, Ló yéli yi nuu ghi dmi a nódo ngmadî ya? 30 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nju pi ngmê, Njedusalem a ndê wo, Njédikó doo lēpî. Maa p:uu kpáápi knî y:oo mgîmî ngópu, dnye vye, u ndapî t:âmo ngópu, u kpídî mye t:âmo tumo, ntóó kée ngópu, maa p:uu a kuwo ngópu, ngmēnē ghê tp:oo doo ya. 31 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu ngmê ngê yi máádi a kwólu. Dini ghi n:ii ngê yi pini módu, daa ngópu, u kwo mî loo. 32 Kwo, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu ngmê ngê yi máádi myedê kwólu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini ntóó módu, myedaa ngópu, u kwo myimî loo. 33 Kwo, U kuwó dini ghi ngê Samédiya pi ngmê ngê yi máádi até myeyedê kwólu. Kwo, K:omo tpile Samédiya tpémi nmyinē nmye yoo dono dé,

* 10:18: Njon 12:31; Tpyuu 12:8-9 * 10:19: Mak 16:18 * 10:20: Pilipay 4:3; Tpyuu 3:5; 20:12 * 10:21: 1 Kódin 1:26-28 * 10:22: Njon 3:35; 10:15 * 10:24: 1 Pita 1:10 * 10:27: Deut 6:5; Lev 19:18 * 10:28: Lóma 10:5; Nkal 3:12

ngmênê yi Nju pi Samédiya pi ka ch:anê wo. ³⁴ Kwo, U kwo loo, yimo knî yi p:uu wain a pii ngê, olipi wulu myedê pii ngê, yimo kwéli dnye ya, kpîdí pee ngê kwédi kê too, apê, Mb:aamb:aa ngê mê paa pyaa we. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pini ntóó chóó u ndonki pyipwo yó, p:aa ngmê núwo. Kwo, Yi p:aani ngomo ngmêdoo kwo, maa p:uu n:ii knî ye mgîdí dpîmo a ghayghay, y:i dnyimo dpî. Kwo, Yi ngomo k:oo kee knopwo, Samédiya pi Nju pi ka y:i doo vyyuwo. ³⁵ Kwo, Womumo mw:aandiyê Samédiya pi ngê yi ngomo chóó ka ndapî miyó y:ângo, kwo, Ala pini ka chi vyyuwo. Ndapî ntémwi p:uu anyi dyênê, amêma amênê wumo té. ³⁶ Yesu yi dêêpî pyu ka póó wo, kwo, Kpaa pyu knî y:oo pini n:ii vya ngópu, u nuu ghi wu pini pyile knî yi vy:o n:uu nódo yó? ³⁷ Dêêpî pyu ngê kwo, Pini n:ii ka ch:anê wo. Yesu ngê kwo, Yinté kópu vyílo yichin:aa d:uud:uu.

Mata mbwémi Méli yi danêmbum

³⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii p:aani p:aani dnye lêpî, p:aa ngmê taa dniye. Yi p:aani pyââ mbwémi miyó doo ya, yi pi dê Mata mbwémi Méli. Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:i taa dniye, Mata ngê mênê dóó kalê too, yepê, Díyo a ngomo k:oo nté dp:uu ma yó. ³⁹ Y:i taa dniye, mbwódo yi yaa dniye, Yesu ngê yoo doo ndiye kîgha dé. Méli a loo, yu km:ee mî yaa wo, Yesu doon:aa ng:aang:aa. * ⁴⁰ Mata u nuw:o dono ngê pyodo, apê, Kí mââwe yi t:aa, lukwe díy:o nté dyêêdí ngmídi dnye chono, wod:oo Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Nga d:oo ch:anê wo, a mo aní nté ch:eech:ee? Kwo, Méli daanyinê dy:ââ, daamî ngee nê? ⁴¹ Yesu ngê kwo, Mata. Kwo, Kidimê nod:enod:e. Kwo, Kópu yilí kidimê nuw:onuw:o. ⁴² Kwo, Kópu mu ngmídi u ntââ. Kwo, Méli u nuw:o kópuni p:uu a kwo, yi kópu yi mb:aamb:aa. Kwo, Yi kópu u kwo daanî kwódu. *

11

Yesu ngê kópuni vyyu, nmî Mî ka ngêpê p:uu Mátiyu 6:9-13; 7:7-11

* **10:39:** Njon 11:1-2; 12:2-3 * **10:42:** Mát 6:33; Njon 6:27 * **11:1:** Luukí 5:33 * **11:8:** Luukí 18:5 * **11:9:** Njon 14:13-16

¹ Wo ngmê ngê Yesu ghi ngmê até yedoo ngêpê. Dini ghi n:ii ngê u ngêpê a kéli ngê, p:uu ndiye pyu ngmê ngê kwo, Nmî Lémi, Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu yoo yi nuwo ngêpê ntee kwólu, kwo, yinté nmî nuwo my:oo kwéli. * ² Yesu ngê yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii

Munmíkó M:aa,
pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâchââ ngi.

Nmî y:enê kn:ââ límí k:ii a chépi.

³ Wonêwodiyédiyé u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

⁴ Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kée too,

nmî dono kópu yinté nguwo myoo kée té,
mêdaanyi nuw:onuw:o dé.

Nmî tókótókó ndîî tédê nangê núw:o nmo.

⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, mgîdí núknínuknî p:uu u mbwó ka wa lê, awo, A mbwó, nté pee a ka ngma a ki.

⁶ Kwowo, A pyipe ala ngwo ngmêdê t:aa, nté a ngópu daa tóó, ló ntini u kwo ngmanî y:oo. ⁷ Yepê, Yi pini ngê u mbwó ka ala kópu wa vyi, awo, Ala dpî dye ghi, nté a ka mékidimên:aa dmyinê. Kwowo, Keñe kînga dp:o kuwo, nmî mupwoknî aténgê dpî dpî dmi. Kwowo, Daanê pyidu, myedaanî ngee ngi. Kwowo, W:êênî wochi t:aa. ⁸ Yepê, K:omo tpile yi pini daawa pyidu, u mbwó ka nté daawa y:ee knomomê, ngmênê u mbwó ngê dyaa u kwo wa chedê, mywene u ngwo myedaadí kwo, ye wa pyidu, u mbwó ngê tpileni u yi adí kwo, u kwo wa y:oo. * ⁹ Yepê, Kópuni u l:êê díy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. * ¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adí nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adí depedepe, keñe u kwo wa kpêmî. ¹¹ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, ye mt:enge mbyuu u kwo daawa y:oo, awêde wa pw:onu. ¹² Yepê, Myenté, tp:oo ngê kpée w:uu u kwo wa dmyinê, pêla ngê

ng:ee daawa ngî, u kwo daawa y:oo, awêde wa kiye. ¹³ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmââdíma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyyuwo tédê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê u Ghê Dmi u kwo wa dmyinê, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:oo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu Mátiyu 12:22-30; Mak 3:20-27

¹⁴ Wo ngmê ngê Yesu ngê pi ngmê pyi ngê. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini ló dini a dyênê ngê, dnye dêpwo kîgha. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê a kuwo ngê, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Pi knî yi mênê ghê ghipé wo, yi nyepênypê u kópu ngê mye pyodo. ¹⁵ Ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. ¹⁶ Woni knî y:oo Yesu dnya a tókótókó, kwo, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ¹⁷ Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, yi kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. ¹⁸ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angênté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. ¹⁹ Yepê, Nmye ngênî póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii

kîgha too. ²⁰ Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kêmakêma chóó adî y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

²¹ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té, awêde u kaa taa ngê wa vya ngi. ²² Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, u kaa taa dpo ngî té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dî kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

²³ Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo vyyuwó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêépî nmo, te nmo dpî ngm:ii kalé té. *

Pi ka u kmêna u ngwo modo diyé Mátiyu 12:43-45

²⁴ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalé ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ tédê ka wumê vyyuwo yédi, dpo, Y:i n:uu yââ. Yepê, U yââyââ tédê d:uuwodê pyw:ee knomomê, ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, yi mîné diyédiyé. ²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó. ²⁶ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mê pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wááli knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mêdaa yinté. *

Pyââ ngmê ngê Yesu ka kópuni vyyu, u pye p:uu

* 11:22: Tpyuu 20:2 * 11:23: Luukí 9:50 * 11:26: Njon 5:14

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, yi yéli yi vy:o pyââ ngmê Yesu ka dpodombiy:e a mbwolo, kwo, Pyópuni ngê tpyé nyoo, u ngmo ngê myedê mbono nyoo, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya. ²⁸ Ngmênê Yesu ngê kwo, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu adnyi nyêmî dé, amyidnyi chââchââ dé, vyílo yi yéli Chóó Lémi ngê wa ngee té, yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

*Yesu Njóna p:uu u ngwo ye doo danêmbum
Mátiyu 12:38-42*

²⁹ Dini ghi n:ii ngê pi yilí Yesu ka lee dniye, yepê, Lukwe dîy:o dnyinté a ka nmyinê kélímí té. Yepê, Nmyo yoo dono. Yepê, Lukwe dîy:o a ka dmye vyi ngmê, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê dîyo kópu ndîî mu ngmidi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu dîyo a nga ngmêwa pyódu. ³⁰ Yepê, Ninipe tpémi y:oo ntee a w:ee ngópu, apê, Yâpwo Ndêndê ngê kî Njóna nmo yiné a dy:ââ ngê, yepê, yélini ala ngwo a pyede, ala kópu yinté myepêdê w:ee y:e, awo, Wu Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmo yiné a dy:ââ ngê. * ³¹⁻³² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kéé tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe dîy:o a dnye dp:ee nyêmî ngmê. Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwín ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwín ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee chââchââ nê.

*Lam ndêndê u danêmbum
Mátiyu 5:15; 6:22-23*

* **11:30:** Njóna 3:4-10; 1 Kings 10:1-10 * **11:38:** Mát 15:2

³³ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vwuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, myedaawa a mgiye, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgídí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ. Yepê, Yélini u kwo dpî lee dmi, tpile yilí u ngwo dpî m:uu ngmê. ³⁴ Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê kuwo dê, doo mya noo, yi pini ngê u lam da mgiye, u kópu yilí yintómu mgídímgídí dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê pywálí dê, dê mya nê, yi pini u lam ya nkwodo a kwo, u kópu yilí yintómu lam wo a pyede. ³⁵ Yepê, Nmyi ngwolo dmi pywálí tóó, nmyi lam kídmyinêngê mgiye t:oo. ³⁶ Yepê, N:ii ngê u lam d:uuwodê mgiye, u kópu mgídí vy:o d:uungmêdpî ngmo, mu dini ghi ngê yi pini ngê Chóó Lémi u lam wo kópu yilí yintómu wa m:uu té.

*Yesu ngê Pádisi yoo dêêpi pyuyoo yi pi dmi
u ngwo a ghîpi ngê*

Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40

³⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye danêmbum a kélí ngê, Pádisi ngmê ngê u ngomo k:oo kmaapî tédê úwo. ³⁸ Yesu ngê kóó dê mwiye daa ghêê doo, kmaapî tédê u ngwo yaa wo. Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, ghê u ménê ghipé wo, apê, Kí pini ngê lukwe dîy:o nmî dêêpi kópu doo châpu ngê, kmaapî tédê módó dê yââ, kóó dê doo ghêê doo. * ³⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê kwo, Nmyo Pádisi yoo nmyi d:ââ pílétí yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe dîy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé. ⁴⁰ Yepê, Nuw:o nmyi ménê daa tóó. Yepê, N:ii ngê nmyi too pee l:âmo too, nmyi gha dmi yiné mye l:âmo too. Yepê, Lukwe dîy:o too pee u kópu dé nmyinê nmye ndîî kópu dé, gha u kópu dé nmyinê nmye tédê kópu dé. ⁴¹ Yepê, Nmyi kêê yedê tpileni a pyede, ngópuch:anê knî ye dmyinê yémî dé, yed:oo nmyi gha k:oo tupwó mēdaadî ya, nmyi too pee p:uu tupwó myedaadî ya.

⁴² Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu a vya, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo tédê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmi ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémî ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, lukwe díy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Lukwe díy:o pi knî ye dp:ee vyyuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyyuwo nyédi, lukwe díy:o nmyi nódo Chóó Lémi u nuu ghi daa tóó. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Tédê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

⁴³ Yepê, Pádisi yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Ngêpê ngomo k:oo nmyi chóó kada nmyimo yââyââ nyédi, u yi nmye a kwo yédi, Pi knî y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo. ⁴⁴ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Kwodombê mbwee maa p:uu ngma ya yédi, n:ii u lama daa ya yédi, kpî knî yi pwo a m:ii yédi. Yepê, Yi kpî ntee dé, nmyo yinté yéli, pi knî yi lama daa ya yédi, tupwó ndîi nmyi gha vy:o a tóó.

⁴⁵ Dêêpî pyu ngmê ngê Yesu ka kwo, Ye kópu kîchi vyi té, nmî pi dmi myeche ghîpî. ⁴⁶ Yesu ngê kwo, Dêêpî pyu yoo, myedmyinê nkîngê. Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê nmyi chóó yilî ngê nmyi pyódu ngópu, pi knî ye dpodo ndîi ngê nmyi pyódu tumo, yi dpodo tédê d:ud:umbiy:e dp:ee ngêêpî tumo. ⁴⁷ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Ngmênê nmyi chóó nmyi kn:ââ knî y:oo y:oo a vya tumo. ⁴⁸ Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mwâ a vya tumo, nmyinê nmye gha kópu yi d:uu ngópu, mu kópu u díy:o

y:oo a vya tumo, yi pwopwo u mti dmi u nkwo nmyi t:ee tumo. ⁴⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê ala gha kópu a vya, apê, Ala yéli ye a komo kapî pyu yoo a dyépi yoo wanê dy:ââ té, ngmênê ala yéli y:oo wa mb:ii t:oo, woni wa kpaka t:oo, woni amye vya t:oo. ⁵⁰⁻⁵¹ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnya a vyeé dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pè mwâ a l:âmo ngê, Kéén ngê Epel mwâ a vyâ, nkoo nmo, a vyeé u yi nmye mye kwo. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnyinté a mya tumo, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo kpada too. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ii ngê Sekîdaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, ye Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay. *

⁵² Yepê, Dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, N:ii u lama puku kpââ a tóó, yi pini ngê u ntââ Chóó Lémi puku yedê wa a pyw:oo. Yepê, Yi puku dmi ngomo ntee tpile, u kii nmyi ngópu a tóó, ngmênê pi knî ye yi ngomo dp:ee kpêmîkpêmî ngmê. Yepê, Nmyi chóó yi ngomo k:oo dp:ee koko nyédi, n:ii ngê u yi a kwo, dpo, Yi ngomo u mênê nî kee, u maa u kwo nmye nkokonkoko ngópu.

⁵³ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, Yesu ka d:ud:umbiy:e nod:e dniye, Yesu ngê yi p:aani pee u ngwo a kuwo ngê. U kuwó dini ghi ngê dpodombiy:e dnya a tókótókó, kópu yilî yi p:uu u kwo dnye póó. ⁵⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó, kn:aadi te kópu ngmê vyi ngê, u ngwo p:oo ndyíko.

12

*Yesu pi dóódó p:uu u ngwo doo danêmbum
Mátíyu 10:26-27*

* 11:50-51: Gen 4:8; 2 Chr 24:20-21

¹ Pi yilî tp:oo témi tap Yesu ka lee dniye, u kwo dnye kadakada. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pádisi yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Pi dódó pyu yoo, kópuni a tpapê tumo, daa d:uud:uu tumo. Yepê, K:omo tpile pi dódó daa ndîi nmyi vy:o adî ya, ngmênê d:ud:umbiy:e wa dyênê nmyo. ² Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálî dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálî dmi. ³ Yepê, Tumu kópuni mgídî vy:o anmyi vyi t:oo, w:êênî wa ny:ee t:oo. Yepê, Tumu kópuni d:omo yu kn:ââ u mênê kwayi ngê anmyi vyi t:oo, díyo naa tédê tâa wa kaa dmi.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 10:28-33; 12:32; 10:19-20

⁴ Yesu ngê yepê, A pyipe yoo, pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntâa, kópu nmye daamuwa d:uu ngmê. ⁵ Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyîlo, u kwo yidmyinê nkîngê.

⁶ Yepê, Kópuni dí vyi, nmye mênî tpapê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, Mtyîmwe daa ndîi ímêni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vyuwo yédi. ⁷ Yepê, Nmye myewunê vyuwo yédi, dp:ee mtyîmwe ntee yéli, dnyinté nmye dêdê vyuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê.

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kâa. ⁹ Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini daa Chóó Lémi u Pi Ndêndê, p:uu dîné dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo

daan:uu kâa. ¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê daawa mya nê, a p:uu adî peede tpapê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntâa Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adî peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kée té.

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kada pini knî y:oo ó king knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi kópu knî ye nuw:o ngê kêê nangê t:oo. ¹² Yepê, Kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o íedê mwiye ada a t:emî dé.

Yesu kmungo pyu yoo yi p:uu u ngwo doo mgongo

¹³ Yesu yélini ye doo danêmbum, yi vy:o pi ngmê ngê kwo, Mâawe. Kwo, M:aa dini ghi n:ii ngê pwene, a mbwó ngê tpile yintómu u mo a ngî too. Kwo, U kwo vyi ngi, Knî a ka ngma a kê ngê. ¹⁴ Yesu ngê kwo, Kí pini. Kwo, N:uu ngê nmyi kóté kîgha pyu ngê pyódu noo. ¹⁵ Pi knî ye yepê, Kmungo pyu yoo yi nj:ii ngê kêê u ngwo nangê t:oo, mu kópu u díy:o pi u ghê ndêndê daa tpile knî yi p:uu a tóó. * ¹⁶ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, ndapî u ngópu dēpwo ghêdê, tpile u ngópu myedēpwo ghêdê. * ¹⁷ Yepê, Chóó u nuw:o k:oo apê, Pudumakó w:uu ngmên:aa kaakaa, ndapî ndîi u ngwo wanî kmênê. ¹⁸ Apê, A stówa my:oon:aa pyidupyidu, a ndapî d:ud:umbiy:e ndîi ngê u ngwo wa pyódu. ¹⁹ Apê, U kuwó dini ghi ngê a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, anê, Nê pi ngmê, tpile ka mēdîné nuw:o, m:ââ yilî yi k:oo anî líme, anî kmaapî, daanî dpodo, d:ud:umbiy:e anî gha vyîlê. * ²⁰ Yesu ngê yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê kwowo, Mōdo podo. Nyi mtíkó pyu ndîi. Awêde mgídî vy:o nye pwopwo, ímîle yintómu n:uu ngê wa ghay dmi. ²¹ Yesu ngê yepê, N:ii ndapî mu ngmîdi p:uu adî nuw:o, Chóó

* 12:15: 1 Tim 6:9-10 * 12:16: 1 Tim 6:17 * 12:19: Njems 4:13-15

Lémi p:uu daadî nuw:o, yi pini yinté pini ngê wa pyódu, mbodo podó.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum
Mátiyu 6:25-34

²² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pîpî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî pyódu, kpîdîni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. ²³ Yepê, Nté kpîdî daa ndîi kópu dê, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu. ²⁴ Yepê, Nímê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê núw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêlé, Chóó Lémi ngê yinê dpo mbono té. Yepê, Dp:ee nímê ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. *

²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adî pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadî ngê daanmya a pyépi. ²⁶ Yepê, Yi kópu nmye doo u ntââ, lukwe díy:o kn:aa kópu knî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê a pyede. ²⁷ Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdî p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi. Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdî mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdî mède ch:ii tumo. * ²⁸ Yepê, K:omo tpile chii mênê yi awêde a kwo, mää m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nêné yi nkwodo dpî kââ, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamye kpîlê nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kélímî té. ²⁹ Yepê, Nté mbwaa yi pyw:émî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî ya. ³⁰ Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kélímî nyédi, vyílo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka tóó, yi tpile daadnyi ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu. ³¹ Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té. ³² Yepê, K:omo tpile dp:ee yoo ndîi, ngmênê pí knî ye nkîngê ngê kêê

kîdmyenêngê t:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi Mî ngê u yoo chóó adî y:enê, yi yéli yi kada pini knî y:oo wa pyódu nmyo. *

Daa tpile ndapî yi p:uu nuw:o u danêmbum
Mátiyu 6:19-21

³³⁻³⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii u ngópu ndapî a tóó, dyámê mbêmê, wonêwodiyédiyé a nuw:onuw:o ngê, dpo, L:âmo mokîdangê ngee ó pi ngê kîngî t:âmo. Yepê, U kpîdî mb:aa knî yi p:uu mye nuw:o yédi, dpo, Tpile we ngê kîngî dyênê té. Yepê, Nmyi tpile yilî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê nmye kîngî pyaa dmi, nmyi ndapî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nmyi tpile yilî kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adî kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Nmyi tpile yilî pi knî ye dpî y:ee tóó, nmye wa pwila t:oo, yi ndapî dpo ngî yó, ngópuch:anê knî ye dpî y:ee yó. Yepê, Yi ndapî Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amímê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye kópuni vyu,
u t:âât:ââ p:uu

³⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, A kuwó mgîdí wa a ghay, ngmênê dpî ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, nmyi dpodo u kpîdî dmi nmyi mbwo kîdmyenêngê ngee t:oo, nmyi lam dmi kîngî pw:oo dmi, dny:oo pîpî.

* ³⁶ Yepê, Lémi knî y:oo yi dpodo pyu yoo wunê kuwokuwo tumo, yedpo, Dmyinê t:âât:ââ nmo, kîd:oonngê dpî dmi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi yoo dpo diyé dmi, keñe p:uu wunê depedepe nyédi, yi dpodo pyu knî y:oo keñe ye dpî kpêmî t:oo, yi lémi yoo yi nté dpo tédê ngmê. ³⁷⁻³⁸ Yepê, Yi lémi ngmê ngê mgî wa a pwaa knomomê, mgîdí núknînúknî p:uu wamî t:aa, u dpodo pyu knî yi p:uu ada a nuw:o, awo, A dpî té, ó a t:âât:ââ nê? Yepê, N:ii u dpodo pyu yoo daadnyi dpî, yi kada pini adnyi t:âât:ââ, yi pini u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile u dpodo pyu

* **12:24:** Psalm 147:9; Luukí 12:7 * **12:27:** 1 Kings 10:23-25 * **12:32:** Luukí 22:29-30 * **12:35:** Mát 25:1-13; 1 Pita 1:13; Mak 13:32-37

yoo, ngmênê chóó u nté wa a têtêdî, ye wa y:oo. Yepê, Wamye chaa kalê té, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wamye pyaa dmi.

³⁹ Yi kópu p:uu Yesu ye myedoo mgongo, yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adî ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. * ⁴⁰ Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyîlo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

Yesu chóó u yoo yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:45-51

⁴¹ Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ye mgongo nmî mo nmo chi kwolo, ó pi yintómu knî yi k:ii? ⁴² Nmî Lémi ngê yepê, A yoo yi kada pini ngê wanmyi pyaa dmi. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmidi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a chápwo, yi nté ndapî ye chi yémî dê. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadîi y:i adîm:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndîi ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo? ⁴³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ⁴⁴ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. * ⁴⁵ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kema amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, adî ñuknweñuknwe, mbwaa adî ndanî, u ngwo adî ghétighéti, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé, ⁴⁶ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa. Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, kuwa yéli yi vy:o wa kââ.

* **12:39:** Mát 24:43-44; 1 Tes 5:2

* **12:44:** Mát 25:19-23

* **12:47:** Njems 4:17

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Dpodo pyu n:ii u lama u lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo yédi, ngmênê a mgeemgee yédi, u dpodo daawa dóó knomomê, ye u lémi ngê yi pini dpodombiy:e wa kpada. * ⁴⁸ Yepê, Ngmênê n:ii u lama dnyinté a ya yédi, ngmêdpî kn:aadi, u lémi ngê dpodombiy:e d:uudpî kpada. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu dnyinté a kwo, dnyinté adî chââchââ. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo chââchââ.

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:34-36

⁴⁹ Yesu ngê yepê, M:aa u yâpwo tédê chââ ntee tpile ngê dê pyódu, nté woo kapî yi doo u ntââ. Yepê, Ala kópu u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yi chéli nîmo vuywó. Yepê, U ya a nga a kwo, Yi chéli d:ââ nîmo vuywó. ⁵⁰ Yepê, Daa kêmakêma dono u mênê anîné wupwo, yi dono p:uu nuw:o ngê dê dyênê nê, u dí yi p:eeni kópu a nga wa pyódu. ⁵¹ Yesu ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdîkââdî u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdîkââdî u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê. ⁵² Yepê, Yoo chámêchámê kn:ââ wunê kîdî chaa, dye ghi yintómu a l:êê dîy:o yoo adnyi numo chámêchámê. Yepê Pi mupwoknî limi knî kwéli adnyi ya, a l:êê dîy:o wanîmo chámê té, pyile miyó dê yi p:uu adî d:uu, miyó myenté pyile knî yi p:uu adî d:uu. ⁵³ Yepê, Yi pini mupwo noko dnyinté adpî ya, u kpâm tp:oo módó k:ii noko dnyinté adpî ya, u n:ââ k:ii noko dnyinté amyidu ya.

Yesu ngê pi knî ye u ngwo vuy, yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê

Mátiyu 16:2-3

⁵⁴ Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Dini ghi n:ii ngê nkalî nmye mumu ngópu, nye, Daa kêmakêma tpii wunê ghayghay, yepê, yed:oo tpii dpo ghay. ⁵⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngîdí vy:o pudu yilî a kwo yédi, nye, Mââ kââdî y:ay:a wa pwiyé, yepê, yed:oo womumo kââdî y:ay:a dpî pwiyé. ⁵⁶ Yepê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê,

Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê.

Yesu yoo yi kóté kîgha p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 5:25-26

⁵⁷ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o nmyi nuw:o kwolo ngmê dé. ⁵⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adí kwo, Ní kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adí ñeñe nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo. ⁵⁹ Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, yi anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo. Yepê, Daa kēmakēma kóté tédê n:aa ñeñe nmyo, nmyi kópu dmi d:ââ l:âmo tóó.

13

Dono kuwokuwo u danēmbum

¹ Yi dini ghi ngê pi knî ngmê ta, Yesu ka mdoo a ñuwo ngópu, kwo, Nkálili pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi ka kpêê dnye yiyé, kwo, Lóma lede knî y:oo kî vya tumo. ² Yesu ye póó wo, yepê, Lukwe díy:o yinté pw:oo dniye? Yepê, Yélini pw:oo dniye, nmyinê nmye yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi, apii? ³ Yepê, Kêle, yinté daa tóó. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye yi yéli ntee pw:oo dniye, yinté am:ii pw:oo dmi. ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngomo daadîi pwaa wo, Sailówam, pi y:a mē wááli vyâ, yepê, lukwe, yi yéli yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi? ⁵ Yepê, Kêle. Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpaépê, nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye yi yéli yi nt:anê wanmyi yaa dmi, wam:ii pw:oo dmi.

Yesu Nju tpémi yi p:uu u ngwo doo mgongo

⁶ Yesu ngê Nju tpémi ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê, u kuwe kn:ââ ngmêdoo kwo. Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Kuwe kîgha ngmênî ma, ngmênê dēpê

pyw:ângo, * ⁷ wod:oo u dpodo pyu ka kwo, M:ââ pyile kî yini kîgha d:oongmê ndîi, kwo, kp:anê ngi, daadî kwo. * ⁸ Yepê, Ngmênê yi dpodo pyu ngê kwo, A lémi, ghêlî nangê kpono, m:ââ mu ngmidi u kwo yéni. Kwo, Têpê ngê mênî wuwó, tpile tp:oo knî yi kn:êê u mênê n:aa yiyé. * ⁹ Kwo, Kî m:aani ngê nt:u nkwo doo daawa kaa knomomê, ye u ngwo dpî kp:anê ngi.

Yesu ngê duwoduwo módó u ngwo pyi ngê

¹⁰ Lîme wo ngmê ngê Yesu ngêpê ngomo k:oo doo dēpî. * ¹¹ Pyââ y:i ngmêdoo ya, kmēna u ngwo ngmêdoo kwo, yi pyópu duwoduwo kwólu, m:ââ y:a mē wááli yinté doo m:ii, ntênê paa doo u ntââ ngê u kwo dpîmo ya. ¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê módu, kwo, A pwiyé, wod:oo Yesu ka loo. Kwo, A ch:am. Kwo, Kópuni ngê dyênê nyoo, dí chedê. ¹³ Wod:oo Yesu ngê kóó dē kpadama yé doo, kwo, Mbwo a pyidu ngi. Yi ngwo yi pyópu ngê mbwo yedê pyidu ngê, Chóó Lémi doo chaa kîgha. ¹⁴ Yi ngêpê ngomo u kada pini nod:e wo, mu kópu u díy:o Yesu ngê lîme wo ngê yi pyópu pyi ngê, wod:oo pi knî ye yepê, Wo wéni dpodo u wo, yi wéni knî y:oo nmyi pyipyi u l:êê díy:o dmyina a lēpî, ngmênê daa lîme wo ngê. ¹⁵⁻¹⁶ Yesu ngê yi pini ka kwo, Nmyo k:omodanê pyu yoo, kópuni nmye tpaépê tumo, yi kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Setan ngê ala pyópu ló dini a kudu ngê, m:ââ y:a mē wááli doo duwoduwo. Kwo, Lîme wo ngê yi yedê dí pywáli, nmyinê nmye dono kópu yidî d:uu, ngmênê yinté kópu kîmy:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Lîme wo ngê nmyi hósi ndonki knî yi yedê kînmye pywáli pywáli tumo, mbwaa paa nmye ñeñe tumo, mbwaa y:i dp:uu nda ngmê. Kwo, Daa hósi ntee tpile yidî pywáli, ala lîme wo ngê. Kwo, Epílaham u tii ñedê pyópu ngmê yidî pywáli. * ¹⁷ Yélini Yesu p:uu dnye d:uu, yi kópu u mywene ye ghê wo, wo yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yi kópu knî yi l:êê díy:o dnye chaa kîgha.

* **13:6:** Mát 21:19; Mak 11:13 * **13:7:** Luukí 3:9 * **13:8:** 2 Pita 3:9,15 * **13:10:** Luukí 6:1-11; Njon 5:16; Ex 20:9-10 * **13:15-16:** Luukí 14:1-6

Kwee u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:31-32; Mak 4:30-32

¹⁸ Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté aní mgongo? ¹⁹ Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:33

²⁰ Myombó Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo kaakaa p:uu lónté aní mgongo. ²¹ Yepê, Alanté. Yepê, Mbîdédi nk:êênî tédê pyââ ngê yis knî tp:oo dpó ngî, k:omo tpile kpo ndîi u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

Keñe kwólu puu tédê u danêmbum
Mátiyu 7:13-14,21-23

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu p:aani p:aani yoo doo ndiye kîgha dé. ²³ Pi ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî lémi, pi yilí Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê, ó daa yilí? ²⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi keñeni t:âmo wunê tóó, yi keñe kwólu puu daa ndîi. Yepê, Yi keñe t:âmo koko, ndîi kópu ngê nmye choo ya, dpodombiy:e ghê dmyeno, yi keñe t:âmo paa kee dmyeno. Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi yilí y:oo u yi y:e wadí kwo, awo, Yi keñe t:âmo nm:uu kee dmi, ngmênê wa dêê dmi. * ²⁵ Yepê, Ngomo chóó wa gh:êêdê, keñe nmye wa a kuwo. Yepê, Kuwa anmya a kwo, keñe p:uu anmya a depedepe, kwonye, Nmî Lémi, keñe nmo a kpêmî ngi. Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi, a lama myedaa tóó. ²⁶ Kwonye, Ng:ii kînmee a yakmaapî, nmî p:o kînyoo a ndiye kîgha nmo. ²⁷ Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi a lama myedaa tóó. Nmyewo, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, nmyi l:êê ghi dmi dono dé. ²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epîlaham mupwo káámi, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi kóó k:oo wanmyi m:uu t:oo, ngmênê kuwa anmyi kwo, yi ngwo tpéé kópu wanmyi vyi ngmê, anmyi

mbê, anmyi nod:enod:e, nmyi kpéngi ti dmi kelekele adnyi paa. * ²⁹ Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo am:ii m:uu t:oo, anye, Nipi ka yakmaapî té. * ³⁰ Yepê, Yi ngwo kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada.

Pádisi knî y:oo k:omo ngê Yesu ka mbwó u ngwo yé ngópu
Mátiyu 23:37-39

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili Wee u kwo modoo ya, ghêlî dépê kuwo ngê, Pádisi knî u kwo ngmê loo, kwo, Kn:aa chi lêpî, king Antipas Helodi u wee a kuwo ngi, u yi u ngwo a kwo, Nyi nî vy:a. ³² Yesu ngê yepê, Ye pini chii w:ââ ntee pini, ala kópu u kwo nyi vyi yó, kwipi, Nê ngê yoo yi kmêna ka ngm:ii kîgha té, myeka pi pyipyi, mââ m:ii kêlê u dpodo wa chedê, kada u ngwo wa a y:oo. ³³ Yepê, Doo u ntââ al:ii daanî ya. Yepê, Mââ m:ii kêlê Nkálili Wee anê kuwo, Njedusalem aní lê. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Njedusalem a ngmidi ngê, u nuu u p:aa ngê pyódu ngê, ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u komo kapî pyu yoo y:oodnyimo a vyeé dé. Yepê, Chóó Lémi u komo wodîni kapî, ye al:ii pídmuyi vya nê.

³⁴ Yi Pádisi knî ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vyuwo pyu lukwe díy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêépî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkêm ngê tp:oo w:uu núupee dê yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu. ³⁵ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyiné kuwo, mêdaamunmyi m:uu nê, u dí wéni n:ii ngê anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêépî.

14

Yesu mgí k:oo ghayghay p:uu u ngwo ye doo danê

¹ Lîme wo ngmê ngê Pádisi yoo yi kada pini ngmê u ngomo k:oo Yesu doon:aa kmaapî. Yélini y:i dnye ya yi ngwolo dmi

* **13:24:** Pilipay 3:12-14 * **13:28:** Mát 8:11-12 * **13:29:** Luukí 14:15

Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo. ² Pi ngmê, kóó kpâlî mbó ngmê dé, Yesu ka loo, ³ wod:oo Yesu dêêpî pyu knî ye Pádisi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu angênté a kwo? Yepê, Lîme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ? ⁴ Ngmênê u póó u kwo daa vya ngópu, kópu u kwo myedaa vyi ngópu. Wod:oo Yesu ngê yi pini pyi ngê, p:o mê dy:ââ ngê. ⁵ Wod:oo ye mê póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo lîme wo ngê mgî k:oo wa ghîi knomomê, doo u ntââ chóó mēdaawa a kee, yepê, lukwe, lîme wo u l:êê dîy:o u mî ngê yi tpémi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, lîmîlîmî ngê amêdê pêêdî. Yepê, K:omo tpile daa tp:oo yedê ghîi, ngmênê u pudumakó ayedê ghîi, k:omo tpile lîme wo, wamyedê pêêdî. Yepê, Daa pudumakó ntee tpile yidî pyi, ngmênê pi yidî pyi. ⁶ Yesu ka u kópu daangmê vya ngópu, dêê dniye.

Yesu kada yââyââ p:uu u ngwo ye doo mgongo

⁷ Dini ghi n:ii ngê kmaapî tēdê dnye koko, kada pini yoo yââyââ tēdê mb:aa mî yaa dniye. Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ^{*} ⁸ Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê kmaapî tēdê amênê dóó kalê nmyo, yââyââ tēdê mb:aa ghêlî k:ii kada nangmên:aa yââ. Yepê, Nmyi lama daadî ya, yi pini ngê kada pini ndîi ngmêdumu dóó kwolo. ⁹ Yepê, Yi pini ngê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, Ghêlî k:ii kada pini u ya tēdê dmyen:aa yaa dmi, nmyewo, mwada yi nyinê yaa dmyeno, kada pini yoo al:ii a yââyââ té. Yepê, Mywene nmye wa ghê, pi kamî yoo yi vy:o anmy:uu yaa dmi. ¹⁰ Yepê, Yélini yi pi dmi tēdê, yi vy:o p:ee dmyina a yââyââ, naa chóó ngê ala kópu chóó nmye choo a tpapê, A léma, a pwiyé dmyeno, léma yi vy:o myanyi yaa dmyeno. Yepê, Pi knî yi ngîma nmyi pi dmi ndîi ngê u ngwo wa pyódu. ¹¹ Yepê, N:ii ngê u pi chóó a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi tēdê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

^{*} ¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê ngomo chóó ka kwo, Dini ghi n:ii ngê nté nyimo

l:âmol:âmo knomomê, myipe yoo, mwó yoo, nêni yoo, ndáapi ndîi yoo nama a dóó kîgha dé, mu kópu u dîy:o dîyo yi kmaapî tēdê kmaapî tēdê u nkwo adnya a dóó kîgha ngi, yi ntini u ngwo moo ngomontaa ngmê. ^{*} ¹³ Kwo, Ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolo kopwe dé p:ee yicha a dóó kîgha dé. ¹⁴ Kwo, K:omo tpile doo u ntââ dé, yi ntini daawa ngomontaa ngmê, ngmênê Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê yoo mb:aa kpêênî wa a pyidu té, wamyedê pyidu ngi, ya mb:aa u ngwo wanyimu pyw:oo.

Yesu Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî ndîi p:uu u ngwo ye doo mgongo

Mátiyu 22:1-10

¹⁵ Yélini y:i dnye kmaapî, yi vy:o pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Dyámê mbêmé nipi kmaapî daa ndîi kópu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kmaapî tēdê kóó k:oo wa a dóó kalê nmo, yi ngwo w:aa d:ud:umbiy:e wanmîmo pyw:oo, apii. ^{*}

¹⁶ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê ngê kmaapî ndîi u l:êê dîy:o wo ngmê ngmîdi ngê, pi yilî mîné dóó kwólu, yepê, a kmaapî tēdê dp:uu taa dmyeno.

¹⁷ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, Yoo a pwiyé we, ala kópu ye nyi vyi, Tpile yilî yintómu machedê, kmaapî ala.

¹⁸ Yepê, Wod:oo yi pini ye loo, u lémi u kópu ye doon:aa tpapê, ngmênê u kwo nganê mbê dniye. Yepê, Pi ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, A yâpwo tēdê kamî kwéli adî ya, yi ghi nîmo mumu. ¹⁹ Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Pudumakó y:a dî pwila, p:o nîné néne té.

²⁰ Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Ala ngwo até dî yéé. ^{*} ²¹ Yepê, Yi dpodo pyu u lémi ka mé diyé wo, yi kópu yilî u kwo mîné nté ngê, wod:oo yi lémi d:ud:umbiy:e nod:e wo, apê, A wépi lukwe dîy:o da pwaa ngmê. Yepê, U dpodo pyu ka kwo, P:aani pee p:aani pee chi lêpî, ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolokopwe dé a núw:o té.

²² Yepê, Wod:oo loo, yi ngópuch:anê yoo a

^{*} **14:7:** Mát 23:2-3,6

^{*} **14:11:** Luukí 18:9-14

^{*} **14:12:** Luukí 6:32-35

^{*} **14:15:** Luukí 13:29; Tpyuu 19:9

^{*} **14:20:** 1 Kódin 7:33

ńuw:o too, u lémi u ngomo k:oo km:êê too, u kuwó dini ghi ngê u lémi ka kwo, Pi knî m:uu yi p:aa dmi ka tóó. ²³ Yepê, Wod:oo yi lémi ngê kwo, Kn:aa p:aani tpémi al:ii myedê ńuw:o té, a ngomo pêdê nt:ee y:e. ²⁴ Kwo, Yélini mwiyé nê dóó kalê too, a nté pee tp:oo daangmêwa ma ngmê.

Mwiyé nuw:o u dyimê pywuu dé
Mátiyu 10:37-38

²⁵ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê kada a y:ángo, doo paa, maa p:uu pi yilí knî y:oo dnye yámuyâmu, wod:oo ye diyé wo, * ²⁶ yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u l:êê dîy:o, u pye mî, u kpâm ghee knî, u tîdê mbwó yoo u mbodo kn:ââ vuywó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalí. Yepê, Myenté, n:ii ngê chóó u nuu u kópu dé u mbodo kn:ââ vuywó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu myedaawa kaalí. ²⁷ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Mu dini ghi ngê pi dono knî y:oo a yoo vy:o yéli adnyin:aa kpakak-paka dé, woni amyimí vya t:oo. Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. * ²⁸ Yepê, A yámuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o, anmya a yámuyâmu nê, ó daanmya a yámuyâmu nê. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nkéli ndîi ngmênî pwila, lémi ngê u ngwo nî pyódu, yepê, yi pini ngê chóó u ndapî mb:aamb:aa ngê mwiyé dpo kp:aa ngê, mu kópu u dîy:o nkéli ńuknî a tóó. ²⁹ Yepê, Chóó u ndapî mwiyé dnyinté wa a kp:aa knomomê, u ndapî doo u ntââ ngê wa pyódu, u nêni knî ye amêdín:aa nkêpê. Yepê, Wa dêê knomomê, nkéli daawa pwila knomomê, ye pi knî y:oo wa yumu ngmê, wamye nkwati ngmê. ³⁰ Yepê, Yi pini p:uu adnyi danê, noko yewo, U yi u ngwo doo kwo, Kópu ndîi ngmênî d:uu, ngmênê kêdê dîpî. Yepê, A yámuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. ³¹ Yepê, Myenté, dyimê pywuu nmye munîné kuwo. Yepê, Lede yoo yi kada pini ngmê, dini ghi n:ii ngê ala kópu wa ny:oo, awo, Kn:aa lede

yoo yilí kîyedê pwiyé dniye, nmî lede yoo daa yilí, yepê, yi pini mbwódo wa yââ, mb:aamb:aa ngê adí nuw:o. ³² Yepê, U yoo doo u ntââ ngê adí ya knomomê, ye yi pini ngê u pi knî angmê dy:ââ, wo lede yoo yi kada pini ka kwowo, L:êê u yi nmo daa kwo, mb:aamb:aa u yi nmo ye kwo, kópu mb:aamb:aa ngê mēpaa l:âmo koo. Yepê, Mwiyé daadî nuw:o knomomê, u lede yoo l:êê tēdê wa dy:ââ tumomê, wo yéli y:oo wa vya t:oo, kada pini wamye pw:onu. ³³ Yepê, Myenté, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. Yepê, N:ii ngê chóó u kópu dé daawa kēé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalí. *

K:omo ntii u mgongo danêmbum
Mátiyu 5:13; Mak 9:50

³⁴ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mēnê ntii daanyi yé knomomê, u n:uu daadî ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê wa ma. Yepê, Ntii vy:êmî tēdê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ knomomê, pye nkwo doo ntii wa vy:êê knomomê, yini pwópwó, u n:uu daadî ya, ye lónté mb:aamb:aa ngê wa pyódu? ³⁵ Yepê, Doo u ntââ. Yepê, U dpodo daadî ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, N:ii knî yi ngópu puu a pyede, yi kópu ny:ee y:e, p:uu dny:oo nuw:o. Yepê, N:ii ngê k:omo ngê wunê yámuyâmu nê, mye yinté pini, u dpodo daadî ya, waní kēé.

15

Sipi tp:oo l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum
Mátiyu 18:12-14

¹ Wo ngmê ngê tákisi ngêêpî pyu yilí Yesu ka lee dniye, yélini Pádisi knî y:oo mwiyé kēé tumo, u kwo mye lee dniye, danêmbum tēdê dnyen:aa ng:aang:aa. * ² Yesu yi vy:o doo kwo, mywene u ngwo myedêpwo kwo, wod:oo Pádisi yoo dêêpî pyu yoo dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini pi dono knî yi k:ii a yakmaapî té. ³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kópu nmye ngmên:aa poopoo. ⁴ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, u sipi yonoy:a adí kwo. Yepê, W:amî mbêê wa ńuw:o té, y:i adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa ńuw:o té. Yepê, Dini

* 14:25: Luukí 18:28-30 * 14:27: Luukí 9:23 * 14:33: Mát 5:27-28 * 15:1: Luukí 5:29-30

ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî tédê wa a kuwo té, yonoy:ani adîn:aa nmy:uu. ⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amênê pyw:oo, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, wa dnyinê, u nkono wa yé, p:o wa núw:o. ⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, ye wa mbwólu, yewo, A da we, a sipi tp:oo n:ii nî nmy:uu, kîmêd:a pyw:oo, u kmaapî tp:oo dóo koo. * ⁷ Yepê, N:ii ngê dono u maa dpo kuwo, Chóó Lémi ka dpo diyé, yi pini u l:êê dîy:o Chóó Lémi u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yini sipi yonoy:ani ntee pini. Yepê, N:ii yoo yi nuw:o dmi alanté a tóó, apu, Nmo mb:aamb:aa dé, yepê, yi yéli Chóó Lémi ka daawa diyé dmi. Yepê, Yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u gha mb:aamb:aa ngê daawa pyódu.

Ndapî l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum

⁸ Yepê, Pyââ ngmê u ndapî y:a njini adî ya, yononi l:âmo wa a ngee knomomê, lukwe, ala kópu wa vyi, Mwo a p:aa? Yepê, Kêle, yi kópu daawa vyi. Yepê, Wadî nmy:uu, u tpile yintómu wa w:ee té, u ngomo maknopwo ghi wa a gh:ii, u dî amênê pyw:oo. ⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amêdê pyw:oo, u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, yewo, A da we, ndapî l:âmo n:ii nê ngópu, até mêd:a pyw:oo. ¹⁰ Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê pi ngê u dono yilí dpo kuwo té, Chóó Lémi ka dpo diyé, enjel yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yélini a ka wunê lèpî nyédi, yi dono wunê kuwokuwo tumo, Chóó Lémi ka mēwunê diyédiyé té. Yepê, Yi l:êê dîy:o nmyi gha dmi lukwe dîy:o mb:aamb:aa ngê daa tóó.

Pini n:ii tp:oo l:âmo a ngêpa wo u mgongo danêmbum

¹¹ Yesu ngê Pádisi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. ¹² Yepê, Kaapeeni ngê u mî ka kwo, M:aa, ñmile yilí a mbwó k:ii ala ngwo nye yéépi. Yepê, Wod:oo yi mî ngê u tpile yintómu

ye yópu. ¹³ Yepê, Wo wéni knî yi k:oo kaapeeni ngê u tpile woni pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, wod:oo kada a y:ângo. Yepê, Dyámê pee ngmê mbêmê chono daa loo, y:i doon:aa ya, u ndapî yilí u pyipe knî yi p:uu mî dyênê ngê, nipi dnyen:aa mbwaa ndanî. ¹⁴ Yepê, U tpile yilí yintómu l:âmo mîné ngópu, yed:oo yi dyámê pee p:uu m:uu ndîi ngmê ghê wo, nté chedê ngê pyodo, yi pini ngê dómudómu myedê pyw:ângo. ¹⁵ Yepê, Yi p:aani pi ngmê p:uu doon:aa dpodo, u mbwêmê w:uu ka dpîmon:aa vwuwo, ngmênê u dpodo u pywuu doo u ntââ yidpîmo a ngêêpî, nté pee tp:oo yidpîmo pîpî. ¹⁶ Yepê, Ntini n:ii mbwêmê knî y:oo dnyimo a pyw:émî, u yi u ngwo dpîmo kwo, Yi ntini my:aa ma, ngmênê doo u ntââ, yi ntini daapî ndîi. ¹⁷ Yepê, U nuw:o u kwo yimênê diyé wo, apê, Ng:aanî dómudómu. Apê, M:aa p:uu dpodo pyu knî y:oo dye ghi yintómu u ntââ ntini yiwunê pîpî ngmê. ¹⁸ Apê, M:aa ka p:o mênê lèpî, M:aa ka ala kópu an:uu vyi, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono. ¹⁹ Doo u ntââ ñm:ee ngê mēdaani ya, ñmodo pyu ngê pyódu nédi. ²⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, u mî ka p:o mé diyé wo.

Yepê, Chono dèpwo a m:ii, u mî ngê y:i a módu. Yepê, Tp:oo u mî ka ch:anê wo, u mî ngê mbêpê a puwâ, maa p:uu mîné pyódu ngê, tp:oo u kede paa t:ângo, dmi ngmidi kpo, ñ:uu kpââ pee p:uu dyîngo. ²¹ Yepê, Tp:oo ngê kwo, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono, doo u ntââ ñm:ee ngê mēdaani ya. ²² Yepê, U mî u kwo daa nod:e wo, u dpodo pyu knî ye yepê, Ngomo k:oo kpîdî mb:aa ngmê nya yó, lîmîlîmî ngê u mbwo nyi t:ee yó, yu dópo dē yuwo mye t:ee dóo, pi yintómu yi lama yaa we, Ala a tp:ee njini. ²³ Yepê, Pudumakó tp:oo n:ii p:uu ntênê yilí a t:a, ngmēnyi vya yó, kmaapî ndîi ngma a pwaa koo, ²⁴ mu kópu u dîy:o a tp:ee na a ka kî pwene, kîmêdê pyidu, na a ka l:âmo a ngêpa wo, ngmênê até maa t:aa. *

²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dini ghi ngê tp:oo kaa dpodo tédê doo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê p:o mēdoo a diyédiyé, maa p:uu apê,

* 15:6: Luukí 19:10 * 15:24: Epeso 2:1,5; 5:14; Kílosa 2:13

M:aa k:ii nyi ngomo k:oo lukwe u dnyengi ka kwo, lukwe díy:o ka yumu té, ka wéti té, ka kââkââ té. ²⁶ Yepê, U mî u dpodo pyu ngmê ka kpede mbê wo, u kwo póo wo, kwo, K:ii lukwe ngma a pyodopyodo, ló mââwe ngmêyi t:aa? ²⁷ Yepê, Yi dpodo pyu ngê kwo, M:wó kîmêdê diyé, mî ngê nté pee u l:êê díy:o ngmêkêdê l:âmo, mu kópu u l:êê díy:o dími pwene, mêkêda diyé, vyílo yi dnyengi ye kwo. ²⁸ Yepê, Tp:oo kaani d:ud:umbiy:e u mî ka nod:e wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ngomo k:oo nî kee. Yepê, Wod:oo u mî kuwa u kwo a pwii wo, kwo, Ngomo k:oo a kee. ²⁹ U mî ka kwo, Kî m:aani yilí kînê vy:ungo, m:uu wâpu noo dpodo. Kwo, Ngópu yilí dípingmê kn:aadi ngê, ngmênê yenté kópu a nga dipingmê d:uu ngê, nunukwéti a pyipe knî yi k:ii nmo myedipengmê kpo. ³⁰ Kwo, N:m:ee ngê napî yilí teli pyââ knî yi p:uu mî dyênê ngê. Dini ghi n:ii ngê p:o mêtê diyé, pudumakó u l:êê díy:o lukwe díy:o ngmêchi vy:a. ³¹ U mî ngê kwo, A tp:ee, al:ii dye ghi yintómu ng:ii nye tóo mo, tpile yilíni a ngópu a tóo, nêni dé. ³² Kwo, Doo u ntââ mwó módó daapaa t:aa, mu kópu u díy:o na a ka mîni pwene, kîmêdê pyidu, l:âmo mîni ngêpa wo, kîmêd:a pyw:oo.

Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Nmyo yi pini tp:oo kaa ntee pini dé.

16

Lémi dódo pyu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ndaápi ngmê, u stówa ndîi ngmêdoo kwo. Yepê, Pini n:ii ngê yi stówa dpîmo y:enê, ndáapi p:uu dpîmo dpodo, u lémi u ndapî chóo dpîmo pîpî. Yepê, Ndaápi ngê yi kópu u tuu kââ pee dini ghi n:ii ngê nyongo, ² stówa y:enê pyu ka pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, A pwiye we. Yepê, Ndaápi ka loo, ndáapi ngê kwo, Ngópu ngmêkîdî ny:oo, lukwe díy:o a ndapî nye pîpî. A stówa k:oo tpile yilí mb:aamb:aa ngê nyi l:âmo té, n:aa dyede ngi, a p:uu mēdaanyi dpodo. ³ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ala kópu vyyu, apê, A lémi ngê kuwa ka kapî nê, angénté wanî pyódu. Apê, Nê pi vy:ee, mēd:aa kílî dpodo u ntââ, myenté doo u

ntââ a nêni knî ye daanîn:aa ndapî dmyinê, mywene a nga amî ghê. ⁴ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê nuw:o ghi ngma a pyw:ângo, apê, Pi yilí a pyipe ngê n:aa pyépi, dini ghi n:ii ngê a lémi ngê kuwa wa kaa nê, yi ngomo k:oo ngomo k:oo u nkwo anîn:aa kmaapi. ⁵ Yepê, N:ii dé yi tp:uu yilí yi ndáapi u piy:e dnye kwo, yini knî ye pi dy:ââ ngê, yepê, A pwiye dniye. Yepê, Ngmēngmētē doo taataa, stówa y:enê pyu k:ii tumutumu dpîmon:aa danêmbum. ⁶ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ngmê ka kwo, N:m:uuni a lémi u piy:e a kwo, yonoy:a. Kwo, N:aa ngêêpî ngi, puku yedê limoy:a módó n:aa vye, mwo mo u p:aa, mē limoy:a ñyóó modo kélî ngi. Kwo, Kópuni dí d:uu, pi ka nangê vyi. ⁷ Yepê, Myomoni ka kwo, N:m:uu yono yonoy:a a lémi u piy:e a kwo, n:aa ngêêpî ngi, puku yedê my:oo yonoy:a módó n:aa vye, mwo mo u p:aa, wolo yonoy:a ñyóó modo kélî ngi. Kwo, Kópuni dí d:uu, pi ka nangê vyi. Yepê, Stówa y:enê pyu ngê yinté doo kê, pi yilí u pyipe ngê u ngwo pyódu ngê.

⁸ Nmî Lémi ngê yi stówa y:enê pyu dono chaa kwólu, mu kópu u díy:o nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngê. Dyámê mbêmê tpémi nuw:o ndîi mbêmê yi chóo ye wunê vyyuwo nyédi, ngmênê pywápê u yoo, nuw:o tédê mbêmê yi chóo ye wunê vyyuwo nyédi.

⁹ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Chóo Lémi nmyi pyipe ngê pyódu yó. Yepê, Ndapîni nmyi ngópu a tóo, ngópuch:anê yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, Chóo Lémi ngê u nkwo wa ngee nmyo, ya mb:aa n:ii chedê ngê daawa pyódu, u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. * ¹⁰ Yepê, Tpile pywupwi tédê pi ngmanyi dy:ââ, u l:êê díy:o ndapî u kwo anyi y:oo, n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo, daangmêwa mgîpa kwolo, u ntââ yi pini ka ndapî ndîi am:ii y:oo, myedaawa mgîpa kwolo. Yepê, Ngmênê n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo, wa dóo ngi, napî wa mgîpa kwolo, yi pini ka ndapî ndîi nangmê y:oo, wamye dóo ngi. * ¹¹ Yepê, Chóo Lémi ngê ngópuch:anê knî yi l:êê díy:o ndapîni nmyeda kê, ye daanmyi y:ee knomomê, anmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa ndêndê nmye daawa a kê. ¹² Yepê, U ndapî

* **16:9:** Luukí 12:33-34; 14:12-14 * **16:10:** Luukí 19:17-26

wanmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa nmye daamuwa a kê. ¹³ Yepê, Doo u ntââ pi ngmidi lémi miyó dê yi p:uu daadî dpodo. Yepê, Woni u kwo adî diya, woni u nuu u pi ngê adî ya, woni ka dnyinté adî ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adî nyêmî. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi cháâcháâ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

¹⁴ Yi danêmbum tédê Pádisi yoo ngmêdoo kwo, Yesu u danêmbum dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye yumuyumu, mu kópu u díy:o ndapî u yi mb:aamb:aa ngê y:e doo kwo. ¹⁵ Wod:oo Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Pi knî yi ngîma nmyi chóó nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi u lama dé. Yepê, Kópuni nmyi gha vy:o dpo m:uu, ngmênê u kwo dono, mu kópu u díy:o pi knî yi nuu u kópu dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo doo u nuu u kópu dé.

Yesu ngê Pádisi yoo yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo.

¹⁶ Yesu ngê yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadî pi knî ye yi kópu dyuu kînmyee a tpapê dé, myenmyee a tpiye dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu pi knî ye myenmyee tpapê dé, nmyi pi dmi u ngwo nmyee a kmîmî, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi cháâcháâ pi knî ye doo u ntââ ngê dpî pyódu, u nkwo nmyimo kéké dé, yi yoo kuwa nmyimo kapî dé. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo pi knî ye yenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi. ¹⁷ Yepê, Ngmênê mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêlî k:ii daawa pyaa knî, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu mbêmê wa ndyîko

nmyo, wamye kpada nmyo. * ¹⁸ Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Yéyéyé u dêêpî kópu dyuu ndêndê chedê ngê daawa pyódu, doo u ntââ myedaanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. Yepê, Myenté, pyópuni u moo ngê mwiyé dpî kpîpî, n:ii ngê yi pyópu wa nya, daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.*

Ndáápi pini dê Lasadas yi danêmbum

¹⁹ Yesu ngê Pádisi knî yi p:uu mgongo ngmê kwólu, yepê, P:êê nmye ngmênîné nj:ii, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi miyó, woni ndáápi ndîi, woni pinté. Yepê, Ndáápi u kpídî mb:aa dé, u nté mb:aa, u tpile yilî yintómu mb:aamb:aa dé. ²⁰ Yepê, Pinté u pi Lasadas, ngópuch:anê, u pââ yimo vyi, dye ghi yintómu ndáápi u ngomo nkîgh:ê dpîmon:aa ya, y:i myedpîmon:aa dpî. ²¹ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Ndáápi ngê ngee nêne, nté kmononi d:uu kê, a ka a kê ngê, ngmênê yi ndáápi ngê dêdpîmo ngêêpî, u kwo myedaa ch:anê wo. Yepê, Doo dómudómu, mye mg:eme wo, k:omo tpile w:ââ knî y:oo u yimo dnyimon:aa dêêdêê dé, ngmênê doo u ntââ daapodo ngm:ii kîgha dé, ndáápi ka myedaa ch:anê wo. ²² Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, enjel knî y:oo Chóó Lémi kóó k:oo núw:o ngópu, Epîlaham u nkîgh:ê mî yé ngópu, y:i doon:aa ya. Yepê, U kuwó dini ghi ngê ndáápi mye pwene, ntóó kmênê ngópu, yed:oo ndiya mî gho, wélilî ndîi mîné pyw:ângo. ²³ Yepê, Yi vvu wo, apê, Lasadas Epîlaham u nkîgh:ê moda tóó ó! ²⁴ Yepê, Wod:oo Epîlaham ka mbwolo, kwo, Kââkââ, nga d:oo ch:anê wo, u ntââ Lasadas anyinê dy:ââ, mbwaa kuu k:oo kóó pyââ a kmênêkmênê, a dêê yedê wumî nkênkê kîgha, mu kópu u díy:o mgînî vyîmî ndîi atéd:a pyw:oo, ndiya. ²⁵ Yepê, Epîlaham ngê kwo, A kee, dyámê mbêmê munyoo a ya, y:i nuw:o ngî kwéli. Kwo, Tpile mb:aa ngópu dêpwo a ghêdê, Lasadas u ya dono, tpile u ngópu

* **16:17:** Mát 5:18 * **16:18:** Mak 10:11-12; 1 Kódin 7:10-11

dêpwo a ya. Kwo, Ala ngwo ya mb:aa até dumu pyw:oo, ngmênê anyinê wélîlî mgînî vyîmî. ²⁶ Myenté, kwo, nmî kêlî ghê nkéli weelyunkoo ntee ghi ye tóó, y:i maa daa t:a. Kwo, N:ii ngê u yi adî kwo, Nmye nê lê, doo u ntââ, nmye daawa a lê, myenté n:ii ngê u yi amya a kwo, Alii nê lê, myedoo u ntââ, daawa a lê. ²⁷ Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, u ntââ Lasadas M:aa u p:o wanyi dy:ââ, a mbwó y:i limi kîyedê tóó. ²⁸ Kwo, Ala kópu ye dp:uu vyi ngê, Nmyi mbwó nt:anê nangmê yââ, mîné wélîlî mgînî vyîmî. ²⁹ Yepê, Epîlaham ngê kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo puku yedê ka pyede. Kwo, M:wó knî y:oo dny:oo a kpââ dé. ³⁰ Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, kwo, yenté doo u ntââ, ngmênê pi kpêênî ngmêwa a pyidu, ye wa lê, yed:oo y:i dono wa kée t:oo, a nt:anê daawa a yaa dmi. ³¹ Yepê, Epîlaham ngê kwo, Kópuni puku yedê a pyede daawa ny:ee t:oo, ye k:omo tpile pi kpêênî ngmêwa pyidu, u kwo myedaawa ng:aa mbê dmi, yi nuw:o dmi myedaawa ngmêê t:oo. *

17

*Yesu ngê kópuni vyu, dono p:uu
Mátiyu 18:6-7,21-22; Mak 9:42*

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:ii ngê yinté kópu yi máádi nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê. ² Yepê, Pini n:ii u l:êê ghi mbêmê pi kamî knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîî nódó ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîî daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodom-biy:e daapaa kpada. ³ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo.

Yepê, Nmyi mbwó ngê dono kópu angmê d:uu, ye u kwo dpî kwódu yó. Yepê, U dono dpo kuwo knomomê, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vwuwo dpî kée yó. Yepê, Ntââ

u ngwo nangê vy:u. * ⁴ Yepê, K:omo tpile wo ngmîdi k:oo yi pini nmyi p:uu pyud:o adî dono knomomê, tpéé kópu pyud:o wa vyi knomomê, nmyewo, Dî kn:aadi, daa-munî d:uu, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vwuwo pyud:o dpî kée yó, mênangê ngî. Yepê, Ntââ u ngwo myenangê vy:u.

Yesu ngê kópuni vyu, kêlîmî p:uu

⁵ Yesu u dyépi knî y:oo nmî Lémi ka kwo, Nmî kêlîmî ndîî ngê pyódu ngi. * ⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Lukwe díy:o nmyi kêlîmî daa ndîî tp:oo? Yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîî tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlîmî wo yintoo, ye kî nkêpe ka pîdmyi vyi ngmê, Kada yéni, nt:ee nyi ghê, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, nt:ee paan:aa ghê. *

Yesu ngê u yoo yi pi dmi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

⁷ Yesu ngê u yi dêpwo kwo, A yoo knî y:oo yi pi dmi dny:oo kmîmî dé, yi kópu u l:êê díy:o dyimê pywuu ye ngmê y:ângo, yepê, Pi mupwoknî ngmê yâpwo tédê adnyin:aa dpodo. Yepê, Lukwe, ntumokwodo yi pini ngê u kpâm ka wa vyi, kwowo, Chi lîme, nté n:aa ch:eech:ee? ⁸ Yepê, Kêle. Yepê, Yi pini ngê u kpâm ghee knî p:o kada wa kaa té, u kpâm ka kwowo, Chin:aa nté ch:eech:ee, kuwó nîné kwo. Yepê, Yi pini p:o dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nté tpyópu ndiya wa m:uu, lukwe, u kpâm wa chaa kwolo, kwowo, Y:ay:a chi pwiyé? ⁹ Yepê, Kêle, u dpodo y:i a tóó. ¹⁰ Yepê, Nmyo myenté dé. Yepê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yintómu wanmyi châpu t:oo, ye nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. Yepê, Ala kópu dpî vyi yó, Dpodoni nmo a kpo, vyîlo yidu dóó, daa chaa kîgha u dpodo yidu dóó.

Yesu ngê pi y:a u ngwo pyi ngê n:ii knî yi p:uu too pee mbii leprîsi doo ya

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem dnye lêpî, Nkálili Wee Samédiya Wee yi kêlî ghê dnye paa. ¹² Daa kêmakêma p:aa ngmê dnye taataa, pi y:a maa p:uu a pyódu ngópu, too pee mbii leprîsi ye doo ya. Yi pini y:a knî y:oo Mósisi u dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, Yesu p:uu

* **16:31:** Njon 11:44-48 * **17:3:** Mát 18:15-17 * **17:5:** Mak 9:24 * **17:6:** Mát 17:20; 21:21 * **17:12:** Lev 13:45-46

yi nkîgh:ê daa nî dniye, * 13 dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Yesu, nmî lémi, nga dp:oo ch:anê dniye? 14 Yesu ngê yi m:uu too, yepê, Njedusalem lee dmyeno, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu nmyo, wod:oo kada a y:ee ngópu. Maa p:uu too pee mbii yi p:uu machedê ngê pyodo. * 15 Yi vy:o pini ngmê ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Aténgê dí pyiyé, mêtê diyé wo, Chóó Lémi dpodombiy:e tââ doo chaa kîgha. 16 Yesu yu km:ee dyimê wo, doo kwunokwuno. Yi pini daa Nju pi, Samédiya pi. * 17 Yesu ngê pi knî ye yepê, Pi y:a kîdí pyi, angênê mê chu. 18 Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o pini chu knî y:oo, Chóó Lémi doon:aa kwuno ngópu, kn:aa p:aani pi ngmê ngê u mo até d:uu kwuno. 19 Wod:oo Yesu ngê kwo, Gh:êêdé, kada a yéni, ngêlîmî u l:êê díy:o chi pyiyé.

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê u yoo chóó ada a y:enê

Mátiyu 24:23-28,37-41

20 Pádisi knî ngmê Yesu ka póó dniye, kwo, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ chóó anté dini wa chaa? Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo y:enê doo u ntââ ngwolo ngê daanmyi m:uu ngmê. * 21 Yepê, Doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Al:ii kn:ââ kêtê chaa, ó mwi kn:ââ kêda chaa, mu kópu u díy:o wod:oo yi kópu nmyi vy:o ka tóó.

22 Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Díyo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wanmy:uu tpy:oo ngmê, anmyi t:âât:ââ, ngmênê lîmîlîmî ngê daawa t:aa. * 23 Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo ala kópu nmye wa vyi ngmê, nmyewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê al:ii ka tóó, ó mu p:aani kîyedê tóó. Yepê, Ye n:uungmê ng:aa mb:anê, y:i nangmê nî. 24 Yepê, Daa p:aa ngmîdi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Lîmî ntee dpî pywálî, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê. 25 Yepê, Ngmênê ala dini ghi u yoo knî y:oo mwiyé wa mb:ii ngmê, dono u ngwo wa d:uu ngmê.

26 Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé. Wéni n:ii ngê amêdê diyé, pi lama daadí ya. Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. 27 Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dêdnyimo a nkîngê, dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnyimo a yéyééé, u dí wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye, wo yéli vyi ngê vyâ. 28 Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo daa yi lama ntee a pw:oo dniye, Loté u dye ghi ngê mye yinté. Yepê, Yoo dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnya a tpile pywupwi, dnya a nté woo kapî, dnya a ngomo wuwó. 29 Yepê, Wéni n:ii ngê Loté ngê Sodom a kuwo ngê, ndê mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi p:aani d:ud:umbiy:e a vyuwó ngê, pi yintómu ma too. 30 Yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, mye yinté, yoo dono daa yi lama yi kpadakpada têtê wa lee dmi.

31 Yepê, Yi wéni ngê n:ii u ngomo ma-knopwo adí ya, lîmîlîmî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêtîngê kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. Yepê, Myenté pini n:ii u yâpwo têtê adín:aa dpodo, u p:o mêtîngê diyé, u tpile kîngmê nya, lîmîlîmî ngê dpî mbêpê we. * 32 Yepê, Loté u kpâm p:uu nuw:o ngî kalê yó, pyópuni mêtê diyé wo, apê, A p:aa ndê ngê modo pîpî, u ngwo pwene. 33 Yepê, N:ii chóó u ghê p:uu adí nuw:o, u ghê l:âmo wa a ngee, n:ii u ghê p:uu daadí nuw:o, ghê ndêndê wa a pyw:oo.

34 Yepê, Yi mgídî ngê pi miyó ngmîtédmîno adpî dpî, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. 35 Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. 36 Yepê, Pi miyó yâpwo têtê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. 37 Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi kópu ló y:i wa pyódu? Yesu ngê yi póó ye daa vyâ, ngmênê ala mgongo ye yi kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

* 17:14: Lev 14:1-4; Luukí 5:14 * 17:16: Njon 4:9 * 17:20: Njon 3:3; 18:36 * 17:22: Luukí 21:7-8 * 17:31: Mak 13:15-16

18

Kóté y:enê pyu dono u mgongo danêmbum

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, u nt:u kópu, dye ghi yintómu Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, kîngî yé ngmê. * ² Yepê, P:aa ngmê, kóté y:enê pyu ngmêdoo ya, Chóó Lémi dêdpîmo cháâcháâ, yoo myedêdpîmo cháâcháâ. ³ Yepê, Yi p:aani kuknwe ngmêdoo ya, pi ngmê ngê u tpile knî mwiyé ngma a t:âmo ngê. Yi kuknwe kóté y:enê pyu ka dpîmo lêpî, kópu, Ngee nédi, pini n:ii ngê a tpile t:âmo too, u kwo vyi ngi, a ka mède kê téne. ⁴ Yepê, Dye ghi daadî kóté y:enê pyu ngê yi kuknwe dêdpîmo ngêêpî, u kuwó dini ghi ngê apê, K:omo tpile Chóó Lémi dîni cháâcháâ, yoo myedîni cháâcháâ, ⁵ ngmênê kî kuknwe ngê dyaa yono a ka dê chedê, a ngîma dê kaalî, ala ngwo n:aa ngêêpî, yi kpáápi n:aa kóté kîgha, kuknwe ka u tpile yintómu u kwo mêwunê diyédiyé kîgha. ⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Kópuni yi kóté y:enê pyu dono ngê vyu, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. ⁷ Ye póó wo, yepê, W:êênî mgidí vy:o Chóó Lémi ka chóó u yoo adnyi ngêpê knomomê, lukwe, u kwo wa ch:anê dmi, ó daawa ch:anê dmi, lîmîlîmî ngê wa ngee té, ó daawa ngee té? * ⁸ Yepê, Mgî daawa puwâ, lîmîlîmî ngê wa ngee té. Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê amênê diyé, a yoo vy:o pi yémi adî kwo. Yepê, Kuwa yéli y:oo kîngî chedê nmyo. Yepê, Yi kuknwe dmyina a nj:ii, ngêpê tédê chaa dmyinê chedêchedê, Chóó Lémi ngê u ngwo wa a ngee nmyo, wo yéli wa dêê dmi, daawa chedê nmyo.

Pádisi pini dê tákisi ngêêpî pyu yi mgongo danêmbum

⁹ Yélini y:oo apu, Nmo mb:aamb:aa dé, wo yéli dono dé, yi yéli yi p:uu Yesu ngê mgongo ngmê kwólu, ¹⁰ yepê, Pi miyó, Chóó Lémi u ngomo k:oo ngêpê tédê lee knopwo, woni Pádisi, woni tákisi ngêêpî pyu. ¹¹ Yepê, Pádisi ghêédî wo, yoo yi ngîma u mo mîné ghê wo, alanté doo ngêpê, Chóó Lémi ka kwo, Mw:ââkó a Lémi, dye ghi yintómu nyinê ngêêpî noo, u l:êê dîy:o a l:êê ghi mb:aamb:aa dé, pi yilî ntee, d:aa yinté, d:aa

kmungo pyu, d:aa kêêmî kapî pyu, d:aa pyââ tí pyu, d:aa kî tákisi ngêêpî pyu ntee pini. * ¹² Kwo, Wiki yintómu knî yi k:oo wo miyó dê yi k:oo nté dîni pîpî ngê, nga u ngwo nîné ngêpê yédi. Kwo, Ntini n:ii dpo pyw:oo, dîni mgîpa kîgha ngê, dyuu y:a dp:o pyidu, yononi mbwó nmodo pyu knî ye dpî y:oo. * ¹³ Yesu ngê yepê, Pádisi yinté doo ngêpê, ngmênê tákisi ngêêpî pyu mwada y:i u mo a ghê wo, u dono knî yi l:êê dîy:o k:ame doo kwo, tpéé kópu yilî doo tpapê, mbodo a ny:ii ngê, Chóó Lémi ka kwo, A Lémi, nga d:oo ch:anê wo, a dono yilî nguwo wanyi kée té? ¹⁴ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu u dono yilî p:ee chedê ngê pyodo, ngmênê daa Pádisi, mu kópu u dîy:o n:ii ngê chóó u pi a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵ Pi ngmê knî y:oo yi tp:ee mbópó Yesu ka a núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi m:uu tumo, ye kwódu ngópu. ¹⁶ Ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namé kwódu yé, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adî y:enê dé. ¹⁷ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmî ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadî nyêmî, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸ Kada pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî ndiye kîgha pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ¹⁹ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmîdi yi mb:aamb:aa. ²⁰ Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi u kuwó

* **18:1:** Lóma 12:12; Kílosa 4:2; 1 Tes 5:17 * **18:7:** Tpyuu 6:9-11 * **18:11:** Luukí 16:15 * **18:12:** Mát 23:23,28

nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, mye mî chi chââchââ dê. * 21 Yi pini ngê kwo, Tp:ee têtê noo a ya, yi kópu dyuu noo a chââchââ, ala ngwo myenî chââchââ té. 22 Yesu ngê yi kópu yi nyongo, kwo, Kópu mu ngmîdi chuungê d:uu ngê, tpile yilîni ngópu a tóo, ngópuch:anê knî ye nyi yéepi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóo p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. * 23 Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, mu kópu u díy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

24 Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini u tpile yilî yi p:uu a nuw:o, wod:oo pi knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóo Lémi kóo k:oo angênté amî ghê. 25 Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóo Lémi kóo k:oo ndáápi d:uudpî ghê. 26 N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóo Lémi kóo k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê? 27 Yesu ngê yepê, Doo u ntââ Chóo Lémi kóo k:oo pi chóo daangmêmî ghê, ngmênê Chóo Lémi chóo u ntââ, pi chóo kóo k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóo Lémi u ntââ.

28 Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Nmî p:aa dmi nmo kuwo too, anmînê yâmuyâmu ngi. 29 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u kpâm ghee knî dpo kuwo té, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, 30 yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilî ala dini ghi ngê amêdê pyw:oo, mu dini ghi ngê ghê kamî amyemînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 20:17-19; Mak 10:32-34

31 Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó kn:aa núw:o too, yi mo yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala ngwo Njedusalem nmo lèpî té, Chóo Lémi u komo kapî pyu knî y:oo Chóo Lémi u Pi Ndêndê p:uu kópuni a d:êê tumo,

yi kópu yilî y:i wumê ntiyentiye té. 32 Yepê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê, wadnyî nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyî peede tpapê, a p:uu wadnyî tpyîpwi. 33 Yepê, Wadnyî kpakakpaka nê, wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu. 34 P:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e dêpê w:ee tumo, apê, Lukwe díy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóo Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu.

Yesu ngê ngwolo kopwe ngmê pyi ngê, Njédikó

Mátíyu 20:29-34; Mak 10:46-52

35 Daa kêmakêma Yesu p:uu Njédikó dnye taataa, maa nkîgh:ê pi ngmêdoo ya, ngwolo dê kopwe dê. Daa dpodo u ntââ, dye ghi yintómu maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê. 36 Dini ghi n:ii ngê yoo u nkîgh:ê doon:aa lèpî, yi dnye dmi yi ny:ee too, ye póo wo, yepê, Lukwe ngmêdê pyódu? 37 Kwo, Yesu Nasalet pi kíyedê pwiyé knî. 38 Wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê? 39 K:omo tpile yélini u kada dnye kwo, u kwo a tpépwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépîdi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê? 40 Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kí pini a ka a núw:o yó. Dini ghi n:ii ngê u kwo a núw:o ngópu, Yesu u kwo póo wo, 41 kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi pini ngê kwo, A Lémi. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu. 42 Yesu ngê kwo, Yéli mê mwini. Kwo, Ngêlîmî mbêmê chi pyiyé. 43 Wod:oo yi ngwo yéli mê módu, Yesu u kuwó mye ghê wo, Chóo Lémi doo chaa kîgha. N:ii knî y:oo m:uu ngópu, Chóo Lémi myednye chaa kîgha.

19

Sîkiyîs u danêmbum

1 Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njédikó taa dniye, tákisi ngêêpî pyu yoo yi kada pini ngê yi nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kêdê

* 18:20: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20 * 18:22: Mát 6:20; Luukí 12:33

t:aa. ²Yi pini u pi Síkiyîs, ndáápi pââ ndîi. ³U yi u ngwo doo kwo, Yesu nî m:uu, ngmênê u kwo, angênté pini, ngmênê pi ghi dêêkwédi, pi knî yi vy:o a dêê wo, ⁴wod:oo mbêpê a puwâ, Yesu u kada maa nkîgh:ê yi ngmêmî vy:ungo. ⁵Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu yi yini km:ee lee dniye, yi vyyu dniye, apê, Síkiyîs yi nkwodo mu kwo. Yesu ngê kwo, Síkiyîs, límî k:ii a ghidi, awêde nmyi ngomo k:oo nîmo dpî. ⁶Wod:oo Síkiyîs u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, límîlímî ngê a ghêpê wo, Yesu kóo mgîmî ngê, kwo, A p:aa pee lee kmêle. ⁷Njédikó tpémi yélini y:i doo kwo, dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dîy:o kí pini pi dono u p:aa pee a lêpî. ⁸Wod:oo Síkiyîs mî ghê wo, nmî Lémi ka kwo, Nmî Lémi. Kwo, Tpileni yilî a ngópu a tóo, dyuu miyó ngê wanî pyódu, woni dyuu ngópuch:anê knî ye wanî y:oo, woni dyuu a ka wa a mbêpê. Kwo, N:ii dé wunê nî dóo too, yi ndapî nê t:âmo too, ntémwi nê t:âmo ngê, yi ntémwi ye mēdaanî y:oo, ngmênê páádi páádi ye am:aa y:oo. * ⁹Yesu ngê kwo, Chóó Lémi ngê awêde da ngee ngi, nono yilî dî chedê té. Pi knî ye yepê, Nmyi mo dp:ee Epîlaham u yoo vy:o yéli, ala pini mye Epîlaham u tii nēdê pini ngmê. ¹⁰Yepê, Yélini y:oo maa kn:aadi ngópu, vyîlo yi yéli yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u Pi Ndēndê nmyi vy:o u ngwo a dy:ââ ngê, kwo, Chin:aa nmy:uu dé, a kêê k:oo myechin:aa kapî dé. *

Yesu chóó u yoo y:enê p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 25:14-30

¹¹N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Daa kēmakēma Njedusalem nmo taataa té, Chóó Lémi ngê Yesu nmî king ngê u ngwo wunê pyépi. Yesu u lama doo ya, daa yi ngwo king ngê anî pyódu, wod:oo yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, ¹²yepê, Lémi ngmê, king ndîi ngê a ngmîdi ngê, pi knî ngmê u kwo dy:ââ too, yepê, Yi lémi dpo pwiyé we, chóó u yoo yi king ngê wanî pyódu, u kuwó dini ghi ngê amê diyé, chóó u yoo adîn:aa y:enê dé. ¹³Yepê, Kada ghêlî dēpê y:ângo, u dpodo pyu y:a knî a danê too, nkól pee

ngmēngmēnté ye y:ângo, yi nkól pee yi pywuu ndîi dé, d:ââ pyile yi dpodo u pywuu ntoo, nkól pee ngmê u pywuu mye yintoo. Yepê, Yi lémi ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Ndapîni nmye d:a kê té, dpî dpodo kalê tóo, a l:êê dîy:o knî mu u ngwo dpî kmênê yó, u dî dini ghi n:ii ngê amênê diyé. ¹⁴Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, kn:aa dyámê pee p:uu king ndîi ka loo. Yepê, Chóó u dyámê tpémi ye diya wo, wod:oo kópu u kuwó dy:ââ ngópu, king ndîi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi pini nmî king ngê pyaa we. * ¹⁵Yepê, Ngmênê king ndîi ngê yi kópu daa nyongo, yi pini yi king ngê pyódu ngê. Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dyámê pee p:uu mēdê diyé wo, u dpodo pyu y:a knî até yedê danê too, ye póo wo, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, nmyi dpodo kalê tumo, ndapî yémi u ngwo m:ii kmênê ngópu? ¹⁶Yesu ngê yepê, Mwiyémiyeni u kwo loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mē y:a u ngwo nê kmênê ngê. ¹⁷Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, nyi dpodo pyu mb:aa. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóo, p:aa y:a knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. * ¹⁸Yesu ngê yepê, Myomoni u nkwo u kwo até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mē limi u ngwo nê kmênê ngê. ¹⁹Yi lémi ngê kwo, P:aa limi knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. ²⁰Yepê, U kwo m:uu até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mē ala, kînoo ng:uu nēnē. ²¹Kwo, Nga nî nkîngê mbê wo, mu kópu u dîy:o a lama ka tóo, d:ii dódó u pi, nê, Ndapî l:âmo wanê ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Pi knî ye ntooni nye yémî ngê, daa yintoo mēyinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyîlo y:ee pîpî ngê. ²²Yepê, Yi lémi ngê kwo, Nyi dnyinté dpodo pyu. Kwo, Nyóo ngópu knî yi l:êê dîy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama ngee tóo, d:aa dódó u pi, pi knî ye ntooni n:aa yémî ngê, daa yintoo mēyininê pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyîlo yinî pîpî ngê. ²³Kwo, Lukwe dîy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pîni puwâ. ²⁴Yesu ngê yepê, Yélini

* 19:8: Ex 22:1 * 19:10: Njon 3:17; 1 Tim 1:15 * 19:14: Njon 1:11 * 19:17: Luukí 16:10-11

yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, Nkól pee kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu y:a a tóó, u kwo y:ee yó. ²⁵ Yesu ngê yepê, Yi yéli y:oo yi lémi ka kwo, Nmî lémi lukwe díy:o? Kwo, U ngópu y:a ka tóó. ²⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, N:ii u ngópu tpile yilí a tóó, mu dini ghi ngê knî m:uu wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. * ²⁷ Yepê, N:ii knî y:oo a wépi pwaa ngópu, apê, Nê nmî king ngê kîngí pyódu, yepê, a núw:o tóó, a ngópu anyi vya tóó.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê danêmbum ye a kêlí ngê, kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, p:uu ndiye pyu yoo yi kada doo kwo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Njon 12:12-

19

²⁹ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem ghêlí daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ³⁰ yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê ñedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálí nyoo, a ka dpo núw:o nyoo. ³¹ Yepê, Pini n:ii ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo ñeñe ngmê, yepê, ala kópu u kwo dpí vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. ³² Pini n:ii dê Yesu ngê dy:ââ doo, yi p:aani lee knopwo, ndonki p:uu kópuni ye vya, yinté a pyw:ee ngópu. ³³ Yedêni ndonki nódo doo ya, dini ghi n:ii ngê k:ââ ghi p:uu dpîmo a pywálípywálí, yi ndonki chóó knî y:oo yepê, Lukwe díy:o dpo pywálípywálí ngmê. ³⁴ Yi tpódu y:oo yepê, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. ³⁵ Wod:oo Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpídí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u

nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê. ³⁶ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo. * ³⁷ Dini ghi n:ii ngê mbu vya a ghêpê dniye, Njedusalem u nkîgh:ê, yélini yilí u kwo dnye kêlímí, yi yéli y:oo Chóó Lémi dpodombiy:e dnye kwunokwuno, myednye chaa kîgha, mu kópu u díy:o Yesu ngê kópu ndî yilí yi ngópu mwiye a d:uu too. ³⁸ Kópu, Munmîkó Nmî king. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê ngê a pyódu nyoo, chaa kîgha koo. * ³⁹ Wod:oo Pádisi knî ngmê, yélini yoo vy:o dnya a kwo, Yesu ka kwo, Kí pini, m:uu ndiye pyu knî y:oo lukwe díy:o a chaa kîgha ngi. Kwo, Ye kwódu ngi. * ⁴⁰ Yesu ngê yepê, Doo u ntââ ala p:aani módó daanî vy:u. Yepê, Tumu wo pyede, ye chêêpî knî y:oo y:oopê chaa kîgha nê.

Yesu Njedusalem tpémi yi díy:o u ngwo doo mbê

⁴¹ Yesu p:uu Njedusalem modnyen:aa lêpî, Yesu ngê Njedusalem doo y:enê, u nuw:o p:uu doo kwo, u yoo u kwo ch:anê wo, wod:oo yi l:êê díy:o doo mbê, myedoo tpyóókaa yiyaa, * ⁴² apê, Ayii! Njedusalem tpémi ee! Apê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede, daanmyi mya nê. Apê, Kópuni a nga wanmyi d:uu ngmê, M:aa ngê ntââ nmye wa a vy:u. Apê, Awêde wodmyi mya nê, ye pîdmyi chápu nê, M:aa ngê a ntââ nmye daapêdê vy:u. * ⁴³ Apê, Mu dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo nmyi p:aa téli k:oo wa kaa ngmê, mbwa pw:ono maa ngmê wa a yé ngmê, mbêmê u ngwo wa lóo dmi, ⁴⁴ d:ud:umbiy:e wa vya nmyo, nmyi ngomo dé, nmyi p:aa u mbwa dé d:ud:umbiy:e wa dyênê t:oo, wa pwaa t:oo, chêêpîni knî y:oo nmyi wó tumo, yi p:uu ngmídi myedaadí ya. Apê, Yi kópu nmye wa pyódu, mu kópu u díy:o nmyi Mbwámê dpîp:e mya ngópu.

* **19:26:** Mát 13:12; Luukí 8:18

* **19:36:** 2 Kings 9:13

* **19:38:** Psalm 118:26

* **19:39:** Mát 21:14-16

* **19:41:** Njon 11:35; Luukí 13:34-35

* **19:42:** Mát 13:14; Lóma 11:8

Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u ngwo kee dniye

Mátiyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Njon 2:13-22

⁴⁵ Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yimí kee dniye, apê, Pi kní y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê a pw:oo too, ⁴⁶ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vvyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
ngêpê tédê ngê choo ya,
yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê. *

⁴⁷ U kuwó wéni kní yi k:oo Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo doo ndiye kîgha dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo Yesu nmî vy:a, * ⁴⁸ ngmênê doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u dîy:o pi yintómu u kwo dne ye ng:aa, kada pini kní y:oo u mo dêpê pyw:ee ngópu. *

20

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátiyu 21:23-27; Mak 11:27-33

¹ Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé, u yi u ngwo doo kwo, Yoo yi nuw:o dmi nî ngmêê, Chóó Lémi kóó k:oo nî kaa té. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii kwodonkwodo u kwo lee dniye, ² kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vvyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngê? ³ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo, yepê, a ka vyi yó, ⁴ n:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? ⁵ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpapê,

Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpapê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kêlímí mbê dniye. ⁶ Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpapê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi kní y:oo chêêpî ngê wa vya nmo, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Pini n:ii u pi ngê a loo, nmî lama daa tóó. ⁸ Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaa nî vyi.

Yesu Nju tpémi yi kada pini kní yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê pi kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, pi ngmê kní ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vvyuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, kní a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ¹⁰ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu kní y:oo a wain kní nga ngmêdo kê y:e, a ka dpó ñuw:o ngi. Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu kní y:oo wain kní u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mê dy:ââ ngópu. ¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmîdi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodom-biy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu. ¹² Yepê, U kuwó dini ghi ngê pyoloni ye mye dy:ââ ngê, wain kpê y:enê pyu kní y:oo myemîné kpaka ngópu, ngm:ii kalê ngópu. ¹³ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó até yedoo nuw:o, apê, Ló kópu ngmanî d:uu? Apê, A tp:ee njini ye n:aa dyede. Apê, U nuu ghi a nódo ka tóó, doo u ntââ, daamîné mb:ii ngmê. ¹⁴ Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê wain kpê y:enê pyu kní y:oo m:uu ngópu, noko yepê, Kí

* 19:46: Is 56:7; Jer 7:11 * 19:47: Njon 18:20 * 19:48: Mát 21:46

wain kpê chókó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ¹⁵ Yepê, Wod:oo vya ngópu, ntóó chíi ménê mí kée ngópu.

Yesu ye pókó wo, yepê, Yi wain kpê chókó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? ¹⁶ Yepê, Wa a lê, yi tpókni wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâadí ngmê. Yi mgongo danêmbum yedê w:ee ngópu, Yesu ka kwo, Doo u ntââ, ye kópu nmo kîngê pyódu. ¹⁷ Wod:oo Yesu ngê doo y:enê dé, ye pókó wo, yepê, Yi kópu mumdoo nmye daawa pyódu? Yepê, Kópuni puku yedê a tókó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu kní y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyílo mēyi pyodo.

*

¹⁸ Yepê, Nê chēpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chēpî kpiyé p:uu wa a lvêédí, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbēmê yi chēpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu. *

¹⁹ Yi ngwo dini ghi ngê dēpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u dîy:o a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo, ngmênê kêê u ngwo dēpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o pi kní ye nkîngê mbê dniye. *

Tákisi pywupwi u danêmbum

Mátiyu 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰ Doo u ntââ kada pini kní y:oo Yesu yoo vy:o daapî mgîmî ngópu, wod:oo dpodom-biy:e dnye y:enê, apê, Kn:aadi te kópu nmî ngópu ngma a tpapê knomomê, ye Lóma lede yoo yi kada pini ndîi ka yuu nmînê yémî, u ngwo wa kpada. Tumutumu pi kní u kwo ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Dmyinên:aa dódó. ²¹ Wod:oo Yesu ka yi lee dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Nmî lama ka tókó, Ndéndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi kní ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chókó Lémi u kópu dyuu pi kní ye ndéndê ngê nye tpapê ngê. ²² Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dēpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi? ²³ Ngmênê Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Kînga

a dódó nê. ²⁴ Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênê m:uu. U ngópu yi tpyé ngópu, ye pókó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tókó, n:uu u pi my-eye tókó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tókó mo. ²⁵ Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mēdmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chókó Lémi ngmênêni, Chókó Lémi ka mēdmyinê yémî. ²⁶ Yoo yi ngîma u dódó ngê dēê dniye, kn:aadi te kópu daangmê vyyu, wod:oo tumu yaa dniye, yi nyepênypê u kópu ngê pyodo.

Pyidepyide u danêmbum

Mátiyu 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷ Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mēd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó. ²⁸ Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dēpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. * ²⁹ Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ³⁰ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mē ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêédî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. ³¹ Kwo, Yi mbwémi kní yintómu yi pyópu mu ngmîdi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dēpangmê ngî ngópu. ³² Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ³³ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu kní yi pyópu mu ngmîdi p:uu yéé dniye.

³⁴ Yesu ngê yepê, Ala dini ghi ngê pyââ mââ numo p:uu a yééyéé nyédi, ³⁵ ngmênê Chókó Lémi ngê yélini yi p:uu wa a vyi, awo, Kî a yoo mb:aamb:aa, kpêênî u ngwo wa a pyidu té, kókó k:oo wa kaa té, yi yéli numo p:uu mēdaadnyi yééyéé. ³⁶ Yepê, Mēdaawa pw:oo dmi, mu kópu u dîy:o enjel ntee pini ngê adnyi ya. Yepê, Chókó Lémi

* **20:17:** Psalm 118:22 * **20:18:** Is 8:14-15 * **20:19:** Luukí 19:47-48 * **20:28:** Deut 25:5

tp:oo módó tp:oo mââ ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o kpêênî chóó wa a pyidu té. *

³⁷ Yepê, W:êê mââwe n:ii ndêndê ngê nmye chââchââ ngópu, Mósisi, yi pini pyidepyide p:uu myedoo a d:êê. Yepê, U puku yedê, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî, Chóó Lémi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi, Epîlaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo.

* ³⁸ Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê u kwo yi ghê dmi a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. *

³⁹ Dêêpî pyu ngmê knî y:oo kwo, Mââwe, yi póo ye mb:aamb:aa ngê chi vy:a, doo dóo nyoo. ⁴⁰ Yi ngwo póo u kwo daamu y:ee ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:uu ntee pini ngê adî ya?

Mátiyu 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹ Yesu ngê dêêpî pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, King Dépídi u tii nédê pini ngmê? ⁴² Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépídi u kuwó a tóó, mu kópu u dîy:o wéti u puku yedê Dépídi ngê ala kópu chóó a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîî ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé. *

⁴³ Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té, nyi yodo u maknopwo wanî yé té.

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, Dépídi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, yi pini daa Dépídi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luukí 11:37-54

⁴⁵ Pi yilî yi ngópu Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ⁴⁶ Dêêpî pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo, n:ii knî y:oo u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîî ngê pyaa we, nmî kpîdî dmi mb:aa

kêlê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo chââchââ nmo. Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têdê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁴⁷ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóo t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadîî ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

21

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Mak 12:41-44

¹ Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnye ya, pi knî y:oo ndapî Chóó Lémi ka kwéli dnye yémî. Yesu ngê doo y:enê dé, apê, Ndáápi knî y:oo ndapî ndîî yilî mu kéké ngmê. ² Kuknwe my:oo módó, apê, Ndapî kmono miyó njini adî kée. ³ Pi knî ye yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîî yi kée, ndáápi knî y:oo têdê yi kée ngmê, * ⁴ mu kópu u dîy:o yi yéli yi ngópu ndapî ndîî ye tóó, têdê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:ii kmono dé tóó mo, vyílo dé yi kée dé, u ngópu mêtêdêmu tóó.

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵ Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Chóó Lémi u ngomo p:uu dnye danêmbum, apê, Kî lóntoo chêêpî ngomo, k:uuchêm u tpile p:uu myeka pyede, apê, tpileni pi knî y:oo y:ee tumo, k:ii kî t:ee tumo. ⁶ Yesu ngê yepê, Ngomoni p:uu nmye danêmbum té, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyódu. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó ngópu, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo d:ud:umbiy:e wa pwaa ngmê. *

Kópu dono yilî yi danêmbum

Mátiyu 24:3-14; Mak 13:3-13

⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka póo dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u

* **20:36:** 1 Njon 3:1-2 * **20:37:** Ex 3:2-6 * **20:38:** Lóma 14:8-9 * **20:42:** Psalm 110:1 * **21:3:** 2 Kódin 8:12

* **21:6:** Luukí 19:43-44

ngwo wa yââ, nê, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

⁸ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo. Yepê, Pi yilî wa a lê, a pi adnyi tpaê, nmyewo, Ala nê vyîlo. Nmyewo, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, ala yi dini ghi. Yepê, Ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo. ⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó yoo yi kada pini knî yi p:uu amyidnyi l:êê, ye nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u dîy:o yinté kópu knî mwiyé angmêdnyi pyodopyodo, daawa têda dmi, yepê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ¹⁰ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, ¹¹ dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdí, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, dye ghi knî ngmê ngê mbii ngmê ngê pi yilî adî néne. Yepê, Nkîngê u kópu dé adnyi pyodopyodo, mbóó p:uu kópu ndîi amyidnyi pyodopyodo.

¹² Yepê, Yi kópu yilî ghêlî daawa pyódu, pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, mbwa k:oo u ngwo adnyi kmîmî nmyo. Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. * ¹³ Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê. ¹⁴ Yepê, Nmyi kóté kîgha u l:êê dîy:o, nmyi kópu dyuu u kadakada mwiyé kîdmyinêngê kapî, ¹⁵ mu kópu u dîy:o a chóó a komo nmyi kwo ayin:aa kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi a chóó wana a ñepwiñepwi, yélini nmyi p:uu adnyi d:uu, nmyi kóté kîgha ngê wa dêê dmi, yi pwo anmyin:aa a dimi. * ¹⁶ Yepê, Nmyi pye mî knî y:oo, nmyi tîdê mbwó knî y:oo, nmyi nêni knî y:oo, nmyi pyipe knî y:oo, y:oo adnyi ndyîkondyîko nmyo, nmyi vy:o woni knî u ngwo adnyi pwopwo. ¹⁷ Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi, ¹⁸ ngmênê nmyi vy:o pi l:âmo daangmêwa a ngêpa. ¹⁹ Yepê, Kîdmyengê

kede dmi, myekîdmyengê mb:ii nê, nmyi l:âmo dmi u nkwo daawa ngêpa. *

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-21; Mak 13:14-19

²⁰ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê lede yilî knî y:oo Njedusalem wa a yina ngmê, u ngwo dpo w:ee yó, apii, Daa kêmakêma ala p:aani wunê pw:oopw:oo ngmê. *

²¹ Yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vuywo dp:uu mbwolo dniye. Yepê, Yélini Njedusalem adnyi ya, dpî mbêpê dniye, yélini kn:aa adnyin:aa m:ii, Njedusalem mêkîngê diyé dmi. ²² Yepê, Yi dini ghi ngê a ntââ u ngwo wa a vy:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni yilî puku yedê a tóó, yi ngwo adnyi ntiyentiye dé. * ²³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. Yepê, Nju tpémini ala wee u kwo adnyi ya, dono ndîi wa a pyw:ee ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi yi p:uu adî d:uu. * ²⁴ Yepê, Lede knî y:oo wa vya t:oo, woni kn:aa dyámê pee knî yi p:uu wa núw:o t:oo, yi wop adnyin:aa dpodo. Yepê, Njedusalem d:ud:umbiy:e wa a pw:oo ngmê, yélini daa Nju tpémi dye ghi yintómu Njedusalem y:oo adnyi y:enê, u dí Chóó Lémi ngê wa vyi, awo, Yi yéli yi dye ghi machedê. *

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Mak 13:24-27

²⁵ Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo kópu ndîi d:ââ kâadî, pudu knî yi p:uu adnyi mumu dé, u ngwo wa nkîngê mbê dmi. Yepê, Chaa kwodo chaa kwodo vuywó ndîi ngê wa pyaa dmi, yi dnye dmi ndîi ngê wa pyaa dmi, yoo amyidnyi nkîngê. * ²⁶ Yepê, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té, pi knî y:oo awo, Dyámê mbêmé ló kópu ngma a pyodopyodo, nkîngê ngê y:ay:a wa pwiyé dmi, yed:oo wa a vyóó dmi. ²⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa

* **21:12:** Luukí 12:11-12 * **21:15:** Dpodo 6:10 * **21:19:** Hipîlu 10:36 * **21:20:** Luukí 19:41-44 * **21:22:** Luukí 23:27-31 * **21:23:** 1 Kódin 7:26 * **21:24:** Tpyuu 11:2; Lóma 11:25 * **21:25:** Tpyuu 6:12-13

m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndîî ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîî ngê myaa pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê ka kwo. * ²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí yi kn:ââ dmi adî chapí, dpî ghêédî dmyeno, mbóó p:uu dpî vvu dmyeno, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyaa we, apii, Nmî Mbwámê kîyedê pwiyé knî. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Mak 13:28-31

²⁹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Kpêdê p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno, myenté yi woni knî mye yi k:ii. ³⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu. ³¹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Daa kêmakêma Chóó Lémi ngê kóó k:oo a kapí nmo.

³² Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlí daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³³ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Kuwókuwó wéni u t:âât:ââ u danêmbum

³⁴ Yesu ngê yepê, Nmyi chóochóó nmye dmyina a vvuwo. Yepê, Nté ndapí y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê, mbwaa ndanî ngê nmyi nuw:o dmi myekîdangê y:oo. Yepê, Kópuni dyámê mbêmê tpémi y:oo a nuw:onuw:o t:oo, yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi wa y:ee knomomê, ye kuwókuwó wéni daa nmyi lama wa d:ii. * ³⁵ Yepê, Chii ngê kpéé ntee dpí lvêédí, yi wéni ngê yinté kîngê lvêédí nmyo, mu kópu u dîy:o pi yilí yintómu dyámê mbêmê yi wéni ye wa d:ii. ³⁶ Yepê, Namê mgeemgee, dye ghi yintómu dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi vy:o mb:aamb:aa ngê

paan:aa lee dmyeno, Pi Ndêndê u ngîma paan:aa ghê dmyeno.

³⁷ W:êêní Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo dpîmon:aa ndiye kîgha dé, ntumokwodo dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem dnyimo a kuwokuwo, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê dnyimo lèpî, kââ puu ghê y:i dnyimon:aa dpî. ³⁸ Mw:aandiye yintómu pi yilí Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u kwo mêdnyimo lèpî, yi dnyimon:aa ng:aang:aa.

22

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Njon 11:45-53

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndîî daa kêmakêma dnye kuwo. Yi nááli u pi Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa, u pi mye Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. ² Dêépí pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. U yi y:e dêpwo kwo, Yesu yoo vy:o nmî mgîmî, mu kópu u dîy:o pi knî ye dnyimo nkîngê.

Njudas ngê kada pini knî ye u ngwo vvu, yepê, Yesu kwódo ngê aní ghê

Mátiyu 26:14-16; Mak 14:1-11

³ Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi dini ghi ngê Setan yi Njudas u mênê kee wo, ⁴⁻⁵ wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vyee u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê aní ghê. Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapí nga anmo kê. U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii nipi dnyen:aa danêmbum, Yesu u mgîmîmgîmî u nuw:o ghi dyuu yidnya a pyw:êmî. ⁶ Njudas u nuw:o yi kópu ngmîdi mbêmê doo ya, dye ghi doo y:enê, apê, Pi yilí kwéli daadî m:ii, Yesu kwódo ngê yi ngwo aní ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté lâmol:âmo
Mátiyu 26:17-19; Mak 14:12-16

* **21:27:** Tpyuu 1:7 * **21:28:** Lóma 13:11 * **21:34:** Luukí 17:27; Lóma 13:13; Epeso 5:18; 1 Tes 5:3

⁷ Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. ⁸ Yesu ngê Pita pini dé Njon dy:ââ doo, yepê, Choo lêpî, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté kwéli nmîmo pîpî, tpile yilî y:i nmî kada nyi l:âmo nyoo. ⁹ Yesu ka póo knopwo, kwo, Tpile yilî ló y:i any:uu l:âmo? ¹⁰ Yepê, Njedusalem choo lêpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpô mumu ngmê. Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ¹¹ ngomo chóo ka dp:uu póo cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii? ¹² Yepê, Yi ngomo chóo ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntââ tpile yilî yintómu y:i a tóo. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo. ¹³ Wod:oo p:uu ndiye pyu dé y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyyu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adî l:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóo ngópu

Mátiyu 26:20-30; Mak 14:17-26; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁴ Kâadî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, u dyépi yoo yi k:ii, yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, kmaapî tédê yi yaa dniye. ¹⁵ Yesu ngê yepê, A mgîni vyîmî u dye ghi n:ii noo t:âât:ââ, u ya a nga dépwo kwo, Yi kópu ghêlî k:ii a nga pyaa we. Yepê, Yi ngwo a nga wodê pyodo, ye ala Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté nipi daapudu ma. ¹⁶ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala a kuwókuwó nááli, a k:ii mēdaamunmî kê, u dî Chóo Lémi ngê chóo ada a y:enê nmyo. Yepê, Kópuni ala nááli u mgamê ngê a tóo, ala yi kópu, Chóo Lémi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip tpémi yi kêê k:oo mwo a pw:ii too, apii. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóo Lémi ngê dono kwulo yinté d:ud:umbiy:e wa a pw:ii nmyo.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê kapî ngma a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóo Lémi kwuno ngê, u dyépi knî ye yepê, Ala

wain kapî a ngee yó, knîknî nda yó, ¹⁸ mu kópu u dîy:o wain daamunî nda, u dî wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóo. ¹⁹ U kuwó dini ghi ngê mbîdédi a ngêêdî, Chóo Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dî d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. * ²⁰ Kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî mēdê y:ângo, wain k:oo a pii ngê, ye y:ângo, yepê, Ala a wêê. Yepê, Nmyi l:êê dîy:o wêê a p:uu wa pwii, Chóo Lémi ka kâadî te kamî ngê yinê wa a kâadî nmyo. * ²¹ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o pini mu ngmidi kuu. Yepê, K:omo tpile u k:ii nipi nmo kmaapî té, ngmênê daa kêmakêma yi pini a kwódo ngê a wowo. * ²² Yepê, Chóo Lémi ngê kópuni a p:uu ló dini a vyyu, yi kópu ndêndê ngê a pyodopyodo, ngmênê pini n:ii a kwódo ngê a wowo, d:ud:umbiy:e choo nkîngê. ²³ Wod:oo noko dnye póo, noko yipu, Nmî vy:o pini n:uu ngê kî kópu a d:uud:uu?

Lémilémi u danêmbum

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe, noko yipu, Yesu u kuwó n:uu ngma tóo, nmî kada pini ngê vyîlo ayi pyódu. ²⁵ Yesu ngê yepê, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o yélini kada pini ngê dpî pyaa dmi, a lémilémi nyédi, yi chóo yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo yoo yi mbwámê dé. ²⁶ Yepê, Ngmênê yi kópu nmyi vy:o kîngê ya. Yepê, Tp:ee ngê pyâawe mâawe ntee a cháachâa too, nmyi vy:o pini n:ii u pi ndîi ngê dé pyaa knomomê, yi pini ngê u tîdê mbwó yoo yinté myechoo cháachâa dé. Yepê, Pini n:ii nmyi kada adî kwo, u tîdê mbwó yoo myechoo ngêêpî dé. * ²⁷ Yepê, Nee k:oo ló pini yi lémi ndîi, n:ii a lîme yédi, ó n:ii a mbiye yédi? Yepê, N:ii a lîme yédi, yini lémi ndîi, apii, ngmênê nmyi vy:o dēnoo lîme, myedēnoo lémilémi. Yepê, Yinté myedmyinê d:uud:uu, lémilémi ngê kêê nangê t:oo. *

²⁸ Yepê, Ngmênê mu dini ghi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile a tókótókó tédê pi knî y:oo a pi tédê ngê

* **22:19:** Luukí 24:30 * **22:20:** Jer 31:31-34 * **22:21:** Psalm 41:9; Njon 13:21-22 * **22:26:** Mát 23:11; Mak 9:35 * **22:27:** Njon 13:12-15

a pyódu ngópu, ngmênê dpîp:e kuwo noo, nmyi pi dmi tédê ngê myedê pyódu ngópu. ²⁹⁻³⁰ Yepê, M:aa ngê ntee a ngmídi noo, yoo yi kada pini ngê a pyódu noo, yepê, yinté mu dini ghi ngê Yisíléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó wanmyi y:enê dé. Yepê, Yi dini ghi ngê a kêê k:oo nipi anmîn:aa yakmaapî.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vyu

Mátiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Njon 13:36-38

³¹ Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Ala kópu ngí nyeni. Kwo, Setan ngê wunê kêda ch:ee nmyo, u yi u ngwo a kwo, Nê tókó té. * ³² Kwo, Ngmênê l:êê díy:o kîn:aa ngêpê yédi, k:omo tpile nyinê wópuwópu nê, ngmênê ngêlímí a ka d:ud:umbiy:e chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a ka amênyinê tpélimbiy:e, mwó yoo dpî wêdêwêdê kalê té, yi kêlímí ndîi ngê dpî pyódu ngi. * ³³ Pita ngê kwo, A Lémi, daanê wópu ngi. Kwo, K:omo tpile mbwa k:oo wa km:êê ngi, a k:ii amy:ii kee kní, k:omo tpile l:êê díy:o wa vya nê, myedaanê wópu ngi. ³⁴ Yesu ngê kwo, Pita. Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Kêmkêmhêlî k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi kní ye ala kópu nye tpapê, yenye, Ye pini daa a lama pini.

Yesu dye ghi kamî p:uu u ngwo doo danêmbum

³⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê p:aani p:aani munî dy:ââ nmyoo, nmyi tpile dpîp:engmê núw:o ngópu, ndapî dpîp:e núw:o ngópu, nmyi yi dópo kn:aani myedpîp:e núw:o ngópu, yepê, lukwe, tpile ngmê u p:aa nmye ngmêmí yó? Kwo, Kêle, u ntââ mbêmê nmeen:aa ya, yoo mb:aamb:aa ngê nmo dnaya a vwuwo. * ³⁶ Yesu ngê yepê, Ngmênê dye ghi kamî ngma ala, yinté nmye mēdaamudnya a vwuwo. Yepê, N:ii u ngópu paambwi u tpile n:ii a pyede, dpî núw:o teñe, n:ii u ngópu ndapî a tóó, myoo núw:o ngê. Yepê, N:ii u ngópu l:êê taa daa tóó, u nkwo kpîdí pi ngmê ka dpî y:ee ngê, u kwo wa pwíla, u l:êê taa u ngwo ngmêpaa pwíla ngê, ³⁷ mu kópu u díy:o kópuni a p:uu

ló dini a d:êê ngópu, pi kní y:oo a ntiyentiye ngmê. Yi kópu ala,

Yi pini p:uu pi kní y:oo wa vyi ngmê, Pi dono yila. *

Yepê, Kópu yilí n:ii a p:uu a d:êê tumo, pi kní y:oo a ntiyentiye t:oo. ³⁸ P:uu ndiye pyu kní y:oo kwo, Nmí Lémi. Kwo, Nmí l:êê taa miyó ala. Yesu ngê yepê, Yinté danêmbum munto.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê Mátiyu 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, mgîdí vy:o ntee dnyimo lèpî, yi mgîdí ngê yinté mye lee dniye, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê lee dniye. ⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yepê, Dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîi ngê daapaa pyaa we. ⁴¹ Wod:oo a kuwo too, ntee daa kuughê loo, yu mbodo dê y:e y:i mî ghê wo, y:i doon:aa ngêpê. ⁴² U Mí ka kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u díy:o a kada nye tóó. ⁴³ Wod:oo enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, Yesu yimi mê wêdêwêdê kwólu. ⁴⁴ U nuw:o dyênê wo, u ghê a kee wo, dpodombiy:e modoo ngêpê, wod:oo kiyé t:ââ u ngwo yedoo ya.

⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê ngêpê yedê kèlî ngê, p:uu ndiye pyu kní ye yi diyé wo, dpî tédê m:uu too, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo. ⁴⁶ Wod:oo yepê, Lukwe díy:o nmye dpî té. Yepê, A pii dmyeno, dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîi ngê daapaa pyaa we.

Yesu u ngwo mgîmí ngópu

Mátiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Njon 18:1-11

⁴⁷ Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó kní yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo. ⁴⁸ Ngmênê Yesu ngê

* **22:31:** Njôpi 1:6-12; 2:1-6; 2 Kódin 2:11 * **22:32:** Njon 17:9-15; 21:15-17 * **22:35:** Luukí 9:3; 10:4 * **22:37:** Is 53:12; Luukí 22:52; 23:32-33

kwo, Lukwe díy:o chipéchipé mbêmê Chóó Lémi u Pi Ndéndê pi dono knî ye nyiné kêmakêma? ⁴⁹ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê a w:ee ngópu, apê, Yesu awêde a mgîmgîmgîmgî ngmê, wod:oo Yesu ka póo dniye, kwo, Nmî Lémi, yi p:uu l:êê kmêle, apii? ⁵⁰ Wod:oo ngmê ngê u taa a ngêédí, apê, Lede yoo nî vya té, apê, ngmê mbwámê nê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ⁵¹ Ngmênê Yesu ngê yepê, Yi p:uu l:êê munto, wod:oo yi lede ngwene mê kââ.

⁵² Yélini Yesu u mgîmgîmgîmgî u l:êê díy:o a lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo, kada pini yoo mye yi k:ii, yi yélini ye Yesu ngê yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kélê a ka dmyinê lee dmi. ⁵³ Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe díy:o y:i w:êênî dpîp:e mgîmgî noo. Yepê, Nmyo mgîdí u yoo, Setan ka nmye ng:aa té, mgîdí vy:o dmye mgîmgî nê.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátiyu 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72

Njon 18:12-18,25-27

⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmgî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo núw:o ngópu, u kóté kîgha u l:êê díy:o. Pita ngê doo yâmuyâmu dé, tumu-tumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa, wod:oo yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo. ⁵⁵ Nkuwo u l:êê díy:o ndyuw:e ndîi y:i ngmê kpê ngópu, Pita u k:ii ndoo chedê yaa dniye. ⁵⁶ Dpodo módó ngmê ngê ndyuw:e u wo Pita yi módu, doo y:enê, pi knî ye yepê, Pini n:ii dmyinê núw:o ngmê, kî pini p:uu kîdpîmo ya. ⁵⁷ Ngmênê Pita ngê a wópu ngê, kwo, Kî dmââdí, ye pini daa a lama pini. ⁵⁸ U kuwó dini ghi ngê pi ngmê ngê myeyi módu, kwo, Nyi wu pini p:uu ndiye pyu ngmê. Ngmênê Pita ngê kwo, Kî pini, nê kuu. ⁵⁹ Daa ndîi dye ghi yimî loo, pi m:uu ngê u pyipe knî ye yepê, Kî pini nmo ka k:omodanê, u dnye

ngî ny:ee yó, Nkálili pi nmye yila, yi dnyeni nmye ka kîgha. ⁶⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Kî pini, kópuni p:uu a ka nye danê, a lama daa tóó. Danêmbum ghêlî dépê kélî ngê, wod:oo kêmkêm ka wo. ⁶¹ Yesu yi ngwo Pita ka diyé wo, doo y:enê, wod:oo Pita ngê nmî Lémi u kópu mê nuw:o kwólu, apê, Ala kópu a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlî k:ii daawa kââ, pyolo nyiné wópuwópu nê, ⁶² wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 26:67-68; Mak 14:65

⁶³ Yélini yi kêê k:oo Yesu doo kwo, yi yélini y:oo dnye nkwitinkwiti, myednye kpakakpaka. ⁶⁴ Dini ghi n:ii ngê dnye nkwitinkwiti, kpîdí pee ngê u ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dîpî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. ⁶⁵ U pi dyênê ngópu, daa gha kópu u kwo yilî vyi ngópu.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalê ngópu

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Njon 18:19-24

⁶⁶ Dini ghi n:ii ngê wa wo, Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, nipi a da wo, Yesu u ngwo dnye kóté kîgha. ⁶⁷ Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyîlo y:ii kwo knomomê, ye nmo vyi ngi. Yepê, Nmye n:aa tpapê knomomê, Ala nê vyîlo, ye a ka daanmyinê kélîmî mbê dmi. * ⁶⁸ Yepê, Myenté, nmye n:aa póo knomomê, kópu a ka myedaanmyinê vyi ngmê, ⁶⁹ ngmênê daa kêmakêma Pi Ndéndê Chóó Lémi u nkîgh:ê wumê yââyââ, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u che p:ââ pee. * ⁷⁰ U kwo póo dniye, kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo? Yepê, Nmyi chóó kîdmye vyi ngmê. ⁷¹ Wod:oo noko yepê, Kî pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo, chóochóo kédê ndyîko, chóo u kópu dyuu nmî chóo kudu ny:oo, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdí. Noko yepê, Pw:oo we, daadî ya.

* 22:67: Njon 10:24-26; 3:12; 8:45 * 22:69: Dpodo 7:56

23

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu
Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Njon
18:28-38

¹ Kada pini yintómu yi ngwo a ghêêdî dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ndîi Paléti ka Yesu núw:o ngópu, ² p:uu yipe tee kn:ââ yi ngwo a chaa ngópu, kwo, Ala pini aténgê dp:o mgîmî, pi knî ye ala kópu a tpaépê ngê, yipu, Kada pini n:ii Lóma wunê tóó, tákisi u kwo namê pywupwi. Kwo, Yi kópu mbêmê pi yilî da pyidu té, u yoo vy:o u ngwo dé kaa té. Kwo, Ala kópu ye mye tpaépê ngê, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, nmyi king ngê wunê pyépi nê. * ³ Paléti ngê p:oo ngê, kwo, Mumdoo nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi. * ⁴ Wod:oo Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, pi yilî yi k:ii, yepê, Ala pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo. ⁵ Ngmênê Paléti ka dyaa dnye chedêchedê, kópu, Pi yilî wunê pyidupyidu too, dnyinté wunê tpyuu té. Kópu, Nkálili Wee u kwo kn:ââ a chópu, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yoo myemênê pyidu too, u dí ala Njedusalem myimî ta.

Paléti ngê Antipas Helodi ka Yesu u ngwo dy:ââ ngê

⁶ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu yi nyongo, pi knî ye póó wo, yepê, Mumdoo ala pini Nkálili pi? Kwo, Nyââ, Nkálili a ndê wo. ⁷ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Yesu Helodi kóó k:oo pini ngmê, wod:oo Helodi ka dy:ââ ngê, mwada p:aani pee. Yi ngwo Helodi Njedusalem naa têtê myedoo ya. * ⁸ Helodi ngê Yesu yi módu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mu kópu u díy:o u pi ló dini a nyongo, dye ghi daadîi u yi u ngwo doo kwo, Nî m:uu, mbwudu a ngópu ngmê chaa ngê. * ⁹ Wod:oo Helodi ngê Yesu doo póópóó, ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daangmê vyyu. ¹⁰ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo mye yi k:ii, dpodombiy:e ghê dniye, Yesu p:uu yipe tee kópu yilî t:ee ngópu. ¹¹ U kuwó dini ghi ngê Helodi u lede knî yi k:ii, Yesu dnye nkwitinkwiti, d:ud:umbiy:e

daa châpu ngópu. Kpîdî mb:aa u mbwo ngmê t:ee ngópu, Paléti ka u ngwo mé dy:ââ ngópu. ¹² Yi wéni ngê Paléti pini dê Helodi numo pyipe ngê mé pyaa knopwo, mu kópu u díy:o Paléti ngê Helodi châpu ngê, kóó k:oo pini u kwo ngmê dy:ââ ngê. Mwiye noko dpîmo a diya.

Paléti ngê Yesu u vyee têtê u ngwo dy:ââ ngê

Mátiyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Njon
18:39-19:16

¹³ Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, yoo yi kada pini yoo, pi yilî mye yi k:ii, nipi mêtê danê ngê, ¹⁴ yepê, Ala pini a ka kîdmyinê núw:o ngmê, a ka kîdmye vyi ngmê, a ka nyimu, Yoo yilî kiyedê pyidupyidu té, chóó u pee ngê ka kapî té. Yepê, Wunê nmyi ngópu kîdî kóté kwolo, pwopwo u kópu p:uu d:oo ngmê pyw:ângo, ¹⁵ Helodi ngê yinté kópu p:uu myedoo pyw:ângo, a ka kîmêda dy:ââ. Yepê, Pwopwo u kópu p:uu daa t:a mo daa t:a. ¹⁶ Yepê, A lede knî y:oo a kpaakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii. ¹⁷ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpaépê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ¹⁸ Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê pi yintómu dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Daanyi pw:ii. Kwo, Vya ngi. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. ¹⁹ (Yi Mbadapas ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiye a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.) ²⁰ Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, wod:oo pi knî ye mbwolo, yepê, Kêle. Yepê, Yesu vyîlo yinî pw:iipw:ii, ²¹ ngmênê pi knî y:oo dpodombiy:e kwo, Kîdosi ínedê t:ee ngi. Kwo, Pw:oo we, daadî ya.

²² Paléti pyolombó ye mé póó wo, yepê, Ló dono kópu ndîi ngmê d:uu ngê? Yepê, Pwopwo u kópu p:uu d:oo ngmê pyw:ângo. Yepê, A lede knî y:oo a kpaakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii. ²³ Ngmênê Paléti

* 23:2: Luukí 20:20-26 * 23:3: 1 Tim 6:13 * 23:7: Luukí 3:1 * 23:8: Luukí 9:9

ka dèdnye ng:aa, dpodombiy:e u kwo modnye kââ, kópu, Kídosi ñedê t:ee ngi. Yinté dnye kââ ee, u dí yi pono mí vyápê wo, ²⁴ lede knî ye yepê, kídosi ñedê nyi t:ee yó. ²⁵ Paléti yi pono vyápê wo. Pini n:ii l:êê pyu ndîi Mbadapas, pi vye u l:êê dîy:o mbwa k:oo mwiyé a kee wo, pwopwo y:i doon:aa t:âât:ââ, yi pini pw:ii ngê, ngmênê Yesu u vye tédê dy:ââ ngê.

Yesu kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Njon 19:17-27

²⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu u vye tédê ñuw:o ngópu. Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Sadéni pi, Njedusalem doo lèpî. Lede knî y:oo yi pini mgîmî ngópu, Yesu u kídosi u kîgha yé ngópu, kwo, Kí pini u kídosi dnyinê ngi. Wod:oo Yesu u kuwó doo kwo, u kídosi doo dnyinêdnyinê.

²⁷ Pi yilî yi kuwó doo kwo, dnye yâmuyâmu dé. Pyââ knî yi vy:o my:oodoo kwo, Yesu u l:êê dîy:o dnye mbê. ²⁸ Yesu ye mênê diyé wo, yepê, Njedusalem pyââ yoo. Yepê, A l:êê dîy:o mbê mu yé yó, nmyi chóo nmyi l:êê dîy:o dnyinê mbê, nmyi tp:ee dmââdîma yi l:êê dîy:o myedmyinê mbê. ²⁹ Yepê, Dye ghi ngmê kiyedê pyiyé knî, yi ngwo nmyi kpadakpada ndîi wanmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi tp:ee dmââdîma nmyi ngópu adnyi vye dé, ala kópu wanmy:uu vyi ngmê, anye, L:omo m:aa tpamê wo, a tp:ee l:omo m:aa tpyó. ³⁰ Yepê, Yi ngwo nkîngê ngê y:ay:a wanmyi pwiyé dmi, u yi nmye adî kwo, anye, Mbu nmí pwo a vuywó dniye, límîlímî ngê u ngwo p:oo pw:oo dmi. * ³¹ Yepê, Ala lede yoo yi p:uu dènoo d:uu, ngmênê dono a nga a d:uud:uu ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi p:uu anmyin:aa d:uu, angêntoo dono u nkwo nmye angmê d:uu ngmê.

³² Pi mé miyó yi vye tédê mye ñuw:o dumo, pi dono dè. ³³ Kwéli lee dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê. Yesu kídosi ñedê y:i mí t:ee ngópu, pi dono dè kídosi ñedê y:i myimî t:ee dumo, woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. ³⁴ Yesu ngê u mí ka kwo, M:aa. Kwo, Kí yéli y:oo kópuni a nga dè d:uu ngmê, daa yi lama dè d:uu ngmê.

Kwo, Yi kópu modo kn:ââ vuywo dpî kéé ngi, mênangê ngî. Yesu u kpídî yêê tumo, yi kpídî knî yi l:êê dîy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî? * ³⁵ Yélini y:i doo kwo, yi yéli y:oo dnye y:enê. Yi ngópu Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dnye nkwtinkwiti, noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê kí pini a ngmîdi ngê, yoo ntee doo ngêêpî dé, ye chóochóo yinté mye ngee ngê. * ³⁶ Lede knî y:oo myednye nkwtinkwiti, k:omo ngê wain u kwo dnye dp:eedp:ee, ³⁷ kópu, Mumdoó nyi Nju tpémi yi king, ñyóochóo mē ngee ngi. ³⁸ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

³⁹ Pini n:ii dè u nkîgh:ê t:ee dumo, ngmê ngê kwo, Chi dîpî. Kwo, Nyi lónté kada pini. Kwo, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmîdi nyoo, ye ñyóochóo mē ngee ngi, mye ngee nyédi. ⁴⁰ Ngmênê woni ngê yi kópu u kwo kwódu ngê, kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, Lukwe, Chóó Lémi ka d:ii nkîngê? Kwo, U ngmîdi ngmê u pi vyîlo y:ii nkwtinkwiti. Kwo, Nipi nganmo mgînî vyîmî té. ⁴¹ Kwo, Kópuni nyi kn:aadi too, u dîy:o nye mgînî vyîmî mo, ngmênê kí pini ngê kópu daangmê kn:aadi ngê. Kwo, Lukwe dîy:o nye nkwtinkwiti. ⁴² Yesu ka kwo, Yesu, dini ghi n:ii ngê king ngê anyi pyódu, ngêê k:oo dpî kaa nédi. ⁴³ Yesu ngê kwo, Ndé kópu nga ngmên:aa tpapê, awêde ghi mb:aa nipi nye lèpî mo.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Njon 19:28-30

⁴⁴ Yi dini ghi ngê kââdî mbóo ñuknîñuknî p:uu doo kwo, yi dyámê pee mbêmê mgídî a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdî ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. * ⁴⁵ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídî ndîi n:ii doo ya, yi kpídî ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kídosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídî chóo mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo doo a yaa wo, knâpwo dí. * ⁴⁶ Yesu kídosi ñedê modoo ya, u mí ka dpodombiy:e ka wo,

* **23:30:** Hos 10:8; Tpyuu 6:16 * **23:34:** Mát 5:44; Psalm 22:18 * **23:35:** Psalm 22:7-8 * **23:44:** Luukí 18:31; Amos 8:9 * **23:45:** Hipîlu 9:2-3,6-8

kwo, M:aa, a ghê dmi nga d:a kê, a ngini. Yi kópu yi vvu, wod:oo pwene. ⁴⁷ Lede n:ii kní y:oo Yesu kídosi nédê t:ee ngópu, yi lede yoo yi mâawe ndîi kídosi u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu pwene, Chóó Lémi chaa kwólu, apê, Kî ndêndê ngê pi mb:aa, u kn:aadi te kópu daa tóó. ⁴⁸ Pi yilí, n:ii kní y:oo Yesu u pwopwo tédê dnyen:aa y:enê, dini ghi n:ii ngê yi ngópu pwene, yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê díy:o dnye yii, yi p:aa pee p:aa pee mê diyé dniye. ⁴⁹ Yélini Yesu u lama dnye ya, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a y:enê. Pyópuni yoo Nkálili Wee u kwo Yesu p:uu mwiyé a kaa dniye, u k:ii Njedusalem lee dniye, yi yéli yi vy:o myednye kwo.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Njon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Kada pini ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi p:aaní Njuda Wee u kwo a tóó. Yi pini pi mb:aa, apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ límí k:ii ngê paa chaa ngê. K:omo tpile kada pini kní yi vy:o doo kwo, ngmênê Yesu u pwele chápwo tédê, u vye tédê yi vy:o daa ghê wo. ⁵² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, yi pini Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mínê ch:ee ngê. ⁵³ Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Njósép loo, Yesu ntóó kídosi nédê a ngópu, kpídí pee ngê a kmongo ngê, ntóó núwo, kpomo u mênê mí yó. Yi kpomo pi kní y:oo t:aaní paa mwiyé a ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o. ⁵⁴ Yi wéni Pídade, womumo líme wo.

⁵⁵ Pyópuni kní y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnya a yâmuyâmu, Njedusalem u k:ii myimí taa dniye, yi pyópu kní y:oo Njósép ngm:êê ngópu, Yesu ntóó kpomo u mênê yi ngópu mí kmênê ngê. ⁵⁶ U kuwó dini ghi ngê yi p:aa pee mê diyé dniye, apê, Tpileni tuu mb:aamb:aa dé, kní ngmênmî nya, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té, ngmênê yi ngwo kââdí gho, yi líme wo kn:ââ chópu, mēdaa lee dniye. Yi dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, líme wo ngê dnye líme.

* **24:4:** Dpodo 1:10 * **24:7:** Luukí 9:22; 18:31-33 * **24:10:** Luukí 8:2-3

24

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Njon 20:1-10

¹ Pyópuni kní y:oo tpileni tuu mb:aa mwiyé a l:âmo tumo, Sandé mw:aa mgídí vy:o núw:o tumo, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té. ² Kpomo chedê dini ghi n:ii ngê taa dniye, apê, Chêêpî ndîi kpomo t:âmo lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo, ³ wod:oo kpomo u mênê kee dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu ntóó daa m:uu ngópu. ⁴ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, wod:oo pi miyó anya a pwiyé knopwo, apê, Mu kwo mo, yi kpídí dmi dê muyedê wuu mbele mo. * ⁵ Nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, yi tpódu châpu dumo, mbwódo dyimê dniye, kame ye ghê dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Pini n:ii ghê a t:a, lukwe díy:o kpêêní m:een:aa nmy:uu ngmê. ⁶ Yepê, Al:ii daa tóó, yepê, kēda pyidu. Yepê, Yi kópu dyuu wuné munmya a vvu, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o modoo a kwo, Nkálili Wee u kwo. Yepê, Ala kópu nmye mwo a vvu, ⁷ nmyepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê pi dono kní y:oo wa mgímí nê, kídosi nédê wa t:ee nê, wo pyoloni k:oo amênê pyidu. * ⁸ Wod:oo yi pyópu kní y:oo yi kópu dyuu yimí nuw:o kalé ngópu, ⁹ kpomo a kuwo ngópu, Yesu u dyépi y:a mê ngmê kní ye mdoo núw:o ngópu, Yesu u yoo woni kní ye mdoo mye núw:o ngópu. ¹⁰ Yi pyópu kní yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyââ ngmê, Njówana myomo, Méli Njems u pye pyolo. K:omo tpile yi pyópu kní y:oo dyépi kní ye yi kópu yilí mênê nté tumo, * ¹¹ ngmênê dyépi yoo ye daa kélímí mbê dniye, yinê ye daa ndé kópu ye tpapê ngmê. ¹² Ngmênê Pita ngê mbêpê a puwâ, kpomo chedê loo, yedê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpídíni t:ee tumo, vyílo yi m:uu too, tpile daamu módu, wod:oo u p:aa pee mê diyé wo, yi kópu u nuw:onuwo u ngwo ghê wo.

Pi miyó dê y:oo Yesu u ngwo m:uu ngópu
Mak 16:12-13

¹³ Yi Sandé ngê Yesu p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê yidpîmo lêpî, u pi Emeyîs, ntee

daa kuughê dpîmo lêpî. (12 km.) ¹⁴ Kópuni yilí Yesu ngê pyaa dniye, maa p:uu yi p:uu dpîmo danêmbum. ¹⁵ Yi kópu kní yi p:uu dini ghi n:ii ngê dpîmo danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi kuwó doo kwo, dini ghi n:ii ngê a kp:anê doo, u k:ii nipi mîdnye paa. ¹⁶ Yi m:uu ngópu, ngmênê daa mya ngópu. ¹⁷ Yesu ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu dpo danêmbum mo? Wod:oo ghê knopwo, ndîdí yi ngîma kele, ¹⁸ u kwo ngmê póó wo, pini n:ii u pi Kliyópas, kwo, Njedusalem kópuni pyaa dniye, pi yintómu yi lama a pyede, mumdoo yi kópu kní lama daangma tóó? ¹⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Ló kópu dé? Kwo, Yesu Nasalet pi ngê kópuni pyaa dniye. Kwo, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, mye u nuu u pi, mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî, mbwudu yilí dpîmo chap, pi kní y:oo myednyimo cháâcháâ. ²⁰ Kwo, Ngmênê nmî kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kî mgîmî ngópu, u vyee tédê dy:ââ ngópu, lede kní y:oo kîdosi ñedê u nkwo mî t:ee ngópu. ²¹⁻²² Kwo, Ngmênê alanté nmee nuw:o, Yisîléli tpémi yintómu kní yi k:ii nmî kada vyílo ayi ghê, Lóma tpémi u ngwo wanmî ngm:ii kalê té. Kwo, Ala kópu m:uu, k:omo tpile m:ii tuwo a vya ngópu, ngmênê awêde nmî vy:o pyââ ngmê kní y:oo ghê nmî mênê dé ghipe ngmê, mw:aa mgídí vy:o kpomo chedê kédê lee dmi, * ²³ ngmênê yi pini ntóó doo m:uu ngópu. Kwo, Nmo yedê diyé dmi, nmodê, Enjel miyó kudun:aa m:uu, yedê, Yi pini kîmêda pyidu. ²⁴ Kwo, Nmî vy:o pi kní ngmê kpomo chedê myaa lee dmi, yi pyópu kní y:oo ntee nmo dumu nté ngmê, yinté myaan:aa m:uu ngmê, ngmênê yi pini ntóó doo m:uu ngópu. *

²⁵ Wod:oo Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o dpî mbodo dé dîngîdîngî dê. Yepê, Kópuni yilí Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo a d:êê tumo, lukwe díy:o yi kópu kní ye dèdpîdê kèlímî mo. ²⁶ Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, doo u ntââ yi dono u wépi daapí puwâ. Yepê, Yi dono u wépi wo puwâ, u dpodo ndêndê lónté pí dóó, u pi ndîi ngê lónté u nkwo pí pyodo. ²⁷ Wod:oo kópuni puku yedê chóó p:uu ló

dini a d:êê tumo, u kakêmê yilí ye chámê ngê, kn:ââ Mósisi ngê kópuni a d:êê too, nkoo Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo kópuni myedê d:êê tumo.

²⁸ P:aani n:ii tp:oo dpîmo lêpî, y:i yimî taa dniye, yi tpódu ye yinê ye yi pini kn:aa p:aani doo lêpî, ²⁹ ngmênê yi tpódu y:oo u dí pwaa ngópu, kwo, Nakí ní, kââdí daa kêmakêma a wupwo. Kwo, Ng:ii dpî kmêle, wod:oo ngomo k:oo u k:ii nipi mê kee dniye. ³⁰ Dini ghi n:ii ngê kmaapí tédê yaa dniye, mbîdédi a ngêêdí, Chóó Lémi kwuno ngê, yi puwâ, ye yi y:ângo. ³¹ Yi ngwo mb:êê yi ngîma a ngópu, apê, E, kî Yesu, ngmênê y:i anyi ye mê pwiyé wo. ³² Noko kwo, Maa p:uu nyi gha dé kédê pywáli kní, apii, kópuni puku yedê a pyede u kakêmê yilí nye kédê chámê.

³³ Yi ngwo dini ghi ngê yi tpódu ghêêdí knopwo, Njedusalem d:âmo mê diyé knopwo, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê, yi pyipe kní yi k:ii, ye yi taa knopwo, ³⁴ yi tpókni y:oo yepê, Nmî Lémi ndêndê ngê kêda pyidu, Saimon ngê kédê m:uu. ³⁵ Wod:oo yi tpódu y:oo yepê, Kîmyednye m:uu. Yepê, Moma u k:ii kudu lee dmi, dny:oo myââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kmaapí tédê dpî yaa dmi, mbîdédi yi puwâ, u ngwo dnye mya.

Yesu ngê chóochóó p:uu ndiye pyu kní ye u ngwo a kema ngê

Mátiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

³⁶ Dini ghi n:ii ngê yi kópu p:uu dnye danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi vy:o ghê wo, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkîngê. ³⁷ Ngmênê nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, apê ngmênê, Kmêna ye kwo. ³⁸ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o nmye nkîngê té. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté nmye kèlímî té. ³⁹ Yepê, A kèê yi ngî m:uu tóó, nmyi kèê dmi a p:uu yé yó, yepê, Ala nê vyílo. Yepê, D:aa kmêna, myed:aa mbwee. Yepê, Kmêna mbwee yi mênê dîné daa kwo, yi p:uu mbyuu too daa t:a mo. ⁴⁰ Yi kópu yi vyyu, wod:oo kóó yu yi ngópu tpyé too. ⁴¹ Ngmênê doo u ntââ u kwo myedaapê kèlímî mbê dniye, mu kópu u díy:o yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo,

* **24:21-22:** Luukí 19:11; Dpodo 1:6 * **24:24:** Njon 20:3-10

mye ngwéti dniye. Wod:oo ye póó wo, yepê, Nté pee nmyi ngópu ngma tóó, n:aa pîpî. ⁴² Te mbyuu ch:ee ngmê u kwo ngmê y:ee ngópu, ⁴³ yi kêlê a ngópu, yi ngópu ndîi.

Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, p:uu ndiye pyu knî y:oo u ngwo a w:ee tumo

⁴⁴ Yesu u Mî ka ghêlî daa diyé wo, p:uu ndiye pyu yoo modoo ndiye kîgha dé, yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o munoo a kwo, a pwopwo p:uu munmyenîmo a danê. Yepê, Kópuni Mósisi ngê a p:uu a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, n:ii wéti u puku yedê mye pyede, doo u ntââ yi kópu dyuu daap:aa kn:aadi ngê. ⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê yi nuw:o dmi nêdê mb:êê a ngópu, apê, Puku yedê kópuni a pyede, pêdê w:ee téne. ⁴⁶ Yi kópu yilî yi nt:u mu ngmidi, yi nt:u dmi alanté, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê dini ghi n:ii ngê wa t:a, wa mgîmî ngmê, wa vya ngmê, wa kmênê ngmê, wo pyoloni ngê amêdê pyidu, ⁴⁷ u yoo knî y:oo u pi pi knî ye adnyin:aa tpapê, kn:ââ Njedusalem wa chaa ngmê, nkoo dyámê pê wopee wopee, n:ii knî y:oo u pi wa ny:ee ngmê, u pi mbêmê yi dono yilî wa kée t:oo, Chóó Lémi ngê yi dono yilî mbodo kn:ââ vyuwo u nkwo wa kée té, mēdaawa a ngî té. ⁴⁸ Yesu ngê yepê, Yi kópu yilî nmyi chóó kînmyi m:uu tumo. Yepê, Pi knî ye dmyinên:aa tpapê dé, ⁴⁹ ngmênê n:ii ngê a d:aa amênê kââdî, mwiyé dmyinê t:âât:ââ, nmye anîmo dy:ââ. Yepê, Yi pini M:aa u Ghê Dmi, yinê amî wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Mwiyé nmye munê vyu, nmyenê, M:aa ngê nmyi ngêêpî pyu nmye wa a dy:ââ. Yepê, Njedusalem ghêlî k:ii kēdmyinēngê kuwo ngmê, nmyi wêdêwêdê kîgha pyu mwiyé dmyinê t:âât:ââ.

Yesu u Mî ka u ngwo kee wo

Mak 16:19-20; Dpodo 1:9-11

⁵⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi kada ghê wo, Njedusalem a kuwo ngópu, Petani u nkîgh:ê yi taa dniye, wod:oo ghê dniye, kóó dê yi pwo mbee doo, yi l:êê díy:o Chóó Lémi ka doo ngêpê. ⁵¹ Dini ghi n:ii ngê yi l:êê díy:o doo ngêpê, u Mî ngê a y:ângo, mbóó p:uu kmungo. ⁵² Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo Njedusalem mē diyé

dniye, yi gha dmi maa p:uu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, ⁵³ wo yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa koko, Chóó Lémi dnyimon:aa chaa kîgha.

Wu u dí.

NJON

Pini n:ii ngê ala danêmbum d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê.

¹ Mwiémwiyé dini ghi ngê, nmî Kêlî Pini doo ya. Yi pini nmî Mî Tp:oo, nmî Mî nmo yinê a kêma ngê. Nmî Mî k:ii dpîmo ya, yi gha ngmîdi ngê doo ya. * ² Dyámê pê ghêlî daangê l:âmo ngê, ngmênê nmî Mî k:ii nipi dpîmo ya. ³ Tpile yilî yintómu nipi l:âmo ngópu, wu tpile Kêlî Pini k:ii daa l:âmo ngópu, daa tóó. * ⁴ Kêlî Pini Ghê Njini u Kn:ââ, kamî ngê yinê dpî pyódu nmo. Yi Ghêni Kn:ââ nmî pywápê ngê vyílo yi pyodo. * ⁵ Yi pywápê ngê mgîdî yinê chópu. Mgîdî dêê wo, yi pywápê daa nt:ââ ngê. * ⁶⁻⁷ Yi pywápê, nmî Mî Tp:oo. Ghêlî daa ta, u mdoo tpapê pyu ngmê Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmo a dy:ââ ngê. Yi pini u pi Njon Baptist. Pi knî ye yi pywápê p:uu doon:aa danêmbum, mu kópu u díy:o apê, Pi yintómu u kwo paa kêlîmî mbê dniye. ⁸ Chóó vyílo daa pywápê, ngmênê pywápê p:uu pi knî ye doon:aa danêmbum.

⁹ Pywápê njini p:uu ye doon:aa danêmbum. Pi yintómu yi l:êê díy:o yi pywápê dyámê mbêmê doo a lèpî. ¹⁰ Nyââ, nmî pywápê dyámê mbêmê doo ya, dyámêni Chóó Lémi k:ii l:âmo ngópu, ngmênê yi dyámê tpémi y:oo daa mya ngópu. ¹¹ Chóó u dyámê pee p:uu a loo, chóó u yoo y:oo u wépi pwaa ngópu. ¹² Ngmênê ngmê knî y:oo daa mb:ii ngópu, u kwo kêlîmî mbê dniye. Yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. ¹³ Daa pi ngê yinté pyódu too, daa yi chóó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. *

¹⁴ Kêlî Pini pi ngê pyodo, nmî vy:o doo kwo. Ala kópu nmo w:ee ngê, Kí nmî Mî Tp:oo mu ngmîdi. Nmî ngêêpî pyu ndîi, u kópu yintómu ndê kópu dé. *

¹⁵ Nmî Kêlî Pini pi ghêlî daa myââ, Njon Baptist yi pini p:uu nmo doo danêmbum.

Pi knî yi k:ii dpodombiy:e nmo mbwolo, nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, munmyenê, A kuwó wunê kwo, nmopê, yi pini a kada pini ngê a tóó, mu kópu u díy:o ghêlî dîpîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

¹⁶ Nmo yintómu kópu mb:aa yilî Kêlî Pini ngê nmo wunê d:uud:uu. Kópu mb:aa nmo daangmê w:êê ngê. ¹⁷ Mósisi ngê kópu mb:aa ngmê d:uu ngê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmo a núwo, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa yintoo kópu yi d:uu ngê, kópu ndîi yi d:uu ngê. Yesu ngê Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi nmo a kpo, u Mî ka maa njini u ngwo a yó. ¹⁸ Pi ngê Chóó Lémi doo u kpêê. Chóó Lémi Tp:oo mu ngmîdi, pini n:ii u nuu ghi Chóó Lémi nódo a tóó, Chóó Lémi nmî nuw:o yinê kwólu.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luukí 3:1-18

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mbwaa ndîi Njódan u nkígh:ê doo dpodo, Nju tpémi yi kada pini yoo yi nuw:o dmi alanté pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, ndoo apê wu vyílo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu knî ngmê u kwo a dy:ââ tumo, yepê, U kwo nye póo dmyeno, kwipi, Nyi n:uu? ²⁰ Njon Baptist ngê yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, ndêndê ngê d:aa vyílo. ²¹ Kwo, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyyu, apê, Ilacha díyo dyámê mbêmê amêdê diyé, yi kópu vyílo yichi ntiye? Yepê, D:aa vyílo. Kwo, Mósisi pini n:ii p:uu nmî kn:ââ knî ye doo a danêmbum, yepê, Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, komo yinê adín:aa kapî, kwo, lukwe, nyi vyílo? Yepê, Kêle. ²² Kwo, Pini n:ii knî y:oo a dy:ââ nmoo, módó ye mēdaanmî diyé dmi. Kwo, Ngakême ñyóó nmo mē chámê ngi. ²³ Njon Baptist ngê yepê, Yisaya ngê ala kópu mwo a d:êê ngê, yepê,

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê a yé yó.

Njon Baptist ngê yepê, Yi kópu vyílo yinî ntiyentiye. ²⁴⁻²⁵ Yélini Pádisi knî y:oo u kwo

* **1:1:** Njon 17:5; 1 Njon 1:1-2; Tpyuu 19:13 * **1:3:** 1 Kódin 8:6; Kílosa 1:16-17; Hipílu 1:2 * **1:4:** Njon 5:26

* **1:5:** Njon 8:12 * **1:13:** Njon 3:3-6; Njems 1:18; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Nkal 4:4; Pilipay 2:7; Hipílu 2:14

a dy:ââ tumo, yi yéli y:oo kwo, D:ii nmî Lémi, d:ii Ilacha, d:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu. Kwo, Lukwe dîy:o pi yilî mbwaa paa nye kmênêkmênê? ²⁶ Njon Baptist ngê yepê, Yoo mbwaa ngê mun:aa mbápitisîm kîgha too, ngmênê yi dpodo daa ndîi, tédê. Yepê, Nmî Lémi nmî vy:o ka kwo, ngmênê dmyongê mya ngópu. ²⁷ Yepê, K:omo tpile u kada d:a ghê, ngmênê nê tédê. Yepê, N:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Doo u ntâa u nkîgh:ê daanî nî.

²⁸ Yi kópu yintómu Petani pyodo, daa Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii a tóó, ngmênê Njódan mwada mbwááni pee Petani, Njon Baptist ngê mbwaa paa yoo kwéli doo kmênêkmênê dé, yi Petani.

Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo

²⁹ Womumo Njon Baptist ngê Yesu yi módu, nmopê, Ó. Kî pini kíyedê pwiyé knî, pini n:ii p:uu nmye noo danê. Nmopê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kî vyîlo. Nmopê, Pi ngê chóó u dono u l:êê dîy:o sipi tp:oo ntee dpî vy:a, kî pini yinté sipi tp:oo ngê wa pyódu, pi knî y:oo wa vya ngmê. Nmopê, Dyámê mbêmê tpémi nmo yintómu nmî yikî dmi u pwo wa ghay. * ³⁰ Nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, vyîlo nmye kíyedê pwiyé knî. Nmopê, Munmyenê, A kuwó kíyedê kwo, ngmênê a kada pini ngê a tóó, mu kópu u dîy:o ghêlî dîpîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya. ³¹ Nmopê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, ghêlî dîpî módu, Yisîléli tpémi ye noo danêmbum, mbwaa paa myenoo kmênêkmênê dé, mu kópu u dîy:o nê, Yi ngwolo dmi paa pywáli y:e, yi pini paa mya y:e. ³²⁻³³ Nmopê, Chóó Lémi ngê a dpodo dini ghi n:ii ngê a ka a kpo, a ka pê, Mu dini ghi ngê a Ghê Dmi wanyi m:uu, pi ngmê u pwo wa ghîi, p:uu adî ya. A ka pê, Yi pini ngê a Ghê Dmi mbêmê yoo yi gha dmi wa ghêê té. Njon Baptist ngê nmopê, Kî pini nmye vyîlo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbóó p:uu a ndê wo, vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a gho, mbêmê doo kwo. ³⁴ Nmopê, Yi kópu ndêndê ngê kîni módu. Nmopê, Ala kópu ny:ee yó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, kî vyîlo.

* **1:29:** Is 53:6-7; 1 Pita 1:18-19

* **1:36:** Njon 1:29

* **1:42:** Mát 16:18

* **1:45:** Deut 18:18

* **1:46:** Njon

Yélini Yesu p:uu mwiyé kele

³⁵ Womumo Njon Baptist u k:ii y:i nmee ya, p:uu ndiye pyu ngmê mye u k:ii. ³⁶ Yesu paambwi tédê nmî módu, Njon Baptist ngê nyepê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kî vyîlo. * ³⁷ Dini ghi n:ii ngê nyi nyongo, Njon Baptist nyinê kuwo ngê, Yesu nyi ngm:êê ngê. ³⁸ Yesu nye mênê diyé wo, nyepê, Lukwe u pyinê dpo ngmêê ngmê? Kwonyenê, Mâawe. Kwonyenê, Ló y:i nyinê tóó? ³⁹ Nyepê, A pwiyé choo, anye m:uu nyoo. Wod:oo nyi ngm:êê ngê, kwéli doo a ya, yi ghi ny:uu módu. Ntumokwodo nmî lee dniye, wo y:i nm:uu chedê ngê.

⁴⁰ Pini n:ii k:ii Yesu nyi ngm:êê ngê, u pi Andru, Saimon Pita u mbwó. ⁴¹ Yi ngwo Andru ngê u mbwó até yedê pyw:ângo, kwo, Kédisu kîdnyinê pyw:oo. (Kédisu u nt:u kópu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê.) ⁴² Andru ngê u mbwó Saimon Yesu ka adê núw:o. Yesu ngê até doo y:enê, kwo, Nyi Saimon, Njon tp:oo, ngmênê mî dî nt:ââ, Pita. (Pita u nt:u kópu, chêêpî kpiyé.) *

Yesu ngê Pilipi pini dê Nétániyel u ngwo ngmidi doo

⁴³ Womumo Yesu ngê u yi doo kwo, Nkálili nî lê. Pilipi ada pyw:oo, kwo, A ngm:êê nédi. ⁴⁴ (Pilipi Mbetísaida pi, Andru mbwémi Pita yi k:ii yi p:aa mu ngmidi.) ⁴⁵ Pilipi ngê Nétániyel ada pyw:oo, kwo, Mósis pini n:ii p:uu doo a d:êê, yi pini kîdp:o pyw:oo. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo p:uu myednya a d:êê. Kwo, Yi pini Yesu, Njósép tp:oo, Nasalet pi. * ⁴⁶ Nétániyel ngê kwo, Doo u ntâa. Kwo, Yintoo pini Nasalet daawa chaa. Pilipi ngê kwo, A pwiyé, nyóó anyi mwini. Wod:oo Yesu ka adî lee knî. * ⁴⁷ Yesu ngê Nétániyel yi módu, nmopê, Daa dnyinté Yisîléli pi ngmêkíyedê pwiyé knî, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a. ⁴⁸ Nétániyel ngê yi kópu yi nyongo, Yesu ka kwo, Lónté lama n:aa tóó? Yesu ngê kwo, Pilipi ngê ghêlî doon:aa pyw:ee nyoo, dini ghi n:ii ngê yi km:ee nyinê ngêpê, a nuw:o k:oo d:a pyw:ee ngi, a lama u ngwo chi yâa. ⁴⁹ Nétániyel ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, Yisîléli tpémi yi k:ii

nyi nmî king. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Kópuni nga dí vyi, yi km:ee ngêpê tédê mudí m:uu ngi, yi kópu u díy:o mumdoo a ka che kélímí mb:anê? Kwo, Yi kópu tédê. Kwo, Díyo ndîi kópu knî wanyi m:uu té. ⁵¹ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Nmopê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Nmopê, Njakóp ngê máádini a wâdívyîngo, enjel knî y:oo mudnye vy:eevy:ee núw:oñuw:o, yi máádi ntee máádi ngê waní pyódu. Nmopê, Chóó Lémi ka u ngwo wanê kâádí nmyo. Nmopê, Yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, ndê kópu ngê nmye wa pyódu. *

2

Yesu ngê mbwaa wain ngê u ngwo tpólu

¹ Wo miyó mí loo, yééyéé u naa Kéna u ngwo ngmê kê ngópu, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Yesu u pye yi nááli tédê mí ta. ² Pi knî y:oo Yesu u k:ii myemînê dóó kalê nmoo, u ngwo nm:uu taa dniye. ³ Yi nááli tédê wain chedê ngópu, Yesu u pye ngê tp:oo ka kwo, Wain u ndanî ngê kédê chedê ngmê. ⁴ Yesu ngê kwo, Mw:ââkó Niye. Kwo, A pi lukwe díy:o yenté chi vyi? Kwo, A wêdêwêdê u mumu u dye ghi doongê yó. * ⁵ Yesu u pye ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kópuni nmye a tpaépê, dpí d:uu yó.

⁶ Mbwaa d:ââ ndîi y:i wéni doo kwo, pi knî y:oo yi dêépí kópu dyuu u l:êê díy:o yi kêê dmi kwéli dnyimo ghêêghêê dé. Yi d:âmu ndîi dé chêépí ngê l:âmo tumo, mu daa mu tp:oo k:omo dé. ⁷ Yesu ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kí d:âmu mbwaa ngê ntówo tóó, wod:oo d:ud:umbiy:e a nt:ee tumo. ⁸ Yepê, Yi mbwááni knî ngma a vy:êê yó, naa u kada pini ka núw:o yó, amí d:uu. ⁹ Yi mbwááni tpaélê wo, wain ngê pyodo. Dpodo pyu knî y:oo naa u kada pini ka knî ngmê núw:o ngópu, yi d:uu ngê, apê, Wain mb:aa ala. U lama dêpwo ya, Ala wain anye da pwiyé, ngmênê dpodo pyu n:ii knî y:oo a vy:êê ngópu, yi lama doo ya. ¹⁰ Naa u kada pini ngê naa chóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Ala wain até dí d:uu, mb:aamb:aa. Kwo, Kópu kamí ngmêchi d:uu. Kwo, Pi ngmudu yéé, u pyipe knî ye wain mb:aa ye mwiyé

dpí y:oo, n:ii pee tp:oo mb:aamb:aa kuwó ye dpí y:oo, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngê d:uudwôdê w:ee ngmê, yinê ye lónté wain yuno ndanî. Kwo, Ngmênê yinté chuu d:uu ngê. Kwo, Wain n:ii d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa kuwó nmo cha kê.

¹¹ Yesu ngê u mwiyé mwiyé mbwudu yinté chópu, u wêdêwêdê u l:ii yinté nmí módu. Yinté nmo w:ee ngê, nê, Kí Chóó Lémi Tp:oo. U ngwo u kwo nmî kélímí mbê dniye. Yi kópu Kéna pyodo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. *

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî yi k:ii Kîpêênnyêm nmî lee dniye, wo knî ngmê y:i nmeen:aa ya.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mátiyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luukî 19:45-46

¹³ Nmî naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo Yesu u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. ¹⁴ Chóó Lémi u ngomo k:oo nmee koko, yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo nmî kee dniye. Kwéli nmî kee dniye, yélini daa Nju tpémi, u ntââ Chóó Lémi ka y:i pèdyimo ngêpê. Yi kélí ghê pi yilí nmí módu, nê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo. Nê, Kpêê yiyé u l:êê díy:o pudumakó, sipi, ndêédí mu pywupwi t:oo, nê, kn:aa dyámê ndapí nmî ndapí ngê mye ngmêépí t:oo. Yesu ngê yi m:uu too, doo u nuu u kópu ngê pyodo. ¹⁵ Yesu ngê yedê kpê dmi ngmê l:âmo ngê, tpile tp:oo yintómu u ngwo ngm:ii kalé too, pudumakó sipi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo pw:ii too. Yélini knî y:oo ndapí dnye ngmêépí dé, yi tépîl ye tpaá too, yi ndapí tpii yi kpópu. ¹⁶ N:ii knî y:oo pywupwi u ínmê tp:oo a núw:o tumo, Yesu ngê yepê, Ye ímeni tp:oo mye pw:ii tóó. Yepê, M:aa u ngomo lukwe díy:o tpile tp:oo u pywupwi u ngomo ngê nmyi pyódu ngópu? ¹⁷ Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê u kópu dyuu n:ii puku yedê a kwo, yi kópu y:i nm:uu nuw:o kwólu. Ala yi kópu,

A Lémi, ngomo a nuu u ngomo.

* 1:51: Gen 28:12 * 2:4: Njon 7:30; 8:20 * 2:11: Njon 1:14; 4:54 * 2:17: Psalm 69:9

Pi ngê wa dyênê, ndyuw:e k:ii ntee tpile a gha vy:o wa dnyapwi. *

¹⁸ Nju tpémi yi kada pini yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Ye kópu lukwe dîy:o chi d:uu? Kwo, Lóntoo mbwudu ngmanyi chaa, u ngwo anmo w:ee, Chóó Lémi ngê nyi vyílo yedê ngmidi nyoo? ¹⁹ Yesu ngê yepê, Ala Chóó Lémi u ngomo anmyinê pw:oo ngmê, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. ²⁰ Kwo, Nye k:om. Kwo, Wo pyile k:oo mēdaanyi wó. Kwo, Lama daa tóo nmeê wuwó, m:ââ podoy:a mē wēni. ²¹ Kópuni Yesu ngê ye vvu, dēpê w:ee ngópu. Daa ngomo p:uu ye doo danê, chóó p:uu ye doo danê. * ²² Yesu dini ghi n:ii ngê kpēênî a pii wo, u kópu yi ngwo nm:uu nuw:o kwólu, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu ka nmî kēlîmî mbê dniye, Yesu ka my:oo kēlîmî mbê dniye. *

²³ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê, Njedusalem dini ghi n:ii ngê nmeê ya, Yesu ngê mbwudu yilî chópu, pi yilî u ngwo u kwo kēlîmî mbê wo. ²⁴ Ngmēnê Yesu ngê p:uu daa t:ee too, mu kópu u dîy:o apê, Kî yéli y:oo a dpodo doongê w:ee ngópu, apê, daa a nuu u maa p:uu wa kaa nê. ²⁵ Yesu u lama pi yintómu yi gha dmi doo ya. K:omo tpile pi ngê Yesu ka yoo yi kakēmê dmi daa chámê ngê, ngmēnê yi l:êê ghi dmi u lama doo ya.

3

Nikódimês u danêmbum

¹ Nju tpémi yi kada pini ngmê, u pi Nikódimês, mye Pádisi knî yi vy:o pini ngmê. * ² Mgîdî ngmê ngê Yesu ka a loo, kwo, Mâawe. Kwo, Nmî lama ka tóo Chóó Lémi ngê lama kîgha pyu ngê a pyódu nyoo. Kwo, Mbwudu n:ii nye chapî té, yinté kópu pi ngê módó daawa d:uu, ngmēnê Chóó Lémi ngê wa a ngee, yinté kópu u ngwo wa d:uu té. ³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmēn:aa tpapê. Kwo, N:ii myombó mēdaawa pyódu, yini Chóó Lémi kóo k:oo daawa ghê. * ⁴ Nikódimês ngê kwo, Pini n:ii dpî k:aa, angēnté amē pyódu? Kwo, Doo u ntâa pi

u pye u mēnê mēdaawa kee, yinté mēdaawa t:aa. ⁵ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga yinî tpapê, Chóó Lémi kóo k:oo pi módó daawa ghê. Kwo, Pi cha y:oo tp:ee kamî ntee dpî tpyé ngmê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii kamî ngê yinté dpî pyódu, vyílo yi pini Chóó Lémi kóo k:oo ayi ghê. * ⁶ Kwo, Pyâa ngê pi ntee pini yu tpyé, ngmēnê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii moo pyódu, yi pini u nuw:o dpî ngmê. * ⁷ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o nga dē vyi, ngadê, Moo pyaa dmyeno. Kwo, Yi kópu lukwe dîy:o kópu kamî ngê nga dē pyódu? ⁸ Kwo, Yópu wunê wupe, chóó u nuw:o u pono a vyápê. Kwo, U dnye anyi ny:oo, ngmēnê daanyi m:uu. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. Kwo, Lama daa tóo pi kamî ngê lónté dpî pyódu. ⁹ Nikódimês ngê kwo, Yinté kópu lónté dpî pyódu? ¹⁰ Yesu ngê kwo, Nyi Yisîléli tpémi yi ndiye kîgha pyu ngmê. Kwo, Lukwe dîy:o choongê w:ee ngê? ¹¹ Kwo, Ndê kópu nga yinî tpapê, kópuni nmye nmo tpapê té, ndēndê ngê vyílo nmî lama ye pyede, vyílo myey:uu m:uu too, ngmēnê nmî kópu dyuu ka dp:ee kēlîmî té. ¹² Kwo, Dyámê mbēmê kópu knî yi p:uu a ka dp:ee kēlîmî té. Kwo, Chóó Lémi u kópu knî yi p:uu angēnté a ka anmyinê kēlîmî mbê dmi? ¹³ Kwo, Pi Chóó Lémi ka doongmê n:ee, myedoongmê diyé wo, kwo, ngmēnê pi mu ngmidi u kwo a ndê wo, pini n:ii u Pi Ndēndê. ¹⁴⁻¹⁵ Kwo, Mósisi ngê yoo yi pyipyi u l:êê dîy:o nkéli chēêpî tpile pē tâa ntee a tângo, Chóó Lémi u Pi Ndēndê tâa yinté wamye t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u kwo adê kēlîmî, u nuw:o kamî ngê paa pyaa we, ghê kamî pēdê pyw:ee ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

¹⁶ Dyámê mbēmê tpémi yi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódó dnyinté daa tóo, wod:oo chóo Tp:oo mu ngmidi nmo a kpo, mu kópu u dîy:o n:ii u kwo adî kēlîmî, daawa dyênê, u nuw:o kamî ngê wa pyódu, ghê kamî wamyedê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁷ Chóó Lémi ngê Tp:oo daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a dy:ââ

* **2:21:** 1 Kódin 6:19 * **2:22:** Luukí 24:6-8; Njon 12:16; 14:26 * **3:1:** Njon 7:50; 19:39 * **3:3:** Mát 18:3; 1 Pita 1:23 * **3:5:** Ezek 36:25-27; Taitas 3:5 * **3:6:** Njon 1:13 * **3:14-15:** Num 21:9; Njon 12:32 * **3:16:** Lóma 5:8; 1 Njon 4:9-10; Njon 3:36; 6:47 * **3:17:** Luukí 19:10; Njon 5:22; 12:47; Dpodo 17:31

ngê, ngmênê nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. * 18 Pini n:ii u kwo adî kélímî, Chóó Lémi ngê daawa kpada. Pini n:ii u kwo daa kélímî, yi pini ngê u kpadakpada ye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo mu ngmîdi u wépi puwâ, u kwo daa kélímî. 19 Yi kpadakpada yi chóó a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o dyámê u pywápê u wépi pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê nmî pywápê nmo a dy:ââ ngê, nmî vy:o a kwo, ngmênê pi knî y:oo mgîdî u yi y:e mê kwo, mu kópu u dîy:o dono a d:uud:uu ngmê. 20 N:ii ngê dono kópu a d:uud:uu té, pywápê u kwo dpî diy:a, u wo d:uudpî nî, dpo, A dono kópu a p:uu angmê m:uu ngmê. 21 N:ii ndê kópu dyuu u pono a vyápê yédi, pywápê u wo dpo lê, dpo, Pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê nê wunê ngêêpî, kópu mb:aa u ngwo a d:uud:uu té.

Yesu pini dê Njon Baptist

22 U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, Njuda Wee u kwo nmeen:aa ya, mbwaa paa yoo nmeekmênêkmênê dé. 23 Njon Baptist Enon doo ya, Sálím u nkîgh:ê, Samédiya Wee u kwo, mbwaa paa myedoo pi kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o mbwaa y:i yilî doo ya. 24 Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo ghêlî daa kee wo.

25 Wo ngmê ngê Nju pi ngmê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî yi k:ii noko dnye kwopwepe. Yi Nju pi ngê yepê, Mbwaa paa pi kmênêkmênê n:ii nmye kîgha ngmê, yini ngê Chóó Lémi ka pi mb:aamb:aa ngê dnyinté a pyépi. Yepê, Yesu ngê n:ii a d:uud:uu, yini yi mb:aamb:aa. 26 Wod:oo Njon Baptist p:uu ndiye pyu yoo yi kada pini ka lee dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Pini n:ii Njódan mwada pee nmo nyinê kêma ngê, mu nmo nye vyyu, nye, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, wu vyîlo, kwo, Lukwe dîy:o yi pini myeka pi kmênêkmênê, pi yintómu u kwo ka lêpî té. 27 Njon Baptist ngê yepê, Pi ngê kópu u mo daawa d:uu, Chóó Lémi ngê yinê dpo ngee, yi kópu u ngwo dpî d:uu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ngêêpî, yoo u kwo a lêpî té. 28 Yepê, Nmyi ngêêdí pi knî ye munê vyyu, yenê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, d:aa vyîlo. Yepê, U maa ziyé u l:êê dîy:o u kada nê ghê wo. 29 Njon

Baptist ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pini n:ii dpî yéé, pyââ u kwo dpî lê, u mbwó ka d:uudpî nî, ngmênê u mbwó u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Kópuni a ka dmyi vyi ngmê, yi kópu u dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu. 30 Yepê, Yi pini u pi ndîi ngê choo pyodopyodo, a pi tédê ngê choo a pyodopyodo.

Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo

31 Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo, u pi ndîi, nmo tédêtédê dé. Nmo dyámê mbêmê tpémi, dyámê mbêmê nmî pyaa dniye, dyámê u kópu knî yi p:uu nmo dané té. Chóó Lémi ka pini n:ii a ndê wo, nmo yintómu nmî pwo a tóó. 32 Kópuni a m:uu too, kópuni a ny:ee too, nmo vyîlo ye tpapê té, ngmênê pi knî y:oo yi kópu daa nyêmî ngmê. 33 N:ii knî y:oo u kópu a nyêmî ngmê, u nuu u kópu dé ye d:uud:uu t:oo, pi knî y:oo u ngwo dpo w:ee ngmê, apu, Chóó Lémi u kópu dyuu p:uu k:omodané pee tp:oo daa t:a mo daa t:a. 34 Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi u kópu dyuu yedoon:aa tpapê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi d:ud:umbiy:e u kwo a y:ângo. 35 U Mî nódo Tp:oo nuu ghi a tóó, tpile yintómu u kada pini ngê a pyódu ngê. 36 Yélini Tp:oo ka a kélímî nyédi, yi nuw:o dmi kamî ngê dpî pyódu, ghê kamî dpo pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yélini Tp:oo ka daa kélímî té, u dnye daa nyêmî ngmê, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê daawa pyaa dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê adî kpadakpada dé. Yi kpadakpada chedê ngê daawa pyódu.

4

Yesu ngê Samédiya pyââ ka mbwaa u ngwo dmy:ee ngê

1 Dini ghi n:ii ngê yoo mbwaa paa nmeekmênêkmênê dé, Pádisi knî y:oo ala kópu ny:ee ngópu, apê, Pi yilî Yesu p:uu ka ndiye té, mbwaa paa yinê a kmênêkmênê té, ngmênê Njon ka pi mdoo daa lêpî. 2 Pi knî y:oo mdoo dnyinté ye núw:o ngópu. Yesu ngê pi mbwaa paa dêpwo kmênêkmênê dé, ngmênê yélini yi k:ii Yesu p:uu nmeekmênê ndiye, nmî chóó nmeekmênêkmênê dé. 3 Yesu u lama dini ghi n:ii ngê yaa wo, apê, Pádisi

knî y:oo ala kópu dê ny:ee ngmê, Yesu ka pi yilî a lèpî, wod:oo Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo m:oo diyé dniye.

⁴ K:omo tpile Nju tpémi Samédiya tpémi noko dnye diya, ngmênê Samédiya máádi nm:uu kwólu.

⁵ Samédiya Wee u kwo, p:aa ngmê u pi Saika. Yi p:aani ghêlî dpîpî nî dniye, têpê ghi ngmê mbêmê nmî taa dniye, têpê ghini nmî kn:ââ Njakóp ngê tp:oo Njósép ka wunê a y:ângo. Kââdî mââ kêlî dini ghi ngê y:i nmî taa dniye. * ⁶ Njakóp ngê mbwaa mgî n:ii chó, y:i nmî módu. Yi mgini k:oo mbwaa p:ââ y:i dpîmo a ya, Samédiya tpémi y:oo mbwaa y:i dnyimo a vy:émî. Yesu ka paa diya wo, wod:oo yi mgini u nkîgh:ê yaa wo. Yesu y:i nmo kuwo ngê, Saika nté pywupwi tédê nmî lee dniye.

⁷⁻⁸ Nté pywupwi tédê nmeen:aa ya, nmî kuwó Saika pyââ ngmê mbwaa vy:émî tédê loo. Yesu yi mgini u nkîgh:ê módu, yi pyópu ka kwo, Mbwaa knî a ka ngma a ki. ⁹ Yi pyópu ngê kwo, Nyi Nju pi, nê Samédiya pyââ, mumdoo mbwaa a ka chi dmyinê? Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u dîy:o Samédiya tpémi y:oo tpileni k:oo mbwaa dpî nda ngmê, Nju tpémi y:oo y:i d:uudpî nda ngmê, mu kópu u dîy:o yinê ye tupwótupwó dé.

* ¹⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê módó nga wa a kê, yi kópu lama waa yââ, wuchimye mya nê, ye yi kópu a ka pîchi dmyinê, mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni nga pîd:a kê. *

¹¹ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Mbwaa vy:émî u tpile ngópu daa tóó, yedê kpê ngópu myedaa tóó. Kwo, Mbwaa chono daa tóó, mgî k:oo p:ââ y:i wunê tóó ó! Kwo, Mbwááni n:ii ghê a ta, yi mbwááni ló y:i anyinê vy:oo? ¹² Kwo, Nmî kn:ââ Njakóp, u dpodo pyu knî yi k:ii ala mbwááni u mgî y:oo a tpênê ngópu. Kwo, Mbwááni n:ii u mênê a pyw:ee ngópu, yi mbwááni chóó ndââ, tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu, u tpile tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu. Kwo, Ala kópu mumdoo a ka chi vyi, Mî ndîi, Njakóp u pi tédê? ¹³ Yesu ngê kwo, Ala mbwaanté mbwaa ala. Kwo, N:ii ngê wa nda, mââ m:ii amaa mbwaambwaa. ¹⁴ Kwo, N:ii

ka mbwááni n:ii anî y:oo, wa nda, yi pini mēdaadî mbwaambwaa. Kwo, Yi mbwááni yi pini u gha vy:o ada a kmîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê u ngwo wa pyódu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁵ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Yi mbwááni knî a ka ngma a ki, daap:aa mbwaambwaa, ala mbwááni mēdaapînên:aa vy:oo.

¹⁶ Yesu ngê kwo, Chi lèpî, moo a pwiyé we. ¹⁷ Yi pyópu ngê kwo, A moo daa tóó. Yesu ngê kwo, Ndê kópu, moo daa tóó. ¹⁸ Kwo, Pi limi yi p:uu nyi yéé wo, ala ngwo n:ii k:ii dpo tóó mo, yini ngê módó a y:eñey:eñe ngi. Kwo, Ndê kópu a ka yichi vyi. ¹⁹ Yi pyópu ngê kwo, Ala kópu kîd:a w:ee, nyi Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mu kópu u dîy:o a nuw:o kîchi m:uu. ²⁰ Kwo, Nmo Samédiya tpémi nmî kn:ââ knî y:oo kî mbwini mbêmê Chóó Lémi ka kpêê dnyimo yiyé, ngmênê nmyo Nju tpémi, nmyinê nmye Njedusalem mu ngmidi Chóó Lémi ka u mo kpêê yiyé tédê. ²¹⁻²² Yesu ngê kwo, Nmyo Samédiya tpémi nmyi lama daa tóó pini n:ii ka nmye kpêê yiyé té, ngmênê nmo Nju tpémi, n:ii ka nmo kpêê yiyé té, nmî lama ka tóó, mu kópu u dîy:o nmo Nju tpémi u ngmidi ngmê u yoo, nmî vy:o Chóó Lémi ngê pi ngma a ngmidi ngê, daa yoo ngmidi yi Mbwámê ngê vyîlo ayi pyódu. Kwo, A ch:am. Kwo, Ala kópu ka chi kêlîmî. Kwo, Mu dini ghi ngê pi knî y:oo kî mbwini mbêmê kpêê daamo wa yé ngmê, Njedusalem kpêê myedaamuwa yé ngmê. ²³ Kwo, Mu dini ghi ngê dye ghi kamî ngmêwa d:ii, yi dini ghi kn:ââ wunê kîni chópu. Kwo, Yi dini ghi ngê yélini y:oo Chóó Lémi ndéndê ngê adnyi cháâcháâ, mēdaadnyi kpêê yiyé, yi yéli yi gha vy:o nmî Mî ka ntênê adnyi ngêpê. Kwo, Yinté ngêpê pyu yoo yi yi dmi nmî Mî ngê a kwo. ²⁴ Kwo, Chóó Lémi, Ghê Dmi ye tóó. Kwo, Yélini u kwo a ngêpê té, daa módó adnyi ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî dé, ndéndê ngê u ngwo u kwo dny:oo ngêpê. *

²⁵ Yi pyópu ngê kwo, Kédisu nmo t:âât:ââ, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê. Kwo,

* **4:5:** Gen 33:19 * **4:9:** Luukí 9:52-53 * **4:10:** Njon 7:37-38; Tpyuu 21:6 * **4:14:** Njon 6:35 * **4:24:** Lóma 12:1; Pilipay 3:3

A lama ka tóó, yi pini dini ghi n:ii ngê wa t:aa, kópu yilí nmî nuwo yinê amî kwolo. ²⁶ Yesu ngê kwo, Ala nê vyîlo nga yinî danêmbum.

²⁷ Yi dini ghi ngê nmo diyé dniye, nmî ngwéti dniye, noko nmomo, Kî lukwe? Nmomo, Yesu pyââ k:ii ka danêmbum mo. Nmî ngwéti dniye, mu kópu u dîy:o pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu p:uu yoo a ndiye kîgha too, Nju tpémi y:oo yinté pini knî ye pyââ u k:ii danêmbum ye kwódu ngópu. K:omo tpile nmî ngwéti dniye, ngmênê yi pyópu ka dpîpî vyu, Lukwe ka nye vyuwo? Yesu ka myedpîpî vyu, Lukwe dîy:o ye pyópu k:ii dpî danêmbum mo?

²⁸ Wod:oo yi pyópu ngê u mbwaa pwódo y:i a kuwo ngê, yi p:aani mê diyé wo, p:aa tpémi ye yepê, Nga a pwiyé dmyeno. ²⁹ Yepê, Pi ngmê ka tóó, nganyi m:uu yó. Yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kêda w:ee té. Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê ndoo apê wu vyîlo. ³⁰ Wod:oo yi p:aani a kuwo ngópu, Yesu ka a lee dniye.

³¹ Yi pyópu u kuwó Yesu ka kwonmo, Nté pee ngmê ma ngi. ³² Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii n:aa pîpî, nmyi lama daa tóó. ³³ Noko nmî póó dniye, nmomo, Pi ngmê ngê nté pee u kwo ngmêda núw:o? ³⁴ Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii p:uu nmye anî danê, ala yi ntini. Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê, dpodoni a ka a kpo, yi dpodo n:aa chedêchedê. Nmopê, Yi kópu ye a nté njini. *

³⁵ Yesu ngê witi nt:ene u mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, Nté nt:u kêma wa kaalí, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpapê, Yâpwo tédê n:ii u mênê nmo pyede, ngî m:uu yó, nt:u wunê kédê kaalí. * ³⁶ Nmopê, Ala nté mgîpî u dye ghi. Nmopê, Yâpwo tédê nté ntee nmo ny:ee ngê, ala p:aani pi yilí yinté a núw:o téme, yi nuw:o dmi kamí ngê u ngwo paa pyaa we, ghê kamí pèdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Nmopê, Nté woo kapî pyu, nté mgîpî pyu y:oo wo ngmîdi ngê w:aa pèdê pyw:ee y:e. ³⁷ Nmopê, Pi ngê witi dpî ntówo, dpî k:aa, nt:u dini ghi n:ii ngê dpî kaalí, pi knî y:oo dpî ghada ngmê.

³⁸ Nmopê, Nté woo al:ii dpîp:e kaa ngópu, ngmênê al:ii nmye nté mgîpî té. Nmopê, Kn:aa yéli al:ii wunê yedoo dpodo, yi dpodo u nt:u nmye dê kaalí.

³⁹ Samédiya Wee u kwo tpémi yi p:aani yélini doo kwo, Yesu ka kélîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o yi pyópu ngê yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kêda w:ee té. ⁴⁰ Yesu ka dini ghi n:ii ngê a lee dniye, kwo, U ntââ nmî p:o anyinê lê, nmî vy:o anyin:aa kwo. Wod:oo yi p:aani nmî lee dniye, wo miyó y:i nm:uu chedê ngê. ⁴¹⁻⁴² Samédiya pi mê yilí y:oo Yesu u kópu ny:ee tumo, u ngwo u kwo kélîmî mbê dniye, yi pyópu ka kwo, Daa ngópu dyuu mu ngmîdi u l:êê dîy:o kî pini ka dpî kélîmî mbê dmi, ngmênê kópuni nmo dê vyi té, yi kópu knî yi l:êê dîy:o u kwo dpî kélîmî mbê dmi. Kwo, Nmî lama dê yââ, Kî ndêndê ngê dyámê mbêmê tpémi yintómu nmî Mbwámê.

Yesu ngê mâawe ndîi tp:oo u ngwo pyi ngê

⁴³⁻⁴⁴ Wo miyó Samédiya Wee u kwo nmee ya, womumo Nkálili nmî lee dniye, mu kópu u dîy:o Yesu u nuw:o alanté doo ya, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê. ⁴⁵ Ngmênê Nkálili dini ghi n:ii ngê nmî taa dniye, yi yéli y:oo Yesu mb:aamb:aa ngê châpu ngópu, mu kópu u dîy:o kópu ndîi yilí n:ii Njedusalem naa tédê mwiyé mî d:uu too, yi yéli yi ngópu yi kópu yilí mî d:uu too.

⁴⁶ Nkálili Wee u kwo nmee paa, Kéna nm:uu taa dniye, p:aani n:ii Yesu ngê mbwaa wain ngê mwiyé kwéli a tpólu. Mâawe ndîi ngmê, Kîpêênnyêm doo a ya, tp:oo doo a mbii. *

⁴⁷ Dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu ngê Njuda Wee ka a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo ka tóó, wod:oo nmo a loo, Yesu ka kwo, A tp:ee kíyedê mbii, Kîpêênnyêm, daa kêmakêma ka pwopwo, kwo, u ntââ wany:uu pyi. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, Mbwudu nmyi ngópu daangmanî chaa knomomê, ye a ka daanmya a kélîmî.

* ⁴⁹ Yi pini ngê Yesu ka kwo, A lémi, mwiyé a ngmêê nédi, a tp:ee wa a pw:onu. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Mō mē dini, ím:ee kédê pyiyé. Yi pini Yesu u kópu ka kélîmî mbê wo, wod:oo mē diyé wo. ⁵¹ U dpodo pyu knî y:oo maadî

* 4:34: Njon 6:38; 17:4 * 4:35: Luukí 10:2 * 4:46: Njon 2:1-11 * 4:48: Njon 2:18; 1 Kódin 1:22

a pyódu ngópu, mdoo u kwo y:oo a núw:o ngópu, kwo, N̄m:ee kêda pyiyé. ⁵² Yi pini ye póo wo, yepê, Ló dini ghi ngê dê pyiyé? Kwo, Ma, kââdî mââ kêlî u kuwó dini ghi ngê pyiyé. ⁵³ Yi pini ngê mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka pê, N̄m:ee kêda pyiyé, apê, wu vyílo yi dini ghi. Yi kópu u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii Yesu ka kêlímî mbê dniye.

⁵⁴ Mwiyémwiyé Yesu u k:ii Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna Yesu ngê mbwaa wain ngê a tpólu, u ngwo u kwo nmî kêlímî mbê dniye. Myombó Njuda Wee mono kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna nmeé ya, mââwe ndîi tp:oo Yesu ngê u ngwo pyi ngê, yi mââwe u yoo knî yi k:ii u ngwo u kwo kêlímî mbê dniye. *

5

Mbwaa lêê u nkîgh:ê Njedusalem Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê

¹ Njedusalem naa ndîi ngma a pwaa wo, Yesu u k:ii yi náali têtê nm:uu taa dniye. ² Njedusalem u chêêpî mbwa u keñe knî yi vy:o, ngmê u pi, sipi knî yi koko têtê. Yi keñe u nkîgh:ê mbwaa lêê ngma a kwo, u pi Mbetísaida. Yi mbwááni lêê u nkîgh:ê chêêpî ngomo tp:oo limi doo kwo. ³ Yi ngomo knî yi k:oo pwopwokopwe yilî dpîmo kwo, ngwolo kopwe dé, yu kwolo ngmê dé, kpâlî kpêê dé. ⁴ Y:i pèpè dnyimo ya, Chóó Lémi u enjel dnyimo t:âât:ââ, mu kópu u díy:o dye ghi knî ngmê ngê yi enjel ngê yi mbwááni lêê dpîmo ghêê kîgha. Yi dini ghi ngê yi mbwááni lêê u kwo pini n:ii mwiyé dpîmo wupwo, yed:oo dpîmo pyiyépyiyé. ⁵ Pi ngmê y:i doo ya, m:ââ pyoloy:a mé wáali u knéyómu doo ya. ⁶ Yesu ngê yi pini yi módu, a w:ee ngê, apê, Kí pini dye ghi daadîi kî kópu u ngwo u ngwo a pyodo, wod:oo u kwo póo wo, kwo, Pyiyépyiyé u yi nga a kwo? ⁷ Yi pini ngê kwo, A lémi. Kwo, A ngêêpî pyu daa tóo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêê yédi, a ngêêpî pyu wodoo ya, mbwaa lêê u kwo yinê pí kmênê noo, u ngwo p:aa pyiyé wo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêê yédi, pi knî y:oo dpo kuwo nê, nmî vy:o pini ngmê

n:ii kî mbwááni lêê u kwo mwiyé dpî ghîi, u ngwo dpî pyiyé. ⁸ Yesu ngê yi pini ka kwo, Gh:êêdé. Kwo, N̄gmîtédmî a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa. ⁹ Yi pini até yi pyiyé wo, u ngmîtédmî a ngêêdî, wod:oo kada a y:ângo.

¹⁰ Wéni n:ii ngê yi kópu pyodo, yi wéni líme wo, wod:oo pini n:ii Yesu ngê pyi ngê, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi pini ka póo dniye, kwo, Nmî líme wo ngê lukwe díy:o nye dpodo? Kwo, N̄gmîtédmî lukwe díy:o nye dnyinédnyinê? Kwo, Apuu! Kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu chuu châpu ngê. * ¹¹ Yi pini ngê yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, yi pini ngê a ka dê, N̄gmîtédmî a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa. ¹² U kwo póo dniye, kwo, Pini n:ii ngê yi kópu nga dê vyi, u pi n:uu? ¹³ Ngmênê yi pini u lama dêpwo ya, Yesu daa myââ, u chii myedêpwo kwo. Yi kêlî ghê pi dêpwo ghêê, pi ngê Yesu daa módu.

¹⁴ Yesu ngê pini n:ii pyi ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo mîmî módu, kwo, Kí pini. Kwo, Chi pyiyé. Kwo, Dono kópu n:aamungê d:uu. Kwo, Dono u maa p:uu am:ii ghê knomomê, dono ndîi u ngwo m:uu anyinê pyw:oo. * ¹⁵ Wod:oo yi pini Nju tpémi yi kada pini knî ye loo, yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, u pi Yesu, Nasalet pi. ¹⁶ Yi kópu kn:ââ ngê pyodo. Yesu líme wo ngê dpîmo pi pyipyi, wod:oo Nju tpémi yi kada pini yoo p:uu u nkwo dnyimo d:uu, u dí mîmî vya ngópu. ¹⁷ Yesu ngê yepê, Líme wo ngê M:aa daa líme yédi. Yepê, M:aa dye ghi yintómu ntee a dpodo, yinté myinê dpodo. ¹⁸ Nju tpémi yi kada pini knî ye yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yesu u vyee u díy:o u ngwo a châpwo ngópu. Noko yepê, Ala dono kópu a d:uud:uu, líme wo u dêêpî kópu dyuu daa chââchââ, ngmênê ala ngwo dono kópu ndîi ngmêkêê d:uu, nmodê, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Noko yepê, Nmî Mî u pi ntoo, chóo u pi yintoo ngê myeka pyépi. *

Chóó Lémi ngê dpodoni Yesu ka a kêma too yi danêmbum

¹⁹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, K:omo tpile nê

* 4:54: Njon 2:11,23

* 5:10: Jer 17:21; Luukí 13:14

* 5:14: Njon 8:11

* 5:18: Njon 10:30,33

Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê a mo a kópu daangmanî d:uu. Yepê, M:aa p:uu kópuni n:aa mumu too, yi kópu yinî d:uud:uu té. Yepê, M:aa ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu té. ²⁰ Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, kópuni chóó a d:uud:uu too, a ka wunê kêmakêma too. Yepê, Kópu ndîi a ka amyedê kêma té, u nkwo anî d:uu té, ghê dmi nmyi mênê u ngwo wa ghipé. ²¹ Yepê, Yélini pw:oo dniye, M:aa ngê ntee dpo pyidu té, yinté yélini anî ch:ii, yi yéli ye ghê kamî anî y:oo, yi nuw:o dmi am:aa ngmêê. ²²⁻²³ Yepê, M:aa ngê chóó pi daawa kóté kwolo, ngmênê pi yilî yintómu yi kóté kîgha pyu ngê dê pyódu nê, mu kópu u díy:o pi yintómu knî y:oo M:aa ntee a cháâcháâ ngmê, yinté myedny:oo cháâcháâ nê. Yepê, Pini n:ii ngê daadî cháâcháâ nê, M:aa myedaadî cháâcháâ, n:ii ngê a dy:ââ noo. *

²⁴ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, N:ii ngê a dnye adî nyêm, M:aa ka amyedê kélîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê wunê dê pyódu, ghê kamî wunê da pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi pini daanî kóté kwolo, myedaanî kpada. Yepê, Yi pini pwopwo u yoo vy:o wunê da pwii, ghê kamî u mênê wunê dê yââ. * ²⁵ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, Kópu kamî u dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî. Yepê, N:ii knî y:oo ghê kamî doongê pyw:ee ngópu, a dnye yi ngwo wa ny:ee ngmê, ghê kamî u ngwo ye wa t:aa. Yepê, Yi yéli y:oo wa mya nê, awo, Wu Chóó Lémi Tp:oo nmo yedê mbwólu. Yepê, Ala kópu nmye yinî tpaépê, Yi dini ghi mye ala. * ²⁶ Yepê, M:aa Ghê Kamî u Kn:ââ ngê ntee a tóó, yinté Ghê Kamî u Kn:ââ ngê mye pyódu noo. ²⁷ Yepê, Pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê mye pyódu noo, mu kópu u díy:o nê u Pi Ndêndê. ²⁸⁻²⁹ Yepê, Ghê dmi nmyi mênê lukwe díy:o dê ghipé. Yepê, Dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî, dini ghi n:ii ngê kpêênî yéli y:oo a dnye wa ny:ee ngmê, u ngwo wa a pii dmi. Yepê, Yélini y:oo mb:aamb:aa dnyimo d:uud:uu, yi yéli y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, yélini y:oo dono dnyimo d:uud:uu, yi kpadakpada tédê wa lee dmi. ³⁰ Yepê, Doo u

ntâa a chóó a kópu daangmanî d:uu. Yepê, Yoo ndêndê ngê anî kóté kwolo, mu kópu u díy:o daa a chóó a pono n:aa vyápê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê.

Kópuni dê y:oo Yesu a kêma ngópu

³¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu a ka anmyi vyi knomomê, a ka nye, Kópuni nmo chi vyi, mo nmo chi vyi, ngópu dyuu ndê kópu ngê lónté nmo anyi pyódu. ³² Yepê, Pi ngma tóó, n:ii a p:uu a danê. Yepê, A lama ka tóó, kópuni a p:uu a tpaépê, ndê kópu. ³³ Yepê, Njon ka pi knî ngmênmyi dy:ââ ngópu, kópuni a p:uu ye vyi too, yi kópu ndê kópu dé. ³⁴ Yepê, K:omo tpile pi u kópu a ka daa ndîi kópu, ngmênê yi kópu nmye kídî vyi, mu kópu u díy:o a ka pêdmyina a kélîmî, u ngwo p:aa ngee nmyo. ³⁵ Yepê, Njon pywápê k:ii ntee tpile yedoo pîpî, u wu ngê nmyi mgídî mwiyé mî chópu. ³⁶ Yepê, A ka kélîmî kn:ââ miyó. Yepê, Kópuni Njon ngê a p:uu nmye a vyu, wu ngmê. Yepê, Myomoni, kópu ndîi n:ii n:aa d:uud:uu too. Yepê, Yini ndîi. Yepê, M:aa ngê yi dpodo yilî a ka a kpo, yi dpodo knî y:oo nmye yiné wunê kêmakêma noo. * ³⁷ Yepê, M:aa ngê ndêndê ngê a dy:ââ noo, ndê kópu yilî a p:uu yiné a tpaépê. Yepê, U dnye dmy:oo ngê ny:ee ngópu, myedmy:oo ngê m:uu ngópu. ³⁸ Yepê, K:omo tpile nmye yiné a dy:ââ noo, ngmênê a ka dp:ee kélîmî té. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o u kópu dyuu nmyi mênê daa kwo. ³⁹ Yepê, M:aa u kópu dyuu puku yedê nmyinê kpââ ngópu, mu kópu u díy:o alanté nmye nuw:o nyédi, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ⁴⁰ Yepê, K:omo tpile yi kópu dyuu ngê wunê kêmakêma noo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê, yi ghéni kamî dênmyinê pyw:émî ngmê.

⁴¹ Yepê, K:omo tpile anmyi chaa kîgha nê, ó daanmyi chaa kîgha nê, yi kópu a ka daa ndîi kópu. ⁴² Yepê, A lama ka tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo daa tóó. ⁴³ Yepê, K:omo tpile M:aa u pi ngê nê loo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê. Yepê, Pini n:ii chóó u pi ngê dpo lê, u

* **5:22-23:** Pilipay 2:10-11 * **5:24:** Njon 3:16-18 * **5:25:** Epeso 2:5-6 * **5:36:** Njon 14:11 * **5:39:** Luukí 24:27,44

wépi dp:uuw:ee pwaa ngmê. ⁴⁴ Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo, ngmênê kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê choo a chaa kîgha nmyo, yinté kópu dmy:oongmê d:uu ngópu. Yepê, Pini n:ii yâpwo ndêndê ngê a tóó daanmyi châachââ. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té. ⁴⁵ Yepê, Nê kuu, M:aa ka a chóó daanî ndyîko nmyo, ngmênê Mósisi ngê yinê wa ndyîko nmyo, pini n:ii nmyinê nmye nmyi mbwámê. ⁴⁶ Yepê, Mósisi u kópu dyuu ka ndêndê ngê w:ee kêlîmî té, ye a ka myep:ee kêlîmî té, mu kópu u dîy:o a p:uu doo a d:êê. * ⁴⁷ Yepê, U kópu dyuu ka dp:ee kêlîmî té, a ka myedp:ee kêlîmî té. *

6

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luukí 9:10-17

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Nkálili Kpéni Lêê nmî ngmópu. Yi kpéni lêê u pi mye Taipidiyas. ² Pi yilí tp:oo témi tap knî y:oo dnya a yâmuyâmu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê mbwudu yi ngópu yilí dpîmo chap, pwopwokopwe dpîmo pyipyi dé. ³ Yesu u k:ii mbu mbêmê nmî kee dniye, y:i mbwódo nm:uu yaa dniye. ⁴ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dyimêdyimê. ⁵ Yesu ngê ngwolo dé yi kalê doo, apê, Yoo ndîi ngmêyedê pwiyé knî. Pilipi ka póó wo, kwo, Nté knî ló y:i ngmanmî pwila, kî yéli ndîi u ngwo wanmî mbono té? ⁶ Pilipi doo a tókótókó, yi kópu u ngwo u kwo vvu. Yesu u lama doo ya, Kî yéli yi ngópu mbwudu ngmên:aa chap, u ngwo n:aa mbonombono té. ⁷ Pilipi ngê kwo, Yoo ló mye ntoo. Kwo, Ndapî my:oo yono y:a doo u ntââ. Kwo, Nté pee tp:oo ye pîpî ngmê, awêde daawa pile dmi. ⁸⁻⁹ Yesu p:uu ndiye pyu m:uu, Saimon Pita u mbwó Andru, yi pini ngê Yesu ka kwo, Tp:ee ngmê ala. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi yi tpyé, te miyó. Kwo, Ngmênê daa yoo u ntââ. ¹⁰ Yesu ngê nmopê, Ye vyi yó, Mbiye mbêmê yaa dniye. (Yi kêlî ghê mbiye dêpwo ghêdê.) Pi yilí yintómu mbwódo yaa dniye, yintómu

limo yono yono y:a (5,000). ¹¹ Yesu ngê yi mbîdédi limi knî a ngî too, pwaa too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbîdédi n:êê kuu nmo a kpo, yi yéli ye nmî y:ângo, yoo u ngwo nmî mbono ngê. Yi kópu te miyó dé y:e mye d:uu ngê, pi yintómu dnye kmaapî, pile dniye, nté daa chedê ngópu. ¹² Dini ghi n:ii ngê yi ghê dmi a kee wo, Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii kmono d:uu kê, mède wó yó, nté kmono pi daawa dyênê. ¹³ Wod:oo yi ntini kmono nmo wó, péé y:a mê miyó nmî ntówo.

¹⁴ Yélini y:oo yi ntini ma ngópu noko yepê, Yesu ngê mbwudu nmo ngmêdê chaa. Noko yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu n:ii nmo t:âât:ââ, kî vyîlo. * ¹⁵ Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Kî yéli y:oo wunê ny:ee nê, lede knî yi kada pini ngê a pyépi nê. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Yinté kada pini ngê pyódu nêne, wod:oo kada a y:ângo, mbu mbêmê u mo mî kee wo. *

Yesu kpê mbêmê u ngwo doo paa
Mátiyu 14:22-33; Mak 6:45-52

¹⁶⁻¹⁷ Ntumokwodo dini ghi yi yó, Yesu p:uu yélini nmee ndiye, dinki k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo, Kîpêenyêem nmee lêpî. Mgidí maa p:uu nmo a ghay wo, Yesu nmo dêpêngê loo. ¹⁸ Yópu ndîi nmo ngma a pwaa wo, vvuwó mbêmê kpaapî ghê wo. ¹⁹ Daa kêmakêma Kîpêenyêem nmee todotodo, Yesu ntii mbêmê paa tédê nmî módu, nmî nkîngê mbê dniye, noko nmomo, Lukwe nmî kéténi kîyedê pwiyé knî? ²⁰ Yesu ngê nmopê, Namê nkîngê, ala nê. ²¹ U yi nmo doo kwo, Yesu dinki k:oo nmî ché, ngmênê lyoko yi dini ghi ngê nmî kee dniye.

Pi knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

²² Womumo mw:aandiye, Yesu ngê yoo kwéli mbono too, yoo y:i nipi a wó, Yesu dnye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o alanté dnye nuw:o, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii ma dinki mu ngmidi ngê a lee dmi, p:uu ndiye pyu yoo yi dinki ngê yi mo mê diyé dmi. Noko yepê, Yesu al:ii ló y:i a tóó? ²³⁻²⁴ Dnye nmy:uu, ngmênê dêpê pyw:ee ngópu, noko yepê, Al:ii daa tóó, p:uu ndiye pyu yoo al:ii myedaa pyede. Dinki knî ngmê Taipidiyas

* **5:46:** Dpodo 3:22 * **5:47:** Luukí 16:31 * **6:14:** Deut 18:15; Njon 5:46 * **6:15:** Njon 18:36

a ndê dniye, nmî Lémi ngê Chóó Lémi kwéli kwuno ngê, yoo kwéli mye mbono ngê, yi mî tee dniye. Yoo yi dinki knî yi k:oo wo dniye, Kîpêênnyem u ngwo a lee dniye, Yesu dnyen:aa nmy:uu.

Yesu u kwo kélîmî p:uu u ngwo ye doo mgongo

²⁵ Pi knî y:oo Yesu dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyem a pyw:ee ngópu, kwo, Mâawe. Kwo, Al:ii anté nyi t:aa? ²⁶ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Anmye nmy:uu nê, mu kópu u dîy:o ma ntini n:ii nmye nê kê, yi ntini ngê nmyi pile dmi. Yepê, Yi ntini p:uu nmye nuw:o té, dpodoni nî dóó, yi kópu p:uu dp:ee nuw:o té. ²⁷ Yepê, Ntini n:ii chedê ngê dpî pyódu, yi ntini p:uu namê dpodo, ngmênê ntini n:ii chedê ngê daawa pyódu, yi ntini p:uu dmyinê dpodo, ghê kamî u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi ntini Chóó Lémi u Pi Ndêndê ngê nmye yinê wa a kê, pini n:ii Chóó Lémi ngê a myââ, nmye myedê kêma ngê. ²⁸ Yesu ka póó dniye, kwo, Ló dpodo ngmê Chóó Lémi u nuu u dpodo vyîlo ay:uu dóó, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo? ²⁹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê ala dpodo u yi ye kwo, Pini n:ii nmye a dy:ââ ngê, u kwo dmyinê kélîmî. ³⁰ Yesu ka kwo, Lóntoo mbwudu nmî ngópu ngmanyi chaa, u ngwo nga anmo kélîmî mbê dmi? Kwo, Ló kópu ngmanyi d:uu? ³¹ Kwo, Nmî kn:ââ knî y:oo nko mênê mana yidnya a pîpî. Kwo, Puku yedê alanté a tóó, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, vyîlo ye yedoo a yém. * ³² Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, daa Mósisi ngê vyîlo nmye yedê kpo. Yepê, M:aa ngê nté njini nmye wunê kuwo. Yepê, Chóó Lémi ngê ntini n:ii nmye wunê kuwo, daa nté ntee ntini, ³³ ngmênê pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ghê kamî nmye yinê wunê kuwo, wu vyîlo. ³⁴ Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Dye ghi yintómu yinté ntini nmo yicha a kuwo. ³⁵ Yesu ngê yepê, Nê nmyi nté njini. Yepê, N:ii a yoo vy:o dpî ghê, yini daa dómudómu yédi. Yepê, N:ii a ka ada a kélîmî, yini myedaadí mbwaambwaa. *

³⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê mu nmye nî vyyu, K:omo tpile nmyi m:uu noo, ngmênê a ka dp:ee kélîmî té. ³⁷ Yepê, M:aa ngê yélini a ka wunê kuwo, yi yéli yintómu a ka wa a lee dmi, yi wépi dmi daanî puwâ, * ³⁸ mu kópu u dîy:o daa a chóó a pono vyápê u l:êê dîy:o mbóó p:uu nê ndê wo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono vyápê u l:êê dîy:o nê loo. ³⁹ Yepê, Yélini a ka a kpo, l:âmo daangmanî ngee, ngmênê kuwókuwó wéni ngê anê pyidu té. Yepê, Vyîlo yi kópu u l:êê dîy:o nê loo. * ⁴⁰ Yepê, M:aa ngê ala kópu u yi ye kwo, Yélini y:oo a tp:ee wa m:uu ngmê, u kwo amyidnyi kélîmî, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê pyaa we, ghê kamî a pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê yi yéli wanê pyidu té.

⁴¹ Kópuni Yesu ngê Nju tpémi ye mwiyé vyyu, yepê, Ntini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ala nê vyîlo, yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi u ngwo dnye nuu mbumu. ⁴² Noko yepê, Kî pini Njósép tp:oo, u pye mî nmî lama dê. Noko yepê, Ala kópu lukwe dîy:o dê vyi, Mbóó p:uu nê ndê wo. ⁴³ Yesu ngê yepê, Noko namê nuu mbumu. ⁴⁴ Yepê, Pi módó a yoo vy:o daangmêwa a ghê, ngmênê M:aa ngê a ka yinê wa a núw:o, yi pini a yoo vy:o u ngwo wa ghê, kuwókuwó wéni ngê yi pini anê pyidu. ⁴⁵ Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pi yilî yintómu Chóó Lémi p:uu adnyi ndiye. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u dnye a nyêmî ngmê, p:uu a ndiye té, yi yéli a ka vyîlo yiwunê lèpî. ⁴⁶ Yepê, K:omo tpile u dnye a nyêmî ngmê, ngmênê daa mumu ngmê. Yepê, Nê mu ngmidi M:aa a mo n:uu módu, mu kópu u dîy:o nipi nyipu a ya.

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê, N:ii a ka ada a kélîmî, yi pini u nuw:o anî ngmêê, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ⁴⁸ Yepê, Nê nmyi nté njini. ⁴⁹ Yepê, K:omo tpile nmyi kn:ââ knî y:oo mana nko mênê dnya a pîpî, ngmênê mye pw:oo dniye. ⁵⁰ Yepê, Nté njini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, daa mana ntee ntini. Yepê, Pini n:ii ngê yi ntini ndêndê wa ma, daawa pw:onu. ⁵¹ Yepê,

* 6:31: Ex 16:14-15 * 6:35: Njon 4:14 * 6:37: Njon 17:6-8 * 6:39: Njon 10:28-29; 17:12

Nê nmyi nté njini, mbóó p:uu nê ndê wo, ghê njini a mênê a tóó. Yepê, N:ii ngê ala ntini wa ma, u ghê chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Ntini n:ii u kwo aní y:oo, a chóó a mbyuu u kwo ay:ii y:oo, mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo ghê kamî pèdê pyw:ee y:e.

⁵² Yesu u kópu dyuu u l:êê dîy:o Nju tpémi noko kwopwepe mbê dniye, noko yepê, Kî pini ngê chóó u mbyuu pee lónté nmo wa a kê, wanmî ma? ⁵³ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê mbyuu daanmyi ma knomomê, u wêê myedaanmyi nda knomomê, ye ghê kamî nmyi mênê daawa yââ. ⁵⁴ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini u mênê ghê kamî wa yââ, kuwókuwó wéni ngê anê pyidu. ⁵⁵ Yepê, Nté ntee ntini u pîpî daa ndîi kópu, a mbyuu u pîpî yi ndîi kópu. Yepê, Mbwaa ntee mbwááni u ndanî daa ndîi kópu, a wêê u ndanî yi ndîi kópu. ⁵⁶ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini k:ii ngmidi ngê anyi pyaa knî. ⁵⁷ Yepê, M:aa, ghê u kn:ââ. Yepê, Yinê a dy:ââ noo. Yepê, M:aa u ghê a mênê ntee a tóó, pini n:ii ngê wa ma nê, a ghê u mênê yinté adí ya. ⁵⁸ Yepê, Nté njinini mbóó p:uu a ndê wo, ala vyílo yi ntini. Yepê, Daa mana ntee ntini. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo w:amî mbêmê mana dnaya a pîpî, myedê pw:oo dniye, ngmênê n:ii ngê ala ntini wa ma, yini daawa pw:onu, adí ya, chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁹ Yi kópu dyuu Yesu ngê u dêêpî tédê ye vyyu, dini ghi n:ii ngê Kípêênnyem ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî.

Yesu p:uu ndiye pyu yilî knî y:oo Yesu u ngwo a kuwo ngópu

⁶⁰ Yesu p:uu ndiye pyu woni knî y:oo yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, noko yepê, Wu kópu dyuu u nyêm nmo doo u ntââ. Nanê wa ny:ee té. ⁶¹ Yesu ngê yi kópu chóó a w:ee ngê, apê, A p:uu ndiye pyu yoo ka nuu mbumu té. Yesu ngê yepê, Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o a wépi wanmyi pwaa ngmê? ⁶² Yepê, Mbóó p:uu kwéli nê ndê wo dini ghi n:ii ngê nmyi ngópu am:aa diyê, ye yi ngwo a ka anmyinê kêlîmî mbê dmi?

⁶³ Yepê, Kópuni nmyi chóó wanmyi d:uu t:oo, doo u ntââ dé, ghê kamî u ngwo daanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mu ngmidi u ntââ, ghê kamî nmye yinê wa a kê. Yepê, A kópu dyuu Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye dí vyi, ghê kamî u ngwo wanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê nmyi vy:o ngmê knî daa kêlîmî té. * ⁶⁴ Yesu ngê yi kópu vyyu, mu kópu u dîy:o yélini u kwo dêdnye kêlîmî, yi yéli wunê mwiyé a m:uu too, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo, wunê myedê módu. ⁶⁵ Yesu ngê yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o nmyenê, Pi ngmê a yoo vy:o módó daangmêwa ghê. M:aa ngê u ntââ ngê mwiyé wa a pyódu, a yoo vy:o u ngwo wa ghê. *

⁶⁶ Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, yélini y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, yi yéli yi vy:o pi yilî knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mêtêdnye yâmuyâmu. ⁶⁷ Wod:oo nmo y:a mê miyó, Yesu ngê nmopê, U yi nmye a kwo, Amy:ee lee dmi? ⁶⁸ Saimon Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, N:uu ka am:oo lee dmi? Kwo, Kópuni dyuu nye tpaépê, yi kópu dyuu mbêmê ghê kamî anmo pyw:oo. ⁶⁹ Kwo, Nga dp:o kêlîmî mbê dmi. Kwo, Ala kópu nmî lama kédê yââ, Nyi Chóó Lémi u ngmidi ngmê u pi. * ⁷⁰ Yesu ngê nmopê, K:omo tpile nmyi y:a mê miyó a chóó nê ngmidi nmyoo, ngmênê nmyi vy:o Setan u pénta ngma a kwo. ⁷¹ Njudas p:uu nmo doo mbumu, pini n:ii Saimon tp:oo, Kédiyót pi. K:omo tpile nmî y:a mê myomoni, ngmênê Yesu u lama doo ya, A kwódo ngê vyílo ayi ghê.

7

Yesu u mbwó knî y:oo kópuni Yesu ka vyi ngópu

¹ Yesu ngê Nkálili Wee ghêlî dêpê kuwo ngê, p:aani p:aani y:i doon:aa dpodo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Njuda Wee u kwo nî lê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u vyye u yi y:e doo kwo. * ² Nju tpémi yi nté ghada u naa daa kêmakêma doo dyimêdyimê, pi yintómu yi nááli tédê Njedusalem dnye lêpî. ³ Yesu u mbwó knî y:oo Yesu ka kwo, Ala p:aani a kuwo ngi, Njuda Wee u kwo chi lêpî, kópuni nye d:uud:uu

* 6:63: 2 Kódin 3:6 * 6:65: Njon 6:44 * 6:69: Mát 14:33; 16:16 * 7:1: Njon 5:18

té, m:uu ndiye pyu knî y:oo y:i nye m:uu téne. ⁴ Kwo, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi lama nî yââ, yi pini mēdaa mbwolombwolo paa yēdi. Kwo, Mumdoos yi kópu nye d:uud:uu té, ye pi knî yi ngópu dp:uu d:uu té, ñyóochóo ye nyinê kēma ngi. ⁵ (K:omo tpile u mbwó yoo, u kwo myedédnye kēlímí.) * ⁶ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê yó, ngmênê dye ghi yintómu nmyi dye ghi dé. ⁷ Yepê, Doo u ntââ pi knî ye daanmyi diya dmi, ngmênê p:ee ye dî diy:a, mu kópu u dîy:o yi kópu dono ye n:aa kwódukwódu too. * ⁸ Yepê, Yi nááli tēdê dmyinê lēpî, nê dînî lēpî, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê dyimê wo. ⁹ Yi kópu ye vyi too, Nkálili ghêlî dēpê kuwo ngê, y:i doo ya.

Yesu u k:ii nté ghada u naa tēdê u ngwo nmî lee dniye

¹⁰ Yesu u mbwó yoo nté ghada u naa tēdê dini ghi n:ii ngê lee dniye, yi kuwó my:oo ghê dniye, Yesu u k:ii naa tēdê my:oo lee dniye. Yi nááli tēdê daa pi lama nmî taa dniye, ngmênê tumutumu nmî taa dniye. ¹¹ Nju tpémi y:oo yi nááli tēdê Yesu dnye nmy:uu, noko yepê, Angênê yi pini? ¹² Kwayi ngê p:uu dnye danê. Ngmê knî y:oo apê, Pi mb:aa. Ngmê knî y:oo apê, Kêle. Apê, Pi yilî a dódó. ¹³ Yesu p:uu tââ dēdnye danê, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye dnye nkíngê. *

¹⁴ Yi nááli u wo knî yi ñuknîñuknî p:uu dnye ya, Yesu u k:ii Chóo Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nm:uu kee dniye, Yesu ngê dēpî kn:ââ ye ngmê chópu. ¹⁵ Nju tpémi yi mēnê ghê dmi ghipé wo, noko yepê, Kî pini ndiye pyu ndîi p:uu dēpwo ndiye, ngmênê puku yedê kópu dyuu u lama mb:aamb:aa ngê a kwo. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Ala daa a chóo a kópu dyuu nmye yinî tpaépê, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu dyuu nmye yinî tpaépê. ¹⁷ Yepê, Pini n:ii Chóo Lémi u pono a vyápê, yi pini ngê chóo wa a w:ee, awo, Nê ngê daa chóo u kópu dyuu ye tpaépê, ngmênê Chóo Lémi u kópu dyuu ye tpaépê. ¹⁸ Yepê, Pini n:ii ngê chóo u kópu dyuu a tpaépê ngê, u yi u

ngwo a kwo yēdi, A chóo a pi nî knî. Yepê, Ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u ya a nga a kwo, Yi pini u pi nî knî. Yepê, Dînî dódó nmyo, myedínî k:omodanê. ¹⁹ Yepê, Ala kópu nmye ndîi kópu, Mósisi ngê Chóo Lémi u dēpî kópu dyuu daa kn:aa yéli ye y:ângo, ngmênê nmo a kpo. Yepê, K:omo tpile Mósisi u dēpî kópu dyuu nmyinê nmye ndîi kópu dyuu, ngmênê dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o a vyeé módó nmyi mēnê a tóó? ²⁰ Pi knî y:oo Yesu ka kwo, Chi ghéti. Kwo, M̄yee u yi n:uu ngê a kwo? ²¹⁻²³ Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê nmyi ngópu pi ngmênî pyi ngê. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi nyepenyepê u kópu ngê pyodo? Yepê, Lîme wo ngê kîmy:ee dpodo nyédi. Yepê, Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, nmyi tp:ee mââ choo taataa, wo woloni ngê Chóo Lémi u l:ii p:uu dmyinê t:emî. (Yi kópu kn:ââ daa Mósisi ngê yinê a chópu, ngmênê u kn:ââ knî y:oo y:oo a chaa ngópu.) Yepê, K:omo tpile tp:ee mââ u wo woloni lîme wo ngê dpî d:ii, ngmênê yi wēni ngê Chóo Lémi u l:ii yi tpémi u ghi ngmîdi p:uu mye t:emî ngópu, yi ghi mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî pyódu. Yepê, Pini n:ii lîme wo ngê nî pyi ngê, u nt:u ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî pyódu too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o lukwe dîy:o módó nmye nod:enod:e té. * ²⁴ Yepê, Too pee pw:ono kîdmyemê nuw:o, u mēnê ntēnê dmyinēn:aa nuw:o. *

Chóo Lémi u ngmîdi ngmê u pi p:uu u ngwo dnye danê

²⁵ Njedusalem pi ngmê knî y:oo noko yepê, Nmî kada pini knî y:oo pini n:ii u vyeé u yi a kwo, kî vyîlo, apii? ²⁶ Noko yepê, Lukwe dîy:o tumutumu daa m:ii, nmî ngópu pi yintómu knî ye mēka danēmbum, ngmênê kada pini knî y:oo kópu u kwo myedaa tpaépê ngmê. Noko yepê, Mumdoos nmî kada pini knî ye yinê ye pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo? ²⁷ Noko yepê, Pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, kwéli wa a ndê nmî lama daa tóó, ngmênê kî pini kwéli a ndê wo, nmo yintómu nmî lama ka tóó. *

* 7:5: Mát 13:55; Dpodo 1:14 * 7:7: Njon 15:18 * 7:13: Njon 12:42; 19:38 * 7:21-23: Lev 12:3 * 7:24: Njon 8:15 * 7:27: Njon 7:41-42

28 Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê yoo doo ndiye kîgha, dpodom-biy:e ye mbwolo, yepê, Ye mumdoo nmyi lama n:aa tóó, kwéli nê ndê wo, yi ghi nmyi lama mye tóó? Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini pi ndêndê. * 29 Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini, mu kópu u dîy:o u kwo nê ndê wo, yinê a dy:ââ noo. 30 Wod:oo pi knî y:oo u yi doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o u vye u dye ghi daangê yó. * 31 Yi yéli yi vy:o pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, noko yepê, Kî pini ngê mbwudu yilî dê chaa, doo u ntââ pi ngê daawa t:ee kwolo. Noko yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo. *

Yesu u mgîmîmgîmî ngê u ngwo dêê dniye

32 Pi knî y:oo Yesu p:uu kópuni kwayi ngê dnye tpapê dé, Pádisi knî y:oo yi kópu ny:ee tumo, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii kwodonkwodo a wó, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó, nmo a núw:o yó. 33 Ghêlî daa mgîmî ngópu, Yesu ngê pi knî ye yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo nmyi vy:o mwiyé mîné kwo, u kuwó dini ghi ngê n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini ka am:aa diyé. 34 Yepê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê, mu kópu u dîy:o kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyinê nî. 35 Nju tpémi y:oo noko yepê, Ló y:i wa lê, doo u ntââ u ngwo daanmo pyw:oo? Noko yepê, Lukwe, kn:aa dyámê pee mbêmê wa lê, Kîdiki tpémi y:i adîn:aa ndiye kîgha dé? 36 Noko yepê, Ala kópu a tpapê, Anmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyinê nî. Noko yepê, Yi kópu knî yi nt:u kópu lukwe?

Mbwaa yeedeyeede u dyimê pywuu

37 Yi nááli tédê, wéni n:ii Nju tpémi ye ndîi ngê doo ya, yi wéni u kuwókuwó wéni. Yi wéni ngê Yesu ghêêdî wo, pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Pini n:ii a mb-waambwaa, a ka myewunê kêlîmî, yi pini a pwiyé we, mbwaa knî ngmanyi nda ngê.

* 38 Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Mbu ngê mbwaa ntee dpî yeede té, yi pini ngê pi yilî mbwaa njini ngê yinté wa yeede té. 39 Yesu Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu ye doo danê. Yélini yi k:ii u kwo nmee kêlîmî, Chóó Lémi ngê yi Ghéni Dmi ghêlî nmo dêpêngê kpo, mu kópu u dîy:o Yesu ghêlî k:ii u Mî ka daangê diyé wo. *

Yoo u ngwo chaa ngópu

40 Yesu ngê kópuni vyyu, pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu n:ii nmo t:âât:ââ, ndêndê ngê kî vyîlo. * 41 Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, kî vyîlo. Ngmênê woni knî y:oo apê, Kêle. Apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, daa Nkálili wa t:aa. 42 Apê, Puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, Petîlem wa t:aa, Dépîdi p:aani n:ii ta, mu kópu u dîy:o Dépîdi u tii nêdê pini ngmê. * 43 Wod:oo pi knî y:oo Yesu u l:êê dîy:o yoo chaa ngópu. * 44 Ngmê knî y:oo u yi doo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê kêê p:uu daa yé ngópu.

Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye módó u ngwo diyé dniye

45 Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye dini ghi n:ii ngê diyé dniye, kada pini knî y:oo yepê, Lukwe dîy:o yi pini dmy:oo núw:o ngópu? * 46 Ngomo t:âât:ââ pyu knî y:oo yepê, Yi pini u momu pini. Yepê, Ntee a mbumu, pi yinté daangma a mbumu. * 47 Pádisi knî y:oo yepê, Aa, ye dê dóó nmyo. 48 Yepê, Kada pini u kwo daangmê kêlîmî mbê wo, Pádisi u kwo myedaangmê kêlîmî mbê wo. * 49 Yepê, Yélini u kwo dê kêlîmî mb:anê, dêêpî kópu dyuu yi lama dnyinté a kwo. Yepê, Chóó Lémi u maa dê kn:aadi ngmê, yinê amê kpada té. 50 Nikódimês Yesu ka wunê pini n:ii loo, yi pini yi yéli yi vy:o doo kwo, yepê, A léma. * 51 Yepê, Dêêpî kópu dyuu mbêmê nmo m:ii té, apii? Yepê, Doo u ntââ yi pini módó daanmî ndyîko. Yepê, U kópu dyuu mwiyé ny:ee koo, ló kópu ngma a

* 7:28: Mát 11:27 * 7:30: Njon 8:20; 13:1 * 7:31: Njon 2:23 * 7:37: Njon 4:10,14 * 7:39: Njon 15:26; Dpodo 2:4 * 7:40: Deut 18:15; Dpodo 3:22 * 7:42: Micah 5:2; Mát 2:4-6 * 7:43: Njon 9:16 * 7:45: Njon 7:32 * 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Njon 12:42 * 7:50: Njon 3:1-2

d:uud:uu. ⁵² Nikódimês nkwiti ngópu, kwo, Lukwe dîy:o yi Nkálili pi u pee cha ghê. Kwo, Lukwe, m:ii Nkálili pi? Kwo, Puku mêtê kp:aa té. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu Nkálili daangmêwa a ndê.

⁵³ Pi yintómu p:o p:o lee dniye, ngmênê Yesu mbu Olipi mbêmê mí kee wo.

8

Yepeni u tumu mââ dpîmo ya Yesu ka u ngwo ñuw:o ngópu

¹⁻² Womumo mw:aandiyé Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêt diyé wo, mbwódo yaa wo. Pi knî y:oo a yina ngópu, wod:oo doo ndiye kîgha dé. ³ Dêêpî pyu yoo Pádisi knî yi k:ii pyââ ngma a ñuw:o ngópu. Yi pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo mgîdí vy:o a pywálî dumo. Yi pyópu Yesu ka ñuw:o ngópu, pi knî yi ngîma kaa ngópu. ⁴ Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Ala pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo da pywálî d:oo. ⁵ Kwo, Mósisi ngê nmî dêêpî kópu dyuu alanté nmo a kpo, apê, Yinté kópu n:ii ngê choo d:uud:uu knomomê, yini chêêpî ngê dmyinê vyee, ghê dmyina a ng:êênî. Kwo, Yi kópu p:uu ló kópu nmo ngmanyi vyi? * ⁶ Yesu dnye dódó, alanté dnye nuw:o, apê, Yesu ngê ala kópu nmo a tpaê, Kî pyópu vya yó, ye Lóma tpémi ye u nkwo wanmî vyi, Yesu ngê u yi a kwo, Nmyi d:aa dmi nê kââdí. Ngmênê ala kópu wa vyi knomomê, Nangê vy:a, ye pi knî ye wanmî vyi, Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ. Yinté dnye nuw:o, ngmênê Yesu ngê kópu ye daa vyu, k:ame ye ghê wo, wod:oo kóopyââ ngê têtê mbêmê doo d:êê. ⁷ Yi dnye kwo, u kwo mudnye póó, Yesu ngê mbwó ye yedê pyidu ngê, yepê, N:ii ngê dono daangmê d:uu ngê, yini ngê mwiyé mwiyé chêêpî a ngî ngê, ala pyópu ngê d:ee ngê, u ngwo vya ngê. ⁸ Wod:oo k:ame mêt ghê wo, têtê mbêmê mêt doo d:êê. ⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ngmênê ngmênê doo lèpî, vy:ee mwiyé lee dniye. Pi knî y:oo yi pyópu Yesu ka a kuwo ngópu. ¹⁰ Yesu ngê mbwó mêtê pyidu ngê, yi pyópu ka kwo, Pi anyi dê pwiyé dmi? Kwo, Nyíkondyíko pyu daangma a tóó? ¹¹ Yi

pyópu ngê kwo, Mââwe, pi daangma a tóó. Yesu ngê kwo, Myedaanî ndyíko ngi. Kwo, Chi lèpî, dono kidimongê d:uu. *

Yesu chóó pywápê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye modoo danêmbum, yepê, Ala nê, ala dyámê pê u pywápê. Yepê, N:ii ngê ada a yâmuyâmu nê, mgîdí vy:o daadí paa, pywápê u wo adí paa. Yepê, Yi pywápê Ghê Kamî u Kn:ââ. ¹³ Pádisi knî y:oo kwo, Ye kópu mo nmo chi vyi. Kwo, Ló pini m:uu ngê dê ngee ngi? Kwo, Doo u ntââ ye kópu ndê kópu ngê nmo daanyi pyódu. ¹⁴ Yesu ngê yepê, K:omo tpaê pi ngê daa ngêêpî nê, ngmênê ndê kópu nmye yinî tpaê, mu kópu u dîy:o kwéli nê ndê wo a lama ka tóó, kwéli am:aa diyé, a lama mye tóó. Yepê, Kwéli nê ndê wo nmyi lama daa tóó, kwéli am:aa diyé nmyi lama myedaa tóó. ¹⁵ Yepê, Lukwe dîy:o dyámê u l:êê ghi dmi mbêmê nmye kóté kîgha nê. ¹⁶ Yepê, Pi dîningmê kóté kîgha. Yepê, Pi wonî kóté kîgha té, ndêndê ngê pînî kóté kîgha té, mu kópu u dîy:o daa a mo n:aa tóó. Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo, u k:ii nye tóó mo. ¹⁷ Yepê, Dêêpî kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, Pi miyó dê y:oo kópu mu ngmîdi ayi vyi ngmê, yi kópu ndê kópu. ¹⁸ Yepê, Daa a mo a kópu yidí vyi, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu vyílo myeyidê vyi. Yepê, M:aa yi vyílo, myeyinê wunê kêmakêma noo. ¹⁹ Pádisi knî y:oo kwo, Angênê mî? Yesu ngê yepê, Dmyongê mya noo, M:aa nmyi lama myedaa tóó. Yepê, W:ee mya noo, ye M:aa nmyi lama myepî tóó.

²⁰ Yi kópu yilî Yesu ngê ye vyi too, dini ghi n:ii ngê doo ndiye kîgha dé. Chóó Lémi u ngomo k:oo vyi too, pi knî y:oo Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnyimo yém. Kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê daa mgîmî ngópu, mu kópu u dîy:o u vyee u dye ghi daangê yó.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo

²¹ Yesu ngê pi knî ye yepê, Dini ghi n:ii ngê anî lê, wanmyi nmy:uu nê, daanmyinê pyw:ee nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi

* 8:5: Lev 20:10; Deut 22:22-24 * 8:11: Njon 5:14

dono u kuwó daawa kéé té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, Kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. * 22 Nju tpémi y:oo noko yepê, Ala kópu ka tpapê, Kwéli wanî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. Noko yepê, Yi kópu u nt:u kópu lukwe, ndoo apê chóochóó wa vy:a? 23 Yesu ngê yepê, Nmyo dyámê mbêmê tpémi. Yepê, D:aa dyámê mbêmê pi, ngmênê nmyi pwo nê ndê wo. 24 Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmye dí vyí, nmyed:ê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kéé té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, A pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Yi kópu ka daanmyi kélímî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kéé té, yinté amy:ee pw:oo dmi. 25 Nju tpémi y:oo kwo, Nyi n:uu? Yesu ngê yepê, A pi dye ghi yintómu munmyenoo a tpapê, ngmênê a ka dp:ee kélímî té. 26 Yepê, Kópu yilí nmyi p:uu anî vyí, u ngwo anî ndyíko nmyo, ngmênê a chóó a kópu dyuu nmye daanî vyí té. Yepê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t.a. Yepê, Kópuni a ka a vyí too, yi kópu vyílo nmye yinî tpapê too.

27 Nmî Mî p:uu ye doo danê, ngmênê pini n:ii p:uu ye doo danê, yi pini dêpê w:ee ngópu. 28 Dêpê w:ee ngópu, wod:oo Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê mudu y:i wanmyi km:êê ngmê, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, a pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Ala kópu amyenmyinê w:ee ngmê, A mo kópu daangmanî d:uu, M:aa ngê kópuni a ka a vyí too, vyílo nmye yinî tpapê té, kópu nmye daamonî vyí. * 29 Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo a p:uu a t:a, a mo dêpê kuwo noo, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu u nuu u kópu yinî d:uud:uu too. *

30 Yélini y:oo yi kópu ny:ee tumo, yi yéli yi vy:o pi yilí Yesu ka kélímî mbê wo.

Módó dpodo pyu yoo yi danêmbum

31-32 Nju tpémi yi vy:o yélini Yesu ka kélímî mbê wo, Yesu ngê yepê, Dye ghi yintómu a ka anmya a ng:aa, ye ndêndê ngê a p:uu ndiye pyu ngê anmyi pyaa dmi, Pi Ndêndê nmyi lama wa yââ, dpodoni módó nmye dódó ngmê, yinêwa chedê. 33 Yesu ka kwo, Nmî kn:ââ mu ngmídi Epílaham, nmo u

yoo. Kwo, Pi p:uu módó dênmee dpodo. Kwo, Lukwe díy:o módó dpodo u pi nmo chi vyí? 34 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yinî tpapê, pini n:ii ngê dono a d:uud:uu, yini Setan p:uu módó a dpodo, doo u ntââ u módó dpodo u wépi daawa puwâ. * 35-36 Yepê, Doo u ntââ yi módó dpodo u mênê daanmyi pwii dmi, ngmênê mâawe ndîi tp:oo u ntââ, yinêwa pw:ii nmyo. * 37 Yepê, K:omo tpile nmyo Epílaham u yoo, ngmênê a vyee u yi nmye a kwo, mu kópu u díy:o a kópu dyuu u wépi dmye pwaa ngmê. 38 Yepê, M:aa ngê kópuni a ka kêma too, yi kópu vyílo nmye yinî tpapê té, ngmênê kópuni nmyi mî ngê nmye a vyí too, vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. * 39 Yesu ka kwo, Nmî mî Epílaham, nmo u yoo.

Yesu ngê u ngwo ye vyyu, yepê, Nmyi mî Setan

Yesu ngê yepê, Nmyi too pee dmi Epílaham u tii nêdê a pyede, ngmênê na a ka dp:ee u yoo vy:o yéli. Yepê, W:ee Epílaham u yoo ndêndê, ye kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu myep:ee d:uud:uu t:oo. 40 Yepê, Chóó Lémi ngê ndê kópu n:ii a ka vyí too, dye ghi yintómu yi ndê kópu vyílo nmye yinî tpapê too, ngmênê a vyee nmyi mênê a tóó. Yepê, Epílaham ngê yinté kópu daangmê d:uu ngê. 41 Yepê, Nmyi mî ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. Yesu ka kwo, Dp:oo maadî tp:ee dé. Kwo, Nmî Mî mu ngmídi, Chóó Lémi. 42 Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ndêndê ngê wo nmyi mî, ye a nuu ghi nmyi nódo pê tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ noo, al:ii u ngwo nê loo. Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê yinê a dy:ââ noo. * 43 Yepê, Kópuni nmye n:aa tpapê too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo? Yepê, Mu kópu u díy:o a kópu dyuu u yi nmye daa kwo. 44 Yepê, Nmyi mî Setan, nmyo u yoo. Yepê, U kópu dyuu vyílo vy:ee yâmuyâmu ngmê. Yepê, Mwiyémiwiyé dini ghi ngê pi vyee pyu ngê doo a ya, k:omodanê pyu ndîi, ndê kópu pee tp:oo u mênê daa tóó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a k:omodanê yédi, chóó u nuu u kópu ye d:uud:uu too, mu kópu u díy:o

* 8:21: Njon 7:34-36 * 8:28: Njon 3:14; 5:19 * 8:29: Njon 16:32 * 8:34: Lóma 6:16; 2 Pita 2:19 * 8:35-36: Nkal 5:1 * 8:38: Njon 8:44 * 8:42: Njon 16:28 * 8:44: 1 Njon 3:8; Gen 3:4

k:omodanê pyu, mye k:omodanê u kn:ââ.
 * 45 Yepê, Ndê kópu nmye yini tpaépê ngê,
 yi kópu u l:êê díy:o a ka dênmyiné kélímí
 nyédi. 46 Yepê, Nmyi vy:o n:uu ngê dono a
 p:uu ngmêdê m:uu? Yepê, A dono daa tóó.
 Yepê, A kópu yintómu ndê kópu dé, lukwe
 díy:o a ka dp:ee kélímí té? * 47 Yepê, Yélini
 Chóó Lémi u yoo, Chóó Lémi u dnye a nyêmi
 ngmê. Yepê, W:ee Chóó Lémi u yoo, a dnye
 p:ee nyêmi ngmê.

Yesu pini dé Epílaham yi danêmbum

48 Nju tpémi y:oo Yesu ka kwo, Ala kópu
 ndêndê ngê m:uu nmí vvyu, Nyi pi dódó pyu,
 my:i ghéti. * 49 Yesu ngê yepê, Kêle, d:aa
 ghéti. Yepê, M:aa u pi n:aa kmímí, a pi
 nmyiné ghîpîghîpî ngmê. 50 Yepê, A chóó
 a pi daanî kmímí. Yepê, Pi ngmêka tóó,
 n:i ngê u yi a kwo, Nê u pi ndî ngê pyaa
 we, yi pini ngê nmyi kópu dyuu yinêwa vya
 té. 51 Yepê, Ndê kópu nmye yini tpaépê, N:i
 ngê a kópu dyuu adí d:uud:uu, yini daawa
 pw:onu. * 52 Nju tpémi y:oo kwo, Ala
 ngwo ntênê nmí lama kédê yââ, Ndêndê
 ngê chi ghéti. Kwo, K:omo tpile Epílaham
 pwene, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo
 mye pw:oo dniye, ngmênê ala kópu nmo chi
 vyi, N:i ngê a kópu dyuu adí d:uud:uu, yini
 daawa pw:onu. Kwo, Chi ghéti. 53 Kwo,
 Nmí kn:ââ Epílaham pwene. Kwo, Lukwe
 díy:o Epílaham nye chéêlichéêlí. Kwo, Chóó
 Lémi u komo kapî pyu yoo kîmye pw:oo
 dniye. Kwo, Mî nanê dé knî? 54 Yesu ngê
 yepê, A chóó a chili wonî dimi ngê, ye a pi
 k:omodanê ngê pê koko. Yepê, N:i ngê a
 chili ndêndê ngê a dimi ngê, yi pini M:aa,
 pini n:i p:uu ala kópu nmye tpaépê ngmê,
 yi pini nmí yâpw. 55 Yepê, Daa nmyi lama
 pini, ngmênê a lama pini. Yepê, Ala kópu
 nmye wudî vyi, Daa a lama pini, ye nmye
 pînê k:omodanê, p:aa nmyo ntee pini. Yepê,
 Ngmênê a lama pini, u kwo n:aa ng:aa, u
 pono n:aa vyápê. * 56 Yepê, Nmyi kn:ââ
 Epílaham u nuw:o mb:aamb:aa ngê a pyodo,
 mu kópu u díy:o a l:êê díy:o Chóó Lémi ngê
 wéni n:i a ngmídi ngê, yi wéni u nuw:o k:oo
 doo a y:enê, u gha mb:aamb:aa ngê u ngwo
 a pyodo. 57 Nju tpémi y:oo kwo, Kidimê

k:omodanê. Kwo, Nyi tp:ee. Kwo, M:ââ daa
 limoy:a, Epílaham dipi módu. 58 Yesu ngê
 yepê, Ndê kópu nmye yini tpaépê, Epílaham
 ghêlí daa ta, ngmênê a pi alanté doo a ya,
 A chóó n:aa tóó. * 59 Nju tpémi y:oo noko
 yepê, Lukwe díy:o kî pini ngê Chóó Lémi u
 pi u pyimo a t:emí. Noko yepê, Vya koo,
 wod:oo chéêpî knî ngma a ngî ngópu, daa
 kêmakêma Yesu ngê pî dy:ee tumo, ngmênê
 p:ee ye y:aa wo, Chóó Lémi u ngomo a kuwo
 ngê. *

9

My:oo pini n:i ta, u danêmbum

1 Yélini yi k:i Yesu p:uu nmee ndiye, Yesu
 u k:i nipi nmee paa. Yi ngwo pi ngmênmi
 módu, my:oo doo ya, yinté a ta. 2 Nmí vy:o
 pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Mââwe.
 Kwo, Kî pini my:oo ka tóó, n:uu u dono
 u l:êê díy:o my:oo ta, chóó u dono u l:êê
 díy:o ó u pye mî yi dono u l:êê díy:o? *
 3 Yesu ngê nmopê, Kî pini ngê dono daa
 d:uu ngê, u pye mî y:oo dono myedaa d:uu
 ngópu, ngmênê kî pini my:oo a ta, mu kópu
 u díy:o pi knî y:oo Chóó Lémi u wédêwédê
 p:uu paa m:uu y:e. * 4-5 Nmopê, Pini n:i
 ngê a dy:ââ noo, doo u ntââ u dpodo u
 wépi daanmo puwâ, mu kópu u díy:o ala
 w:êênî nmo pyede. Nmopê, Nê, ala dyámê
 u wuu. Nmopê, Dini ghi n:i ngê wa núw:o
 nê, yi ngwo mgídî wa a ghay, doo u ntââ
 dpodo daamunmyi dóó ngmê. 6 Yi kópu
 nmo yi vvyu, wod:oo tpî kuwó têtê mbêmê
 pywé ngê, têtê u ngwo kn:êê kwólu, yi pini
 ngwolo dê u ngwo tpidi doo, yi pini ka kwo,
 Chi lèpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi
 kwidi. 7 (Yi mbwááni lêê u pi nmînê nmo,
 Dyede u mbwaa.) Wod:oo yi pini loo, yi
 mbwááni lêê u kwo mî kpêê wo, yélí mî
 módu, u ngwo mêtê diyé wo.

8 Yélini yi vy:o yi pini dpîmo kwo, myenté
 yélini y:oo ndapî dmyiné têtê dnyimo
 mumu, yi pini u l:êê díy:o noko dnye póó,
 noko yepê, Pini n:i dpîmo ndapî dmyiné,
 kî vyílo, apii? 9 Ngmê knî y:oo apê, Kî vyílo,
 woni knî y:oo apê, Kêle, daa vyílo, ngmênê
 yi pini ntee pini. Yi pini ngê chóó yepê, Ala

* 8:46: 2 Kódin 5:21 * 8:48: Njon 7:20 * 8:51: Njon 5:24 * 8:55: Njon 7:28-29 * 8:58: Njon 1:1 * 8:59:
 Njon 10:31 * 9:2: Ex 20:5; Ezek 18:20; Luukí 13:2,4 * 9:3: Njon 11:4

nê vyîlo. ¹⁰ U kwo póó dniye, kwo, Ngwolo dê lukwe ngê dê pywálí dê? ¹¹ Yepê, Pi ngmê u pi Yesu, yi pini ngê têpê dê kn:êê kwolo, a ngîma dê d:ii, a ka dê, Chi lêpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi kwidi. Wod:oo dî lê, dîn:aa kudu, yélí u ngwo dîn:aa m:uu. ¹² Kwo, Angênê yi pini? Yepê, Ndo, a lama daa tóó.

Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye u ngwo ñuw:o ngópu

¹³ Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye ñuw:o ngópu. ¹⁴ Wéni n:ii ngê Yesu ngê têpê kn:êê kwólu, yi pini ngîma dyíngo, ngwolo dê u ngwo pyi doo, yi wéni líme wo. ¹⁵ Pádisi yoo yi pini ka mye póó dniye, kwo, Ngwolo dê lónté nyi pywálí dê? Yi pini ngê yepê, Yesu ngê têpê kn:êê kwolo, a ngîma d:ii, nî lê, n:uu kudu, ala ngwo yéli m:aanî y:enê. ¹⁶ Pádisi ngmê knî y:oo apê, Kí kópu pini n:ii ngê d:uu, daa Chóó Lémi ka a ndê wo, yi dpodo líme wo ngê dóó. Woni knî y:oo apê, Kêle. Apê, Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê. Apê, N:ii ngê dono dpî d:uu, yi pini ngê yinté dpodo ndîi d:uudpî dóó. Yi nuw:o miyó ngê pyodo. ¹⁷ Wod:oo yi pini ka mê póó dniye, kwo, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywálí dê, nangê lónté pini? Yi pini ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ¹⁸ Kada pini yoo u kwo daa kélímî mbê dniye, apê, Kí pini nmo ka k:omodanê, apê, my:oo dêpwo a ya u ngwo daa ta. Wod:oo yi pini u pye mî ye pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, A pwiyé dniye. ¹⁹⁻²¹ Yi taa knopwo, wod:oo ye póó dniye, yepê, Mumdo kî dpî tp:ee?

Yepê, Nyââ, kî nyi tp:ee.

Yepê, Mumdo my:oo doo ya, u ngwo a ta?

Yepê, Nyââ, my:oo doo ya, u ngwo a ta.

Yepê, Yélí lónté maa m:uu?

Yepê, Ndo, yi kópu nyi lama daa tóó.

Yepê, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywálí dê nyi lama myedaa tóó. Yepê, Mâawe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

²² Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye nkîngê mbê knopwo. Kada pini knî y:oo ala kópu wunê mwiyé a vyi ngópu, apê, N:ii ngê wa vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, vyîlo yi Yesu, yi pini dpî kée yó, u yoo kuwa dpî kaa yó. ²³ Yi kópu u l:êê

dîy:o yi pini u pye mî nkîngê mbê knopwo, kada pini knî ye yepê, Mâawe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

²⁴ Pini n:ii my:oo doo ya myombó kwo, Chóó Lémi ngê kp:aani, ndêndê ngê chi danê. Kwo, Nmî lama ka tóó, pini n:ii u pi nmo chi vyi, yi pini dono pyu. ²⁵ Yi pini ngê yepê, A lama daa tóó, dono pyu ó daa dono pyu. Yepê, Kópu mu ngmidi a lama ka tóó, my:oo noo ya, ala ngwo yéli mênî y:enê.

²⁶ U kwo póó dniye, kwo, Lukwe nga ngmê md:o? Kwo, Ngwolo dê lónté pywálí dê? ²⁷ Yi pini ngê nkwati too, yepê, Wunê nmye kídî vyi, a ka dpîp:e ng:aa té. Yepê, Lukwe dîy:o yi kópu am:ii ny:ee ngmê? Yepê, U yi nmye a kwo, P:uu ndiye pyu ngê am:ii pyaa dmi? ²⁸ U ngwo u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu, nmo Mósisi p:uu ndiye pyu yoo. ²⁹ Kwo, Nmî lama ka tóó Chóó Lémi Mósisi ka doo a danê, ngmênê yi pini kwéli a ndê wo nmî lama daa tóó. ³⁰ Yi pini ngê yepê, Ye lónté kópu? Yepê, K:omo tpile a ngwolo dê kî pywálí dê, ngmênê kwéli a ndê wo, nmyi lama daa tóó. ³¹ Yepê, Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi dono pyu ka d:uudpî ng:aa mb:anê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi a cháâcháâ ngê, u nuu u kópu ye d:uud:uu too, yi pini ka Chóó Lémi dpî ng:aa mb:anê. ³² Yepê, K:omo tpile my:oo nî ta, ngmênê yi pini ngê a ngwolo dê kî pywálí dê. Yepê, Yinté kópu pi doongmê nyongo, pi ngmê ngê doongmê d:uu ngê, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pé mwâ a l:âmo ngê, nkoo nmo. ³³ Yepê, Yi pini Chóó Lémi ka wodêpê ndê wo, ye yi kópu ndîi daapî d:uu. ³⁴ Yi pini ka kwo, Nyi pi dono tp:oo, dono vy:oo nyi kaa wo. Kwo, Doo u ntââ daanyi ndiye kígha nmo. Wod:oo yi pini u yoo kuwa kaa ngópu.

³⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yi pini u yoo kuwa kédê kaa ngmê, wod:oo y:i a pyw:ângo, u kwo póó wo, kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê ka nye kélímî?

³⁶ Yi pini ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U pi a ka vyi ngi, u ngwo u kwo anî kélímî.

³⁷ Yesu ngê kwo, Awêde chi m:uu. Kwo, Pini n:ii k:ii dpo danêmbum mo, nê vyîlo. ³⁸ Yi pini Yesu yu km:ee yu mbodo dê y:e ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, nga nîné kélímî.

³⁹ Yesu ngê kwo, Dyámê mbêmê nê loo, mu

kópu u díy:o nê, Yoo n:uu chámê. Nê, Yélini my:oo a pyede, yi ngwolo an:uu pywálí té, yélí amê m:uu ngmê, nê, yélini yiné ye kópu mb:aamb:aa ngê wunê nuw:onuw:o too, yi nuw:o dmi anímo mbuknwe, pi my:oo ntee pini ngê wa pyaa dmi. ⁴⁰ Pádisi knî ngmê y:i myednye ya, Yesu ka kwo, Lukwe, ala kópu nye tpapê, My:oo nmyeno pyede? ⁴¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii my:oo a tóó, maa dpî kn:aadi. Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Tpile yintómu mb:aamb:aa ngê nmo y:enê té. Yepê, Lukwe díy:o maa mb:aa nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Lukwe díy:o nmyi chóó my:oo nmyi yaa dniye, maa mb:aa u ngwo nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Nmyi dono yilí chedê ngê daawa pyaa dmi. Yepê, Maa mb:aa u kópu dyuu wodpîp:e ny:ee ngópu, ye daap:ee kn:ââ dé, u ntââ nmyi dono chedê ngê pí pyaa dniye.

10

Sipi w:uu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Sipi w:uu mbwa k:oo dini ghi n:ii ngê a wee, n:ii ngê keñe ye d:uudwôde kpêmî, ngmênê mbwa mbêmê dpî lóó, ye yi pini kpáápi. ² Yepê, Pini n:ii ngê keñe dpî kpêmî, mbwa k:oo u ngwo dpî kee, yi pini sipi y:eeey:ee pyu. ³ Yepê, Mbwa y:enê pyu ngê keñe yi pini ka dpî kpêmî, k:oo u ngwo dpî kee, ye dpî mbwólu, yi pi dmi ngmêngmênté a tpapê too, yi kada dpî ghê, nté nmy:uu u l:êê díy:o u ngwo dpî pwii dmi. ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo pwii dmi, yi kada dpî ghê, a yâmuyâmu ngópu, u dnye yi lama. ⁵ Yepê, Kn:aa pini p:uu daawa kaa dmi, awêde u kwo wa mbêpê dmi, mu kópu u díy:o u dnye daa yi lama.

⁶ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o Yesu ye doo mgongo, ⁷ wod:oo Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê. Yepê, Nê sipi knî yi keñe t:âmo ndêndê. ⁸ Yepê, Yélini y:oo sipi w:uu a y:enê ngmê, kpáápi pââ ndîi dé, ngmênê sipi knî y:oo yi dnye dmi daa nyêmî ngópu. ⁹ Yepê, Nê keñe t:âmo ndêndê.

Yepê, N:ii a pi ngê wa a kee, wanî ngee, adî koko, amaa pyuwuwópyuwú, u nté adín:aa a pyw:êmî. ¹⁰ Yepê, Kpáápi u nuw:o mu ngmídi, u yi u ngwo a kwo, Sipi w:uu nî t:âmo té, my:aa vya té. Yepê, Ala kópu u l:êê díy:o nê loo, nê, Yi nuw:o dmi n:uu ngmêê, ghê kamî ye n:uu y:oo, yi ya mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we.

Sipi y:eeey:ee pyu mb:aa u danêmbum

¹¹ Yesu ngê yepê, Nê sipi y:eeey:ee pyu mb:aa. Yepê, U ntââ a sipi knî yi l:êê díy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê. ¹² Yepê, N:ii daa sipi w:uu chóó, n:ii ngê sipi ka vuywo tédê ndapî a kmênêkmênê ngê, yi pini daa sipi y:eeey:ee pyu mb:aa. Yepê, N:ii ndapî u l:êê díy:o a dpodo yédi, dini ghi n:ii ngê chii w:ââ w:uu dpo lê, ye sipi w:uu dpo kuwo, dpî mbêpê, dpo, W:ââ ngê wa kiye nê. Yepê, Wod:oo w:ââ knî y:oo sipi woni a vyeetumo, woni a ngm:ii kîgha tumo. ¹³ Yepê, Yi pini dpî mbêpê, mu kópu u díy:o daa yi sipi w:uu chóó, u kwo d:uudpî ch:anê dmi. ¹⁴⁻¹⁵ Yepê, Nê sipi w:uu chóó. Yepê, M:aa u lama ntee n:aa tóó, sipi knî yi lama yinté myenî tóó. Yepê, M:aa A lama ntee a tóó, sipi w:uu a lama yinté mye kwo. Yepê, U ntââ sipi knî yi l:êê díy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê. ¹⁶ Yepê, Sipini knî kuwa a m:ii té, daa ala sipi w:uu vy:o sipi dé, ngmênê yi sipi mya a sipi dé, yintómu anê núw:o té, a dnye amyednyi nyêm, ala sipi w:uu vy:o anê kaa té, sipi w:uu mu ngmídi ngê amî pyódu, yi kada pini mu ngmídi ngê yiné adî y:eeey:ee dé. ^{*}

¹⁷ Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, mu kópu u díy:o daanî kede, pwopwo u wépi daanê puwâ. Yepê, A ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. ¹⁸ Yepê, A vyeey:ee ye wanî kwódu knomomê, ye doo u ntââ daawa vya nê. Yepê, Ngmênê ye daanî kwódu, a chóó a nuw:o ngê a ghê wanî y:oo. Yepê, M:aa u pi ngê a ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. Yepê, M:aa ngê a ka pê, Yi kópu dê dpî d:uu dé. ^{*}

¹⁹ Yi kópu knî yi l:êê díy:o Nju tpémi yi nuw:o dmi u mo u mo ngê mē pyaa dniye.

* **10:4:** Njon 10:27 * **10:6:** Njon 16:25 * **10:9:** Njon 14:6 * **10:11:** Psalm 23:1; Njon 15:13; Tpyuu 7:17

* **10:14-15:** 1 Njon 3:16 * **10:16:** Njon 11:52 * **10:17:** Pilipay 2:8-9 * **10:18:** Njon 19:11

20 Woni knî y:oo wo yéli ye yepê, Kî pini nkono kmêna ngma a kwo, u ngwo dê ghéti. Yepê, U kwo kídmyemê ng:aa. 21 Wo yéli y:oo u nkwo yepê, Pini n:ii u kmêna a kwo yédi, yinté daa danê yédi. Yepê, Doo u ntââ kmêna ngê ngwolo kopwe d:uudpî pyi.

Nju tpémi y:oo Yesu u ngwo mb:ii ngópu

22 M:ââ yintómu yi k:oo tpii yópu yi dye ghi ngê, Nju tpémi y:oo naa ngma a kuwo ngópu, Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o. 23 Yesu u k:ii yi nááli tédê nmî lee dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye, ghini n:ii u pi Solomon u ngomo ghi, y:i nmeé paa. 24 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu a yina ngópu, u kwo póó dniye, kwo, Dye ghi nmo mékidimê dówodówo. Kwo, T:ââ nmo dê diy:a. Kwo, Nmo namê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, ye nyi vyílo? 25 Yesu ngê yepê, Wunê nmye moní vvu, ngmênê a ka dpîp:e kélímî mbê dniye. Yepê, M:aa u pi ngê kópuni yilí n:aa d:uud:uu ngê, yi kópu knî y:oo nmye yinê wodê kéma noo, 26 ngmênê nmyi ngwolo dmi nmyi kuwo ngópu, yi kópu yilí dpîp:e m:uu ngópu, mu kópu u dîy:o dp:ee a sipi w:uu vy:o yéli. 27 Yepê, A sipi knî y:oo a dnye yi ng:aa, a lama ka pyede, wunê yámuyâmu noo. 28 Yepê, Ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu, ye n:aa yémî ngê, u l:êê dîy:o daangmêwa dyênê. Yepê, Pi ngmê ngê a kélê myedaangmêwa a pwââ. 29 Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, awo, Kwulo nê pwaa té, yepê, yi pini wa dîpî, mu kópu u dîy:o u wédêwédê tédê. Yepê, M:aa ngê a ka yinê a kê too, u wédêwédê pââ ndîi, pi ngê kwulo daawa a pwaa té. 30 Yepê, M:aa ntee, nê mye yinté. 31 Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini ngê Chóó Lémi u d:aa wunê kâádîkâádî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo myombó chéêpî knî ngma a ngí ngópu, apê, Yesu ngê nmî dy:ee té. 32 Yesu ngê yepê, M:aa u pi ngê nmyi ngíma kópu mb:aa yilí nî d:uu ngê. Yepê, Lóni u l:êê dîy:o a vyeé u yi nmye a kwo? 33 Nju tpémi y:oo kwo, Daa kópu mb:aa ngmê u l:êê dîy:o m:yyeé u yi nmo a kwo, ngmênê k:omo tpile nyi nmo ntee pini, ngmênê ala kópu nye

tpapê, Chóó Lémi u pi ntoo, a pi yintoo ngê n:aa pyépi. 34-36 Yesu ngê yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u kópu wunê a ny:ee ngópu, Chóó Lémi ngê yepê, Nmyo nê ntee yéli. Yepê, Nmyi chóó nmyi puku yedê yi kópu a tóó, doo u ntââ u wépi daanmyi pwaa ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê chóó yinê a dy:ââ noo, u ngwo nmye nî vvu, nmyenoo, Nê Chóó Lémi Tp:oo, yepê, doo u ntââ yi kópu u wépi myedaanmyi pwaa ngmê. * 37 Yepê, M:aa u dpodo wodíní dódó ngê, ye a ka daap:ee ng:aa té. 38 Yepê, Ngmênê M:aa u dpodo dye ghi yintómu ndéndê ngê n:aa dódó ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a kópu dyuu daanmyi ny:ee ngmê, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, yi l:êê dîy:o a ka dmyina a kélímî, mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama ndéndê ngê píchoo ya, M:aa ntee a tóó, nê my:aa vyílo, yinté myiní tóó. * 39 Yi kópu u l:êê dîy:o myombó u yi y:e mēdoo kwo, Nmî mgímî, ngmênê yi kélê a pwii wo.

40 Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa ndîi Njódan nmî ngmópu, Njon Baptist ngê yoo mbwaa paa kwéli dpímo kmênêkmênê dé, y:i nmeen:aa ya. 41 Pi yilí nmo a loo, noko yepê, K:omo tpile Njon ngê mbwudu daangmê chópu, ngmênê kópuni yilí Yesu p:uu vvu, yintómu ndê kópu dé, k:omodanê kópu yi p:uu daa t:a. 42 Wod:oo pi yilí y:i Yesu ka kélímî mbê wo.

11

Lasadas u ngwo pwene

1-2 Pi ngmê, u pi Lasadas, u tîdê dê yi k:ii p:aa ngmê dnyimo ya, Petani. U tîdê dê yi pi dê Mata mbwémi Méli. (Pyópuni ngê nmî Lémi yu p:uu mbwááni n:ii tuu mb:aa a pii ngê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê mé pyi ngê, yi pyópu vyílo yi Méli.) * 3 Yi pyópu dê yi tîdê Lasadas mbila wo, wod:oo Yesu ka kópu dy:ââ ngópu, kwo, M:yyipe mb:aa kédê mbil:a, y:ay:a dê pwiyé. * 4 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a nyongo, nmopê, Wu mbii daa pwopwo u mbii, ngmênê u nt:u kópu ala, Chóó Lémi u pi ndîi ngê paa pyaa we, Tp:oo u pi ndîi ngê u ngwo myepaa

* 10:34-36: Psalm 82:6; Njon 5:17-20 * 10:38: Njon 14:10-11 * 11:1-2: Luukí 10:38-39; Njon 12:3 * 11:3: Njon 11:36 * 11:4: Njon 9:3; 11:40

pyaa we. * ⁵ Yesu nódo Lasadas lémi knî yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê doo ya. ⁶ K:omo tpile Lasadas u mbii u pi a nyongo, ngmênê ghêlî u kwo daa n:ee. Kwéli nmee ya, wo mê miyó y:i nmî chedê ngê. ⁷ U kuwó dini ghi ngê nmopê, Njuda Wee u kwo mê diyé kmêle. ⁸ Kwonmo, Mâawe. Kwonmo, Nju tpémi y:oo m:ii tuwo chêêpî ngê mupî vya nyoo, lukwe díy:o y:i mono diyédiyé té. * ⁹ Yesu ngê nmopê, Ghêlî daawa vya nê. Nmopê, Kââdî nmo doongê ghêpê wo. Nmopê, N:ii w:êênî a dpodo yédi, nédê d:uudpî kaalí, mu kópu u díy:o w:êênî a dpodo yédi, tpile yilî a y:enê ngê. ¹⁰ Nmopê, Ngmênê kââdî dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, n:ii ngê u dpodo d:uudpo kêlî, mgîdî vy:o a dpodo yédi, nédê u ngwo dpî kaalí, mu kópu u díy:o wo daa ya yédi. ¹¹ Yi kópu nmo yi vvu, u kuwó dini ghi ngê nmopê, Nmî pyipe Lasadas kîyedê dpî, n:aa lèpî, u dpî nîmo ny:ââny:ââ. * ¹² Kwonmo, Mâawe. Kwonmo, Wunê dpî knomomê, ye chóo mê piyépíyí. ¹³ Nmînê nmo u mbii machedê ngê wunê pyodopyodo, wunê dpî, ngmênê Yesu Lasadas u pwopwo p:uu nmo doo mgongo. ¹⁴ Wod:oo Yesu ngê yimi nmopê, Lasadas kêdê pw:onu, ¹⁵ ngmênê nmyi l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dè pyódu. Nmopê, U kwo w:aa loo, ye kópu tédê yip:ee m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e a ka daap:ee kêlímî mbê dniye. Nmopê, U kwo lee kmêle, nmyi kêlímî ndîi ngê paa pyaa we. ¹⁶ Nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini ngê nmopê, Nmî mâawe u k:ii nipi lee kmêle, u k:ii nipi paa pw:oo kmêle. *

Yesu nmî pyidepyide u kn:ââ mye nmî ghê u kn:ââ

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Petani nmî taa dniye, nmopê, Lasadas paa tuwo kî kmênê ngópu. ¹⁸⁻¹⁹ Nmopê, Pi yilî Njedusalem kêda ndê, Mata mbwémi Méli ye kêdê lee dmi, yi nuw:o dè ka l:âmol:âmo d:oo, yi tîdê u l:êê díy:o. (Petani Njedusalem u nkîgh:ê a tóo, daa kuughê, 3 km.)

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Mata ngê nyongo, apê, Yesu maa p:uu kîyedê pwiyé knî, wod:oo u

mbwó Méli ngomo k:oo a kuwo ngê, maa p:uu mênê pyódu nmoo. ²¹ Yesu ka kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, a tîdê daapî pwene, * ²² ngmênê a lama ka tóo Chóo Lémi ka kópuni nye dmyinê, yi kópu vyîlo ye d:uud:uu. ²³ Yesu ngê kwo, Nîdê mêtunê pyidepyide. ²⁴ Mata ngê kwo, A lama ka tóo, kuwókuwó wéni ngê Chóo Lémi ngê pi yintómu wa pyidu té. Kwo, A tîdê u ngwo amêdê pyidu. * ²⁵ Yesu ngê kwo, A chóo nê yoo yi pyidepyide u kn:ââ, mye yi ghê kamî u kn:ââ. Kwo, N:ii a ka ada a kêlímî, k:omo tpile wa pw:onu, ghê amaa ya. ²⁶ Kwo, N:ii u ghê a t:a dyámê mbêmê, a ka ada a kêlímî, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Yi kópu ka nye kêlímî? ²⁷ Mata ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu ka n:aa kêlímî. Kwo, A lama ka tóo, Pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyîlo, Chóo Lémi Tp:oo. *

Yesu ngê mbê u ngwo a puwâ

²⁸ Mata ngê maa p:uu a kuwo nmoo, Petani mê diyé wo, u mbwó Méli ka tumu u kwo mbwolo, kwo, Mâawe kêda t:a, ka poopoo ngi. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Méli ngê nyongo, wod:oo ghêêdî wo, Yesu u k:ii nmo a loo. ³⁰ (Ghêlî k:ii p:o pi dêmî ta, Mata ngê maa p:uu kwéli a pyódu nmoo, y:i nmee ya.) ³¹ Dini ghi n:ii ngê Méli lîmîlîmî ngê ghêêdî wo, ngomo k:oo a pwii wo, Nju tpémini Méli u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê díy:o yi ngomo k:oo dnye kwo, mye ghêêdî dniye, Méli mye ngmêê ngópu. Apê ngmênê, Kpê chedê dè lè, wumê mbê.

³² Dini ghi n:ii ngê Méli ngê Yesu módu, u kwo a loo, yu km:ee dyimê wo, kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, ye a tîdê daapî pwene. ³³ Yesu ngê Méli yi módu, apê, Mu mbê. Apê, Kî yéli myeka mbê té. U gha dyênê wo, kwodo ng:oo dmi mye tpalé wo. ³⁴ Yepê, Ló y:i nmyi kmênê ngópu? Kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lee kmêle, nga anyi mwini. ³⁵ Yesu ngê mbê u ngwo myedê puwâ. * ³⁶ Nju tpémi y:oo noko apê, U pyipe mb:aa. ³⁷ Pi ngmê knî y:oo apê, Kî pini ngê ngwolo kopwe angénté pyi ngê, lukwe díy:o Lasadas daa pyi ngê. *

* **11:8:** Njon 8:59; 10:31 * **11:11:** Luukí 8:52 * **11:16:** Mak 14:31 * **11:21:** Njon 11:32 * **11:24:** Njon 5:29; 6:39-40 * **11:27:** Njon 6:68-69 * **11:35:** Luukí 19:41 * **11:37:** Njon 9:6-7

Yesu ngê Lasadas u ngwo mêtê pyidu ngê

³⁸ Myombó Yesu u gha mêtê dyênê wo, wod:oo kpê chedê nmî lee dniye. Kpomo u mênê ntóó y:i mî kmênê ngópu, chêêpî ndîi u kpê komo t:âmo ngmê kaa ngópu. ³⁹ Yesu ngê yepê, Chêêpî tpiyé wupu kalê yó. Mata ngê Yesu ka kwo, Tuu wunê yiyé. Kwo, Paa tuwo nmî kmênê ngê. ⁴⁰ Yesu ngê kwo, Ala kópu nga dí vyi, A ka nye kélímî, ye Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi awêde nye mumu. Kwo, Lukwe. Kwo, Yi kópu ka d:ee kélímî? ⁴¹ Wod:oo chêêpî a tpiyé wupu kalê ngópu. Yesu mbóó p:uu vyu wo, u Mî ka kwo, Mw:ââkó M:aa. Kwo, Kópuni nga d:a dmyinê, kîcha d:uu. ⁴² Kwo, A lama ka tóó, dye ghi yintómu a ka nyinê ng:aa, ngmênê ala yéli yi l:êê díy:o yi kópu dí vyi, mu kópu u díy:o ala kópu ka paa kélímî mbê dniye, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a dy:ââ ngê, kî vyílo. ⁴³ Yi kópu yi vyu, wod:oo dpodombiy:e mbwolo, apê, Lasadas, a pwii. ⁴⁴ Wod:oo ntóó a ghêêdí wo, kpomo u mênê a pwii wo. Ntee kmênê ngópu, yinté mêtê pii wo, kóó yu yi p:uu kpídí pee n:ii t:ee tumo, yinté p:uu dnye ya, kpídí pee n:ii ngê mbodo a kmongo ngópu, yi kpídí pee mbêmê myedoo ya. Yesu ngê yepê, Kî pini p:uu kpídí pee a ngee tóó. Yepê, Paa wunê yém.

Yesu u vye u dy:oo u ngwo a chápwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luukî 22:1-2

⁴⁵ Nju tpémini Méli ka lee dniye, u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê díy:o, yi yéli yi ngópu Yesu ngê Lasadas a pyidu ngê. ⁴⁶ Pi yilí u kwo kélímî mbê wo, ngmênê woni knî Njedusalem mêtê diyé dniye, Pádisi knî ye yi kópu u yuu ye mênê y:ee ngópu. ⁴⁷ Wod:oo Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo, kada pini yintómu nipi a wó, noko yepê, Lukwe ngmanmî md:o, wu pini ngê kópu yilí ka d:uud:uu. ⁴⁸ Noko yepê, Yi kópu adí d:uud:uu dé, pi yintómu u kwo wa kélímî mb:anê, Lóma tpémi y:oo wa ny:ee ngmê, awo, Wu pini ngê u pi lukwe díy:o mudu y:i a kmímî. Noko yepê, U kuwó dini ghi ngê lede yilí ala Njuda Wee u kwo wa a dy:ââ ngmê, wamî vya nmo, Chóó Lémi u ngomo wamyé pwaa ngmê. ⁴⁹ Pi ngmê yi

vy:o doo kwo, u pi Kayapas, yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya. Yi pini ngê yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó. ⁵⁰ Yepê, Ala kópu dmyongê w:ee ngópu. Yepê, Pi ngmidi pi yintómu yi l:êê díy:o paa pw:oo we, ye Lóma tpémi y:oo daawa a pw:oo nmo. * ⁵¹ Yi pini doo u lama doo mbumu, ngmênê ndê kópu yedoo tpaépê. Yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, Chóó lémi u komo u ngwo kââ. ⁵² A tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, Yesu Nju tpémi yi l:êê díy:o pwene, kn:aa yéli yi l:êê díy:o mye pwene, mu kópu u díy:o Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê yélini a kwo, yoo ngmidi ngê u ngwo paa pyaa we. Kayapas u lama yi kópu dêpwo ya, ngmênê yinté kópu ye yi vyu. * ⁵³ Yi wéni ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu, ⁵⁴ wod:oo Yesu tumutumu doo paa, Njuda Wee nmo kuwo ngê, pi kwéli dêpwo paa, y:i nmî lee dniye, p:aa ngmê u pi Epîdayim y:i nmeen:aa ya. *

⁵⁵ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakéma doo dyimêdyimê, wod:oo pi yilí Njedusalem loo, daa dyámê ghi mu ngmidi tpémi y:i mî taa dniye. Yi nááli ghêlî daa kê ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, Chóó Lémi ka tupwóni yi p:uu doo ya, u ngwo chedê ngópu. ⁵⁶ Yesu dnye nmy:uu, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo noko dnye póó, noko yipu, Naa têtê daawa t:aa, apii? ⁵⁷ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o Pádisi yoo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii, ala kópu pi knî ye mwiyé vyi ngópu, yepê, N:ii u lama Yesu choo ya, yi pini ngê nmo dpî vyi ngê, yed:oo nmo mgîmîmgîmî.

12

Tpileni tuu mb:aamb:aa Méli ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mátiyu 26:6-13; Mak 14:3-9

¹ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa ndîi nê wámê, Yesu u k:ii Petani nmî lee dniye, Lasadas kwéli doo a ya, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê. * ² Yesu u l:êê díy:o nté pee ngmê l:âmo ngópu, Lasadas

* 11:50: Njon 18:14 * 11:52: Njon 10:16; 17:21; 1 Njon 2:2 * 11:54: Njon 7:1 * 12:1: Njon 11:1,43

u k:ii nmeê kmaapî. Mata ngê nté doo a teetee, nté kuu dmi nmî kêmê doo kapî dé.
 * ³ U mbwó Méli ngê mbwááni n:ii tuu mb:aa pód:a ngma a núwo, yi mbwááni u pywuu pââ ndîi, u pi naadî. A ngêêdî, komo puwâ, Yesu mbêmê knî ngma a pii ngê, yu dê u ngwo mye ghêê doo, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê yu dê u ngwo mê pyi doo. Yi tpile tuu mb:aa ngê ngomo kó a ngêêdî.
⁴ Nmî vy:o pini ngmê, Njudas Kédiyót pi, pini n:ii Yesu u kwódo ngê daa kêmakêma doo wowo, yi Njudas ngê nmopê, ⁵ Kî pyópu ngê lukwe dîy:o naadî dê dyênê. Nmopê, Nmo woda kê, ndapî ndîi pudu kmênê, yi ndapî pinté knî ye pudu y:oo. * ⁶ Yi kópu vyyu, ngmênê daa pinté knî yi p:uu doo nuw:o, chóó p:uu doo nuw:o. Kpáápi ngê doo ya, nmî ndapî péé yinê dpîmo y:enê, ngmênê yinê mēdpîmo pîpî. ⁷ Yesu ngê kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, A pwopwo u l:êê dîy:o wiye ngê. ⁸ Nmopê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmyinê pyw:ee t:oo. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, nmopê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Nmopê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mēdaani kwo.

Lasadas u vyeê u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

⁹ Nju tpémi yilî y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu Petani ka tóó, wod:oo y:i lee dniye. Daa Yesu u mo u l:êê dîy:o lee dniye, ngmênê u yi y:e myedoo kwo, Lasadas nm:uu m:uu, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê. ¹⁰ Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Lasadas u vyeê u dy:oo myedê châpwo ngópu, ¹¹ mu kópu u dîy:o Lasadas u l:êê dîy:o Nju pi yilî knî y:oo yi chóó yi kada pini dnya a kuwokuwo dé, Yesu ka dnye kēlîmî.

Njedusalem u ngwo nmî vy:ungo

Mátiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luukí 19:28-40

¹² Womumo pi yilî n:ii Njedusalem naa tēdê ta, yi yéli y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu awēde al:ii a taataa. ¹³ Wod:oo king ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye châpu ngópu, dpumo nkoo dmi knî ngma a núwo:

ngópu, maa p:uu a pyódu nmoo, dnye kââ, kópu, Munmíkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Nmo Yisíléli tpémi, nyi nmî king, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî ngi. * ¹⁴ Yesu ngê ndonki ngma a pyw:ângo, pyipwo yaa wo, Njedusalem u ngwo loo. Kópuni puku yedê a tóó, Yesu ngê vyílo yi ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁵ Njedusalem tpémi, namê nkîngê.

Nmyi king wunê pwiyé knî,

ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. *

¹⁶ K:omo tpile p:uu nmeê ndiye, ngmênê yi ngwo pi dēpê w:ee ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mēdê pii wo, u Mî ka mē kee wo, u ngwo nmo w:ee ngê, kópuni Yesu p:uu ló dini a d:êê ngópu u ngwo nmî nuw:o kwólu, noko nmîmo, Yesu ngê yi wēni ngê nmî d:uu ngê. *

¹⁷⁻¹⁸ Yi yéli ndîi y:oo Yesu châpu ngópu, mu kópu u dîy:o Lasadas u danēmbum mwiyé ny:ee ngópu. Yélini yi ngópu Yesu ngê Lasadas kpêênî a pyidu ngê, yi yéli y:oo pi yintómu knî ye mēnê nté ngópu. ¹⁹ Wod:oo Pádisi yoo y:oo noko yepê, Dmyinê w:ee ngmê, dpî dēê dmi. Noko yepê, Pi yintómu u pee kēdê ghê. *

Yesu chóó u pwopwo p:uu u ngwo doo mgongo

²⁰ Yélini Njedusalem naa tēdê lee dniye, woni knî Kídiki tpémi. ²¹ Pilipi ka lee dniye, pini n:ii Mbetísaida pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Kwo, Mâawe, u yi nmo a kwo, Yesu nmo mumu. ²² Yi kópu Pilipi ngê Andru ka mî vyyu, yi tpódu nipi lee knopwo, Yesu ka u nkwo mî vyi ngópu. ²³ Yesu ngê yepê, Wēni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndēndê u pi ndîi ngê wa pyódu, yi wēni daa kêmakêma a dyimēdyimê, ngmênê u pi tēdê ngê mwiyé wunê pyodopyodo. * ²⁴ Mgongo ye ngmê kwólu, ye póó wo, yepê, Witi w:uu ngmanyinê ngî, kílî anyi tpyé, mb:aamb:aa ngê u kwo anyi vyyuwo, lukwe, yilî ngê u ngwo wa pyódu? Yepê, Doo u ntââ. Yepê, Tēpê mbêmê wanyi pw:ono, tēpê u mēnê wa kee, ye mu dini ghi ngê wa pyidu, nt:u wa kaalí, w:uu yilî ngê u ngwo wa pyódu. * ²⁵⁻²⁶ Yepê,

* **12:2:** Luukí 10:39 * **12:5:** Mát 19:21 * **12:13:** Psalm 118:25-26 * **12:15:** Zech 9:9 * **12:16:** Njon 2:22

* **12:19:** Njon 11:48 * **12:23:** Njon 17:1 * **12:24:** 1 Kódin 15:36

N:ii ngê a p:uu dpodo u yi adî kwo, ye yini a maa p:uu choo m:ii, choo a yâmuyâmu nê, kwéli anî lê, y:i dpo lee we. Yepê, N:ii a p:uu yinté adî dpodo, yini u pi M:aa ngê ndîî ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii chóó u ghê p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o a wépi wa puwâ, yini ngê u ghê kamî l:âmo wa a ngee. Yepê, Dyámê mbêmê n:ii chóó u ghê p:uu daadî nuw:o, a p:uu dpodo tédê daawa kede, yini ngê u ghê kamî l:âmo daawa a ngee, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²⁷ Yesu ngê nmopê, A ghê da kee. Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa dmyinê, kwonê, A ngee nédi, pi knî y:oo yi dono kópu a nga kîngmê d:uu ngmê. Nmopê, Yi kópu M:aa ka wanê dmyinê? Nmopê, Kêlé. Nmopê, Yi kópu u kwo daanê dmyinê, mu kópu u dîy:o yi dono kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo. ²⁸ Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa tpapê, M:aa, mî ndîî ngê pyódu ngi. Yi kópu nmo yi vvyu, u kuwó dini ghi ngê, nê, Mbóó p:uu dnye ngmê wîle, Yesu ka kwo, A pi ndîî ngê wunê nî pyódu ngê, myombó ndîî ngê mênî pyépi. ²⁹ Yélini yi vy:o nmeê kwo yi dnyeni mye ny:ee ngópu, ngmênê dnyinté a w:ee ngópu. Ngmê knî y:oo apê ngmênê, Mwini yi mbwólu. Woni knî y:oo apê ngmênê, Enjel u kwo yi mbwólu. ³⁰ Yesu ngê yepê, Wu dnyeni daa a l:êê dîy:o da kwolo, ngmênê nmyi l:êê dîy:o da mbwólu. ³¹ Yepê, Dyámê mbêmê tpémi yi cháméchámê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yepê, Ala ngwo Setan ngê dyámê pé yintómu yinê a mbêpê kîgha, ngmênê u ngm:ii kîgha kn:ââ daa kêmakêma n:aa chapî. * ³² Yepê, Dini ghi n:ii ngê têpê mbêmê wa a ngî nê, tâa wa km:êê nê, ye pi yintómu a chóó a kéténi wanê pêédî. * ³³ Yi kópu ye vvyu, chóó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo. ³⁴ Pi knî y:oo kwo, Puku yedê alanté kópu ngmêka too, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:a, dyámê pé adî y:enê, chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Nýóó m:uu ala kópu nye tpapê ngê, nyimo, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, kwo, ala ngwo ala kópu kîchi vvyi, Tâa wa km:êê nê. Kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kakêmé nmo chámê ngi. * ³⁵ Yesu ngê yepê,

Nmyi pywápê daa kêmakêma a pwopwo. Yepê, Pywápê wo dmyinê m:ii, mgî nangê puwâ. Yepê, Mgîdí nmyi pwo kîdangê ghay. Yepê, N:ii mgîdí vy:o a m:ii, maa dpî kn:aadi. ³⁶ Yepê, Nmyi pywápê a pwopwo, lîmîlîmî ngê u kwo kêlîmî mbê dmyeno, yed:oo wo u yoo ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

Yesu u mb:iimb:ii

Yesu ngê yi kópu yi vvyi too, yi yéli a kuwo ngê, yi vy:o mî mbwolo wo. ³⁷ K:omo tpile mbwudu yilî yi ngópu chópu, ngmênê u kwo dêdnye kêlîmî, ³⁸ kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngwo mî ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A Lémi, lukwe dîy:o nmî kópu ka daa kêlîmî mbê dniye,

ngwêdêwêdê ndîî lukwe dîy:o daa mya ngópu. *

³⁹ Doo u ntâa daapê kêlîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o Yisaya ngê Chóó Lémi u komo alanté myedê kâa, apê,

⁴⁰ Yi ngwolo dmi my:oo nî yó,

nê, Yéli daapaa m:uu y:e,

yi nuw:o l:âmo dmi nê ngópu,

nê, Daapêdê w:ee y:e,

a ka daapêdê diyé dniye,

yi pyipyi u l:êê dîy:o. *

⁴¹ Yisaya ngê yi kópu a d:êê ngê, mu kópu u l:êê dîy:o Yesu u pi ndîî mwiyé a módu, p:uu u ngwo doo a d:êê. *

⁴² K:omo tpile Nju pi yilî u kwo dêdnye kêlîmî, ngmênê mé yilî u kwo dnye kêlîmî, kada pini knî ngmê yi vy:o myednye kwo. Yi yéli y:oo kópu daa vvyi ngópu, ngmênê tumutumumu u kwo dnye kêlîmî, mu kópu u dîy:o Pádisi knî ye dnye nkîngê, apu, Wa kée nmo, nmî yoo kuwa wa kaa nmo. *

⁴³ Yélini tumutumumu dnye kêlîmî, u yi y:e doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yi kópu yinê ye ndîî kópu. K:omo tpile daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnye d:uud:uu, ngmênê yi kópu yinê ye tédê kópu. *

Mgîdí u yoo yi ndyîkondyîko

⁴⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, N:ii a ka wunê kêlîmî, daa a mo a ka wunê kêlîmî, ngmênê

* **12:31:** Luukî 10:18; Njon 16:11 * **12:32:** Njon 3:14-15 * **12:34:** Dan 7:13-14 * **12:36:** Epeso 5:8 * **12:38:** Is 53:1 * **12:40:** Is 6:10 * **12:41:** Is 6:1 * **12:42:** Njon 9:22 * **12:43:** Njon 5:44

pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u kwo mye kêlîmî.
⁴⁵ Yepê, N:ii ngê dê mya nê, pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini myaa mya. ⁴⁶ Yepê, Dyámê pê u pywápê ngê nê loo, nê, N:ii a ka ada a kêlîmî, mgîdí vy:o daadí kwo, pywápê u wo adî ya. * ⁴⁷ Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu adî kwo, daadí cháâcháâ dé, nê kuu, a chóó daanî ndyîko. Yepê, Daa yoo yi ndyîkondyîko u l:êê díy:o nê loo, ngmênê yi ngêêpî u l:êê díy:o nê loo. * ⁴⁸ Yepê, N:ii ngê a wépi wa puwâ, a kópu dyuu u wépi amye puwâ, yini ngê chóóchóó dê ndyîko, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê wa kpada, * ⁴⁹ mu kópu u díy:o daa a mo a kópu dyuu yinî tpaépê, M:aa ngê yinê a dy:ââ noo, kópuni a ka doo a tpaépê dé, nmye vyîlo yinoo tpaépê dé. ⁵⁰ Yepê, Kópuni M:aa ngê a ka a vyyu, a lama ka tooó, a ka pê, Ghê kamî pêdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyîlo nmye yinî tpaépê té. *

13

Yesu ngê nmî yi dmi u ngwo ghêe too

¹ Nê mââ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. Yesu u lama doo ya, apê, Daa kêmakêma dyámê pê nîné kuwokuwo, M:aa ka mîní diyédiyé. Yélini yi k:ii u kwo nmee kêlîmî, nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo doo ya. Yi kópu yi wéni ngê ndêndê ngê nmo w:ee ngê, dini ghi n:ii ngê Yesu ngê ala ndîî kópu nmo d:uu ngê. *

² Yesu u k:ii mgîdí vy:o kmaapî tédê nmee ya. Setan ngê Njudas ka Yesu u kwódo ngê wowo u pi wunê mwiyé a vyyu. Yi Njudas u mî Saimon, Kédiyót pi. ³ Yesu u lama doo ya, apê, M:aa ngê tpile yintómu a kêê yedê yó, u kwo nê ndê wo, u kwo mîní diyédiyé. ⁴ Wod:oo Yesu kmaapî tédê ghêédî wo, u kpídî mb:aa u mbwo a ngópu, tâáli daadí u paa ngmê t:ângo, ⁵ mbwaa kuu nmoko yedê ngmê ntówo, nmî yi dmi ngmêngmênté doo ghêêghêê, tâáli ngê doo pyipyi dé. ⁶ Saimon Pita ka u nkwo yi loo, yu dê daa kêmakêma doo ghêêghêê dé, wod:oo Pita ngê kwo, Mâawe. Kwo, Nyi nmî kada pini, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntââ

a yi dê daanyi ghêê dê. ⁷ Yesu ngê kwo, Kópuni n:aa d:uud:uu, choongê w:ee ngê, díyo wanyinê w:ee. ⁸ Pita ngê kwo, A lémi, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntââ mo doo u ntââ, a yi dê daanyi ghêê dê. Yesu ngê kwo, Nyi dê daanî ghêê knomomê, a yoo vy:o daamonyi kwo. ⁹ Saimon Pita ngê kwo, A Lémi, a yi dê yi mo kidingê ghêê dê. Kwo, A kêê dê dpî ghêê dé, a mbodo myoo ghêê ngi. ¹⁰ Yesu ngê kwo, Pini n:ii dpî kudu, maa p:uu yu dê tupwótupwó ngê moo pyaa knî, yi pini mêd:uudpî kudu, yu dê mēyu ghêê dê, yed:oo tupwó p:uu mēdaa ya yédi. Yesu ngê nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmîdi. ¹¹ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Yesu u lama mwiyé yaa wo. Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmo vyyu, nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmîdi tupwótupwó.

¹² Nmî yi dmi ghêêghêê dini ghi n:ii ngê chedê ngê, Yesu ngê tâáli u paa mēdê ngópu, u kpídî mb:aa u mbwo mē t:ângo, kmaapî tédê mē yaa wo. Nmo póo wo, nmopê, Kópuni nmye dí d:uu, yi kópu dmyinê w:ee ngmê? ¹³ Nmopê, A ka nmyinê mbumu nyédi, nyimo, Nmî ndiye kîgha pyu, nmî Lémi. Nmopê, U ntââ mbêmê a ka nmyinê mbumu té, mu kópu u díy:o ndêndê ngê nê vyîlo. ¹⁴ Nmopê, K:omo tpile nê nmyi kada pini, nmyi ndiye kîgha pyu, a pi ndîî, ngmênê tp:ee u dpodo ngmêdê dóo, nmyi yi dmi dí ghodo. Nmopê, Lémi lémi ngê kêê nangê t:oo, dmyinê numo ngêêpî. *

¹⁵ Nmopê, Yi kópu nmye dí d:uu, mu kópu u díy:o pēdmyina a nj:ii nê. * ¹⁶ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, dpodo pyu u pi tédê, u kada pini u pi ndîî, dyede pi u pi tédê, n:ii ngê a dy:ââ ngê u pi ndîî. Nmopê, Nê nmyi kada pini, lémi lémi ngê kêê dêp:a t:ângo, kêê u ngwo myenangê t:oo. ¹⁷ Nmopê, Yi ndê kópu dyuu ala ngwo dmyinê w:ee ngmê. Nmopê, Wanmyi d:uud:uu dé, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê adî ngêêpî nmyo, noko mb:aamb:aa ngê anmyi ya.

¹⁸ Nmopê, Daa nmyo yintómu nmyi p:uu yi kópu dí vyi. Nmopê, Nmyi gha dmi a

* **12:46:** Njon 1:9; 8:12 * **12:47:** Njon 3:17 * **12:48:** Hipilu 4:12 * **12:50:** Njon 8:26,28 * **13:1:** Pilipay 2:7-8 * **13:14:** Luukí 22:27 * **13:15:** Pilipay 2:5; 1 Pita 2:21

lama dé, a chóó nê ngmidi nmyoo, ngmênê pi nmyi vy:o ngma kwo, n:ii ngê ala kópu a ntiyentiye, kópuni puku yedê a tóó, apê, A nté pini n:ii ngê doo pípí, dono a nga dé d:uu. ¹⁹ Nmopê, Yi kópu ghêlî doongê pyodo, u ngwo nmye dí vyi, mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, a pi, A chóó n:aa tóó. ²⁰ Nmopê, Ala kópu nmye kídí vyi, Namê lémi lémi, ngmênê ndê kópu nmye m:uu n:aa tpaépê, Nmyo a dyede pi yoo. N:ii ngê adî cháâcháâ nmyo, amyedî cháâcháâ nê. Nmopê, Ndê kópu m:uu ala, N:ii ngê adî cháâcháâ nê, M:aa amyedî cháâcháâ, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

Yesu ngê Njudas u ngwo nmo a kêma ngê, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo

Mátiyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luukí 22:21-23

²¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u ghê a kee wo, nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²² Munmye nîmo y:enê, nê, Ala n:uu p:uu a danê? ²³ Yesu u nkígh:ê noo ya, mu kópu u l:êê díy:o nê u nuu u pi. * ²⁴ Saimon Pita ngê u mbodo ngê a ka pê, U kwo ngê péé, N:uu p:uu a danêmbum. ²⁵ Wod:oo Yesu u nkígh:ê yimi nî loo, tumutumu kwonoo, A Lémi, n:uu p:uu nye danêmbum? ²⁶ A ka pê, Alanté nga nîné kêmakêma, Pini n:ii ka nté n:êê ngmên:aa yém, yi pini yi vyílo. Wod:oo nté n:êê ngma a ngêédí, nté nyii kuu k:oo kmênê ngê, Njudas ka y:ângo, pini n:ii Saimon Kédíyót pi tp:oo. ²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê nté n:êê u kwo y:ângo, yi ngwo Setan u mênê kee wo. Yesu ngê kwo, Kópuni mênê a tóó, kwo, límílimí ngê d:uu ngi. ²⁸ Kópuni Njudas ka vvu, a mo nê w:ee ngê. A pyipe kní y:oo dèpê w:ee ngópu. ²⁹ Woni kní y:oo apê ngmênê, Njudas ngê nmí ndapí yiné a y:enê. Apê ngmênê, Yesu ngê ala kópu u kwo yi vyi, Mââ naa tédê nté pee n:ii u yi nmo adî kwo, kní m:uu nyi pwíla ngi. Alanté mye nuw:o mbê dniye, apê ngmênê, Ala kópu u kwo yi vyi, Pinté kní ye ndapí kní ngmên:yi y:eni. * ³⁰ Njudas ngê dini ghi n:ii ngê nté n:êê ndíí, wod:oo kuwa pwíi wo, mgídí vy:o.

* **13:23:** Njon 21:7,20 * **13:29:** Njon 12:6; Psalm 41:9 3:23; 2 Njon 1:5 * **14:1:** Njon 14:27

Dêêpí kópu kamí

³¹ Njudas yi loo, Yesu ngê nmopê, Daa kêmakêma pi kní y:oo wunê wopwe ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndíí ngê dé pyódu, Chóó Lémi u pi ndíí ngê u ngwo amye pyódu ngmê. ³² Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o M:aa ngê u che p:ââ pee ngê wa pyódu nê. Nmopê, Yi kópu daa kêmakêma a d:uud:uu. ³³ Nmopê, A mbwó yoo. Nmopê, Daa dye ghi daadíí nmyi vy:o n:aa kwo. Nmopê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Nmopê, Kópuni kada pini kní ye nî vvu, nmye myinê tpaépê, kwéli aní lê, doo u ntââ y:i daangmênmyinê lê. * ³⁴ Nmopê, Dêêpí kópu kamí nmye ngmên:aa tpaépê. Nmopê, Nmyi nuu ghi dmi nîmo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vvuwo. Nmopê, Nmye ntee nîné vvuwo, yinté noko myedmyinê vvuwo. * ³⁵ Nmopê, Noko mb:aamb:aa ngê anmyi vvuwo, ye pi kní yi lama wa yââ, awo, Nmyo a p:uu ndiye pyu yoo.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mátiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luukí 22:31-34

³⁶ Saimon Pita Yesu ka póo wo, kwo, Nmí Lémi. Kwo, Ló y:i nye lèpí? Yesu ngê kwo, Kwéli n:aa lèpí, doo u ntââ ala ngwo daanyinê ngmêê nê, ngmênê díyo yi máádi anyinê kwolo. ³⁷ Pita ngê kwo, A Lémi, lukwe díy:o ala ngwo daaní ngm:êê ngi? Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o amye vya nê, ngmênê myedaanê kuwo ngi. ³⁸ Yesu ngê kwo, Mumdoo a l:êê díy:o wanyi pw:onu? Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Kêmkêm ghêlî k:ií daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, yenye, D:aa p:uu ndiye pyu ngmê.

14

Yesu nmí maa, Nmí Mí ka

¹ Yesu ngê nmopê, Nmyi ghê dmi kídangê kee, nmyi nuw:o dmi myekíngê dyênê. Nmopê, Chóó Lémi ka dmyinê kélímí, a ka myedmyina a kélímí. * ² Nmopê, M:aa u p:o ngomo dèdê ghêdê. Nmopê, N:aa lèpí,

* **13:33:** Njon 7:33-34 * **13:34:** Njon 15:12,17; 1 Njon

nmyi p:aa dmi nmyi kada nîmo l:âmol:âmo. Nmopê, Yi kópu wodaa ndê kópu, ye nmye daapídí vyi. ³ Nmopê, Nmyi p:aa dmi l:âmol:âmo u kuwó dini ghi ngê, amênê diyé, a chóó anê nya nmyo, p:o anî núw:o nmyo, kwéli anîn:aa ya, y:i amyenmyin:aa ya. ⁴ Nmopê, Kwéli n:aa lèpî nê, yi máádi nmyi lama ka t:a. ⁵ Tomas ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Máá dini nye kîgha, yi máádi nmî lama daa t:a. Kwo, Ló y:i nye lèpî? ⁶ Yesu ngê kwo, A chóó nê nmyi maa, ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ, mye ghê u kn:ââ. Kwo, M:aa ka maa daamo a t:a, nê nmyi maa mu ngmidi. ⁷ Nmopê, A kn:ââ nmyi lama ndêndê ngê wodoo ya, ye M:aa nmyi lama myepê too. Nmopê, Ala ngwo M:aa ntênê nmyi lama dê yââ, kîmyedmye m:uu ngmê.

⁸ Pilipi ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mî nmo a kêma ngi, ye u ntââ mbêmê nmo yââyââ té. ⁹ Yesu ngê kwo, Ló dini nmyi vy:o nî ghê wo, lukwe dîy:o choongê mya noo, kî pini. Kwo, Anmye y:enê nê, ye nê vyîlo. Kwo, Lukwe dîy:o a ka chi vyi, M:aa nmo a kêma ngi. ¹⁰ Kwo, Lukwe dîy:o alanté d:ee nuw:o, Nê, myenté M:aa, mu ngmidi. Yesu ngê nmopê, Kópu yilí n:i nmye nî vyi too, daa a chóó a mo a kópu dé. Nmopê, M:aa k:i ngmidi ngê nye too mo, chóó u dpodo yinoo dódó. ¹¹ Nmopê, Ala kópu ka dmyinê kélímî, M:aa k:i ngmidi ngê nye too mo. Nmopê, Yi kópu ka kélímî dpodo ndî ngê nmye dê pyaa knomomê, ye kópuni nî d:uu too, yi kópu knî yi l:êê dîy:o a ka dmyina a kélímî. ¹² Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Pini n:i a ka ada a kélímî, kópuni noo d:uud:uu dé, yi pini ngê yi kópu amyedí d:uud:uu dé, kópu ndî knî myowa d:uu, mu kópu u dîy:o M:aa ka n:aa lèpî. ¹³ Nmopê, A pi ngê kópuni a ka anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu, M:aa u pi ndî ngê u ngwo wanî pyódu. ¹⁴ Nmopê, A pi ngê kópuni anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu.

Yesu Chóó Lémi u ghê dmi p:uu u ngwo doo danê

¹⁵ Yesu ngê nmopê, A nuu ghi nmyi nódo adí ya, ye a dêêpî kópu dyuu anmyi

chââchââ. ¹⁶ Nmopê, M:aa ka nmyi ngêêpî pyu ngmanê dmyinê, chóó u Ghê Dmi. Nmopê, Nmyi p:uu adí ya, daawa a kuwo nmyo. ¹⁷ Nmopê, Mgídî u yoo yi mênê daawa kee, mu kópu u dîy:o daawa m:uu ngmê, myedaawa mya ngmê. Nmopê, Nmyi lama pini, mu kópu u dîy:o nmyi vy:o ka kwo, mu dini ghi ngê nmyi mênê amyaa ya. ¹⁸ Nmopê, Nmyi mo daanê kuwo nmyo, ngmênê nmye wamênê diyé. ¹⁹ Nmopê, Máâ m:i mgídî u yoo knî y:oo mēdaamowa m:uu nê, ngmênê nmyi mo wanmyi mumu nê. Nmopê, A ghê adí ya, yi kópu u l:êê dîy:o ghê njini nmyi mênê a myaa ya. ²⁰ Nmopê, Yi wéni ayi d:i, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, M:aa k:i nye ngmidi, a k:i ngmidi ngê amy:oo pyaa dmi. ²¹ Nmopê, N:i ngê a dêêpî kópu dyuu a nyêmî too, wunê ng:êênî too, u mênê a yii too, a chââchââ too, vyîlo yi pini nódo a nuu ghi a too. Nmopê, Yi pini u nuu ghi M:aa nódo adí ya, a nódo amyaa ya, a chóóchóó u kwo amyenê kêma.

²² Nmî vy:o pini ngmê, Njudas, daa pini n:i Yesu kwódo ngê ghê wo, yi Njudas Yesu ka póo wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lukwe dîy:o nmî mo wanmî m:uu ngi, wo yéli y:oo daawa m:uu ngi? ²³ Yesu ngê kwo, Mu kópu u dîy:o n:i nódo a nuu ghi adí ya, yi pini ngê a kópu dyuu adí chââchââ, M:aa nódo yi pini nuu ghi adí ya, M:aa k:i u kwo anyinê lee knî, u k:i anmîn:aa ya. ²⁴ Kwo, N:i nódo a nuu ghi daa too, a kópu dyuu ka myedaa ng:aa. Kwo, Kópuni dyuu nmye nî vyi too, daa a mo a kópu dyuu, ngmênê M:aa u kópu dyuu, pini n:i ngê a dy:ââ noo.

²⁵ Nmopê, Ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, yi kópu knî u ngwo nmye dí vyi té. ²⁶ Nmopê, A kuwó M:aa ngê chóó u Ghê Dmi a pi ngê nmye wa a dy:ââ, yinê adí ngêêpî nmyo, kópu yilí yintómu yi p:uu adí ndiye kîgha nmyo, kópu yintómu n:i nmye nî vyi too, nmyi nuw:o nêdê yimi amê t:ee té. *

²⁷ Nmopê, Nkîngê nmyi mênê anê ngî, a chóó a gha ntee, nmyi gha dmi yinté adí ya. Nmopê, Pi knî y:oo yi komo ngê a

* **14:6:** Epeso 2:18; Njon 11:25 * **14:9:** Kílosa 1:15; Hipílu 1:3 * **14:13:** Mát 7:7; Njon 16:23-24; 15:7 * **14:15:** 1 Njon 5:3 * **14:16:** Njon 14:26; 15:26 * **14:17:** Lóma 8:26 * **14:23:** Tpyuu 3:20 * **14:26:** Njon 15:26; 16:7

tpapê ngópu, apu, Namê nkîngê, ngmênê a chóo nmyi nkîngê machedê ngê n:aa pyépi. Nmopê, Nmyi ghê dmi kîdangê kee, myenangmê nkîngê mb:anê. * 28 Nmopê, Ala kópu mwiyé nmye kîdî vyi, nmyed:a, Nîné kuwokuwo nmyo, dîyo nmye amênê diyé. Nmopê, Nmye wanî yipê, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Nmopê, A nuu ghi ndêndê ngê nmyi nódó wo tóó, ye w:aa pêdmyinê pyw:ee ngmê, mu kópu u dîy:o M:aa ka diyédiyé a ka mb:aamb:aa. Nmopê, Ala ngwo a pi tédê, yi ngwo a pi ndîi ngê wamî pyódu, M:aa u che p:ââ pee ngê an:uu pyódu. 29 Nmopê, Yi kópu knî ghêlî doongê pyaa dniye, u ngwo nmye dî vyi té, mu kópu u dîy:o a ka pêdmyina a kêlîmî. 30 Nmopê, Doo u ntââ dye ghi daadîi noko daanmî danê, mu kópu u dîy:o Setan u lede yoo daa kêmakêma wunê pwiyé dniye. * 31 Nmopê, Setan u kópu a p:uu daa t:a, yinê daa y:enê nê, ngmênê kópuni awêde a nga a d:uud:uu, u kwo daanî kwódu. Nmopê, Yi kópu u l:êê dîy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo. Nmopê, Pi yintómu yi lama pîchoo ya, dye ghi yintómu M:aa u dnye n:aa nyêmî ngê. Nmopê, Ghêêdî kmêle, kn:aa lee kmêle.

15

Nté kn:ââ u mgongo danêmbum

1 Yesu ngê mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, M:aa ngê nté kn:ââ ngmê kââ, nê vyílo. 2 Nmopê, A kpâlî woni knî yi p:uu nt:u d:uudpî kaalî, M:aa ngê dpo chápwo té, dpî kée té. Nmopê, N:ii knî yi p:uu nt:u dpî kaalî, yini mb:aamb:aa dé. Nmopê, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té, dyââpe n:ii p:uu a ya yédi, dpo chápwo té, dpî kée té, dpo, Nt:u mb:aamb:aa ngê paa kaa we. 3 Nmopê, Kópuni nmye nî vyi too, yi kópu knî y:oo mb:aamb:aa ngê wunê kî pyódu nmyoo. 4 Nmopê, Ngmîdi ngê ya kmêle. Nmopê, Nangê kée nê, myedaanî kée nmyo. Nmopê, Yi kpâlî ngmanyinê chápwo, dpî pw:onu, nt:u p:uu d:uudpî kaalî. Nmopê, Nmyo myentee dé, anmyinê kuwo nê, nmyi nt:u dmi daawa kaalî.

* 14:27: Pilipay 4:7 * 14:30: Njon 12:31; Epeso 2:2
Mát 5:16 * 15:10: 1 Njon 2:5 * 15:12: Njon 13:34

5 Nmopê, Nê nté kn:ââ, nmyo a kpâlî dé. Nmopê, N:ii ngê daawa a kuwo nê, ngmîdi ngê u k:ii any:oo ya, yi pini nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalî. * 6 Nmopê, Wanmyinê kuwo nê, ye nmyi chóo kópu mb:aa daangmanmyi d:uu ngmê. Nmopê, N:ii ngê wa a kuwo nê, M:aa ngê wa kée. Nmopê, Yi yini kpâlî wa pw:onu, ntóo ngê wa pyódu, ndiya wa kée, ndê ngê wa ma. 7 Nmopê, A k:ii ngmîdi ngê anmî ya, a kópu dyuu p:uu anmyi nuw:o, ye M:aa ka kópuni anmya a dmyinê, nmyi l:êê dîy:o wa a d:uu. 8 Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpî kaa we, ye pi knî y:oo Chóo Lémi u pi ndîi ngê u ngwo wa pyódu ngmê. * 9 Nmopê, A nuu ghi M:aa nódó ntee a tóó, nmyi nuu ghi dmi yinté a nódó mye tóó. Nmopê, Dye ghi yintómu a nuu u yoo ngê dmyinê kwo. 10 Nmopê, Kópuni nmye nî vyi too, anmyi d:uud:uu dé, ye a nuu u yoo ngê anmyi kwo. Nmopê, M:aa u nuu u pi ngê n:aa tóó, mu kópu u dîy:o kópuni yintómu a ka a vyi too, nî d:uu too. *

11 Nmopê, Yi kópu knî nmye yidî vyi té, mu kópu u dîy:o M:aa p:uu w:aa ntee nê pyw:ângo, w:aa d:ud:umbiy:e a p:uu yinté myedmyina a pyw:êmî. 12 Nmopê, Ala a dêêpî kópu, Nmye ntee nîné vyuwo, noko yinté myedmyinê vyuwo. * 13 Nmopê, Nmye nîné vyuwo, kópu ndîi amy:aa d:uu, nmyi l:êê dîy:o a ghê wanî y:oo, u ngwo anî pw:onu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódó dnyinté daa tóó. Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nuu ghi dmi numo nódó choo ya. * 14 Nmopê, A kópu dyuu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyo ndêndê ngê a pyipe yoo. 15 Nmopê, Nmyo a pyipe yoo. Nmye daamonî vyi, A dpodo pyu yoo, mu kópu u dîy:o kópuni lémi ndîi ngê a d:uud:uu ngê, u dpodo pyu knî ye daa tpapê ngê, u pyipe knî ye a tpapê ngê. Nmopê, M:aa ngê kópuni yilî a ka a vyi too, wunê nmye kîdî vyi té. Nmopê, A pyipe yoo, M:aa k:ii nuw:oni nmyi mênê a tóó, nmyi mênê myeka tóó.

16 Nmopê, Dpîp:e ngmîdi noo, a chóo p:ee nê ngmîdi nmyoo. Nmopê, Dpodo tédê n:ii nî kaa nmyoo, yi dpodo tédê nmyi nt:u dmi

* 15:5: Njon 15:16; 1 Kódin 12:27; 2 Kódin 3:4-5 * 15:8:
* 15:13: Lóma 5:8; 1 Njon 3:16

mb:aamb:aa ngê dp:uu kaa we, yi dpodo chedê ngê kîngî pyódu. Nmopê, Yi dpodo têtê M:aa ka a pi ngê kópuni anmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. ¹⁷ Nmopê, Ala kópu dmyinê d:uud:uu, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê vwuwo.

Yesu u yoo yi diyadiya, mgîdí u yoo knî ye

¹⁸ Yesu ngê nmopê, Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi n:aa t:emî. Nmopê, Mgîdí u yoo knî ye ntee n:aa diya yédi, yinté ye am:ii diya dmi. ¹⁹ Nmopê, Mgîdí u yoo knî yi k:ii ngmîdi ngê w:ee pyede, ye yi nuu u yoo ngê p:ee pyede, ngmênê yi yéli yi vy:o nê ngmîdi nmyoo, yi vy:o mēdp:ee wee, yi kópu u l:êê dîy:o ye dmyi diya dmi. ²⁰ Nmopê, Ala kópu wunê nmye kîdí vyi, Dpodo pyu u pi têtê, u kada pini u pi ndî. Nmopê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, u nt:u kópu m:uu ala, Mgîdí u yoo knî y:oo dono a nga a d:uud:uu ngmê, nmye amyednyi d:uud:uu. Nmopê, Wo cháâcháâ nê, pê cháâcháâ nmyo, a kópu dyuu wo ny:ee ngópu, ye nmyi kópu dyuu myepaa ny:ee ngmê. ²¹ Nmopê, Yi dono kópu yilí nmye wa d:uu ngmê, mu kópu u dîy:o nmyo a yoo, daa mya noo, n:ii ngê a dy:ââ noo, yi lama myedaa tóo. ²² Nmopê, Yi yéli ye danêmbum têtê wodîp:a loo, ye daapî mb:ii noo, yi dono ndî ngê daapî pyodo, ngmênê dono ndî ngmê d:uu ngópu, kî mb:ii noo, M:aa ngê dpodombiy:e u ngwo wa kpada té. ²³ Nmopê, Pini n:ii knî ye nî diya wo, yi pini knî ye M:aa mye diya wo. ²⁴ Nmopê, Kópu ndî n:ii yi vy:o noo d:uud:uu dé, yintoo kópu wunê pi ngê daangmê d:uu ngê. Nmopê, Yi kópu ndî yi vy:o wodîpî d:uu too, ye yi dono ndî ngê daapî pyodo. Nmopê, K:omo tpile yi kópu knî m:uu tumo, ngmênê mye mb:ii noo, ye nî diya wo, M:aa ye mye diya wo. ²⁵ Nmopê, Kópuni puku yedê a tóo ndêndê ngê a ntiyentiye ngmê, doo u ntâa daawa kn:aadi ngmê. Nmopê, Yi kópu ala, D:ud:umbiy:e módó ye nî diya wo.

²⁶⁻²⁷ Yesu ngê nmopê, Wo yéli ye nî diya wo, ngmênê dini ghi n:ii ngê M:aa u Ghê Dmi nmye wanê dy:ââ, yinê wa ngee nmyo, pi knî ye a p:uu anmyin:aa danê, nmyi kópu dyuu ndê kópu ngê ye yinê wa pyódu té. Nmopê, Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu

too, nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. A dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê nê chópu, a p:uu u ngwo nmyinê kaa dniye, dye ghi daadî nipi nmee a ya, u dí awêde.

16

¹ Nmopê, Dono kópu n:ii nmye wadnyi d:uud:uu dé, nmyi ng:aa dmi n:aa t:emî, ² mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, u ya a nga daa kwo, Ala kópu paa vyi yó, Nê ngê lukwe dîy:o dóo nmoo, dono vy:o anmî wee, u nkwo nmo kpîkpîpî. Nmopê, Nju tpémi y:oo kópu dono yilí nmye adnyi d:uud:uu dé, wa kée nmyo, nmyi yoo kuwa wa kaa nmyo, yi ngêpê ngomo k:oo koko nmye wa kwódu ngmê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê amyednyi vye nmyo, nmyi vy:o woni yi ghê wa a ngî t:oo, ala kópu u ngwo adnyi tpapê, awo, Ala Chóo Lémi u dpodo yino dódó. ³ Nmopê, Yi kópu yilí nmye adnyi d:uud:uu, mu kópu u dîy:o M:aa k:ii yi lama d:ii tóo mo. ⁴ Nmopê, Yi kópu knî yi pi dmi nmye kîdí vyi té, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, nmyinê nmye daa kópu kamî ngê adnyi ya, ngmênê u ngwo anmy:uu nuw:o kalé ngmê, anye, Nê ngê yi pi dmi mwiyé nmo mwo a vvu.

Chóo Lémi u Ghê Dmi u dpodo

Yesu ngê nmopê, Kópuni nmye dí vyi té, wunê nmye dîpî vyi too, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu nmyi vy:o noo kwo. ⁵ Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, ala ngwo u kwo mênê diyédiyé, ngmênê a ka daanmyi vyi ngmê, Ló y:i nye lêpî. ⁶ Nmopê, Kópuni nmye dí vyi té yi l:êê dîy:o nmyi gha dmi dono ngê dé pyódu. ⁷ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Nmyi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o n:aa lêpî. Nmopê, Daanî nî knomomê, ye nmyi ngêêpî pyu daawa a nî, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî lê, nmyi ngêêpî pyu nmye anîmo dy:ââ. * ⁸⁻¹¹ Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóo, apu, Nmo Chóo Lémi u yoo mb:aa, dono ndî dpîpîngmê d:uu ngê. Nmopê, Chóo Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóo Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, kînmî mb:ii ngê, dono ndî u

* **16:7:** Njon 14:16

ngwo ngmênmi d:uu ngê. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo wa vya nê, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Ndêndê kópu yino d:uud:uu, daa kn:aadi te kópu yino d:uud:uu. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kn:aadi te kópu ndîi ngmêkînmi d:uu ngê, pini n:ii nmî vyâ, pi mb:aa, u dono daa tóó, kpêênî daa mgee wo, Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê, u kwo mê diyé wo, nmî vy:o mēdaa kwo. Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pi doongmê kóté kwólu, myedaawa kóté kalé nmo. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, mgîdî u yoo woni yi nuw:o dmi wa ngmêê té, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê Setan wunê dê kóté kwolo, ntâa u ngwo wa a vy:u, nmo amyedê vy:u. *

¹² Yesu ngê nmopê, Kópu ndîi yilî a mênê ka tóó. Nmopê, U ya a nga ka kwo, Nmye nî vyi té, ngmênê u nyêmî ngê dp:ee ntâa dé ala ngwo. ¹³⁻¹⁴ Nmopê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi wa t:aa, ndê kópu yintómu knî yi maa komo nmye yinê wa a kêma. Nmopê, Kópuni ghêlî doongê pyaa dniye, nmye u ngwo amî vyi té. Nmopê, Doo u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, ngmênê a kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, a pi ndîi ngê u ngwo amî pyódu. * ¹⁵ Nmopê, Nmye d:oo vyi, M:aa u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, ngmênê nmyed:ê, A kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, mu kópu u dîy:o kópuni M:aa u nêni dé, mya a nêni dé.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo nmo doo danê

¹⁶ Yesu ngê nmopê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. ¹⁷ P:uu ndiye pyu knî ngmê noko dnye póó, apu, Lukwe p:uu nmo ka danê? Apu, Ala kópu a tpaê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii

m:uu nê. Apu, Ala kópu mye tpaê, Mu kópu u l:êê dîy:o M:aa ka n:aa lèpî. ¹⁸ Apu, Yi daa ndîi la ghi tp:oo u nt:u kópu lukwe? Apu, Kópuni a tpaê, dp:oongê w:ee ngê. ¹⁹ Yesu u lama doo ya, apê, U yi y:e a kwo, Yi kópu u nt:u kópu nê ka nmî poo, wod:oo nmopê, Ala kópu u l:êê dîy:o noko nmye póó té, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê, u kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. *

²⁰ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Anmyi mbê, amyenmyi yii, ngmênê mgîdî u yoo yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Nmopê, Nmyi nuw:o dmi dono ngê adî ya, ngmênê u kuwó dini ghi ngê nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, nmyi gha dmi amye ndê. * ²¹ Nmopê, Dini ghi n:ii ngê mbwili ngê pwopwo dpî kaalî, mgîni vyîmî n:ii a kîgha ngê, u nuw:o dono ngê dpî pyódu, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee dpî t:a, u mgîni vyîmî anyi dpî yé, mu kópu u dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, dpo, A tp:ee kêdê t:a. ²² Nmopê, Nmyo myentee dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê dê pyódu, ngmênê am:aa m:uu nmyo, nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, w:aa amyenmyinê pyw:ee ngmê, doo u ntâa pi ngmê ngê yi w:aa nmyi mênê daawa a ngî. ²³ Nmopê, Yi wéni ngê kópu a ka daangmanmyi poo ngmê. Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Kópuni M:aa ka a pi ngê wanmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. * ²⁴ Nmopê, Kópu a pi ngê dmy:oongmê dmy:ee ngópu. Nmopê, A dpodo u l:êê dîy:o kópuni u yi nmye adî kwo, M:aa ka dmyinê dmyinê, nmye ada a kuwo, mu kópu u dîy:o w:aa ndêndê ngê pèdê pyw:ee yó.

²⁵ Yesu ngê nmopê, Kópu yilî yi p:uu nmye noo mgongo, ngmênê mu dini ghi ngê nmye mēdaanî mgongo, M:aa p:uu ntênê nmye anîn:aa danê. * ²⁶ Nmopê, Yi dini ghi ngê kópuni u yi nmye adî kwo, M:aa ka a pi ngê dpî dmy:ee yó. Nmopê, Ala kópu dîni tpaê, Yi kópu nmyi l:êê dîy:o M:aa ka wanî dmyinê, mu kópu u dîy:o M:aa chóó nmye wunê vyiwo. ²⁷ Nmopê,

* **16:8-11:** Njon 12:31 * **16:13-14:** Njon 14:26; 1 Njon 2:27 * **16:19:** Njon 17:14 * **16:20:** Njon 13:16
* **16:23:** Luukí 10:16 * **16:25:** Psalm 69:4

Nmyi nuu ghi dmi M:aa nódo a tóó, mu kópu u dîy:o a nuu ghi nmyi nódo a tóó, mye ala kópu u l:êê dîy:o, ala kópu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, Nê M:aa ka a ndê wo. * ²⁸ Nmopê, Nyââ, M:aa ka nê ndê wo, dyámê mbêmê nmye nê loo, ala ngwo dyámê mênîné kuwokuwo, M:aa ka mênê diyédiyé. ²⁹ Yi kópu y:oo nyongo, wod:oo ala kópu u kwo nmî vyu, kwonmo, Kópu yilî mb:aamb:aa ngê anmîné wopwe, mêd:ee mgongo. ³⁰ Kwonmo, Ala ngwo nmî lama dê yââ, kópu yintómu lama ka tóó. Kwonmo, K:omo tpile kópu nga daanmî póó, ngmênê kópuni nmî mênê a pyede, wunê kîchi m:uu té. Kwonmo, Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu ka dpî kêlîmî mbê dmi, Chóó Lémi ka nyinê ndê wo. ³¹⁻³² Yesu ngê nmopê, Ala ngwo nmye kêlîmî té, ngmênê daa kêmakêma nmyi p:o p:o nmye mbêpêmbêpê té, a mo nmyinê kuwokuwo nê. Nmopê, Daa d:ud:umbiy:e a mo nmyinê kuwokuwo nê, ngmênê M:aa a p:uu a t:a. * ³³ Nmopê, Yi kópu nmye dî vyi té, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dmi a p:uu daapaa dyênê we. Nmopê, Mgîdí u yoo knî y:oo dono kópu nmyi p:uu yilî wa d:uu ngmê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u dîy:o a wêdêwêdê yi pwo dê lê, wa dêê dmi. *

17

Yesu nmî l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

¹ Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê nmo a kêlî ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi ka kwo, M:aa. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, yi kópu u dye ghi ala. Kwo, Yoo yi ngwolo dmi a pywáli ngi, ala kópu paa vyi y:e, Kî Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Mî ndîî ngê u ngwo wa pyódu. ² Kwo, Pi yintómu knî yi l:êê dîy:o nyinê dy:ââ noo, mu kópu u dîy:o yélini a ka nyinê kpo, nîmo, Yi nuw:o dmi kamî ngê p:aa pyódu, ghê kamî ye p:aa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³ Kwo, N:ii ngê ala kópu dpî vyi, dpo, Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê, daamo a tóó, dpo, pini n:ii a ngmîdi ngê, wu Yesu Kédisu, kwo, yi pini ngê ghê kamî

dpo pyw:oo. * ⁴ Kwo, M:aa. Kwo, Dpodoni a ka nyinê kê too, kîni chedê too, dyámê mbêmê mî ndîî ngê nî pyódu ngê. * ⁵ Kwo, Dyámê pê ghêlî dêpwo a kwo, dini ghi n:ii ngê nipi nyipu a ya, a pi ndîî ngê ntee doo a ya, yintoo ngê mêtê pyódu ngi. *

⁶ Yesu ngê kwo, M:aa, yélini mgîdí u yoo vy:o nyinê y:ee too, a ka nyinê kê too, yi yéli ye ntênê nê kema nyoo. Kwo, Yi yéli nyoo vy:o yéli, a ka nyinê kê too, ngópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye. ⁷ Kwo, Yi lama ka tóó, A kópu yintómu daa a mo a kópu dé, ngmênê a ka nyinê kê too. ⁸ Kwo, Kópuni a ka nyinê vyi too, ye kîni vyi too, kî ny:ee tumo. Kwo, Ala kópu ndêndê ngê yi lama a tóó, Nga nê ndê wo, ala kópu ka mye kêlîmî mbê dniye, nyóó nyinê dy:ââ noo. *

⁹ Yesu ngê kwo, M:aa, Yi kópu knî yi dîy:o ala yéli yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê. Kwo, Daa mgîdí u yoo knî yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, ngmênê yélini a ka nyinê kpo yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, mu kópu u dîy:o nyóó nyoo. * ¹⁰ Kwo, Yélini a yoo, myenté nyoo, yélini nyoo, myenté a yoo. Kwo, Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo a pi wa km:êê ngmê. ¹¹ Kwo, Daa kêmakêma nga nîné lêpî, mgîdí u yoo vy:o a yoo nîné kuwokuwo. Kwo, M:aa. Kwo, Nyi mu ngmîdi yâpwo ndêndê. Kwo, Mî ngê nê loo, mb:aamb:aa ngê ye nê kema nyoo, ye mb:aamb:aa ngê micha a vyuwo, a yoo vy:o kîngê pwii dmi, mu kópu u dîy:o ngmîdi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmîdi ngê pîdny:oo ya. * ¹² Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi vy:o noo kwo, mî mbêmê mb:aamb:aa ngê ye noo vyuwo, yi l:âmo dêp:êngmê ngópu, ngmênê mu ngmîdi l:âmo d:a ngee, pini n:ii ngê doo u ntââ dono u maa d:uuwodê kuwo. Kwo, Puku yedê kópuni a tóó, yi pini ngê yinê a ntiyentiye. * ¹³ Kwo, Ala ngwo nga anîné lêpî, dyámê pê ghêlî d:ongê kuwo ngê, yi kópu knî u ngwo nga d:a vyi té, mu kópu u dîy:o w:aani a mênê a tóó, nyi yoo yi mênê d:ud:umbiy:e myepîchoo ya. * ¹⁴ Kwo, Kópu dyuu n:ii a ka nyinê kpo, yi kópu dyuu ye kîni vyi too, mgîdí u yoo knî ye yi yéli u ngwo wa diya dmi. Kwo, Mgîdí u yoo knî

* **16:27:** Njon 14:21,23 * **16:31-32:** Mát 26:31,56; Njon 8:29 * **16:33:** 2 Tim 3:12; 1 Njon 5:4 * **17:3:** 1 Njon 5:20 * **17:4:** Njon 4:34 * **17:5:** Njon 17:24 * **17:8:** Njon 16:30 * **17:9:** Njon 6:37,44 * **17:11:** Njon 17:21 * **17:12:** Dpodo 1:18 * **17:13:** Njon 15:11

yi nuw:o u mo, a nuw:o u mo. Kwo, Nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî ye nmî diya dniye. ¹⁵ Kwo, Nga dênîné t̄papê, Nyi yoo dyámê mbêmê a ngî té, ngmênê Setan kwulo dpî dyé té. *

¹⁶ Kwo, Ala kópu nga mud:a vyi, A nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo, nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo. ¹⁷ Kwo, M:aa. Kwo, Yélini yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, nyoo mb:aa ngê a pyódu té. Kwo, Ngópu dyuu ndêndê yi mênê choo kwo. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o daa yi chóó yi p:uu pîdny:oo dpodo, ngmênê m:uu dny:oo dpodo. ¹⁸ Kwo, Mgîdî u yoo vy:o ntee nyinê dy:ââ noo, nyi yoo mgîdî u yoo vy:o yinté myidî dy:ââ té. ¹⁹ Kwo, A chóóchóó nga d:a kê, mu kópu u dîy:o nye ntênê n:aa nyêmî, nye ntênê myedny:oo nyêmî. *

²⁰ Kwo, Daa ala yéli yi mo yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, ngmênê ala yéli yi kópu dyuu mbêmê dîyo yélini a ka wa a kélîmî mbê dmi, yi yéli yi l:êê dîy:o nga myenîné ngêpê. ²¹ Kwo, Yi nuw:o dmi ngmîdî ngê dny:oo ya. Kwo, M:aa. Kwo, Ngmîdî ngê ntee nye tóó mo, yi yéli yi k:ii yinté ngmîdî ngê myepaa ya kmêle. Kwo, Ngmîdî ngê pîdny:oo ya, mu kópu u dîy:o pi yoo ala kópu ka paa kélîmî mbê dniye, Nyóó nyinê dy:ââ noo. * ²² Kwo, A nuu ghi ntee nódo a tóó, ala yéli yi nuu ghi dmi yinté a nódo my:aa yó, mu kópu u dîy:o ngmîdî ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmîdî ngê myedny:oo ya. * ²³ Kwo, Nyi nuw:o dē ntee a tóó mo, yi nuw:o dmi yinté myedē pyódu ngi, mu kópu u dîy:o d:ud:umbiy:e ngmîdî ngê pîdny:oo ya, yoo yi lama u ngwo paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê nê yinê a dy:ââ ngê, nê ka ntee doo a vwuwo, nê u yoo knî ye yinté myekîyedē vwuwo.

²⁴ Yesu ngê kwo, M:aa. Kwo, Ala yéli a ka nyinê kpo, kwéli n:aa lēpî, u ya a nga a kwo yi myepêdē lee dniye, yi ntee noo a lémilémi, yi lémilémi paan:aa m:uu y:e. Kwo, Dyámê pē ghêlî dēpwo a kwo, a nuu ghi nódo doo a ya, lémi ngê u ngwo nyinê pyódu noo. ²⁵ Kwo, M:aa. Kwo, Kn:aadi te kópu lama daa tóó. Kwo, Mgîdî u yoo yi lama d:ii

tóó, ngmênê a lama nye tóó, ala yéli yi lama ala kópu mye tóó, nyóó nyinê dy:ââ noo. ²⁶ Kwo, Ntênê ye nê kêma nyoo, ngakêmé ye my:aa chámê ngê, ngmênê ye am:aa a t̄papê, mu kópu u dîy:o nuu u pi ngê ntee noo a ya, nuu u yoo ngê yinté myepêdny:oo a ya, yi k:ii nmî nuw:o ngmîdî ngê pēchoo ya.

18

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

Mátiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luukî 22:47-53

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u Mî ka ngêpê chedê ngê, Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa t̄p:oo ngmênmî ngmópu, u pi Kidîlon, myângo ndîi ngmê u mênê nmî ch:iy:e dniye. ² Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi pini u lama yi myângo doo ya, mu kópu u dîy:o Yesu ngê Njudas u k:ii daa ng:êêntómu y:i núw:o nmoo. ³ Wod:oo Njudas ngê yi mgîdî ngê y:i a pyw:ee nmoo. Yoo ngmê yi kada doo kwo. Yi yéli yi vy:o Lóma lede yilî doo kwo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi vy:o myednye kwo. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ii yi yéli y:oo a dy:ââ tumo. Yi kaa taa a núw:o tumo, yi pywápê dmi yi lam dé myedê núw:o tumo, nmo u ngwo a lee dniye. ⁴ Yesu u lama yaa wo, apê, Daa kêmakêma kópu yilî yintómu a nga a d:uud:uu ngmê, wod:oo ye loo, yepê, N:uu ka nmye vwuwo té? ⁵ Kwo, Yesu, pini n:ii Nasalet pi. Yesu ngê yepê, Ala nê vyîlo, a chóó n:aa tóó. Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi vy:o doo kwo. ⁶ Yesu ngê Chóó Lémi u pi dini ghi n:ii ngê ye vvu, yepê, A chóó n:aa tóó, u ngwo ngwéti dniye, wod:oo a mbee ngópu, yoo woni tēpê mbêmê t̄palê dniye. ⁷ Myombó Yesu ye mē póó wo, yepê, N:uu ka nmye vwuwo té? Kwo, Yesu, pini n:ii Nasalet pi. ⁸ Yesu ngê yepê, Wunê nmye kîdî vyi, Ala nê vyîlo, a chóó n:aa tóó. Yepê, Pini n:ii ka nmye vwuwo té, kîdmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê a p:uu ndiye pyu knî yi p:uu kêê nangmê yé, dpî dy:ââ tóó. ⁹ (Yi kópu ye vvu, mu kópu u dîy:o u Mî ka kópuni vvu, ndê kópu ngê pyaa

* 17:15: 2 Tes 3:3 * 17:19: Hipîlu 10:10 * 17:21: Nkal 3:28 * 17:22: Dpodo 4:32

we, kwo, M:aa, yélini a ka nyinê kpo yi l:âmo dèpêngmê ngópu.)

¹⁰ Saimon Pita ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdí, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede u pi Mélika, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ¹¹ Yesu ngê Pita ka kwo, Naa u dópo mênê mē kédi. Kwo, Lukwe, u yi nga a kwo, M:aa ngê dono u mbwaa n:ii a ka a kpo u wépi nî puwâ? Kwo, Kêle, n:aa ndanî.

Anas u ngîma Yesu u ngwo mî kaa ngópu

¹² Lede yoo yi kada pini ngê yepê, Mgîmî yó, yedê ngê kudu yó, wod:oo lede knî y:oo Nju tpémi yi k:ii Yesu mgîmî ngópu, kóo dè kudu dumo, ¹³ Anas ka mwiyé núw:o ngópu, pini n:ii tp:oo módó Kayapas ngê nyââ. ¹⁴ Kayapas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, yi m:aani ngê. Yi Kayapas ngê Nju tpémi yi kada pini knî ye mwiyé a vyu, yepê, Maa mb:aa ala, pi ngmîdi pi yintómu yi l:êê dîy:o paa pw:oo we. *

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê.

Mátiyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luukí 22:55-57

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, Njedusalem núw:o ngópu, Saimon Pita k:ii nyipu yâmuyâmu dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo dini ghi n:ii ngê Yesu km:êê ngópu, Pita kuwa nê kuwo ngê, a k:ii nmî kee dniye, mu kópu u dîy:o kada pini u lama noo ya. ¹⁶ Myombó mênê diyé wo, keñe dmââdíni ngê doo t:âât:ââ, kwonê, Kî pini a kmini. ¹⁷ Pita yedê kee wo, yi dmââdí ngê kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê kwo, Nyââ, nê kuu. ¹⁸ Yi dini ghi ngê nkuwo ndîi ngê pyodo, wod:oo ndyuw:e ngmê kpê ngópu, yi ngomo chóo u dpodo pyu yoo, Chóo Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi k:ii, ndoo chedê dnye kwo. Pita yi vy:o myimî ghê wo, myedoon:aa ndê vyîlí.

Anas ngê Yesu u ngwo doo poopoo

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luukí 22:66-71

¹⁹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Yesu ka p:uu ndiye pyu knî yi l:êê dîy:o doo póo,

kópuni nmo doo tpapê dé yi l:êê dîy:o u kwo myedoo póo. ²⁰ Yesu ngê kwo, Pi yilí yi ngîma nîmo danêmbum. Kwo, Nju tpémi kwéli wunê wó ngê, Chóo Lémi u ngomo k:oo, ngêpê ngomo knî yi k:oo, y:i ye nîmo a danêmbum. Kwo, Tumu kópu d:ooongmê vyu. ²¹ Kwo, Lukwe dîy:o nye p:oop:oo nê. Kwo, A kópu dyuu n:ii knî y:oo ny:ee tumo, ye ngî péé, yi kópu yi lama a pyede. ²² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu yi vyu, lede ngmê ngê kopwe u te knâpwo puwâ, kwo, Lukwe dîy:o nmî kada pini u dnye nye vye. ²³ Yesu ngê kwo, Pi knî ye kópu dono w:aangmê vyu, ye ala léma ye yi kópu yuu pîcha y:oo. Kwo, Ntênê n:aa mbumu, lukwe dîy:o kopwe a te knâpwo chi puwâ.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Anas ngê Kayapas ka Yesu dy:ââ ngê. Yedê kwulo daa pywáí ngópu, p:uu modoo ya.

Pita ngê Yesu u ngwo mēdê wópu ngê

Mátiyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luukí 22:58-62

²⁵ Yi dini ghi ngê Pita ndoo chedê modoo kwo. Pi ngmê knî y:oo kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê a wópu ngê, yepê, Nê kuu. ²⁶ Pita ngê pini n:ii ngwene ngópu, yi pini u mbwó kada pini u dpodo pyu ngmê, ndoo chedê myedoo ya, Pita ka kwo, Ndo apê nyi vyîlo, wu pini p:uu myângo vy:ó kídí m:uu ngi. ²⁷ Pita ngê mēdê wópu ngê, wod:oo kēmkēm ka wo.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-20; Luukí 23:1-5,13-25

²⁸ Kââdí dini ghi n:ii ngê a kee wo, Yesu Kayapas u ngomo k:oo a pw:ii ngópu, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu. Nju tpémi yi kada pini yoo Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, mu kópu u dîy:o apê, Daa Nju pi u ngomo. Apê, Nmo koko té, ye dono pee nmî p:uu ngma a kelekele, Chóo Lémi ka dono ngê nmo pyodopyodo té, yed:oo Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté doo u ntââ daanmî ma. ²⁹ Yi Nju tpémi Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, wod:oo kuwa ye a pwii wo, yepê, Wu pini ngê ló dono kópu ngmêdê d:uu? ³⁰ Paléti ka kwo, Dono kópu wodaa d:uu ngê, ye nga daapód:oo núw:o.

* 18:14: Njon 11:49-51

³¹ Paléti ngê yepê, Núw:o yó, nmyi chóo nmyi dêêpî kópu dyuu mbêmê nyi kóté kalé yó. Kwo, Machedê. Kwo, Wunê kudu kóté kwolo, ala d:o pw:oo we. Kwo, Ngmênê pi vye nmo nmyi kwódu ngópu. Kwo, Nmyi l:êê ghi mbêmê nyi vya ngi, kîdosi ñedê nyi t:ee ngi. * ³² (Yesu ngê kópuni wunê a vyu, nmopê, Tââ wa km:êê nê, u pwopwo p:uu kîdosi ñedê u ngwo doo danê, yi kópu Nju tpémi y:oo ala ngwo d:uu ntiye ngmê.) * ³³ Paléti u ngomo k:oo mē diyé wo, lede knî ye yepê, Yesu al:ii a núw:o yó, wod:oo u kwo núw:o ngópu. Yesu ka kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? ³⁴ Yesu u kwo póo wo, kwo, Ye kópu ñyóo mênê cha ngi, ó pi knî y:oo nga y:oodê vyi ngmê? ³⁵ Paléti ngê kwo, D:aa Nju pi. Kwo, Ñyóo ñyoo knî y:oo, yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii y:oo a ka da núw:o ngi. Kwo, Ló dono kópu ngmêchi d:uu? ³⁶ Yesu ngê kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. Kwo, W:aa dyámê pē u king ntee pini, ye a dpodo pyu yoo a l:êê dîy:o pî l:êê té, Nju tpémi y:oo daapaa mgîmî nê. Kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. ³⁷ Paléti ngê kwo, Mumdoon nyi king? Kwo, Yi kópu awêde dî ny:oo. Yesu ngê kwo, Ñyóo ñuw:o ngê chi vyi, nyimo, Nê king. Kwo, Ngmênê ala kópu mu ngmîdi u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nî pyodo, nê, Pi knî y:oo ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ paa m:uu y:e. Kwo, N:ii knî y:oo ndê kópu knî yi maa a kîgha ngmê, a dnye y:oo nyêmi ngmê. * ³⁸ Paléti ngê kwo, N:uu u ntââ, ndê kópu dé yi kn:ââ dpo pyw:oo? Wod:oo Paléti kuwa mē pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo. ³⁹ Yepê, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê mbwa k:oo tpémi yi vy:o pi ngmên:aa pw:iipw:ii ngê. Yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi king nî pw:ii? ⁴⁰ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Daa ye pini. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. (Yi Mbadapas Lóma lede yoo yi p:uu mwiyé dpîmo a l:êê, mbwa k:oo u ngwo kee wo.)

19

Paléti Yesu u pw:iipw:ii ngê u ngwo dêê wo

¹ Wod:oo Paléti ngê lede knî ye yepê, Yesu núw:o yó, yedê kpê dmi ngê nyi kpaka yó, wod:oo mî kpaka ngópu. ² Lede knî y:oo Yesu dnye yumuyumu, noko yipu, King knî yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóo diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Kpîdí pee mb:aa ngmê, king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpîdí pee mtyemtye u mbwo ngmê t:ee ngópu. ³ U kuwó dini ghi ngê u kwo dnye lêpî, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmíkó nmî mãawe ndîi, Nju tpémi yi king, u nkwo dnye vye.

⁴ Paléti kuwa mēdê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini ngomo k:oo nmye mēnîné pw:iipw:ii, nmyi ngîma n:aa kapî, mu kópu u dîy:o nmyi lama paa yaa we, u kn:aadi te kópu d:oo ngmê pyw:ângo. ⁵ Wod:oo Yesu kuwa a pw:ii ngê, yi kóo diidii dmi mbêmê modoo ya, kpîdí mb:aa u mbwo myedoo ya. Paléti ngê Nju tpémi ye yepê, Yi pini ala. ⁶ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, dpodombiy:e mbwó dniye, Paléti ka kwo, Kîdosi ñedê t:ee ngi. Kwo, Daadî ya. Wod:oo Paléti ye nod:e wo, yepê, Yi kópu nmyi lama ma tóo. Yepê, Nmyi chóo nuw:o yó, kîdosi ñedê nyi t:ee yó. Yepê, U pwopwo u kópu d:oo pyw:ângo, daa tóo modaa tóo. ⁷ Nju tpémi y:oo Paléti ka kwo, Nmî dêêpî kópu alanté, Pini n:ii ngê Chóo Lémi u pi k:omodanê ngê dpî vyi, yi pini anyi vy:a. Kwo, Ye pini ngê chóo u komo ngê ala kópu vyu, Nê Chóo Lémi Tp:oo. Kwo, Daadî ya, pw:oo we. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu nyongo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé wo, ⁹ u ngomo k:oo mē kee wo, Yesu ka kwo, Ló y:i nyinê ndê wo? Yesu ngê kópu u kwo daa vyu. * ¹⁰ Paléti ngê kwo, Lukwe dîy:o kópu a ka daanyi vyi. Kwo, Lama daa tóo, a kêê k:oo nye kwo? Kwo, Ye n:aa tpapê, Vya yó, yed:oo a vye ngi. Kwo, Ye n:aa tpapê, N:aa pw:iipw:ii, ye kêê nga daawa t:ee ngmê.

¹¹ Yesu ngê kwo, Pini n:ii nmî pwo a tóo

* **18:31:** Dpodo 18:15
Mát 27:12; Luukí 23:9

* **18:32:** Njon 12:32-33

* **18:37:** 1 Tim 6:13

* **19:7:** Lev 24:16; Njon 5:18

* **19:9:**

nmî kada pini ngê wodaa pyódu nyoo, ye ngêê k:oo daapîdí ghê. Kwo, Yi pini u dnye chuu nyongo, módó nye kpadakpada nê. Kwo, Yélini y:oo nga da núw:o nê yi dnye dmi yichi ny:oo, dono u ngwo chi d:uu. Kwo, Ngmênê yi yéli yi dono d:ud:umbiy:e ndî. * ¹² Paléti ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, d:ud:umbiy:e u yi u ngwo doo kwo, Yesu ní pw:ii, ngmênê Nju tpémi dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Ye pini ngê apu, Nê king. Kwo, U yi u ngwo a kwo, Pini n:ii nmî king ndî ngê wunê tóó, Lóma, u d:aa nê kâádí. Kwo, Yinté pini king ndî p:uu a d:uu yédi. Kwo, Ye pini nye pw:iipw:ii knomomê, ye king ndî ngê yi kópu wa a ny:oo, doo u nuu u pi ngê anyi pyódu. * ¹³ Paléti ngê yi kópu yi nyongo, Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, pi kwéli dpîmo kóté kîgha dé, y:i núwo. (Yi kéli ghê chêêpî u kadakada mwiye yé tumo, Nju tpémi yi dnye ngê u pi Nkapata.) ¹⁴ Wéni n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u l:êê díy:o tpile yilí dnye wiyewiye, yi wéni ngê yi kópu yilí u ngwo pyodo. Kâádí mââ kéli dini ghi ghêlî daa yó, Paléti ngê Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, Nju tpémi ye yepê, Ala nmyi king. ¹⁵ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Pw:oo we. Kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi. Paléti ngê yepê, Mumdoon nmyi king kídosi nédê waní t:oo? Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo kwo, Nmî king mu ngmidi, king ndî n:ii Lóma wunê tóó. ¹⁶ Wod:oo Paléti ngê lede kní ye yepê, Yesu núw:o yó, kídosi nédê nyi t:ee yó.

Yesu kídosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luukí 23:26-43

Lóma lede kní y:oo Yesu núw:o ngópu, ¹⁷ Njedusalem a kuwo ngópu, ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dînê. (Nju tpémi yi dnye ngê Nkolkota.) Maa p:uu Yesu ngê u kídosi chóó doo dnyinêdnyinê. ¹⁸ Yi mbwini mbêmê Yesu kídosi nédê mí t:ee ngópu, pi u nkîgh:ê mē miyó kídosi nédê t:ee dumo, u wéni pee ngmê t:ee ngópu, u t:anê pee ngmê t:ee ngópu, Yesu yi kéli ghê kídosi nédê doo ya. ¹⁹⁻²⁰ Paléti ngê u

dpodo pyu ngmê ka kwo, Yesu u nt:u kópu d:êê ngi, apií, Yesu Nasalet pi, Nju tpémi yi king. Yi pini ngê yi kópu dyuu pyolo d:êê ngê, Nju dnye ngê d:êê ngê, Kídiki dnye ngê d:êê ngê, Lóma dnye ngê mye d:êê ngê. Yi kópu dyuu Yesu u pwo kídosi nédê t:ee ngópu. Nju tpémi yilí kní y:oo yi kópu dyuu a kp:aa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem u nkîgh:ê Yesu kídosi nédê mí t:ee ngópu, daa kuughê. ²¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo Paléti ka kwo, Lukwe díy:o chi d:êê, Nju tpémi yi king. Kwo, Alanté wochi d:êê, Kí pini ngê apu, Nê Nju tpémi yi king. ²² Paléti ngê yepê, Kópuni dí d:êê, muchoo ya. Yepê, Daaní ngmêê.

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu kídosi nédê t:ee ngópu, lede kní y:oo u kpídí yêê tumo, tpile dyuu páadi ngê pyódu ngópu, lede ngmê u tpile dyuu ngmê. U kpídí ngmê mb:aamb:aa, kpídí d:umu daadî, kéli ghê daa dmy:ee ngmê. ²⁴ Lede kní y:oo noko yepê, nangê chaa, ng:oo kmêle, n:uu ngê wunê ng:êênî. Kópuni nmî Mí u puku yedê a tóó, yi Lóma lede páadi kní y:oo daa yi lama yi kópu ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A tpile dé yêê t:oo,

A kpídí mb:aa u díy:o mye ng:oo té. *

²⁵ Yesu u kídosi u nkîgh:ê pyââ páadi yi k:ii nmee kwo, Niye mbwémi Yesu u pye miyó, Méli Kílópas u kpâm pyolo, Méli Makídala pyââ podo. * ²⁶ Yesu ngê u pye a nkîgh:ê módu, kwo, Niye. Kwo, Kí n̄m:ee. ²⁷ A ka pē, Kí mye, u kwo mb:aamb:aa ngê chi vwuwo. U kuwó dini ghi ngê u kwo noo vwuwo, a ngomo k:oo doo kwo.

Yesu kídosi nédê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luukí 23:44-49

²⁸ Yesu u lama doo ya, A dpodo yilí yintómu daa kêmakêma n:aa chedêchedê. U yi u ngwo doo kwo, Kópuni puku yedê a tóó ní ntiye, wod:oo yepê, Mbwaa a nga dé chópu. * ²⁹ Wain d:ââ y:i ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê tpênê n:êê ngma a ngêêdí, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi nédê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê. * ³⁰ Yesu ngê

* **19:11:** Njon 10:18; Dpodo 2:23; Lóma 13:1 * **19:12:** Luukí 23:2; Dpodo 17:7 * **19:24:** Psalm 22:18 * **19:25:** Mát 27:55-56 * **19:28:** Psalm 22:15 * **19:29:** Psalm 69:21 * **19:30:** Njon 4:34

yi wain yi ndââ, yepê, Machedê, wod:oo mbodo k:ame a ghê wo, pwene. *

Yesu u ngwo dmya ngópu

³¹ Wéni n:ii ngê Yesu pwene, yi wéni Pídaidé, womumo líme wo ndîi ngmê, ntóó yi wéni ngê kídosi ínedê daapêdoo ya. Yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi yi kada pini knî ngmê Paléti ka lee dniye, kwo, Yélini kídosi ínedê a pyede, u ntââ yi kpâlî dmi wa pwaa t:oo, límílímî ngê u ngwo paa pw:oo dniye, yed:oo awêde mîpaa kmênê téne. *
³² Wod:oo lede yoo lee dniye, Yesu u nkígh:ê kídosi ínedê n:ii dê dpîmo ya, yi kpâlî páádi knî pwaa tumo, ³³ ngmênê Yesu u kídosi chedê y:i ní dniye, yi vyyu dniye, apê, Até dê pw:onu, wod:oo kpâlî dê mēdaa pwaa dumo. ³⁴ Lede ngmê ngê u kaa a ngêêdí, Yesu podo pee dmi kêpa dóó, u kaa yedê pēêdí ngê, wêê mbwaa kwodonkwodo a mbêpê knopwo. ³⁵ Yi kópu yilî a chóó a ngwolo dê y:oo ní módu, ntênê dí d:êê té, mu kópu u díy:o yi kópu knî ye paa kēlímî mbê dmyeno. * ³⁶⁻³⁷ Lede knî y:oo daa yi lama puku yedê kópu miyó ntiye ngópu, ngmê alanté, Dínê daangmêwa pwaa ngmê, woni alanté, Pini n:ii wa dmya ngmê, pi knî y:oo adnyî y:enê. *

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luukî 23:50-56

³⁸ Pi ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi pini Yesu ka myedpîmo kēlímî, ngmênê tumutumumu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye dpîmo nkíngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, yed:oo yi Njósép Paléti ka loo, kwo, U ntââ Yesu ntóó wan:uu kmênê. Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Yesu u kídosi chedê nmo a loo, ntóó nmo ngópu. * ³⁹ Pi m:uu nmo myeda loo, u pi Nikódimês, pini n:ii Yesu ka mgídî vy:o mwiyé a loo. Yi pini ngê, u dpodo pyu knî yi k:ii mtyîmî ntee tpile péé knî ngma a núw:o ngópu, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile péé dmi yi dîngídîngî ndîi. * ⁴⁰ Yi mâawe dê y:oo yi mtyîmî ntee tpile Yesu ntóó p:uu dpîmo temî, kpídî ngê ntóó u nkwo dpîmo a kmongokmongo, mu

kópu u díy:o nmî Nju tpémi nmî pi ntóó kmênêkmênê yinté a tóó. ⁴¹ Yesu kídosi ínedê kwéli pwene u nkígh:ê myângo ngmêdoo ya. Yi myângo vy:o kpomo kamî ngmêdoo ya, wunê pi ntóó y:i daangmê kmênê ngópu. ⁴² Yi lémi dê y:oo Yesu ntóó yi kpomo u mênê kmênê ngópu, mu kópu u díy:o mgídî doo a ghayghay, doo u ntââ kuughê daapî núw:o ngópu.

20

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luukî 24:1-12

¹ Sandé mw:aa mgídî vy:o, Méli Makídala pyââ kpomo chedê yi loo, Yesu kwéli kmênê ngópu. Apê, Chêêpî pââ ndîi n:ii kpomo t:âmo kaa ngópu, apê, Lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo. ² Wod:oo mbêpê a puwâ, Saimon Pita k:ii mdoo nye a núwo, nyepê, Nmî Lémi ntóó kpomo u mênê kédê ngî ngmê, kwéli d:uu yé ngmê, nmî lama daa tóó. ³ Pita k:ii kpomo u chedê nyi lee knopwo. ⁴ Maa p:uu nipi nyipu mbêpê, mbêpê tédê Pita nê kuwo ngê, kpomo u chedê mwiyé n:uu ta, ngmênê kpomo u mênê ghêlî dípî kee wo. ⁵ Kpomo u mênê nê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpídîni t:ee tumo, ní m:uu too. ⁶ Pita dini ghi n:ii ngê ta, yi ngwo kpomo u mênê kee wo, kpídî mye m:uu too. ⁷ Kpídîni ngê mbodo a kmongo ngópu, apê, U mo mu tóó, kmongo ngmê. ⁸ Myenté kpomo u mênê my:aa kee wo, yi kópu knî y:aa m:uu too, ala kópu ka u ngwo ní kēlímî mbê wo, nê, Nmî Lémi kēda pyidu. ⁹ Yesu u pyidepyide p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi ngwo ghêlî dpîp:o w:ee too. ¹⁰ U kuwó dini ghi ngê p:o m:ee diyé knopwo.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Mak 16:9-11

¹¹ Méli kpomo chedê doo kwo, doo mbê. Kpomo u mênê yedê tepe mbê wo, ¹² enjel miyó módu, yi kpídî dê kpaapîkpaapî dê. Yesu ntóó mwiyé kwéli doo ya, yi kēlî ghê dpîmo ya, mbodo kwéli yé ngópu, woni yi doo ya, woni yu dmyîno doo ya. ¹³ Ngmê ngê Méli ka kwo, Lukwe díy:o nye mbê.

* 19:31: Deut 21:22-23 * 19:35: Njon 21:24 * 19:36-37: Ex 12:46; Tpyuu 1:7 * 19:38: Njon 7:13; 12:42

* 19:39: Njon 3:1-2 * 20:14: Luukî 24:16; Njon 21:4

Yepê, Nmî Lémi ntóó até da ngî ngmê, anyi d:uu yé ngmê. ¹⁴ Wod:oo Méli yi diyé wo, Yesu yi módu, ngmênê daa myââ. * ¹⁵ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Kwo, N:uu ka nye vwuwo? Méli ngê apê ngmênê, Myângo u y:enê pyu ye kwo, kwo, Ala pini ntóó dmyinê ngî ngmê, kwéli dmyin:a a yé ngmê a ka vyi ngi, n:aa lèpî, ntóó mênîn:aa ng:êênî. ¹⁶ Yesu ngê kwo, Méli. Yi ngwo dini ghi ngê Méli ngê myââ, apê, Kîngê Yesu. Nju dnye ngê kwo, Laponi, u nt:u kópu nmîné nmo, Nmî Lémi. Wod:oo Yesu u nkîgh:ê loo. ¹⁷ Yesu ngê kwo, Kalê nédi, mu kópu u dîy:o M:aa ka d:ongê kee wo. Kwo, A mî mye nmyi Mî, a yâpwo mye nmyi yâpwo. Kwo, Yi pini ka n:aa koko. Kwo, A mbwó knî ye yi kópu dp:uu vyi ngi. * ¹⁸ Wod:oo Méli Makîdala pyââ nmo a loo, nmopê, Nmî Lémi kîdî m:uu. Méli ka kópuni a vyi too, nmo mîné nté too.

Yesu u ngwo nmî módu

Mátiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luuki 24:36-49

¹⁹ Yi Sandé ntumokwodo n:ii knî yi kii Yesu p:uu nmeé ndiye, ngomo k:oo nmeé kwo. Keñe nmo kuwo too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ye nmî nkîngê mbê dniye. Wod:oo Yesu anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkîngê. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê kóó dê nmî ngópu tpyé doo, kaa kwéli dóó ngópu, nmî ngópu mye tpyó. Dini ghi n:ii ngê nmî myââ, nmî gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. * ²¹ Myombó Yesu ngê nmopê, Namê nkîngê. Nmopê, M:aa ngê dyámê mbêmê ntee a dy:ââ noo, pi knî ye yinté u nkwo n:aa dyede nmyo. * ²² Wod:oo Yesu nmo kó wââ mbê wo, nmopê, M:aa u Ghê Dmi nmyi mênê dí yé. ²³ Nmopê, N:ii yi dono wanmyi chedê t:oo, M:aa ngê yi dono u mbodo kn:ââ vwuwo wa kéé té, mēdaawa a ngî té. Nmopê, N:ii p:uu M:aa u Ghê Dmi mbêmê ala kópu wanmyinê w:ee ngmê, anye, Kî pini ngê u dono dē mgîmî té, mēdaawa kéé té, nmopê, yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nono knî y:oo

dê dyênê ngi, ye yi pini u dono M:aa ngê u mbodo kn:ââ vwuwo daawa kéé té.

Tomas ngê Yesu u ngwo módu

²⁴ Wéni n:ii ngê Yesu nmî módu, nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini nmî vy:o dēpwo kwo, * ²⁵ wod:oo dini ghi n:ii ngê Tomas nmî módu, kwonmo, Nmî Lémi kudu m:uu. Tomas ngê nmopê, Kpêêpî u kwéli kóó dē yi p:uu daanî m:uu knomomê, a kēêpyââ yi kwéli p:uu daanî yé knomomê, kaa kwéli dóó ngópu a kēê y:i daanî yé knomomê, ye daanî kēlîmî mb:anê.

²⁶ Wiki ngmidi mî loo, Tomas u k:ii ngomo k:oo nipi nmeé kwo. K:omo tpile keñe nmo kuwo too, ngmênê Yesu anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, Nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo. ²⁷ Tomas ka kwo, A kēê dē ngî m:uu dé, ngēêpyââ yi p:uu kēdi, a podo pee dmi kēpa ngēê mye yé. Kwo, Lukwe dîy:o d:ii kēlîmî. Kwo, Chi kēlîmî. ²⁸ Tomas ngê kwo, A Lémi, nyi nmî yâpwo ndēndē. ²⁹ Yesu ngê kwo, Wochoo m:uu noo, daapîchi kēlîmî mb:anê. Kwo, Yélini a ka adnya a kēlîmî, k:omo tpile daawa m:uu nê, a ka amyednya a kēlîmî, yi yéli yi gha dmi M:aa ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu té. *

Kópuni u l:êê dîy:o ala puku dmi nî d:êê ngê

³⁰ K:omo tpile Yesu ngê mbwudu yilî nmî ngópu chópu, ngmênê ala puku yedê pyile njini nî d:êê ngê. * ³¹ Nî d:êê too, mu kópu u dîy:o ala kópu ka paa kēlîmî mbê dmyeno, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada pini ngê pyódu ngê, yi pini Yesu, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo. U ya a nga a kwo Yesu ka kēlîmî mbê dmyeno, u pi mbêmê ghê kamî u ngwo pēdê pyw:ee yó. *

21

Yesu pyolombó u ngwo nmî módu

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê chóóchóó nmî ngópu mē tpyó. Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lēê u nkîgh:ê nmeé ya, yi kópu nmo u ngwo pyodo. ² Nmî pyudu nmeé ya Saimon Pita ngmê, Tomas myomo, pini n:ii u mbwó

* **20:17:** Lóma 8:29; Hipîlu 2:11-12 * **20:20:** Njon 19:34; 16:22; 1 Njon 1:1 * **20:21:** Njon 17:18 * **20:24:** Njon 11:16; 14:5 * **20:29:** 1 Pita 1:8 * **20:30:** Njon 21:25 * **20:31:** Njon 3:15; Lóma 1:17; 1 Njon 5:13

k:ii nipi taa knopwo, Nêtányiel pyolo, Kéna pi, Nkálili Wee u kwo p:aaani n:ii a tóó, a mbwó k:ii nye podo limo, Yesu p:uu ndiye pyu mê miyó yi k:ii. ³ Saimon Pita ngê nmopê, Vyuwó tédê n:aa lêpî. Kwonmo, Nmî k:ii lee kmêlé. Wod:oo dinki k:oo nm:uu wo dniye, munmeen:aa vyuwó. Yi mgîdí nmo dyé ngê, pwoo k:oo te dèpê gho. ⁴ Mw:aamw:aa dini ghi ngê Yesu tii vyuwo nmî módu, ngmênê pi daa myââ. ⁵ Nmopê, Kî tpókni. Nmopê, Pwoo k:oo te doo gho? Kwonmo, Nyââ, te doo gho. * ⁶ Nmopê, Nmyi pwoo dinki mwada pee kée yó, y:i knî ngmê wunê wupwo. Wod:oo pwoo dinki mwada pee nmî kée ngê, te yilí a gho, doo u ntââ pwoo dinki k:oo daap:ono pèédí ngê. * ⁷ Pita ka kwonoo, Kî nmî Lémi vyílo ye kwo. Saimon Pita ngê yi nyongo, apê, Nmî Lémi ye kwo, wod:oo u paa kpídí u paa ngmê t:àngo, tpuu a ndê ngê, kpé lêê u kwo mbêka wo, Yesu ka cháâcháâ mî kee wo. ⁸ Dinki k:oo a kuwo nmoo, nmîné pwoo nmee a paapaa. Yesu kwéli doo a kwo daa kuughê, pwoo y:i nm:uu tédí ngê. ⁹ Dini ghi n:ii ngê lyoko nmî tee dniye, nê, Yesu ngê ndyuw:e ngmê atédê kpê, te ngmê nk:êêní, mbîdédi knî my:oo kwo. ¹⁰ Yesu ngê nmopê, Te n:ii da ghêpê dmi, knî ngma a núuw:o yó. ¹¹ Saimon Pita dinki kn:ââ ghê nmo a loo, pwoo nipi lyoko nmo pèédí ngê. K:omo tpile te ndíi yono y:a limo y:a mê pyile y:i a ghê, ngmênê pwoo daa chaa ngópu. ¹² Yesu ngê nmopê, A pwiyé dmyeno, nté anyi ma yó. U kwo nmî nkîngê mbê dniye, u kwo mēdaap:oo póó dniye, Nyi n:uu, mu kópu u díy:o nmî lama doo ya, Kî nmî Lémi. ¹³ Wod:oo Yesu ngê mbîdédi a ngêédí, nmo a kpo, te nmo myedê kpo.

¹⁴ Yesu ngê yinté chóóchóó pyolombó nmo a kēma ngê, kpêêní mwâ a pii wo. *

Yesu Pita k:ii u ngwo dpîmo danêmbum

¹⁵ Kmaapî yinmo kéli ngê, Yesu ngê Saimon Pita ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoó kî yéli yi nódo a nuu ghi dnyinté a tóó, ngmênê nyi mu ngmîdi a nuu ghi ndêndê ngê nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó nê, nuu ghi a nódo ka tóó.

Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono. * ¹⁶ Myombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, A nuu ghi nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi y:enê. * ¹⁷ Pyolombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoó a nuu ghi nódo a tóó? Pita u nuw:o dono ngê pyodo, mu kópu u díy:o Yesu u kwo pyolo póó wo, kwo, A nuu ghi nódo a tóó. Yesu ka kwo, A Lémi, kópu yilí yintómu lama ka pyede. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono, mb:aamb:aa ngê cha a chedêchedê y:amîy:amî dé. ¹⁸ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Dini ghi n:ii ngê pi mgêmî ngê nyoo a ya, malêti maa nyimo t:emî, nuw:o ngê ghini u pi dpîmo tpapê, y:i nyimo lêpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê vy:enevy:ene kêpa anyin:aa kwo, pi ngmê ngê yedê nedê amî t:ee ngi, ghini u yi nga daadí kwo, y:i wa núuw:o ngi, ngêê dē y:i wa chámê dē, u ngwo wa km:êê ngi. * ¹⁹ Kwo, Cha a nj:ii nê. Yesu ngê Pita u pwopwo u maa yinté nmo a kēma ngê, u ngwo nmo w:ee ngê, nê, Pita ngê Chóó Lémi u pi yi pwopwo tédê wa knî.

Kópuni Yesu ngê a p:uu vyu

²⁰⁻²¹ Pita u kuwó yi diyé wo, yi m:uu noo, apê, Pini n:ii Yesu u nuu u pi ngê a tóó, mu kwo. Apê, Kmaapî tédê Yesu ka vyílo yi póó wo, kwo, N:uu ngwódo ngê angmê ghê. Wod:oo Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, Kî pini ngê lukwe ngmêwa pyódu? * ²² Yesu ngê kwo, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Kî pini choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe díy:o yi kópu p:uu nye nuw:o. Kwo, Cha a nj:ii nê. ²³ Kópuni Yesu ngê Pita ka vyu, yi kópu u l:êê díy:o Yesu u yoo knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Nê daawa pw:onu. Ngmênê Yesu ngê daa vyu, Nê daawa pw:onu. Ala kópu yi vyu, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Nê choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe díy:o yi kópu p:uu nye nuw:o.

A kuwókuwó kópu

* **21:5:** Luukí 24:41 * **21:6:** Luukí 5:4-7 * **21:14:** Njon 20:19,26 * **21:15:** Mát 26:33 * **21:16:** Dpodo 20:28; 1 Pita 5:2 * **21:18:** 2 Pita 1:14; Njon 13:36 * **21:20-21:** Njon 13:23-25 * **21:24:** Njon 19:35

²⁴ Yi kópu yilí a ngópu pyodo, a ngwolo
dê y:oo m:uu tumo, u ngwo dî d:êê té.
K:omodanê kópu d:oongmê d:êê ngê. *

²⁵ Yesu ngê kópu mê yilí d:uu ngê. Yi kópu
yilí yintómu w:oo d:êê too, pi knî ye doo u
ntââ ngê paa pyódu, daapêdê kp:aa t:oo.

Wu u dî. *

---

* 21:25: Njon 20:30

YESU U DYÉPI YOO YI DPODO

Yesu u yoo yilí ngê u ngwo pyodo, ala u danêmbum. Nkéli dnye ngê u pi Acts, Misima dnye ngê u pi Toualali, nmînê nmo, Yesu u dyépi yoo yi dpodo. Pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, Antiyóka pi, yi pini kpeede ngê doo ya. Dye ghi knî ngmê ngê Póól dpîmo yâmuyâmu, yi kópu u l:êê díy:o ala kópu yinê d:êê ngê, apê, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótídési nmî lee dniye. (Dpodo 16:11)

Mâawe ndîi ngmê, u pi Tiyopilas. Luukî ngê u yi doo kwo, Tiyopilas ngê Yesu u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pêdê w:ee ngê. Yi kópu u l:êê díy:o Luukî ngê u puku miyó d:êê ngê, ngmê Yesu u danêmbum, woni ala puku, u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Nmî lama mb:aamb:aa ngê daa tóó, Luukî ngê ala puku ló m:aani ngê a d:êê ngê. Ndoo apê Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ 28 mî loo, Luukî ngê ala puku u ngwo a d:êê ngê. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mê 9 mî loo, Lóma tpémi y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu. Yi m:aani 70, ala ngwo 1970 u pwo.

Luukî ngê Tiyopilas ka u puku dê yi kakême u ngwo chámê ngê

¹ Mw:ââkó Tiyopilas.

Ala kópu yilí a mwiyé mwiyé puku yedê nî d:êê ngê, Yesu ngê kópuni yilí d:uu ngê, myenté pi knî yi nuwo kópuni yilí kwólu, u dí, wéni n:ii ngê u Mí ka mî kee wo.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye chóóchóó u ngwo ye a kêma ngê

² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mêda pii wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngópu, u dyépi knî ye u kópu yilí a kuwo ngê, yélini mwiyé a ngmîdi ngê. * ³ Yi dpodo p:uu wo podo y:a chedê ngê, daa ng:êêntómu chóóchóó ye dpîmo a kêmakêma, wod:oo yi lama mb:aamb:aa ngê yaa wo, apê, Kî pini ndêndê ngê mêdê pii wo. Yi dini ghi ngê

* **1:2:** Luukî 24:51 * **1:3:** Luukî 24:36-49; Dpodo 10:41

Mát 3:11

* **1:7:** Mak 13:32

* **1:8:** Mát 28:19; Dpodo 2:32; 5:32; Epeso 3:16

Yesu ngê daa ng:êêntómu chóóchóó ye a kêma ngê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpîmo danêmbum. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nipi dnye ya, Yesu ngê yepê, Njedusalem kêdmyenêngê kuwo ngmê. Yepê, M:aa u yeedeyeede mwiyé dmyinê t:âât:ââ, kópuni p:uu nmye noo a danêmbum. Yepê, Yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. * ⁵ Yepê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo a kmênêkmênê dé, ngmênê mââ m:ii M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. *

Yesu u Mí ka u ngwo kee wo

Mak 16:19-20; Luukî 24:50-53

⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî yi k:ii nipi a wó, u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, W:êê tpémi y:oo ala kópu m:uu ka a vyi ngópu, apê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wa a ngee nmo, nmo Yisîléli tpémi nmî mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa yéli yi kada pini ngê am:oo pyaa dmi. Kwo, Yi kópu ala ngwo a pyodopyodo? ⁷ Yesu ngê yepê, Kópuni wa pyódu, M:aa ngê yi dini ghi u kópu chóó wa vyi. Yepê, Yi dini ghi nmyi lama daawa yââ. * ⁸ Yepê, M:aa u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê nmyi pwo wa a ghîi, yepê, d:ud:umbiy:e wa wêdêwêdê kalê nmyo, pi knî ye a p:uu u nkwo anmyin:aa danê, Njedusalem tpémi ye, Njuda tpémi ye, Samédiya tpémi ye, myenté dyámê ghi yintómu knî yi mbêmê. * ⁹ U danêmbum dini ghi n:ii ngê a kélí ngê, wod:oo Chóó Lémi ngê mbóó p:uu yi ngópu kmungo, apê, Nkalí too pee vy:o ad:uu t:iy:e.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê mbóó p:uu kee wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo yi ngwolo dmi dèpê y:ee ngópu, mbóó p:uu mudnye vwuwo, wod:oo pi yi nkîgh:ê miyó adí m:uu ngmê, yi kpídí dé kpaapíkpaapí dé. ¹¹ Yi tpódu y:oo yepê, Nkálili tpémi. Yepê, Lukwe díy:o al:ii nmye kwo té? Yepê, Lukwe anmye y:enê ngmê, mbóó p:uu? Yepê, Ye pini Yesu, pini n:ii nmyi ngópu dé kee, u Mí ka, yepê, mbóó p:uu u Mí ka ntee dé kee, díyo dyámê mbêmê yinté amêdê diyé. *

* **1:4:** Luukî 24:49; Njon 14:16-17; Dpodo 2:33 * **1:5:**

* **1:11:** Luukî 21:27; Tpyuu 1:7

Mêtayas ngê Njudas u d:aa u ngwo a kââdî ngê

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi knî y:oo mbu mbodo Olipi a kuwo ngópu, Njedusalem mê diyé dniye, daa ndîi máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu. (1 km.) ¹³ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yi ngomo ghi u mênê mî kee dniye, kwéli dnya a ya. Yi pi dmi Pita ngmê, Njon myomo, Njems pyolo, Andru podo, Pilipi limo, Tomas wono, Mbatolomyu pii, Mátiyu wolo, Njems Alipayas tp:oo tówo, Saimon yono, n:ii ngê u yi doo kwo, Lóma tpémi nmî ngm:ii kalê té, Njudas Njems tp:oo mê ngmê. ¹⁴ Dye ghi yintómu nipi dnyimo ngêpê, pyââ knî yi k:ii, myenté Méli Yesu u pye ghee knî mye yi k:ii.

¹⁵⁻¹⁶ Wo ngmê ngê pi yonoy:a mê myoy:a nipi dnye ya, yélini Yesu ka dnye kélîmî. Wod:oo Pita yi vy:o ghêêdî wo, yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi ka Njudas p:uu kópuni a vvyu, yi kópu Dépidi ngê puku yedê u nkwo a d:êê ngê, yepê, doo u ntââ Njudas ngê yi kópu daapî kn:aadi ngê, ndêndê ngê ntiye ngê. Yepê, Yi Njudas Yesu u kwódo ngê vyîlo yi ghê wo, dini ghi n:ii ngê Yesu mî mgîmî ngópu. * ¹⁷ Yepê, Njudas nmî vy:o pini ngmê, mu kópu u dîy:o Yesu ngê a ngmîdi ngê, u k:ii nipi nmîmo dpodo.

¹⁸ (Dini ghi n:ii ngê Njudas Yesu u kwódo ngê ghê wo, Nju tpémi yi mâawe ndîi knî y:oo u kwo yi ngópu, yi ye ndapî ngê Njudas ngê têpê ghi ngmê pwila ngê. Njudas ngê tpéé kópu vvyu, apê, Ayii! Yesu u kwódo ngê m:aa ghê wo. Wod:oo chóochóo mbwámê a nâkâ ngê, têpê mbêmê dyimê wo, daa pyiyé wo. Ntóó mbwó wo, km:oo pwaa wo, ñuknî a pwii wo. * ¹⁹ Njedusalem tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi têpê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têpê ghi, yi chóó yi dnye ngê, Akeldama.)

²⁰ Pita ngê yepê, Dépidi ngê wéti puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê,

U ngomo podo ngê paa pyaa we,

pi y:i daapîchoo ya.

Yepê, ala kópu myedê d:êê ngê, apê,

* **1:15-16:** Psalm 41:9 * **1:18:** Mát 27:3-10; Luukí 22:22 * **1:20:** Psalm 69:25; 109:8 * **2:1:** Deut 16:9-11

* **2:3:** Mát 3:11; Njon 3:8 * **2:4:** Njon 14:17; Dpodo 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17

Kn:aa pini ngmê ngê dpodo têdê u d:aa pêdê kââdî ngê, *

²¹⁻²² Pita ngê yepê, Pi ngmê ngê Njudas u d:aa modo kââdî ngê, pini n:ii u lama a tóó, Ndêndê ngê Yesu a pii wo. Yepê, Yi pini ngê pi knî ye choon:aa tpapê, Yesu ndêndê ngê a pii wo. Yepê, Alanté pini u ntââ, pini n:ii dye ghi yintómu nmî vy:o doo kwo, kn:ââ Njon ngê Yesu mbwaa paa mwo a kmênê ngê, u dí Yesu u Mî ka mî kee wo.

²³ U kuwó dini ghi ngê pi miyó a pyw:ee ngópu, Mêtayas pini dê Njósép Sapasî tp:oo, u pi mo a tóó, Njastas. ²⁴ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee dumo, Yesu ka dnye ngêpê, kwo, Mw:ââkó nmî Lémi, doo u ntââ ala pini dê daanmî chámê dê, ngmênê nyi u ntââ, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi gha dmi lama dé. Kwo, Pini n:ii nyinê ngmîdi ngê, kwo, nmî nuw:o nédê yimi a téní. ²⁵ Kwo, Yi pini nyépi ngê wa pyódu, nipi u k:ii anmî dpodo, Njudas u d:aa yinê wa a kââdî, mu kópu u dîy:o Njudas ngê ka a kuwo nmoo, chóó angénté kî pyodo. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê Pita yi ngópu doo ng:oo, Mêtayas u ngwo a pyw:ângo, wod:oo yi pini ngê Njudas u d:aa yinê a kââdî ngê, dyépi y:a mê ngmê knî yi vy:o mî ghê wo.

2

Yesu u yoo knî ye Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo a gho

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu pwene, wo limoy:a mî loo, Nju tpémi yi naa ngma a pwaa wo, u pi Péntikos. * ² N:ii dé Yesu ka dnyimo kélîmî, yi nááli têdê nipi a da wo, wod:oo mbóo p:uu yópu ndîi u dnye ngmê ny:ee ngópu. Ngomoni k:oo dnye kwo, pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu. ³ Wod:oo ndê dóo yilí m:uu ngópu, chaa wo, yi ndéni dóo yi mbêmê ntémwintémwi ghê wo. *

⁴ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yintómu yi gha dmi a nt:ee too, u ntââ ngê pyódu too, wod:oo daa dnye ngmîdi ngê dnye mbumu. Yélini Njedusalem doo kwo, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo yoo nipi a wó. *

⁵ Yi dini ghi ngê Nju tpémi daa dyámê pee ngmidi mbêmê dnya a ya. Epîlaham yi kn:ââ mu ngmidi, Chóó Lémi yi yâpwo mu ngmidi, ngmênê yi dnye u mo u mo dé. Dye ghi knî ngmê ngê Njedusalem naa tédê dnyimo lêpî. ⁶⁻⁸ Yi yéli y:oo Yesu u yoo yi dnye dmi dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, apê, Kí lónté kópu? Apê, K:omo tpile kî yéli yintómu Nkálili tpémi, yi dnye mu ngmidi, ngmênê nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té. Apê, Lukwe y:e ngmêdê pyódu? ⁹⁻¹⁰ Apê, Nmo knî ngmê Pátíya tpémi, Midiya tpémi, Elam tpémi, Mbápileon tpémi, Njuda tpémi, Kapadosiya tpémi, Pontós tpémi, Esiya tpémi, Pídichiya tpémi, Pamîpiliya tpémi, Yichip tpémi. Apê, Nmo knî ngmê Sadéni tpémi, Lipiya wee u kwo nmo ndê dniye. ¹¹ Apê, Nmo knî ngmê Lóma tpémi, woni knî yi kn:ââ Epîlaham, woni knî yi chóó Nju pi ngê pyaa dniye. Apê, Nmo knî ngmê Kíditi tpémi, nmo knî ngmê Alépiya tpémi. Apê, K:omo tpile nmî dnye daa ngmidi, ngmênê kî yéli y:oo nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té, Chóó Lémi ngê ndî kópuni d:uu too, nmo ka tpaépê t:oo. * ¹² Kópuni pyodo d:ud:umbiy:e dêpê w:ee ngópu, noko yepê, Kí lónté kópu? ¹³ Pi yilí knî y:oo yi kópu vyi ngópu, ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Kédê ghéti dmi, mbwaa dê nda ngmê.

Pita u kópu dyuu

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi y:a mé miyó yintómu ghêêdî dniye, Pita pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Yélini Njedusalem dmyinê dáâ, yepê, a ka nga a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni dê pyódu, u kakêdê nmye n:aa chámêchámê. ¹⁵ Yepê, Ala kópu dmye vyi ngmê, Kí tpóknî y:oo mbwaa dê nda ngmê. Yepê, Kêlé, ngmênê mbwaa dp:oo ndâ, mu kópu u dîy:o doo u dye ghi, kââdî ngê daa ndî mbóó ghi yedê kuwo. ¹⁶ Yepê, Kí tpóknî yi k:i daa mbwaa yidpî nda, ngmênê kópu kamî nmo ngmêyi t:aa, Njowel wunê kópuni p:uu doo a danê, Chóó Lémi u komo u ngwo mwo a kââ. Yepê, Njowel ngê Chóó Lémi u kópu wunê alanté mwo a d:êê ngê, apê,

¹⁷ Dini ghi n:i ngê tpile yilí yintómu machedê ngê wadí pyodopyodo, a Ghê Dmi mwiyé wanê dy:ââ, pi yilí yintómu yi mênê wa kee.

Nmyi tp:ee dmââdîma y:oo a komo pi knî ye adnyin:aa kapî, mââwe knî ye yi wóó k:oo a kópu dyuu ana a tpaépê dé. *

¹⁸ Yi dini ghi ngê daa kada pini knî ye yi mo a Ghê Dmi wanê dy:ââ,

ngmênê a yoo yintómu knî ye a Ghê Dmi amyenê dy:ââ,

yélini a ka adnya a ng:aa.

Yi yéli y:oo a komo y:oo adnyin:aa kapî.

¹⁹⁻²⁰ Mbóó p:uu kópu ndî yilí anín:aa d:uud:uu, dyámê mbêmê yinté amyenín:aa d:uud:uu dé. Yi ngwo dini ghi ngê wêê wa pwii, ndê wa t:aa, dpudu ndî ngê wa pyódu, kââdî mgêê nkaa vy:o wa ch:iy:e, d:ââ wêê kuu ngê wa pyódu, u kuwó dini ghi ngê pi yilí waní kpada.

²¹ Yi dini ghi ngê pini n:i ngê a ka wa vyi, Ngee nédi,

yi pini waní ngee.

²² Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, A kópu dyuu dpî ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî yi lama paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê Yesu yiné a dy:ââ ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Yesu yiné a wêdêwêdê kwólu, mbwudu yilí u ngwo doo chap. Yepê, Yi kópu nmyi lama ka tóó, mu kópu u dîy:o Yesu ngê yi kópu yilí nmyi ngópu doo d:uud:uu. *

²³ Yepê, Chóó Lémi ngê u dy:oo wunê a chápwo, apê, Dîyo Yesu amî mgîmî ngmê, amî vya ngmê. Yepê, Yi kópu nmyi ntiye ngópu, Yesu nmyi mgîmî ngópu, Lóma tpémi ye nmyi y:ee ngópu, vya ngópu, kîdosi ñedê t:ee ngópu. * ²⁴ Yepê, Yesu nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê. Yepê, Yi dono vy:o mêdê y:àngo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pwopwo ngê daapêdoo tpyé. ²⁵ Yepê, King Dépidi ngê Yesu u kópu dyuu wunê alanté a d:êê ngê, apê,

A lama a tóó, A lémi ngê daawa kuwo nê, yiné a ngêêpî nê, dono daangmanê pyw:oo. *

* **2:11:** Tpyuu 7:9 * **2:17:** Joel 2:28-32 * **2:22:** Njon 3:2 * **2:23:** Dpodo 4:27-28; 1 Pita 1:20 * **2:25:** Psalm 16:8-11

²⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê a tóó,

Chóó Lémi n:aa chaa kîgha ngê.

A Lémi, k:omo tpile wanî pw:onu, wanyinê ngee nê.

²⁷ Yélini pw:oo dniye, yi yéli yi vy:o daanyinê kuwo nê, wanyinê ngî nê, têpê ngê daawa ma nê,

mu kópu u dîy:o nyi mu ngmidi a kada nye tóó.

²⁸ A ghê a ka amênyinê diyédiyé kwolo.

Dini ghi n:ii ngê am:aa m:uu ngi, a gha mb:aamb:aa ngê am:ii pyódu.

²⁹ Pita ngê Nju tpémi ye yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmî mãawe ndîi Dépidi u kakêmê nmye n:aa chámêchámê. Yepê, Wunê ló dini mwo a pwene, kî kmênê ngópu, awêde kpê ala p:aani ka tóó. *

³⁰ Yepê, Chóó Lémi u komo yinê dpîmo a kapî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, yi kópu u lama mb:aamb:aa ngê doo ya, kwo, Nîi nedê pi ngmanê ngmidi, yi pini nyoo yi king ngê wa pyódu. Kwo, Ntee nye tóó, yintoo king ngê wa pyódu. *

³¹ Yepê, Dépidi u lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, têpê ngê daawa ma, amêdê pyidu. Yepê, U l:êê dîy:o Dépidi ngê yi kópu u ngwo d:êê ngê. *

³² Yepê, Dépidi pini n:ii p:uu doo a danêmbum, yi pini ndêndê ngê Yesu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, nmo yintómu nmî ngwolo knî y:oo kînmî módu, Yesu mêka a pii wo. *

³³ Yepê, Chóó Lémi ka mê kee wo, u nkîgh:ê mîmî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. Yepê, Nmî Mî ngê kópuni wunê a vyu, yi kópu u ngwo dê d:uu, Yesu ka chóó u Ghê Dmi dê y:oo, nmo yinê myedê dy:ââ.

³⁴ Yepê, Yesu mbóó p:uu ntee kee wo, Dépidi yintê mēdaa kee wo, ngmênê Dépidi ngê chóó u kópu dyuu alanté wunê a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo, Mî ndîi ngê n:aa pyépi a che p:ââ pee ngê chi ya, pi yintómu chi y:enê dé. *

* 2:29: 1 Kings 2:10; Dpodo 13:36

* 2:30: Psalm 132:11

* 2:31: Psalm 16:10

* 2:32: Dpodo 1:4,8; 7:55-56;

1 Pita 3:22

* 2:34: Psalm 110:1

* 2:37: Dpodo 16:30-33

* 2:39: Epeso 2:12-13,17

* 2:41: Dpodo 4:4; 5:14

* 2:43: Dpodo 5:11-12

* 2:44: Dpodo 4:32-35

³⁵ Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té,

nyî yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁶ Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Ala kópu ka dmyinê kêlîmî, Yesu pini n:ii kîdosi nedê nmyi t:ee ngópu, yi pini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada kââ.

³⁷ Pi knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, tpéé kópu mî vyi ngópu, yi gha dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, Pita u pyipe knî yi k:ii nipi ye póó dniye, yepê, Nmî mbwó yoo, ló kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmo awêde wunê vyîmî. *

³⁸ Pita ngê yepê, Nmyo ngmêngmênté nmyi dono a kuwo tóó, Yesu u pi ngê mbwaa paa nmo kmênêkmênê nmyo, yed:oo nmyi dono mēdaadî ya, Chóó Lémi ngê u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmye wa a kê, chóó u Ghê Dmi nmyi mênê wa kee. ³⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmye wa a dy:ââ, nmyi tp:ee dmââdîma yi k:ii, yélini kuughê wunê kwo mye yi k:ii. Yepê, Chóó Lémi ngê yélini wa a ngmidi, yi yéli u yoo vy:o wa kââ, chóó u Ghê Dmi ye wa a dy:ââ, yi mênê wa kee. *

⁴⁰ Pita ngê pi knî ye daa kópu ngmidi vyu, doo kwunokwuno dé, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini knî y:oo Yesu vya ngópu, yi yéli mwo a kuwo tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê daa pêdê kpada nmyine.

⁴¹ Pi yilî Pita ka kêlîmî mbê dniye, yi yéli dyépi knî y:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa dnye kmênêkmênê dé, pi pyolo yono yono y:a yi wéni ngê Yesu u yoo vy:o ghê dniye. *

⁴² Yi yéli dyépi knî yi p:uu dnyimo ndiye, yi nuw:o dmi ngmidi ngê dpîmo ya, nipi dnyimo ngêpê, nipi dnyimo kmaapî, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain ntee ye y:ângo, yi kópu yinté u nkwo dnyimo d:uud:uu.

Yesu u yoo ntee dnyimo ya

⁴³ Yesu u dyépi knî y:oo mbwudu yilî dnyimo chap, pi yoo yi nyepênyepê u kópu ngê dpîmo pyodopyodo, apu, Kî tpóknî y:oo lónté kópu ka d:uud:uu t:oo. *

* 2:31: Psalm 16:10

* 2:32: Dpodo 1:4,8; 7:55-56;

* 2:39: Epeso 2:12-13,17

* 2:41: Dpodo 4:4; 5:14

ka dnyimo kélîmî, yi nuw:o dmi ngmîdi ngê dpîmo ya, yi tpile noko dnyimo yémî dé. *
 45 Yi tpile kuwa dnyimon:aa yémî dé, pi knî y:oo ye dnyimon:aa pywupwi dé. Yi tpile knî yi pywuu dnyimo a néne, yi vy:o pinté knî ye dnyimon:aa yémî. 46 Dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi dnyimo a wó, yi ngomo k:oo yi ngomo k:oo nté nipi dnyimo pîpî, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpîmo ya, dnyimo numo yeedeyeede, noko dédnyimo mtíkó, Chóó Lémi dnyimo chaa kîgha. * 47 Kuwa tpémi y:oo apu, K:uuchêm u yoo. Dye ghi yintómu nmî Lémi ngê pi dpîmo ngêépî dé, u ngwo u kwo dnyimo kélîmî, u yoo vy:o dnyimon:aa wowo, u yoo yinté yilî ngê dpîmo pyodopyodo. *

3

Pita Njon y:oo kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

1 Wo yintómu knî yi k:oo Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa ngêpê, dini ghi n:ii ngê kââdí t:ono dpîmo wowo, u ngwo dnyimo koko. Wo ngmê ngê Pita pini dê Njon yi ngêpê tédê até yi lee knopwo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpîmo koko, keñe n:ii u pi K:uuchêm u keñe, 2 yi keñe nkîgh:ê pi ngmê m:uu ngópu, kpâlî dê kpêê dé. Yi pini dini ghi n:ii ngê mwo a ta, yinté dpîmo ya, kpâlî dê kpêê dé, dèdpîmo m:ii. Dye ghi yintómu yi pini u pyipe knî y:oo dnyimo dnyinédnyinê, yi keñe nkîgh:ê dnyimon:aa yiyé. Yélini ngêpê tédê dnyimo koko, yi kpâlî kpêê ngê ndapî ye dpîmo dmyinê. * 3 Dini ghi n:ii ngê yi kpâlî kpêê ngê Pita pini dê Njon m:uu doo, yepê, Ndapî a ka ngma a kê nyoo. 4 Até yidpîmo y:enê, Pita ngê kwo, Ngî m:uu nyédi. 5 Wod:oo ye até yi vyyu wo, apê ngmênê, Tpile a ka ngmê wunê kuwo ngmê. 6 Pita ngê kwo, Ndapî a ngópu daa toó, ngmênê kópuni a mênê a toó, vyîlo nga yinîné kuwo. Kwo, Yesu Kédisu Nasalet pi u pi ngê n:aa ghêêmî kapî ngi. * 7 Kwo, Gh:êêdé. Wod:oo u wéni pee kele, ghêêmî kââ. Yi dini ghi ngê yi pini yu nd:oo dé wédêwédê ngê pyaa knopwo, mbêka wo,

ghêêmî ghê wo, wod:oo doo paa. 8 Wod:oo yi pini Pita pini dê Njon yi p:uu kele, Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi mê kee dniye. Yi ngomo k:oo doo m:ii, doo mbêka, Chóó Lémi modoo chaa kîgha. 9-10 Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mya ngópu, apê, Kî kpâlî kpêê. Apê, Dye ghi yintómu K:uuchêm u keñe t:âmo kîdpîmo yââyââ, pi knî ye y:i dpîmo ndapî dmyinê. Apê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê mêka m:ii, Chóó Lémi myeka chaa kîgha. Apê, Kî lónté kópu? Apê, Lukwe u ngwo ngmêê pyódu?

Pita ngê kpâlî kpêê p:uu kópuni vyyu

11 Pita Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi kélê kele, yi kêê dé mgîmî doo. Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ghi ngmê y:i lee dniye, u pi Solomon u ngomo ghi. Yi kélî ghê pi yintómu a da wo, Noko yepê, Vyyu! Apê, Kî tpódu y:oo kî pini lónté dé pyi ngmê? 12 Pita ngê yoo dini ghi n:ii ngê módu, yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Lukwe díy:o nmye liya té? Yepê, Lukwe díy:o nmye y:enê nyo? Yepê, Daa nyi chóó nyi wédêwédê ngê dnye pyi. Yepê, Daa nyi chóó nyi l:êê ghi u díy:o kî pini dê pyiyé. 13 Yepê, Kêle. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê dé pyi. Yepê, Nmî yâpwo njini, pini n:ii ka nmî kn:ââ Epîlaham dpîmo a ngêpê, tp:oo Yisak u kwo myedpîmo a ngêpê, Njakóp u kwo myedpîmo a ngêpê, yepê, pini n:ii ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yepê, yi yâpwo ngê ala pini yinê dé pyi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, A dpodo pyu Yesu u pi ndîî ngê paa pyaa we. Yepê, Yi pini nmyi mgîmî ngópu, Paléti ka nmyi y:ee ngópu. Yepê, K:omo tpile Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, yepê, ngmênê nmyi mb:ii ngópu. * 14 Yepê, Yesu ngê Chóó Lémi mu ngmîdi u dnye doo nyêm, kópu dono daangmê d:uu ngê, ngmênê u wépi nmyi pwaa ngópu, Paléti ka nmyi vyi ngópu, kwonye, Yesu vya ngi, Mbadapas pw:ii ngi. 15 Yepê, Mbadapas pi vyee pyu, yi pini nmyi pw:ii ngópu, Ghê u Kn:ââ nmyi vya ngópu. Yepê, Nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mēda pyidu ngê. Yepê, Yi kópu nmî chóó nmî módu. * 16 Yepê, Vyîlo

* 2:46: Luukí 24:53 * 2:47: Dpodo 6:7; 11:21,24 * 3:2: Dpodo 14:8 * 3:6: Dpodo 3:16; 16:18 * 3:13: Ex 3:6,15; Luukí 23:13-25 * 3:15: Dpodo 2:32; 5:30

yi Yesu u wêdêwêdê mbêmê ala kpâlî kpêê dnye pyi. Yepê, Kópuni dnye m:uu ngmê, kópuni nmyi lama a tóó, yepê, yi kópu Yesu u pi ngê dnye d:uu, mu kópu u dîy:o u kwo nye kêlîmî mo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala pini nmyi ngópu dê pyiyé. Yepê, Nmyo yintómu kîdmye m:uu ngmê.

17 Yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini knî yi k:ii Yesu nmyi vya ngópu, nmyi lama dépwo ya, Yi pini Chóó lémi ngê a ngmîdi ngê. * 18 Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê yinté kópu a vyi ngópu, apê, Dîyo Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinté ntiye ngê. * 19-20 Yepê, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, yed:oo nmyi dono yintómu wa chedê, mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo, Yesu amyedê dy:ââ, pini n:ii nmyi l:êê dîy:o a ngmîdi ngê. 21 Yepê, Mbóó p:uu a tóó. Yepê, Kópu yintómu n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a vyi tumo dini ghi n:ii ngê wa pyaa dmi, yepê, Yesu dyámê mbêmê u ngwo wa a diyé. 22 Yepê, Mósisi ngê ala kópu a vyi, apê, Nmî Lémi nmî yâpwo ngê ntee a ngmîdi noo, nê ntee pini nmyi vy:o mu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ. U dnye ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ng:aa. * 23 Pini n:ii ngê yi pini u dnye daadî nyê, yi pini Chóó Lémi ngê u yoo vy:o wa a pw:ii, wamye kpada. 24 Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, kn:ââ Samuwel, nkoo nmo, yi komo kapî pyu yintómu nmî dye ghi p:uu dnyimo a danê. 25 Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a vyi tumo, yi kópu nmyi vy:o a pyodopyodo té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epîlaham pini dê Chóó Lémi a numo kâadî doo, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nii ínedê pi ngmê ngê dyámê mbêmê pi yintómu wa ngee té. * 26 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ka a dpodo kwólu, nmye mwiyé a dy:ââ ngê, yinê wa ngee nmyo, nmyi l:êê ghi dono knî yi vy:o yinê amyedé y:ee nmyo.

* 3:17: Luukí 23:34; 1 Tim 1:13 * 3:18: Luukí 24:27

* 4:3: Dpodo 5:18 * 4:4: Dpodo 2:41; 5:14 * 4:7: Mát 10:19-20

4

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita pini dê Njon u ngwo kóté kalé dumo

1 Pita pini dê Njon y:oo pi knî ye danêmbum ghêlî k:ii dépê kêlî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo, Sadyusi yoo, Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u k:ii y:i u ngwo taa dniye. 2 Yi yéli nod:e dniye, Pita pini dê Njon ye, mu kópu u dîy:o yi pini dê y:oo pi knî ye dpîmo tpapê, yipu, Yesu kî pwene, kîmêdê pii wo. Sadyusi knî y:oo noko vyi ngópu, apê, Lukwe dîy:o kî pini dê y:oo ala kópu a tpapê ngmê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. Apê, Yinté daa tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nod:e dniye. 3 Wod:oo yi pini pyile knî mgîmî tumo, mbwa k:oo kalé tumo, mu kópu u dîy:o apê, Mgîdî wunê ghayghay. Apê, Mâa wanmî kóté kalé té. * 4 N:ii knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, yi yéli yi vy:o yilî u kwo kêlîmî mbê wo. Yesu u yoo ndîi ngê u ngwo pyodo, mâa yintómu limo yono yono y:a. (5,000) *

5-6 Womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, mâawe ndîi yoo, dêêpî pyu yoo Njedusalem mênê wó, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi Anas u yoo knî yi k:ii, myenté Kayapas, Njon pini dê Aleksándê mye yi k:ii. 7 Yi yéli y:oo Yesu u dyépi dê kóté kalé dumo, yepê, Angênté dpî d:uu ngmê? Yepê, Ló wêdêwêdê mbêmê dpî d:uu ngmê? Yepê, N:uu u pi ngê dpî d:uu ngmê? * 8 Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pita a nt:ee ngê, yepê, A léma, nmî kada pini yoo. 9 Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi lama yaa we, kpâlî kpêê nanê pyi, kópu mb:aa n:uu ngê u ngwo d:uu, apií? 10 Yepê, Nmyi lama choo ya, Yisîléli tpémi yintómu yi lama myechoo ya, Yesu Kédisu Nasalet pi, pini n:ii kîdosi ínedê nmyi t:ee ngópu, Chóó Lémi ngê mêda pyidu ngê, yi pini u wêdêwêdê mbêmê, u pi mbêmê ala kpâlî kpêê nyi pyi. Yepê, Ngî m:uu yó, mb:aamb:aa ngê mêka m:ii. * 11 Yepê, Vyîlo Yesu p:uu ala kópu wunê a d:êê ngópu, apê,

Yi pââni nmyi kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mēyi pyodo.

* 3:22: Deut 18:15,18-19 * 3:25: Gen 22:18; Nkal 3:8

* 4:10: Dpodo 3:6,13-16 * 4:11: 1 Pita

* 12 Yepê, Yesu mu ngmidi nmî mbwámê. Yepê, Dyámê mbêmê pi yilî yi vy:o Chóó Lémi ngê pi mu ngmidi a ngmidi ngê, u ntââ yinê wa ngee nmo. *

13 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, apê, Á! Apê, K:omo tpile daa ndiye pyu ndîi dê, ngmênê doo kede knopwo, nmo ka danêmbum mo. U kuwó dini ghi ngê a w:ee ngópu, apê, Kî pini dê Yesu p:uu dpîmo ya. 14 Yed:oo kópu mêdaa vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Pita pini dê Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi nkîgh:ê m:uu ngópu. 15 Wod:oo yi pini pyile knî kuwa mwiyé mê dy:ââ tumo. * 16 Noko yepê, Lukwe y:e ngmanmî md:o? Noko yepê, Njedusalem pi yintómu yi lama a tóó, Wu pini dê y:oo mbwudu ngmê chaa ngmê. Noko yepê, Doo u ntââ daanmî vyi, A k:omodané mo. 17 Noko yepê, Ala kópu ndîi ngê kîngê pyódu, mwada yi kîngê nî. Noko yepê, Wu pini dê ye paa kwódu koo, pi knî ye Yesu u pi mékîngê vyi ngmê. * 18 Wod:oo yi pini pyile knî a dyé tumo, Pita Njon ye yepê, Kî tpódu. Yepê, Yesu u pi ngê pi kudungmê ndiye kalê ngmê. 19 Pita Njon y:oo yepê, Nmyi chóó dpî vyi yó, nmyi dnye dmi ayiny:oo nyêm, ó Chóó Lémi u dnye ayiny:oo nyêm. 20 Yepê, Kópuni nyinê m:uu too, kópuni nyinê ny:ee too, pi knî ye vyîlo y:ee tpaê té, ye danêmbum daanyi yé. 21 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo d:ud:umbiy:e ye kwódu ngópu, yed:oo mê kalê tumo. Doo u ntââ daapê kpada dumo, mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu yi lama doo ya, Kî tpódu y:oo kpâlî kpêê y:oo pyi ngmê, Chóó Lémi u ngwo dnye chaa kîgha. 22 Yi kpâlî kpêê mââwe ndîi, u m:ââ podo y:a ka mê mbêpê wo.

Yesu u yoo Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê

23 Pita Njon kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê kalê dumo, Yesu u yoo vy:o mê diyé knopwo, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo kópuni ye vyi ngópu, yi kópu Yesu u yoo knî ye mîmî vyi ngópu. 24 Yi yéli y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi ka

dnye ngêpê, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mbóó dyámê ntii nyi l:âmo too, tpileni y:i a pyede m:ii l:âmo too. 25 Kwo, Nmî kn:ââ Dépidi m:uu doo a dpodo, ñyóó Ngê Dmi ngê yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Kn:aa dyámê tpémi lukwe dîy:o Chóó Lémi ka a nod:enod:e nyédi?

A Lémi u pwele lukwe dîy:o a châpwo ngópu?

Dpî dêê dmi. *

26 Dyámê u kada pini yoo nipi dpo wó, u yi y:e a kwo yédi,

Chóó Lémi p:uu nmî l:êê,

pini n:ii a ngmidi ngê, p:uu myenmî l:êê.

27 Kwo, Yi kópu ndêndê ngê pyodo, dini ghi n:ii ngê Helodi pini dê Pontiyas Paléti y:oo a kââdî ngópu, Yisîléli tpémi kn:aa dyámê tpémi mye yi k:ii myedê kââdî ngópu, Yesu u ngwo mb:ii ngópu. Kwo, K:omo tpile nyinê ngmidi ngê, m:uu doo dpodo, kn:aa pini p:uu dêpwo dpodo, ngmênê mye mb:ii ngópu. * 28 Kwo, Yi kópu d:uu ngópu, mu kópu u dîy:o wunê nyinê vyu, anye, Yi kópu dîyo wa pyódu. * 29 Kwo, K:omo tpile kada pini knî y:oo nmo dê kwódu ngmê, nkîngê nmî mênê a ngini, a ngee nmédi, ngópu dyuu pi knî ye anmîn:aa tpaê. * 30 Kwo, Ngwêdêwêdê mbêmê pi yilî dpî pyi ngi, dpî ngee nmédi, yed:oo nmodo pyu mb:aa Yesu u pi ngê mbwudu yilî anmî chap.

31 Dini ghi n:ii ngê ngêpê a kêlî ngópu, kwéli dnye ngêpê, yi ghi doo ghêdê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi gha dmi a nt:ee ngê, yed:oo dêdnyimo nkîngê, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye mēdnyimon:aa tpaê.

Yesu u yoo y:oo yi tpile noko u ngwo dnyimo yêêpî

32 Yesu ka yélini dnyimo ng:aa, yi gha dmi mu ngmidi, yi nuw:o dmi mu ngmidi. Pi ngê daa vyu, Ala a mo a tpile, ngmênê tpileni yilî yi ngópu dpîmo ya, noko dnyimo yêêpî. * 33 Yesu u dyépi knî y:oo pi knî ye dnyimon:aa tpaê, yipu, Ndêndê ngê Yesu ka a pii wo, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. Chóó Lémi ngê dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap. 34 Yesu u yoo vy:o pinté

* 4:12: Njon 14:6 * 4:15: Njon 11:47 * 4:17: Dpodo 5:28-29,40 * 4:25: Psalm 2:1-2 * 4:27: Luukí 23:7-11 * 4:28: Dpodo 2:23 * 4:29: Epeso 6:19 * 4:32: Dpodo 2:44

dêpwo kwo, mu kópu u díy:o yélini yoo yi chóó yi têtê ghi dnyimo ya, ó yi ngomo dnyimo kwo, kuwa tpémi y:oo yi tpile yilí ye dnyimo pywupwi dé. * 35 Yélini kní y:oo ndapí yinté dnyimo kmênêkmênê, yi ndapí dyépi kní ye dnyimo yémí, yi ndapí p:uu nipi mēdnyimo kmaapí. 36 Lipi u tii nēdē pini ngmē ngē yinté kópu ngmē d:uu ngē, u pi Njósép. Yi pini Saipídís pyodo. Dyépi kní y:oo yi pini u pi ntaa ngópu, apê, Mbanapas (u nt:u kópu, dêêpí pyu mb:aa). * 37 Yi pini ka kn:aa pini ngmē ngē u têtê ghi pwila ngē, wod:oo Mbanapas ngē yi ndapí dyépi kní ye a núwo, ye mí y:àngo.

5

Ananayas cha dyépi kní ye u ngwo my:ayede mbê knopwo

1 Pi ngmē u pi Ananayas, u kpâm u pi Sapada. Yi têtê ghi kn:aa pini ngmē ka y:ee ngópu, ye pwila ngē. 2 U kpâm k:ii ndapí kní ngmē mgípa kalé ngópu, Ananayas ngē woni kní dyépi kní ye núw:o too, ye mí y:ee too, yepê, Ala a têtê ghi u pywuu. * 3 Pita ngē kwo, Ananayas. Kwo, Lukwe díy:o Setan ngē nga dé nt:ono, nga yinê dé vyí, Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo chi dóó. Kwo, Lukwe díy:o ñêpê ghi u pywuu kní m:uu chi mgípa kwolo. * 4 Kwo, Têtê ghi ñyóó ñêpê ghi, u pywuu nyinê ngópu, ndapí mye ñapí. Kwo, Dini ghi n:ii ngē ndapí kní ngmē muchi mgípa kwolo, lukwe díy:o nmo chi vyí, Ala a têtê ghi u pywuu d:ud:umbiy:e. Kwo, Daa nmo nye k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi ka nye k:omodanê. 5 Dini ghi n:ii ngē Ananayas ngē yi kópu nyongo, wod:oo a vyóó wo, yed:oo y:i pwene. Noko yepê, K:omo tpile Ananayas ngē tumu kópu yi d:uu, ngmênê nmí Lémi ngē da m:uu. Noko yepê, Pi ngē dono kópu kngmê d:uu. Pi kní y:oo dini ghi n:ii ngē ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye. 6 Pi mgêmí yoo ngma a loo, ntóó mí kwede ngópu, dnyinê ngópu, mí kmênê ngópu.

7 Kâádí liy:aa pyile mí loo, Ananayas u kpâm yi ngomo k:oo u nkwo ta. U lama dêpwo ya, Moo kēdē pw:onu. 8 Pita ngē

* 4:34: Dpodo 2:45 * 4:36: Dpodo 11:22-26; 13:2-3
* 5:9: 1 Kódin 10:9; 12:8 * 5:12: Dpodo 2:43; 14:3 *

kwo, Mumdo, kwo, têtê ghini dpí y:ee ngópu, ala d:ud:umbiy:e u pywuu? Yi pyópu ngē kwo, Nyââ, kwo, ye d:ud:umbiy:e yi têtê ghi u pywuu. 9 Pita ngē kwo, Lukwe díy:o moo k:ii nmí Lémi u Ghê Dmi dpí dóó ngmê? Kwo, Wunê u Ghê Dmi ngē até da pywálí dp:o. Kwo, Pini n:ii kní y:oo moo dé kmênê ngmê keñe t:âmo ngee wee, ñóó mye kmênêkmênê ngmê. * 10 Wod:oo yi pyópu y:i myedê vyóó wo, mye pwene. Pi mgêmí yoo a lee dniye, ntóó yi m:uu ngópu, apê, Atémya pw:onu. Wod:oo mye dnyinê ngópu, u moo u nkîgh:ê mí kmênê ngópu. 11 Yesu u yoo yintómu kní y:oo dini ghi n:ii ngē ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, pi woni kní y:oo myeyi ny:ee ngópu, mye nkîngê mbê dniye, nkîngê ngē y:ay:a pwiyé dniye.

Dyépi kní y:oo pwopwokopwe yilí u ngwo dnyimo pyipyi

12 Dyépi kní y:oo pi kní yi ngópu mbwudu yilí dnyimo chap. Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo, ngomo ghi ngmêdoo ya, u pi Solomon u ngomo ghi. Yesu u yoo yintómu yi ngomo ghi k:oo nipi dnyimon:aa a wó. * 13 K:omo tpile kuwa tpémi y:oo Yesu u yoo dnyimo chaa kîgha dé, noko yipu, K:uuchêm u yoo, ngmênê ye dnyimo nkîngê, yi ngomo ghi k:oo dēdnyimo koko, yi vy:o dēdnyimon:aa wowo, apu, Ngmanmí pw:onu. 14 Ngmênê woni yoo, dini ghi n:ii ngē Yesu ka ndēndē ngē kēlímí mbê dniye, u yoo vy:o u ngwo ghê dniye, Yesu u yoo ndíi ngē u ngwo dpímo pyodopyodo.

15 Dyépi kní y:oo kópuni dnyimo d:uud:uu dé, yi kópu kní yi l:êê díy:o pi kní y:oo mbii pyu yoo dnyimo dnyinēdnyinê dé, maa p:uu yi ngmítédmi yedē dnyimon:aa yiyé dé, apu, Pita dini ghi n:ii ngē pēdē lee we, u kââ mbii pyu kní yi pwo paan:aa kēé ngē, u ngwo paa pyiyé dniye. 16 Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi p:aani tpémi y:oo yi mbii pyu yoo Njedusalem dnyimo a ñeñe dé. N:ii dé y:e yi kmēna dnye kwo, Njedusalem myednyimo a ñeñe dé. Dyépi kní y:oo yi yéli yintómu dnyimo pyipyi dé. *

Dyépi yoo u ngwo kpaka tumo

* 5:2: Dpodo 4:34-35 * 5:3: Njon 13:2; 1 Kódin 12:8
* 5:16: Mak 6:56; Dpodo 19:11-12

¹⁷ Yi dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi, u pyipe yoo Sadyusi yoo yi k:ii Yesu u dyépi knî ye í:ee kaa ngópu. *

¹⁸ Wod:oo Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yi yéli y:oo dyépi yoo mîné mgîmî tumo, núw:o tumo, mbwa k:oo mî kalê tumo. ¹⁹⁻²⁰ Yi mgîdí ngê, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê mbwa keñe ye kpêmî ngê, dyépi yoo kuwa pw:ii too, yepê, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dmyinê lèpî, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dmyinên:aa danê. * ²¹ Dyépi knî y:oo u dnye ny:ee ngópu, yi wa wo, wod:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dnyen:aa danêmbum.

U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pyipe knî yi k:ii Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Yesu u yoo mbwa k:oo nye pw:ii tóó, nmo a núw:o tóó. ²²⁻²³ Yi yéli dini ghi n:ii ngê taa dniye, mbwa yi kpêmî ngópu, apê, Pi u chii daa kwo. Wod:oo mé diyé dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye mdoo núw:o ngópu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mbwa chedê dpî taa dmi, keñe kuwo ngmê dpî m:uu, d:é, Mbwa t:âât:ââ pyu dê mu kwo mo. Yepê, Mbwa keñe dini ghi n:ii ngê dpî kpêmî, mbwa k:oo pi dp:oo módu. ²⁴ Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii yi kópu dépê w:ee ngópu, noko yepê, Lukwe ngê dê pw:ii té? Noko yepê, Díyo lukwe nmo angmê pyódu? ²⁵ Pi ye ngma até yedê loo, yepê, A léma. Yepê, Pini n:ii yoo mbwa k:oo munmyi km:éé t:oo, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêmîné wee, pi knî ye mîné dêêpî té. ²⁶ Wod:oo Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u lede knî yi k:ii lee dniye, dyépi yoo mê nya tumo. Daa gheteghete ngê nya tumo, mu kópu u díy:o nkîngê mbê dniye, apê, Pi knî y:oo chéêpî ngê wa vya nmo.

²⁷ Dyépi yoo Nju tpémi yi kada pini knî ye núw:o tumo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê yepê, Kí tpóknî. ²⁸ Yepê, Yesu u pi tpapê nmye munmî kwódu ngê, ngmênê Njedusalem wope wope u pi yi nuwo kîdmye

kalê ngmê. Yepê, Pi knî ye nmye tpapê ngópu, yenmyimo, Nmî kada pini yoo kn:ââ dé, Yesu y:oo vya ngópu. * ²⁹ Pita u pyipe knî yi k:ii kada pini knî ye yepê, Daa yoo yi dnye dmi yinmo nyêm, ngmênê Chóó Lémi u dnye vyílo yinmo nyêm. ³⁰ Yepê, K:omo tpile Yesu nmyi vya ngópu, kîdosi ñedê nmyi t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê, yâpwoni ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yi yâpwo ngê mède pyidu ngê. ³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu dini ghi n:ii ngê a pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê, nmî kada kââ, nmî mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, Yisîléli tpémi yi maa yinê a yó, u yi u ngwo a kwo, Yi dono mwiyé kée téne, ala máádi u ngwo pèdê kalê y:e, Chóó Lémi yi dono p:uu mēdaapîchoo nuw:o. * ³² Yepê, Yi kópu yilî ndëndê ngê nmî chóó kînmî módu. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu myewunê kêmakêma, mu kópu u díy:o daa Yisîléli tpémi yintómu ye Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi a dy:ââ ngê, ngmênê Yesu u yoo mu ngmîdi u Ghê Dmi ye a dy:ââ ngê, yélini y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê. *

³³ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, dyépi knî ye nod:e dniye, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. ³⁴ Ngmênê pi yi vy:o ngmê ghêédí wo, u pi Nkamaliyel. Yi pini Pádisi yoo yi vy:o pini ngmê, pi knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê, pi knî y:oo u nkwo dnyimo chââchââ. Yi pini ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu knî ye yepê, Yesu u dyépi yoo mwiyé mé pw:ii tóó. Wod:oo kuwa pw:ii tumo. ³⁵ U kuwó dini ghi ngê Nkamaliyel ngê kada pini knî ye yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Kí tpóknî ghêlî k:ii nangê vya té. ³⁶ Yepê, M:ââ pyolo y:a d:uu lê, pi ngmê ngê u pi ndîi ngê chóó doo pyépi, yi pini u pi Táyódas. Yepê, K:omo tpile pi podo yono y:a yi Táyódas dnye yâmuyâmu, dini ghi n:ii ngê yi pini mî vya ngópu, u yoo mbêpê wo, yi kópu dmi machedê ngê pyodo. ³⁷ Yepê, Myenté, yepê, u kuwó dini ghi ngê, pi u kpââ u dye ghi ngê, pi ngmê ngê u yoo myedê danê ngê, u pi Njudas, Nkálili pi. Yepê, Yi pini dini

* **5:17:** Dpodo 4:1-3,6 * **5:19-20:** Dpodo 12:7-10 * **5:28:** Dpodo 4:18-19; Mát 27:25 * **5:31:** Epeso 1:20; Hipîlu 12:2 * **5:32:** Dpodo 1:8

ghi n:ii ngê vya ngópu, u yoo mye mbêpê wo. ³⁸⁻³⁹ Nkamaliyel ngê yepê, Yesu ngê u yoo myedê danê ngê, mye pwene, u yoo wamyê mbêpê dmi. Yepê, Chóó Lémi ngê daadî ngêêpî dé, ye yi kópu dmi machedê ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê adî ngêêpî dé, ye doo u ntââ yi kópu dmi daanmyi chedê ngmê. Yepê, Nmyi lama daa tóó, Kî tpóknî n:uu p:uu a dpodo té. Yepê, Doo u ntââ daanmyi vya t:oo. Yepê, Chóó Lémi p:uu kîdmyemê d:uu.

⁴⁰ Kada pini knî y:oo Nkamaliyel u dnye ny:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu u dyépi yoo nya tóó, al:ii a núw:o tóó, yedê dmi ngê dpî kpaka tóó. Wod:oo núw:o tumo, mí kpaka tumo. U kuwó dini ghi ngê kada pini knî y:oo Yesu u dyépi knî ye yepê, Yesu u pi ngê ndiye ngê kêê namungê t:oo. Wod:oo dy:ââ tumo. * ⁴¹ Yesu u dyépi yoo yi lama ala kópu yi yaa wo, Chóó Lémi ngê yinê da vyi, apu, Kî a yoo mb:aamb:aa. Apu, K:omo tpile wa kpaka t:oo, ngmênê Yesu u dpodo daawa kalê ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo. * ⁴² Dye ghi yintómu dyépi yoo pi knî ye dnyimon:aa dêêpî, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ó p:o p:o. Pi knî ye Yesu p:uu kópu mb:aa y:i ye dnyimon:aa t:apê dé, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini p:uu dnyimon:aa danêmbum. *

6

Ndapî yêêpî pyu pyudu yi danêmbum

¹ Dyépi yoo Yesu p:uu yélini ye dnyimon:aa danêmbum, woni knî Yesu ka kêlîmî mbê dniye. Yi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Yesu u yoo yinté ndîi ngê doo pyodopyodo. Yesu u yoo vy:o woni knî Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, woni knî Nju dnye ngê dnyimo mbumu. Yi yélini yi kêlî dîdîpwódu ngmê ghê wo, mu kópu u dîy:o n:ii dé Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, yi yélini y:oo woni knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kuknwe yoo mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe t:oo, ngmênê nmî kuknwe yoo dnyinté nmyinê wopwe t:oo? ² Yi kópu u l:êê dîy:o dyépi knî y:oo Yesu u yoo yintómu

nipi a danê ngópu, yepê, Doo u ntââ pi knî ye Chóó Lémi u kópu t:apê daanmî yé, doo u ntââ ndapî nmî chóó kuknwe knî ye daanmî yêêpî. ³ Yepê, Nmî tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmyi vy:o pi pyudu a pyw:ee yó, n:ii dé Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê da nt:ee té, n:ii dé yi nuw:o mbêmê a nuw:o té. Yepê, Yi yélini ndapî yêêpî u kada pini ngê anmî pyódu té. ⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê nmî chóó dpodo mu ngmîdi ayinmî dódó, Chóó Lémi ka ngêpê, pi knî ye u kópu dyuu t:apê. ⁵ Yesu u yoo y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, wod:oo pi pyudu a pyw:ee ngópu, Stipen ngmê, pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e dpîmo kêlîmî, pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee ngê, Pilipi myomo, Pîdokodos pyolo, Nikano podo, Timon limo, Pamenas wono, Nikólas pii, Antiyóka pi, pini n:ii Nju pi ngê chóó mí pyodo. ⁶ Yesu u yoo y:oo yi pini pyudu knî dyépi knî ye a núw:o tumo, dyépi knî y:oo yi kêê dmi yi mbêmê yé tumo, Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi dpodo u kada pini ngê u ngwo pyódu tumo. * ⁷ U kuwó dini ghi ngê yélini Chóó Lémi u kópu ka dnye kêlîmî, Njedusalem, yi yélini doo kaakaa, ndîi ngê doo pyodopyodo. Kpêê yiyé pyu yilî yi kópu ka mye kêlîmî mbê dniye, Yesu u yoo vy:o mye ghê dniye. *

Stipen u ngwo mgîmî ngópu

⁸ Chóó Lémi ngê Stipen mb:aamb:aa ngê doo a ngêêpî, u wêdêwêdê ndîi ngê pyódu ngê, pi knî yi vy:o mbwudu yilî dpîmo chap. ⁹ Ngmênê Nju tpémi yoo ngmê u kwo dnye kwopwepe, yi yélini yi pi dmi, Lipîtini. Woni yoo Sadéni a ndê dniye, woni yoo Aleksándîdiya a ndê dniye. Nju pi knî ngmê yi vy:o ghê dniye, woni yoo Silisiya a ndê dniye, woni yoo Esiya a ndê dniye. Yi yélini yintómu Stipen ka dnye kwopwepe. ¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen ka nuw:o mb:aa y:ângo, wod:oo kwopwepe têdê Stipen mbodo mudu y:i yaa wo, yi yélini dêê dniye, Stipen dêpê vy:oo ngópu. * ¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê knî ye ndapî y:ee ngópu, wod:oo yi yélini y:oo ala kópu k:omo

* **5:40:** Dpodo 4:18 * **5:41:** Mát 5:10-12; 1 Pita 4:13

* **5:42:** Dpodo 17:3 * **6:6:** Dpodo 13:3 * **6:7:** Dpodo

16:5 * **6:10:** Luukí 21:15

ngê vyi ngópu, Nju tpémi ye yepê, Stipen ngê dono kópu knî ngmê kêdê vyi, Chóó Lémi pini dê Mósisi yi p:uu. * ¹² Yi kópu u mdoo dini ghi n:ii ngê a núw:o ngópu, yi kópu ngê Nju tpémi yi kada pini yoo yi némi dmi dyênê ngê, dêêpî pyu yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, wod:oo Stipen ka lee dniye, mgîmî ngópu, Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, Stipen a ngî ngópu, yi ngîma mî kaa ngópu. ¹³ N:ii dé y:oo Stipen yipe ngópu, Yi yéli kóté tédê myeda núw:o tumo, yi yéli y:oo yepê, Kí pini ngê Chóó Lémi u ngomo p:uu dono kópu yilí ka a tpapê ngê, dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, yi dêêpî kópu knî yi p:uu dono kópu yilí myeka a tpapê ngê. ¹⁴ Yepê, Ala kópu nmî ngêêdî kî vyu, Yesu Nasalet pi ngê Chóó Lémi u ngomo wa a vy:oo, l:emí ghi n:ii Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye y:ee too, yi l:emí ghi wa ngmêê té. ¹⁵ Pi yilí yintómu y:oo Stipen dnye y:enê, apê, Kí pini kwodo ng:oo dmi kêdê tpâlî, ka dnyednye. Enjel kwodo ng:oo dmi ntee, Stipen kwodo ng:oo dmi yinté mye pyodo.

7

Stipen Epîlaham p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ngê Stipen ka kwo, Kópuni dê vyi ngmê, yi kópu mumdoo ndê kópu? ² Stipen ngê yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ Epîlaham Mbápileon Wee u kwo doo a ya, Chóó Lémi ngê chóochóó u kwo a kêma ngê, pini n:ii yâpwo, u pi ndîi. Yepê, Chóó Lémi ngê kwo, Nyoo a kuwo ngi, nyámê pee myedê kuwo ngi. * ³ Kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu chi lêpî, ghi n:ii nga nîmo kêmakêma, yi dpî lili. ⁴ Yepê, Wod:oo Epîlaham ngê Mbápileon wee a kuwo ngê, Halan loo, y:i doon:aa ya. Yepê, Epîlaham u mî dini ghi n:ii ngê pwene, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ala dyámê pee p:uu u ngwo mêda núwo, awêde kwéli nmo pyede. ⁵ Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka têpê ghi daangmê y:ângo, têpê ghi tp:oo u kwo myedaa y:ângo, ngmênê Chóó Lémi

ngê Epîlaham ka ndêndê ngê a vyu, kwo, Mu dini ghi ngê ala dyámê pee nga wanê kê, mwada dini ghi ngê ala dyámê pee nyoo knî yi têpê ghi ngê amyedîn:aa ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka yi kópu ndêndê ngê vyu, yi ngwo Epîlaham tp:oo dêpwo ya. * ⁶ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo dini ghi n:ii ngê wamî ch:aa, kn:aa dyámê pee mbêmbê adnyin:aa ya, wop adnyin:aa dpodo, pi knî y:oo y:i adnyin:aa kpakakpaka dé, dono ngê adnyin:aa ya, m:ââ podo yono y:a. * ⁷ Kwo, Ngmênê u kuwó dini ghi ngê yélini yi p:uu wop adnyin:aa dpodo, yi yéli wanî kpada, nyoo yi vy:o wanê pw:ii, ala dyámê pee mbêmbê wanê núw:o té, al:ii a ka adnyin:aa kpêê yiyé, a ka amyednyin:aa a ngêpê. ⁸ Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka yi kópu a vyu, u kuwó dini ghi ngê a numo kââdî doo, kwo, Awêde dî ngmîdi ngi, nyoo ka mb:aamb:aa ngê amy:aa a vyuwo. Kwo, A l:ii m:uu alanté dpî ténî, mî njini too dpî chepwe, myenté nyoo vy:o mââ yintómu knî yi p:uu a l:ii yinté my:oon:aa kaa we. Kwo, Pini n:ii p:uu a l:ii adî ya, yini ka ana a vyuwo. Stipen ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê Epîlaham tp:oo Yisak ta, wo wáali mî loo, Epîlaham ngê Chóó Lémi u l:ii tp:oo p:uu u ngwo t:ângo. Yepê, Myenté, yepê, Yisak mye tpamê wo, tp:oo Njakóp p:uu Chóó Lémi u l:ii mye t:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Njakóp myimî tpamê wo, Chóó Lémi u l:ii tp:oo y:a mê miyó knî yi p:uu mye t:ângo. *

Stipen Njakóp tp:oo y:a mê miyó yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

⁹ Yepê, Njakóp tp:oo knî y:oo yi mbwó Njósép ka n:ee kaa ngópu, wod:oo mgîmî ngópu, kn:aa pini knî ye y:ee ngópu. Yepê, Yi yéli y:oo Njósép u mbwó knî ye pwila ngópu, Yichip núw:o ngópu, pi ngmê ngê ye pwila ngê, yi pini p:uu wop doon:aa dpodo. * ¹⁰ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Njósép y:i doo a ngêêpî, k:omo tpile dono kópu yilí u ngwo pyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê yi dono chedê too. Yepê, Chóó Lémi

* **6:11:** Mát 26:59-61 * **7:2:** Gen 11:31-12:7 * **7:5:** Gen 17:8 * **7:6:** Gen 15:13-14; Ex 3:12 * **7:8:** Gen 17:9-14; 21:4 * **7:9:** Gen 37:11,28; 39:21-23

ngê Njósép u nuw:o ndîi ngê pyódu ngê, Yichip tpémi yi king Pééló ka pi mb:aa ngê pyódu ngê, wod:oo Pééló ngê Njósép u che p:ââ pee ngê pyódu ngê. * 11-12 Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Njósép myedê ngópu, u lama kwólu, kwo, Mu dini ghi ngê kâádî ndîi angmê kee, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté wa chedê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Njósép ngê witi a danê ngê, king u ngomo knî yi k:oo doo a ghada. Yepê, Dini ghi n:iî ngê kâádî ndîi kee wo, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté chedê ngê, yi yéli y:oo dómudómu a pyw:ee ngópu. Yepê, Doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo nté daapêdê pyw:ee ngópu, ngmênê Yichip tpémi y:oo Njósép ka witi dnyimon:aa pywupwi. Yepê, Njósép u mî Njakóp ngê yi kópu dini ghi n:iî ngê nyongo, tp:oo yoo Yichip dy:ââ too, Njósép ka dnyen:aa witi pywupwi, ngmênê daa mya ngópu, yi lama dêpwo ya, Kî nmî mbwó. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Kenan mê diyé dniye. * 13 Yepê, Witi dini ghi n:iî ngê kmaapî ngê mí chedê ngópu, yi mí ngê Yichip mê dy:ââ too. Yepê, Yi dini ghi ngê Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, A mbwó yoo, ala nê. Stipen ngê yepê, Yi ngwo Pééló u lama yaa wo, apê, Njósép u mî mupwoknî Kenan wunê dómudómu té. * 14-15 Yepê, Wod:oo Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, M:aa nya yó, nmyi kpâm gheegheema mye nya tóó, al:iî a pwiyé dmyeno. Yepê, Wod:oo Njakóp mupwoknî káámi knî n:eemi knî Yichip lee dniye, yintómu pyudu y:a mê limi. Dye ghi daadîi y:i dnyen:aa ya, y:i myemî pw:oo dniye. * 16 Yepê, Njakóp mupwo Njósép yi ntóó dê Sekem mí kmênê dumo, Epîlaham kwéli kmênê ngópu. Yepê, Wunê yi têpê ghi Epîlaham ngê Hamó u yoo knî ye pwila ngê. *

Stipen Mósisi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹⁷ Stipen ngê kada pini knî ye yepê, Nmî kn:ââ yoo m:ââ yilî Yichip dnya a ya, yilî ngê y:i a pyodo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê apê, Epîlaham ka wunê kópuni nê vyu, yi kópu daa kêmakêma n:aa

d:uud:uu. * 18 Yepê, Yi dini ghi ngê kn:aa king m:uu yaa wo, yi king u lama Njósép u pi dêpwo ya. ¹⁹ Yepê, Yi king ngê nmî kn:ââ yoo wop dpodo kalê too, yi dpodo tédê myednye kpakakpaka dé. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Yichip tpémi y:oo nmî kn:ââ yoo yi tp:ee mââ tpómuni dnyimo vyeé dé, pye paa dnyimo kéké dé. * 20 Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi mye ta, k:uuchêm u tp:ee, d:ââ pyile u pye ngê ngomo k:oo doo w:êêw:êê. * 21 Yepê, U kuwó dini ghi ngê Pééló tp:oo módó ngê yinê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. ²² Yepê, Yichip tpémi y:oo yi chóó yi kópu yilî Mósisi u lama kalê ngópu, mââwe ndîi ngê pyodo, u nuw:o ndîi ngê mye pyodo, kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu.

²³ Yepê, Dini ghi n:iî ngê Mósisi u m:ââ podo y:a ngê doo ya, apê, A yoo Yisîléli tpémi ngîn:uu m:uu té. * 24 Yepê, Ye y:i n:ee, apê, Yi dpodo tédê Yichip pi ngmê ngê Yisîléli pi ngmêmî vyeé. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê Yisîléli pi ngópu, ntââ Yichip pi ngê a vy:ungo, u nkwo vyâ. ²⁵ Yepê, Mósisi ngê u gha vy:o apê, Yisîléli tpémi y:oo wa a w:ee ngmê, Chóó Lémi ngê wa ngee nê, Yichip u mênê wanî pw:iî té, ngmênê Yisîléli tpémi y:oo dêpê w:ee ngópu, Kî nmî dyédyé pyu. ²⁶ Yepê, Womumu Mósisi ngê Yisîléli pi miyó módu, apê, Mu l:êê mo. Apê, Nî dyé dê, nê kâádî dê. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê yepê, Kî tpódu, dpî mbwémi, lukwe dîy:o dpo l:êê mo? ²⁷ Yepê, Ngmênê n:iî ngê woni doo vyeé, Mósisi dny:iî dyîngo, kwo, N:uu ngê nmî kada pini ngê pyódu nyoo, nanê nga vyu, Anyi kóté kígha nmo? ²⁸ Kwo, Ma Yichip pi ntee nyi vy:a, lukwe yinté am:iî vya nê? ²⁹ Yepê, Yi kópu Mósisi ngê dini ghi n:iî ngê nyongo, Yichip tpémi ye nkîngê mbê wo, wod:oo mbêpê wo, Yichip Wee a kuwo ngê, Midiyên Wee u kwo loo, y:i mí yéé wo, tp:ee y:i miyó mí tpyó.

³⁰ Yepê, M:ââ podo y:a mí loo, u kuwó dini ghi ngê Mósisi ka enjel ngmê ta. Yepê, Mósisi ngê daa pi ntee tpile yi módu, ngmênê yi vyu wo, apê, Yi tp:oo ndê ngê

* 7:10: Gen 41:37-44 * 7:11-12: Gen 42:1-5 * 7:13: Gen 45:1-18 * 7:14-15: Gen 46:1-7; 49:33 * 7:16: Gen 33:19 * 7:17: Ex 1:7-8 * 7:19: Ex 1:10-22 * 7:20: Ex 2:1-10 * 7:23: Ex 2:11-15,21-22

ngmêmî pîpî, ngmênê chedê ngê daa pyodopyodo. Yepê, Pi kwéli dêpwo ya, mbu ndîi vuywo Sainay, Mósisi ngê yi yini tp:oo p:uu ndê y:i mî módu. * 31 Yepê, Mósisi ngê yi kópu yi módu, apê, E! Kî lónté tpile? Apê, Ngîn:uu m:uu, wod:oo u nkîgh:ê chono loo. 32 Yepê, Nmî Lémi ndîi y:i u kwo a mbwolo, kwo, Nî ng:ââ knî yi yâpwo, Epilaham u yâpwo, tp:oo Yisak mupwo Njakóp yi yâpwo. Yepê, Mósisi nkîngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ghi m:aa m:uu. 33 Yepê, Nmî Lémi ndîi ngê kwo, Nyi dupó dé a ngee dé, mu kópu u dîy:o yâpwo ghê nye kwo. 34 Kwo, Ndêndê ngê kîdî m:uu, a yoo Yichip dnyinté mîné kwo, kwo, Yichip tpémi y:oo dpodo tédê a kpakakpaka t:oo. Kwo, A ka dê ch:anê dmi, até d:a ghîi, dîn:aa ngee té. Kwo, Yichip n:aa dyede ngi.

35 Stipen ngê yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Mósisi a ngmîdi ngê, ngmênê Yisîléli tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu. Yepê, Ala kópu u kwo vyi ngópu, kwo, N:uu ngê nga vyu, nmî kada pini ngê anyi ya, anyi kóté kîgha nmo? Yepê, Yi pini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê, yi mbwámê ngê mye pyódu ngê. Yepê, Daa chóó kada pini ngê pyodo, ngmênê yi yini tp:oo p:uu enjel n:ii módu, yi enjel ngê kada pini ngê yinê pyódu ngê. 36 Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip u mênê yinê a pw:ii too, mbwudu y:i yilî a chópu, Ntii Mtyemtye u nkîgh:ê mbwudu m:uu a chópu. Yepê, Maa p:uu nko mênê mbwudu mê yilî a chópu, m:ââ podo y:a k:oo. * 37 Yepê, Yi Mósisi ngê Yisîléli tpémi ye yepê, Chóó Lémi ngê nê ntee pini nmyi vy:o m:uu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ, komo yinê amaan:aa kapî. * 38 Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Sainay mbu ndîi vuywo dnyen:aa kwo, enjel mbu mbêmê u kwo doo a mbumu, yi Mósisi yi kélî vyîlo yedoo kwo. Yepê, Yi Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmo yinê a núwo, yi kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu. *

39 Yepê, K:omo tpile Mósisi ngê yi kópu yilî d:uu ngê, ngmênê nmî kn:ââ yoo u kwo daa ng:aa mbê dnyie, mye mb:ii ngópu, u

yi y:e doo kwo, Yichip moo diyé dmi. * 40 Yepê, Wod:oo pi knî y:oo Mósisi u mbwó Alon ka kwo, Yâpwo knî ngmê l:âmo ngi. Kwo, Yi yâpwo knî nmî kada vyîlo ayi ghê dmi, Yichip y:oo amê diyédiyé kalê nmo. Kwo, Nmî lama daa tóó, Mósisi ngê lukwe angmê pyódu, pini n:ii ngê Yichip u mênê a pw:ii nmoo. * 41 Yepê, Wod:oo k:omo yâpwo ngmê l:âmo ngópu, pudumakó tp:oo mââ ntee tpile yi l:âmo ngópu. Tpileni yi chóó l:âmo ngópu, u kwo dnye kpêê yiyé, u naa mye kê ngópu. 42 Yepê, Yi dini ghi ngê k:omo yâpwo ka ngêpê kn:ââ u ngwo a cha ngópu, m:ââ wono yono y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê king Manasa u dye ghi ngê yi kópu ndîi ngê yimî pyodo, wod:oo Chóó Lémi ngê yi dyaa mbâlâ dyuu yi pwo kée ngê, pudu knî ye dnyimo ngêpê, yi tp:ee dnyimo vyee dé, pudu knî ye kpêê ngê dnyimo yiyé dé. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo u ngwo kââ, ala kópu d:êê ngê, apê,

Yisîléli tpémi. Dini ghi n:ii ngê nmyi kn:ââ yoo w:amî mbêmê u ngwo dnya a paa, m:ââ podo y:a,

na a ka daa a ka dnyimo a tpile tp:oo nk:êênî.

43 Apê, Na a ka daa a wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê,

ngmênê yi chóó yi k:omo yâpwo Molokî u wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê, puduni u pi Lapanî u kwo myednyimo ngêpê.

Apê, Na a ka yi chóó tpileni l:âmo tumo, yi tpile knî ye dnye ngêpê.

Apê, Nmyo yinté yéli, yi kópu u l:êê dîy:o Mbápiilon mwada pee wanî dy:ââ nmyo.

Stipen Chóó Lémi u ngomo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

44 Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi u wónu ngomo ngmê l:âmo ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Mósisi u lama ntee kwólu, yinté l:âmo ngópu. Yepê, Yi lama doo ya, Chóó Lémi yi wónu ngomo u mênê a kwo. Yepê, Ghi ngmê dini ghi n:ii ngê dnyimo a kuwokuwo, yi wónu ngomo dnyimo a kmongokmongo, dnyimo dnyinêdnyinê,

* 7:30: Ex 3:1-10 * 7:36: Ex 7:3; 14:21; Num 14:33 * 7:37: Deut 18:15 * 7:38: Ex 19:3; Deut 9:10 * 7:39: Num 14:3 * 7:40: Ex 32:1-6

kwéli dnyimon:aa taataa, wónu ngomo y: dnyimon:aa wuwó. ⁴⁵ Yepê, Yi yéli dini ghi n:ii ngê pw:oo dniye, yi tp:ee knî y:oo Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan u nkîgh:ê y:oo mî t:aa ngópu. Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi pwene, Njósuwa ngê u d:aa yinê a kââdí ngê, yi yéli yi kada ghê wo, Kenan núw:o too. Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan tpémi ngm:ii kalê too, Yisiléli tpémi y:oo yi têpê ghi yi kêlê a pwaa tumo. Yepê, Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan núw:o ngópu, y:i mî wó ngópu, y:i doo kwo, dye ghi daadîi, king Dépidi u dye ghi ngê y:i myedoo kwo. ⁴⁶ Yepê, Dépidi Chóó Lémi u nuu u pi ngê pyodo, Chóó Lémi ka kwo, Nmî Lémi, Njakóp u yâpwo, u ntââ ngomo mb:aa ngmanî wó, y:i anyi kwo. ⁴⁷ Yepê, Ngmênê Dépidi ngê Chóó Lémi u ngomo daa wó, tp:oo Solomon ngê yinê mî wó. *

⁴⁸ Yepê, K:omo tpile Solomon ngê Chóó Lémi u ngomo wó, ngmênê Chóó Lémi pââ ndîi, dyámê mbêmê ngomo ngmê k:oo daawa a vyil:a. Yepê, Wunê pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê, *

⁴⁹ Nmyinê nmye dyámê pê ndîi, na a ka tédê.

Apê, A ntââ ngomo lónté ngmanmyi wó ngmê, y:i anê vyil:a?

⁵⁰ Apê, Kî tpile yilí yintómu a chóó nî l:âmo ngê,

ló tpile a l:êê dîy:o ngmanmyi l:âmo ngmê?

⁵¹ Stipen ngê yepê, Nmyo nkéli wépi dnyangê pyu yoo. Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmye mb:iimb:ii ngópu, u kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi wépi ntee dnyimo a pwapî, yinté u wépi my:ee pwapî ngmê. ⁵² Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, nmyi kn:ââ knî y:oo daa ngmê châpu ngópu, ngmênê dono kópu yilí y:e dnyimo a d:uud:uu. Yepê, Wunê pini n:ii yoo Chóó Lémi u Dpodo Pyu Mb:aa p:uu dnyimo a danê, n:ii knî y:oo pi knî ye yipu, Dîyo Chóó Lémi ngê yi pini nmo wa a dy:ââ, yepê, yi yéli nmyi kn:ââ knî y:oo a vya tumo. Yepê, Mwolo yi pini

kwódo ngê munmyi ghê dniye, my:ee vya ngópu. ⁵³ Yepê, K:omo tpile enjel knî y:oo nmî kn:ââ knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a y:ee tumo, nmyi ny:ee tumo, ngmênê mêdp:ee chââchââ tumo. *

Stipen chêêpî ngê u ngwo vya ngópu

⁵⁴ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee tumo, yi kópu ngê dyênê too, yi kpéngi ti dmi kekelele dnye paa. ⁵⁵⁻⁵⁶ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen a nt:ee ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi u wuu ndîi módu, pi knî ye yepê, Mbóó kêdê kpêmî, Yesu Chóó Lémi u nkîgh:ê ka kwo, u che p:ââ pee ngê dê pyódu. *

⁵⁷⁻⁵⁸ Wod:oo noko dpodombiy:e mbó dniye, noko yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u pi ndîi kn:aa pini ka lukwe dîy:o dê núw:o? Noko yepê, Kî pini ka namê ng:aa, wod:oo yi ngópu nkoko tumo, u kwo tpé dniye, mgîmî ngópu, p:aa pee núw:o ngópu, a ngî ngópu, dny:ii d:ii ngópu, mwada y:i mî danê ngópu, wod:oo chêêpî ngê yidnye vye. Yélini y:oo Stipen chêêpî ngê dnye vye, yi yéli y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, pi lvulu ngmê ka y:ee tumo, ye doo vyuwo. Yi pini u pi Sóól.

⁵⁹ U dî daa pwaa ngópu, Stipen chêêpî ngê mudnye vye, wod:oo Stipen doo ngêpê, apê, Yesu a Lémi, a ghê dmi a ngépi. ⁶⁰ Yu mbodo dê y:e ghê wo, dpodombiy:e ka wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kópu dononi a nga ka d:uud:uu ngmê, yi kópu modo kn:ââ vyuwo dpî yé té, kidangmê ngî. Yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê vyu, wod:oo pwene. Pi knî y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Sóól u nuu u kópu ngê mye pyodo. *

8

Nju tpémi ye Yesu u yoo u ngwo doo diya

¹⁻² Yélini y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo chââchââ, yi yéli y:oo Stipen ntóó kmênê ngópu, u l:êê dîy:o myednye mbê. Yi wéni ngê Nju tpémi y:oo Yesu u yoo yi kpadakpada kn:ââ chaa ngópu, Njedusalem. Yesu u yoo yintómu knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dniye, woni Njuda Wee u kwo p:aani

* **7:46:** 2 Sam 7:1-16 * **7:47:** 1 Kings 6:1,14 * **7:48:** Is 66:1-2 * **7:51:** Ex 32:9; Jer 9:26; Is 63:10 * **7:52:** 2 Chr 36:16 * **7:53:** Dpodo 7:38; Hipilu 2:2 * **7:55-56:** Kílosa 3:1 * **7:57-58:** Dpodo 22:20 * **7:59:** Luukí 23:46 * **7:60:** Luukí 23:34

p:aani lee dniye, woni Samédiya Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, ngmênê dyépi knî y:oo Njedusalem dêpê kuwo ngópu. *

³ Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo nî chedê, wod:oo ngomo k:oo ngomo k:oo dpîmon:aa koko, Yesu u yoo dpîmon:aa mgîmîmgîmî dé, pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo dpîmon:aa kmîmî dé. *

Samédiya tpémi Yesu ka u ngwo kêlîmî mbê dniye

⁴ Yesu u yoo yéli n:ii mbêpê wo, yi yéli p:aani p:aani lee dniye, pi knî ye Yesu u kópu mb:aa dnyen:aa tpapê. ⁵ Pini n:ii pyudu knî mwiyé a pyw:ee tumo, ndapî yêpî u kada pini ngê a pyódu tumo, yi vy:o pini ngmê u pi Pilipi. Yi pini ngê Njedusalem a kuwo ngê, Samédiya loo, pi knî ye yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini wunê kî ta, ngmênê nmî kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kî vya ngópu, myombó Chóó Lémi ngê kîmêdé pyidu ngê. Yepê, Yi pini u pi Yesu. ⁶ Samédiya tpémi Pilipi ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye, mu kópu u díy:o Pilipi ngê yi ngópu mbwudu yilî dpîmo chap. ⁷ Pi yilî yi kmêna Pilipi ngê ngm:ii kalê too, wod:oo yi kmêna yoo dpodombiy:e u ngwo dnye kââ. Myenté kóó ntóó kpâlî ntóó yilî mye pyi ngê, yélini dnyinté dnyimo paa, mye pyi too. * ⁸ Yi kópu u l:êê díy:o Samédiya tpémi yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo.

⁹ Yi p:aani pi ngmêdo ya, u pi Saimon, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu, Samédiya tpémi yinté dpîmo liya kîgha dé. Pi knî ye yipu, Nê pi ngmê. ¹⁰ Tp:ee vy:o, dmââdí vy:o, lémi vy:o, ch:am vy:o apu, Vyuw! Apu, Kî pini nmînê nmo Chóó Lémi ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Wod:oo yoo yintómu u kwo dnyimo ng:aa. ¹¹ Nyââ, dye ghi daadîi kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o yoo u ngwo dnyimo liya, u kwo mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa. ¹² Pilipi Yesu Kédisu p:uu ye dpîmo danêmbum, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye myedpîmo danêmbum. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi kópu dyuu ka kêlîmî mbê dniye, wod:oo Pilipi ngê pyââ

pyââ mââ mââ mbwaa paa kmênê too, Yesu u yoo vy:o kaa too. ¹³ Saimon myenté mye kêlîmî mbê wo, Pilipi ngê mbwaa paa mye kmênê ngê, wod:oo Saimon Pilipi p:uu kele. Dini ghi n:ii ngê Pilipi ngê mbwudu dpîmo chapî dé, Saimon ngê yidpîmo mumu dé, u ngwo mêdpîmo liya.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî y:oo yi kópu Njedusalem a ny:ee ngópu, apê, Samédiya tpémi Chóó Lémi u kópu dyuu ka kêdê kêlîmî mbê dmi, wod:oo Pita pini dê Njon Samédiya dy:ââ dumo. ¹⁵⁻¹⁶ Dini ghi n:ii ngê taa knopwo, a w:ee ngópu, apê, K:omo tpile Pilipi ngê kî yéli Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê too, ngmênê Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ye doongê y:ângo. ¹⁷ Wod:oo Pita Njon y:oo kêê yi mbêmê dpîmo yiyé dé, yi l:êê díy:o dpîmo ngêpê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo ye dpîmo yém. *

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Saimon ngê yi kópu módu, apê, Dini ghi n:ii ngê Pita Njon y:oo kêê nmî mbêmê dé yé ngmê, apê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo nmo da kê. ¹⁹ Wod:oo Saimon ngê Pita pini dê Njon ye ndapî kêlê ngmê yó, apê, Ye ní y:oo. Yepê, U ntââ u ntââ ngê u nkwo wadpî pyódu nê, pini n:ii mbêmê a kêê dê anî yé dé, yi pini ka Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ada a yém. ²⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Napî ngópu choo ya, kumu chi tpyé, ndiya u ngwo nyi ghidi, mu kópu u díy:o nga vy:o chi vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndapî ngê nî pwila. ²¹ Kwo, Doo u ntââ ala dpodo p:uu daanyi ngee nyo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u lama a tóó, nga daa ntênê a tóó. ²² Kwo, Yi dono kópu ndîi a kuwo ngi, nmî Lémi ndîi ka chi ngêpê, u kwo dpî vyi ngi, kwipi, A Lémi, dono kópuni dí d:uu, u ntââ nguwo wanyi kéé, yi kópu mēdaanyi nuw:onuw:o. ²³ Kwo, Nga kídí m:uu, ye r:ee nye yichi kââ, doo u ntââ dono u wépi daanyi puwá. ²⁴ Saimon ngê yepê, U ntââ a l:êê díy:o amêdpî ngêpê, kópuni a ka dpî vyi t:oo, yi kópu a nga kîngmê pyódu.

²⁵ Pita Njon y:oo Yesu p:uu kópuni m:uu tumo, Samédiya tpémi ye yi kópu mî vyi tumo, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem mē diyé knopwo. Maa p:uu Samédiya Wee u

* **8:1-2:** Dpodo 11:19

* **8:3:** Dpodo 9:1-2; 26:9-11

* **8:7:** Mát 10:1; Mak 16:17

* **8:17:** Dpodo 9:17; 19:6; 2

kwo p:aa yilí a kèlí ngópu, Yesu p:uu kópu mb:aa pi kní ye dpímo tpaépê, yed:oo Njedusalem mímí taa knopwo.

Yitiyópiya pi ngmê Yesu ka u ngwo kèlímí mbê wo

²⁶ Enjel ngmê ngê nmî Lémi u kópu Pilipi ka a núwo, kwo, Gh:êêdé, kwo, chi lêpí, Njedusalem Nkaasa yi kèlí máádi dpí kwéli. (Yi wee u kwo pi daa tóó, kpí yi mye daa kwo, mbwaa mye doo u p:aa.) ²⁷⁻²⁸ Wod:oo Pilipi ghêédí wo, kada a y:ângo. Yi máádi p:uu pi ngmê módu, Njedusalem a ndê wo, Nkaasa doo lêpí. Yi pini mâawe ndîi ngmê, Yitiyópiya tpémi yi ch:am ndîi p:uu dpímo dpodo, u ndapí yiné dpímo y:enê. Yi pini Chóó Lémi ka ngépê tédê a ndê wo, Njedusalem, u p:o modoo diyédiyé. U chádiyót mbêmê doo ya, hosi dê y:oo dpímo a paa-paa, kópuni Yisaya ngê d:êê ngê, yi pini ngê maadí doo a kpââ. * ²⁹ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi ka kwo, Kí pini u nkîgh:ê máádi nyi kwéli. ³⁰ Wod:oo Pilipi mbêpêmbêpê loo, u nkîgh:ê máádi mî kwólu, apê, Chóó Lémi u kópuni Yisaya ngê a d:êê ngê, apê, muyedê kpââ, wod:oo u kwo adí póó, kwo, Kópuni nyiné kpââ, kwo, cha w:ee? ³¹ Yi pini ngê kwo, Lónté wanê w:ee? U kakêmê nanê a ka wa chámê? Kwo, A pwiyé, a chádiyót k:oo a kee, a nkîgh:ê anyi yey, u kakêmê a ka anyi chámê ngi. Wod:oo Pilipi yi chádiyót k:oo kee wo. ³² Kópuni yi pini ngê doo a kpââ, ala yi kópu.

Sipi u vyeê tédê ntee d:uudpí ghete tóp, u vyii tédê myed:uudpí kââ, yi pini ngê yinté kópu daangmê vvu. *

³³ Pi kní y:oo yi pini p:uu yipe tee u kópu yilí t:ee ngópu,

yi kópu u l:êê díy:o kpaka ngópu, mye nkwati ngópu.

Tp:oo kní yi p:uu pi ngê kópu d:uudpí vyi, mu kópu u díy:o dyámê mbêmê u ya machedé ngê dê pyódu.

³⁴ Yitiyópiya pi Pilipi ka póó wo, kwo, Chóó Lémi u komo kapí pyu ló pini p:uu doo a danêmbum? Kwo, Chóó p:uu doo a danêmbum ó kn:aa pini p:uu doo a danêmbum? ³⁵ Pilipi ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Chóó Lémi u komo kapí pyu Yesu

p:uu doo a danêmbum, wod:oo Pilipi ngê danêmbum kn:ââ Yitiyópiya pi ka adí chaa, Yesu u kópu mb:aa u ngwo u kwo vvu. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê maa p:uu mbwaa ngmê m:uu ngópu, wod:oo Yitiyópiya pi ngê Pilipi ka kwo, Óó. Kwo, Mbwaa ngmêka t:a. Kwo, U ntââ Yesu u pi ngê yi mbwááni paa wanyi kmênê nê? ³⁷ (-) ³⁸ Wod:oo chádiyót u tpiipi ka kwo, U dí y:i pwáádi, wod:oo u dí y:i adí puwâ. Pilipi k:i mbwaa paa nipi ghêpê knopwo, Pilipi ngê yi pini y:i mî kmênê ngê. ³⁹ Mbwaa paa dini ghi n:i ngê a kee knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi a y:ângo, Yitiyópiya pi ngê Pilipi mēdaa módu, ngmênê u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, chádiyót k:oo mē wo wo, wod:oo kada mēdê y:ângo. ⁴⁰ Pilipi Asídót mî ta, u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani doo lêpí, Yesu u kópu mb:aa pi kní ye doon:aa tpaépê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mî ta. *

9

Sóól ngê u nuw:o u ngwo ngmópu, Yesu ka u ngwo kèlímí mbê wo

Dpodo 22:6-16; 26:12-18

¹ Dini ghi n:i ngê yi kópu dnye pyodopyodo, Sóól ngê u yi dpímo kwo, Yesu u yoo nmí vya té, yi vyeê u pi pi kní ye dpodom-biy:e dpímo tpaépê. * ² U yi u ngwo myedoo kwo, Dîmaskís nî lê, yélini Yesu u maa p:uu a m:i, yi yéli n:uu mgîmí té, pyââ mâa yoo yi kpadakpada tédê Njedusalem mênê diyédiyé kalé té. Yi kópu u l:êê díy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ka loo, yi kópu u kwo mî vvu, kwo, Nju tpémi yélini a kwo, Dîmaskís, u ntââ yi kada pini kní ye wanyi dy:ââ nê, a kakêmê ye am:i chámê, u ngwo ye n:aa lêpí. Kwo, Kópu dyuu ngmê d:êê ngi, ye n:aa rēne. Wod:oo Sóól ngê pi kní ngmê núwo, Njedusalem a kuwo ngópu, Dîmaskís dnye lêpí. ³ Daa kêmakêma Dîmaskís dnye taataa, tpile u wuu ndîi mbóó p:uu yi pwo ngma a kwólu. ⁴ Sóól ngê yi tpile u wuu ndîi dini ghi n:i ngê módu, wod:oo tēpê mbêmê dyimê wo, dnye ngmê nyongo, kwo, Sóól, Sóól. Kwo, Lukwe díy:o dono kópu ndîi yilí a nga nye d:uud:uu? ⁵ Sóól ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi n:uu? Nmî Lémi ngê

* 8:27-28: Is 56:3-7 * 8:32: Is 53:7-8 * 8:40: Dpodo 21:8 * 9:1: Dpodo 8:3 * 9:5: Dpodo 5:39

kwo, Nê Yesu, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu. * 6 Kwo, A pyidu, kwo, Dîmaskîs chi lêpî. Kwo, Kópuni u ya a nga a kwo, y:i nga an:uu vyi, dîyo yi kópu anyin:aa d:uud:uu. 7 Pini n:ii knî y:oo Sóól dnye yâmuyâmu, mbóó p:uu dnye dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi paa u dí dmi puwâ, noko kópu daa vyi ngópu, myenté pi myedaa m:uu ngópu. 8 Sóól têpê mbêmê yeda pii wo, ngwolo dê yi pywâlî doo, ngmênê yélî daa módu, wod:oo kwulo kaa dniye, Dîmaskîs núw:o ngópu. 9 Wo pyile knî yi k:oo yélî dêpwo y:enê, tpéé kópu yi ngwo mî vyu, nté mbwaa chóó u kwo kwódu doo, Chóó Lémi ka doo ngêpê, kwo, U ntââ a dono yilî nguwo wanyi kéé.

10 Yesu u yoo vy:o pi ngmê Dîmaskîs doo ya, u pi Ananayas. Yi pini ngê nmî Lémi módu, kwo, Ananayas. Ananayas ngê kwo, A Lémi, ala nê. 11 Nmî Lémi ngê kwo, Ala p:aani ghi a kuwo ngi, máá dini u pi Kpêêlî Ghi Daa Tóó, yi máádi dp:uu kwéli, yi máádi p:uu Njudas u ngomo a kwo. Kwo, Yi ngomo k:oo pi ngma a tóó, u pi Sóól, Taasîs pi. Kwo, Yi pini ye dpî poo ngi. 12 Kwo, Yi pini wunê ngêpê, kwo, u nuw:o k:oo kédê m:uu ngi, kwo, ala kópu dê vyi, Pi ngmê wunê pwiyé knî, u pi Ananayas, kóó dê a mbêmê wumê yiyé dê, yed:oo yélî mb:aamb:aa ngê mênê mumu. 13 Ananayas ngê kwo, A Lémi. Kwo, Pi yilî knî y:oo ye pini u pi a ka ka tpapê ngmê, nyoo knî y:e kópu dono yilî doo d:uud:uu, Njedusalem. 14 Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo ala kópu u kwo a vyi ngópu, Dîmaskîs chi lêpî, Yesu u yoo nyinê mgîmî tóó. 15 Nmî Lémi ngê kwo, Chi lêpî, mu kópu u dîy:o yi Sóól d:a ngmîdi, a p:uu pîchoo dpodo, Yisîléli tpémi ye, king knî ye, myenté kn:aa yélî ye a pi yi lama myepaan:aa kalê ngê. * 16 Kwo, Dono kópu yilîni pi knî y:oo a l:êê dîy:o u ngwo wadnyi d:uud:uu dé, a chóó u kwo wanê kêma té. * 17 Wod:oo Ananayas ngê Sóól yi ngomo k:oo a pyw:ângo, kóó dê mbêmê yé doo, kwo, Sóól a mbwó. Kwo, Nmî Lémi ngê até dê dy:ââ nê, amêma pini n:ii nyinê módu, yi pini Yesu, chóó nga até dê dy:ââ nê. Kwo, Ala p:eeni kópu u dîy:o

até dê dy:ââ nê, yélî m:ee mumu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wunê nt:eent:ee ngi. 18 Te too pee ntee tpile dê Sóól ngîma yi ngwo a ghay knopwo, wod:oo yélî mē módu. Yi ghêêdî wo, wod:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngópu. 19 U kuwó dini ghi ngê nté yi ndîi, u wêdêwêdê u kwo mēdê diyé wo.

Sóól Yesu p:uu u ngwo ye doo danêmbum, Dîmaskîs

20 Yesu u yoo yélîni Dîmaskîs dnye ya, Sóól ngê wo knî ngmê yi vy:o chedê ngê, wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa koko, ye dpîmon:aa danêmbum, yipu, Yesu ndêndê ngê Chóó Lémi tp:oo. 21 N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, noko yepê, Pini n:ii ngê Yesu u yoo doo vyee dé, Njedusalem, mumdoo kí vyîlo? Apê, Mumdoo al:ii a loo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo n:uu mgîmî té, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini knî ye n:uu y:ee té, Njedusalem? Apê, Lukwe dîy:o Yesu u pee ngê maa ghê? 22 Ngmênê Sóól ngê pi knî yi pwo mîné dyîngo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, Sóól ngê pi knî yi ngópu u nkwo dpîmo a kpââ dé, yipu, Ala kópu yilî Yesu ngê ndêndê ngê ntiye ngê. Yipu, Yi kópu u l:êê dîy:o, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini Yesu. Yi kópu Sóól ngê wêdêwêdê ngê ye dpîmo tpapê dé, Nju tpémini Dîmaskîs dnye ya, doo u ntââ Sóól u dnye daapî vya ngópu.

23 Wo yilî mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi nipi a wó, noko yepê, Sóól paa vya koo, ngmênê Sóól ngê yi kópu u tuu kââ pee ngmê nyongo. 24 Nju tpémi y:oo noko yepê, Sóól kîngê mbêpê, Dîmaskîs kîdangê kuwo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi p:aani mbwa keñe w:êênî dnyimo t:âât:ââ, mgîdî vy:o myednyimo t:âât:ââ. U yi y:e doo kwo, Sóól nmî vya. 25 Ngmênê mgîdî ngmê ngê Sóól p:uu ndiye pyu knî y:oo Sóól a ngî ngópu, kpéni ndîi k:oo ché ngópu, yi kpéni kpê t:ee ngópu, yi p:aani mbwa mbêmê l:uu ngópu, kuwa kalê ngópu. P:uu ndiye pyu knî yedê kpê p:uu dnya a ya, yi yedê ngê kpéni dnye ghîpîghîpî, Sóól k:oo doo kwo, dini ghi

* 9:15: Dpodo 25:23; Lóma 1:5 * 9:16: 2 Kódin 11:23-28

n:ii ngê mbwódo mî ghê wo, wod:oo Sóól mbêpê wo.

Sóól Njedusalem u ngwo loo

²⁶ Dini ghi n:ii ngê Sóól Njedusalem mî ta, u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo yi p:uu n:uu kaalí, ngmênê u kwo daa kélímí mbê dniye, apê, Ngmênê daa Yesu u yoo vy:o pini ngmê. Yintómu u kwo nkíngê mbê dniye. ²⁷ Ngmênê pi ngmê u kwo daa nkíngê mbê wo, u pi Mbanapas. Mbanapas ngê Yesu u dyépi kní yi vy:o yinê núwo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Sóól Dímáskís doo lèpí, nmî Lémi maa p:uu módu, Sóól ka yi a mbwolo. Yepê, Sóól Dímáskís Yesu u pi ngê dpodombiy:e doo dêêpí, myedaa nkíngê mbê wo. ²⁸ Wod:oo Sóól Njedusalem doo ya, p:aani pee p:aani pee dpímon:aa dêêpí, Yesu u pi ngê dpodombiy:e doon:aa dêêpí, myedaa nkíngê mbê wo. ²⁹ Nju tpémíni Kídiki dnye ngê dnyimo mbumu, Sóól ye dpímon:aa dêêpí, Sóól u k:ii noko myednyimon:aa kwopwepe, ngmênê u yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a. ³⁰ Yesu u yoo kní y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Sóól Sisadiya núw:o ngópu, u p:aa njini Taasís mî dy:ââ ngópu.

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê dnye ya, pi ngê kópu dono y:e daa d:uu ngê. Ala wee pyile kní yi kwo dnye ya, Njuda Wee ngmê, Nkálili Wee myomo, Samédiya Wee pyolo. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpí dé, pi yilí Yesu ka kélímí mbê dniye, u yoo yilí ngê u ngwo doo pyodopyodo. Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo chââchââ.

Pita ngê mbwudu n:ii dê chaa doo

³² Dye ghi yintómu Pita p:aani p:aani dpímo lèpí, Yesu u yoo dpímon:aa mumu dé. Wo ngmê ngê Lida u nkwo até yi loo. ³³ Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Aniyês. Yi pini yu dê ntóó dê, paa doo u ntââ ngê u kwo dpímo ya. M:ââ wááli ngmítédmi mbêmê dpímo ya. ³⁴ Pita ngê kwo, Aniyês. Kwo, Yesu Kédisu ngê ala ngwo dê pyi ngi, ngmítédmi mbêmê a pyidu, ngmítédmi a kmongo ngi. Wod:oo Aniyês ada pyidu. ³⁵ Yi wee ndîi u kwo yélini dnye kwo, Aniyês paa têdê dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yélini nmî Lémi ka u ngwo mêtê diyé dniye.

³⁶ Njopa Yesu u yoo vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Tapîta. (Kídiki dnye ngê u pi Dókís.) Dye ghi yintómu yi pyópu ngê kópu mb:aa yilí dpímo d:uud:uu, pinté kní y:e. ³⁷ Yi dini ghi ngê mbii u ngwo ngmê kele, yed:oo mye pwene. Ntóó ghêê ngópu, a ngí ngópu, ngomo k:oo yé ngópu. ³⁸ Yesu u yoo n:ii Njopa doo kwo, yi lama doo ya, Pita chono a tóó, Lida, wod:oo pi miyó dê ye yepê, Lida choo lèpí, Pita lîmí k:ii ngê dpo pwiyé we. ³⁹ Wod:oo Pita ka lee knopwo, yi pini dê yi p:uu a kele, Njopa lee dniye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yi pyópu ntóó ngomoni k:oo doo ya, Pita y:i km:êê ngópu. Kuknwe kní y:oo a yina ngópu, dnye mbê. Yi pyópu ngê kpídîni dnya too, ye y:ee too, yi kpídî Pita u ngópu dnye tpyuu dé. ⁴⁰ Pita ngê yi ngomo ghi k:oo pi yintómu pw:ii ngê, yu mbodo dê y:oo ghê wo, wod:oo doo ngêpê. Yi pyópu ntóó ka diyé wo, kwo, Tapîta, a pyidu. Wod:oo ngwolo dê pywáli doo, Pita yi módu, wod:oo ntênê yaa wo. ⁴¹ Wod:oo Pita ngê yi pyópu ka kóó dp:ee ngê, kwulo kele, ghêêmí kââ. U kuwó dini ghi ngê Pita Yesu u yoo kní ye mbwolo, kuknwe kní ye mye mbwolo, yepê, A pwiyé dnyeno, ala pyópu ghê até maa kaalí. ⁴² Njopa tpémí ye yi kópu u mdoo yi núw:o ngópu, pi yilí nmî Lémi ka kélímí mbê wo. ⁴³ Pita Njopa doo ya, wo yilí. Pini n:ii u ngomo k:oo doo kwo, yi pini u pi Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

10

Kóniliyês u danêmbum

¹ Lóma lede Sisadiya yilí doo ya. Yi kada pini kní yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Kóniliyês. Lede yoo n:ii yi vy:o Kóniliyês doo kwo, yi yélini yi pi dmi Yitali lede yoo. ² K:omo tpile Kóniliyês daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê dpímo kélímí, dye ghi yintómu u kwo dpímo ngêpê. Yi pini u kpâm ghee kní, u dpodo pyu yoo Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa. Nju tpémí yi vy:o pinté yoo yilíni dnyimo kwo, Kóniliyês ngê dpímo a wopwe dé. ³ Kóniliyês ngê Nju tpémí yi l:êê ghi dmi dpímo d:uud:uu dé, kââdí dini ghi n:ii ngê t:ono dpímo wowo, Chóó Lémi ka u ngwo dpímo ngêpê. Wo ngmê

ngê u ngêpê tédê enjel ngmê módu, kwo, Kóniliyês. ⁴ Kóniliyês ngê enjel dini ghi n:ii ngê módu, nkíngê mbê wo, enjel doo y:enê, kwo, A lémi, lukwe pyiné ché ngmêê? Enjel ngê kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kédê ny:oo, mu kópu u díy:o pinté yoo nyiné wopwe too. Kwo, Ala ngwo u nkwo wunê ngêêpî ngi. ⁵ Kwo, Ala ngwo pi knî ngmê dy:ââ ngi, Njopa, pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita. ⁶ Kwo, Yi pini ntii chedê a tóó, ngomoni k:oo a kwo, yi ngomo chóó u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. * ⁷ Enjel ngê Kóniliyês ka danêmbum dini ghi n:ii ngê a kélî ngê, wod:oo y:aa wo. Kóniliyês u dpodo pyu miyó dé ye adî mbwólu, u lede ngmê ka mya adî mbwólu, yepê, Nga a pwiyé dnyeno. Yi lede Kóniliyês u t:âât:ââ pyu ngmê, Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myedpîmo kélîmî. ⁸ Kóniliyês ngê kópuni pyodo, yi kópu yi ngêêdí ada nt:o, wod:oo adî dy:ââ té, Njopa.

⁹ Womumo kââdí mââ kélê, dini ghi n:ii ngê Njopa u nkígh:ê dnyen:aa paa, Pita yi chêêpî ngomo pywápê ngmê pwono kee wo, y:i doon:aa ngêpê. ¹⁰ Dómu ndîi u ngwo ngmê kele, u yi u ngwo doo kwo, Nté pee ngmênî ma. ¹¹ Dini ghi n:ii ngê nté dnye ch:eech:ee, Pita yi vyyu wo, apê, Mbóó ada kpêmî, apê, wónu k:ii ntee tpile yélí vyââ yi kélî ngmêyedê ghêpê knî, kwódo páádi. ¹² Yi wónu k:ii ntee tpile k:oo tpile tp:oo knî ngmêdoo kwo, dyêêdí daa ngmídi, tpile pê dé, pyaa dé, rímê dé yi tpile k:oo myednye kwo. Yi tpile Pita ka p:ââp:ââ doo a wupwo. Yi tpile tp:oo dyêêdí yintómu Nju tpémi ye tupwótupwó dé, Nju tpémi y:oo dédnyimo pîpî dé. ¹³ Pita ngê mbóó p:uu dnye ngmê nyongo, kwo, Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi. ¹⁴ Ngmênê Pita ngê kwo, A Lémi, kî tpile tp:oo dyêêdí yintómu kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmîné nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma anî ma. Kwo, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oo ngmê ndîi. * ¹⁵ Pita ngê myombó yi dnyeni mē nyongo, kwo, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dé vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, kwo, yi tpile p:uu nyóó kid-ingê vyi, Yi tpile tupwótupwó. ¹⁶ Yi ntini u

wépi Pita ngê pyolo puwâ, yi kópu dyuu mu ngmídi pyolo nyongo, wod:oo yi wónu k:ii ntee tpile mbóó p:uu mē kee wo.

¹⁷⁻¹⁸ Pita ngê kópuni módu, yi kópu doo nuw:onuw:o, u nt:u kópu dēpēngē pyw:āngo, wod:oo pini n:ii pyile knî Kóniliyês ngê dy:ââ too, Saimon u ngomo pi knî y:oo ye adê kēma ngmê, wod:oo keñe t:âmo dnyen:aa kwo, yi ngomo chóó ka adî mbwó dmi, kwo, Pi al:ii ngma kwo, u pi Saimon Pita? ¹⁹ Pita ngê kópuni módu, u yi u ngwo doo kwo, U nt:u kópu nē pyw:oo, wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwo, Pita. Kwo, Pi pyile knî y:oo ka nmy:uu ngi. * ²⁰ Kwo, Ghidi, kidimê nuw:o kîgha nēdinuw:o, nyi ngm:êê té, mu kópu u díy:o a chóó nē dy:ââ té. ²¹ Wod:oo Pita adî ghîi, yepê, Pini ka nmye vyyuwo té, ala nē. Yepê, Lukwe u pyiné dmyiné ngmêê ngmê? ²² Kwo, Nmî kada pini Kóniliyês ngê yiné a dy:ââ nmo. Kwo, Yi pini pi mb:aa ngmê, k:omo tpile daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a chââchââ. Kwo, Nju tpémi yi nuu u pi ngê a tóó. Kwo, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê ala kópu u kwo vyi, kwopê, Saimon Pita ngomo k:oo dpo pwiyé we, nga adîn:aa danêmbum. ²³ Pita ngê kópuni yélí vyââ yi kélî módu, yi kópu yi nuw:o kwólu, wod:oo ala kópu daa vyyu, Kî pini pyile knî daa Nju pi dé, nmî ngomo k:oo kēdangē kee dmi. Yi kópu daa vyyu, ngmênê yi pini pyile knî ngomo k:oo adî km:êê té, yi k:ii dpî dniye.

Womumo mw:aandiye Pita ngê Kóniliyês u dpodo pyu pyile knî adî ngm:êê té, Yesu u yoo Njopa yélini doo kwo, yi yéli woni knî yi k:ii mye lee dniye. ²⁴ Maa p:uu dpî dniye, womumo Sisadiya mî taa dniye. Kóniliyês u yoo knî yi k:ii yi yéli dnye t:âât:ââ dé. ²⁵ Pita dini ghi n:ii ngê Kóniliyês u ngomo k:oo doo koko, Kóniliyês ngê yi módu, yu mbodo dē y:e k:ame u kwo ghê wo. ²⁶ Ngmênê Pita ngê ghêêmî mē kââ, kwo, Ghêêmî ghê. Kwo, D:aa enjel ntee pini. Kwo, Nē dyámē mbêmê pi. ²⁷ Pita Kóniliyês ka modoo danêmbum, ngomo k:oo u ngwo mî kee knopwo, pi yilî y:i m:uu ngópu. ²⁸ Pita ngê yepê, Nmyi lama ka tóó, Nju pi ngmê kn:aa

* **10:6:** Dpodo 9:43 * **10:14:** Lev 11:1-47; Ezek 4:14

* **10:19:** Dpodo 10:28; 11:12

pini u ngomo k:oo d:uudpî kee, kópu y: myed:uudpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê yi kópu a ka a kwódu ngê, doo u ntâa pi p:uu daanî vyi, kî pini tupwótupwó. ²⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nya noo, até dâ lê, kópu dîpîngmê vyu. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nya noo?

³⁰ Kóniliyês ngê kwo, Pyile tuwo alanté dini ghi ngê, dini ghi n:ii ngê kââdí t:ono ghê wo, a ngomo k:oo kînoo ngêpê, pi ngmê até y:ii módu, u kpîdí dnye wu mbele, a kada mî ghê wo. ³¹ Yi pini ngê a ka pê, Kóniliyês, Chóó Lémi ngê ngêpê kîyedê nyêm, tpileni yilî pinté knî ye nye yémî, yi tpile yilî chóó Lémi u nuw:o k:oo kîyedê pyede. ³² A ka pê, Pi Njopa ngmê dy:ââ ngi, pi ngmêdpo pwiyé we, u pi Saimon Pita. A ka pê, Yi pini ntii chedê a tóó, pini n:ii u ngomo k:oo a kwo, yi pini u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. ³³ Kóniliyês ngê kwo, Yed:oo pi pyile nga kîni dy:ââ ngê, u ngwo cha lê. Kwo, Awêde al:ii até dp:o wó, Chóó Lémi u ngîma, kwo, anmî t:âât:ââ ngi, nmî Lémi ngê kópuni nga dê vyi, yi kópu nmo ngmê vyi.

Pita Kóniliyês u ngomo k:oo u ngwo doon:aa dêêpî

³⁴ Pita ngê danêmbum kn:ââ dini ghi n:ii ngê chópu, yepê, Ndêndê ngê kîd:a w:ee, yoo daa ngmîdi Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî. * ³⁵ Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi adî chââchââ, kópu mb:aa u ngwo adî d:uud:uu dé, yepê, k:omo tpile yi pini daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ngê wa ngee, u yoo vy:o wa kââ. ³⁶ Yepê, Ala kópu dyuu nmyi lama a kwo, Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmo ngma a dy:ââ ngê, Yisîléli tpémi yi k:ii, nmopê, Yesu Kédisu ngê a ka yinê wa a kââdí nmyo. Yepê, Yi pini Yesu Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kada kââ. * ³⁷ Yepê, Nkálili wee u kwo, Njuda wee u kwo, kópu ndîi n:ii dnye pyodopyodo, yi kópu nmyi lama ka pyede. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon doo a dêêpî, yoo mummyedoo a mbâpitisîm kîgha dé, yi dini ghi ngê yi kópu ndîi kn:ââ u ngwo a chópu. ³⁸ Yepê, Yesu Nasalet pi u danêmbum nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê

u Ghê Dmi u mênê u ngwo a yó, u wêdêwêdê ndîi ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Yi pini p:aani p:aani dpîmon:aa paa, kópu mb:aa yilî dpîmon:aa d:uud:uu, pini n:ii yoo Setan ngê dyênê too, Yesu ngê mê pyi too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî. ³⁹ Yepê, Yesu ngê Nju tpémi yi vy:o kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu yilî nmî chóó nmî ngwolo ngê nmî módu. * ⁴⁰ Yepê, Nju tpémi y:oo Yesu vya ngópu, kîdosi nêdê t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê wo pyoloni ngê mède pyidu ngê, chóóchóó nmî ngópu mê tpyó. ⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, daa pi yintómu knî y:oo m:uu ngópu, ngmênê yélini yi k:ii nmee yâmuyâmu, Yesu nmî chóó nmî módu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu u l:êê dîy:o mwiyé a ngmîdi nmo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, u kuwó dini ghi ngê u k:ii nmee kmaapî, u k:ii nmee mbwaa ndanî. * ⁴² Yepê, Mu dini ghi ngê yinê wa kóté kalê nmo, n:ii mwiyé wa pw:oo dmi, n:ii adnyi ya, nipi wa kóté kalê nmo. Yepê, Chóó yinê dpodo kalê nmo, wod:oo pi knî ye nmo tpapê ngê, yenmîmo, Chóó Lémi ngê vyîlo yedê ngmîdi ngê, nmî kóté kîgha pyu ngê a pyódu ngê. ⁴³ Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi pini yintómu Yesu p:uu dnyimo a danê, yipu, Pini n:ii yoo yi pini ka adnyi kélîmî, Chóó Lémi ngê yi dono yilî u kuwó wa kée té, mêdaadî nuw:onuw:o dé, yi pini u pi u l:êê dîy:o. *

Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi Kóniliyês u yoo knî ye u ngwo y:ângo

⁴⁴ Pita dini ghi n:ii ngê ye doo danêmbum, yélini y:oo dnye ng:aang:aa, yi yéli ye Chóó Lémi u Ghê Dmi a gho. ⁴⁵ Yesu u yoo vy:o pini n:ii yoo Pita u k:ii Njopa a ndê dniye, yi yéli yintómu Nju tpémi, mî ngwéti dniye, apê, Kî yéli daa Nju tpémi. Apê, Chóó lémi ngê chóó u Ghê Dmi ye kîmyeda dy:ââ. ⁴⁶ Apê, Kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê myeka mbumu té, Chóó Lémi myeka chaa kîgha ngmê. * ⁴⁷ Pita ngê u pyipe knî ye yepê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi wunê ntee nmo a kpo, kî yéli ye yinté kîmyeda y:oo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o doo

* **10:34:** Lóma 2:11; Nkal 2:6 * **10:36:** Epeso 2:13-14 * **10:39:** 1 Kódin 15:4-7 * **10:41:** Luukí 24:42-43

* **10:43:** Is 53:5-6; Jer 31:34 * **10:46:** Dpodo 2:4; 19:6; 1 Kódin 12:10

u ntâa pi ngê daawa vyi, Kî yéli mbwaa ngê nangê mbápitísím kalé té. ⁴⁸ Wod:oo u pyipe knî ye yepê, Kî yéli Yesu Kédisu u pi ngê mbápitísím kalé tóó. U kuwó dini ghi ngê Kóniliyês u yoo y:oo Pita ka kwo, Wo miyó pyile ng:ii mwiyé mê ya kmêle. *

11

Kóniliyês u danêmbum u nkoo

¹ Yesu u yoo yintómu, Njuda wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli Yesu u dyépi knî yi k:ii ala kópu nipi ny:ee ngópu, apê, Kn:aa dyámê tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu kîmya ny:ee ngmê. ² Dini ghi n:ii ngê Pita Njedusalem loo, yi yéli y:oo kwo, Ngmênny kn:aadi ngê. ³ Kwo, Lukwe díy:o kn:aa dyámê tpémi yi ngomo k:oo ny:uu kee wo. Kwo, Lukwe díy:o nté y:i myin:aa ndîi. Kwo, Yi kópu Nju pi ngmê ngê d:uudpî d:uu. ⁴ Wod:oo Pita ngê yi kópu u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê ye ada nt:o.

⁵ Pita ngê yepê, Njopa kînoo ngêpê, tpile y:i ngmêkíní módu, Yéli vyâa yi kéli a ghêpê wo, wónu k:ii ntee tpile, kwódo páádi. ⁶ Yepê, Yi tpile a nkîgh:ê dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, u mênê tpile tp:oo yilí nî módu, dyêêdí daa ngmídi, tpile pê dé, pyaa dé, nímê dé y:i nî m:uu too. ⁷ Yepê, Dnye ngmêní nyongo mbóó p:uu, a ka pê, Pita. A ka pê, Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi. ⁸ Kwono, A Lémi. Kwono, Yi kópu daanî d:uu, mu kópu u díy:o kî tpile tp:oo dyêêdí yintómu nmo kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmínê nmo tupwótupwó dé, doo u ntâa daa ngma anî ma. Kwono, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oo ngmê ndîi. ⁹ Yepê, Yi dnyeni mbóó p:uu myombó m:aa nyongo, a ka pê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dé vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, a ka pê, yi tpile p:uu ala kópu nyóó kidingê vyi, Yi tpile tupwótupwó. ¹⁰ Yepê, Yi kópu pyolo a nga pyodo, u kuwó dini ghi ngê yi wónu k:ii ntee tpile mbóó p:uu mê kee wo. ¹¹ Yepê, Yi ngwo pi pyile a ka taa dniye, Sisadiya a ndê dniye. ¹² Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka pê, Ngm:êê té, nuw:o kîgha nédinuw:o ngê kêê kidangê t:oo. Yepê, Nmî mbwó yoo, kî pini wéni knî ka wee, yoo yi

k:ii Njopa nmo ndê dniye, Sisadiya nmî lee dniye, Kóniliyês u ngomo k:oo nm:uu kee dniye. ¹³ Yepê, Yi pini ngê enjel n:ii módu, u p:êê nmî ngêêdí até yedê nté ngê. Yepê, Yi enjel ngê ala kópu u kwo vyu, kwopê, Pi ngmê dy:ââ ngi, Njopa. Kwopê, Pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita. ¹⁴ Kwopê, Yi pini ngê kópuni u mdoo nmye wa a núw:o, nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo. * ¹⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê danêmbum kn:ââ nî chópu, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mwiyé ntee nmo a kpo, yinté ye myedê y:ângo. * ¹⁶ Pita ngê yepê, Kópuni Yesu ngê nmo a vyu, yi kópu yi ngwo n:uu nuw:o kwólu, nmopê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo kmênêkmênê dé, ngmênê M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. * ¹⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê yeedeeyeedeni nmo a kpo, mu kópu u díy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmî kélímí mbê dniye, vyílo yi yeedeeyeede yi yéli ye myedê y:ângo. Yepê, K:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi yeedeeyeede ye mye y:ângo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, kópuni Chóó Lémi ngê a d:uud:uu, doo u ntâa daap:aa vyu, Yi kópu u dí nî puwâ. ¹⁸ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Pita ka kópu daamu vyi ngópu, Chóó Lémi mê chaa kalé ngópu, noko yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi ye maa kîmyedê yé, yi dono yilí u ngwo pêdê kuwo téne, ghê kamî myepêdê pyw:ee y:e. *

Antiyóka tpémi Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye

¹⁹ Nju tpémi y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Yesu u yoo mye kpada tumo, Yesu u yoo woni mbêpê dniye, kn:aa p:aani kn:aa p:aani mî taa dniye. Wo yéli chono daa lee dniye, woni yoo Antiyóka mî taa dniye, woni yoo Pénisiya Wee u kwo lee dniye, woni knî y:oo ntii mî ngmêê ngópu, Saipídís dyámê w:uu mbêmê lee dniye. Kwéli dnyimon:aa taataa, yi yéli y:oo Yesu u kópu Nju tpémi ye yi mo dnyimo tpaépê, kn:aa dyámê tpémi ye dédnyimo tpaépê. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo ngmê Antiyóka lee dniye, woni yoo Saipídís tpémi, woni yoo Sadéni tpémi. Yi yéli y:oo nmî

* **10:48:** Dpodo 2:38; Mát 28:19 * **11:14:** Dpodo 16:31
Dpodo 14:27

* **11:15:** Dpodo 2:4 * **11:16:** Dpodo 1:5 * **11:18:**

Lémi Yesu u kópu daa Nju tpémi ye yi mo dnyimon:aa tpapê, kn:aa yéli ye myednyimon:aa tpapê. ²¹ Yi yéli yi p:uu nmî Lémi u wêdêwêdê ndêndê ngê kele, pi yilî y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu, nmî Lémi ka u ngwo mênê diyé dniye, u kwo mê kêlîmî mbê dniye, yi kada pini ngê pyódu ngópu. *

²² Yesu u yoo Njedusalem yélini dpîmo a kwo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee ngópu, apê, Daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o kîmya ghê dmi, Antiyóka, yed:oo Mbanapas y:i dy:ââ ngópu. * ²³ Mbanapas Antiyóka dini ghi n:ii ngê ta, apê, Yesu u yoo yilî ngê até dê pyódu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Yesu u yoo knî ye yepê, Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ, u nuw:o ghi p:uu dmyinê mbêpê, dye ghi yintómu. * ²⁴ Mbanapas pi mb:aa, nmî Lémi ka u kêlîmî ndîi, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u gha d:ud:umbiy:e myedê nt:ee ngê. Pi yilî Yesu u yoo vy:o yinê kââ.

²⁵ U kuwó dini ghi ngê Mbanapas Taasîs loo, Sóól ka doon:aa vuyuwo. ²⁶ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ângo, Antiyóka núwo. Yi tpódu y:oo Antiyóka m:ââ ngmê ma ngópu, Yesu u yoo knî ye dpîmon:aa dêêpî. Antiyóka tpémi y:oo Yesu u yoo yi ngwo ntaa tumo, apê, Yi pi dmi Kîdistên yoo.

²⁷ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye. ²⁸ Yi vy:o pini ngmê, u pi Akapas, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a wêdêwêdê kwólu, yi pini ghêêdî wo, yepê, Dyámê mbêmê daa kêmakêma ntê machedê ngê a pyodopyodo. (Dini ghi n:ii ngê Kílódiyás Lóma tpémi yi kada pini ngê doo ya, dyámê mbêmê m:uu u ngwo ghê wo. M:aani n:ii ngê Yesu pwene, m:ââ y:a mê pyile mî loo, yi m:uu u ngwo ghê wo.) * ²⁹ Yesu u yoo Antiyóka yélini doo kwo noko yepê, Nmî ndapî a kââdí koo, yepê, ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu koo, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, Njuda. * ³⁰ Wod:oo ndapî a kââdí ngópu, Mbanapas pini dê Sóól ye y:ee ngópu, yepê, Ala ndapî núw:o nyoo, Yesu u yoo yi kada pini knî ye dp:uu y:ee nyoo, Njedusalem. *

* 11:21: Dpodo 2:41 * 11:22: Dpodo 4:36 * 11:23: Dpodo 14:22 * 11:28: Dpodo 21:10 * 11:29: Lóma 15:26 * 11:30: Dpodo 12:25 * 12:2: Mát 4:21 * 12:5: Epeso 6:18; Njems 5:16 * 12:7: Dpodo 5:19; 16:26

12

King Helodi ngê Pita mbwa k:oo u ngwo kmungo

¹ Yi dini ghi ngê Akîdipa Helodi Nju tpémi yi king ngê doo ya, Lóma tpémi yi maknopwo. U lede yoo dy:ââ too, Yesu u yoo woni mgîmî tumo, mgîni vyîmî kalê tumo, ² Njems Njon u mbwó taa ngê mye vya ngópu. * ³ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Helodi ngê Njems kêdê vy:a, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Munmíkó, Yesu u yoo yi kada pini ngmêdê vya ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o Helodi ngê Pita mye mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo. (Yi kópu Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dye ghi ngê d:uu ngê.) ⁴ Dini ghi n:ii ngê Pita mbwa k:oo kee wo, lede páádi páádi knî y:oo Pita dnye t:âât:ââ, lede páádi dye ghi ngmê. Helodi ngê u yi doo kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u kuwó dini ghi ngê Pita p:aa pw:ii, Nju tpémi yi ngópu p:aa kóté kwolo. ⁵ Nyââ, Pita mbwa k:oo doo kwo, ngmênê Yesu u yoo Chóó Lémi ka u l:êê dîy:o mîdnye ngêpê. *

Pita mbwa k:oo u ngwo pwii wo

⁶ Wéni n:ii ngê Helodi ngê u yi doo kwo, apê, Mââ Pita ní pw:ii, pi knî yi ngópu ní kóté kwolo, yi mgîdî ngê Pita lede dê yi kêlî doo dpî. Puwóma té dê y:oo kóó dê kudu dumo, lede miyó kuwa dpîmo paa, mbwa y:oo dpîmo t:âât:ââ. ⁷ Wod:oo enjel ngma até yedê loo, u wuu mbwa k:oo mî kée ngê, Pita kwulo kele, u dpî ny:ââ ngê, kwo, Lîmîlîmî ngê a piidi. Yedê pii wo, wod:oo puwóma té dê kwulo yi chóó mîné pywálî knopwo. * ⁸ Enjel ngê kwo, Malêti maa téni, nyi dópo dê nye t:ee dé. Wod:oo Pita ngê yinté d:uu ngê, enjel ngê kwo, Nguwo u kpîdí mwo mye téni, kwo, a pwiyé, a ngm:êê nédi. ⁹ Wod:oo Pita ngê enjel até yi ngm:êê ngê, ngmênê u kwo doo wóó. Nanê kwopê, Enjel ngê ndêndê ngê dê pw:ii ngi? ¹⁰ Mbwa t:âât:ââ pyu yoo ngmê a kuwo ngópu, myomoni yoo myedê kuwo ngópu, nkéli chêêpî keñe u nkîgh:ê yi ní knopwo, apê, Keñe lukwe ngê até

dê kpêmî? Wod:oo pwii knopwo, daa ndî máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu, wod:oo enjel ngê Pita a kuwo ngê. ¹¹ Pita ka u nuw:o yi ménê diyé wo, apê, Ala ndê kópu, apê, Nmî Lémi ngê enjel ngmêda dy:ââ, apê, Helodi kóo k:oo até dumo y:ee nê, apê, Nju tpémi yi ngópu mēdaawa kóté kalê nê.

¹² Dini ghi n:ii ngê Pita ngê yi kópu a w:ee ngê, wod:oo Njon Mak u pye Méli u p:aa pee loo. Pi yilí y:i doo kwo, dnye ngêpê. ¹³ Yi ngomo u koko tédê u keñe p:uu Pita doo depedepe, dpodo módó ngmê, u pi Lóda, keñe t:âmo mî ghê wo. ¹⁴ Yi dmââdî ngê Pita u dnye adî mya, wod:oo u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, keñe daa kpêmî ngê, adî lê, u pyipe knî ye mdoo adî núw:o, yepê, Pita kuwa ka kwo. ¹⁵ U kwo daa kélímî mbê dniye, kwo, Kidima k:om. Kwo, Chi ghéti. Ngmênê yepê, Dîni k:omodanê. Yepê, Ndêndê ngê kuwa ka kwo. Kwo, Daa vyílo ye kwo, kwo, u enjel ye kwo. ¹⁶ Pita ngê keñe p:uu depedepe daa yó, u kuwó dini ghi ngê keñe u kwo adî kpêmî ngmê. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, ghê dmi yi ménê ghipé wo. ¹⁷ Pita ngê kêê yi ngîma mgîmî ngê, kwayi ngê ye vyu, yepê, Tumu. Yepê, A pi tââ namê tpapê. Yepê, Nmî lémi ngê u enjel a ka ngmêda dy:ââ, mbwa k:oo yiné dê pw:ii nê. Yepê, Njems ka mdoo dpî núw:o yó, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye myoo vyi yó. Yed:oo Pita ngê a kuwo too, kn:aa p:aani mē loo. *

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê wa wo, lede yoo yi ghê dmi a kee wo, noko dnye póó, noko yepê, Pita anye atédê pwiyé? ¹⁹ Helodi ngê lede yoo dy:ââ too, yepê, Lee dmyeno, Pita dmyinên:aa nmy:uu. Ngmênê dêê dniye, dêpê pyw:ee ngópu, wod:oo lede n:ii knî ye Pita pwii wo, yi lede yoo Helodi ngê kóté kalê too, yepê, Pita lónté nmye dê pwii? Yepê, Ala ngwo u nkwo n:aa vye nmyo. Wod:oo dy:ââ too, kn:aa lede knî y:oo u nkwo mî vya tumo.

U kuwó dini ghi ngê Helodi ngê Njuda Wee a kuwo ngê, Sisadiya doon:aa ya.

Helodi u ngwo pwene

* **12:17:** Dpodo 12:7-8 * **12:24:** Is 55:11; Dpodo 6:7; 19:20 * **12:25:** Dpodo 11:29-30; 12:12; 3:13; 15:37 * **13:1:** Dpodo 11:27 * **13:2:** Dpodo 9:15; Nkal 1:15-16 * **13:3:** Dpodo 6:6

²⁰ Taiya tpémi Saidon tpémi ye king Helodi ye nod:e wo, wod:oo yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Helodi ngê nté nmo wa mgîmî, u dyámê pee p:uu nté daa-munmî pwila. Yi kópu u l:êê dîy:o Helodi u dpodo pyu yoo yi kada pini yi pee ngê kaa ngópu, u pi Pílastas, kwo, U ntââ Helodi nmo wanyi kpéki. Wod:oo Helodi yiné ye kpéki ngê, kwo, Kî yéli y:e mb:aamb:aa u yi y:e a kwo. ²¹ Helodi ngê wéni n:ii ye ngmîdî ngê, yi wéni ngê nipi a wó, Helodi kpêlê wo, u lémilémi u kpídî dmi u mbwo t:ângo, u yââyââ tédê yaa wo, wod:oo pi knî ye doo danêmbum. ²² Yoo dpodombiy:e doo kââ, apu, Daa nmo ntee pini ye danêmbum, apu, ngmênê nmî yâpwô ye danêmbum. ²³ Chóó Lémi u enjel ngmê ngê Helodi yi danêmbum tédê atéyi vyâ, mu kópu u dîy:o pi knî ye daa vyu, D:aa yâpwô. Ala kópu myedaa vyu, Nê nmyo ntee pini. Helodi u ménê mwi pè dnye kmaapî, u gha a kélî ngópu, wod:oo pwene.

²⁴ Yi ngwo Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi u kópu pi knî ye mudnye tpapê, Yesu u yoo yinté yilí ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. *

²⁵ Mbanapas pini dê Sóól y:oo yi dpodo a kélî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, Njon Mak núw:o ngópu, Antiyóka mē diyé dniye. *

13

Mbanapas pini dê Sóól Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ngwo a ngmîdî doo

¹ Yesu u yoo vy:o Antiyóka, dêêpî pyu yoo ngmêdoo kwo, Chóó Lémi u komo y:oo dnyimo kapî, yi pi dmi Mbanapas ngmê, Simiyón myomo (u pi Too Pee Kpêdêkpêdê), Lusiyas pyolo, Sadéni pi, Manayén podo (pini n:ii Helodi k:ii nipi kaa knopwo), Sóól limo. * ² Wo ngmê ngê nté yi chóó noko kwódu ngópu, dpodo mu ngmîdî yidnye dódó, nmî Lémi ka dnye ngêpê. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yepê, Mbanapas pini dê Sóól d:a ngmîdî dê, yi dpodo tédê dpî dy:ââ dóó. * ³ Nté ghêlî daa ma ngópu, nmî Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, yi pini dê yi mbêmê yi kêê dmi yé ngópu, yi

l:êê dîy:o dnye ngêpê, wod:oo dy:ââ dumo.
*

Saipîdîs kópuni pyodo

⁴ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Mbanapas pini dê Sóól dy:ââ doo, Njon Mak mye núw:o ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Selyusiya lee dnye, liyé nkéli k:oo y:i mî wo dnye, dyámê w:uu ngmê mbêmê mî tee dnye, u pi Saipîdîs. ⁵ P:aani n:ii mî tee dnye, u pi Salamîs. Y:i dnye ya, Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimo koko, Chóó Lémi u kópu p:uu ye dnyimon:aa danê.

⁶ U kuwó dini ghi ngê yi dyámê w:uu mwada pee lee dnye, Papós mî taa dnye, pi y:i ngmê m:uu ngópu, u pi Mba-Yesu, Nju pi, Kîdiki dnye ngê u pi Elimas, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu. Pi knî ye k:omodanê ngê dpîmo tpapê, yipu, Nê nmî yâpwo ndîi u komo kapî pyu ngmê. * ⁷ Yi pini ngê yi dyámê w:uu u kada pini dpîmo yâmuyâmu, u pi Sêenjîs Póólîs. Yi dyámê w:uu u kada pini mb:aamb:aa ngê dpîmo nuw:o, u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u kópu ngmênî ny:oo, u l:êê dîy:o pi knî ye yepê, Mbanapas pini dê Sóól a pwiyé dnye. ⁸ Dini ghi n:ii ngê kópu u kwo ngmêdpîmo tpapê, Elimas yi kwo doo kwopwepe, mââwe ka kópu, Ye kidimê ng:aa, ngee k:omodanê mo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi mââwe Yesu u yoo vy:o ghê we. ⁹ Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Sóól a nt:ee ngê, u pi mye Póól, Elimas ka ngwolo dy:ââ ngê vwu wo, kwo, Nyi Setan ntee pini. * ¹⁰ Kwo, Doo u ntââ kópu mb:aa daangmanyi d:uu, kwo, nmî Lémi u ndêndê kópu dyuu u wépi nyi puwâ, kwo, k:omodanê kópu yilî nyinê ngêêdî. ¹¹ Kwo, Nmî Lémi ngê ala ngwo wunê kpadakpada ngi, kwo, ngwolo kopwe ngê a pyépi ngi, yéli daanyi y:enê, u dí yinê amêdê vyi. Yi ngwo mgo kpêdêkpêdê Elimas ngîma até yi kée ngê, wod:oo doo maa nmy:uu, apê, A ngêêpî pyu ngmênê pyw:oo, maa a ka yinê pêdê kéma ngê. ¹² Dyámê w:uu u kada pini ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo nmî Lémi ka kélîmî mbê wo. Nmî Lémi u

kópu dyuu u nyepênypê u kópu ngê u kwo pyaa dnye.

Antiyóka n:ii Pisidiya Wee u kwo a tóó, Yesu u kópu y:i u ngwo ye mî vyi ngópu

¹³ Póól u pyipe knî yi k:ii liyé nkéli k:oo mê wo dnye, Papós a kuwo ngópu, Pamîpiliya mî tee dnye, Pêêka u ngwo mî lee dnye. Njon Mak ngê u pyipe dê y:i mîné kuwo doo, Njedusalem mêtê diyé wo. ¹⁴ Póól Mbanapas y:oo Pêêka a kuwo ngópu, Pisidiya Wee u kwo lee knopwo, p:aa ndîi ngmê taa knopwo, u pi mye Antiyóka, mwiyé p:aani n:ii a ndê knopwo, yi p:aani dê yi pi mu ngmidi. Nju tpémi yi lîme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, ngêpê ngomo k:oo yi k:ii kee dnye, mbwódo yaa dnye. ¹⁵ Pi ngmê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu ghi ngma a kp:aa ngê, pi myomoni ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu u kópu dyuu ghi myedê kp:aa ngê, u kuwó dini ghi ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo Póól pini dê Mbanapas ye pi ngma a dy:ââ ngópu, yepê, Nmî mbwó dê. Yepê, U ntââ pi knî ye kópu ngma dpî vyi ngmê, yi gha dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. ¹⁶ Wod:oo Póól a ghêêdî wo, kóó ntênê ye kââ, danêmbum kn:ââ ye chópu.

Yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, Yisîléli tpémi, yélini yi k:ii Chóó Lémi ka nmye ngêpê té, yepê, ala kópu ny:ee yó. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Yisîléli tpémi Yichip mudnya a ya, yepê, daa yi chóó yi dyámê pee p:uu dnya a ya, yepê, yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi yéli yilî ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê Yichip u mênê a pw:ii too. * ¹⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u nódo kópu yilî a t:ee ngópu, ngmênê myedaa kée too, yepê, maa p:uu m:ââ podo y:a a ma ngópu, Kenan u ngwo mî taa dnye. * ¹⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan yoo dyêêdî pyudu a pw:oo ngê, yi dyámê pee chóó u yoo knî ye y:ângo. Yepê, M:ââ podo yono y:a mê limo y:a mí loo, (450) yi kópu yintómu u ngwo a pyaa dnye.

²⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi yéli yi kada pini knî ngma a pyw:ângo, kuwókuwóni u pi Samuwel, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ²¹ Yepê, Dini ghi

* 13:6: 2 Tim 3:8 * 13:9: Dpodo 4:8; Njon 8:44 * 13:17: Ex 6:6; 12:51 * 13:18: Ex 16:35

n:ii ngê yi yéli y:oo king u yi y:e ngmêdoo kwo, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól yi king ngê pyódu ngê, yi pini Kisi tp:oo, Mbenjîmîn u tii ñedê pini ngmê. * 22 Yepê, Yi king ngê doo ya, m:ââ podo y:a, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól mî ngmópu, Dépidi yi king ngê mé pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê ala kópu p:uu ye vvu, yepê, A gha ntee, Njési tp:oo Dépidi u gha mye yinté, a nuu u kópu amyedê d:uud:uu dé. * 23 Póól ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo ala kópu dnyimo a tpaépê, apu, Diyo Dépidi u yoo vy:o Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, yi pini ngê Yisîléli tpémi yinê wa ngee té. Póól ngê yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Yi kópu wunê kédê pyódu. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, yi pini nmî Mbwámê, u pi Yesu. * 24 Yepê, Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlî daa chópu, Njon Yisîléli tpémi ye doon:aa danêmbum, yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, mbwaa paa n:aa kmênêkmênê nmyo. * 25 Yepê, Njon ngê u dpodo ghêlî dêpê kêlî ngê, pi knî ye ala kópu dpîmo tpaépê, yipu, Nmyinê nmye nê n:uu? Yipu, Pini n:ii nmye t:âât:ââ ngmê, d:aa vyîlo. Yipu, Nê tédê. Yipu, Doo u ntââ u nkîgh:ê daa nî nî. Yipu, Yi pini ngê u dpodo kn:ââ doongê chópu. *

26-27 Póól ngê yepê, A tîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmî kn:ââ Epîlaham, myenté yélini Chóó Lémi ka nmye ngêpê té. Yepê, Yesu daa pi yintómu yi mbwámê ngê pyodo, mu kópu u dîy:o yélini Njedusalem a kwo, yi kada pini knî mye yi k:ii, nmî Mbwámê Yesu dpîp:e mya ngópu, yepê, yi kópu u l:êê dîy:o yi yéli y:oo Yesu mb:ii ngópu. Yepê, K:omo tpile lîme wo yintómu knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu pi knî y:oo yi ngêédî dnyimo a kpââ dé, yepê, ngmênê yi kópu dyuu vyîlo yi ntiye ngópu, noko yepê, Yesu paa vya koo, paa pw:oo we. 28 Póól ngê yepê, K:omo tpile Yesu u pwopwo u nt:u kópu dêpê pyw:ee ngópu, ngmênê Paléti ka kwo, Vya ngi. Kwo, Pw:oo we. * 29 Yepê, Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi kópu yilî ntiye ngópu,

kîdosi ñedê t:ee ngópu, u kuwó dini ghi ngê mêtê ngee ngópu, kmênê ngópu. 30-31 Yepê, Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, wo yilî yi k:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo dnyimo mumu. Yepê, Yesu ghêlî daa pwene yélini yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, yepê, yi yéli y:oo ala ngwo pi knî ye a tpaépê ngmê, yipu, Yesu ndêndê ngê a pii wo, nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. * 32-33 Yepê, Ala ngwo nmyi ngîma anye kwo mo, ala kópu mb:aa nmye ngmênê tpaépê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye kópuni wunê a vvu, yi kópu nmî l:êê dîy:o kédê pyódu, Chóó Lémi ngê Yesu a pyidu ngê. Yepê, Wéti myomoni u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a kwo, nmî Mbwámê ka kwo, Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dî pyódu. * 34 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini a pyidu ngê, mēdaawa pw:onu, kpêênî daawa mg:ee. Yepê, Chóó Lémi ngê u nuu u yoo knî ye yepê, Tpileni p:uu Dépidi ka ndêndê ngê noo a danê, yi tpile nmye wanê kê. * 35 Póól ngê yepê, Puku yedê kópu m:uu a tóó, apê, Chóó Lémi u nuu u pi kpêênî daawa mg:ee. * 36 Póól ngê yepê, Daa Dépidi p:uu dnya a d:êê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Dépidi doo a ya, Chóó Lémi p:uu doo a dpodo, yed:oo pwene, u kn:ââ knî yi nkîgh:ê mî kmênê ngópu, kpêênî mgee wo. * 37 Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ngê a pyidu ngê, yi pini kpêênî daa mgee wo. 38-39 Yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Yi pini Yesu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilî u kuwó wa kée té. Yepê, Komo tpile dono yilî knî y:oo mgîmî nmyoo, Mósisu u dêépî kópu dyuu dêê wo, daa pywálî nmyoo, ngmênê pini n:ii Yesu ka wa kêlîmî mb:anê, Yesu ngê yi dono vy:o u ngwo wa a y:oo. * 40 Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. Yepê, Chóó lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni a d:êê ngópu, yi kópu nmye kîngê pyódu. 41 Yepê, Chóó Lémi u kópu yedê d:êê ngópu, apê,

A ka wépi dnyangê pyu yoo, ala kópu ny:ee yó.

Tpée kópu wanmyi vyi ngmê, yed:oo

* 13:21: 1 Sam 8:5,19 * 13:22: 1 Sam 13:14; 16:13; Psalm 89:20 * 13:23: Is 11:1 * 13:24: Mát 3:1-2 * 13:25: Njon 1:20,27 * 13:28: Mát 27:22-23 * 13:30-31: Dpodo 2:24; 1:3,8 * 13:32-33: Psalm 2:7 * 13:34: Is 55:3 * 13:35: Psalm 16:10 * 13:36: Dpodo 2:29 * 13:38-39: Dpodo 10:43; Lóma 10:4

wanmyi pw:oo dmi,
 mu kópu u díy:o kópuni nmyi dye ghi ngê
 wanî d:uu,
 yi kópu ka daanmyi kêlîmî,
 k:omo tpile pi ngê nmye wa vyi, u kwo
 myedaanmyi kêlîmî. *

⁴² Dini ghi n:ii ngê pwii dniye, pi knî y:oo Póól Mbanapas ye yepê, Pyimê modo diyé cho, yepê, yi kópu knî nmo m:uu dp:uu vyi nyoo. ⁴³ Dini ghi n:ii ngê nyalê wo, Nju pi yilî y:oo Póól Mbanapas dnye yâmuyâmu dê, kn:aa yéli mye yi k:ii, wunê yélini Nju pi ngê a pyaa dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a kpo, nmî Mbwámê ngê vyîlo yi pyódu ngê. Yepê, Dpodombiy:e u kwo dmyinê kêlîmî.

Nju tpémi y:oo Yesu u kópu wépi u ngwo pwaa ngópu, Antiyóka

⁴⁴ U kuwó líme wo ngê mède diyé knopwo, Antiyóka pi dêpwo a ya, u yi y:e doo kwo, Lémi Ndîi u kópu u nkwo ngmênm:uu ny:oo. ⁴⁵ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo yi yéli m:uu tumo, n:ee ye kaa ngópu, kópuni Póól ngê doo tpapê dé, yi kópu mîdnya a wópuwópu dé, Póól p:uu myednye peede tpapê, yepê, Kî pini nmye ka k:omodanê, u kwo kîdmyoma ng:aa. Póól u kópu yinté dnya a wópuwópu dé. * ⁴⁶ Ngmêné Póól pini dê Mbanapas daa nkîngê mbê knopwo, Nju tpémi ye yepê, Doo u ntââ nyi chóó daanyi kée nmyo, Chóó Lémi u kópu nmye mwiyé nyi vyi, ngmêné yi kópu u yi nmye daa kwo. Yepê, Ghê kamîni chedê ngê daawa pyódu, u wépi dmye pwaa ngmê, wod:oo nyinê kuwokuwo nmyo, kn:aa yéli ye nye lêpî mo.

* ⁴⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini ka ala kópu u kwo a vyi, kwo, Daa Nju tpémi yi mo yi pywápê ngê dî pyódu ngi,

dyámê mbêmê tpémi yintómu yi mbwámê ngê wanyi pyódu.

Yepê, Yi kópu awêde até dmye ntiye ngmê. * ⁴⁸ Yélini daa Nju tpémi, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, nmî Lémi u kópu dyuu mê chaa kalé ngópu. Chóó Lémi ngê

yélini a ngmîdi ngê, apê, Yi yéli y:oo ghê kamî dmi pèdê pyw:ee y:e, yi yéli Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

⁴⁹ Nmî Lémi u kópu ngê yi wee u kwo yéli a ngêédî. ⁵⁰ Ngmêné Nju tpémi y:oo Antiyóka u kada pini yoo yi mbodo dmi vyiwo ngópu, ch:am ndîi knî ngmê, n:ii dé Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi mbodo dmi mye vyiwo ngópu, Póól pini dê Mbanapas ngm:ii kalê dumo, yepê, Ala wee u kwo n:aamungê nî. ⁵¹ Yi tpódu y:oo yi p:aani u têtê yi yi yodo p:uu vyaa ngópu, yinté Nju tpémi ye yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo. Kada u ngwo a y:ee ngópu, Yikóniyêm lee knopwo. ⁵² Yesu u yoo yélini Antiyóka doo kwo, w:aa a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee too.

14

Póól Mbanapas Yikóniyêm u ngwo lee knopwo

¹ Kópuni Antiyóka y:e a pyodo, yinté kópu Yikóniyêm y:e myimê pyodo. Póól pini dê Mbanapas Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee knopwo, Yesu u kópu ye adê vyi ngmê, wod:oo Nju pi yilî, kn:aa yéli mye yi k:ii Yesu ka kêlîmî mbê dniye. ² Ngmêné Nju tpémi, n:ii dé daa kêlîmî mbê dniye, yi yéli y:oo kn:aa yéli yi mbodo dnye vyiwovyuwo dé, Yesu u yoo yi p:uu myednye d:uu. *

³ Ngmêné yi tpódu y:i dpîmo ya, dye ghi daadîi. Daa nkîngê mbê knopwo, nmî Lémi u kópu dyuu ye mēdpîmo tpapê, kópuni nmo a kpo, yi kópu p:uu ye dpîmo danê. Nmî Lémi ngê u wêdêwêdê yi tpódu ye y:ângo, pwopwokopwe yilî yi wêdêwêdê mbêmê pyi ngópu, kópu yilî mye d:uu ngópu, nmî Lémi ngê yi tpódu yi kópu dyuu pi knî ye ndê kópu ngê yinté u ngwo pyódu ngê. *

⁴ Yikóniyêm tpémi y:oo yoo yêê ngópu, woni yoo Yesu u dyépi dé yi p:uu dnye d:uu, woni yoo yi pee ngê a ghê dniye.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Nju tpémi, kn:aa dyámê tpémi, kada pini knî yi k:ii, nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Yi tpódu nmî mgîmî dê, chêêpî ngê nmî vya dê, d:o pw:oo dniye.

* ⁶ Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo yi kópu u

* 13:41: Hab 1:5 * 13:45: Dpodo 14:2; 17:5 * 13:46: Dpodo 18:6 * 13:47: Is 49:6 * 14:2: Dpodo 13:45

* 14:3: Mak 16:20; Dpodo 19:11; Hipîlu 2:4 * 14:5: Dpodo 14:19; 2 Tim 3:11

tuu kââ pee yi ny:ee ngópu, wod:oo mbêpê knopwo, Lisitîda, Ndêêpi, Likiyóniya, yi wee pyile knî yi kwo dpîmon:aa ya. ⁷ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi knî ye Yesu u kópu mb:aa mēdpîmon:aa tpaê.

Lisitîda kpâli kpêê u ngwo pyi ngópu

⁸ Lisitîda pi ngmēdoo ya, kpâli dê kpêê dê, paa daa tpyó, yinté a ta. * ⁹ Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu ye doo tpaê, yi pini myedoo ng:aa. Póól ngê u ngwo a w:ee ngê, apê, Kî pini u kélîmî ndîi, apu, Yesu u ntââ, yinê a pyipyi nê. ¹⁰ Wod:oo Póól u kwo vwu wo, u kwo até yi mbwolo, kwo, Kî pini. Kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ghêêmî ghé. Wod:oo yi pini mbêka wo, paambwi kn:ââ chópu. ¹¹ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, Likiyóniya dnye ngê dpodombiy:e mbwó dniye, apê, Nmî yâpwo dê pi k:ii ntee tpile ngê atédé pyaa knî, nmo até myedê ghêpê knî. ¹² Yi yéli Chóó Lémi ka dēdnyimo ngêpê, kn:aa yâpwo yilî knî ye dnyimo ngêpê, yi yâpwo knî yi kada pini u pi Susî. Mbanapas u pyimo yi yâpwo u pi t:ee ngópu, apê, Susî, Póól u pyimo Hêêmis t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o ye vyîlo yedoo danêmbum. ¹³ Yi p:aani u nkîgh:ê ngomo ngmēdoo kwo, pi knî y:oo Susî ka kpêê kwéli dnyimo yé. Yi yâpwo u kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nêê té vy:ee tumo, pudumakó u ngwo kpîlê tumo, yi p:aani u mbwa keñe t:âmo mî kaa tumo. Yi p:aani tpémi kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî yâpwo dê ye kpêê nmî yé. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Mbanapas pini dê Sóól y:oo ny:ee ngópu, yi kpîdí dê a chaa dumo, yoo pee dê yi kélî mbêpê dê a pwaa dumo, ye mbwó knopwo, yepê, Kî yéli. ¹⁵ Yepê, Lukwe dîy:o ye kópu nmye d:uud:uu ngmê? Yepê, D:ee yâpwo dê, nyo nmyo ntee pini dê. Yepê, Kópu mb:aa p:uu nmye nye danêmbum mo. Yepê, U yi nye a kwo, Nmyi k:omodané kópu knî yi p:uu nyinê diyédiyé kîgha nmyo. Yepê, Yâpwo njini ka dmyinê ngêpê, n:ii ghê a t:a, n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii mbwaa nye l:âmo doo, tpileni yi ghê a pyede té, yinê nye l:âmo too. * ¹⁶ Yepê,

Wunê dini ghi ngê pi yilî y:oo yi chóó yi kópu n:uu yidnye ng:uu dé, Chóó Lémi ngê kalê too, ye mye daa kwódu ngê. ¹⁷ Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi ngê chóochóó nmye doo a kēmakēma, tpîi nmye doo a dyede, kââdí nmye doo a dyede, nmyi yâpwo tēdê nté nt:u mb:aamb:aa ngê doo kelekele, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo pyépi, kópu mb:aa nmye yilî doo a d:uud:uu, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nēne. ¹⁸ Pi knî y:oo daa kēmakēma yi tpódu ye kpêê pî yé ngópu, yi tpódu y:oo kópu yilîni ye vyi ngópu, yi dí dmi u ngwo pwaa ngópu.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Antiyóka p:aani dê Yikóniyêm a ndê dniye, Lisitîda tpémi yi pee a kaa tumo, Póól chêêpî ngê vya ngópu, ntóó dnya a paapaa, kuwa núw:o ngópu, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Dê pw:onu. * ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo kwodonkwodo a wó, ntóó a yina ngópu, wod:oo Póól mēdê pii wo, yi p:aani mē diyé wo. Womumo mw:aandiye Mbanapas k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, Ndêêpi lee knopwo.

Póól pini dê Mbanapas Antiyóka u ngwo mē diyé knopwo

²¹ Póól pini dê Mbanapas y:oo Ndêêpi tpémi ye Yesu u kópu mb:aa mî vyi ngópu, wod:oo pi yilî Yesu u yoo vy:o ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Lisitîda, Yikóniyêm, Antiyóka, yi p:aani pyile knî yi kwo mē diyé knopwo. ²² P:aani p:aani Yesu u yoo wēdēwēdē kalê tumo, yepê, Yesu ka dpodombiy:e dmyinê kélîmî. Yepê, Pi knî y:oo dono yilî nmî p:uu wa d:uu ngmê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ka anmî lee dmi. * ²³ P:aani p:aani Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê a ngmîdi ngópu, yi kada pini ngê pyódu tumo. Nté yi chóó ye kwódu ngópu, Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, Lémini ka kélîmî mbê dniye, yi Lémi ka a kuwo tumo, yepê, Nmî Lémi nmye wada a vwuwo.

²⁴ Pisidiya Wee a kuwo ngópu, Pamîpiliya mîmî taa knopwo. ²⁵⁻²⁶ Yesu u kópu dyuu Pêêka tpémi ye vyi ngópu, u kuwó dini ghi ngê Atáliya lee knopwo, liyé nkéli k:oo yi

* **14:8:** Dpodo 3:2 * **14:15:** Dpodo 17:22-31; Lóma 1:19-20 * **14:19:** Dpodo 17:13; 2 Kódin 11:25; 2 Tim 3:11

* **14:22:** Dpodo 18:23; 2 Tim 3:12

mî wo knopwo, Sidiya mî tee knopwo, Antiyóka u ngwo mê diyé knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwéli a ngmidi doo, Yesu u yoo yi l:êê dîy:o mwiyé kwéli dnye ngêpê. *

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Antiyóka taa knopwo, Yesu u yoo a danê ngópu, kópuni Chóó Lémi ngê y:e doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o n:ii mê kaa tumo, yi kópu yilí yi ngêêdí a nté ngópu. * ²⁸ Yi p:aani Yesu u yoo vy:o dpîmo kwo, dye ghi daadî.

15

Mósisu u dêêpî kópu dyuu u ngwo dnye tpiditpidi pèêdîpèêdí

¹ Nju pi ngmê knî y:oo Njuda Wee a kuwo ngópu, Antiyóka lee dnye, Yesu u yoo knî ye ala kópu dnyimon:aa tpaépê, yipu, Kópuni Mósisu ngê a d:êê ngê, yi kópu dpî d:uu yó, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu dpî kaa we. Yipu, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu daawa kaa knomomê, nmî l:êê ghi dmi daanmyi d:uud:uu knomomê, yipu, ye Chóó Lémi ngê kóo k:oo daawa kaa nmyo. *

² Póol pini dê Mbanapas y:oo yi yéli yi kópu dpîmo vyee dé, u kuwó dini ghi ngê yi kópu nipi mēdnyimo tpiditpidi pèêdîpèêdí. Yesu u yoo y:oo Póol pini dê Mbanapas, kn:aa yéli yi k:ii Njedusalem dy:ââ tumo, yepê, Nmî Lémi u dyépi knî ye, kada pini knî ye dmyinê lêpî, yepê, ala kópu y:oo amî l:âmo ngmê.

³ Yélini dy:ââ ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Pēnisiya Wee u kwo mî lee dnye, Samédiya mî taa dnye. P:aani p:aani dnyen:aa lêpî, Yesu u yoo knî ye dnye tpaépê, yipu, Chóó Lémi ngê kópu ndîi yi d:uu ngê, p:aani p:aani pi yilí Yesu u yoo vy:o yinê kaa too, yipu, daa Nju tpémi yi mo, ngmêê kn:aa yéli mye yi k:ii. Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, w:aa u ngwo a pyw:ee ngópu.

⁴ Njedusalem dini ghi n:ii ngê taa dnye, Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo, yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi yéli yintómu y:oo kwuno tumo, yi kêê dmi mye mgîmî ngópu. Póol pini dê Mbanapas y:oo kópuni Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dpîmon:aa

d:uud:uu dé, yi kópu yilí ye adê nté ngmê.

* ⁵ Ngmêê yélini Yesu u yoo vy:o doo kwo, woni yoo Pádisi yoo. Yi yéli ghêêdí dnye, yepê, Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o yélini ghê wo, Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu dpî kaa we, Mósisu u dêêpî kópu yintómu myedny:oo châachâa dé.

⁶ Kada pini yoo dyépi yoo nipi ada wó, yi kópu p:uu dnye danê. ⁷ Dye ghi daadî yimî loo, u kuwó dini ghi ngê Pita ghêêdí wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nmyi lama ka too, wunê dini ghi ngê nmyi vy:o Chóó Lémi ngê ka a ngmidi noo, kn:aa yéli ye dy:ââ noo, Yesu u kópu mb:aa ye nîmo nté ngê, u ngwo Yesu ka kélîmî mbê dnye. *

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê nmî gha dmi u kpêê, chóó u Ghê Dmi ntee nmo a dy:ââ ngê, kn:aa yéli ye yinté myedê dy:ââ ngê, yepê, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli myedê mya té, yi wépi dmi daa puwâ. ⁹ Yepê, Daa chámê nmoo, kópuni nmo doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli y:e myedoo d:uud:uu dé, yepê, yi dono yilí u kuwó kée too, mu kópu u dîy:o Yesu ka mye kélîmî mbê dnye. ¹⁰ Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi mbodo l:âmo nmyinê ngêêpî ngmê. Yepê, Yesu u yoo ye dpodo ndîi yilí namê yém. Yepê, Nmî kn:ââ yoo dêê dnye, Mósisu u dêêpî kópu dyuu yilí ngê y:e pyodo, doo u ntââ yi kópu yintómu daapî d:uu ngópu. Yepê, Nmo my:oo ntee dé, yi dêêpî kópu yilí ngê nmo myaa pyódu. ¹¹ Yepê, Daa dêêpî kópu dyuu châachâa mbêmê Chóó Lémi ngê wa ngee nmo. Yepê, Nmo Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii nmo yoo mu ngmidi, nmî Lémi Yesu ngê wâpu wunê ngêêpî nmo, u kwo nmo kélîmî té, yinê wa ngee nmo, kóo k:oo wa kaa nmo. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Póol pini dê Mbanapas ghêêdí knopwo, pi yilí yintómu tumu yaa wo. Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kn:aa yéli yi vy:o mbwudu n:ii dpîmon:aa chapî dé, pini n:ii dpîmon:aa pyipyi dé, yi kópu yi ngêêdí a nté tumo. ¹³ Yi danêbum dini ghi n:ii ngê a kélî ngópu, wod:oo Njems ghêêdí wo, yepê, A mbwó yoo, ala kópu ngî ny:ee yó. ¹⁴ Yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli mwiyé a ngmidi too, u yoo vy:o mye

* 14:25-26: Dpodo 13:1-2 * 14:27: Dpodo 15:4,12 * 15:1: Nkal 2:12; 5:2 * 15:4: Dpodo 14:27 * 15:7: Dpodo 11:4-17 * 15:11: Nkal 2:16; Epeso 2:5-8

kaa too, nmî lama u ngwo yaa wo, nmîmo, Chóó Lémi kn:aa yéli ye mye vwuwo, yepê, yi kópu ala ngwo Saimon Pita ngê nmo kédê vyi. ¹⁵ Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yinté kópu myeyi d:êê ngópu, Chóó Lémi u kópu yi d:êê ngópu, apê,

¹⁶ K:omo tpile Dépídi u yoo y:oo dono a pyw:ee ngópu,

ngmênê mu dini ghi ngê amênê diyé,

yi yéli am:aanê wêdêwêdê kalê té. *

¹⁷ Kn:aa yéli yintómu y:oo adnyi nmy:uu nê,

k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yélini nê ngmídi ngê,

yi yéli a yoo vy:o wanî kaa té.

¹⁸ Nmî Lémi ngê yi kópu ló dini a vwu.

¹⁹ Njems ngê yepê, A nuw:o ghi alanté, Chóó Lémi ka kn:aa yélini wunê diyédiyé, doo u ntââ yi yéli ye dpodo ndîi daanmî y:oo. ²⁰ Yepê, Pweepwee pee ngmê d:êê koo, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, ala kópu pyile knî ye paa d:êê téme. Yepê, Mwiyéni alanté, Tpile tp:oo n:ii kn:aa pini ngê k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpî vy:a, yi tpile tp:oo Yesu u yoo y:oo daapaa ma y:e. Yepê, Myomoni alanté, Pyââ ti mââ ti ngê kêê daapêdê t:ee y:e. Yepê, Pyoloni mye alanté, Tpile tp:oo kîdnyingê ntapî, ngmênê tpile tp:oo dny:oo vyee, wêê choo pywuwópywuwó, u ngwo dny:oo pîpî, yi tpile tp:oo wêê kîngê nda ngmê. * ²¹ Yepê, U ntââ ngê doo ya, kn:aa yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu wunê pèdê ny:ee tumo, mu kópu u díy:o m:ââ yilî yi k:oo nmî w:êê mââwe knî y:oo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo yi kópu dyuu dnyimo a kpââ dé, yi p:uu myednyimo a dêêpî.

Dyépi knî y:oo kópuni d:êê ngópu

²² U kuwó dini ghi ngê dyépi yoo, kada pini yoo, Yesu u yoo yintómu yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:o pi miyó nmî ngmídi, Póól pini dê Mbanapas yi p:uu nmî t:ee dê, Antiyóka nmî dy:ââ té. Wod:oo yi kada pini miyó ngmídi dumo, Sailas pini dê Njudas, pini n:ii u pi mye Mbasapas. ²³ Pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, yi tpóknî ye y:ee ngópu. Yi pweepwee pee alanté d:êê ngópu, yepê,

Nmo Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo yi k:ii, ala pweepwee pee nmye dpo dy:ââ. Yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, yélini Sidiya Wee u kwo, Silisiya Wee u kwo, Antiyóka yélini a kwo, munmîkó nmî tîdê mbwó yoo. ²⁴ Yepê, Nmî lama até d:uu yââ, nmî vy:o pini knî ngmê nmye a lee dniye, Mósisi u dêêpî kópu p:uu nmye dnyen:aa danê, u ngwo mî dyênê nmyoo, ngmênê yi yéli dpîp:o dy:ââ too, yi chóó nmye dnyen:aa danêmbum. * ²⁵ Yepê, Nipi até dp:o wó, nmî nuw:o ngmídi ngê até dpî pyódu, pi miyó kudu ngmídi, nmye nmîné dyede dê, Mbanapas pini dê Póól yi p:uu wunê kelekele mo, nipi nmye wunê lêpî té. ²⁶ Yepê, Mbanapas pini dê Póól nmî nuu u pi dê, k:omo tpile pi knî y:oo pî vya dumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo dêpê kuwo ngópu. ²⁷ Yepê, Nyââ, Njudas pini dê Salas nmye dp:o dy:ââ dê, kópuni dp:o d:êê, yi chóó yi komo ngê nmye amîmênê nté ngmê. ²⁸ Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u k:ii nmî nuw:o dmi ngmídi ngê dê pyódu, dpodo ndîi nmye daanmo kê, ala kópu pyile njini dmyinê d:uud:uu. * ²⁹ Yepê, Nju tpémi n:ii nmyi vy:o a wee, Yesu u yoo vy:o, yi yéli yi l:êê díy:o, tpile tp:oo n:ii pi ngê k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpî vy:a, myenté tpile tp:oo n:ii ntapî u tpile tp:oo, wêê p:uu d:uudpî pw:ii ngmê, yepê, yinté tpile tp:oo myekîdmyengmê ma ngmê, mu kópu u díy:o Nju tpémi ye tupwótupwó dé, kwódu ngmê u tpile tp:oo dé, d:uudpî ma ngmê. Yepê, Pyââ ti mââ ti ngê kêê kîdmyengê t:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî yi p:uu kêê daanmyi yé ngmê, ye Nju tpémi yi k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya. Yepê, Nmî kópu dyuu wu u dí. *

³⁰ Wod:oo yi pini páádi knî y:oo pweepwee pee adî nuw:o ngmê, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo yintómu a danê ngópu, wod:oo pweepwee pee ye adî y:ee ngmê.

³¹ Dini ghi n:ii ngê a kp:aa ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ³² Njudas pini dê Sailas, daa kópu ngmídi p:uu ye dpîmo danêmbum, yimi mê wêdêwêdê kalê tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u komo myedpîmo kapî. ³³ Wiki miyó pyile yi dpîmo ya, u kuwó dini ghi ngê nd:uu ye mê

* **15:16:** Amos 9:11-12 * **15:20:** Lev 17:10-16 * **15:24:** Dpodo 15:1 * **15:28:** Mát 23:4 * **15:29:** Dpodo 15:20

v yi ngópu, Njedusalem mê diyé knopwo.
34 (-)

35 Póól pini dê Mbanapas Antiyóka dpîmo ya, dye ghi daadîi. Lama pini yilí yi k:ii nmî Lémi p:uu pi knî ye dnyimo danêmbum.

Póól Mbanapas u ngwo numo chámê doo

36 U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Mbanapas ka kwo, Nmî Lémi u kópu p:uu kwéli nyipun:aa danêmbum, y:i mēpaa lee knî, nmî tîdê mbwó yoo angênté wunê pyede té, mēpaan:aa m:uu téme. 37-38 Mbanapas ngê u yi doo kwo, Njon Mak nye úuw:o, ngmênê Póól ngê u yi dēpwo kwo, Nye úuw:o, mu kópu u díy:o, mwiyé Pamîpiliya mîné kuwo doo, yi tpódu y:oo yi dpodo ghêlî dēpa kēlî ngópu, u ngwo mîné kuwo doo. * 39 Wod:oo noko nod:e knopwo, wod:oo adê numo chámê dê. Mbanapas ngê Mak úuwo, liyé nkéli k:oo wo knopwo, Saipídís mî tee knopwo. 40 Póól ngê Sailas adî ngmîdi, kwo, Dpodo tēdê ng:ii paa lee knî. Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi ka dmy:ee ngópu, kwo, Untââ kî tpódu wanya a y:enê dê, p:aani n:ii a lēpî mo. 41 Wod:oo Póól Sailas y:oo Antiyóka a kuwo ngópu, Sidiya Silisiya yi wee dé yi kwo lee knopwo. P:aani n:ii dpîmo taataa, Yesu u yoo y:i dpîmo wêdêwêdê kîgha dé.

16

Timoti Póól pini dê Sailas yi p:uu u ngwo kele

1 Póól pini dê Sailas Ndêêpi taa knopwo, u kuwó dini ghi ngê Lisitída lee knopwo. Yesu u yoo vy:o pini ngmê, y:i doo ya, u pi Timoti, u pye Nju pyââ, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. U mî daa Nju pi, ngmênê Kîdiki pi. * 2 Yesu u yoo yélini doo kwo Lisitída p:aani dê Yikóniyêm, apê, Timoti k:uuchêm u pi. * 3 Póól ngê u yi doo kwo, Timoti nî úuw:o, wod:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu t:ângo, Nju pi ngê u ngwo pyódu ngê, mu kópu u díy:o p:aani p:aani Nju tpémi yi lama doo ya, Timoti u mî Kîdiki pi, tp:oo p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:ângo. * 4 P:aani p:aani lee dnyie, kópuni Yesu u dyépi knî y:oo Njedusalem

* 15:37-38: Dpodo 12:12,25; 13:13; Kîlosa 3:10 * 16:1: 2 Tim 1:5 * 16:2: Pilipay 2:19-22 * 16:3: Nkal 2:3-5

* 16:4: Dpodo 15:23-29

a d:êê ngópu, yi kópu Yesu u yoo ye dnyimon:aa tpapê, yepê, Ala kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. * 5 Wod:oo p:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê ngê pyaa dnyie, yilí ngê yinté doo pyodopyodo.

Luukî Póól p:uu u ngwo kele

6 Póól u pyipe dê yi k:ii Pîdichiya Wee Nkalásiya Wee yi kēlî ghê lee dnyie. Ésiya Wee u kwo daa nî dnyie, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u yi dēpwo kwo, Esiya Wee u kwo Yesu u kópu p:uu dny:oon:aa danê. 7 Dini ghi n:ii ngê Misiya Wee u nkîgh:ê taa dnyie, u yi y:e doo kwo, Mbitiniya Wee u kwo nmî lee dmi, ngmênê Yesu u Ghê Dmi ngê yi kópu ye kwódu ngê. 8 Wod:oo Misiya Wee mwada pee lee dnyie, Tîdówas mî taa dnyie, ntii chedê kwéli noo ya. 9 Mgîdî ngmê ngê Póól até doo wóó, u wóó k:oo Másídóniya pi ngmê módu, apê, Mu kwo. Yi pini Póól ka ngêpê mbê wo, kwo, Másídóniya dpo pwiyé, dp:uu ngee nmédi. 10 Dini ghi n:ii ngê Póól a pii wo, wóó nmo yedê nté ngê, wod:oo ala kópu noko nmî v yu, Másídóniya lee kmêle, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yi a kwo, A kópu mb:aa yi yéli ye ngmên yi v y:e.

Lidiya Yesu ka u ngwo kēlîmî mbê wo, Pilipay

11 Liyé nkéli k:oo nmî wo dnyie, Tîdówas nmo kuwo ngê, Samótîdési nm:uu tee dnyie. Womumo mw:aandiye Samótîdési mun:oo kuwo ngê, Niyapolis nm:uu tee dnyie. 12 Yi ndini nmî yó, Pilipay nm:uu taa dnyie, p:aa ndîi. Másídóniya Wee u ghi páádi knî yi vy:o, mwiyéni ghi u kwo, yi p:aani a tóó. Lóma tpémi yi p:aa ngmê, mu kópu u díy:o Lóma pi yilí y:oo Lóma wunê a kuwo ngópu, Pilipay a lee dnyie, yi p:aani y:oo mî gh:ii ngópu. 13 Wo miyó pyile yi p:aani n mee ya, líme wó dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yi p:aani u nkîgh:ê mbwááni paa nmî lee dnyie, Nju tpémi kwéli dnyimon:aa a wó, ngêpê u l:êê díy:o. Mbwódo nmî yaa dnyie, pyââ knî ye até n mee danêmbum. 14 Yi yéli yi vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Lidiya, Tayátida pyââ. Pi knî y:oo yi pyópu ka kpîdí yadî mb:aamb:aa dnyimo

pywupwi dé. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmênê Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê. Nmî Lémi ngê yi kyîmwi u gha a pywáí ngê, Póól ka kélîmî mbê wo. ¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngê, u yoo yintómu, yélini u ngomo k:oo doo kwo, Yesu u pi ngê mbwaa paa mye kmênê too. Yi kyîmwi ngê nmopê, K:omo tpile d:aa Nju pyââ, ngmênê a ngm:êê nódó, a ngomo k:oo nmyi k:ii nye ya kmêle, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka ntênê n:aa kélîmî. Wod:oo yi kyîmwi ngê nmî nuw:o dmi mê ngmópu, u kuwó nmî ghê dniye, nmî ngm:êê ngê. *

Póól pini dê Sailas mbwa u mênê u ngwo kee knopwo, Pilipay

¹⁶ Wo ngmê ngê ngêpê tédê até nmî lee dniye, maa p:uu dpodo módó ngmênê módu. Yi pyópu ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi dmââdí pi knî yi kpeede ngê pyódu ngê, u kwo dpîmo tpapê, kópu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. Pini n:ii knî yi p:uu yi dmââdí wâpu dpîmo dpodo, yi yéli y:oo ndapî ndîi dnyimo kmênêkmênê, dini ghi n:ii ngê yi dmââdí ngê pi knî ye dpîmo tpapê, yipu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. ¹⁷ Póól u k:ii nmîmo paa, yi dmââdí ngê myedpîmo yâmuyâmu nmo, pi knî ye dpîmo kââ, yipu, Kî tpókni u díghê yâpwo p:uu a dpodo té. Yipu, Nmyi Mbwámê ngê pini n:ii pyodo, u kópu vyílo nmye ka tpapê ngmê. * ¹⁸ Wo yilí yi k:oo yi dmââdí nmî kuwó dpîmo a kââ, u kuwó dini ghi ngê Póól mbodo l:âmo a ngêpa wo, yi dmââdí ka diyé wo, yi kmêna ka kwo, Yesu Kédisu u pi ngê nga d:a mbwólu, Ye dmââdí a kuwo ngi, wod:oo kmêna ngê yi dmââdí a kuwo ngê. * ¹⁹ Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí u kada pini knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Wod:oo ndapî daamunmî kmênê, wod:oo Póól pini dê Sailas mgîmî dumo, kóté tédê núw:o dumo. ²⁰ Yi p:aani u kada pini dê ye yepê, Kî tpódu Nju pi dé, nmî némi dmi dê dyênê ngmê. ²¹ Yepê, Kî tpódu y:oo l:êê ghi kamî p:uu ka ndiye kîgha nmo, lémi ghi n:ii nmî kn:ââ knî y:oo nmo kwódu tumo. Yepê, Nmo Lóma tpémi, doo u ntââ yi lémi ghi p:uu daanmî ndiye. ²² Pi

yilí yintómu y:e a kââdí wo, Póól pini dê Sailas yi p:uu dnye d:uu. Yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Mgîmî dóó, yi kpídí dê yi mbwo dpo chaa dóó, kpêê ghi ngê dpî kpaka dóó. * ²³ Wod:oo lede knî y:oo dpodombiy:e kpaka dumo, mbwa k:oo km:êê dumo, mbwa y:enê pyu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê chi y:enê dê. Kwo, Kíngê pwii knî. ²⁴ Yi kópu u l:êê díy:o mbwa y:enê pyu ngê d:omo yu kn:ââ u mênê mênê kuwo doo, yi kpâlî páadi knî yi pââ ghi dê yi kélî yé tumo.

²⁵ K:omo tpile Póól pini dê Sailas dpîmo mgîni vyîmî, ngmênê mgídî núknînúknî p:uu Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, myedpîmo wéti. Yélini mbwa k:oo doo kwo, yi yéli y:oo myednye ng:aang:aa dé. ²⁶ Wod:oo têpê doo ghêdê, mbwa dpodombiy:e myedoo ghêdê, keñe yintómu kpêmî too, puwóma té mîné ghay dniye, yélini mbwa k:oo dnye kwo u ntââ pí pwii dniye, ngmênê daa pwii dniye. ²⁷ Mbwa y:enê pyu yi nyaa wo, apê, Keñe dmi lukwe ngê mêdê kpémî? Apê ngmênê, Pi yintómu dê mbêpê. Wod:oo u taa u paa a mbywongo, u yi u ngwo doo kwo, A chóochóó nî vy:a. ²⁸ Póól u kwo adî mbwólu, kwo, Apuu! Kwo, Nyoóchóó kidingê vy:a. Kwo, Nmo yintómu anmî pyede té. ²⁹ Mbwa y:enê pyu ngê pi ngmê ka kwo, Lam ngma a núw:e, wod:oo mbwa k:oo kee wo, Póól pini dê Sailas yi kêmátamo dyimê wo, doo nkíngê. ³⁰ Wod:oo pw:ii doo, yepê, A lémi dê, ló kópu ngmaní d:uu, dpî yâpwo ngê u nkwo wa ngee nê? ³¹ Yi tpódu y:oo kwo, Nmî Lémi Yesu ka chi kélîmî, u l:êê díy:o wa ngee ngi, yélini m:uu a t:a, wamye ngee té. ³² Wod:oo nmî Lémi u kópu p:uu u kwo dpîmo danêmbum, u kpâm ghee knî mye yi k:ii. ³³ Yi mgídî ngê yi pini ngê Póól pini dê Sailas yi kpadama mbwómtyé adî ghê té, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê yi pini mupwokni yi mbêmê mbwaa adî yé. * ³⁴ Wod:oo yi pini ngê yi tpódu u ngomo k:oo adî núw:o dê, ad:uu mbono dê. Yi pini mupwokni y:oo w:aa a pyw:ee ngópu, mu kópu u díy:o yi ngwo Chóó Lémi ka kélîmî mbê dniye.

³⁵ Womumo mw:aandiye yi p:aani u

* **16:15:** Dpodo 16:33; 18:8 * **16:17:** Mak 1:24 * **16:18:** Mak 16:17 * **16:22:** 2 Kódin 11:25; Pilipay 1:30; 1 Tes 2:2 * **16:33:** Dpodo 16:15

kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. ³⁶ Lede knî y:oo mbwa y:enê pyu ka yi kópu mî vyi ngópu, wod:oo yi pini ngê Póól ka kwo, Kada pini dê y:oo ala kópu da vyi ngmê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. Póól ka kwo, Pwii choo, kwo, mb:aamb:aa ngê mîchoo lêpî. ³⁷ Ngmênê Póól ngê lede knî ye yepê, Lóma u pi nyi p:uu a t:a, lukwe díy:o nmyi kpaka nyo. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo yipe nyo, kada pini dê y:oo dnyinté mye kóté kalé nyo, ngmênê pi yintómu yi ngîma nmyi kpaka nyo, mbwa k:oo módu my:ee km:êê nyo. Yepê, Kada pini dê y:oo yi chóó paa pw:ii nyo. * ³⁸ Lede knî y:oo yi kópu kada pini dê ye dini ghi n:ii ngê vyi ngópu, wod:oo nkîngê mbê knopwo, apê, Nyi lama daa ya, Yi tpódu nyo ntee pini dê, Lóma u pi yi p:uu mye t:a. Apê, Yinté pini módu pi d:uudpî kpaka. ³⁹ Yi kópu u l:êê díy:o kada pini dê mbwa chedê yi chóó lee knopwo, Póól pini dê Sailas ye mb:aamb:aa mîmê y:ee ngópu, mbwa k:oo yi chóó mê pw:ii dumo, yepê, Nyi lémi dê, U ntââ ala p:aani mb:aamb:aa ngê wadpo kuwo ngmê. ⁴⁰ Póól pini dê Sailas y:oo mbwa a kuwo ngópu, Lidiya u p:aa pee lee knopwo, u ngomo k:oo mî kee knopwo, Yesu u yoo yi mî m:uu tumo, y:imê mê wêdêwêdê kalé tumo, yed:oo lee knopwo.

17

Póól pini dê Sailas Tesalonika u ngwo lee knopwo

¹ Póól Sailas y:oo Pilipay a kuwo ngópu, Ambipolis mî taa knopwo, yi ndini yé ngópu, Apoloniya mî taa knopwo, yi ndini mê yé ngópu, Tesalonika mî taa knopwo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo kwéli doo kwo. * ² Póól ngê p:aani p:aani kópuni dpîmo a d:uud:uu, Tesalonika myimî d:uu ngê, lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo yi kee wo. Lîme wo pyile knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu yi ngêêdî doo a kpââ, u kakê mê ye doo chámêchámê. * ³ Yepê, Ala kópu dmyinê w:ee ngmê. Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi nuw:o ghi alanté doo a ya, apê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmêwa a ngmîdi, yi pini ngê

dono wa a pyw:oo, wa vya ngmê, u kuwó dini ghi ngê amêdê pyidu. Yepê, Yi pini u pi ala ngwo nmye n:aa tpaépê. Yepê, U pi Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu yinê ntiye too. ⁴ Nju pi knî ngmê yi kópu ka kêlîmî mbê dniye, Póól pini dê Sailas yi p:uu kaa dniye, Kîdiki pi yilî yi k:ii, yélini Chóó Lémi ka dnyimo ngêpê, ch:am ndîi knî ngmê mye yi k:ii, Póól pini dê Sailas yi p:uu mye kaa dniye.

⁵ Ngmênê Nju tpémi n:ii knî y:oo Yesu u kópu u wépi pwaa ngópu, n:ee ye kaa ngópu, paambwî pyu dono knî ye ka dniye, yi mbodo dmi mye vwuwo ngópu, yi p:aani tpémi yintómu yi pee kaa ngópu, dnyengi dnyeng:aa ndîi ngma a pwaa ngópu, Njeson u p:aa pee lee dniye. U yi y:e doo kwo, Njeson u ngomo keñe nmî pwââ, Póól pini dê Sailas nmo pw:ii dê, pi knî yi ngîma nmî kaa dê. ⁶ Ngmênê dêpê pyw:ee dumo, wod:oo Njeson Yesu u yoo knî ngmê yi k:ii mgîmî tumo, yi p:aani u kada pini knî ye nûw:o tumo, kada pini knî ye dpodombiy:e ye mbó dniye, yepê, Pini n:ii knî y:oo wee wee p:aani p:aani yi némi dmi dnyimo a dyede, mê miyó al:ii kêda lê, nmî némi dmi myaan:aa dyênê ngmê. * ⁷ Yepê, Yi pini dê Njeson u ngomo k:oo dpîmo ya. Yepê, Yi yéli y:oo Lóma tpémi yi king ndîi u kópu dyuu daa cháâcháâ ngmê, ngmênê u mo king u pi mu ka tpaépê ngmê, u pi Yesu. * ⁸ Yi p:aani tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Lóma tpémi ye nkîngê mbê dniye, dnyengi u ngwo kaa ngópu. ⁹ Kada pini knî y:oo Njeson ka kwo, Nyoo knî yi k:ii ndapî kée yó. Kwo, Alanté dnyengi daamuwa ghê knomomê, ndapî nmye amêdê diyé. Kwo, Muwa ghê knomomê, ndapî nmye mêdaawa diyé. Wod:oo Njeson u pyipe knî yi k:ii yi ndapî kée ngópu, yed:oo pwii dniye.

Póól pini dê Sailas Mbédiya u ngwo lee knopwo

¹⁰ Yesu u yoo knî y:oo u yi y:e dêpwo kwo, Póól Sailas pw:oo dniye, wod:oo mgîdí dini ghi n:ii ngê a ghay wo, Mbédiya dy:ââ dumo, y:i lee knopwo. Lîme wo yi k:ii yi ye dyimê wo, Nju tpémi yi k:ii yi ngêpê

* **16:37:** Dpodo 22:25 * **17:1:** 1 Tes 2:1-2 * **17:2:** Luukí 24:26-27; Dpodo 9:22 * **17:6:** Dpodo 16:20 * **17:7:** Luukí 23:2

ngomo k:oo mye kee dniye. ¹¹ Tesalonika tpémi y:oo Yesu u kópu ntee mb:ii ngópu, Mbédiya tpémi y:oo yi kópu yinté daa mb:ii ngópu, ngmênê yi kópu dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, yi gha dmi pywálí wo. U yi y:e doo kwo, Nmî lama yaa we, kópuni Póól ngé a tpapê té, ndê kópu dé ó daa ndê kópu dé, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê tumo, dye ghi yintómu dnyimo a kpââ dé. * ¹² Nju pi yilí Yesu u kópu ka kélímî mbê dniye, Kídiki lémi ch:ama mye yi k:ii. * ¹³ Ngmênê Nju tpémi n:ii Tesalonika doo kwo dini ghi n:ii ngé a ny:ee ngópu, apê, Póól ngé yi pini u kópu Mbédiya tpémi ye myemînê tpapê, wod:oo Mbédiya lee dniye, pi yilí yi mbodo dmi y:i mye vuywo ngópu. * ¹⁴ Yesu u yoo y:oo Póól ntii kêpa até yi dy:ââ ngópu, ngmênê Sailas pini dê Timoti Mbédiya dpîmo a ya. ¹⁵ Póól pini n:ii knî y:oo ntii kêpa ngm:êê ngópu, liyé nkéli k:oo wo dniye, Aténi mî tee dniye, y:i mínê kuwo ngópu, yi yéli Mbédiya mē diyé dniye. Póól ngé yepê, Sailas pini dê Timoti ala ngwo a pwiyé dniye.

Póól ngé kópuni d:uu ngé, Aténi

¹⁶ Dini ghi n:ii ngé Póól ngé Sailas pini dê Timoti Aténi doon:aa t:âât:ââ dê, u gha dono ngé pyodo, apê, Ala p:aani tpémi yi k:omo yâpwo daa ghêdê, apê, yi kópu ngé a nuw:o dê dyênê. ¹⁷ Wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee wo, Nju tpémi yi k:ii Yesu u kópu p:uu nipi dnye danê, myenté kn:aa yéli n:ii Chóó Lémi ka dnye ngêpê mye yi k:ii. Póól Aténi tpémi yi danêmbum tédê myedpîmo lèpî, pi knî yi k:ii myednyimon:aa danêmbum. ¹⁸ Kídiki tpémi yi lama pini knî ngmê, Póól u k:ii nipi dnye danêmbum, yi yéli yi vy:o pi dyêêdî miyó doo ya, Epikudiyên yoo ngmê, Stókí yoo myomo. Pi ngmê knî y:oo apê, Kí pini mtye k:ii nmo ka danêmbum. Apê, Doo u lama ka danê. Pi ngmê knî y:oo apê, Kn:aa dyámê tpémi yi yâpwo dê yi p:uu nmo ka danêmbum. Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Póól Yesu p:uu ye doo danê, u pyidepyide p:uu ye myedoo danê. ¹⁹ Yélini y:oo lama pini yoo dnyimo y:enê, pi knî

y:oo yi yéli ye Póól núw:o ngópu. Yi yéli y:oo kwo, Kópuni p:uu nye danê, nmî nuwo kwéli. ²⁰ Kwo, Kópu kamî n:ii chi vyi té, yi kakê mē nmo chámê ngi. ²¹ (Yi kópu vyi ngópu mu kópu u dîy:o Aténi tpémi yintómu knî y:oo kópu kamî ngmêdnyimo nyêm, wo y:i dnyimo chedêchedê dé.)

²² Yi yéli yi ngîma Póól ghêêdî wo, yepê, Aténi tpémi. Yepê, A lama ka tóó, yâpwo yilí ye nmye ngêpê té. ²³ Yepê, Ala p:aani nmyi yâpwo ka ngêpê tédê yilí nî módu, yi vy:o ngmênê módu, yi chêêpî kaa p:uu alanté d:êê ngópu, apê, Yâpwo ni u pi nmî lama daa tóó. Yepê, Yâpwo ni ka daa nmyi lama nmye ngêpê té, yi yâpwo u pi nmye mîni tpapê, u pi Chóó Lémi, pini n:ii ngé mbóó dyámê l:âmo doo, tpile yintómu yinê mye l:âmo ngé. ²⁴ Yepê, Daa ngomo k:oo a tóó, mu kópu u dîy:o mbóó dyámê yi kada pini. * ²⁵ Yepê, Doo u ntââ tpile u kwo daangmênê y:oo, mu kópu u dîy:o tpile yilí yintómu yinê nmo wunê kuwo, ghê nmo yinê myewunê kuwo. ²⁶ Yepê, K:omo tpile pi dyêêdî daa ngmîdi, ngmênê nmî kn:ââ mu ngmîdi Chóó Lémi ngé yinê l:âmo ngé. Yepê, Chóó Lémi ngé pi dyêêdî yintómu yi wee u kwo yi wee u kwo dy:ââ too, kwéli wumê pyede, yi kélí ghi u nuw:o ngé mwiyé a pyw:ee too. ²⁷ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, A ka pîdnia a vuywo, pîdnyi nmy:uu nê, pèdê pyw:ee nêne. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi daa kuughê wunê tóó, nmî nkîgh:ê chono a tóó. ²⁸ Yepê, Pi ngmê ngé ala kópu d:êê ngé, apê,

Wo daa vyîlo, daapóno pyede,
myedaapóno m:ii té,
nmî ghê dmi myedaapê t:a.

Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê ngé ala kópu mye d:êê ngé, apê,

Nmo my:oo tp:oo yoo.

²⁹ Yepê, Chóó Lémi nmî mí, yi kópu u l:êê dîy:o, nmo ntee dé, nmî Mí mye yinté pini, daa chêêpî ntee tpile, daa pi u kââ ntee tpile. Yepê, K:omo tpile pi u kââ silîpê ngé wanmyi l:âmo ngmê, nkól ngé wanmyi l:âmo ngmê, ngmênê nmî Mí daa yinté pini. * ³⁰ Yepê, Chóó Lémi ngé wunê kópu nmye dèpèngmê vuywo, mu kópu u dîy:o nmyi

* **17:11:** Njon 5:39 * **17:12:** Dpodo 13:50; 17:4 * **17:13:** Dpodo 14:19 * **17:24:** Dpodo 7:48 * **17:29:** Gen 1:27; Dpodo 19:26

lama dêpwo a ya, ngmênê ala ngwo nmyo yintómu nmye kídí vyi, u l:êê dîy:o nmyi kópu dono yilí a kuwo tóó. ³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê wo ngma a yó, wéni n:ii ngê pi yintómu ndêndê ngê wa kóté kwolo. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini ngê yinê wa kóté kalê nmo. Yepê, Yi kópu nmí lama a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yi pini kpêênî a pyidu ngê. *

³² Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u pyide-pyide u kópu ye yi vvyu, woni kní y:oo Póól dnye yumuyumu, woni kní y:oo kwo, Mu dini ghi ngê yenté kópu nmo m:uu dp:uu vyi. ³³ Wod:oo Póól ngê yi yéli a kuwo ngê. ³⁴ Pi kní ngmê p:uu kaa dniye, Yesu ka kélímí mbê dniye, yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Dayonisiyas, lama pini yoo yi kada pini ngmê. Pyââ yi vy:o my:oodoo kwo, u pi Damadís.

18

Póól Kódin u ngwo doon:aa dpodo

¹ Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo. ² Yi p:aani Nju pi ngmê módu, u pi Akwila, yi pini Pontós Wee u kwo ta. Yi pini u kpâm u pi Pídisila, cha yi ngwo Yitali a ndê knopwo, mu kópu u dîy:o Lóma tpémi yi king ndíi Kílódiyas ngê Nju tpémi l:êê too, yepê, Lóma a kuwo yó, kn:aa p:aani dmyinê lèpí. (Yesu m:aani n:ii ngê ta, m:ââ podoy:a mê chu mí loo, Nju tpémi y:oo Lóma u ngwo a kuwo ngópu.) ³ Póól ngê Akwila cha mí m:uu doo, yi ngomo k:oo u k:ii dnye ya, mu kópu u dîy:o dpodo ngmídi p:uu dnye dpodo, tpile tp:oo too pee ngê dnyimo tpile lâmolâmo. * ⁴ Límé wo ngê Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpímo koko, Nju tpémi Kídiki tpémi yi k:ii Yesu p:uu y:i nipi dnyimon:aa danêmbum.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Sailas pini dê Timoti y:oo Másídóniya Wee a kuwo ngópu, Kódin mí taa knopwo, Póól ngê u ndapí p:uu dpodo a kélí ngê, dye ghi yintómu Nju tpémi ye dpímo danêmbum, yipu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, wunê kí ta, u pi Yesu. * ⁶ Ngmênê Póól ka daa ng:aa mbê dniye, u kwo dnye kwopwepe, u kwo myednye peede tpapê, wod:oo Póól ngê u

kpídí u mbwo a ngópu, vyêêdî ngê, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini dmye mb:ii ngmê. Yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo njini. Yepê, Nmyi tupwó a kpídí p:uu daadi ya. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa mb:ii nmyomomê, kídmyongê yipe nê, nê kuu, nmyi chóó nmyo kn:ââ dé. Yepê, Wod:oo d:a kuwo nmyo, ala ngwo kn:aa yéli ye n:aa lèpí, yélini daa Nju tpémi. * ⁷ Wod:oo yi ngêpê ngomo a kuwo ngê, u chedê ngomo n:ii doo kwo, yi ngomo k:oo mí kee wo, pi kní ye y:i dpímon:aa danêmbum. Yi ngomo chóó u pi Titiyas Njastas, daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka myedpímo ngêpê. ⁸ Nju tpémi yi kada pini u pi Kídísípês. Yi pini mupwoknî nmí Lémi ka kélímí mbê dniye, Kódin pi yilí y:oo Yesu u kópu mye ny:ee ngópu, u kwo mye kélímí mbê dniye, Yesu u pi ngê mbwaa yi mbêmê mye yé ngópu.

⁹ Mgídí ngmê ngê Póól até yedoo wóó. U wóó k:oo nmí Lémi ngê kwo, Namê nkíngê. Kwo, A p:uu danêmbum kidingê yé, a pi ye muchi tpapê. * ¹⁰ Kwo, Ala p:aani pi yilí a ka wa kélímí mbê dmi, yi kópu u l:êê dîy:o ana a ngêêpí ngi, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa vya ngi. ¹¹ Wod:oo Póól y:i doo ya, m:ââ n:êê ngmê d:umu ngmê Chóó Lémi u kópu p:uu doo ndiye kígha dé.

¹² Dini ghi n:ii ngê Lóma tpémi y:oo Nkálíyó Kódin dy:ââ ngópu, Kídiki tpémi yi kada pini ngê u ngwo pyódu ngópu, yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo a kâadî ngópu, Póól mgímí ngópu, Nkálíyó u ngópu kóté kalê ngópu. ¹³ Nkálíyó ka kwo, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu n:ii a d:êê too, ala pini ngê u yi a kwo, Pi kní y:oo yi kópu dyuu kée y:e, daa yi dêêpí kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka pídnny:oo ngêpê. ¹⁴ Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu nê wópu, ngmênê Nkálíyó ngê u dnye vyâ, Nju tpémi ye yepê, Nju tpémi. Yepê, Kí pini ngê kópu dono wongmê d:uu ngê, yepê, ye nmyi dnye dmi pídi ny:oo. ¹⁵ Yepê, Ngmênê kópu dyuu u dîy:o, pi u pi u dîy:o, nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi u dîy:o u ngwo nmye nod:enod:é té, wod:oo yi kópu nmyi chóó moo lâmo yó. Yepê, Yinté kópu daangmaní lâmo. Yepê, Nê

* **17:31:** Njon 5:22; Dpodo 10:42 * **18:3:** 1 Kódin 4:12 * **18:5:** Dpodo 17:14-15 * **18:6:** Dpodo 13:46 * **18:9:** 1 Kódin 2:3

kuu. ¹⁶ Wod:oo kóté tédê pw:ii too. ¹⁷ Yélini Chóó Lémi ka dédnye ngépê, yi yéli y:oo Nju tpémi yi kada pini mgímî ngópu, mye kpaka ngópu. Yi pini u pi Sosíténi. Nkáliyó ngê yi kópu yi módu, ngmênê ye daa kwódu ngê.

Póól Ántiyóka u ngwo mē diyé wo

¹⁸ Póól ngê u gha nmî Lémi ka d:ud:umbiy:e y:ângo, wod:oo Nju tpémi yi kópu ngmê d:uu ngê, yi kópu u l:ii yi t:ângo, nkéli mbwaa wain kpîpî ngê, mbodo mgamê kwólu, myedêpê chápwo. Wo yilí Kódin doo ya, Yesu u yoo vy:o, wod:oo Akwila cha yi k:ii kada a y:ee ngópu, Sénkídiya lee dniye. Yi p:aani Póól ngê u mgamê yimênê ngêêdî, mbodo a chápwo, mbwaa mye ndâ. ¹⁹ U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo wó dniye, Epeso mî tee dniye, Póól Nju tpémi yi ngépê ngomo k:oo mî kee wo, yi tpókni yi k:ii Yesu p:uu dnyen:aa danêmbum. * ²⁰ Yi yéli y:oo kwo, Dye ghi daadî ng:ii mwiyé mî ya kmêle. Ngmênê Póól ngê yepê, Kêle. Yepê, Doo u ntââ. ²¹ Yepê, Chóó Lémi ngê a ka yinê wa vyi, u ngwo amênê diyé. Wod:oo Póól liyé nkéli k:oo wo wo, Epeso a kuwo ngê, Akwila cha y:i myedê kuwo doo. *

²² Póól dini ghi n:ii ngê Sisadiya mî tee wo, Njedusalem mî loo, Yesu u yoo y:i mî módu, Ántiyóka u ngwo mē diyé wo. ²³ U kuwó dini ghi ngê Ántiyóka mēdê kuwo ngê, Nkalásiya Wee u kwo loo, p:aani p:aani dpîmo taataa, Yesu u yoo dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, u kuwó dini ghi ngê Pídichiya Wee u kwo yinté mye loo.

Apolosa u danêmbum

²⁴ Nju pi ngmê, u pi Apolosa, pini n:ii Aleksándídiya ta, yi pini Epeso loo. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni d:êê tumo, Apolosa u lama yi kópu mb:aamb:aa ngê dnyimo ya, yi kópu knî yi p:uu pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî. ²⁵ Nmî Lémi u kópu dyuu u lama doo kwo, yi kópu dyuu u nuu u kópu dyuu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê dé, ngmênê yi pini daa Yesu u pi ngê mbápitísîm kalê ngópu, wunê Njon ngê yoo ntee dpîmo a mbápitísîm kîgha

dé, yi pini yinté mye mbápitísîm kalê ngópu. * ²⁶ Apolosa daa nkíngê mbê wo, Nju tpémi yi ngépê ngomo k:oo Yesu p:uu danêmbum kn:ââ yi chópu. Dini ghi n:ii ngê Akwila cha y:oo u kópu dyuu ny:ee ngópu, yi chóó yi ngomo k:oo núw:o ngópu, Chóó Lémi u kópu p:uu u nuw:o yimîmê wáti ngópu. ²⁷ Apolosa ngê u yi doo kwo, Kídiki nî lê, wod:oo Yesu u yoo n:ii Epeso doo kwo, pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, Apolosa u kakêmê y:i chámê ngópu, Apolosa ka y:ee ngópu. Apolosa dini ghi n:ii ngê Kídiki Wee u kwo mî tee wo, yi pweepwee pee u mbwó knî ye y:ângo. Kídiki doo ya, Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê doo ngêêpî, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê. * ²⁸ Nju tpémi yi kópu dyuu dpîmo vyee dé, yipu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, vyílo yi Yesu. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê a d:êê tumo, Apolosa ngê pi knî yi ngêêdî dpîmo a kpââ dé, Yesu u kópu yinté ndê kópu ngê ye dpîmo pyépi. *

19

Póól ngê Epeso kópuni d:uu ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê Apolosa Kódin doo ya, Póól ngê Pídichiya Wee a kuwo ngê, Epeso mî ta. * ² Yesu u yoo y:i ngmê módu, ye póo wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka munmye kélímî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo? Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pi awêde dpî ny:oo. * ³ Póól ngê yepê, Lónté mbápitísîm yinmyinê ngee ngópu? Kwo, Njon ngê wunê pi ntee dpîmo mbápitísîm kîgha dé, yinténi yino ngópu. ⁴ Póól ngê yepê, Yélini y:oo yi dono dnyimo kéké dé, Njon ngê vyílo yidpîmo mbápitísîm kîgha dé. Yepê, Yisíléli tpémi ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, yi pini ka dpî kélímî mbê dmyeno. Póól ngê yepê, Nmî lama ka tóó, yi pini u pi Yesu. * ⁵ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê mbápitísîm kalê too. ⁶ Póól ngê kóó dē yi mbêmê doo yiyé dē, Chóó Lémi u Ghê Dmi yi pwo doo a wupwo, kn:aa dyámê dnye

* **18:19:** Dpodo 17:17 * **18:21:** Lóma 1:10; 1 Kódin 4:19; Njems 4:15 * **18:25:** Dpodo 19:3 * **18:27:** 2 Kódin 3:1; Kílosa 4:10 * **18:28:** Dpodo 9:22 * **19:1:** 1 Kódin 3:6 * **19:2:** Dpodo 2:38; 8:15-16 * **19:4:** Mát 3:1-2,11

ngê kn:aa dyámê dnye ngê dnye mbumu, Chóó Lémi u komo myednye kapî. * 7 Yi yéli yintómu y:a mê miyó.

8 D:ââ pyile knî yi k:oo, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, pi knî yi k:ii nipi dnyimo danêmbum, mywenemywene ngê kêê ye dêpê t:ângo. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmî kada a kââ, yinê adî y:enê nmo, yi pini u pi Yesu. 9 Ngmênê ngmê knî y:oo Póól u dnye daa ny:ee ngópu, u kwo daa kêlîmî mbê dnye, Yesu p:uu kópu dono pi knî yi ngîma yilí vyi ngópu, wod:oo Póól ngê a kuwo too, Yesu u yoo yi k:ii pwii dniye. Wo yintómu knî yi k:oo Tidanas u ndiye ngomo k:oo Póól dpîmo koko, pi knî yi k:ii y:i nipi dnyimo danêmbum. * 10 Póól ngê Epeso m:ââ miyó ndî. Nju tpémi, Kîdiki tpémi, Esiya Wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli y:oo Chóó Lémi u kópu u ngwo ny:ee ngópu.

Yesu u pi ndî ngê u ngwo pyodo, Epeso

11 Póól ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí dpîmo chap. * 12 K:omo tpile Póól p:aani p:aani dêdpîmo lêpî, ngmênê pi knî y:oo u kpîdî dmi u kwo dnyimo a ny:ee dé, pwopwokopwe knî ye dnyimo íeíe dé, yed:oo yi pwopwokopwe knî dnyimo pyiyépyiyé, kmênani pi knî y:e dnyimo kwo, yi yéli myednyimo a kuwokuwo dé. * 13-14 Nju pi knî ngmê yi wee u kwo p:aani p:aani dnyimon:aa lêpî, pi knî yi kmêna yoo dnyimo ngm:ii kîgha dé. Pi mbwémi pyudu knî yinté kmêna dnyimo ngm:ii kîgha dé, yi mî u pi Sepa, Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngmê. Yi mbwémi knî y:oo apê, Yesu u pi ngê kmêna paa ngm:ii kîgha téme, wod:oo kmêna ngmê ka vyi ngópu, kwo, Póól ngê pini n:ii u pi nmo a tpapê, Yesu, kwo, yi pini u pi ngê ye pini a kuwo ngi. 15 Ngmênê yi kmêna ngê yepê, Yesu a lama, Póól u pi nî nyongo, ngmênê nmyo ló yéli? Yepê, K:omo ngê Yesu u pi dmye vyi ngmê. Yepê, Yesu ka dmy:oongê kêlîmî mbê dniye, u wêdêwêdê nmyi mênê daa tóo. * 16 Pini n:ii yi kmêna

ngê doo mbêpê kîgha, yi pini ngê vya too, yi kpîdî a chaa too, u ngomo k:oo ngm:ii kalê too, wod:oo mbêpê dniye. 17 Nju tpémi y:oo yi mo yi kópu daa ny:ee ngópu, ngmênê Epeso pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, nmî Lémi Yesu u pi ndî ngê u ngwo pyódu ngópu.

18 Yesu u yoo y:oo yi tídê mbwó knî ye yi dono yu dnyimon:aa a yémî dé. 19 Pini n:ii knî y:oo pipi kópu knî yi mbêmê dono mwiye dnyimo d:uud:uu, yi kópu kpîpî ngópu, yi pipi kópu u puku dmi a núw:o tumo, pi knî yi ngópu mî nk:êê tumo. Yi puku dmi yi pywuu a pyw:ee tumo, a kââdî ngópu, ndapî yintómu limo yono yono yono y:a. (50,000) * 20 Yi kópu knî yi mbêmê Yesu u yoo dpîmo kaakaa, ndî ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

Epeso tpémi Póól ka u ngwo nod:e dniye

21 U kuwó dini ghi ngê Póól ngê u yi doo kwo, Másîdóniya Wee u kwo nî lê, Kîdiki Wee u kwo my:aa lê, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem u ngwo p:aan:aa lê, yi ndini p:aa yé, Lóma p:aan:aa lê. * 22 Wod:oo u ngêêpî pyu dê, Timoti pini dê Edastas, u kada kaa doo, Másîdóniya dy:ââ doo, chóó ngmênê Esiya Wee u kwo doo ya.

23 Yi dini ghi ngê Yesu u kópu u l:êê dîy:o kópu ndî Epeso ngmê pyodo. * 24 Epeso tpémi yi yâpwo u pi Atémîs, u ngomo ndî y:i ngmêdo kwo. Pi ngmê ngê yi ngomo u kââ tp:oo silîpê ngê dpîmo l:âmol:âmo dé, pi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. Yi pini u pi Dîmitîdiyas. U dpodo pyu knî yi k:ii yi dpodo p:uu ndapî ndî yilí dnyimo kmênêkmênê. 25 Yi pini ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yélini yinté dpodo p:uu myednyimo dpodo, yi yéli myedê danê ngê. Yepê, A léma. Yepê, Nmyi lama ka tóo, ala dpodo p:uu ndapî ndî yuno kmênêkmênê. 26 Yepê, Kópuni Póól ngê a d:uud:uu, mb:aamb:aa ngê nmyi lama mye tóo. Yepê, Póól ngê ala kópu a tpapê, apu, Pi ngê yâpwoni kîlî a l:âmol:âmo, yini daa yâpwo njini. Yepê, Pi yilí Póól ka dê kêlîmî mbê dmi, daa Epeso tpémi yi mo dê kêlîmî mbê dmi, ngmênê Esiya Wee u kwo

* 19:6: Dpodo 2:4; 8:17; 10:44,46 * 19:9: 2 Kódin 6:14-18 * 19:11: Dpodo 14:3 * 19:12: Dpodo 5:15

* 19:15: Mak 1:24,34 * 19:19: Deut 18:10-12 * 19:21: Lóma 1:13 * 19:23: 2 Kódin 1:8 * 19:26: Dpodo

tpémi mye yi k:ii myaa kêlîmî mbê dmi. *
 27 Yepê, Ala dpodo dpî dyênê, pi knî y:oo
 tpile nmo daamuwa pwila ngmê. Yepê, Ala
 kópu mye ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile Esiya
 tpémi yintómu Atémîs ka a ngêpê té, kn:aa
 p:aani tpémi u kwo mye ngêpê té, ngmênê
 Atémîs u pi tédê ngê wa pyódu, u ngomo
 ndîi k:omo tpile ngê amye pyódu.

28 Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu
 ny:ee ngópu, Póól ka nod:e dniye, wod:oo
 kââ kn:ââ chaa ngópu, apu, Atémîs nmî
 yâpwo njino! 29 Epeso pi yilî yi yéli yi
 pee ghê dniye, Másîdóniya pi miyó mgîmî
 ngópu, p:êê kpo núw:o dumo, Póól u pyipe
 dê, yi pi dê Nkayas pini dê Adistakas. *
 30 Póól ngê u yi doo kwo, Pi knî ye kópu
 ngmên:uu vyi, ngmênê Yesu u yoo y:oo
 kwo, Apuu! Kidingê nî. 31 Yi wee u kada
 pini knî ngmê, yélini Póól u pyipe yoo, pi u
 kwo dy:ââ ngópu, kwo, P:êê kpo kidingê nê.
 32 Yi p:êê kpo dnyengi ndîi ngmê kaa ngópu,
 yi ngwo pi ka ng:aa dêpwo ya, ngmê knî y:oo
 kópu ngmêdnye tpapê, kââ paa dnye t:emî,
 woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpapê, kââ
 paa myednye t:emî, mu kópu u dîy:o pi yilî
 yi lama dêpwo ya, Lukwe dîy:o nipi dp:o wó.
 33 Kópuni u dîy:o dnye kââ u nt:u kópu Nju
 pi ngmê Aleksándê ka adî vyi ngmê, wod:oo
 Nju tpémi y:oo núw:o ngópu, pi knî yi ngîma
 mîné kaa ngópu, kwo, Ala kópu ye dpî vyi
 ngi, Nmî kuu dé, wod:oo kóó ntênê ye kââ,
 yepê, Epeso tpémi. 34 Ngmênê dini ghi n:ii
 ngê mya ngópu, apê, Kî Nju pi, wod:oo
 kââ kn:ââ mé chaa ngópu, kópu mu ngmîdi
 mîdnye tpapê, apu, Atémîs nmî yâpwo njino!
 Atémîs nmî yâpwo njino! Yinté dnye kââ,
 kââdí liy:aa miyó mî loo.

35 U kuwó dini ghi ngê Epeso tpémi yi
 kada pini, pini n:ii Lóma lede knî y:oo kada
 pini ngê wunê a pyódu ngópu, yi pini até
 yi ghêédî wo, wod:oo yoo mbwódo yaa wo.
 Yepê, Epeso tpémi. Yepê, Nmyi dnyengi
 munto. Yepê, Pi yintómu yi lama ala
 kópu ka tóó, Epeso tpémi Atémîs u ngomo
 ka mb:aamb:aa ngê a vwuwo té, yâpwo
 chêêpîni mbóó p:uu a ghay wo, u kwo mye
 vwuwo té. 36 Yepê, Pi ngê yi kópu nmo
 daawa a wópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o

mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmyi mbodo
 l:âmo dmi kîdnyimê a ngêpangêpa. 37 Yepê,
 K:omo tpile ala pini dé y:oo nmî yâpwo u
 ngomo k:oo tpile daa ngmê t:âmo ngópu,
 nmî yâpwo p:uu dono kópu myedaangmê
 vyi ngópu, ngmênê al:ii até dmyinê núw:o
 d:oo. 38 Yepê, Dîmitîdiyas u dpodo pyu knî
 yi k:ii pi ngmê p:uu yi d:uu kópu ngma t:a,
 yepê, kóté tédê dpî núw:o y:e, kada pini
 knî yi ngîma noko dp:uu vyi y:e. 39 Yepê,
 Kópu nmyi mênê m:uu adî ya knomomê,
 ye pi yintómu anê dono, yi kópu nipi paa
 l:âmo koo. 40 Yepê, Lóma tpémi y:oo ala kópu
 awêde a tpapê ngmê, Epeso tpémi yi mênê
 dêêpî daa tóó, yepê, yed:oo wa kpada nmo.
 Yepê, Ala dnyengi ndîi u nt:u kópu daa tóó.
 Yepê, Lóma tpémi ye ló kópu ngmanmî vyi?
 41 Yi kópu dini ghi n:ii ngê ye vvu, yoo yi p:o
 p:o mé dy:ââ too.

20

*Póól Epeso a ndê wo, Kîdiki u ngwo mé
 diyé wo*

1 Dini ghi n:ii ngê dnyengi pwaa wo, Póól
 ngê Yesu u yoo a danê ngê, mé wêdêwêdê
 kalê too, nd:uu ye vvu, wod:oo kada a
 y:ângo, liyé nkéli k:oo wo wo, Másîdóniya
 mî tee wo. 2 Yi wee u kwo p:aani p:aani
 dpîmo lêpî, Yesu u yoo dpîmon:aa wêdêwêdê
 kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli
 k:oo y:i mé wo wo, Kîdiki u ngwo mî tee
 wo. 3 D:ââ pyile nt:ââ ngê, y:i doo ya. Póól
 ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi k:ii nkéli
 k:oo nipi nmî wo dmi, Njedusalem naa
 tédê nipi nmî lee dmi, ngmênê dini ghi n:ii
 ngê nyongo, apê, Nju tpémi y:oo a vyee u
 dy:oo kêdê châpwo ngmê, apê, nkéli k:oo
 mbywémî wa kée nê, wod:oo yi nkéli k:oo
 mêdaa wo wo, u mo nkéli k:oo mé wo wo,
 Másîdóniya mîmî tee wo. 4 U pyipe pyudu
 knî yi k:ii lee dniye, Sopata ngmê, Pidas
 tp:oo, Mbédiya pi, Nkayas myomo, Ndêêpi
 pi, Adistakas pini dé Sîkandas pyolo podo,
 Tesalonika pi dé, Tikikas pini dé Tîdopimas
 limo wono, Esiya pi dé, Timoti pii, Lisitîda
 pi. * 5 Póól ngê yepê, Nmî kada dmy-
 inê kwo, Tîdówas dmyinên:aa t:âât:ââ nmo.
 6 Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa u kuwó

* 19:29: Dpodo 27:2 * 20:4: Dpodo 19:29; 21:29; Epeso 6:21

dini ghi ngê liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Pilipay nmo kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo limi nmî chedê ngê, Tîdówas u ngwo nm:uu tee dniye, y:i nmeé ya, wiki ngmê.

Póól ngê pi mgêmî wó u ngwo t-ângo, Tîdówas

⁷ Lîme wo ntumokwodo, kââdî dini ghi n:iî ngê gho, nipi nmo wó, u yi nmo doo kwo, Nté nipi nmî ma, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain p:uu ndiye pyu knî ye ntee y:ângo, yinté kópu my:oonmî d:uu. Póól nmo doo danêmbum, danêmbum daa yó, mu kópu u dîy:o apê, Mâa mw:aandiye paa anê y:oo. ⁸ Mudu ngomo ghi k:oo, kwéli nmeé danêmbum, lam yilî doo pîpî. ⁹ Pi mgêmî nmî vy:o ngmêdoo kwo, u pi Yutikas. Yi pini windówa t:âmo doo ya, Póól y:i doo ng:aang:aa, wod:oo dpîdpî kn:ââ chópu. Póól doo danêmbum, mgîdî ñukñîukñî p:uu dini ghi yi yó, wod:oo Yutikas ngiy:a wo, yi ngomo dyêêdî pyoloni ghi k:oo mênê ghay wo, têpê mbêmê mē dyimê wo. Yinmo ngêêdî, nê ngmênê, Dê pw:onu. ¹⁰ Wod:oo Póól mbêpêmbêpê a ghêpê wo, u pwo dpî wo, dpodombiy:e mgîmî ngê, nmopê, Kîdmyimê nuw:onuwo, ghê ka t:a. ¹¹ U kuwó dini ghi ngê Póól tâa mē kee wo, mbîdédi puwâ, pi knî ye y:ângo, ma ngópu. Póól ye modoo danêmbum, u dî kââdî mênê kee wo, wod:oo a kuwo too. ¹² Pi mgêmîni minê ghay wo, p:o adê ñuw:o ngmê, wod:oo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mē pyodo.

Póól ngê Tîdówas ndini a yó, Militas u ngwo loo

¹³ Mgîdî vy:o Póól ngê nmopê, A kada ghê dmyeno, nkéli k:oo wo dmyeno, dêdê nîné lèpî, Asos dmyinên:aa t:âat:ââ nê. ¹⁴ Dini ghi n:iî ngê Póól ngê Asos mî m:uu nmoo, nmî p:uu y:i mē kele, nkéli k:oo u k:iî m:oo wo dniye, yi ndini nmî yó, Mitilini nm:uu tee dniye. ¹⁵⁻¹⁶ Yi ndini m:oo yó, u kuwó wéni ngê Kiyos nm:uu tee dniye. Womumo Epeso dpîpî tee dniye, mu kópu u dîy:o Póól ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo mgî nî puwâ, apê, lîmîlîmî ngê Njedusalem nî lè, apê, Péntikos u wo a kada wa d:ii. Yi kópu u l:êê dîy:o Epeso dpîpî tee dniye, ngmênê

Samos nm:uu tee dniye, u kuwó wéni ngê Militas nm:uu tee dniye.

Yesu u yoo ye Epeso, Póól ngê nd:uu u ngwo ye mênê vyyu

¹⁷ Póól ngê pi ngmê Epeso dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo yi kada pini yoo ala Militas a pwiyé dniye. ¹⁸ Dini ghi n:iî ngê taa dniye, yepê, A mbwó yoo. Yepê, A dpodo kn:ââ Esiya Wee u kwo dini ghi n:iî ngê nî chópu, u dî Epeso mênên:aa kuwo ngê, yepê, kópuni noo d:uud:uu dé, yi kópu nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. ¹⁹ Yepê, Lémilémi ngê kêê dîp:ê t-ângo, a yoo yi l:êê dîy:o nîmo mbê, yepê, k:omo tpile a yoo y:oo a vyeé u dy:oo dnyimo a châpwo, ngmênê nmî Lémi u dpodo p:uu mênîmo dpodo. ²⁰ Yepê, Pi knî yi ngîma ntee noo danêmbum, nmyi p:o nmyi p:o yinté nmye myenoon:aa danêmbum. Yepê, Kópuni knî y:oo a ngêêpî nmyo, yi kópu yilî yintómu nmye kîní vyyu, myedêpêngmê wópu ngê. ²¹ Yepê, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada nmyo. Yenê, Nmyi dono kée tóó, yi yuu Chóó Lémi ka a y:ee tóó. Yenê, Nmî Lémi Yesu Kédisu ka dmyinê kélîmî, yinê wa ngee nmyo.

²² Póól ngê yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dē dy:ââ nê, Njedusalem n:aa lèpî, a lama daa tóó ló kópu y:i a nga angmamî pyódu. * ²³ Yepê, P:aani p:aani nîmo lèpî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka dpîmo tpapê, Mu dini ghi ngê dono anyinê pyw:oo, mbwa k:oo wa km:êê ngi. * ²⁴ Yepê, K:omo tpile wanî pw:onu, ngmênê nmî Lémi Yesu ngê dpodoni a ka a kpo, nîmo, Yi dpodo nî chedê. Yepê, Yi dpodo alanté, pi knî ye ala kópu mb:aa u tpapê, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Nî ngee té. *

²⁵ Yepê, Dye ghi daadîi nmyi vy:o noon:aa paa, munmyenê, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêm, yinê ada a y:enê nmyo. Yepê, Ngmênê ala ngwo nîné kuwokuwo nmyo, daamunmyi m:uu nê. ²⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê Chóó Lémi u maa wa kn:aadi knomomê, chóó kn:ââ, nê kuu. ²⁷ Yepê, Mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kópu yilî n:iî

* 20:22: Dpodo 19:21 * 20:23: Dpodo 21:11 * 20:24: 2 Tim 4:7

yi dy:oo a chápwo too, yi kópu yilí nmye kînî vyu, dêp:angmê wópu ngê. ²⁸ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyinê a vyuwo, Chóó Lémi u yoo ye mb:aamb:aa ngê myedmyinê vyuwo, yélini tp:oo u wêê ngê pwila ngê, yi yéli chóó u yoo ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yi y:ee:ee pyu ngê yinê pyódu nmyoo. *

²⁹ Yepê, Ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo, mu kópu u díy:o a kuwó kêêmî kapî pyu yoo adnya a lèpî, Yesu u yoo yi némi dmi adnyin:aa dyede, yi kêlímî wamye dyênê ngmê. * ³⁰ Yepê, Myenté, yepê, nmyi vy:o pini knî y:oo yinté kópu knî my:oowa d:uu ngmê, daa ndêndê kópu yilí amyidnyî tpaépê, u yi y:e adí kwo, Yesu u yoo kn:aa máádi p:uu nmî núw:o té. ³¹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo. Yepê, Ala kópu dmyinê nuw:onuw:o, nmyi nuwo kédangê kuwo, m:ââ pyile knî yi k:oo, w:êênî nmye noo dêépî, ngídí vy:o nmye myenoo dêépî, nmyi l:êê díy:o myenîmo mbê.

³² Póól ngê yepê, Ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, Chóó Lémi nmye ada a vyuwo. Yepê, Kópuni nmo a kpo, nmye kînê vyu, yepê, yi kópu ngê yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Dye ghi yintómu yi kópu dyuu dmyinê vyílívyílí, yed:oo kópu mb:aa n:ii Chóó Lémi ngê u yoo njini ngê wa d:uu, yi kópu nmye wamye d:uu. * ³³ Yepê, U ya a nga dêdpîmo kwo, Pi ngê ndapí a ka ngma a kê ngê, ó kpídí a ka my:oo a kê ngê. ³⁴ Yepê, Nmyi lama ka tóó, a chóó a kêê dé y:e noo dpodo, yepê, yi tpile yilí u ngwo nî kmênê ngê, yélini a p:uu doo ya yi tpile yilí my:aa kmênê ngê. * ³⁵ Yepê, Dye ghi yintómu dpodombiy:e noo dpodo, pwopwokopwe yoo noo ngêépî dé, mu kópu u díy:o ala kópu nmî Lémi Yesu ngê vyu, Pini n:ii ngê tpile wa ngî té, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ngmênê n:ii ngê u tpile wa yêê, yini u gha Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Póól ngê yepê, Dmyinê a nj:ii nê, ntee noo dpodo, yinté myedmyinê dpodo, pinté yoo myedmyinê ngêépî dé.

³⁶ Dini ghi n:ii ngê Póól ngê danêmbum

a kêlî ngê, wod:oo yi mbodo dmi ngê ghê dniye, nipi dnye ngêpê. ³⁷ Wod:oo dnye mbê, nt:uunt:uu vyépívyépî u ngwo dóó tumo. ³⁸ Kópuni Póól ngê ye vyu, yepê, Daamunmyi m:uu nê, yi kópu ngê yi gha dmi d:ud:umbiy:e yinê dyênê ngê. Wod:oo lee dniye, Póól ngm:êê ngópu, nkéli k:oo mî ché ngópu. *

21

Póól Njedusalem u ngwo loo

¹ Nd:uu ye nm:uu vyu, wod:oo kada nmo y:ângo, Kosî nm:uu tee dniye. Womumo Lódesi nm:uu tee dniye, yi ndini nmî yó, Patada nm:uu tee dniye. ² Nkéli y:i ngmênmi módu, Pênisíya doo lèpî, wod:oo yi nkéli k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo. ³ Dini ghi n:ii ngê Saipídís nmî módu, y:i pí daa tee wo, nmî kuwa kwólu, Sidiya Wee u nkígh:ê nm:uu lee dniye, Taiya nm:uu tee dniye, p:aani n:ii tpile gh:ay ngópu. ⁴ Yesu u yoo vy:o pini knî y:i ngmênmi módu, yi k:ii nmeê ya, wiki ngmê. Yi yéli y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ala kópu a w:ee ngópu, apê, Njedusalem tpémi y:oo Póól ngê dono kópu angmêmî d:uu ngmê. Yi kópu a w:ee ngópu, wod:oo Póól ka vyi ngópu, kwo, Njedusalem n:uungmê nî. ⁵ Dini ghi n:ii ngê yi wiki nmo kêlî ngê, kada nmo y:ângo, Yesu u yoo yintómu yi kpâm gheegheema yi k:ii nkéli chedê mî dy:ââ nmoo. Tii vyuwo nmî yi mbodo dmi ngê nm:uu ghê dniye, y:i nmeen:aa ngêpê. ⁶ Wod:oo nd:uu noko nmî vyu, nkéli k:oo nmî wo dniye, yi yéli yi p:o mê diyé dniye.

⁷ Taiya nmo kuwo ngê, Tpolímas nm:uu tee dniye, Yesu u yoo y:i m:uunmî módu, yi k:ii nmeê ya, wo ngmídi. ⁸ Womumo kada mono y:ângo, Sisadiya nm:uu tee dniye, Pilipi u ngomo k:oo nmeen:aa kwo, pini n:ii ngê Samédiya tpémi ye Yesu u kópu yinê núwo. Pini n:ii pyudu knî Njedusalem a ngmídi tumo, yi Pilipi yi yéli yi piini. * ⁹ Tp:oo módó kwodo páádi doo kwo, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo kapî. * ¹⁰ Wo pyile páádi y:i nmî chedê ngê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ta, Njuda Wee u kwo

* 20:28: 1 Pita 5:2-4 * 20:29: Mát 7:15 * 20:32: Kílosa 1:12; 2:7 * 20:34: Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9 * 20:38: Dpodo 20:25 * 21:8: Dpodo 8:5,40; 6:5 * 21:9: Dpodo 2:17 * 21:10: Dpodo 11:28

a ndê wo, u pi Akapas. * ¹¹ Nmo até yedê loo, Póól u mbalêti a ngêêdî, chóó kóó yu u ngwo kudu too, nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ala kópu da vyi, apu, Ala mbalêti chóó Nju tpémi y:oo Njedusalem alanté wa kudu ngmê, kn:aa yéli ye wa y:ee ngmê.

* ¹² Yi kópu dini ghi n:ii ngê nmî nyongo, Póól ka kwonmo, Munmíkó Njedusalem kidingê nî. ¹³ Ngmênê Póól ngê nmopê, Lukwe dîy:o nmye mbê té? Nmopê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê kîgha nê? Nmopê, K:omo tpile wa kudu nê, Njedusalem, wamye vya nê, nmopê, u ntââ nmî Lémi Yesu u pi ngê amy:aa pw:onu. * ¹⁴ U nuw:o l:âmol:âmo ngê nmî dêê dniye, wod:oo yi kópu u kwo dpîpîmu vyu, kwonmo, Chóó Lémi ngê kópuni u yi a kwo, yi kópu paa pyaa we.

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê nmî tpile nmî wiye too, Sisadiya nmo kuwo ngê, Njedusalem nmî lee dniye. ¹⁶ Yesu u yoo vy:o pini knî ngmê y:oo Njedusalem mîné kuwo nmoo. Pi ngmê u ngomo k:oo y:i nmeen:aa kwo, yi pini u pi Nmason, Saipîdîs pi. Yi pini Yesu u yoo vy:o ló dini a ghê wo.

Póól ngê Njems u ngwo módu, Njedusalem

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nmî taa dniye, Yesu u yoo y:oo mb:aamb:aa ngê a chipé nmoo. ¹⁸ Womumo mw:aandiye Póól u k:ii Njems ka nmî lee dniye, Yesu u yoo yi kada pini yintómu y:i myednye kwo. ¹⁹ Póól ngê kwuno too, u dpodo u danêmbum yi ngêêdî adê nt:o. Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi yi vy:o kópu yilîni yintómu u ngwo mîné d:uu too, yi danêmbum yi ngêêdî vyîlo yedê nté ngê. *

²⁰ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi dneye chaa kîgha. Póól ka kwo, Nmî mbwó. Kwo, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dê pyódu, ngmênê kópu ngmê anmî nuw:onu:oo. Kwo, Ala kópu lama a tóó. Kwo, Nju tpémi yilî tp:oo témi tap Yesu u yoo vy:o kí ghê dniye. Kwo, Mósisi ngê dêêpî kópuni d:êê too, yi yéli y:oo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngmê. ²¹ Kwo, Nmodo p:uu ala kópu ny:ee ngópu, apê, Nju tpémini kn:aa dyámê pee

p:uu wumê pyede, Póól ngê yi yéli ye yipu, Mósisi u dêêpî kópu dyuu kée tóó, nmyi l:êê ghi dmi mye kée tóó, nmyi tp:ee yoo yi p:uu Chóó Lémi u l:ii namungê t:oo. Kwo, K:omo tpile yi kópu dipi vyi too, ngmênê yélini Yesu ka daa kêlîmî té, yi nuw:o dmi yinté a tóó, u yi y:e a kwo, Nyi nmî vy:a.

²² Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi lama wa yââ, nyi Njedusalem kêdê t:aa, kwo, wa nod:e dmi, m̄yee u yi y:e adî kwo, wa vya ngi. Kwo, Lónté anmo vyilê té? ²³ Kwo, Alanté. Kwo, Ala kópu dpî d:uu ngi. Kwo, Pi páádi nmî vy:o a kwo, n:ii knî yi p:uu mgamê a t:a. ²⁴ Kwo, Yi pini páádi knî y:oo kn:aadi ngópu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo pyaa dniye. Kwo, Yi tupwó alanté wa chedê ngmê, yi mbodo dmi wa vyi ngmê, kpêê yiyé pyu ka tpile tp:oo knî angmê y:ee ngmê. Kwo, Yi pini páádi knî yi p:uu dpî kááli, modo myedo vyi ngi, tpile tp:oo yintómu nyóó dpî pwila té. Kwo, Yi kópu pi knî yi lama dini ghi n:ii ngê wa yââ, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Mwiyé kópuni nmî nyongo, yi kópu daa ndê kópu. Awo, Nyi ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ té. ²⁵ Kwo, Wu Nju tpémi yi kópu, ngmênê kn:aa yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi yéli yi kópu alanté. Kwo, Pweepwee pee wunê ye ngmêkînmî dy:ââ ngê, ntini n:ii k:omo yâpwo ka mwiyé dpî y:ee ngmê, yi ntini ye kînmî kwódu ngê, ntapî u tpile tp:oo n:ii p:uu wêê d:uudpî pwii ye nmî kwódu ngê, pyââ ti mââ ti ye my:oo kwódu ngê. *

²⁶ Womumo mw:aandiye Póól ngê yi pini páádi knî ngm:êê too, Nju tpémi yi l:êê ghi yingmêê d:uu ngópu, yi tupwó mê ghêê ngópu. U kuwó dini ghi ngê Póól loo, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, kpêê yiyé pyu ka kwo, Pyimê amênê diyé, kwo, yi pini páádi knî yi tpile tp:oo knî anê nuw:o té. *

Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo u ngwo mgîmî ngópu

²⁷ Wo limi wéni mî loo, Nju pi knî ngmê, yélini Esiya Wee u kwo a ndê dniye, Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo yi m:uu ngópu, pi yilî yintómu tpaá ngópu, Póól mgîmî ngópu.

²⁸ Pi knî ye mbwó dniye, yepê, Yisîléli

* **21:11:** Dpodo 21:33 * **21:13:** Dpodo 20:24 * **21:19:** Dpodo 15:12 * **21:25:** Dpodo 15:28-29 * **21:26:** 1 Kódin 9:20

tpémi. Yepê, Ngee nmédi. Yepê, Pini n:ii ngê p:aani p:aani pi knî ye dpîmon:aa tpapê, yipu, Mósisi u dêêpî kópu dyuu kéé yó, Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê n:aamuu yé, yipu, k:omo tpile d:ii Nju pi, Chóó Lémi ngê wamye ngee ngi, yepê, yi pini ala. Yepê, Kópu m:uu kêê d:uu, kn:aa pini knî m:uu ala ngomo k:oo kêda núw:o té, yi yéli daa Nju tpémi, yepê, ala ngomo Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo dê pyódu. ²⁹ (Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Tîdopimas Epeso pi Póól u k:ii Njedusalem paambwi têê mwiyé m:uu dumo. Nuw:o kn:aadi ngópu, apê ngmênê, Póól ngê Tîdopimas Chóó Lémi u ngomo k:oo dê knî.) ³⁰ Dnyengi chaa wo, Nju pi yintómu Póól ngê tpalê dniye, wod:oo mgîmî ngópu, dnya a paa-paa, kuwa pw:ii ngópu. N:ii yoo Chóó Lémi u ngomo ka dnye vwuwo, yi yéli y:oo ngomo keñe a kuwo tumo. ³¹ Yélini y:oo Póól a pw:ii ngópu, myednye vyee, u yi y:e doo kwo, Ghê nmo ngî. Wod:oo pi ngmê ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka mdoo núwo, kwo, Pi yintómu ka l:êê té. ³² Kada pini ngê lede yoo até yedê danê ngê, yoo vy:o ch:iy:e dniye. Pi knî y:oo lede yoo dini ghi n:ii ngê m:uu tumo, Póól u vyee u ngwo yé ngópu. ³³ Kada pini Póól ka loo, lede knî ye yepê, Kî pini mgîmî yó, puwóma té miyó dê y:oo kóó dê kudu dóó. Pi knî ye adî póó, yepê, Ala ló pini? Yepê, Ló dono kópu ngmêdê d:uu? * ³⁴ Ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpapê, kâa paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpapê, kâa paa myednye t:emî, kada pini ka u nuw:o chaa ngópu, wod:oo kada pini ngê lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo núw:o yó. ³⁵⁻³⁶ Wod:oo núw:o ngópu, yoo u kuwó dnya a mbêpê, kâa paa ala kópu dnya a t:emî, yipu, Vya yó. Vya yó. Pi knî y:oo lede knî yi kêê Póól pèdê pwaa ngópu. Dini ghi n:ii ngê k:anê pè kn:ââ vwuwo lee dniye, lede knî y:oo tââ dnyinê ngópu, u ngwo w:êê ngópu.*

Póól Njedusalem tpémi ye u ngwo doo danêmbum

³⁷ Mbwa k:oo ghêlî daa km:êê ngópu, Póól ngê Kîdiki dnye ngê kada pini ka kwo, U ntââ kópu nga ngmanî vyi? Kada pini

ngê kwo, E! Kwo, Kîdiki dnye lama ka tóó. ³⁸ Kwo, Mumdo. Kwo, D:ii Yichip pi, pini n:ii ngê Nju pi yilî a danê ngê, lede ngê pyódu too, nko u mênê núw:o too, nmî p:uu l:êê têê mî pw:oo dniye? ³⁹ Póól ngê kwo, D:aa yi pini, kwo, ngmênê nê Nju pi, Taasîs nî ta, p:aani n:ii Silisiya Wee u kwo a tóó. Kwo, A p:aa u pi ndîi. Kwo, U ntââ kópu knî pi knî ye ngmanî vyi. ⁴⁰ Kada pini ngê kwo, U p:o yila. Wod:oo Póól k:anê pè nyedê a ghê wo, pi knî ye kóó a pyidu ngê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yoo tumu yaa we. Dini ghi n:ii ngê tumu yaa dniye, Póól Hipîlu dnye ngê ye doo danêmbum.

22

¹ Yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni u dîy:o noo dpodo nmyi ngêêdî nîné nj:ii. ² Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Nmî chóó nmî dnye ngê mu mbumu. Wod:oo yimi tumu mê yaa dniye.

³ Póól ngê yepê, Nê Nju pi, Taasîs nî ta, Silisiya Wee u kwo p:aani, ngmênê ala Njedusalem n:uu kaa wo, Nkamáliyel p:uu noo ndiye. Yepê, Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e yimi nî ndê ngê. Yepê, Nmyi gha dmi Chóó Lémi ka ntee nmyi y:ee ngópu, a gha yinté u kwo my:aa y:ângo. * ⁴ Yepê, N:ii knî y:oo Yesu u maa dnye kîgha, noo a kpadakpada dé, woni pw:oo dniye. Yepê, Pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo noo kmîmî dé. * ⁵ Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, nmî kada pini yoo yintómu mye yi k:ii, yi kópu ndê kópu ngê nmye y:oo wa pyódu ngmê. Yi Lémi knî y:oo a kakê mê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, a ka a kê ngópu, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, Dîmaskîs nî lê, Yesu u yoo y:i n:uu mgîmî té, Njedusalem nê núw:o té, kada pini knî y:oo paan:aa kpada téne.

Póól u nuw:o ngmêêpî p:uu u ngwo ye doo danê

9:1-19; 26:12-18

⁶ Póól ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs u nkîgh:ê noo paa, kâadî mââ kêlî tpile u wuu ndîi mbóó p:uu a pwo ngma a kwólu.

⁷ Yepê, Têpê mbêmê nî dyimê wo, dnye yi:

* 21:33: Dpodo 21:11 * 21:35-36: Dpodo 22:22; Luukí 23:18 * 22:3: Dpodo 5:34 * 22:4: Dpodo 8:3; 22:19

ngmênî nyongo, a ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o dono kópu ndîi yilî a nga nye d:uud:uu? ⁸ Kwuno, A Lémi, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, Nasalet pi, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu. ⁹ Póól ngê yepê, Pini n:ii knî yi k:ii nmeê paa, yi tpile u wuu mye m:uu ngópu, ngmênê pini n:ii a ka a mbwolo, u dnye dêpê w:ee ngópu. ¹⁰ Yepê, Ala kópu u kwo nî vyu, kwono, A Lémi, lukwe ngmanî md:o? Yepê, Nmî Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, a ka pê, Gh:êédé, Dîmaskîs chi lêpî, kópuni Chóó Lémi ngê u yi wunê kwo, apê, Nê ngê paan:aa d:uu ngê, a ka pê, dîyo yi kópu nga an:uu vyi, yed:oo dp:uu d:uu ngi. ¹¹ Yepê, Yi tpile u wuu ngê a ngwolo dê dono ngê pyódu doo, wod:oo a pyipe yoo a kêlê kaa dniye, Dîmaskîs núw:o noo.

¹² Póól ngê yepê, Dîmaskîs pi ngmêdoo ya, u pi Ananayas. Yepê, Yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê doo cháâcháâ, nmî dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê myedoo cháâcháâ. Yepê, Nju tpémi yilîni Dîmaskîs dpîmo kwo, apu, K:uuchê m u pi. ¹³ Yepê, Yi pini a ka a loo, a nkîgh:ê mî ghê wo, a ka pê, Sóól a mbwó, Yélî mē m:uu ngi. Yepê, Yélî até yim:aa módu, nê, Yi pini mu kwo. ¹⁴ Yepê, Ala kópu a ka vyu, a ka pê, Nmî kn:ââ knî yi yâpwo ngê da ngmîdi ngi, u Dpodo Pyu Mb:aa nyi módu, chóó u dnye my:ee nyongo. ¹⁵ A ka pê, Yinê dê dy:ââ ngi, kópuni nyi módu, kópuni nyi nyongo, pi yintómu knî ye yi kópu anyin:aa nj:ii. ¹⁶ A ka pê, Kidingê t:ââ, gh:êédé, nmî Lémi u pi ngê mbwaa paa nmîmo kmênêkmênê ngi, nono yilî yintómu yinê a ghêêghêê té. Yepê, Yi wéni ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê noo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nî ghê wo.

Póól u dyede, kn:aa dyámê tpémi ye, Nju tpémi ye yi kópu u ngwo a nté ngê

¹⁷ Póól ngê yepê, Wo yilî Dîmaskîs nî chedê ngê, Njedusalem u ngwo m:aa diyé wo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo noo ngêpê, nmî Lémi nî módu. ¹⁸ A ka pê, Lîmîlîmî ngê Njedusalem a kuwo ngi, mu kópu u dîy:o kópuni a p:uu anyin:aa tpapê, yélini al:ii a kwo, yi kópu ka daawa kêlîmî mbê dmi. ¹⁹ Yepê, Ala kópu u kwo nî

vyu, kwono, A Lémi. Kwono, Ngêpê ngomo knî yi k:oo kînoo koko, yélini nga wumê kêlîmî, kînoo a mgîmîmgîmî dé, mbwa k:oo noo kîgha dé, myenoo kpakakpaka dé. *

²⁰ Kwono, Dini ghi n:ii ngê nmodo pyu ngmê Stipen vya ngópu, yi vy:o noo kwo, a nuu u kópu ngê pyodo, n:ii knî y:oo dnye vyee, yi kpîdî dyuu noo t:âât:ââ. Kwono, Yi kópu yilî yintómu ala yéli yi lama ka tóó, ndoo apê a ka wa a ng:aa mbê dmi, ala kópu wa vyi ngmê, Kî pini u nuw:o n:uu ngê dê ngmêê? * ²¹ Yepê, Ngmênê nmî Lémi ngê a ka pê, Chi lêpî, daa chono dî dy:ââ ngi, daa Nju tpémi yi vy:o dî dy:ââ ngi. *

²² Pi knî y:oo Póól dnye ng:ang:aa, ngmênê kn:aa dyámê tpémi yi pi dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo dpodom-biy:e dnye kââ, Lóma lede knî yi kada pini ka kwo, Vya ngi. Kwo, U némi dyênê ngi. Kwo, Doo u ntââ daadî ya. ²³ Wod:oo dnye kââ, yi kpîdî dnye kpêêkpêê dé, têpê kookoo dnye dyimî, wââ mbóó p:uu doo ntéentéé. ²⁴ Kada pini ngê u lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo núw:o yó, u kwo dpî póó dmyeno, kwipi, Lukwe dîy:o Nju tpémi nga a dnyengi té. Yepê, Yedê kê dmi ngê dmyinên:aa kpakakpaka, u dî nt:u kópu nmye amî vyi. ²⁵ Wod:oo mbwa k:oo núw:o ngópu, kudu ngópu, apê, Nmî kpaka, ngmênê Póól ngê yi lede yoo yi mââwe ndîi ka kwo, Lukwe dîy:o wanyi kpaka nê? Kwo, Lama daa tóó, Lóma u pi a p:uu a t:a? Kwo, Pini n:ii p:uu Lóma u pi a t:a, yini módó pi d:uudpî kpaka. Kwo, Pi ngê doongê kóté kalê noo, doo u ntââ daanyi kpaka nê. * ²⁶ Mââwe ndîi ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo kada pini ka adî lê, kwo, A Lémi. Kwo, Lukwe dîy:o nmo chi vyi, Wu pini kpaka yó. Kwo, Lóma u pi p:uu a t:a. ²⁷ Wod:oo kada pini adî lê, chóó Póól ka ad:uu póó, kwo, Mumdo Lóma u pi m:uu a t:a? Póól ngê kwo, Nyââ. ²⁸ Kada pini ngê Póól ka kwo, Ndapî ndîi ngmênî kée ngê, Lóma u pi a p:uu u ngwo kele. Póól ngê kwo, Ndapî dîpî kée ngê, ngmênê a kn:ââ knî y:oo Lóma tpémi ngee tumo, Lóma u pi wâpu yi p:uu u ngwo kele. ²⁹ Ledeni knî y:oo apê, Póól nmî kpaka, yi kópu yi ny:ee

* 22:19: Dpodo 8:3 * 22:20: Dpodo 7:58 * 22:21: Dpodo 9:15 * 22:25: Dpodo 16:37-38

ngópu, wod:oo mêtê mbee ngópu. Kada pini mye nkîngê mbê wo, apê, Kî pini p:uu Lóma u pi a t:a, lukwe díy:o kípídí kpaka.

Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma u ngwo ghê wo

³⁰ Kada pini ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yintómu nipi a danê ngê, Póól mbwa k:oo pw:ii ngê, yi ngîma mî kââ.

23

¹ Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma doo vuywo, kn:aa daa vuy wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Monî ta, Chóó Lémi u ngîma noo a paa, kópu dono dîpîngmê d:uu ngê. ² Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas ngê Póól u nkîgh:ê yéli ye yepê, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó, wod:oo ngmê ngê komo t:âmo puwâ. ³ Póól ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ka kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê u nkwo wa vya ngi. Kwo, Pi knî yi ngîma nyi mb:aamb:aa, ngmênê nga dono. Kwo, Anye kóté kîgha nê, ngmênê nmî dêêpî kópu ñyóó chuu châpu ngê, wâpu ye chi vyi, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó. ⁴ Póól u nkîgh:ê yéli y:oo Póól ka kwo, Lukwe díy:o Chóó Lémi u kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ka nye dono kópu tpapê. ⁵ Póól ngê yepê, A lama wo tóó, Yi pini kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, ye yi kópu daapídí vyi, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó, apê, Nyoo yi kada pini p:uu dono kópu kidingmê vyi. *

⁶ Póól ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Kada pini yoo woni Pádisi yoo, woni Sadyusi yoo, yi yéli ye kaa wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nê Pádisi, a kn:ââ yoo mye Pádisi yoo. Yepê, Awêde nmye kóté kîgha nê, mu kópu u díy:o ala kópu ka nî kêlîmî mbê wo, nê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. * ⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Pádisi yoo Sadyusi yoo noko kwopwepe mbê dniye, yoo chaa ngópu. ⁸ (Yoo chaa ngópu, mu kópu u díy:o Sadyusi knî y:oo apu, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu, myenté apu, Enjel daa tóó, ghê dmi

myedaa m:ii. Ngmênê Pádisi yoo pyide-pyide ka a kêlîmî té, enjel knî ye a kêlîmî té, ghê dmi knî ye mye kêlîmî té.) * ⁹ Wod:oo dnyengi ndîi ngê pyodo, Dêêpî pyu knî ngmê, n:ii dé Pádisi yoo, ghêêdî dniye, ye a tpêpwo dniye, yepê, Kî pini ngê dono kópu daa d:uu ngê. Yepê, Ndoo apê ghê dmi u kwo yidoo danêmbum ó enjel u kwo yidoo danêmbum. ¹⁰ Dnyengi ndîi ngê mêt pyodo, wod:oo Lóma lede yoo yi kada pini ngê apê, Póól wa yéti ngmê, wod:oo lede knî ye yepê, Póól yi vy:o a y:ee yó, mbwa k:oo mêt km:êê yó.

¹¹ Yi mgîdî vy:o nmî Lémi Póól u nkîgh:ê ghê wo, kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ala Nje-dusalem a kópu ntee ye chi vyi, Lóma yinté ye myoon:aa vyi. *

Póól u vye u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

¹² Womumo mw:aandiye Nju pi ngmê knî y:oo Póól u vye u dy:oo a châpwo ngópu, noko Chóó Lémi ngê kpaâ dniye, apê, Nté ghêlî daanmî ma, mbwaa ghêlî myedaanmî nda, Póól mwiye anm:uu vy:a. ¹³ N:ii knî y:oo Póól u vye u dy:oo a châpwo ngópu yintómu podo y:a pwodo doon:aa ya. ¹⁴ Nju tpémi yi kada pini knî ye lee dniye, yepê, Chóó Lémi ngê nipi dpî kpaâ dmi, nté ghêlî daanmî ma, mbwaa ghêlî myedaanmî nda, Póól mwiye anm:uu vy:a. ¹⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Lóma lede yoo yi kada pini ka pi ngmê dy:ââ yó, Póól a ñuw:o ngê, u póópóó u l:êê díy:o. Yepê, Anmî t:âât:ââ, al:ii ghêlî daamí t:aa, maa p:uu anmo vy:a.

¹⁶ Ngmênê Póól u chênê ngê u kênê u vye u pi yi nyongo, wod:oo mbwa k:oo kee wo, u kênê ka yi kópu yuu adumu y:oo. ¹⁷ Wod:oo Póól lede yoo yi mââwe ndîi ngmê ka mbwolo, kwo, Nga a pwiye. Kwo, A chênê kada pini ka ñuw:e, kópu u mênê ngmêka tóó, u kwo amî vyi. ¹⁸ Wod:oo mââwe ngê yi pini adî ñuw:o, kada pini ka, kwo, Pini n:ii mbwa k:oo a kwo Póól, a ka kêda mbwólu, a ka dê, A chênê kada pini ka ñuw:e, kópu u mênê ngma tóó, u kwo amî vyi. ¹⁹ Kada pini Póól u chênê kwulo kele, mwada y:i ñuwo, y:i u kwo mî póó wo, kwo,

* 23:5: Ex 22:28 * 23:6: Dpodo 24:15,21 * 23:8: Mát 22:23 * 23:11: Dpodo 28:16,23

Ló kópu mênê ngma tóó? ²⁰ Póól u chênê ngê kwo, Mââ mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini knî y:oo nga amí vyi ngmê, Póól dpo pwiyé we, u yi nmo a kwo, U kwo yimi nmî póó dmi. ²¹ Kwo, Ngmênê ye ng:aa ngê kêê kidangê t:oo, mu kópu u dîy:o pi podo y:a pwodo wumê t:a, wa mbwolo dmi, maa p:uu wa t:ââ ngmê. Kwo, Dê kpaâ dmi, nté ghêlî daawa ma ngmê, mbwaa ghêlî myedaawa nda ngmê, Póól mwiyé amí vya ngmê. Kwo, Yi kópu wunê kêdê l:âmo ngmê, ka t:âât:ââ ngi. ²² Kada pini ngê kwo, Pi ngmê ka kidingê vyi, Nê ka yuu mîdîn:aa y:oo. Wod:oo kada pini ngê Póól u chênê mê dy:ââ ngê.

Lede knî y:oo Póól Sisadiya u ngwo mênê kuwo ngópu

²³⁻²⁴ Kada pini ngê lede yoo yi mââwe ndîî miyó dê ye yepê, Sisadiya n:aa dyede dp:o, nmî kada pini Piliks ka Póól dpî núw:o nyoo. Yepê, Taa ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a dpî núw:o nyoo, keete ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a myoo núw:o nyoo, hósí mbêmê l:êê pyu yoo pyudu y:a myoo núw:o nyoo, Póól hósí mbêmê dpî yé nyoo, mgídî vy:o kada dpo y:ee yó, Sisadiya dpî lee dmyeno. ²⁵ U kuwó dini ghi ngê kada pini ngê Piliks u pweepwee pee ngmê d:êê ngê, yi mââwe dê ye y:ângo.

²⁶ Pweepwee pee p:uu ala kópu yi d:êê ngê, apê, Nê Kílódiyas Lisiyas, Mw:ââkó a Lémi Piliks. ²⁷ Kwo, M:ii tuwo Nju tpémi y:oo ala pini a mgímî ngópu, kípî vya ngópu. Kwo, A lama kî yaa wo, Lóma u pi ala pini p:uu a t:a, wod:oo lede yoo ní núwo, nm:uu dyé ngê. * ²⁸ Kwo, U ya a nga doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo yi kada pini yoo ma nipi nê dono, ala pini yi ngíma kînî kââ. * ²⁹ Kwo, Ngmênê u pwopwo u kópu dîp:ê pyw:oo, u mbwa k:oo kmímî u kópu myedîp:ê pyw:oo. Kwo, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu u dîy:o kîdnyi dnyengi. * ³⁰ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u vye u pi dí ny:oo, u ngwo nga d:a dy:ââ. Kwo, Yélini p:uu a d:uu té, ala kópu ye wanî vyi, yenê, Yi pini Piliks ka kídî dy:ââ, u ngópu dp:uu kóté kalé yó.

³¹ Yi mgídî vy:o lede knî y:oo kada a y:ee ngópu, Póól núw:o ngópu, Antipátîdis mw:aa mgídî vy:o taa dniye. ³² Ledeni yoo dêdê doo paa Njedusalem mê diyé dniye, n:ii dé hósí mbêmê dnye paa Póól Sisadiya mîné kuwo ngópu. ³³ Pweepwee pee Piliks kóó yedê mî yé ngópu, Póól u kwo mîné kuwo ngópu. ³⁴ Piliks ngê pweepwee pee yedê kp:aa ngê, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, Nyi ló dyámê ghi pi? Póól ngê kwo, Nê Silisiya Wee u kwo pi. ³⁵ Piliks ngê kwo, W:ii Helodi u k:oo ghi pi, ye yinê paa kóté kalé ngi. Kwo, N:ii dé m:uu a d:uu té, wa taa dmi, u ngwo anê kóté kalé ngi. Piliks ngê lede knî ye yepê, Ala pini a ngomo ghi ngmê k:oo nye km:êê yó, y:i dmyinên:aa y:enê, kîngî pwii.

24

Piliks ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Wo limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi yi kada pini yoo Sisadiya lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas u k:ii lee dniye, pini n:ii u lama Lóma tpémi yi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê doo kwo u k:ii mye lee dniye, yi pini mye Nju pi, u pi Têêtulas. Piliks ngíma ghê dniye, Póól ka kópuni u dîy:o dnye nod:enod:e, yi kópu u nt:u kópu Piliks ka vyi ngópu. ² Dini ghi n:ii ngê Póól a núw:o ngópu, Têêtulas ngê kóté kpêmî ngê, Piliks ka kwo, Munmîkó nmî Lémi, mb:aamb:aa ngê nyinê y:enê nmo, dye ghi daadî pi l:êê ngê kêê doongê t:ângo, dono kópu yilî nyi ngmópu, ya mb:aa u ngwo dp:o pyw:oo. ³ Kwo, Dye ghi yintómu p:aani p:aani nmo chaa kîgha ngi, myeno kwunokwuno ngi. ⁴ Kwo, Kópu yilî nga daanî vyi, mwada y:i daanî ní, nga anî tpapê, a dnye nyeni. ⁵ Kwo, Ala pini nkéli dono u pye yiyé pyu, Nasalet pi u yoo yi kada pini ngmê, dyámê pee yilî yi mbêmê Nju tpémi yi vy:o dnyengi u pye yilî a yiyé. * ⁶ Kwo, Ala kópu mye d:uu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo my:aa km:êê té, wod:oo y:i nmî mgímî ngê. * ⁷ (-) ⁸ Kwo, Ala pini chi p:oo knomomê, kwo, kópuni u dîy:o u kwo nmo nod:enod:e té, yi kópu chóó nga

* **23:27:** Dpodo 21:30-33; 22:25-27 * **23:28:** Dpodo 22:30 * **23:29:** Dpodo 18:14-15 * **24:5:** Dpodo 17:6

* **24:6:** Dpodo 21:28-30

wa vyi. ⁹ Dini ghi n:ii ngê Têêtulas ngê u danêmbum yó, Nju tpémi y:oo Piliks ka kwo, Kópu yilí n:ii nga dê vyi, yi kópu yilí yintómu ndê kópu dé.

Póól ngê Piliks ka kópuni vyu

¹⁰ Piliks ngê Póól ka kwo, Ló kópu mênê ngma a tóó? Póól ngê kwo, Mw:ââkó a Lémi, m:ââ yilí yi k:oo ala dyámê pee nyóó nye y:enê, nmí l:êê ghi dmi yintómu lama a tóó, kwo, yi kópu u l:êê díy:o a lama ka tóó, ndêndê ngê nye kóté kîgha nê. ¹¹ Kwo, Daa dye ghi daadîi yimí loo, y:omye m:ii ngê Chóó Lémi ka ngêpê tédê ní loo, Njedusalem. Kwo, Pi kní y:oo yinté nga amye vyi ngmê. ¹² Kwo, Chóó Lémi u ngomo k:oo pi kní ye kwopwepe ngê kêê díp:ê t:ângo, ngêpê ngomo kní yi k:oo yi mbodo dmi myedîpî vyuwo ngê, yi p:aani u ghi yintómu kní yi k:oo yinté kópu myedîpî d:uu ngê. ¹³ Kwo, Ala ngwo kópuni nga dê vyi t:oo, doo u ntââ yi kópu dyuu ndê kópu ngê nga daawa pyódu t:oo. ¹⁴ Kwo, Kópuni dyuu nga dê vyi ngmê, mu ngmídi ndê kópu, nga daanê wópu, kwo, Yesu Nasalet pi u yoo vy:o ní ghê wo. Kwo, K:omo tpile Nju tpémi y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Nasalet pi ngê máádini a yó, yi máádi daa ndêndê, kwo, ngmênê yi máádi n:aa kîgha, nmí kn:ââ yoo yi yâpwo ka ndêndê ngê u ngwo aní lê. Kwo, Ngmênê kópu yilí n:ii Mósisi ngê a d:êê ngê, myenté Chóó Lémi u komo kapî pyu kní y:oo kópuni mye d:êê tumo, yi kópu kní ye n:aa kêlímí. ¹⁵ Kwo, Kí yéli kópuni ka a kêlímí té, yi kópu ka myinê kêlímí. Kwo, Yi kópu alanté, Pi yilí yintómu mwiyé wa pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê amêdê pyidu té, yoo dono yoo mb:aa chóó wa chámê dê. *

¹⁶ Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi yintómu dpodombiy:e aní dpodo, kópu mb:aa aní d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê a ka daapaa vyi ngê, Chi kn:aadi, pi kní y:oo yi kópu a ka myedaapaa vyi y:e.

¹⁷ Póól ngê kwo, M:ââ ngmê kní yi k:oo Njedusalem dênnoo ya. Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nê diyé wo, Nju tpémi yi vy:o pinté kní ye yi ndapî kní ngmênê núwo, u ya a nga myedoo kwo, nê, Chóó Lémi ka

kpêê n:uu yé. * ¹⁸ Kwo, A tupwó mwiyé ní ghêê ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo ní kee wo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Kwo, Pi a p:uu dêpwo ya, pi ngê dnyengi ngê kêê myedîp:ê t:ângo. * ¹⁹ Kwo, Ngmênê Nju tpémini Esiya Wee u kwo dnyimo a ya, yi yéli y:oo mgímí noo. Kwo, Lukwe díy:o yi yéli al:ii daa kwo? Kwo, Wo ndê kópu y:aa d:uu ngê, ye pêdê lee dmi, yi kópu nga paan:aa vyi ngmê. ²⁰ Kwo, Yélini y:oo Njedusalem kóté kalê noo, yi yéli awêde kédê taa dmi. Kwo, Ye ngí péé, Kóté tédê ló kópu a p:uu ngma a pyw:ee ngópu. ²¹ Kwo, Yi vy:o kópu mu ngmídi ní d:uu ngê, ye ní mbwolo, yenê, Awêde anmye kóté kîgha nê, mu kópu u díy:o ala kópu ka n:aa kêlímí, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. *

²² Piliks ngê yepê, Nmyi kada pini Lisiyas dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yepê, Póól p:uu kópu u ngwo nmye ngmaní vyi. Wod:oo Piliks ngê kóté chedê ngê, mu kópu u díy:o Yesu ngê máádini a yó, yi máádi p:uu kópu yilí u lama dnye ya, pi kní y:oo Piliks u ngêêdî mwiyé dnyimo a tpapê dé. ²³ Ledeni ngê Póól dpîmo y:enê, Piliks ngê yi pini ka kwo, Póól mbwa k:oo mê km:êê ngi, y:i choon:aa ya, y:i choon:aa paambwi. Kwo, U pyipe kní y:oo u yi adí kwo, Tpile u kwo ngmên:uu y:oo, kwo, ye kidingê kwódu.

Póól ngê Piliks cha ye kópuni vyu

²⁴ Wo kní ngmémí loo, Piliks cha y:oo u yi y:e doo kwo, Póól nyi ngêêdî choo danêmbum. (Piliks u kpâm Dîdusila Nju pyââ.) Wod:oo Piliks ngê pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, Póól a pwiyé we. Póól dini ghi n:ii ngê ta, Piliks cha ye Yesu Kédisu ka kêlímí p:uu ye doo danêmbum. Yi kópu dyuu dpîmo nyêmí dé. ²⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê yepê, Doo u ntââ dono kópu yilí daanmí d:uud:uu, ngmênê nmí chóó nmí l:êê ghi dmi ka vyuwo kmêle, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê Yesu ngê wa kóté kalê nmo. Piliks ngê yi kópu dini ghi ngê nyongo, nkîngê mbê wo, Póól ka kwo, Ala ngwo chi lêpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a dpodo daadî ya, a chóó nga an:uu vyi, u ngwo modo pwiyé. ²⁶ Wo kní ngmê ngê Piliks ngê pi ngmê ka dpîmo tpapê, kópu,

* 24:15: Njon 5:28-29

* 24:17: Lóma 15:25-26

* 24:18: Dpodo 21:26-27

* 24:21: Dpodo 23:6

Póól a ka dpo núw:e. Daa ng:êéntómu u k:i: danêdanê knopwo, mu kópu u dîy:o Piliks ngê u yi dpîmo kwo, Póól ngê ndapî ndîi a ka ngmêpêda kê ngê, u ngwo p:aa pw:ii.

²⁷ M:ââ miyó mî loo, Pósiyas Pestas ngê Piliks u d:aa a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Nju tpémi kn:aa yéli yi k:i: numo p:uu dnye l:êê, Sisadiya, Piliks ngê lede yoo dy:ââ too, Nju tpémi yi kada pini yilî vya ngópu. Nju tpémi y:oo Lóma tpémi yi king ka pweepwee pee yilî d:êê ngópu, wod:oo yi king ngê apê, Piliks Lóma modo diyé we. Piliks ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu dono a p:uu daamupaa vyi y:e, wod:oo Póól mbwa k:oo a kuwo ngê, Lóma u ngwo mê diyé wo.

25

Pestas ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Pestas Sisadiya ta, wo pyile mî loo, Njedusalem u ngwo loo. ² Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi k:i: u yi y:e doo kwo, Póól nmî ndyîko, wod:oo yi kópu dyuu Pestas ka vyi ngópu. ³ Kwo, Munmíkó nmî Lémi, u yi nmo a kwo, Póól al:ii nmo dpo núw:e, u ngwo anmî kóté kwólu. Yi kópu u kwo vyi ngópu, mu kópu u dîy:o u yi y:e doo kwo, Maa p:uu Póól p:oo vy:a. * ⁴ Pestas ngê yepê, Póól Sisadiya mbwa u mênê kîyedê kwo. Yepê, Daa kêmakêma y:i mîné diyédiyé. ⁵ Yepê, Nmyi kada pini yoo a p:uu dpî t:ee tóó, Sisadiya yi k:i: wanmî lee dmi. Yepê, Póól u ndyîkondyîko u kópu yi chóó u ngópu paan:aa vyi tene.

⁶ Pestas ngê wo wááli ó wo y:a yi vy:o mê chedê ngê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mê diyé wo. Womumo kóté tédê yaa wo, yepê, Póól a pwiyé we. ⁷ Póól dini ghi n:ii ngê kóté tédê kee wo, Nju tpémi yélini Njedusalem a ndê dniye, yi tpókni y:oo Póól a yina ngópu, u ndyîkondyîko u kópu ndîi yilî vyi ngópu, ngmênê doo u ntââ yi kópu ndê kópu ngê daapî pyódu tumo. *

⁸ Póól ngê yi kópu yilî a wópu ngê, Pestas ka kwo, Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu dîpîngmê puwâ, Chóó Lémi u ngomo k:oo dono kópu dîpî d:uu ngê, Lóma king p:uu kópu dono myedîpî vyu. ⁹ Pestas ngê u

yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa a p:uu pîdnyi tpapê dé, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, U ntââ Njedusalem wanyi lê, yi an:uu kóté kalê ngi? * ¹⁰ Póól ngê kwo, Kêle. Kwo, Lóma u dêêpî kópu dyuu mbêmê anye kóté kîgha nê. Kwo, Doo u ntââ Njedusalem daany:uu kóté kalê nê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:e kópu dono dîpîngmê d:uu ngê. Kwo, Yi kópu lama mb:aamb:aa ngê ka tóó. ¹¹ Kwo, Dêêpî kópu w:aangmê puwâ, ó pwopwo u kópu w:aangmê d:uu ngê, ye p:aa pwene, daap:aa mbêpê wo. Kwo, Ngmênê a ndyîkondyîko u kópu dyuu ndê kópu ngê nga doo pyodo, yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ ye daa nyi y:ee nê. Kwo, Lóma king ngê yiné paan:aa kóté kalê nêne. ¹² Wod:oo yélini y:oo nuw:o ghi mb:aa Pestas ka dnyimo yém, yi yéli yi k:i: nipi dnye danêmbum, Pestas ngê Póól ka kwo, U yi nga a kwo, Nmî king ndîi ngê yiné paan:aa kóté kalê nyine, yed:oo yi king ka anyi lê, Lóma.

Pestas Póól p:uu Akîdipa ka u ngwo doo danêmbum

¹³ Wiki knî ngmê mîmî loo, Akîdipa Helodi lémi Mbêênis u k:i: Sisadiya lee knopwo, noko yepê, Pini n:ii ngê Piliks u d:aa da kââdî, nye m:uu ngmê. ¹⁴ Wo knî ngmê Akîdipa lémi y:i dpîmo ya, Pestas ngê Akîdipa u ngêêdî Póól u p:êê adê nt:o, kwo, Pi mbwa k:oo ngmêka kwo, Piliks ngê ka a kuwo ngê. ¹⁵ Kwo, Dini ghi n:ii ngê Njedusalem ní loo, Nju tpémi yi kada pini yoo kpêê yiyé pyu knî yi k:i: u ndyîkondyîko u kópu dé a ka ka a vyi tumo, a ka pê, Dpî vya ngi. ¹⁶ Kwo, Ala kópu ye ní vyu, yenê, Nmo Lóma tpémi ye daa nmî l:êê ghi. Yenê, Pi u kpakakpaka tédê módó daanmî dy:ââ. Yenê, U ndyîkondyîko u kópu dyuu mwiyé paa ny:ee ngê, u wópuwópu kuwó paa d:uu ngê. ¹⁷ Kwo, Dini ghi n:ii ngê al:ii a lee dniye, t:ââ ngê kêê dîpê tângo, ngmênê womumo yi pini ní kóté kwólu. ¹⁸ Kwo, Yélini p:uu dnye d:uu daa dono kópu ndîi knî yi p:uu dnye danê. * ¹⁹ Kwo, Yi chóó yi yâpwo ka ngêpê p:uu dnye danê, pi ngmê p:uu myednye danê, u pi Yesu, pini n:ii pwene, ngmênê Póól ngê yepê, Yi pini

* 25:3: Dpodo 23:15 * 25:7: Dpodo 24:5-6,13 * 25:9: Dpodo 24:27 * 25:18: Dpodo 23:29

mêdê pii wo. ²⁰ Kwo, Yi kópu yilí dêp:êngmê ngêêdí, wod:oo Póól ka nî póó wo, kwonê, U ntââ Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi? ²¹ Kwo, Ngmênê a ka pê, Doo u ntââ. A ka pê, Nýóó chi y:enê nê, u kuwó dini ghi ngê Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne. Kwo, Yed:oo mbwa k:oo m:aa kmungo, nê, Díyo nmí king ka p:aa dy:ââ. * ²² Akídipa ngê Pestas ka kwo, U ya a nga kwo, Yi pini chóó a ka choo danêmbum. Pestas ngê kwo, Díyo mââ nga adí danêmbum.

²³ Womumo Akídipa lémi dnye nyêm u ngomo k:oo lémilémi u l:êê ghi ngê kee knopwo, lede knî yi kada pini yoo yi k:ii, Sisadiya u kada pini yoo mye yi k:ii yi ngomo k:oo nipi a wó. Pestas ngê lede knî ye yepê, Póól a pwiyé we. * ²⁴ Póól dini ghi n:ii ngê ta, Pestas ngê yi lémi ch:ama ye yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, king Akídipa lémi yi k:ii, yepê, pini n:ii p:uu Nju tpémi a d:uu té, ala vyílo. Yepê, Nju tpémi yélini ala p:aani a kwo, myenté Njedusalem yélini wunê kwo, kââ paa ala kópu a t:emí ngópu, apu, Kí pini vya ngi, kímê ya, pw:oo we.

* ²⁵ Yepê, Ngmênê u pwopwo u kópu dêp:êngmê pyw:ângo. Yepê, Yi pini ngê ala kópu a ka yinê vvu, a ka pê, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, yepê, yed:oo Lóma waní dy:ââ. ²⁶ Yepê, Ngmênê u kópu njini d:oo ngmê pyw:ângo, ló kópu a Lémi ka ngmaní d:êê? Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala pini nmyi ngíma u ngwo dí kââ, ngmênê nyi, king Akídipa, ngíma kídí kââ, mu kópu u díy:o kópuni nipi wanmo pyw:oo, yi kópu a Lémi ka u nkwo aní dy:ââ. ²⁷ Yepê, Mu kópu u díy:o pi módó daanyi dy:ââ, ngmênê u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê anyi d:êê, u ngwo anyi dy:ââ.

26

Póól ngê Akídipa ka kópuni vvu, u kn:ââ chap

¹ Akídipa ngê Póól ka kwo, Nýóó l:êê díy:o nmo chi danêmbum. Póól ngê kwo, Mw:ââkó a lémi. ² Kwo, A nuw:o vyilêvyilê ngê a ka dê pyódu, mu kópu u

díy:o Nju tpémi y:oo kópuni dyuu vyi ngópu, a ndyíkondyíko u kópu dyuu ngíma anínê wópuwópu té. ³ Kwo, A nuw:o vyilêvyilê ngê ala kópu u díy:o a ka dê pyódu, Nju tpémi yi l:êê ghi dmi lama mb:aamb:aa ngê a pyede, yi kwopwepe u kópu dé lama mb:aamb:aa ngê mye pyede. Kwo, A kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. Kwo, U ntââ mb:aamb:aa ngê a ka anya a ngédingada.

⁴ Kwo, Kópuni yilí yintómu noo d:uud:uu dé, Nju tpémi yintómu yi lama a pyede. Dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê noo a ya, a yoo vy:o Njedusalem noo a kwo. Kwo, Pádisi ngê noo a ya, nmí vy:o yélini y:oo kópu yilí a kwódukwódu ngmê. * ⁵ Kwo, Yi kópu Nju tpémi yintómu yi lama ka tóó. Kwo, Lukwe díy:o a kóté kígha tédê daa vyi ngópu. ⁶ Kwo, Ala kópu u l:êê díy:o dnye kóté kígha nê, Chóó Lémi ngê nmí kn:ââ knî ye ndê kópuni a vvu, yi kópu ka n:aa kélímí. * ⁷ Kwo, Nju tpémi yi pi dyêêdí y:a mê miyó u yi y:e a kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê nmo wa a kê, nmo vyílo yipêdê kê ngê. Kwo, W:êêní mgídí vy:o Chóó Lémi ka a ngêpê té, yi kópu a t:âât:ââ ngmê. Kwo, Vyílo yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi y:oo a ndyíkondyíko u yi y:e a kwo. ⁸ Kwo, Lukwe díy:o ala kópu ka dp:ee kélímí té, Pi wa pw:onu, Chóó Lémi ngê amêdê pyidu.

⁹ Kwo, Mwiyé u ya a nga doo kwo, Yesu u yoo chedêchedê ní chedê. * ¹⁰ Kwo, Njedusalem yi kópu vyílo yinoo a d:uud:uu. Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pi mbêmê, Chóó Lémi u yoo mbwa k:oo yilí ní kmungo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kada pini knî y:oo yi vye u pi vyi ngópu, yi kópu my:aa vvu, yenê, Momye pw:oo dniye. ¹¹ Kwo, Dye ghi yintómu nîmon:aa kpakakpaka dé, mu kópu u díy:o u ya a nga doo kwo, ala kópu paa vyi y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, yi pini doongê ta, Yesu daa vyílo. Kwo, Ye noo nod:enod:e, k:omo tpile kn:aa dyámê pee p:uu dnyimo mbêpêmbêpê y:i nîmon:aa kpakakpaka dé. *

Póól Akídipa ka u nuw:o ngmêêpí p:uu u

* **25:21:** Dpodo 25:11-12 * **25:23:** Mát 10:18 * **25:24:** Dpodo 22:22 * **26:4:** Dpodo 22:13; Pilipay 3:5-6

* **26:6:** Dpodo 28:20 * **26:9:** Dpodo 8:3 * **26:11:** Dpodo 9:1-2

*ngwo doo danê**Dpodo 9:1-19; 22:6-16*

¹² Póól ngê kwo, A lémi. Kwo, Yesu u yoo yi kpakakpaka u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê Dîmaskîs dy:ââ noo.

¹³ Kwo, Maa p:uu kââdí mââ kélí tpile u wuu ndîi mbóó p:uu ngmênî módu, kââdí u wuu tédê ngê pyodo. Kwo, A pyipe knî yi k:ii yi tpile u wuu nmî pwo a kwólu.

¹⁴ Kwo, Nmo yintómu têpê mbêmê nmî dy-imê dniye, nê, Dnye ngmê wule. Nmî chóó nmî dnye ngê a ka a mbwolo, Hipîlu dnye ngê. A ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o nye kpakakpaka nê? A ka pê, Lama daa tóó, ñyóó ngada pini anyi vyee, dîyo nga u nkwo anî diyé, u nkwo anî vya ngi.

¹⁵ Kwonê, A Lémi. Kwonê, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, pini n:ii nye kpakakpaka. ¹⁶ A ka pê, Gh:êêdé. A ka pê, A chóóchóó nga d:a kêma, a dpodo pyu ngê dî pyódu ngi, kópuni awêde chi m:uu, pi knî ye dp:uu vyi ngi, mu dini ghi ngê kópuni nga anê kêma té, pi knî ye myoon:aa vyi té. ¹⁷ A ka pê, Yélini ye anî dy:ââ ngi, u yi y:e adî kwo, Nmî vy:a, yi yéli yi kélê anî dyé ngi, Nju tpémi yi kélê wanî dyé ngi, kn:aa yéli yi kélê amy:aa dyé ngi. ¹⁸ A ka pê, Yi ngwolo dp:uu pywálí té, mgídí u mênê dpo y:ee té, w:êênî dpo núw:o té, Setan u maknopwo myedo ngî té, Chóó Lémi u maknopwo dpo núw:o té. A ka pê, A ka wa kélímî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi dono u kuwó u ngwo wa kée té, u nuu u yoo ngê wa pyódu té.

Póól Akîdipa ka u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹⁹ Póól ngê kwo, Akîdipa a lémi. Kwo, Kópuni yilí mbóó p:uu pini ngê a ka a vyu, yi kópu yilí ntênê noo d:uud:uu dé. ²⁰ Kwo, Yi kópu yilí Dîmaskîs mwiyé noo a d:uud:uu dé, Njedusalem myenoon:aa d:uud:uu dé, kuwó Njuda Wee u kwo p:aani n:ii a pyede, y:i noon:aa d:uud:uu dé, kn:aa yéli yi vy:o myenoon:aa d:uud:uu dé. Kwo, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yintómu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u maa mb:aamb:aa ngê kalê yó, kópu mb:aa yilí dmyinê d:uud:uu, pi knî y:oo ala kópu paa vyi y:e, Yi nuw:o dmi kédê ngmêê ngmê.

²¹ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u ngomo k:oo mí mgîmî noo, myepî vya noo. ²² Kwo, Ngmênê Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî nê, u dî ngîma anîmo kwo, nmyo yintómu ndê kópu nmye yinî tpapê, kada pini knî ye myenté pinté knî ye yi kópu myinê tpapê ngê. Kwo, Ala kópu daa kópu kamî, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê ngópu, ala vyîlo yinî tpapê. ²³ Kwo, Ala kópu yedê d:êê ngópu, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dono mwiyé wa a pyw:oo, wamye pw:onu, kuwó amêdê pyidu, daa Nju tpémi yi mo yi Mbwámê ngê wa pyódu, kn:aa yéli yi Mbwámê ngê wamye pyódu. *

²⁴ Póól ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê vyu, Pestas Póól ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Ye lukwe, Póól. Kwo, Chi ghéti. Kwo, Kópu yilí n:ii lama dê yââ, yi kópu knî y:oo dé ghétighéti kalê ngi. ²⁵ Póól ngê kwo, A lémi, d:oo ghéti wo. Kwo, Dîni k:omodanê, myedîni yumudnyadê kîgha nmyo, ngmênê ala ndê kópu yinî tpapê. ²⁶ Kwo, Nmî lémi Akîdipa ka n:aa tpapê, mywenemywene ngê kêê daanê t:oo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilí yintómu u lama ka pyede. Kwo, Kópu yilíni Yesu ngê pyodo daa tumu kópu dé, ngmênê pi yilí knî yi ngîma pyaa dniye. *

²⁷ Póól ngê Akîdipa ka kwo, A lémi. Kwo, Kópu yilíni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi kópu knî ye nye kélímî, apii? ²⁸ Akîdipa ngê kwo, Ye kópu pyile njini ngê Yesu u yoo vy:o mundoo wanyi kaa nê? ²⁹ Póól ngê kwo, K:omo tpile kópu pyile njini ngê ó kópu yilí ngê, ngmênê Chóó Lémi ka anî ngêpê, kwonîmo, U ntââ ala yéli nê ntee pini ngê wanyi pyódu té, ngmênê daa mbwa k:oo adnyi kwo.

³⁰ Wod:oo Akîdipa lémi Mbêênîs ghêêdí knopwo, Pestas léma yi k:ii nye ghêêdí dniye, yi ngomo a kuwo ngópu, ³¹ noko yepê, Wu pini ngê pwopwo u kópu daangmê d:uu ngê, mbwa mênê koko u kópu myedaa d:uu ngê. * ³² Akîdipa ngê Pestas ka kwo, Wu pini ngê nga wodaa vyu, Lóma king ngê yiné paan:aa kóté kalê nêne, kwo, ye módó paa pwii.

* 26:23: Luukí 24:44-47 * 26:26: Njon 18:20 * 26:31: Dpodo 25:25

27

Sisadiya u ngwo nmo kuwo ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê Pestas ngê u yi doo kwo, Póól Lóma nî dy:ââ, lede knî yi kada pini Njulyas p:uu t:ângo, mbwa k:oo pini knî ngmê mye yi k:ii. Yi Njulyas Lóma king u kópu y:ee:ee pyu yoo yi vy:o pini ngmê. ² Nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye. Yi nkéli Adamitiyam modoo diyédiyé, apê, Esiya wee u kwo yinê amînê kuwo nmo. Adistakas u k:ii nmî wo dniye, Tesalonika pi, Másídóniya Wee u kwo p:aani n:ii a tóó. ³ Kada nmo y:ângo, womumo Saidon nm:uu tee dniye. Njulyas, pini n:ii ngê Póól doo y:enê, nmo mb:aamb:aa ngê doo ya, Póól ka lyoko ghayghay daa kwódu ngê, wod:oo nmî pyipe knî ye nmî lee dniye, tpileni u yi nmo doo kwo, nmo dnaya a kuwo. ⁴ Saidon ndini nmî yó, yópu kêpa yópu ngê a ghê wo, Saipîdîs u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya. ⁵ Silisiya u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Pamîpiliya u nkîgh:ê my:oon:aa lee dniye, Maida nm:uu tee dniye, p:aani n:ii Lisiya Wee u kwo a tóó. ⁶ Njulyas ngê nkéli y:i ngma a pyw:ângo, yi nkéli k:oo ché nmoo. Yi nkéli Aleksándîdiya a ndê wo, Lóma doo lêpî.

⁷ Yi ndini nmî yó, wo pyile páádi nkéli kyedekyede doo mbêpê, paa dpodo ndîi ngê nmo pyodo, Knidus dpîpî tee dniye. Kêpa yópu ngê nmo a pii ngê, yi máádi dpîpî kwólu, Kîditi máádi nm:uu kwólu, Salîmone núwo nmomo y:aa dniye, Kîditi u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya. ⁸ Dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nnee paa, paa dpodo ndîi ngê nmo mê pyodo, kpéé kn:ââ ngmênmî vy:ungo, u pi Kpéé Kn:ââ Mb:aa, yi ghi p:aa ngmê u nkîgh:ê a tóó, u pi Laseya.

⁹ Y:i nnee ya, dye ghi daadîi, yópu ndîi u dye ghi daa kêmakêma doo dyimêdyimê, nê, Anmî lee knomomê, ye maa p:uu dono anmo pyw:oo. Póól ngê gha nuw:o ghi ye ngmê y:ângo. ¹⁰ Yepê, Léma. Yepê, Nmo lêpî té, ye maa p:uu dono awêde nmînê pyw:êmî, nkéli k:oo tpile yilî nmo kîgha, nkéli myeno kîgha, myeno pwopwo té. ¹¹ Njulyas Póól ka daa ng:aa mbê wo,

ngmênmî nkéli chóó pini dê tpiipi ye ng:aa mbê wo. ¹² Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo noko yepê, Ala kpéni kn:ââ doo u ntââ, yópu ndîi vy:o nkéli al:ii daadî ya, noko yepê, Piniks paa ngî d:uu koo. Noko yepê, Yi kpéni kn:ââ mb:aamb:aa, yópu ndîi ngê y:i nkéli daawa dyênê. Noko yepê, Yópu ndîi y:i nye t:âât:ââ koo, yópu mwiyé pèdê ngee ngê, u ngwo paa lee kmêle.

Yópu ndîi u ngwo a pwaawo

¹³ Yópu chaa yópu ngê a ghê wo, daa dpodombiy:e a ghê wo, noko yepê, Ala yópu u ntââ, ala ngwo Piniks lee kmêle, wod:oo anka a pèédî ngópu, kada nmo y:ângo, yi dyámê w:uu u nkîgh:ênkîgh:ê nmî t:ângo. ¹⁴⁻¹⁵ Daa dye ghi daadîi nnee mbêpê, wod:oo kpâpu yópu ngê nmo a ghê wo, yópu pââ ndîi ngê pyodo, nkéli t:âmo ngê, vuyuwó ndîi vy:o nnee mbêpê. ¹⁶ Dyámê w:uu tp:oo ngmênmî y:amê kwólu, u pi Kóda. Vuyuwó ndîi y:i dêpwo kwo, wod:oo dinki dpodombiy:e nmo pèédî ngê, nkéli k:oo nmî chângo. ¹⁷ Noko yepê, Nkéli kudu koo, kpêépî wa a pwii dmi, yimbwi wa pywálf dmi, nkéli nmo wa yapê. Yi kópu u l:êê díy:o nkéli u maknopwo yedê mênê y:amê kalê tumo, pwono dpodombiy:e mîmî kudu tumo. U yi y:e dêpwo kwo, Lipiya tii pââ p:uu nmî pw:oo dmi, wod:oo liyé a vy:oo ngópu, vuyuwó ndîi knî yi l:êê díy:o tpii dê wiye dumo, doo u ntââ pi ngê daapodó tpyé dê. ¹⁸⁻¹⁹ Yinté nnee ntééntéé, yópu dêpê ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye nkéli u mb:êê pee knî ngmê kée ngópu, womumo mw:aandiye nkéli u nj:ee kílî mye kée ngópu. ²⁰ Wo yilî knî yi k:oo kâadî dpîpî módu, pudu myedpîpî módu, yópu ndîi mudoo a wupe, wod:oo noko nmomo, Daanmî pyiyé dmi, nmo pwopwo té.

²¹ Wo knî ngmê yi k:oo nté dêdnye pîpî, u kuwó dini ghi ngê Póól yi ngîma ghêédî wo, yepê, A léma. Yepê, A ka wonmyinê ng:aa mbê dniye, ye Kîditi daapîno kuwo ngê, nkéli daapî dyênê wo, tpile daap:oo kée too. * ²² Yepê, Ngmênmî namê nkîngê. Yepê, Daangmênmyi pw:onu, ngmênmî nkéli mu ngmîdi yinmo kîgha. ²³ Yepê, Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, yi yâpwo, a vuyuwó pini,

* 27:21: Dpodo 27:9-10 * 27:23: Dpodo 23:11

mgîdî vy:o u enjel a ka ngmêda dy:ââ, a ka dê, Póól. * 24 A ka dê, Namê nkîngê. A ka dê, Ghêlî daanyi pw:onu, ngmênê Lóma king u ngîma mwiyé any:uu ghê. A ka dê, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, yélini yi k:ii nmye wee, daangmêwa pw:onu. 25 Póól ngê yepê, Kî léma, namê nkîngê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka n:aa kêlîmî, a lama ka tóó, kópuni enjel ngê a ka dê vyi, yi kópu ndêndê ngê wa pyódu. 26 Yepê, Pi daawa pw:onu, ngmênê dyámê w:uu ngmê mbêmê anmî kee dmi. *

27 Wéni n:ii ngê Kîditi nmo kuwo ngê, wo y:a mê páádi maadî nmee mbêpê, yópu ndîî modoo a wupe, mgîdî núknînúknî p:uu nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Ala dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmo m:ii té. 28 Wod:oo nkichi pee yedê ngê nt:ee ngmê kalê ngópu, dini ghi n:ii ngê mbwódo mî yaa wo, mêdê pêêdí ngópu, ntii u mti u ngwo a ngee ngópu, apê, Podo y:a p:uu até d:uu kaalí. (40 m.) Ú kuwó dini ghi ngê yedê mê kalê ngópu, ntii pyolo y:a p:uu mîmî kele, (30 m.) noko yepê, Ala ghodo nmo m:ii té, daa kêmakêma dyámê w:uu mbêmê nmo koko té. 29 Noko yepê, Nkéli mgîdî vy:o kîd:ongê dopo, wod:oo anka páádi knî nkéli kn:ââ ghîghê mênê kée tumo, wo u díy:o dnye ngêpê, apê, Límî k:ii wa we. 30 Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo u yi doo kwo, Dinki nmî gh:ay, nmî mbêpê dmi, wod:oo dinki gh:ay ngópu, nmopê, Nkéli núwo anka nmîmo kéké té. 31 Ngmênê dnye k:omodanê, Póól ngê a w:ee ngê, Njulyas ka kwo, Kî nkéli k:oo dpodo pyu yoo a mbêpêmbêpê té, yed:oo nmo pwopwo té. 32 Wod:oo lede knî y:oo dinki yedê dê châpwo dumo, mo kalê ngópu.

33 Dini ghi n:ii ngê doo wââwââ, Póól ngê kmaapî u pi ye vyu, yepê, Wo y:a mê páádi d:uu lê, nté dmyongê ma ngópu. 34 Yepê, Mw:ââkó nmyo, nté pee ngmê ma yó, nté ngê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo. Yepê, Daangmanmyi pw:onu. 35 Póól ngê mbîdédi a ngêêdí, puwâ, Chóó Lémi yi ngîma kwuno ngê, wod:oo ndîî. 36 Yi gha dmi vyilê kê dniye, pi yintómu doo kmaapî. 37 Nkéli k:oo yélini nmee kwo, nmo yintómu my:oo yono y:a pyud:oy:a mê wéni. (276) 38 Dini

ghi n:ii ngê u ntââ ngê pyaa dniye, witi nt:ee kée ngópu, apê, Nkéli vyilê kê we.

Nkéli u ngwo a ghidi wo

39 Dini ghi n:ii ngê wa wo, nkéli k:oo dpodo pyu yoo yi lama dêpwo ya, Kî ló dyámê pee. Lyoko ngmê m:uu ngópu, tii pââ y:i ngmêdoo ya, u yi y:e doo kwo, Nkéli tii pââ p:uu nyiné ghidi we. 40 Mwiyé yedêni dê y:oo tpîi dê kudu dumo, yi yedê dê mê pywálî dumo, anka u yedê páádi knî mye châpwo tumo, liyé tp:oo nkéli núwo ngmê t:ee ngópu, tii pââ u kéténi dnye tpîi. 41 Nkéli tii pââ p:uu daa n:ee, ch:êênî p:uu a ghidi wo, nkoo ghi mîné kele, vyuwó ndîî knî y:oo kn:ââ ghi dnya a pwapî.

42 Lede knî y:oo noko yepê, Mbwa k:oo yéli vya téme, nt:ee wa a pwila dmi, tii pââ p:uu wa kee dmi, wa mbêpê dmi. 43 Ngmênê Njulyas ngê yi kópu ye kwódu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Póól nî dy:o, wod:oo nmopê, N:ii u lama chââchââ a tóó, dpo pwila we, 44 n:ii u lama chââchââ daa tóó, nkéli u yi pee mbêmê dpî chââ we. Wod:oo yinté nmî d:uu ngê, nmî chââ dniye, nmo yintómu tii pââ p:uu nm:uu kee dniye.

28

Mólîta kópuni nmo pyodo

1 Dini ghi n:ii ngê tii pââ p:uu nm:uu kee dniye, yi dyámê w:uu u pi y:i nm:uu nyongo, nmopê, Ala Mólîta. 2 Mólîta tpémi mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vyuwo, ndyuw:e nmo ngmê kpê ngópu, mu kópu u díy:o tpîi vy:o, nkuwo ndîî. 3 Póól ngê ndê dyuu ngma a ngêêdí, ndiya dini ghi n:ii ngê doo ziyé, wod:oo tpîle pê ka ndê tee u kwo yimî ghê wo, yi pââ u mênê a pwii wo, wod:oo Póól kwulo kiye wo, y:i a yipal:a wo. 4 Mólîta tpémi y:oo apê, Kî pini kwulo tpîle pê ngmê ka kiye, myekîyedê yiyii. Noko yepê, Kî pini ngê pi ngma a vyâ. Yepê, K:omo tpîle nt:ee daa pwene, ngmênê ala ngwo u dono u pywuu yeda ngee, ala ngwo a pwopwo. 5 Ngmênê Póól ngê tpîle pê kpêêdí ngê, ndiya danê ngê, kópu u ngwo daa pyodo. * 6 Dnye t:ââ, apê, Kî pini kóó a mbweembwee, mye pwopwo.

Dye ghi daadî dnye y:enê, ngmênê kópu u ngwo daa pyodo, wod:oo noko yepê, Kî pini daa nmo ntee pini, ngmênê nmî yâpwo ntee pini. *

⁷ Tii pââ u nkîgh:ê yâpwo tédê ngmêdoo ya. Yi yâpwo tédê chóó u pi Papîliyas, yi pini Mólîta tpémi yi kada pini. Mb:aamb:aa ngê nmo doo a vuywo, wo pyile u ngomo k:oo nmeê kwo. ⁸ U mî doo mbii, m:êê ngînî u ngwo myedoo ya. Póól u ngomo ghi k:oo adî lê, Chóó Lémi ka u l:êê dîy:o ngêpê mbê wo, kóó dê u pwo yé doo, wod:oo pyi ngê. ⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi dyámê w:uu mbêmê pwopwokopwe yoo myedê lee dniye, Póól ngê mye pyi too. ¹⁰ Tpile yilî nmo a kê ngópu, dini ghi n:ii ngê kada nmeê a yém, tpileni u yi maa p:uu nmo adnyi kwo, yi tpile yilî nmo myedê kê tumo.

Mólîta u ngwo nmo kuwo ngê, Lóma u ngwo nmeê lèpî

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Mólîta d:ââ pyile nmî nt:ângo, nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye, yi nkéli Aleksándîdiya myedê ndê wo, Mólîta yópu ndîi yidoon:aa t:âât:ââ. Yi nkéli u pi Yâpwo Mbwémi. ¹² Mólîta ndini nmî yó, Saidakyus nm:uu tee dniye, wo pyile y:i nmeê ya. ¹³ Yi ndini m:oo yó, Léché m nm:uu tee dniye. Womumo kuwó yópu ngê a ghê wo, wo miyó njini maadî nmeê mbêpê, Puteyoli u ngwo nm:uu tee dniye. ¹⁴ Nkéli y:i nmîmo kuwo ngê, Yesu u yoo y:i ngmênmi módu, wiki yi k:ii ngmênmo kp:anê ngê, wod:oo kada nmo y:ângo, dêdê m:oo lee dniye, Lóma nmeê lèpî. ¹⁵ Yesu u yoo, yélini Lóma doo a kwo, nmî pi dmi a ny:ee ngópu, maa p:uu mēda nya nmoo. Ngmê knî y:oo nté pywupwi tédê Apiyas mînê pyw:ee nmoo, woni knî y:oo kn:aa p:aani mînê pyw:ee nmoo, p:aani n:ii u pi Dpî Ngomo Pyile. Póól ngê dini ghi n:ii ngê m:uu too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mēdêpwo nkînge.

Lóma u ngwo nm:uu taa dniye

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Lóma nm:uu taa dniye, lede knî y:oo Póól mbwa k:oo daa km:êê

ngópu, ngmênê lede ngmê p:uu t:ee ngópu, kn:aa ngomo ngmê k:oo nmî kee dniye.

¹⁷ Wo pyile mî loo, Póól ngê Nju tpémi yi kada pini yoo u ngwo a danê ngê, yepê, A mbwó yoo. Yepê, K:omo tpile nmî yoo yi p:uu d:uu ngê kêê dēp:a t:ângo, nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi p:uu kópu dono myedîpî vuy, ngmênê Njedusalem mbwa k:oo a km:êê noo, Lóma tpémi ye mye y:ee noo. ¹⁸ Yepê, Kada pini ngê a p:oo noo, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî pw:ii, mu kópu u dîy:o a pwopwo u kópu dēpê pyw:ângo. * ¹⁹ Yepê, Ngmênê Nju tpémi y:oo u yi dēpwo kwo, Nê mbwa k:oo pwii we, wod:oo a ka doo u ntââ ngê pyodo, kada pini ka kwono, Lóma tpémi yi king ngê u nkwo paan:aa kóté kalê nēne. Yepê, A mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A yoo nî ndyîko té. ²⁰ Yepê, Yi kópu yilî yi p:uu danēmbum u l:êê dîy:o u ngwo d:a danê nmyo. Yepê, Pini n:ii Yisîléli tpémi y:oo a t:âât:ââ ngmê, yi pini u l:êê dîy:o mbwa k:oo kî km:êê noo. * ²¹ Nju tpémi y:oo Póól ka kwo, Njuda Wee u kwo yélini wunê kwo, m:uu kópu nmo doongmê dy:ââ ngópu, pi y:i doongmê ndê wo, m:uu kópu dono nmo myedoongmên:aa vuy. ²² Kwo, U yi nmo a kwo, Njuw:oo ngînmî m:uu, mu kópu u dîy:o ala kópu kînmoo nyongo, yélini yi vy:o nyi ghê wo, yi yéli yi p:uu p:aani p:aani dono kópu yilî a tpapê ngópu.

²³ Wod:oo wo u kwo ngma adî ngmîdi ngmê, yi wéni ngê Nju tpémi ada dââ, pi dēpwo a ya. Mw:aandiye danēmbum ngê a yaa dniye, u dí mgídî vy:o mî yé ngópu. Póól ngê yepê, A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama ka tóó. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo, pi ngmê wa a ngmîdi, nmî kada wa kââ, vyîlo ayuno yâmuyâmu. Yepê, Ala kópu kamî ny:ee yó, Chóó Lémi ngê yi pini wunê nmo ka a dy:ââ ngê, u pi Yesu, ngmênê Njedusalem tpémi y:oo kî mb:ii ngópu, mye vya ngópu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mēdê pyidu ngê. Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu yilî ndê kópu ngê ye nî pyódu té, wod:oo kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi ngēēdî myedê nté too. ²⁴ Wono yoo u kwo kēlîmî

* 28:6: Dpodo 14:11 * 28:18: Dpodo 26:31-32 * 28:20: Dpodo 26:6-7

mbê dniye, woni yoo u kwo daa kêlîmî
 mbê dniye. ²⁵ Wod:oo Póól a kuwo ngópu,
 noko dneye kwopwepe, ngmênê ghêlí daa
 lee dniye, Póól ngê ala kópu ye mye vyu,
 yepê, Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê
 Yisaya ka a vyu, nmyi kn:ââ knî yi p:uu a
 d:êê ngê, yi kópu ndê kópu. ²⁶ Yepê, Yisaya
 ka ala kópu a vyu, kwo, kî yéli ye ala kópu
 dpî vyi ngi,

U nyêmi ngê anmyi nyêmi,
 mêdaanmya a wopwe,
 U mumu ngê anmyi mumu,
 mêdaanmyi y:enê. *

²⁷ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpî vyi ngi, mu
 kópu u dîy:o,

yi ngwolo dmi my:oo a tóó,
 nkê kpeme a pyede,
 yi mbodo podo dé.

Wodaa yinté,
 u mumu ngê pê mumu ngmê,
 u nyêmi ngê pê nyêmi ngmê,
 u wopwe ngê pêdê wopwe ngmê,
 a ka pêdê diyé dmi,
 pîdí pyi té.

²⁸⁻²⁹ Póól ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó.
 Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu nmî Mbwámê
 ngê pyódu ngê. Yepê, K:omo tpile anmyi
 mb:ii ngmê, ngmênê yélini daa Nju tpémi,
 yi yéli y:oo Yesu u pi wa ny:ee ngmê, yi
 Mbwámê ngê wa pyódu. *

³⁰ M:ââ miyó Póól yi p:aani doo ya,
 ngomoni k:oo dpîmo kwo, yi ngomo chóó
 myedpîmo pywupwi. N:ii ngê u mumu u yi
 dpîmo kwo, y:i u kwo dpîmon:aa danêmbum.

³¹ Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpîmo
 danêmbum, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ye
 myedpîmo danêmbum, dêpwo nkîngê, pi ngê
 u kwo myedaa kwódu ngê.

Wu u dí.

* 28:26: Is 6:9-10 * 28:28-29: Dpodo 13:46

LÓMA

Dini ghi n:ii ngê Yesu u danêmbum Lóma ñuw:o ngópu, daa Nju tpémi ye ñuw:o ngópu, ngmênê kn:aa yéli ye ñuw:o ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o doo kwo, Lóma.

Yi ngwo Póól Epeso doo dpodo. U kuwó dini ghi ngê Epeso a kuwo ngê, Kídiki Wee u kwo loo, d:ââ pyile y:i mî nt:ââ ngê. (Dpodo 20:3) Yi dini ghi ngê Póól ngê kópu dyuu ngmê d:êê ngê, Yesu u yoo kní ye dy:ââ ngê, yélini Lóma doo a kwo. Ala yi kópu dyuu.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu u dpodo pyu, myenté u dyépi, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Lóma. Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, a ka pê, A kópu mb:aa pi kní ye chin:aa tpaépê. * ² Yi kópu mb:aa nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa. Pini n:ii nmî Mbwámê ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi pini u kópu mb:aa chóó u komo kapî pyu kní ye mwiyé a vvu, yi kópu y:oo a d:êê ngópu. ³ Nmî Mbwámê Chóó Lémi Tp:oo, nmî Lémi Yesu Kédisu, ndêndê ngê nmo ntee pini. Nmî w:êê mââwe Dépídi, vyílo yi pini u tii nêdê, Yesu mî chópu. * ⁴ U ghê dmi ndêndê ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi. Chóó Lémi ngê nmopê, Ala a Tp:ee. Yi kópu ndê kópu ngê alanté nmo pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mēda pyidu ngê. ⁵ Yesu ngê ntênê a ngee noo, u dyépi ngê a pyódu noo, a ka pê, A pi kn:aa dyámê tpémi ye chin:aa tpaépê, u ngwo a ka pêdê kêlímî mbê dnye, a nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé. ⁶⁻⁷ Nmyo myentee dé, Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u yoo vy:o myeda danê nmyo, yélini u nuu u yoo, u momu yéli. Nmî Mí Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, nmye mb:aamb:aa ngê dny:oo a vvuwo.

Póól u ngêpê, Lóma tpémi yi dîy:o

⁸ Ala kópu nmye mwiyé nîné d:êêd:êê. Yesu u pi ngê nmyi l:êê dîy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê pi yilí yintómu yi lama a tóó, Yesu

ka dpodombiy:e nmye kêlímî té. * ⁹ Chóó Lémi u pi ngê nîné kpaá, dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o u kwo myiní ngêpê yédi. Pi kní ye Yesu u kópu mb:aa p:uu n:aa danê yédi, Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa dpodo yédi. * ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, ala kópu u kwo n:aa dmyinê ngê, kwonipi, A Lémi, a maa nangê kwódu, dpî ngee nédi, Lóma tpémi ye dpî dy:ââ nédi. ¹¹ Lóma tpémi. U yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, n:uu m:uu nmyo, Nmî Mí u Ghê Dmi mbêmê myan:aa wêdêwêdê kalê nmyo. ¹² Daa a mo an:uu wêdêwêdê kalê nmyo, ngmênê nmî kêlímî mbêmê nmî gha dmi paa numo wêdêwêdê kalê téme. ¹³ A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, daa ng:êêntómu ní vvu, nîmo, Lóma ní lê, ngmênê lukwe ngê a dí míkídoó pwapî. Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o ntee nê ñuwo, u ya a nga a kwo, Yinté nmye my:aan:aa d:uu, ¹⁴ mu kópu u dîy:o pi yilí yintómu kní yi l:êê dîy:o Yesu ngê dpodo kalê noo. K:omo tpile nko pi dé ó kada pini dé, ndiye pyu dé ó p:aa tpémi, ngmênê Yesu ngê u yi u ngwo a kwo, Nê ngê u yoo vy:o kaa téne, ghê kamí u ngwo pêdê pyw:ee y:e. ¹⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o u yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, Yesu u kópu mb:aa p:uu u ngwo nmye nî:n:aa danê. ¹⁶ A lama ka tóó, yi kópu mb:aa d:uudpî dîpî. Yélini Yesu ka wa kêlímî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi kópu mbêmê wa ngee té, chóó u wêdêwêdê mbêmê wa ngee té. Nju tpémi mwiyé doo ngêêpî dé, ala ngwo kn:aa yéli amyeda a ngêêpî dé. * ¹⁷ Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo, módó nmo daawa vyi, Dyââpe nmyi p:uu daa t:a, ngmênê Yesu ka kêlímî mbêmê nmî dyââpe wa pwaa té. Yesu ka dye ghi yintómu dmyinê kêlímî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê,

Pini n:ii adí kêlímî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. *

Yélini daa Nju tpémi yi l:êê ghi dono u danêmbum

* **1:1:** Dpodo 9:15; Nkal 1:15 * **1:3:** Mát 22:42; Lóma 9:5 * **1:8:** 1 Tes 1:8 * **1:9:** Epeso 1:16 * **1:16:** 1 Kódin 1:18,24 * **1:17:** Lóma 3:21-22; Hab 2:4

18 Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu myeno w:ee ngê, yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi ngê wa kpada té. Yi yéli y:oo Chóó Lémi daa cháâcháâ ngmê, pi knî yi p:uu kópu dono yilî a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u kópu ndêndê dé yi wépi dmi u ngwo dpî pwaa t:oo. 19 Chóó Lémi ngê yi yéli wa kpada, mu kópu u dîy:o tpileni yi ngópu tpyé too, daa m:uu tumo, yi ngwolo dmi my:oo doo ya. 20 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê tpile yilî a l:âmo ngê, daangmê ngmo ngê, u wêdêwêdê ndîi yinté nmî ngîma mye yó. K:omo tpile Chóó Lémi dpínê y:enê, ngmênê lukwe dîy:o yi yéli y:oo nmî Yâpwo njini daa mya ngópu? Yi nt:u kópu chedê. * 21 K:omo tpile Chóó Lémi yi lama a tóó, ngmênê daa cháâcháâ ngópu, myedaa kwunokwuno ngópu. Yi mbodo podo dé, yi gha mgîdîmgîdî dé. * 22 Yinê ye yi nuw:o ndîi dé, ngmênê yi mbodo podo dé. 23 Yâpwo ni u mênê ghê njini a tóó, daa cháâcháâ ngópu, ngmênê tpileni u kââ a l:âmol:âmo tumo, vyîlo ye cháâcháâ tumo, pi u kââ dé ó ínmê u kââ dé ó tpile tp:oo u kââ dé ó tpile pê u kââ dé, yinté k:omo yâpwo ye cháâcháâ tumo.

24 Yi yéli y:oo Chóó Lémi mwiyé a kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo a kpîpî too, mye kala too, apê, Kópu dono n:ii yi nuu u kópu dé, mudny:oo d:uud:uu dé, apê, mywenemywene kópuni nongo a d:uud:uu tumo, mudny:oo d:uud:uu dé. 25 Chóó Lémi u ndê kópu yilî yi wépi dmi pwaa tumo, k:omodanê kópu a ngî tumo. Pini n:ii ngê tpile yilî yintómu l:âmo ngê, n:ii dye ghi yintómu pîdny:oo cháâcháâ, yi pini daa chaa kîgha ngmê, ngmênê tpileni l:âmo too, yi tpile ye chaa kîgha tumo, ye a ngêpê nyédi, p:uu mye dpodo nyédi.

26-27 Nyââ, Chóó Lémi kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo kpîpî too, mye kala too, mywenemywene u kópu yilî a d:uud:uu ngópu. Mââ yoo yi kpâm knî ye daa lêpî nyédi, ngmênê a numo kpêêpî nyédi, yi gha vy:o yi kn:aadi te kópu u pywuu u nkwo wunê ngêêpî ngópu. Daa mââ yoo yi mo, ngmênê pyââ yoo mye yi k:ii, yi moo knî ye

daa lêpî nyédi, ngmênê a nmyee nyédi. *

28 Chóó Lémi u kópu ndêndê u wépi pwaa ngópu, Chóó Lémi ngê yi wépi dmi u nkwo pwaa too, dnyinté a nuw:o té, dono kópu yilî a d:uud:uu ngópu. 29 Yoo dono, kn:aadi te pyu yoo, tpile u mb:aami dé, daa gha yoo, í:ee kapî pyu yoo, l:êê pyu yoo, pi vyee pyu yoo, pi dódó pyu yoo, pi u pi dyede pyu yoo. Dono ngê yi gha dmi a nt:ee ngê. 30 P:êê dono chaachaa u yoo, dono kópu numo p:uu yilî a tpapê ngópu, Chóó Lémi ye diya wo, peede tpapê pyu yoo, chaa pyu yoo, yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, yi pye mî yi dnye a vyee tumo, u yi y:e a kwo yédi, Dono kópu kamî m:uu nmo pyw:oo. 31 Yoo dono, yi chóó yi kópu u ntii dêdê vy:êmî tumo, pi ye d:uudpî ch:anê, myed:uudpî ngee ngmê. 32 Yi lama ka tóó, Chóó Lémi ka yi kópu yilî pwopwo u kópu dé, ngmênê mye d:uud:uu tumo, pi knî ye mye tpapê ngópu, ye dpo, Yinté kópu nipi paa d:uud:uu téme.

2

Pi yintómu yi kóté kîgha

1 Nju tpémi. Ala kópu wanmyi vyi ngmê, anye, Yi yéli yi l:êê ghi dmi dono, Chóó Lémi ngê paa kpada téne. Yi kópu wanmyi vyi knomomê, ye nmyi chóó nmyi p:uu anmyi danê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile nmyo n:uu dé, ngmênê yi kópu myenmye d:uud:uu tumo. 2 Nmî lama ka tóó, pini n:ii knî y:oo yi kópu dono a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yinê wa kpada té. Doo u ntââ pi módó kuwa daangmêwa ghê. 3 Kópuni knî yi l:êê dîy:o ala kópu nmye tpapê ngópu, Chóó Lémi ngê mopêdê kpada téne, yi kópu dono nmyi chóó nmye d:uud:uu tumo. Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, daawa kpada nmo? 4 A pyipe yoo, ye lukwe? Chóó Lémi ngê nmyi dye ghi ka dówodówo, dye ghi daadîi doongê kpada nmyoo. Yi kópu nmyinê nmye k:omo tpile? Chóó Lémi ngê ka t:âât:ââ nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi dono kée téne, a ka pêdê diyé dniye. 5 Nmyi chóó nmyi pono nmye vyápê té, dnye daanmyi ng:aa. Lukwe dîy:o nmyi dono yilî dmyongê kée

* 1:20: Njôpi 12:7-9; Psalm 19:1; Hipîlu 11:3 * 1:21: Epeso 4:17-18 * 1:26-27: Lev 18:22; 1 Kódin 6:9

ngópu? Yi kópu u l:êê dîy:o, wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalé nmo, dnyinté daawa kpada nmyo. ⁶ Chóó Lémi ngê pi yilí yintómu knî ye yi kópu yilí ye wa pwila té. *

⁷ N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmí pyaa dmi, dye ghi yintómu u k:ii nmí ya, yi kópu u l:êê dîy:o kópu mb:aa dye ghi yintómu a d:uud:uu tumo, yi yéli ye Chóó Lémi ngê ghê kamî wa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ⁸ N:ii knî yi chóó yi p:uu a nuw:o té, maa ndêndê wunê da kuwo ngmê, dono u maa p:uu a wee, yi yéli ye Chóó Lémi wa nod:e, wamye kpada té. *

⁹ N:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu, dono wa a pyw:ee ngmê, mgîní vyîmî amyedê pyw:ee ngmê, kn:aa yéli y:oo daa yi mo wa a pyw:ee ngmê, ngmênê nmyo Nju tpémi, amyenmyinê pyw:ee ngmê. ¹⁰ Pini n:ii knî y:oo kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yi pi dmi ndîî ngê wa pyódu té, mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya, nmyo Nju tpémi daa nmyi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii. ¹¹ Chóó Lémi ngê nmo yintómu dêêpî kópu dyuu mu ngmîdi mbêmê wa kóté kalé nmo.

¹²⁻¹⁵ Pini n:ii ngê dono wa d:uu, Chóó Lémi ngê wa kpada. Yélini daa Nju tpémi, k:omo tpile yi yéli yi lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa kwo, Chóó Lémi ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o amye kpada té. K:omo tpile dono mb:aamb:aa yi chóó a chámêchámê dumo, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo, kópu dono ye d:uud:uu tumo. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yi gha vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi, dini ghi n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu tumo, yi gha dmi dono ngê dpî pyódu. Chóó Lémi ngê Nju tpémi amyedê kpada té. K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu yi lama a kwo, ngmênê daa chââchââ tumo. K:omo tpile pi u lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu a kwo, yi pini ngê yi kwódu yé kópu dé adê d:uud:uu dé, ye Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu, ngmênê n:ii ngê yi kwódu yé kópu dé daadî d:uud:uu dé, yini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. ¹⁶ Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo wa a dy:ââ,

nmî tumu kópu dono knî yi l:êê dîy:o yinê wa kóté kalé nmo. Pi knî ye yi kópu n:aa tpaépê ngê, mu kópu u dîy:o yi kópu ndêndê ngê nmo wa pyódu.

Nju tpémi yi l:êê ghi dmi

¹⁷ Nju tpémi. Chóó Lémi nmyinê kââkââ ngópu, ala kópu nmye tpaépê ngópu, nmyimo, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmî lama a kwo, Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. ¹⁸ Nmyimo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé nmî lama a pyede, u dêêpî kópu dyuu ngê nmî nuw:o dmi dê wáti té. ¹⁹ Nmyimo, Mgîdí vy:o yélini a kwo, nmo yi pywápê dé, my:oo yélini a tóó, maa mb:aa ye nmîné kêmakêma. ²⁰ Nmyimo, Mbodo podo knî ye yi dono kópu nmo kwódukwódu too, pi kamî yoo myeno ndiye kîgha too, mu kópu u dîy:o ndê kópu yintómu, lama kópu yintómu nmî kn:ââ knî y:oo wunê a d:êê tumo. ²¹ Nju tpémi. Kn:aa yéli vy:ee ndiye kîgha tumo, lukwe dîy:o nmyi chóó dp:ee numo ndiye kîgha nyédi? Nmyimo, Namê kpaá, ngmênê nmyi chóó nmye kpaá nyédi? ²² Nmyimo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, ngmênê yi kópu nmyi chóó nmye d:uud:uu ngópu? Nmyimo, Kn:aa yâpwo ka namê ngêpê, ngmênê ndapî nmyi yâpwo ngê nmyi pyódu ngópu, nmyi nuu u tpile ngê my:ee pyódu ngópu. ²³ Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmyinê kââkââ ngópu, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu, Chóó Lémi ka mywenemywene u ngwo nmyine néne ngópu. ²⁴ Puku yedê yinté kópu mye tóó, apê, Nju tpémi yi l:êê dîy:o, kn:aa yéli y:oo Chóó Lémi daa chââchââ ngópu.

²⁵ Nju tpémi. Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu anmyi nyêmî knomomê, u l:ii nmyi too pee p:uu adî ya knomomê, ye up:o. Ngmênê daanmyi nyêmî knomomê, k:omo tpile u l:ii nmyi too pee p:uu adî ya, yi l:ii ngê daawa ngee nmyo. ²⁶ K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, u kópu dyuu adnyi nyêmî knomomê, ye Chóó Lémi ngê awo, Na a ka a l:ii yi p:uu a t:a, a nuu u yoo. * ²⁷ Nju tpémi. K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, yi yéli y:oo Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu adnyi nyêmî knomomê, ye yi yéli y:oo

* 2:6: Njon 5:29 * 2:8: 2 Tes 1:8 * 2:26: Nkal 5:6

wa ndyiko nmyo, mu kópu u díy:o, k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu a t:a, Mósisi u dêêpî kópu myenmyiné kpââ tumo, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu. ²⁸⁻²⁹ Dmyiné w:ee ngmê? Ló pini ndêndê ngê ngmê Nju pi? Daa pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê pini n:ii u gha vy:o Chóó Lémi u l:ii a t:a. Yi kópu daa dêêpî kópu ngê dpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yiné dpî d:uu. Yi pini ndêndê ngê Nju pi, daa pi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê yiné a chaa kîgha ngê. *

3

Nju tpémi yi ya

¹ Ala kópu mwiyé kídî d:êê, d:ê, Pini n:ii u too pee mu ngmidi p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini daa ndêndê ngê Nju pi. D:ê, Pini n:ii u gha mênê Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini ndêndê ngê Nju pi. Yi kópu u l:êê díy:o a ka wanmyiné póó dmi, a ka nye, Chóó Lémi u l:ii ngê Nju tpémi lónté a ngêêpî too? A ka amy:ee póó dmi, a ka nye, Nju tpémi y:oo ló kópu mb:aa ngmêwunê pyw:êmî ngópu, kópuni kn:aa yéli y:oo dêê pyw:êmî ngópu? ² Nmyenê, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa yilí wunê pyw:êmî ngópu. Ala mwiyé mwiyé kópu. Vyílo Nju tpémi ye Chóó Lémi ngê chóó u kópu dyuu ye a y:ângo, u ngwo yi lama yaa wo, a w:ee ngópu, apê, Chóó Lémi alanté pini. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A yoo nê ntee pini ngê paa pyaa dniye, kn:aa yéli y:oo yi vy:o u ngwo myepaa m:uu nêne. ³ K:omo tpile woni knî y:oo Chóó Lémi u kópu dny:ií dy:ee tumo, ngmênê kópuni Chóó Lémi ngê ndêndê ngê ye a vyi too, yi kópu dyuu chóó daawa kée té, ndêndê ngê wa d:uu té. * ⁴ K:omo tpile pi yintómu adnyi k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi mu ngmidi ngê k:omodanê ngê kêê daawa a t:oo. Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u kópu yintómu ndê kópu dé.

Pi ngê k:omodanê kópu Chóó Lémi p:uu daawa a pyw:oo. *

⁵⁻⁸ Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngópu, apu, Nmo mgîdîmgîdî dé, Chóó Lémi mu

ngmidi pywápê, yi kópu u l:êê díy:o dono kópu yilí paa d:uud:uu koo, mgîdî ndîi ngê paa pyépi koo, pi knî y:oo Chóó Lémi u wuu mb:aamb:aa ngê u ngwo paa m:uu y:e. Apu, K:omodanê kópu yilí paa tpapê koo, pi knî y:oo ala kópu u ngwo paa vyi y:e, Chóó Lémi mu ngmidi u mênê k:omodanê kópu daa tóó modaa tóó. Apu, Chóó Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê díy:o kîngî kpada nmo, mu kópu u díy:o u pi ndîi ngê u ngwo nmo pyépi.

A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóó. Ngmê knî y:oo a pi dyênê ngópu, apê, Nê ngê yi kópu yiné vyi. Nê kuu. Chóó Lémi ngê yi yéli ndêndê ngê wa kpada té. A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo. Pini n:ii ngê dono dpî d:uu, Chóó Lémi ngê ndêndê ngê wa kpada.

Nmo yintómu dono dé

⁹ A ka anmyiné póó dmi, A ka nye, Lukwe, Nju tpémi Chóó Lémi ka yoo mb:aa, kn:aa yéli Chóó Lémi ka yoo dono? Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Ala kópu wunê kídî d:êê, Nuw:o dono ngê pi yintómu mgîmî too, daa kn:aa yéli yi mo, ngmênê Nju tpémi mye yi k:ii. * ¹⁰ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê dono daa d:uu ngê, yinté pini daa tóó. *

¹¹ Pini n:ii ngê Chóó Lémi u kópu wunê wopwe, yinté pini daa tóó.

Pi ngmê ngê Chóó Lémi daa nmy:uu.

¹² Pi yintómu Chóó Lémi ka kpeme yaa dniye,

dono kópu yilí a d:uud:uu ngmê.

Pi ngmê ngê kópu mb:aa daangma a d:uud:uu.

¹³ Yi yéli y:oo kópuni a tpapê tumo, tuu a wee,

yi komo t:âmo kpêênî mbwee wâa tuu yiwunê yiyé.

K:omodanê pyu yoo, daa ndê kópu ye tpapê tumo,

Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye,

yi kópu dé mye yinté dé,

pi yinté dpî vya t:oo. *

¹⁴ Peede tpapê pyu yoo. *

* **2:28-29:** Njon 7:24; Kílosa 2:11

* **3:3:** 2 Tim 2:13

* **3:4:** Psalm 51:4

* **3:9:** Lóma 3:23

* **3:10:** Psalm

14:1-3 * **3:13:** Psalm 5:9; 140:3

* **3:14:** Psalm 10:7

* **3:15:** Prov 1:16

15 A pi vyyuwó nyédi, pi límílmí ngé dpí vya t:oo. *

16 Kwéli dpí lee dmi, kópu dono y:i wumê d:uud:uu tumo, yoo myoo yii kalê t:oo.

17 Pi u némi dyede yi lama ye tóó, p:êê kópu l:âmol:âmo yi lama mêdaa tóó.

18 Chóó Lémi u châachââ ndêndê ngé yi lama daa tóó. *

19 A tíde mbwó yoo. Yi kópu dyuu daa kn:aa yéli yi mo yi p:uu a d:êê tumo, ngmênê Nju tpémi yi k:ii nipi yi p:uu a d:êê tumo, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, puku yedê kópuni a pyede, Nju tpémi yi l:êê dîy:o a d:êê tumo. Dini ghi n:ii ngé Chóó Lémi ngé wa kóté kalê nmo, pi ngé u kwo daawa vyi, A nt:u kópu daa tóó. 20 Daa dêêpí kópu dyuu châachââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngé dpí pyódu. Dêêpí kópu dyuu mbêmê ala kópu yunon:aa w:ee ngé, nê, Ala dpí kn:aadi. *

Chóó Lémi ka kélímí mbêmê pi u ngwo dpo kââdí

21-22 Chóó Lémi ka pi u kââdí kââdí, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo wunê yi kópu p:uu puku yedê dnya a d:êê, yi kópu ala ngwo kudu m:uu. Daa dêêpí kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi u k:ii anmo kââdí, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka adí kélímí, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngé wa pyódu, u k:ii wa a kââdí ngmê. * 23-24 Dp:oo u mo u mo dé, pi yintómu nmo dono dé, dp:oo Chóó Lémi u pee dé, ngmênê Chóó Lémi ngé nmî módó yeedeyeede nmo a kpo, Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngé, dono vy:o yiné wunê pw:iipw:ii nmoo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngé nmî pyaa dniye.

* 25-26 Chóó Lémi ngé Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngé, nmî kpêê ngé yaa wo, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. Yesu ka pini n:ii adí kélímí, Chóó Lémi ngé yi pini u dono u kuwó wa kée té, mêdaawa a ngí té. K:omo tpile dye ghi daadí Chóó Lémi ngé pi kní yi dono u dîy:o daa kpada too, ngmênê daa kedekede pyu, mu kópu u dîy:o ala ngwo Yesu yi yéli yi pywuu ngé dê pyódu, Chóó Lémi ngé mêdaawa kpada té. Pini n:ii Yesu

ka adí kélímí, Chóó Lémi ngé daawa kpada, chóó u kwo wa a kââdí, mu kópu u dîy:o pi mb:aa ngé u kwo wa pyódu. Chóó Lémi ngé Tp:oo nmo a kpo, nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o ala kópu nmî lama yaa we, nmî dono yilí daa módó ghêê too, ngmênê nmî yikí dmi Tp:oo u pwo ghay wo. *

27 Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngé chóó u pi d:uudpí kní, d:uudpí vyi, Nê u ntââ, Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu n:aa châachââ, u l:êê dîy:o u kwo wa a kââdí nê. Kêle, yinté daa tóó. 28 Chóó Lémi ngé daa dêêpí kópu dyuu mbêmê u kwo wa a kââdí nmo, ngmênê Yesu ka kélímí mbêmê u kwo wa a kââdí nmo. * 29 Myenté, Nju tpémi y:oo yi chóó yi pi dmi d:uudpí km:êê ngmê, d:uudpí vyi ngmê, Chóó Lémi daa kn:aa yéli yi yâpwo, ngmênê nmî mo nmî yâpwo. Kêle. Chóó Lémi mye kn:aa yéli yi yâpwo.

* 30 Chóó Lémi daa miyó, mu ngmídi. Nju tpémi n:ii dé Yesu ka a kélímí té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngé dpí pyaa dmi. Kn:aa yéli mye yinté dé. Yi vy:o yélini Yesu ka a kélímí té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngé myoo pyaa dmi. 31 A ka wanmyiné póó dmi, a ka nye, Lukwe? Yesu ka kélímí mbêmê dêêpí kópu dyuu dpí chedê? Nmyenê, Kêle, dp:oo chedê ngé, ngmênê dêêpí kópu dyuu mbêmê nmînê wopwe ngé, anye, Ala dpí kn:aadi.

4

Póól ngé Epílaham dyimê pywuu ngé u ngwo pyódu ngé

1 Nmo Nju tpémi, nmî kn:ââ mu ngmídi, Epílaham. Yi Epílaham dyimê pywuu ngé nmye nînê pyépi. 2-3 Chóó Lémi ngé Epílaham ka wo vyyu, Kópu mb:aa yilí nye d:uud:uu, dyââpe m:uu daa t:a, ye Epílaham ngé chóó u pi pídoó kmímí. Ngmênê Chóó Lémi u ngíma u pi chóó daapídoó kmímí, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Epílaham Chóó Lémi ka dpímo a kélímí, pi mb:aa ngé u ngwo u kwo a pyodo. *

4 Dpodo pyu ngé u pywuu dpo ngee, u kada pini ngé u kwo daawa vyi, Ala a módó yeedeyeede nga yed:a kê. Chóó Lémi ngé

* 3:18: Psalm 36:1 * 3:20: Psalm 143:2; Nkal 2:16; Lóma 7:7 * 3:21-22: Lóma 1:17; Nkal 2:16 * 3:23-24:

Epeso 2:8 * 3:25-26: Epeso 1:7 * 3:28: Nkal 2:16 * 3:29: Lóma 10:12 * 4:2-3: Gen 15:6; Nkal 3:6; Njems 2:23

módó yeedeyeede n:ii Epílaham ka y:ângo, doo u dpodo u pywuu. ⁵ Pini n:ii ngê a tpaê, apu, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê nî dêê wo, ngmênê Chóó Lémi ka anî kélîmî, a dono u kuwó paa kée téne, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee, u kélîmî u l:êê dîy:o u dono wa ghêê té. ⁶ King Dépidi ngê vyílo yinté pini u kópu yi d:êê ngê, apê,

⁷⁻⁸ Pini n:ii u dono Chóó Lémi ngê u kuwó dpî kée té,

mêd:uuwodê ngî té,

myedaa nuw:onuw:o too,

yi pini u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

*

⁹ A tîdê mbwó yoo. Yi kópu daa yoo ngmîdi yi kópu, daa yélini yi mo Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii. Kópuni d:a d:êê, yi kópu nmye mênîné tpaê, Epílaham Chóó Lémi ka dpîmo kélîmî, Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyâape m:uu daa t:a. ¹⁰ A tîdê mbwó yoo, ala kópu dmyinê nuw:onuw:o. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê yi kópu Epílaham ka a vyyu, lukwe, Chóó Lémi u l:ii yi ngwo Epílaham u too pee p:uu doo a ya, ó dêpwo a ya? A tîdê mbwó yoo, yi ngwo dêpwo a ya. ¹¹ Chóó Lémi ngê Epílaham u kélîmî mwiyé módu, u nkwo u kwo vyyu, kwo, Dyâape m:uu daa t:a, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u l:ii Epílaham p:uu u nkwo kele. Dyâape pwapî kn:ââ Epílaham ngê a chópu, ala ngwo yélini ye Chóó Lémi ngê a tpaê, yipu, A ka kélîmî u l:êê dîy:o, dyâape nmyi p:uu daa t:a, k:omo tpile yi yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, ngmênê na a ka yi yéli yi kn:ââ mye Epílaham. ¹² Epílaham mye Nju tpémi yi kn:ââ, n:ii dé yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yoo ngma a kwo, yi yéli yi kn:ââ njini Epílaham, mu kópu u dîy:o Epílaham Chóó Lémi ka ntee dpîmo a kélîmî, yi yéli yinté u kwo mye kélîmî té. Epílaham Chóó Lémi ka yinté mwiyé dpîmo a kélîmî, kuwó Chóó Lémi u l:ii too pee p:uu u ngwo kele.

Epílaham Chóó Lémi u ndêndê kópu dyuu ka u ngwo kélîmî mbê wo

¹³ Chóó Lémi ngê ala ndêndê kópu Epílaham ka a vyyu, kwo, Dyámê ghi yintómu, nyoo knî yi k:ii nmyi dyámê ghi ngê wa pyaa dmi. Daa dêêpî kópu dyuu cháâcháâ u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi ndêndê kópu dyuu Epílaham ka a vyyu, ngmênê Epílaham Chóó Lémi ka doo kélîmî, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyodo. ¹⁴ Yi dyámê ghi u l:êê dîy:o Epílaham wodoo dpodo, dêêpî kópu yintómu wodoo cháâcháâ dé, ye Chóó Lémi ngê módó daapî yeede ngê, Epílaham u kélîmî Chóó Lémi ka k:omo tpile ngê pî pyodo. Nmo my:oo ntee dé, kópuni Chóó Lémi ngê módó nmo wa a kê, doo u ntââ dpodo ngê daanmî pwila. * ¹⁵ U yi nmo adî kwo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmî châpu, ya mb:aa u ngwo u kwo nmî pwila, ngmênê wanmî dêê dmi, nmî kpadakpada anmo pyw:oo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e d:uudpî châpu. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye pi ngê daapê vyi, Dono kópu ngmêchi d:uu. *

¹⁶ Chóó Lémi ngê nmî kélîmî mbêmê u módó yeedeyeede nmo wa a kê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Epílaham u yoo yintómu knî ye nî y:oo, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii, Epílaham u kélîmî a ka ntoo, yi yéli yi kélîmî mye yintoo. A tîdê mbwó yoo, nmo yintómu Epílaham mu ngmîdi nmî kn:ââ. ¹⁷ Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kn:ââ ngê pyódu ngê. Yinté kópu puku yedê mye tóó, Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Yoo yilî yi kn:ââ ngê dí pyódu ngi. Epílaham Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kélîmî, u gha vy:o apê, K:omo tpile a kpâm Sela k:ii nyi vy:ene knopwo, daa kêmakêma nye pwopwo mo, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu nyo, tp:ee u ngwo angmênyi tpyé. Apê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu wa vyi, Yi tpile taa we, yed:oo yi tpile ndêndê ngê wa t:aa. * ¹⁸ K:omo tpile u kpâm Sela k:ii yi tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê yi kópu p:uu Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kélîmî, yoo yilî yi kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Puku yedê alanté mye tóó, kwo, Nyoo yilî ngê wa

* 4:7-8: Psalm 32:1-2 * 4:14: Nkal 3:18 * 4:15: Lóma 5:13 * 4:17: Gen 17:5 * 4:18: Gen 15:5

pyódu, mbóó p:uu pudu yilí ntee, yinté. *
 19 K:omo tpile daa kêmakêma Epílaham ngê u m:ââ yono y:a ngê doo pyépi, u pââ myedé mtiti wo, u kpâm Sela doo u ntââ tp:ee daapí tpyó, ngmênê u kêlímí tédê ngê daa pyodo. * 20 Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vvu, yi kópu ka u kêlímí tédê ngê daa pyodo, ngmênê u kêlímí ndîi ngê u kwo mê pyodo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi modoo chaa kîgha. 21 U nuw:o k:oo apê, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ntââ, yi kópu daawa téd:a, ndêndê ngê wa d:uu. 22 Yi kêlímí u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a. * 23-24 Yi kópu dyuu daa Epílaham u mo u l:êê dîy:o d:êê ngópu, ngmênê nmí l:êê dîy:o mye d:êê ngópu, yélini Chóó Lémi ka nmo kêlímí té, pini n:ii ngê nmí Lémi Yesu a pyidu ngê. * 25 Chóó Lémi ngê Yesu nmo a dy:ââ ngê, nmí dono kní yi l:êê dîy:o pwene. Nmí yikí dmi u pwo ghay wo, pi mb:aa ngê u ngwo nmí pyaa dniye, wod:oo Chóó Lémi ngê Tp:oo mêtê pyidu ngê.

5

Yesu ngê Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo

1 Nmí Lémi Yesu Kédisu ka nmo kêlímí té, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo nmí pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u k:ii numo p:uu dpínê d:uu té. * 2 Yesu Kédisu ngê keñe nmo yiné kpêmí ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nmí ghê dniye, Chóó Lémi nmo u ngwo wunê vvuwo. Nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmí lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ntee pini ngê anmí pyaa dmi. 3 Kópu m:uu ala. K:omo tpile dono kópu nmo wadnyi pyodopyodo, ngmênê nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê amyednyi ya, mu kópu u dîy:o dono u vyímí pyu ndîi ngê u ngwo anmí pyaa dmi. * 4 Yi dono anmo a vyímí knomomê, ye Chóó Lémi ngê nmo wa vvi, Nmyo mb:aamb:aa dé. Yi kópu u l:êê dîy:o nmí lama dpí yââ, nipi, Chóó Lémi ngê daawa mb:ii nmo. 5 Yi kópu nmí lama ka tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó u

Ghê Dmi nmo a dy:ââ ngê, nmí mênê yaa wo, u ngwo nmo a vvu, apê, Nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó.

6 Dini ghi n:ii ngê dono ngê nmee a ya, doo u ntââ nmí chóóchóó daap:oo ngee nmoo. Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmídi ngê, yi wéni ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmí l:êê dîy:o u ngwo pwene. 7 Dyámê pee u l:êê dîy:o wanyi vvi, anye, U ntââ l:êê tédê waní pw:onu, ngmênê k:omo tpile m̄yipe pi mb:aa, myedaanyi vvi, A pyipe u l:êê dîy:o n:aa pwopwo. 8 Ngmênê dini ghi n:ii ngê daa yoo mb:aa ngê nmee a kwo, Yesu Kédisu ngê yi kópu vyílo yi d:uu ngê, nmí l:êê dîy:o pwene, ala kópu u ngwo nmo w:ee ngê, nmímo, Nmí nuu ghi dmi Chóó Lémi nódó ndêndê ngê a tóó. * 9 U pwopwo u l:êê dîy:o, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmí pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmí lama ka tóó, Yesu ngê nmí kpadakpada tédê ndêndê ngê wa dyé nmo. * 10 Chóó Lémi u k:ii noko nmee diya, ngmênê chóó Tp:oo u pwopwo u l:êê dîy:o, u kwo a kââdî nmoo. Ndêndê ngê yiné wa ngee nmo, Yesu u ghê kamí nmí mênê adí ya, mu kópu u dîy:o nmo Chóó Lémi u pyipe yoo. * 11 Kópu m:uu a tóó, Chóó Lémi ngê nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nmí Lémi Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi ka yiné a kââdî nmoo.

Adam pini dê nmí Lémi Yesu Kédisu

12 Pi ngmídi ngê dyámê mbêmê dono u kn:ââ a chópu, pwopwo u kn:ââ yiné mye chópu. Ala ngwo nmo yintómu pwopwo u yoo, mu kópu u dîy:o dono nmo d:uud:uu ngê. * 13-14 Kn:ââ Adam u dye ghi ngê, nkoo Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu mí d:êê ngê, yi ngwo dyámê mbêmê dono modoo ya. Doo u ntââ pwopwo u wépi daapí pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê Adam ka kópuni a vvu, yi kópu Adam ngê daa nyongo, dono d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê yed:oo pwene. Chóó Lémi ngê yélini ye kópu daa vvu, mye pw:oo dniye. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u dêêpí kópu dyuu pi ka ghêlî daa vvu, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi dono dêdpímo a kpââ.

* 4:19: Gen 17:17 * 4:22: Gen 15:6 * 4:23-24: Lóma 15:4 * 5:1: Lóma 3:24 * 5:3: Njems 1:2-3 * 5:8: Njon 3:16; 1 Njon 4:10 * 5:9: Epeso 1:7 * 5:10: Kílosa 1:22 * 5:12: Gen 3:6; Lóma 6:23

Adam ntee doo a ya, Yesu yinté myedoo a ya, mu kópu u díy:o pi ngmídi u wââ pi yilí yi p:uu kee wo. Adam mu ngmídi ngé knâpwo kalê nmoo, Yesu mu ngmídi nmî Mbwámê ngé mê pyodo. * ¹⁵ Ngmênê Adam pini dê Yesu yi dpodo dê u mo u mo dê. Chóó Lémi u módó yeedeyeede daa Adam u dono ntee tpile. K:omo tpile pi ngmídi ngé dono kn:ââ a chópu, pwopwo kn:ââ myedê chópu, ngmênê Yesu Kédisu mu ngmídi ngé ndîi kópu ngmê nmo yiné a núwo, Chóó Lémi u módó yeedeyeede nmî yilí nmo a kpo. ¹⁶ Adam ngé dono mu ngmídi d:uu ngé, dono kn:ââ u ngwo a chópu, wod:oo Chóó Lémi ngé kpadakpada u yoo ngé pyódu nmoo. Ngmênê Yesu Kédisu u l:êê díy:o, k:omo tpile dono yilí nmî d:uu ngé, Chóó Lémi ngé u módó yeedeyeede mbêmê yi dono yilí mê chedê ngé. ¹⁷ K:omo tpile pi mu ngmídi u dono u l:êê díy:o pwopwo u pi ndîi ngé pyodo, doo u ntââ pi ngé u wépi daawa puwâ, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngé kópu ndîi ngmê d:uu ngé. Chóó Lémi ngé pini n:ii ka u módó yeedeyeede wa y:oo, Yesu Kédisu u l:êê díy:o pi mb:aa ngé u kwo wa pyódu, yi pini ka ghê kamí wa y:oo, u pi ndîi ngé wamye pyódu.

¹⁸ Nmî kn:ââ ngé u dono mbêmê ntee knâpwo kalê nmoo, kpadakpada u yoo ngé u ngwo nmî pyaa dniye, nmî Mbwámê ngé u kópu mb:aa mbêmê nmî tpyuu u maa yinté a yó, nmî ghê kamí u maa yinté myedê yó. * ¹⁹ Nmî kn:ââ ngé Chóó Lémi u dnye a vyâ, yoo dono ngé u ngwo pyódu nmoo. Nmî Mbwámê ngé Chóó Lémi u dnye mb:aamb:aa ngé a nyongo, yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngé u ngwo anmî pyaa dmi.

²⁰ Chóó Lémi ngé u dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u díy:o apê, Yi lama paa yaa we, Ala nmo dono dé. Pini n:ii ngé ala kópu wa vyi, A dono ndîi, ala kópu amye vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede a ka mye ndîi, a dono u kuwó myaa kée té. ²¹ Dono ngé ntee dpîmo mbêpê kîgha nmo, u l:êê díy:o pwopwo nmî vy:o a tóó, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ngé ala ngwo yinté mye mbêpê kîgha nmo. Nmî Lémi Yesu Kédisu

ngé Chóó Lémi ka pi mb:aa ngé yiné pyódu nmoo, ghê kamí nmo amyedê kê, ghéni n:ii chedê ngé daawa pyódu. *

6

Yesu u k:ii nipi pwopwo

¹ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono yilí anmî d:uud:uu, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi ngé u ngwo nmo paa pyaa we? ² Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Nuw:o dono ka nmî pw:oo dniye, doo u ntââ mēdaadî mbêpê kîgha nmo. ³ Ala kópu nmyi lama a yaa we, Dini ghi n:ii ngé Yesu Kédisu u pi ngé mbwaa paa a kmênê nmoo, u pwopwo ka u ngwo a kâadî nmoo. ⁴ Yi ngwo Yesu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye, u k:ii mye kmênê nmoo. Nmî Mî ngé u wêdêwêdê mbêmê Yesu Kédisu ntee a pyidu ngé, ghê kamí yinté nmo amyedê kê. Nuw:o kamí ngé dye ghi yintómu choo mbêpê kîgha nmo. * ⁵ Yesu u k:ii nmo kâadî ngé, ntee pwene, yinté my:oo pw:oo dniye. Daawa kée nmo, ntee a pii wo, yinté amyino pii dmi. ⁶ Pini n:ii Yesu u yoo vy:o dpî ghê, yi pini ngé ala kópu dpî vyi, dpo, Na a ka a nuw:o mbwee Yesu u kîdosi nédê mye t:ee ngópu, yi mye pwene, Chóó Lémi ngé u yi a kwo, Yi nuw:o dono pw:oo dniye, nuw:o dono ngé mēdaadî mbêpê kîgha dé. * ⁷ Dini ghi n:ii ngé pi dpî pw:onu, u dono yilí dyámê mbêmê dpo kuwo. ⁸ Yesu u k:ii nmî pw:oo dniye, yi kópu u l:êê díy:o u k:ii anmî ya. ⁹ Nmî lama ka tóó, Yesu ka a pii wo, mēdaawa pw:onu. Pwopwo wa dpî, mēdaawa núw:o. * ¹⁰ Yesu ng:êêntómu pwene, dono mēdaamowa a pyw:oo. Chóó Lémi k:ii nipi a tóó mo, chedê ngé daawa pyódu. * ¹¹ Alanté dmyinê nuw:o, dono ka nmî pw:oo dniye, mēdaadî mbêpê kîgha nmo, Yesu Kédisu u k:ii nmo kâadî ngé, Chóó Lémi ngé wunê mbêpê kîgha nmo. *

¹² Ala dini ghi ngé nuw:o dono ngé kîmê mbêpê kîgha nmyo, nmyi chóó nmyi nuw:o dono dpî kée tóó. ¹³ Nmyi nuw:o dmi nuw:o dono p:uu kîmê kwo, nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, nmyi kêê dmi dono p:uu nangmê yé, ngmênê nmyi

* **5:13-14:** 1 Kódin 15:21-22 * **5:18:** 1 Kódin 15:22 * **5:21:** Lóma 6:23 * **6:4:** Kílosa 2:12 * **6:6:** Nkal 5:24

* **6:9:** Tpyuu 1:18 * **6:10:** 1 Pita 3:18 * **6:11:** 1 Pita 2:24

chóochóó ndêndê ngê Chóó Lémi ka dpî y:ee tóó, kópu mb:aa u ngwo dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o pwopwo vy:o yinê a y:ee nmyoo, ghê kamí nmye yinê myedê kpo. ¹⁴ Ala kópu ndê kópu. Dono ngê daadî mbêpê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o daa dêêpî kópu dyuu ngê a wêdêwêdê kîgha nmyo, ngmênê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Dpodo pyu yoo yi danêmbum

¹⁵ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono ngmanmî d:uu, mu kópu u dîy:o daa dêêpî kópu dyuu p:uu nmî nuw:o dmi a wee, ngmênê Chóó Lémi u módó yeedeyeede p:uu nmî nuw:o dmi a wee, nmî dono yilí yintómu u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té? Nmyenê, Apuu! Yinté daa tóó. * ¹⁶ Ala kópu ndêndê ngê nmyi lama ka tóó, pini n:ii p:uu nmye dpodo té, yi pini ngê yinê adî dpodo kîgha nmyo. Dono p:uu anmyi dpodo, ye pwopwo anmyinê pyw:ee ngmê. Chóó Lémi p:uu anmyi dpodo, u dnye ka mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, ye pi mb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. * ¹⁷ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dono p:uu wunê mwiyé nmyee a dpodo, ngmênê dono p:uu dpodo nmyinê kuwo ngópu, Yesu u kópu n:ii nmyi ny:ee tumo, yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmye chââchââ ngmê. ¹⁸ Nyââ, Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, dpodo mb:aa p:uu dpodo kalê nmyoo. * ¹⁹ (Dyimê pywuu nmye yed:a kê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi p:uu kópu dé yi wopwe nmye dpodo ndîi, módó daanmyinê w:ee t:oo.) Wunê dono u dpodo pyu ngê nmyi pyaa dniye, p:uu nmyee a dpodo, até dono kópu yilí nmyee a d:uud:uu, kópu dpîp:engmê kuwa kalê ngópu. Ala ngwo pi mb:aa u dpodo pyu ngê pyaa dmyeno, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ntee a tóó, yinté yinê a pyépi nmyo.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê dono u dpodo pyu ngê nmyee a ya, mb:aamb:aa p:uu dênmyee a mbêpê. ²¹ Dono u yi woo n:ii nmyi ntówo

tumo, yi yini kîgha ló dé, pwopwo u tpile dé. Yi kópu yilí ala ngwo nmyinê nmye mywenemywene u kópu dé. * ²² Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ntee pini ngê mye pyépi nmyo, ghê kamí u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ²³ Pini n:ii dono p:uu a dpodo, pwopwo u ngwo wunê kmênêkmênê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii nipi wunê kââdîkââdî nmoo, u módó yeedeyeede mbêmê ghê kamí nmo wunê kuwo ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

7

Yéyéyé u dyimê pywuu

¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu u wopwe ngê daanmyi dêê dmi, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu dyuu nmyi lama a kwo. ²⁻³ Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Dêêpî kópu dyuu ngê pi cha dpo kââdî dê, u dî pwopwo anyi wunê tóó. Yepe ngê u moo wa a kuwo, kn:aa pini ka amí lê, ye daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê mââ ti u kópu ayi d:uu. Ngmênê u moo mwiyé dpî pw:oo knomomê, ye yéyéyé u dêêpî kópu yi pyópu p:uu u ngwo dpo pywálí, módó pyââ ngê moo pyódu, u ntââ amê yéé, mēdaa mââ ti u kópu yu d:uu. ⁴ A tîdê mbwó yoo, nmyo nmye ntee dé. Mósisi u dêêpî kópu dyuu ka nmyi pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê daamodî mbêpê kîgha nmyo. Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê a pii wo, u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópu mb:aa yilí dny:oo d:uud:uu dé, M:aa u pi ndîi ngê paa pyaa we. * ⁵ Dini ghi n:ii ngê nuw:o mbwee p:uu nmee a mbêpê, dêêpî kópu dyuu ngê kwódu yé u kópu nmî nuwo yinê kalê too. K:omo tpile pwopwo u kópu dé, ngmênê u yi nmo doo kwo, Yi kópu nmî d:uu té. * ⁶ Ngmênê ala ngwo dêêpî kópu dyuu nmî p:uu da pywálí, mu kópu u dîy:o tpileni ngê doo tpyé nmo, yi tpile ka nmî pw:oo dniye. Mósisi ngê wunê kópu

* **6:15:** Lóma 6:1   * **6:16:** Njon 8:34   * **6:18:** Njon 8:36   * **6:21:** Lóma 7:5   * **6:23:** Lóma 5:12,15   * **7:4:** Lóma 6:2,11; Nkal 2:19   * **7:5:** Lóma 6:21

dyuu n:ii a d:êê ngê, daa yi kópu dyuu ngê a mbêpê kîgha nmo, ngmênê kópu kamî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nmo. *

Nuw:o dono pini dê dêêpî kópu dyuu

⁷ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dêêpî kópu dyuu lónté tpile, dono? Nmyenê, Kêle, ngmênê dêêpî kópu dyuu ngê dono a ka yinê a kêma ngê. Dêêpî kópu dyuu ngê wodaa vuu, Kn:aa pini u tpile u yi nga kîngmê kwo, ye yi kópu a lama daapê too. * ⁸ Dêêpî kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo noo nuw:o dono, kn:aa pini u tpile dé yi yi dmi a nga u ngwo dpîmo kwo. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye nuw:o dono paa dípî. ⁹ Dêêpî kópu dyuu a lama ghêlî daa yaa wo, a ghê doo ya, ngmênê dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu nî nyongo, nuw:o dono a gha vy:o wêdêwêdê ngê pyodo, u ngwo nî pwene. * ¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Dêêpî kópu dyuu ngê ghê ye mê y:ee ngê, ngmênê pwopwo u ngwo nê pyw:ângo, mu kópu u díy:o dêêpî kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo vya noo. ¹² A tídê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Pi ngê tuu angma a ngî, pi u ngwo angmê vy:a, ye daanmî vyi, Tuu dono. Kêle, tuu dpodo u tpile, nuw:o u mênê daa too. Tpile mb:aa. Pini n:ii ngê u mbwó dpî vy:a, yi pini dono. K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê nuw:o dono ngê a ngî too, u ngwo vya noo. *

¹³ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aa ngê vya nyoo? Nmyenê, Kêle, ngmênê nuw:o dono ngê p:ee vya noo. Nuw:o dono ngê yi dêêpî kópu dyuu mb:aa ngma a ngêêdí, tuu ntee tpile ngê pyódu ngê, u ngwo vya noo, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Nuw:o dono u mênê mb:aamb:aa daa too mo daa too.

Pi u tpiipi

¹⁴ Nmî lama ka too, Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu nmo yinê a kpo, ngmênê a chóó a wêdêwêdê mbêmê yi dêêpî kópu dyuu u

chââchââ ngê n:aa dípedípe yédi, mu kópu u díy:o nê dono p:uu dpodo pyu, yinê a mbêpê kîgha noo. ¹⁵ Kópuni n:aa d:uud:uu too, dênîné wopwe too, mu kópu u díy:o, u ya a nga a kwo, kópu mb:aa yinî d:uud:uu dé, ngmênê dîné d:uud:uu too. Kópuni a ka dono dé, vyîlo yi kópu yinî d:uud:uu too. ¹⁶ Tpeé kópu tpapê ngê nê w:ee ngê, nê, Dêêpî kópu dyuu a ka yi mb:aamb:aa. ¹⁷ Yi kópu u l:êê díy:o nê kuu, dono kópu a chóó dîní d:uud:uu too, ngmênê nuw:o dono n:ii a gha vy:o a too, yinê wunê tpyuu noo. ¹⁸ A lama ka too, a chóó a mênê kópu mb:aa daangma a too. K:omo tpile u ya a nga a kwo yédi, Kópu mb:aa nî d:uud:uu dé, ngmênê n:aa dípedípe yédi, dîní d:uud:uu too, a yi dê dnyinté ghiye a m:ii mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. ¹⁹ Kópu mb:aa n:ii u ya a nga a kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu d:uuw:ee d:uu. Kópu dono n:ii u ya a nga daa kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu ngê. ²⁰ Yi kópu u l:êê díy:o na a ka a nuw:o daa a tpiipi, ngmênê nuw:o dono n:ii a mênê a too, yinê wunê tpyuu noo.

²¹ A tídê mbwó yoo, alanté a too. Dini ghi n:ii ngê u ya a nga adî kwo, Kópu mb:aa ngmênê d:uu, ngmênê nuw:o dono a nkîgh:ê a ya yédi. ²²⁻²³ Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a nuu u kópu dyuu, ngmênê kn:aa lémi ghi a mênê ngma a dpodo yédi, a nuw:o p:uu a d:uu yédi, dono p:uu dpodo pyu ngê yinê a pyépi noo. * ²⁴⁻²⁵ A nuw:o mu ngmîdi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yinê a chââchââ ngê, ngmênê a chóó a wêdêwêdê ngê doo u ntââ kópu mb:aa daanî d:uu, a yi dê dnyinté ghiye a mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. Nuw:o dono ngê dono u maa p:uu wunê tpyuu noo, máádini u dí pwopwo. Yi kópu ngê a gha dé dyênê, a p:uu nanê wa a pywálí? Mw:âákó Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yinê wa a pywálí. *

8

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

¹ Yélini Yesu Kédisu u k:ii a kââdí dniye, yi yéli Chóó Lémi ngê daawa kpada. ² U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê Yesu ka yinê

* **7:6:** Lóma 8:2; 6:4 * **7:7:** Ex 20:17 * **7:9:** Njems 1:15 * **7:12:** 1 Tim 1:8 * **7:22-23:** Nkal 5:17; Njems 4:1; 1 Pita 2:11 * **7:24-25:** 1 Kódin 15:57

a kâadî nmoo, ghê kamî nmo yinë myedê kpo, pwopwo pini dê dono ye yinë mye w:êê nmoo. ³ Mósisi u dêêpî kópu dyuu dêê wo, mb:aamb:aa ngê daa pyódu nmoo, mu kópu u díy:o dp:oo nuw:o pyu mb:aa dé. Chóó Lémi ngê chóó tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmo ntee pini ngê pyodo. Nmî l:êê díy:o nmî dono nédê kele, Chóó Lémi ngê dono u ngwo ndyíko ngê. ⁴ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê wunê pyépi nmoo, kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo, yi kópu yinmo d:uud:uu too. Daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê nmo m:ii té, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo m:ii té, u dêêpî kópu dyuu u ngwo nmo cháâcháâ too. ^{*} ⁵ Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo, ngmênê yélini yi chóó yi nuw:o mbwee u pono a vyápê té, daa Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo. ⁶ Yélini yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê té, ghê kamî yi mênê daa tóó, myedaawa a pyw:ee ngmê. Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, ghê kamî wunê da pyw:ee ngmê, Chóó Lémi u k:ii noko mb:aamb:aa ngê a pyede. ^{*} ⁷ Pini n:ii chóó u nuw:o u pono a vyápê yédi, yi pini Chóó Lémi p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, mu kópu u díy:o yi pini dpî dîpî. ⁸ Doo u ntââ yi pini ngê Chóó Lémi u nuu u kópu daangmêwa d:uu.

⁹ A tîdê mbwó yoo, ngmênê dp:ee yinté yéli. Mumdoó Chóó Lémi u Ghê Dmi ndêndê ngê nmyi mênê a tóó, ye u pono nmye vyápê nyédi, nmyi chóó nmyi nuw:o mbwee u pono dp:ee vyápê nyédi. N:ii u mênê Yesu Kédisu u Ghê Dmi daa tóó, yi pini doo u yoo vy:o pini ngmê. ^{*} ¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile dono ngê nt:ââ nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó kópu mb:aa u ngwo daangmanmyi d:uu ngmê, ngmênê Yesu Kédisu nmyi gha vy:o a tóó, u Ghê Dmi ngê mêdê pyidu nmyoo, a wêdêwêdê kîgha nmyoo, mu kópu u díy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka a kâadî nmyoo. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu a pyidu ngê. U Ghê Dmi vyílo nmyi mênê ye tóó, yinë a wêdêwêdê kîgha nmyoo.

¹² A tîdê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee u wépi dmyinë pwapî dé. ¹³ Nmyi nuw:o mbwee u pono anmyi vyápê, ye wanmyi pw:oo dmi. Chóó Lémi u Ghê Dmi ka anmyi ng:aa, nmyi nuw:o mbwee u kópu dono u ngwo anmyi kée t:oo, ye ghê kamî wanmyinë pyw:ee ngmê. ^{*} ¹⁴ Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. ¹⁵ Wunê daa dnyinté nmyimo a nkîngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté nkîngê tédê daawa diyédiyé kalê nmyo. Kêlé. Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê yinë pyódu nmyoo, Chóó Lémi ka u ngwo nmo tpapê ngê, kwonmîmo, M:aa. ^{*} ¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. U Ghê Dmi k:ii nmî ghê dmi knî y:oo yi kópu a tpapê ngópu. ^{*} ¹⁷ Yesu u tîdê mbwó ngê nmî pyaa dniye, pi knî y:oo Yesu Kédisu u l:êê díy:o dono nmo wa d:uu knomomê, yi dono u mgîni anmo vyîmî knomomê, ye Yesu u k:ii mb:aamb:aa ngê wanmîn:aa ya, Chóó Lémi ngê u módó yeedeede nmo wa a kê. ^{*}

Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópuni wa d:uu

¹⁸ Ala dini ghi ngê dononi u mgîni nmo vyîmî, yi mgîni vyîmî daa ndîi. Ala ndîi kópu, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ngmênê ntee pini ngê amî pyódu nmo. ^{*} ¹⁹⁻²² K:omo tpile Chóó Lémi ngê tpile yintómu mb:aamb:aa ngê a l:âmo ngê, ngmênê nmî kn:ââ u dono u díy:o tpile yilí yintómu a dyênê dniye, ala ngwo a l:êê nyédi, a wélilí mgîni vyîmî nyédi, a pwopwo nyédi, myoo mg:eme dmi. Ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi dono wa chedê, tpile yilí yintómu kamî ngê amî pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ knî yi k:ii noko mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya. Mb-wili ntee a mgîni vyîmî yédi, tpile yintómu yinté a mgîni vyîmî té, u yi y:e a kwo, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo anmî m:uu té, yi wéni lîmîlîmî ngê dy-imê we, Chóó Lémi ngê tpile yilí yintómu kamî ngê u ngwo paa pyódu téne. ^{*} ²³ Chóó

^{*} **8:4:** Nkal 5:16,25 ^{*} **8:6:** Lóma 6:21; Nkal 6:8 ^{*} **8:9:** 1 Kódin 3:16; 12:3 ^{*} **8:13:** Nkal 6:8 ^{*} **8:15:** 2 Tim 1:7; Nkal 4:5-6 ^{*} **8:16:** 2 Kódin 1:22 ^{*} **8:17:** Nkal 4:7; Tpyuu 21:7 ^{*} **8:18:** 2 Kódin 4:17 ^{*} **8:19-22:** Gen 3:17-19; 2 Pita 3:13; Tpyuu 21:1-5

Lémi ngê u Ghê Dmi nmo a kpo, ngmênê u módó yeedeyeede nmo doongê chedê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî gha vy:o nmo mgînî vyîmî té, u dí, Chóó Lémi ngê u dpodo amî chedê, nmî chóochóó nmî pââ dmi kamî ngê amê pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ ngê anmîn:aa ya. * ²⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê yi dpodo wa chedê, ngmênê yi kópu dp:oongê módu. Yi kópu w:oo módu, Chóó Lémi ka daapono nuw:o té. ²⁵ K:omo tpile yi kópu dp:oongê módu, ngmênê yi kópu nmo t:âât:ââ, nmînê vyîmî.

²⁶ Nmî lama daa tóó, Chóó Lémi ka lónté anmî ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yiné a ngêêpî nmoo. Kópu ndîi n:ii nmî mênê a tóó, u tpaê ngê doo u ntââ, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Chóó Lémi ka yiné dpî vyi, nmî l:êê dîy:o a ngêpê yédi. ²⁷ Chóó Lémi nmî gha vy:o wunê vuywo, u Ghê Dmi kópuni p:uu a nuw:o, yi kópu u lama mye tóó. Kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo yédi, a yoo ye nî y:oo, u Ghê Dmi ngê yi kópu nmî l:êê dîy:o u kwo a dmyinê ngê.

²⁸ Ala kópu nmî lama a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi n:ii dé yi nódó adí ya, yi yéli y:e kópu yilí n:ii wa pyaa dmi, yi yéli yi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o y:e wa pyaa dmi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ló dîni a ngmîdi too, yi nuu ghi dmi nódó a tóó. * ²⁹ Chóó Lémi ngê yi yéli ló dîni a ngmîdi ngê, apê, A tp:ee ntee yéli ngê wanî pyódu té, a tp:ee u tîdê mbwó yilí ngê u ngwo paa pyaa we. ³⁰ Yélini Chóó Lémi ngê wunê a ngmîdi ngê, nmo yi yéli, ala ngwo nmodê, A pwiyé dmyeno, a yoo vy:o anyi ghê dmyeno, mu kópu u dîy:o nmyi dono a kuwó kídí kée té. Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmo.

Doo u ntââ kópu ngmê ngê Yesu nódó nmî nuu ghi dmi daawa a ngî

³¹ Chóó Lémi ngê yiné a ngmîdi nmoo, chóó u kwo a kââdí nmoo, doo u ntââ pi ngê mēdaawa chámê nmo. ³² Chóó Lémi daa kede wo, daa vyi, A chóó a tp:ee angênté anî y:oo, ngmênê nmo yintómu nmî kpêê ngê yó. Chóó tp:oo nmo a kpo, tpile yilí u ntââ mbêmê nmo amyedê kē. ³³ Nmo Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u yoo, pi mb:aa ngê chóó pyódu nmoo. ³⁴ Yi kópu u l:êê

dîy:o doo u ntââ pi ngê daawa ndyîko nmo. Yesu Kédisu ngê daawa ndyîko nmo, mu kópu u dîy:o nmî l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, myombó mēdê pii wo, Chóó Lémi u nkîgh:ê a tóó, nmî l:êê dîy:o u kwo a ngêpê yédi. * ³⁵ Yesu Kédisu nódó nmî nuu ghi dmi kópu ngmê ngê daawa a ngî. K:omo tpile nmo dómudómu té, ó ndapî nmî ngópu daadí ya, ó pi knî y:oo dono kópu nmo wa d:uu t:oo, amy:oo pw:oo dmi, ngmênê yi kópu knî y:oo Yesu Kédisu nódó nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê. * ³⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o ala kópu a d:êê ngê, apê,

Nmî Lémi u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî vyee tédê wo dpî chedê ngmê.

Sipi vyee yiné ye ntee daa ndîi kópu, yinté lîmîlîmî ngê dpî vya nmo.

³⁷⁻³⁹ Yi kópu knî y:oo Yesu nódó doo u ntââ nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, ngmênê yi vyîmî ngê Yesu u wêdêwêdê ngê a wêdêwêdê kîgha nmoo. Nyââ, a lama ka tóó, kópu ngmê ngê nódó nmî nuu ghi dmi doo u ntââ daawa a ngî. Pwopwo wa dîpî, dyámê u tpile yilí yintómu wamye dē dmi, enjel yoo kada pini yoo amye dē dmi, awêde u kópu dé wa dē dmi, mââ u kópu dé amye dē dmi, dyámê u wêdêwêdê yintómu amye dîpî. Yi kópu yintómu knî y:oo Chóó Lémi nódó nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmî Mbwámê ngê pyodo.

9

Nju tpémi yi danêmbum

¹⁻³ A yoo Nju tpémi yi l:êê dîy:o a nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê dē pyódu. Lukwe dîy:o Yesu Kédisu kî mb:ii ngópu? Yesu ngê u nkwo wa mb:ii té. U ya a nga a kwo, Yesu ka nê tpélimbiy:e té, yi Mbwámê ngê u ngwo paa pyaa we. K:omo tpile Chóó Lémi ngê wa mb:ii nê, a d:aa wa a kââdí ngmê, yi kópu a ka mye u ntââ. Ndé kópu yidê vyi, dîni k:omodanê. Yesu Kédisu ngê dí kp:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myidí kp:aa. ⁴ Nju tpémi Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u yoo, yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê wana a vuywo, pi nmyi vy:o ngmanê ngmîdi,

* **8:23:** 2 Kódin 5:2-4 * **8:28:** Epeso 1:11 * **8:34:** 1 Njon 2:1; Hipîlu 7:25 * **8:35:** 2 Kódin 4:8-11; Psalm 44:22

nmyi Mbwámê ngê wanî pyódu. Chóóchóó ye a kêma ngê, chóó u kwo myedê kââdî too, u dêêpî kópu dyuu ye mye y:ângo, u kwo ngêpê u kakêmê chóó ye mye chámê ngê. ⁵ Yi kn:ââ yoo yi pi dmi ndîi, Epîlaham ngmê, tp:oo Yisak myomo, u kee Njakóp pyolo. Nju tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê ngma a ngmidi ngê, Yesu Kédisu, pini n:ii mye nmî Yâpwo njini, nmo yintómu yiné a y:enê nmo. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kîgha chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila. *

⁶ Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo yilî ngê wa pyódu, yi yéli wanî ngee. Lukwe dîy:o Nju tpémi yilî y:oo nmî Mbwámê mb:ii ngópu? Lukwe, kópuni Chóó Lémi ngê a vyyu, yi kópu daa ntiye ngê? Kêle, u kópu ndêndê ngê a ntiye ngê, ngmênê daa Nju tpémi yintómu yi ngee too, mu kópu u dîy:o daa Nju tpémi yintómu Chóó Lémi u ngmidi ngmê u yoo. ⁷ Myenté, Epîlaham u yoo vy:o woni knî doo u yoo njini, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo njini, daa Yisímél u yoo, ngmênê Yisak u yoo. * ⁸⁻⁹ K:omo tpile Sela daa tpete u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, M:ââ daanîmo kêlî, u ngwo amênê diyé, yed:oo Sela tp:oo mââ wa t:aa. Yi kópu u nt:u kópu alanté, pi cha ntee dpî tpamê knî, tpémîni dpî tpyé t:oo, yi tpémi yoo daa Chóó Lémi tp:oo yoo, ngmênê tpémîni Chóó Lémi u kópu u l:êê dîy:o dpî t:aa, yini ndêndê ngê tp:oo. *

¹⁰ Epîlaham tp:oo dê y:e kópuni pyodo, yi kópu Yisak tp:oo dê y:e mye pyodo, tpémîni mwiyé ta, Chóó Lémi ngê mb:ii ngê, kuwóni yedê ngmidi ngê. ¹¹⁻¹² Dini ghi n:ii ngê yi pye Lîpeka u mênê nipi dpîmo a kwo, Chóó Lémi ngê yi pyópu ka kwo, N:ii kada wa t:aa, yini ngê u mbwó u dnye wadî nyêm. Ghêlî daa taa knopwo, kópu mb:aa p:uu kêê daa yé ngópu, kópu dono p:uu kêê myedaa yé ngópu, Chóó Lémi ngê Njakóp u ngwo a ngmidi ngê, ngmênê Yisó mb:ii ngê. Wéni n:ii ngê taa knopwo, Yisó mwiyé ta, Njakóp u kuwó doo a kwo. Dini ghi n:ii ngê kaa knopwo, Njakóp ngê Chóó Lémi u kópu

ntiye ngê, Yisó u d:aa a kââdî ngê, pi kaa ngê mê pyodo. Daa yi pini mbwémi yi l:êê ghi dmi mbêmê Chóó Lémi ngê chámê doo, ngmênê chóó u nuw:o ngê Njakóp a ngmidi ngê, Yisó mb:ii ngê. * ¹³ Pi ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê a d:êê ngê, apê, Njakóp u yoo a nuu u yoo, Yisó u yoo daa a nuu u yoo. *

¹⁴ A ka anmyinê póo dmi, a ka nye, Lukwe dîy:o Chóó Lémi ngê Njakóp a ngmidi ngê, Yisó mb:ii ngê? A ka nye, Yinté daa tóo. A tîdê mbwó yoo, Yi kópu dmyongê w:ee ngópu. ¹⁵ Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Pi yintómu kpadakpada u yoo, yi dono knî yi l:êê dîy:o, ngmênê n:ii a ka wa ch:anê, yi pini u dono a kuwó wanî kée té, yed:oo yi pini mêdaanî kpada. * ¹⁶ K:omo tpile pi ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi u yoo vy:o nî ghê, kópu mb:aa yilî u l:êê dîy:o adî d:uud:uu, ngmênê doo u ntââ Chóó Lémi u ngmidi ngmê u pi ngê chóó daawa pyódu, ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, Chóó Lémi ngê yi pini chóó wa a ngmidi, yi pini u dono yilî u kuwó wa kée té. * ¹⁷ Chóó Lémi ngê Yichip tpémi yi king Péló ka kwo, Mbii tédê p:aa vya nyoo, ngmênê dîpî vya nyoo, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo a wêdêwêdê ndîi m:uu paa m:uu y:e. Kwo, K:omo tpile a yoo daanyi kwolo, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî kpada ngi, u ngwo wanyi kalê té, dyámê mbêmê tpémi y:oo a pi u ngwo wa ny:ee ngmê. * ¹⁸ A tîdê mbwó yoo, pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee. Pini n:ii Chóó Lémi ka wa diy:a, Chóó Lémi ngê yi pini ngópungópu pyu ngê wa pyódu. Yi pini Chóó Lémi ka daawa a tpélimbiy:e, Chóó Lémi ngê yi pini u nkwo wa kpada.

Yamî d:ââ u dyimê pywuu

¹⁹ A ka wanmyinê póo dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi ngê yoo ngópungópu pyu ngê chóó wa pyódu té, lukwe dîy:o yi ngópungópu u dîy:o amê kpada té? A ka nye, Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu, n:uu ngmê u ntââ, yi kópu u kwo wa kwódu. ²⁰ Nmyinê nmye nmye n:uu dé, Chóó Lémi u dnye u ngwo nmyinê vyee ngmê. Yamî

* **9:5:** Mát 1:1-2; Njon 1:1   * **9:7:** Gen 21:12   * **9:8-9:** Gen 18:14   * **9:11-12:** Gen 25:21,23   * **9:13:** Mal 1:2-3   * **9:15:** Ex 33:19   * **9:16:** Epeso 2:8   * **9:17:** Ex 9:16   * **9:20:** Is 45:9

d:ââ ngê u l:âmol:âmo pyu ka daawa vyi, Lukwe dîy:o alanté chi l:âmo nê? * 21 Mu kópu u dîy:o d:ââ l:âmol:âmo pyu chóo u nuw:o ngê a dpodo yédi. U ntââ yi pini ngê têpê ngmidi ngê d:ââ miyó dpî l:âmo, woni lîmîlîmî ngê dpî l:âmo, daa mb:aamb:aa ngê, ntumokwodo mw:aandiye k:oo a tpyópwi nyédi. Woni mb:aamb:aa ngê dpî l:âmo, d:êê mb:aa p:uu dpî yé té, mb:aamb:aa ngê u kwo a vuywó yédi, módó d:uudpî pwii, naa ndîî tédê dpî pwii. * 22 Chóo Lémi ngê yinté kópu myeye d:uud:uu ngê. Chóo Lémi yélini ye dê nod:e, yi yéli dîyo wa a pw:ono, pi knî y:oo u nod:enod:e pini dê u wêdêwêdê nipi yi ngwo wa m:uu d:oo. Ngmênê ala ngwo yi yéli yi dono kîyedê vyîmî. 23 Chóo Lémi ngê u yi a kwo, Pi knî y:oo a yoo yi p:uu paa m:uu nêne, wod:oo a ngmidi nmoo, nmî dono u kuwó kée too, mb:aamb:aa ngê a pyépi nmo. 24 Daa Nju tpémi yi mo yi vy:o a ngmidi nmoo, ngmênê kn:aa yéli mye yi vy:o myedê ngmidi nmoo. 25 Hóséya ngê Chóo Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Yélini a yoo vy:o dêpwo a kwo,
a yoo ngê anî pyódu té.

Yélini yi nuu ghi dmi a nódo dêpwo a ya,
yi nuu ghi dmi a nódo am:aa yé. *

26 Apê, Yélini ye nî vuy, yenê, Nmyo dp:ee a yoo,

yi yéli yi pi dmi pi knî y:oo wa ntaa ngmê,
awo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo tp:oo yoo.

*

27 Yisaya ngê Yisîléli tpémi yi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, K:omo tpilé Yisîléli tpémi têda tii, ngmênê Chóo Lémi ngê kóo k:oo yilî daawa kââ, * 28 mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi kpadakpada u kópu n:ii a vuy, ndêndê ngê lîmîlîmî ngê wa d:uu. 29 Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê, Nmî Lémi ndîî ngê nmî tp:ee dmaâdîma yi vyee tédê wodîpê dyé too, ye Sodom tpémi Kîmoda tpémi ntee chedêchedê chedê ngê, yinté myepî chedê nmoo. *

Lvêêdîlvêêdî u chêêpî u dyimê pywuu

30 A tîdê mbwó yoo. Yélini daa Yisîléli tpémi, yi yéli y:oo Chóo Lémi dèdnye nmy:uu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Yesu ka

* 9:21: Jer 18:6 * 9:25: Hos 2:23 * 9:26: Hos 1:10
1 Pita 2:6; Lóma 10:11

kêlîmî mbê dniye, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. 31 Yisîléli tpémi y:oo u yi doo kwo, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, u l:êê dîy:o u dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâcháâ, ngmênê u cháâcháâ ngê dêê dniye. 32 Dêê dniye, mu kópu u dîy:o yi chóo yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâcháâ dé, Chóo Lémi ka dèdnyimo kêlîmî. Chêêpî ngmê p:uu a lvêêdî dniye, u ngwo a ghay dniye. 33 Chóo Lémi ngê yi chêêpî p:uu ala kópu a vuy, apê,

Yisîléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé
ngmên:aa kapî,

p:uu pêdê lvêêdî dniye,
u ngwo pêdê ghay dniye.

Ngmênê pini n:ii ngê yi chêêpî kpiyé wa
mya, u kwo adî kêlîmî,
yi pini daawa a ghay.

A tîdê mbwó yoo, yi chêêpî kpiyé u pi
Yesu Kédisu, nmî Mbwámê. *

10

Nju tpémi yi nuw:o mbwee

1 A tîdê mbwó yoo, a chóo a yoo Nju tpémi yi l:êê dîy:o a ghê tuu ye tóo. Dye ghi yintómu yi l:êê dîy:o Chóo Lémi ka n:aa ngêpê yédi. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Chóo Lémi ka mê diyé dniye, kóo k:oo u ngwo paa kaa téne. 2 Chóo Lémi u pi ndêndê ngê a cháâcháâ ngmê, ngmênê u nuw:o ghi dyuu dnyinté yi lama a pyede. 3 Ala kópu doongê w:ee ngópu, Yesu nmî l:êê dîy:o pwene, pini n:ii u kwo adî kêlîmî, Chóo Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, pi mb:aa ngê wa pyódu. Ngmênê Chóo Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, yi pini mb:ii ngópu, yi chóo yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu a cháâcháâ ngmê, mu kópu u dîy:o u yi y:e a kwo, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, kóo k:oo u ngwo paan:aa kaa nmîne. 4 Ngmênê Yesu ngê yi máadi nkoko ngê, u maa kamî kpêmî ngê, pini n:ii u kwo adî kêlîmî, Chóo Lémi ngê yi pini kóo k:oo u ngwo wa a kââ.

Yesu ka kêlîmî pini dê u pi tpapê yi kópu

* 9:27: Is 10:22-23 * 9:29: Is 1:9 * 9:33: Is 28:16;

⁵ Dêêpî kópu cháâcháâ u maa p:uu Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháâcháâ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo. ⁶⁻⁷ Ngmênê dp:oo u ntââ dé. Dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê nmo dîpedîpe nyédi, ngmênê Yesu ka anmî kêlîmî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Yi kópu nmî nkîgh:ê a tóó, Yesu daa kuughê wunê tóó. Yesu u ghîpîghîpî tédê, mbóó p:uu pi d:uudpî nî, kpêênî pi myed:uuwodê pyidu. ⁸ Kêle, ngmênê nmî nkîgh:ê chono a tóó. Yesu u kópu dyuu nmî gha vy:o a kwo, nmî komo ngê nmo tpaépê ngê, pi knî ye yenmîmo, Yesu ka kêlîmî mbê dmyeno. ⁹ Nmyi gha vy:o ala kópu ka anmyi kêlîmî, Chóó Lémi ngê Yesu kpêênî mède pyidu ngê, myenté pi knî ye nmyi komo ngê amy:ee vyi ngmê, anye, Yesu nmî Lémi, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. ¹⁰ Nmî gha vy:o Yesu ka anmî kêlîmî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Pi knî ye nmî komo ngê amy:oo vyi, yenmê, Yesu nmî Lémi, ye nmî Mbwámê ngê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. ¹¹ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii u kwo adî kêlîmî, yi pini daawa a ghay. ¹² Nmo yintómu dp:oo u mo u mo dé, k:omo tpile Nju tpémi ó kn:aa yéli, ngmênê Chóó Lémi nmî Lémi ndî mu ngmidi. Yélini u kwo wa ngêpê mbê dmi, yi yéli ye u módó yeedeyeede ye wa a y:oo. ¹³ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii ngê nmî Lémi ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wa ngee, kóó k:oo wa kââ. *

¹⁴ A tîdê mbwó yoo. Lukwe dîy:o Nju tpémi nmî Lémi Yesu ka daa ngêpê té? Yesu ka wo kêlîmî mbê dniye, u kwo pîdnye ngêpê. Yesu ka kêlîmî u kn:ââ ló y:i wunê kwo? Chóó Lémi ngê pi yilî ye a dy:ââ ngê, u kópu dyuu mb:aa ye yidnyen:aa tpaépê. ¹⁵ Lukwe dîy:o Nju tpémi daa kêlîmî mbê dniye? Lukwe, yi kópu daa ny:ee ngópu? Lukwe, nmî Lémi ngê pi ye daa dy:ââ ngê? Kêle, nmî Lémi ngê pi yilî ndêndê ngê ye dy:ââ ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kópu y:ee:y:ee pyu yoo pi knî ye dy:ââ too, yi

wéni mb:aamb:aa. * ¹⁶ Ngmênê Nju tpémi yilî y:oo yi kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu. Yisaya ngê yinté kópu myedê d:êê ngê, apê, A Lémi, nmî kópu ka pi daangmê kêlîmî mbê wo. * ¹⁷ Ala kêlîmî u kn:ââ, pi ngê Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu ye mwiyé wa vyi, wa ny:ee ngmê, u ngwo wa kêlîmî mbê dmi.

¹⁸ A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Nju tpémi y:oo yi kópu dyuu daa ny:ee ngópu? Kêle, kî ny:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó,

Yi kópu dyuu dyámê ghi yintómu yi mbêmê loo,

pi yintómu knî y:oo ny:ee ngópu. *

¹⁹ A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Yisîléli tpémi yi lama dêpwo ya? Kêle, Mósisi ngê yi lama ka a kwólu, Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Kn:aa yéli ye kópu mb:aa ngmanî d:uu, n:ee u ngwo ye anmyi kaa ngmê, ye amy:ee nod:e dmi. *

²⁰ Yisaya ngê Chóó Lémi u kópu ndî alanté a d:êê ngê, apê,

Yélini y:oo dèdnyimo nmy:uu nê, yi yéli y:oo kêda pyw:ee nê.

Apê, Yélini y:oo dèdnyimo poopoo nê, yi yéli ye a chóochóó mínê kema ngê. *

²¹ Chóó Lémi u komo alanté mye kââ, Wo nîmo chedêchedê dé, Yisîléli tpémi ye yenîmo,

A ka nga a diyé dmyeno, nmyi yi dmi a nga a kwo,

ngmênê wépi a ka dnyimo pwapî, a dnye dèdnyimo nyêm. *

11

Chóó Lémi ngê Nju tpémini a ngmidi too

¹ K:omo tpile Yisîléli tpémi y:oo Chóó Lémi u wépi pwaa ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e daa mb:ii too. Nê Yisîléli pi ngmê, a kn:ââ Mbenjîmîn, pini n:ii Epîlaham u maka. Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, daa mb:ii noo. * ² Yisîléli tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, yi yéli daa mb:ii ngê. Ala kópu nmyi lama a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yisîléli tpémi Ilacha p:uu dnya a d:uu, Ilacha ngê yi mt:ene dmi Chóó Lémi ka a dóó too, kwo, A Lémi. ³ Kwo, Yisîléli

* **10:12:** Dpodo 15:9; Kîlosa 3:11; Nkal 3:28 * **10:13:** Joel 2:32 * **10:15:** Is 52:7 * **10:16:** Is 53:1 * **10:18:** Psalm 19:4 * **10:19:** Deut 32:21 * **10:20:** Is 65:1 * **10:21:** Is 65:2 * **11:1:** Pilipay 3:5

tpémi y:oo ngomo kapî pyu yoo ka vye t:oo, ngmêê yiyé tédê wunê pw:oopw:oo t:oo. Kwo, Nê mu ngmîdi ngomo kapî pyu ngê anî tóó, a vye u yi y:e myeka kwo. *

⁴ Chóó Lémi ngê kwo, Daa mo. Kwo, Yisîléli pi pyud:o yono yono y:a (7,000) a ka wunê ngêpê, yélini k:omo yâpwo Mbaal ka daa ngêpê té. * ⁵ Ilacha u dye ghi ngê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yi vy:o pi knî ngma a ngmîdi ngê. ⁶ Chóó u módó yeedeyeede mbêmê a ngmîdi too, daa yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê a ngmîdi too. Kópu mb:aa n:ii d:uu tumo yi l:êê díy:o wodê ngmîdi too, ye doo u módó yeedeyeede mbêmê pêdê ngmîdi too.

⁷ Yisîléli tpémi y:oo kópuni dnye nmy:uu, yi kópu dépê pyw:ee ngópu. Yi vy:o yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi yéli y:oo yi kópu y:oo a pyw:ee ngópu. Woni knî Chóó Lémi ngê nkê kpeme yé too. ⁸ Yinté kópu puku yedê mye tóó, apê, Chóó Lémi ngê dpîîdpîî kalê too, yi ngwolo dmi my:oo yó, yi ngópu nkoko too. Apê, Wunê yinté doo a ya, awêde yinté myeka tóó. * ⁹ King Dépîdi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Yi nté ndapî ndîi yi l:êê díy:o ala kópu paa vyi y:e, Chóó Lémi nmo wunê vyuwo.

Apê, Pêdê ghay dniye, dono pêdê pyw:ee y:e.

Apê, Yi nté ndapî ndîi y:oo pêdê lvêêdí téne. *

¹⁰ Apê, Ngwolo kopwe ngê paa pyaa dniye,

yéli daapaa m:uu y:e.

Apê, Dono kópuni dpo pyw:ee t:oo, yi dono ngê pêdê kwolo téne, yi kópu chedê ngê daapaa pyaa we.

¹¹ Nju tpémi dini ghi n:ii ngê chêêpî kpiyé p:uu a lvêêdí dniye, a ghay dniye, lukwe, wa a pii dmi, ó daawa a pii dmi? A tîdê mbwó yoo, mu dini ghi ngê amênê pii dmi. Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, yi kópu u l:êê díy:o kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, Nju tpémi y:oo n:ee u ngwo ye paa kaa y:e. * ¹² Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, kn:aa yéli yilí y:oo kópu mb:aa u ngwo ngma a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye. K:omo tpile

Nju tpémi y:oo yi kópu dono d:uu ngópu, ngmênê kn:aa yéli y:oo kópu mb:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi Chóó Lémi ka wamêdê tpélimbiy:e dmi, Yesu u yoo vy:o wa ghê dmi, d:ud:umbiy:e kópu mb:aa u ngwo wanmo pyw:oo.

Yi ngmê olipi, u mgongo danêmbum

¹³⁻¹⁴ Yélini daa Nju tpémi, ala kópu ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi ngê pyódu noo, daa Nju tpémi ye a dy:ââ noo, ngmênê nmye a dy:ââ noo. Yi kópu Nju tpémi ye dye ghi yintómu n:aa tpapê ngê, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, N:ee nmye paa kaa y:e, Yesu u yoo vy:o myepaa ghê dniye. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:ii too, u ngwo u kwo a kââdí nmyoo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kwo amêdê kââdí té, n:aangê p:eeni kópu kpêênî amêdê pyidu té.

¹⁶ Chóó Lémi ngê nmyi kn:ââ mwiyé dépêngmê ngmîdi ngê, ngmênê Epîlaham yedê ngmîdi ngê, Yesu u l:êê díy:o u yoo vy:o ala ngwo dê kaa nmyo. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê yini n:ii woo dpî kââ, dini ghi n:ii ngê dpî k:aa, yed:oo yi pini chóó u yi. ¹⁷ Chóó Lémi ngê olipi woo n:ii kââ, yi olipi woo, Epîlaham. Yi yini ala ngwo dê k:aa, ndîi ngê dê pyódu, u nt:u kópu Nju tpémi. Ngmênê yi yini kóó woni knî y:oo Chóó Lémi Tp:oo mb:ii ngópu, Chóó Lémi ngê yi yini kóó u nkwo a pwaa too, dny:ii dy:ee too, yi kuu kóó knî y:i m:uu kââ, yi yini nkwo mé kaa too, ndîi ngê mé pyaa dniye. Nmyo yi kuu kóó dé, Nju tpémi yi wulu ngê yiné a kaakaa nmyo. ¹⁸ Yini kóó n:ii a pwaa too, yi p:uu kópu dono nangmê vyi, nmyi chóó chaa ngê kêê nangê t:oo. Km:êê ka wulu daanmyi y:ee ngmê, ngmênê km:êê ngê yiné a ngêêpî nmyo.

¹⁹ Ndoo apê ala kópu wanmyi vyi ngmê, Chóó Lémi ngê nmî yi dmi vyílo ye kwo, yi yini kóó a pwaa too, nmî p:aa dmi yi yó.

²⁰ Nmyenê, Ndê kópu, a pwaa too, mu kópu u díy:o Yesu u kópu ka dèdnye kêlímî. Yi yini nkwo nmye wee, mu kópu u díy:o Yesu ka mb:aamb:aa ngê nmye kêlímî té. Yi kópu p:uu chaa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê

* **11:3:** 1 Kings 19:10,14 * **11:4:** 1 Kings 19:18 * **11:8:** Deut 29:4 * **11:9:** Psalm 69:22-23 * **11:11:** Dpodo 13:46

dmyinê nkîngê. ²¹ K:omo tpile Nju tpémi yi yini kóó njini dé, ngmênê Chóó Lémi ye daa kede wo, yi yini kóó a pwaa too, dny:i dy:ee too. Ndêndê ngê nmye myedaawa kede. ²² Yi kópu mbêmê ala kópu dp:o w:ee, k:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi yilí nî ngee, ngmênê daa kedekede pyu. Yélini y:oo Tp:oo mb:ii ngópu, yi yélini u nkwo mb:ii too, ye daa kede wo. Chóó Lémi u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya, ye nmye ada a vuywo, wamye ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi anmyinê kuwo ngmê, dono u maa p:uu anmyi ghê dmi, ye Chóó Lémi ngê amye kpîpî nmyo. ²³ Nju tpémi Chóó Lémi ka wa kélímî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê yi yini nkwo amê kaa té. Chóó Lémi u ntââ, kwéli dnya a kwo y:i amê kaa té. ²⁴ Nmyo yi kuu kóó dé, nmyi kââdikââdi Chóó Lémi u yi nkwo dpo ndîi. Nju tpémi yi chóó p:ee yi yini kóó dé, yi yini nkwo yi kââdikââdi daa dpodo ndîi.

Pi yintómu knî ye Chóó Lémi u módó yeedeyeede

²⁵ A tîdê mbwó yoo, nmyi chóó chaa ngê kêê nangên:aa t:oo. Ala kópu nangê vyi, Nju tpémi yi mbodo podo dé, nmî nuw:o dmi p:ee ndîi. Yi kópu u l:êê dîy:o ala tumo kópu u ngwo nmye nîné tpaê. Kn:aa yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê dini ghi n:ii ngê u kwo wa a kââdí té, Nju tpémi yi ngópungópu machedê ngê u ngwo wa pyódu. ²⁶ Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa pyódu, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yintómu wa ngee té. Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Yisîléli tpémi yi vy:o yi Mbwámê dini ghi n:ii ngê wa t:aa,

Njakóp u yoo yi dono yilí yintómu yinê wa chedê. *

²⁷ Chóó Lémi ngê ala kópu mye vuy, apê, Dini ghi n:ii ngê yi dono anî chedê té, a ka u ngwo anê kââdí té. *

²⁸ Nju tpémi y:oo Yesu p:uu kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu, yinê ye daa ndê kópu, Chóó Lémi p:uu u ngwo a d:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u yoo vy:o yi d:aa dmi nmyinê kââdí ngópu. Ngmênê Chóó Lémi nódo yi nuu ghi dmi a tóó, u ngmîdi ngmê u yoo ngê mye pyede, mu kópu u

dîy:o Epîlaham ka kwo, Nyoo knî ye wana a vuywo. ²⁹ Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yélini a ngmîdi ngê, yi yélini yi p:uu u nuw:o daawa a y:oo. ³⁰ K:omo tpile wunê Chóó Lémi ka dênmyee a ng:aa, ngmênê ala ngwo nmyi dono yilí u kuwó dê kée té, mu kópu u dîy:o Nju tpémi u kwo daa ng:aa té, Chóó Lémi ngê yi d:aa k:oo kaa nmyoo. ³¹ Nju tpémi yélini Chóó Lémi ka daa ng:aa té, dîyo u kwo amê diyé dmi. Nmyi dono ntee u kuwó kée too, yi dono yinté u kuwó amye kée té. ³² Chóó Lémi ngê nmo yintómu ngwene pwââ ngê pyódu nmoo, u dnye u ngwo dênmee nyêm, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A módó yeedeyeede mbêmê yi dono a kuwó nî kée té. Doo u ntââ kn:aa kópu mbêmê Chóó Lémi ka daanmo kââdí dmi, ngmênê chóó u módó yeedeyeede mu ngmîdi mbêmê u kwo anmo kââdí dmi.

³³ Chóó Lémi u módó yeedeyeede angêntoo. Chedê ngê daawa pyódu. U nuw:o angêntoo, tpile yintómu u lama a tóó. Kópuni a d:uud:uu too, yi kópu nanê wa a w:ee té, yi kakêmê nanê amye chámê té? ³⁴ Puku yedê alanté a tóó,

N:uu ngmê u lama a tóó, Nmî Lémi u nuw:o alanté?

N:uu ngmê u ntââ u nuw:o yinê wa népwi? *

³⁵ N:uu ngê nmî Lémi ka wa vyi, A chóó a tpile nga nîné kuwo, dîyo moo wumo ngi. *

³⁶ Mu kópu u dîy:o tpile yilí yintómu Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kîgha munangê yé. Ye ndê kópu. *

12

Yesu u yoo y:oo kópuni dny:oo d:uud:uu

¹ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ndêndê ngê a tóó, u kwo nmî ch:anê dniye, nmî dono yintómu u kuwó u ngwo kée too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmyi chóochóó y:ee tóó, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, p:uu dpodombiy:e myedmyinê dpodo. U nuu

* 11:26: Is 59:20-21 * 11:27: Jer 31:33-34 * 11:34: Is 40:13 * 11:35: Njóri 41:11 * 11:36: 1 Kódin 8:6

u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. Chóó Lémi u cháâcháâ ndêndê ngê yinté a tóó. * ² Dyámê mbêmê tpémi yi p:uu nama a mtyîmwe ngêêpî, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi a ngmêê ngê, nmyi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e myedê ngmêê ngê. Chóó Lémi u nuu u kópu dé yi d:uud:uu ngê u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Ala kópu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u kópu dé. *

³ Chóó Lémi ngê u dyépi ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o ala kópu dyuu u ngwo nmye nînê tpapê. Ala kópu a ny:ee yó. Nonî nmyi pi kmîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê nmyi chóó ntênê nmyi p:uu dmyinê nuw:o. Dpodoni knî yi p:uu Chóó Lémi ngê dpodo kalê nmyoo, yi dpodo knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi p:uu dmyinê nuw:o. * ⁴ Kêê mdoo dpodo, yi mdoo paa, ngwolo mdoo yedavyuwo. Nmî p:uughê ghi yilî a tóó, yi dpodo dpodo a tóó. * ⁵ Nmo yinté dé, Yesu Kédisu u nt:u ghi dé. K:omo tpile nmo yilî, ngmênê ngmîdi ngê pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. ⁶ Chóó Lémi ngê dpodoni u ntââ ngê pyódu nmoo, yi dpodo d:uud:uu téme. Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ngê pyódu nyoo, ye kópuni nga a kpo, pi knî ye chin:aa tpapê. * ⁷ Pi knî yi ngêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye chin:aa pi ngêêpî. Ndiye pyu ngê pyódu nyoo, ye Yesu u yoo yi lama chin:aa kîgha. ⁸ Chóó Lémi ngê dêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye pi knî ye yimi chi dêêpî. N:ii ngê pinté knî ye ndapî a yémî ngê, mtíkó ngê kîngî y:oo. Yesu u yoo yi kada pini ngê nye tóó, dpodombiy:e chi dpodo. N:ii ngê ngópuch:anê a ngêêpî too, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya, u ngwo choo ngêêpî dé.

⁹ Pi knî yi nuu ghi dmi nmyi nódo ndêndê ngê choo ya. Dono dmyinê kéké, mb:aamb:aa dmyina a ng:êênî. * ¹⁰ Nmyo Yesu u tídê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê dmyinê numo cháâcháâ. ¹¹ Chóó Lémi

p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo, u dpodo nmyi nuu u dpodo ngê choo ya, p:uu mgeemgee ngê kêê nangê t:oo. * ¹² Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi mbwámê ngê pyodo, ghê kamî nmye amyedê kê. Ló kópu dono nmye angmê pyódu, dmyina a vyîmî. Dye ghi yintómu dmyinê ngêêpê. * ¹³ Yesu u yoo vy:o n:ii u ngópu nté ndapî daachoo ya, dmyinê yeedeyeede. Pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo.

¹⁴ Yélini y:oo Yesu u l:êê dîy:o adnyi kpadakpada nmyo, yi yéli yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka mēdmyinê ngêêpê. Nyââ, yi l:êê dîy:o dmyinê ngêêpê, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a pw:oo téne. * ¹⁵ Yélini yi nuw:o dmi mb:aamb:aa, yi k:ii myedmyinê mb:aamb:aa. Yélini a mbê té, yi k:ii myedmyinê mbê. ¹⁶ Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Chaa ngê kêê nangê t:oo, k:ââ ñeñe ngê kêê nangê t:oo, lémilémi ngê kêê myenangê t:oo. Nonî nangê vyi, Nê pi ngmê. Myenangê vyi, Kópu yilî yintómu a lama a tóó. *

¹⁷ Pi ngê ló dono kópu nga ngmêdê d:uu knomomê, ntââ u ngwo kídangê vy:u. Kópuni pi knî ye mb:aamb:aa, yi kópu yidmyinê d:uud:uu dé. * ¹⁸ Pi yilî yi k:ii mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Yi kópu p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. ¹⁹ A tídê mbwó yoo. Ntââ nangê vy:u, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê pēdê vy:êê ngê. Puku yedê nmî Lémi u kópu alanté a tóó, Ntââ a chóó ana a vyîmî. * ²⁰ Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu dmyinê d:uud:uu. Ala yi kópu. N:ii m:uu choo d:uu, nté mbwaa u kwo dpî y:ee dé, yed:oo mywene u ngwo wa ghê. ²¹ Dono nmyi pwo kîngî lê, ngmênê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, dono chedê ngê u ngwo dpî pyódu yó.

13

Kada pini yoo yi cháâcháâ

¹ Dyámê pee u kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyémî dé, p:aa u kada pini yoo yi dnye dmi myedmyinê nyémî dé, mu kópu u

* **12:1:** Lóma 6:13 * **12:2:** Epeso 4:22-24; 5:17 * **12:3:** Epeso 4:7 * **12:4:** 1 Kódin 12:12 * **12:6:** 1 Kódin 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 * **12:9:** 1 Pita 1:22 * **12:11:** Kílosa 3:23; Tpyuu 3:15 * **12:12:** 1 Tes 5:16-18 * **12:14:** Mát 5:44; Luukí 23:34 * **12:16:** Pilipay 2:2-3 * **12:17:** 1 Tes 5:15 * **12:19:** Deut 32:35; 2 Tes 1:6-7

dîy:o daa yi chóó kada pini ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kada pini ngê yinë pyódu too. * ² Pini n:ii kada pini knî yi p:uu adî d:uu, Chóó Lémi p:uu amyaa d:uu. Yi pini ngê u kpadakpada chóó wa a pyw:oo. ³ N:ii knî y:oo dono adnyi d:uud:uu, kada pini knî ye adnyi nkîngê. N:ii knî y:oo mb:aamb:aa adnyi d:uud:uu, daadnyi nkîngê. Kada pini ka nkîngê u yi nga daachoo kwo knomomê, ye kópu mb:aa yichi d:uud:uu dé, u ngwo wa chaa kalê ngi. * ⁴ Kada pini Chóó Lémi p:uu a dpodo, nmyi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o. Dono kópu ngmanyi d:uu knomomê, ye u kwo chi nkîngê, mu kópu u dîy:o yi wêdêwêdê daa módó p:uu a t:a. Yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u pi mbêmê kada pini ngê u ngwo a kpadakpada too. ⁵ Nmyi kada pini knî ye dmyinë ng:aa, daa nmyi kpadakpada u mo u l:êê dîy:o, ngmênê mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê kada yinë kaa too.

⁶ Tákisi anmyi pywupwi, mu kópu u dîy:o nmyi kada pini yoo Chóó Lémi p:uu a dpodo té. ⁷ Kada pini ngê ló tákisi u pi nmye ngmêchoo tpapê, dmyinë pywupwi. Nmyi kada pini yoo yintómu mb:aamb:aa ngê dmyinë cháâcháâ dé. *

Mgîdî kuwokuwo, w:êênî yââyââ

⁸ Nmyi tp:uu dmi dmyina a kêlîkêlî, ngmênê tp:uu mu ngmidi nangê kêlî. Ala yi tp:uu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngê. * ⁹ Ló dêêpî kópu dé, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi u tpile u yi nga kîngmê kwo, yi kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. * ¹⁰ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê kópu dono yi p:uu daawa d:uu. Dêêpî kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. *

¹¹⁻¹² A tîdê mbwó yoo. Mgîdî u kópu kée tóó, wo u kópu a ngî tóó, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma a wââwââ. A pii dmyeno, namê dpî, Chóó Lémi p:uu dpodo kmêle. Chóó Lémi u dpodo ala ngwo dóó koo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî ngêêpî u wo kyedekyede mo kuughê doo a ya. Ala ngwo yi wéni nmî kéténi kîyedê d:êmê. * ¹³ Wo u kópu d:uud:uu téme, mgîdî u kópu a kuwo téme. Namê ñuknweñuknwe. N:uungmê ghéti, mbwaa ndanî tédê. Pyââ ti mââ ti ngê kêê nangê t:oo. L:êê ngê kêê nangê t:oo, ñ:ee kapî ngê kêê myenangê t:oo. * ¹⁴ A tîdê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee knî y:oo yi kópu dé yi yi dmi a kwo. Nmyi nuw:o mbwee knî yi pono namê vyápê, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ntee pini ngê pyaa dmyeno. *

14

Daa numo p:uu danê u danêmbum

¹⁻² A tîdê mbwó yoo, nmyo yintómu Yesu u yoo vy:o yéli, ngmênê ala kópu a lama kîyedê tóó, nmyi vy:o pi dyêêdî miyó a tóó, dyêêdî ngmê n:ii dé Nju tpémi, dyêêdî woni n:ii dé daa Nju tpémi. N:ii dé Nju tpémi, nté pywupwi tédê tpile tp:oo mbyuu d:uudpî pwila ngmê, myedaawa ma ngmê, mu kópu u dîy:o dpo, N:ii ngê kî tpile tp:oo dê vy:a, chóó u k:omo yâpwo ka yi tpile tp:oo u ghê dê y:oo. Dpo, Kî tpile tp:oo mbyuu wanmî ma knomomê, ye Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê wanmî pyaa dmi. A tîdê mbwó yoo, yi yéli y:oo dêêpî kópu dyuu mwo a cháâcháâ ngmê, ala kópu ye d:ud:umbiy:e doongê wa wo, Yesu ka kêlîmî mbêmê Chóó Lémi ngê yînêwa a kââdî nmo. Yélini Yesu ka dpodombiy:e a kêlîmî té, yi yéli y:oo tpile tp:oo mbyuu a pywupwi tumo, mye pîpî tumo, mu kópu u dîy:o dpo, K:omo tpile kî tpile tp:oo u ghê k:omo yâpwo ka dê y:ee ngmê, ngmênê k:omo yâpwo k:omodanê u tpile, daa yâpwo ndêndê. A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi nuw:o dmi u mo u mo dé, ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinë ya. Pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e daa kêlîmî, u l:êê dîy:o tpile

* **13:1:** Taitas 3:1 * **13:3:** 1 Pita 2:13-14 * **13:7:** Mát 22:21 * **13:8:** Mát 22:39-40 * **13:9:** Ex 20:13-17

* **13:10:** 1 Kódin 13:4-7 * **13:11-12:** Epeso 6:11 * **13:13:** Epeso 5:18 * **13:14:** Nkal 5:16 * **14:1-2:** Lóma 15:7

tp:oo mbyuu daa pîpî too, yi pini nangê mb:ii, u nuw:o nangê ngmêê. * 3 Yélini y:oo tpile tp:oo mbyuu a pîpî tumo, yélini y:oo daa pîpî tumo, numo p:uu danê ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o nmyo yintómu Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. 4 Kn:aa pini u dpodo pyu p:uu danê ngê kêê pi d:uuwodê t:oo. Yi pini chóó u kada pini a tóó, yinê dpî vyi, dpo, Kî pini ngê mb:aamb:aa ngê a dpodo, ó dono ngê a dpodo. Nmî Lémi u dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê adnyi dpodo, mu kópu u dîy:o yi dpodo tédê yinê wa ngee té. *

5 A tîdê mbwó yoo, ala myomoni kópu, kópuni p:uu nmyi nuw:o u mo u mo dé, nmyi ya nmye yinê kîngî dyênê. Nmyi vy:o ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo knî ngmê ndîi dé, wo knî m:uu tédê dé. Woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo yintómu mye ntee dé. Yi kópu p:uu nmyi chóó nmyi nuw:o u pono dmyinê vyápê. 6 Pini n:ii ka wo knî ngmê dpudu u wo dé, yi wéni knî y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngópu. N:ii knî y:oo nté dyêêdí yintómu a pîpî tumo, yi ntini yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi a kwunokwuno ngópu, yed:oo mye u cháâcháâ. N:ii knî y:oo nté woni dpî kpîpî t:oo, Chóó Lémi u l:êê dîy:o dpî kpîdí t:oo, mye kwunokwuno ngópu. 7-8 Daa nmî chóó nmo pyede, ngmênê nmî Lémi u nuw:o pono nmo vyápê té. Daa nmî chóó nmo pwopwo té, ngmênê nmî Lémi u kópu mbêmê nmo pwopwo té. K:omo tpile anmî ya ó anmî pw:oo dmi, ngmênê nmî Lémi p:uu nmo pyede. * 9 Yesu Kédisu pwene, mêtê pii wo, mu kópu u dîy:o yélini yi ghê dmi a t:a, yi kada pini ngê choo ya, yélini pw:oo dniye, yi kada pini ngê myechoo ya. 10 Lukwe dîy:o yi kópu knî yi l:êê dîy:o numo p:uu nmye danê nyédi? Nmo yintómu Chóó Lémi ngîma wanm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo. * 11 Nmî Lémi puku yedê alanté kpaa wo, apê,

Ndêndê ngê n:aa tóó, pi yilî yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame a ka wa ghê dmi,

Ala kópu wa vyi ngmê,

Nmî yâpwo njini kî ndêndê ngê vyîlo.

12 A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ka nmî chóó nmî kakê mêtê dmi anm:uu chámê té. *

Daa pi lvêêdîlvêêdí u danêmbum

13 Numo p:uu danê mwo yé koo. Nmyi tîdê mbwó knî yi kada lvêê kpî té nangmê yé. 14 Nmî Lémi Yesu u kópu ngê nê w:ee ngê, nê, Nté yintómu mb:aamb:aa dé. Pini n:ii ka nté knî ngmê kwódu yé u nté dé, yi pini ngê yi ntini knî d:uudpî ma té, mu kópu u dîy:o u kwo ndêndê ngê tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi. Yi ntini u ngópu ngmanyi ma knomomê, yi pini ngê wamyé ma knomomê, nonî awo, Ngmêdí kn:aadi, ala ntini mêtê ma, Chóó Lémi ngê wa kpîpî nê. * 15 Mwó yi ntini p:uu anyinê lvêêdí, ye u nuu ghi nódó daadí ya. Pini n:ii u l:êê dîy:o Yesu Kédisu pwene, ntini n:ii nye pîpî, yi ntini ngê yi pini kîdangê lvêêdí. * 16 K:omo tpile nté yintómu nmye mb:aamb:aa dé, ngmênê yi ntini kn:ââ ngê kîdangê pyaa dmi, pi yoo nmyi p:uu u nkwo adnyen:aa danê. 17 Chóó Lémi u yoo vy:o, kmaapî daa ndîi kópu, mbwaa ndanî myedaa ndîi kópu. Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a d:uud:uu té, yi kópu yi ndîi kópu dé. Nmî dyâape a pwapî too, Chóó Lémi u k:ii nmî ya mb:aamb:aa ngê a pyépi, w:aa mbêmê nmînê pyw:êmî ngê. 18 Yesu Kédisu u yoo vy:o pini n:ii ngê u mbwó daawa a lvêêdí, yi pini Chóó Lémi ka mb:aa, pi knî ye mye pi mb:aa.

19 Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê a ya, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. * 20 Kópuni Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a d:uud:uu, nté ngê yi kópu nmye kîngî dyênê. Kwódu yé u nté daa tóó, u ntââ wanmyi ma t:oo, ngmênê ntini n:ii ngê pi wa a lvêêdí, yi ntini kîdmyengmê ma ngmê. 21 Kópuni ngê mwó wa a lvêêdí, k:omo tpile tpile tp:oo mbyuu pîpî ó mbwaa ndanî ó ló kópu ngmê, ngmênê yi kópu kîdmyengmê d:uu ngmê. * 22 Yi kópu knî yi p:uu ntee nye nuw:o, ye Chóó Lémi k:ii dpî mbywuu d:êê ngê choo kwo. Pini n:ii u nuw:o ngmîdi, u gha mb:aamb:aa. 23 Pini n:ii nté ngmê p:uu u nuw:o miyó ngê dpî pyódu, yi ntini dpî ma knomomê, ye dono dpî d:uu, mu kópu u

* 14:4: Mát 7:1 * 14:7-8: 1 Tes 5:10; Pilipay 1:21

* 14:10: Dpodo 17:31; 2 Kódin 5:10 * 14:12: 1 Pita 4:5

* 14:14: Dpodo 10:15 * 14:15: 1 Kódin 8:11-12

* 14:19: Lóma 12:18 * 14:21: 1 Kódin 8:13

dîy:o kópuni dpî d:uu, daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu. Kópuni daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu, yi kópu dono.

15

Yoo yi wêdêwêdê kîgha u danêmbum

¹ Yélini yi k:ii Yesu ka ndêndê ngê nmo kêlîmî té, nmî pyipe yoo, n:ii dé u kwo dny-inté a kêlîmî té, yi yéli yi kwódu yiyé u kópu dé pèdê vyîmî tème. Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê. ² Nmî tîdê mbwó yoo yi mb:aamb:aa p:uu paa nuw:o kmêle, Yesu ka mb:aamb:aa ngê pîdnye kêlîmî. * ³ Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu chóó u nuw:o u pono dêpwo vyápê. Dépidi ngê Yesu komo alanté a kââ, Chóó Lémi ka kwo, Peede kópu yilî n:ii nga vyi ngópu, a pwo ghay dniye. * ⁴ Kópu yilî n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmî wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o a d:êê tumo. Ala dye ghi dono u vyîmî tédê, yi kópu knî y:oo a ngêêpî nmo. Yi kópu knî yi mbêmê nmî lama ka tóó, Yesu ngê ndêndê ngê wa ngee nmo. * ⁵ K:omo tpile ló kópu angmanmya a vyîmî, Chóó Lémi ngê yi kópu u vyîmî tédê wa ngee nmyo, nmyi nuw:o dmi amyedê l:âmo té. Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê u ngwo paa pyaa we, Yesu Kédisu u nuw:o p:uu dmyinê mbêpê. ⁶ Nmî yâpwo njini Chóó Lémi, nuw:o ngmîdi ngê dmyinê chaa kîgha, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî.

Yoo yilî yi kââdîkââdî

⁷ Yesu ngê u kede paa ntee t:ee nmyoo, numo u kede paa yinté dmyinê ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi u ngwo dny:oo chaa kîgha. ⁸ Yesu Kédisu Nju tpémi yi ngêêpî pyu ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi kn:ââ knî ye kópuni a vyi too, yi kópu u ngwo ntiye too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê u kópu yilî ndêndê ngê dê ntiye té. * ⁹ Yesu Kédisu kn:aa yéli yi l:êê dîy:o myeda loo, apê, módó yeedeyeede u l:êê dîy:o Chóó Lémi paa chaa

kalê y:e. Dépidi ngê yinté kópu puku yedê alanté a d:êê ngê, Chóó Lémi ka kwo, A Lémi, n:aa chaa kîgha ngi, l:êê dîy:o anî wéti.

Yélini daa Nju tpémi,

yi yéli y:oo a kópu dyuu wamye ny:ee ngmê.

¹⁰ Puku yedê alanté mye tóó,

Kn:aa yéli. Chóó Lémi u yoo yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya. *

¹¹ Alanté mye tóó,

Kn:aa yéli, yélini daa Nju tpémi. Chóó Lémi dpodombiy:e dmyinê chaa kîgha. *

¹² Yisaya ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Dépidi u tii nédê pi ngmêwa t:aa,

Chóó Lémi ngê u pi ndîi ngê yinê wa pyódu,

Kn:aa yéli amyedê y:enê dé,

Yi nuw:o dmi p:uu adnyi kwo. *

¹³ Chóó Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o Yesu ka nmye kêlîmî té. W:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya. Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê adî ngêêpî nmyo, ala kópu nmyi lama ndêndê ngê wa yââ, Chóó Lémi ngê daawa kéé nmo, u kwo wa a kââdî nmo. *

Ala pweepwee pee u nt:u kópu

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, a lama ka tóó, nmyo mb:aamb:aa dé, nmyo lama yéli, u ntââ wanmyi numo ndiye kîgha. ¹⁵ K:omo tpile nmyo u ntââ dé, ngmênê daa tumu noo ya, ala pweepwee pee yedê yi kópu dyuu nmye mêt:a vyîlî té, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmîdi noo, dpodonî u pi ndîi a ka ngma a kpo, kn:aa yéli yi l:êê dîy:o u dyépi ngê a pyódu noo. * ¹⁶ Kpêê yiyé pyu knî y:oo Chóó Lémi ka tpile tp:oo ntee a yémî tumo, yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi ka yinté myinê yémî té. U Ghê Dmi ngê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê u ngwo dê pyódu té. ¹⁷ Chóó Lémi u dpodo n:ii Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê n:aa dódó ngê, yi dpodo u pi ndîi ngê n:aa pyépi. ¹⁸ A chóó a pi daanî knî, ngmênê kópuni Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too, yi kópu knî

* **15:2:** Lóma 14:19; 1 Kódin 10:24 * **15:3:** Psalm 69:9

3:25-26; Psalm 18:49

* **15:10:** Deut 32:43

* **15:11:** Psalm 117:1

* **15:4:** 1 Kódin 10:11; 2 Tim 3:16-17

* **15:8:** Dpodo

* **15:12:** Is 11:10

* **15:13:** Lóma 14:17

* **15:15:** Lóma 1:5

yi mo yi p:uu nîné danê. Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu too, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kââ, yi kópu yilí Yesu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too. * 19 Nmî Mî u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilí my:aa d:uu ngê, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kaa too. Njedusalem nê yaa wo, Ilidikêm Wee u kwo nîmo diyé wo, p:aani p:aani pi knî ye Yesu Kédisu u kópu mb:aa noo tpapê. 20 Dye ghi yintómu u ya a nga dpîmo kwo, Yesu Kédisu u pi kwéli doongê ny:ee ngópu, yi nî lê, Yesu u kópu mb:aa ye ngmên:uu vyi, mu kópu u dîy:o pi kuu u dpodo p:uu dpodo u ya a nga dêpwo kwo. * 21 Kópuni puku yedê a tóó, nê, Yi kópu nî ntiye. Ala yi kópu.

Yélini y:oo u pi doongê ny:ee ngópu,

Dîyo wa ny:ee ngmê, amyedê w:ee ngmê.

*

Póól ngê Lóma paa u dy:oo u ngwo a chápwo

22-24 M:ââ yilí yi k:oo u ya a nga doo kwo, N:uu m:uu nmyo, ngmênê a dpodo al:i ndîi ngê doo ya. Yi dpodo ala wee knî yi kwo atédî chedê, ala ngwo nîné pwiyé knî, nîmo mumu nmyo. U ya a nga a kwo, Spén nî lê, moma anê m:uu nmyo, nmyi p:uu mwiyé am:aa ya, u kuwó dini ghi ngê dpî ngee nódó, Spén u ngwo anî lê. * 25-26 Ala ngwo Njedusalem mwiyé mîdî lê, Chóó Lémi u yoo dîn:aa ngee té, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yélini Másîdóniya Wee u kwo Kîdiki Wee u kwo a kwo, yi yéli y:oo yi ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu tumo, a ka a kê tumo, Njedusalem anî núw:o té, Chóó Lémi u yoo vy:o pinténi wunê wee, yi ndapî ye anî núw:o té. * 27 Yélini y:oo yi ndapî a ka a kê tumo, yi chóó noko yepê, Pinténi Njedusalem wunê pyede, paa ngee téme, ndapî knî ye ngmêpaa dy:ââ koo. Yi kópu yi chóó vyi ngópu, ngmênê Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu ye mwiyé y:ee ngópu, wod:oo kn:aa yéli y:oo dyámê u tpile mb:aa knî ngmê Nju tpémi ye u nkwo dny:oo yémî dé. 28-29 Dini ghi n:ii ngê Njedusalem anî lê, yi ndapî yintómu ye an:uu y:ee té, Lóma máádi an:uu kwolo. Yesu Kédisu

u wêdêwêdê mbêmê an:uu wêdêwêdê kalê nmyo. U kuwó dini ghi ngê Spén an:uu lê. *

30 A tîdê mbwó yoo, ndîi kópu nmye ngmênîné dmyinê. Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê nmye nîné dmyinê, u ntââ a l:êê dîy:o wanmya a ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê a nuu ghi nmyi nódó a yó, yi kópu u l:êê dîy:o nmye myenîné dmyinê, u ntââ a ngêpê wanmyinê vyîko ngmê, a l:êê dîy:o Chóó Lémi ka amy:ee dmy:ee ngmê. * 31 Ala kópu dpî dmy:ee yó, Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o daa ghê dniye, Njuda Wee u kwo, yi yéli y:oo kîngî vya nê. Ala kópu myoo dmy:ee yó, Tpileni Njedusalem anî núw:o, Yesu u yoo knî y:oo yi tpile kîngî mb:ii ngmê. 32 Chóó Lémi ngê nmî ngêpê pêdê ny:ee ngê, pêdê ngee nêne, ye y:i nmye u ngwo anê lê, w:aa u ngwo anê pyw:oo, nmyi vy:o ghê u ngwo an:uu vy:u. 33 Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê u ngwo dmyinê a ya. Ye ndîi kópu.

16

Póól u nd:uu tpapê

1 Pyópuni ngê ala pweepwee pee nmye wunê néne, u kakêmê nmye nîné chámêchámê. U pi Pipi, Yesu u yoo n:ii Sénkîdiya a pyede té, yi ngêêpî módó ngmê. 2 Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê choon:aa kwo, mu kópu u dîy:o mye Yesu u yoo vy:o pyópu ngmê. Dpodoni p:uu adî dpodo, dpî ngee yó, mu kópu u dîy:o, pi yilí doo ngêêpî, myedoo ngêêpî nê.

3 Akwila cha ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó. * 4 Yi pini cha yi k:ii Yesu Kédisu p:uu nipi nmee dpodo, y:oo dyé noo, a l:êê dîy:o pí vya dumo. A gha vy:o mwânîné kwunokwuno dê, Yesu u yoo vy:o yélini yi vy:o dpîmo dpodo, yi yéli y:oo myewunê kwunokwuno d:oo. 5 Yesu u yoo yélini yi pini cha yi ngomo k:oo wunê wó ngê, yi yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó.

A pyipe mb:aa Epánitas ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pini n:ii Yesu ka mwiyé kélîmî mbê wo, Esiya Wee u kwo. * 6 Méli ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pyópuni nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê doo dpodo. 7 Andîdonikas

* 15:18: 2 Kódin 3:5; Dpodo 19:11-12 * 15:20: 2 Kódin 10:15-16 * 15:21: Is 52:15 * 15:22-24: Dpodo 19:21

* 15:25-26: 2 Kódin 8:1-2; 9:2 * 15:28-29: Lóma 1:11 * 15:30: Kîlosa 4:3; 2 Tes 3:1-2 * 16:3: Dpodo 18:2,26

* 16:5: 1 Kódin 16:19

pini dê Njuniyas ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Nju pi n:ii dê yi k:ii mbwa k:oo nmee kwo. Pi yilí yi lama a tóó, yi pini dê Yesu u dyépi dê. Yesu u yoo vy:o ghêlî dîpî ghê wo, u ngwo a ghê knopwo.

⁸ Nmî Lémi u yoo vy:o a pyipe mb:aa ngmê, Ambîliyatus, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó. ⁹ Pini n:ii k:ii nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Udîpanus, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, a pyipe mb:aa, Stakis, a mb:aamb:aa u kwo myoo y:ee yó. ¹⁰ A mb:aamb:aa Apeles ka dpî y:ee yó, pini n:ii k:omo tpile Yesu u l:êê dîy:o dnyimo kpadakpada, ngmênê Yesu myedaa mb:ii ngê. Adistopulas p:uu yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó. ¹¹ Helodiyon ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pini n:ii Nju pi. Nasisas mupwoknî yi vy:o yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹² Nmî Lémi u dpodo módó dê, Tîdaipósa pyópu dê Tîdaipána, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, a tîdê mb:aa Pêsîs ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dpîmo dpodo. ¹³ Nmî Lémi u dpodo pyu mb:aa, Lupas, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, u pye ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni ngê tp:oo ntee pini ngê pyódu noo. * ¹⁴ Ala yéli ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, Asinkîditus ngmê, Pîlikon myomo, Hêemis pyolo, Patîdópes podo, Hêemas limo, nmî mbwó yoo yélini yi vy:o a kwo mye yi k:ii, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó. ¹⁵ Ala yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Pilolokas ngmê, Njuliya myomo, Nédiyás lémi pyolo podo, Olimbas limo, myenté Chóó Lémi u yoo yélini yi vy:o a kwo, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹⁶ Numo kóó dmyinê mgîmîmgîmî dé. Yesu u yoo ala wee u kwo yélini a kwo, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, ala kópu a ny:ee yó. Pi ngê chóó u nuw:o ghi mbêmê kîngî chámê nmyo, nmyi kêlîmî myekîngî dyênê. Pini n:ii ngê yinté kópu nmye choo d:uud:uu, yi pini dmyina a kuwokuwo. Yesu u kópu

dyuu mb:aamb:aa ngê nmyi ndê ngópu. Pini n:ii ngê u yi adî kwo, Yi kópu nî ngmêê té, yi pini mêdmyina a kuwokuwo. * ¹⁸ Pini n:ii ngê yinté kópu a d:uud:uu too, daa nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu a dpodo yédi, chóó p:uu a dpodo yédi. Yi pini ngê kópu mb:aa yilí dpî vyi, yoo k:omo ngê a chaa kîgha ngê, yélini daa nuw:o pyu yoo, dpî dóó té. * ¹⁹ Pi yintómu yi lama a tóó, Yesu p:uu kópu mb:aa dpodombiy:e nmyi mgîmî ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu. U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa d:uud:uu nmyi lama mb:aamb:aa ngê choo ya, ngmênê dono d:uud:uu nmyi lama kîngî ya. * ²⁰ K:omo tpile Setan ngê pi dódó pyu yoo nmyi vy:o wa a dy:ââ té, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi ya mb:aa u yi a kwo, wa ngee nmyo, pi dódó pyu yoo nmyi dódó ngê lîmîlîmî ngê wa dêê dmi. Nmî Lémi Yesu ngê u módó yeedeyeede ngê choo a ngêêpî nmyo. ²¹ Pini n:ii u k:ii nye dpodo mo, Timoti, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. A pyipe Nju pi pyile knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê, yi pi dmi Lusiyas ngmê, Njeson myomo, Sosipatê pyolo. *

²²⁻²³ Pini n:ii u ngomo k:oo n:aa kwo, u pi Nkayas, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ. Yesu u yoo yélini ala p:aani a pyede, Nkayas u ngomo k:oo a dapwadódó nyédi. Ala p:aani ndîi u ndapî pini n:ii ngê a y:enê, Edastas, nmî mbwó Kwótas k:ii, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

²⁴ Nê Têetiyas, Póól ngê kópuni yilí nmye dê vyi té, a chóó d:a d:êê té. A mb:aamb:aa nmye myenîné dyede.

Chóó Lémi u chaa kîgha

²⁵⁻²⁶ Chóó Lémi chaa kîgha koo. Dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. Chóó Lémi u ntââ a kópu dyuu ka nmyi kêlîmî dmi yinê pî kaa, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmyi mênê yinê myedpî kaa. Kópu ndîi n:ii Yesu ngê a d:uu ngê yi kópu ghêlî daa pyodo, tumu kópu ngê mwiyé doo a ya, m:ââ yilí yi k:oo pi knî yi lama dêpwo a ya, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo mgo vy:o dnya a y:enê, p:uu dnyimo a

* **16:13:** Mak 15:21 * **16:16:** 1 Kódin 16:20; 1 Pita 5:14 * **16:17:** Taitas 3:9-10 * **16:18:** Pilipay 3:19; 2 Pita 2:3 * **16:19:** Lóma 1:8 * **16:21:** Dpodo 16:1-2 * **16:22-23:** 1 Kódin 1:14

ngongo, u ngwo dnyimo a d:êê. Chóó Lémi u kópu mbêmê yi tumu kópu ala dini ghi ngê d:umo pywálí, u komo kapí pyu kní y:oo kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê yi kópu yiné ntiye too. Dyámê ghi yintómu yi mbêmê pi kní ye yi tumu kópu nmo tpapê, mu kópu u díy:o pi yilí yintómu Chóó Lémi ka choo kêlímî, u dnye myedny:oo nyêmî. * 27 Chóó Lémi mu ngmidi u nuw:o u ntââ yi kópu dpí d:uu, tp:oo Yesu Kédisu u l:êê díy:o chóó u ngwo u kwo a kââdí nmoo. Chaa kîgha koo, chedê ngê kîngî pyódu. Ye ndîî kópu.

Wu u dí. *

---

* 16:25-26: Kílosa 1:25-26   * 16:27: 1 Tim 1:17

1 KÓDIN

Kódin tpémi y:oo Yesu u pi ghêlî daangê ny:ee ngópu, Póól Kódin yi loo, Yesu u pi u ngwo mí ny:ee ngópu, woni knî Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye. Nju pi daa yilî Yesu u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o vyílo yi ghê dniye. Yi danêmbum puku yedê mye tóó, Dpodo 18:1-17.

U kuwó dini ghi ngê Póól Epeso doon:aa ya. (Dpodo 19) U kuwó, kópu knî ngmê ngê Yesu u yoo a dyênê too, Kódin. Yoo woni dnye pyââ ti, myenté yi kada pini knî y:oo yoo chámê ngópu. Póól ngê yi kópu yi ny:ee too, ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. Ala pweepwee pee ghêlî daangê d:êê ngê, kn:aani mwiyé ngmê d:êê ngê, ye dy:ââ ngê, ngmênê yini nmî ngópu daa tóó, l:âmo a ngee ngópu.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Nmî mbwó Sosíténi u k:ii nipi anye tóó mo. ² Yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Kódin, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Chóó Lémi ngê myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ngê nmyi dyââpe pwaa too, kamî ngê pyódu nmyoo, chóó u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Dyámê wope wope n:ii knî y:oo nmî Lémi Yesu Kédisu mye cháâcháâ ngmê, nipi yi k:ii u yoo vy:o kaa nmyoo. ³ Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuuwo.

Póól ngê Kódin tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

⁴ Dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka a kâadî nmyoo, kópu mb:aa yilî nmye wunê d:uud:uu too. * ⁵ Kópu yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, kópuni u lama a pyede, woni knî nmyi lama dpî yaa dmi, pi knî ye u nkwo nmye tpapê tumo. ⁶ Yesu Kédisu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, yi kópu nmyi vy:o ntênê dê pyaa dmi. ⁷ Nmî Mî u Ghê Dmi ngê dpodo

yilî yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u diyédiyé u ngwo nmye t:âât:ââ ngmê. ⁸ Yinê adî wêdêwêdê kîgha nmyo, u dî dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé. Yi ngwo nmyi kóté kîgha têdê dyââpe nmyi p:uu daangmêwa a pyw:oo. * ⁹ Chóó Lémi ngê ntênê daawa dóó nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Tp:oo nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê yinê a pyódu nmyoo. *

Póól ngê u ngwo yepê, Modo numo kâadî tóó

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê moo pyódu yó, nmyi kópu dyuu ngmidi ngê myoo pyódu yó. Modo numo kâadî tóó. Maa mu ngmidi yidmyinê kîgha, dpodo mu ngmidi p:uu dmyinê dpodo. * ¹¹ A tîdê mbwó yoo, a lama ayimî tóó, noko dnyinté nmyinê pyede. Klowe u yoo knî y:oo yuu a ka kímîné y:ee ngópu, a ka pè, Noko dnyinté wunê pyede. * ¹² Nmyi vy:o knî ngmê ala kópu nmye tpapê ngmê, nmyimo, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Pita p:uu nmeen:aa ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Wu yéli yi pi dmi têdê dé, Yesu Kédisu mu ngmidi vyílo yino cháâcháâ. ¹³ A tîdê mbwó yoo, yinté daadî ya. Lukwe dîy:o Yesu Kédisu nmyi pepe kalê ngópu. Lukwe, nmyinê nmye Póól kîdosi nêdê nmyi l:êê dîy:o vyílo yi pwene? Kêle, nê kuu. Daa a chóó a pi mbêmê nî mbápitísîm kalê nmyoo. ¹⁴ A gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, nmyi vy:o pini daa yilî nî mbápitísîm kwólu, Kídisîpês pini dê Nkayas yi mo nî mbápitísîm kalê doo. * ¹⁵ Doo u ntââ daanmy:ee vyi ngmê, Nê ngê chóó u yoo vy:o kaa nmoo. ¹⁶ (Ó, myenté, Stepanas mupwoknî a nuwo dê kuwo dmi, mbápitísîm a chóó ye my:aa y:ângo, ngmênê a lama daa tóó, apê, Pi m:uu nî mbápitísîm kwólu.) * ¹⁷ Daa yoo yi mbápitísîm kîgha u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê

* **1:4:** Kílosa 1:3-4 * **1:8:** Pilipay 1:6; 1 Tes 3:13 * **1:9:** 1 Njon 1:3 * **1:10:** Pilipay 2:2 * **1:11:** Dpodo 18:24-28; 19:1-2 * **1:14:** Dpodo 18:8 * **1:16:** 1 Kódin 16:15

a ngmidi noo, ngmênê u kópu dyuu tpaépê u l:êê dîy:o nmye a dy:ââ noo. Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê yoo yi nuw:o n:aa ngmêêpî too, ngmênê Yesu ngê kîdosi ñedê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, yi kópu vyîlo yinî tpaépê ngê, yi kópu mbêmê Yesu ka u ngwo dpî kêlîmî mbê dmi. U ya a nga daa kwo, Yi kópu tédê kópu ngê nî pyódu. *

Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi nmo u ngwo a kêma doo

¹⁸ Yélini ndê u maa p:uu a wee, Yesu ngê kîdosi ñedê kópuni d:uu ngê, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu, ngmênê yi kópu nmî nyongo, u kwo nmî kêlîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê u ngwo wunê ngêêpî nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

¹⁹ Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó, apê,

Yélini yinê ye yi nuw:o dmi ndîi,
mbodo podo ngê wanî pyódu té.

Ndiye pyu ndîi knî ye daanî ng:aa. *

²⁰ Yélini yi nuw:o dmi ndîi, yi yéli y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, dêêpî pyu knî y:oo mye kn:aadi ngópu. N:ii yoo yi lama yoo yi nuw:o ngmêêpî mb:aamb:aa ngê a tóó, yi yéli y:oo mye kn:aadi ngópu. Dyámê mbêmê yélini yi nuw:o dmi ndîi dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi mbodo podo dé, ye daa ng:aa yédi.

²¹ Chóó Lémi chóó u nuw:o u pono vyápê mbê wo, doo u ntâa ngê pyódu nmoo, pi ngê chóó u nuw:o mbêmê Chóó Lémi d:uuwodê pyw:oo. Ngmênê Chóó Lémi ngê maa komo ngmê kpêmî ngê, pi knî ye yi máádi komo u kêmakêma u l:êê dîy:o a dy:ââ nmoo. N:ii nmî kópu ka dpî kêlîmî mb:anê, Chóó Lémi ngê dpî ngee. ²² Nmyo Kîdiki tpémi nmyi ndiye pyu knî ye nmî kópu dyuu mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu, mu kópu u dîy:o nuw:o u kópu dé yinê ye ndîi kópu dé. Nju tpémi nmî kópu dyuu ka daa kêlîmî nyédi, mu kópu u dîy:o dpo, N:ii ngê mb-wudu nmî ngópu angmê chaa, u ngwo u kwo anmî kêlîmî. * ²³ P:aani p:aani Nju tpémi y:oo dpî mb:ii nmo, kn:aa yéli y:oo myoo mb:ii nmo, mu kópu u dîy:o ye nmo tpaépê ngê, yenmîmo, Yesu Kédisu kîdosi

ñedê nmî l:êê dîy:o pwene. Yi kópu p:uu Nju tpémi dpo lvêédí té, dpo, Wu pini daa vyîlo. Dpo, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, dono daawa a pyw:oo, u pi ndîi ngê wa pyódu. Yélini daa Nju tpémi, nmî kópu dyuu yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu. ²⁴ Ngmênê Chóó Lémi ngê Nju tpémi yélini dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka dpî kêlîmî mbê dmi, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ngwo dpo pyw:ee ngmê. Yélini daa Nju tpémi, Chóó Lémi ngê n:ii dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka myoo kêlîmî mbê dmi, Yesu p:uu Chóó Lémi u nuw:o ndîi u ngwo dpî m:uu ngmê. ²⁵ Chóó Lémi ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile pi knî ye mbodo podo mbodo podo u kópu yi d:uu ngê, ngmênê ndêndê ngê nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngê. K:omo tpile pi knî ye yinê ye Yesu u wêdêwêdê dêpwo ya, kîdosi ñedê u ngwo pwene, ngmênê Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mède pyidu ngê. Ló pini ngmê u ntâa yinté kópu angmê d:uu?

²⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi chóó nmyi p:uu a nuw:o mbê dmyeno. Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, ngmênê pi knî ye yinê ye, Nuw:o pyu ndîi yi vy:o yilî daa kwo, kada pini yi vy:o yilî daa kwo, yélini yi pi dmi ndîi yi vy:o yilî myedaa kwo. * ²⁷ K:omo tpile yinê ye nmyi nuw:o dmi daa ndîi dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u dîy:o yélini ye yi nuw:o dmi ndîi dé, mywene ye paa ghê we. K:omo tpile yinê ye kada pini nmyi vy:o daa kwo, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye mywene ye paa ghê we. ²⁸ K:omo tpile nmyi yi dmi y:e daa kwo, yinê ye nmyi pi dmi daa ndîi, yinê ye nmyo k:omo tpile dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u dîy:o yélini kada a wee, dîyo k:omo tpile ngê u nkwo paa pyaa dniye. * ²⁹ Yélini nmyi pi dmi daa ndîi, Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, kada pini yoo mb:ii too, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo daa kwo, Pi ngê chóó u pi a ngópu choo kmîmî. ³⁰ Kada pini yoo mb:ii too, ngmênê Yesu Kédisu ka a kâadî nmyoo. Yesu ngê Chóó Lémi u nuw:o ndîi nmo a kêma ngê, nmî yikî dmi

* **1:17:** 1 Kódin 2:1-2,5 * **1:18:** Lóma 1:16 * **1:19:** Is 29:14 * **1:22:** Mát 12:38; Dpodo 17:18 * **1:26:** Mát 11:25 * **1:28:** Njems 2:5

u pwo ghay wo, Chóó Lémi u momu yéli ngê pyódu nmo, dîyo kóó k:oo wa kaa nmo.

* ³¹ Yesu Kédisu ngê ngee nmo, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê mb:aamb:aa nmo pyw:ângo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni puku yedê a tóó, dpî ny:ee yó.

Pi ngmê ngê chóochóó kîngî chaa kwolo, nmî Lémi yichoo chaa kîgha. *

2

Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmyi kêlîmî mbê dniye

¹ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmye noon:aa tpaépê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa tpaépê dé. * ² Alanté nî nuw:o mbê wo, nê, Kódin tpémi ye kópu yilí yi p:uu daanî danê, ngmênê kópuni ndîi kópu ngê a tóó, yi kópu ye n:aa tpaépê. Nê, Yesu Kédisu mu ngmîdi p:uu ye n:aa danê, nmyenê, Kîdosi nêdê t:ee ngópu, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. * ³ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, noo mywenemywene, myenoo nkîngê. ⁴ Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêépî nê, u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa danê, mbwudu nmyi ngópu noo chapî dé, * ⁵ mu kópu u dîy:o daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno.

Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu

⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye mwiyé noon:aa danê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê nuw:o ndîi u kópu dyuu ngma kwo, n:ii pi ngmê knî ye nmo tpaépê ngê. Yesu u yoo vy:o yéli, n:ii knî y:oo Yesu p:uu kópu dé mb:aamb:aa ngê dpo w:ee t:oo, yélini yi l:êê ghi dmi mye mb:aamb:aa dé, yi yéli ye yi mo yi kópu dyuu nmo tpaépê ngê. Yi kópu dyuu, daa dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu, myedaa kada pini yoo yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu. Yi kada pini yoo dîyo

kuwó wa a ghê dmi. ⁷ Ngmênê kêle, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u tumu kópu dyuu vyîlo yinmo tpaépê ngê. Chóó Lémi ngê dyámê pé ghêlî daa l:âmo ngê, yi kópu dyuu u ngwo a ngmo ngê, pi knî yi lama daa pyede. Vyîlo yi kópu dyuu mbêmê wa ngee nmo, chóó ntee a tóó, yinté pini ngê wa pyódu nmo.

* ⁸ Dyámê mbêmê kada pini yoo yi lama yi kópu dyuu dêpwongmê ya. Yi kópu dyuu yi lama wodoo kwo, ye nmî Lémi ndêndê kîdosi nêdê daapî t:ee ngópu. * ⁹ Doo u ntâa yi kópu daapêdê w:ee ngópu, mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Chóó Lémi ngê kópuni nuw:o kwólu, apê,

Yélini yi nódo a nuu ghi a tóó,

yi kópu y:e wanî d:uu,

yi kópu pi ngê doongê módu,

pi ngê doongê nyongo,

pi ngê myedoongê nuw:o kwólu. *

¹⁰ Ngmênê nmo vyîlo dé, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mbêmê yi tumu kópu dyuu nmo yinê a pywálî ngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi tumu kópu yilí yintómu yinê dpo pyw:ee té, Chóó Lémi u tumu kópu ndîi dé yinê myedo pyw:ee té. ¹¹ Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Pi u tumu kópu dé kn:aa pini u lama daa ya nyédi, chóó u nuw:o k:oo a ya nyédi. Chóó Lémi mye yinté, u tumu kópu ndîi dé chóó u Ghê Dmi u lama a pyede. ¹² Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê ala kópu dyuu nmo pyw:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, mu kópu u dîy:o kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu too, yi kópu dé nmî lama ntênê dny:oo ya. * ¹³ Kópuni nmo tpaépê too, daa nuw:o pyu ndîi knî yi vy:o nmî ndê too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî lama yinê a kalê too. Yélini yi mênê yi Ghéni Dmi mye tóó, yi kópu dyuu ye nmo tpaépê too, ye myeno tpiyé too. ¹⁴ Ngmênê yélini yi mênê yi Ghéni Dmi daa tóó, doo u ntâa yi Ghéni Dmi u kópu dyuu d:uudpo pyw:ee ngmê, mu kópu u dîy:o d:ud:umbiy:e d:uudwôdê w:ee t:oo, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yélini yi mênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a tóó, u kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, kn:aa yéli y:oo d:uudpî ny:ee t:oo. *

* **1:30:** 2 Kódin 5:21

* **1:31:** Jer 9:24; 2 Kódin 10:17

* **2:1:** 1 Kódin 1:17

* **2:2:** Nkal 6:14

* **2:4:** 1 Tes 1:5

* **2:7:** Kîlosa 1:26

* **2:8:** Luukí 23:34; Dpodo 13:27

* **2:9:** Is 64:4

* **2:12:** Njon 16:13

* **2:14:** 1 Kódin

15 N:ii u mênê yi Ghéni Dmi a tóó, u ntââ kópu yilí yintómu dpî mya té, myedo w:ee té, ngmênê yi pini kuwa yéli y:oo d:uuwodê w:ee ngmê, u gha myed:uudpî m:uu ngmê.

16 Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:uu ngmê u ntââ, nmî Lémi u nuw:o wa m:uu?

N:uu ngmê u ntââ, nmî Lémi wa dêêpî kê?

Ngmênê nmî mênê nmî Lémi u Ghê Dmi a tóó, Yesu Kédisu u nuw:o nmî mênê mye tóó. *

3

Kódin tpémi mwiyé ntee dnya a ya

1 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, k:omo tpile Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê doo ya, ngmênê na a ka nmyi mênê dêpwo ya. Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu nmye dpî vyi too. Yesu Kédisu u yoo vy:o tpómu ntee tpile ngê nmyee ya. * 2 Pyââ ngê tpómu ka ngmo ntee a yémî ngê, yinté noo ndiye kîgha nmyo, nté wêdêwêdê nmye dêp:a kpo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ daap:ee ma ngópu. Ala ngwo nmyo dp:ee u ntââ dé, 3 mu kópu u dîy:o nmyi chóó nmyi p:uu nmye nuw:o nyédi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dnyinté nmye vyápê nyédi. Yi kópu nmye kîd:a d:êê, mu kópu u dîy:o nipi ya nmyi lama dnyinté a tóó, u yi nmye a kwo, Yoo nmî chaa. Lukwe dîy:o kn:aa yéli yi maa p:uu dmye ghê dmi. 4 Lukwe dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi l:êê ghi dmi nmye d:uud:uu t:oo, ngmê knî y:oo apu, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyîlo yi ndêndê kópu dyuu, ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyîlo yi ndêndê kópu dyuu.

Chóó Lémi p:uu dpodo pyu yoo

5 A tîdê mbwó yoo, Apolosa k:ii nyi pi dê yi mbêmê lukwe dîy:o nmyi yoo dmyenê chaa ngmê. D:ii kada pini ndîi dê. Nye Chóó Lémi u dpodo pyu dê. Nyi dpodo mbêmê Yesu u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye. Dpodoni dê yi p:uu Chóó Lémi ngê a kaa nyópu, vyîlo yi dpodo dê y:e dódó doo. 6 Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê. Yâpwo tédê n:uu kpêmî ngê, nté woo n:uu kââ,

Apolosa yi doon:aa ngolo, ngmênê Chóó Lémi ngê nt:u yinê t:ângo. * 7 N:ii ngê nté woo dpî kââ, u pi tédê, n:ii ngê dpî ngolo, u pi mye tédê. Chóó Lémi mu ngmîdi u pi ndîi, mu kópu u dîy:o nt:u yinê dpî t:oo. 8 N:ii ngê nté woo dpî kââ, n:ii ngê dpî ngolo, yi pi dê wontoo wontoo, pi mu ngmîdi p:uu a dpodo nódó. N:ii mb:aamb:aa ngê adî dpodo, yâpwo tédê chóó ngê mb:aamb:aa ngê wa pwila, n:ii dnyinté adî dpodo, dnyinté wa pwila. 9 Chóó Lémi p:uu Apolosa k:ii nipi nye dpodo mo.

Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê, myenté u ngomo kamî. * 10 Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu noo, ngomo km:ee mwiyé n:uu chó, sîment yi u nkwo nî ndê ngê, ngmênê ala ngwo nmyi kada pini yoo yi ngomo pywuu p:uu mé dpodo té. N:ii yi ngomo p:uu adî dpodo, nuw:o mbêmê choo dpodo. 11 Doo u ntââ pi ngmê ngê ngomo kn:ââ daamuwa a t:oo. Yesu Kédisu mbêmê nmyi ngomo a kwo. * 12 Yélini yi ngomo p:uu a dpodo nyédi, tpileni ngê a dpodo nyédi, yi tpile u mo u mo dé. Woni knî y:oo chéêpî dpo ngî t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo nkéli chéêpî pee dpo ngî t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo silîpê nkól p:uu a t:emî dumo. Woni knî y:oo yimbwi dpo kp:anê t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo yi yââ ó kâmo yââ p:uu dpî t:ee t:oo. 13 Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê pi yintómu yi dpodo tédê dmi wa m:uu té. Yi wéni ngê ndyuw:e wa nyow:a, yi dpodo tédê dmi u ngwo wa d:uu té. * 14 Pini n:ii u dpodo tédê ghi wêdêwêdê, doo u ntââ ndê ngê daawa ma, yi pini ngê u dpodo u pywuu wa ngee. 15 Ngmênê pini n:ii u dpodo tédê ghi ndê ngê wa ma, u dpodo u pywuu daawa a ngee. Tpileni l:âmo ngê, mwo p:aa ngê wa pyódu, ndê ngê wa ma, ngmênê yi pini ngê chóó u ghê l:âmo daawa ngee, ndê dóó u mênê wa a pwii.

16 A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o Chóó Lémi u ngomo nmyi chaa ngópu. Mumdo nmyi lama daa tóó, nmyo Chóó Lémi u ngomo, u yâpwo ghi nmyi mênê a tóó, u Ghê Dmi nmyi mênê mye tóó? * 17 N:ii ngê Chóó

* 2:16: Is 40:13 * 3:1: Hipilu 5:12-13 * 3:6: Dpodo 18:4,27-28 * 3:9: Epeso 2:20-22 * 3:11: 1 Pita 2:4-6

* 3:13: 1 Kódin 4:5; 2 Tes 1:7-10 * 3:16: 1 Kódin 6:19

Lémi u ngomo wa dyênê, Chóó Lémi ngê u nkwo wa dyênê. Chóó Lémi u ngomo k:oo u yâpwo ghi a tóó, dono y:i daa ya yédi. Nmyo mye ntee dé, nmyo u ngomo ghi dé, dono nmyi mênê kîngmê ya.

¹⁸ Nmyi nuw:o knî y:oo kîngê dóó nmyo. Nmyi vy:o pini n:iî ngê dpo, Nê pi ngmê, dyámê mbêmê tpémi yi vy:o a nuw:o ndîi ngê dê pyódu, yi pini ngê yi kópu dpî kée ngê, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu dé pêdê pyw:ee téne. K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi ye yi pini mbodo podo ngê wa pyódu, ngmênê Chóó Lémi ka u nuw:o ndîi ngê wa pyódu. ¹⁹ Mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o ndîi u kópu dé Chóó Lémi ka mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:iî dé yi nuw:o ndîi dé, dpo, Yoo nmî dóó té,

yi yéli dpî dêê dmi, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî dóó té. *

²⁰ Yinté kópu m:uu puku yedê mye tóó,
Nmî Lémi u lama a tóó,
yélini yi nuw:o dmi ndîi,
dnyinté a nuw:o nyédi. *

²¹ Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yi pi dmi mbêmê nmyi chóóchóó namê chaa kîgha nmyo. Nangé vyi, Nê wu pini u yoo vy:o pini ngmê, mu kópu u dîy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yintómu nmyi p:uu a dpodo nyédi. Chóó Lémi ngê kópu yilî yintómu nmye a kpo. ²² Nê, Apolosa pini dê Pita yi k:iî nmyi ndiye kîgha pyu ngê nmo pyede. Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, dyámê pè nmye a kpo, ghê pini dê pwopwo nmyi p:uu a dpodo mo. Kópuni ala ngwo a dpodo té, nmyi p:uu a dpodo té, mu dini ghi ngê u kópu dé nmyi p:uu amyidnyi dpodo. ²³ Myenté Yesu Kédisu p:uu nmyo dpodo té, nmyo u yoo, Yesu Kédisu Chóó Lémi p:uu a dpodo, chóó Tp:oo.

4

Yesu Kédisu u dyépi yoo

¹ Apolosa u k:iî ala kópu nyi p:uu dmyinê tpapê, apii, Yesu Kédisu p:uu a dpodo mo, Chóó Lémi u tumu kópu dyuu y:oo a

y:eñey:eñe ngmê. ² Dpodo pyu ngê kn:aa yéli yi dnye dmi d:uudpî ny:oo, u lémi mu ngmîdi u dnye vyîlo yichoo nyêmî. ³ Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni a p:uu anmyi vyi t:oo, a ka tédê kópu dé. Kópuni kn:aa pini ngê a p:uu dpî vyi, a ka mye tédê kópu. A chóó a dpodo p:uu kópu myedîni tpapê ngê. ⁴ A dpodo tédê kópu d:ooongmê kn:aadi ngê, ngmênê a chóó daanî vyi, Dyâape a p:uu daa t:a. Pini n:iî ngê nmî gha dmi dpo m:uu té, yi kópu a ka yinê wa vyi. ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o pi u pi ghêlî k:iî nangmê dyênê. Nmî Lémi dini ghi n:iî ngê wa a diyé, tumu kópuni mgîdî vy:o a pyede, w:êênî wa yé té, kópuni knî yi l:êê dîy:o yoo p:uu a dpodo nyédi, amyedê pywâlî té. Yi ngwo Chóó Lémi ngê u dpodo pyu yoo ntênê wa chaa kalê té.

⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi l:êê dîy:o Apolosa k:iî dyimê pywuu ngê nmye d:a pyódu nyo, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu ngmê u nt:u kópu pêdê w:ee yó. Yi dêêpî kópu ala, Puku yedê kópu knî yi mbêmê dmyinê paa, u nt:u kópu alanté, Pi ngê pi ngmê u pi kîngî kmî, kn:aa pini u pi kîngî dyênê. ⁷ N:iî ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ala kópu u kwo nîné tpapê, Kî pini, n:uu ngê kada pini ngê pyódu nyoo? Kópuni u l:êê dîy:o kada pini ngê nyi pyodo, Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too, apii? Nyi kuu, ngmênê Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too. Lukwe dîy:o ñyóóchóó nye chaa kîgha ngê.

⁸ A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o nmyinê nmye kópu yilî yintómu yi ntââ mbêmê nmye pyede. Lukwe dîy:o nmyinê nmye ndáápi ntee pini ngê nmyi pyaa dniye. Lukwe dîy:o nmyinê nmye king ntee pini ngê nmye pyede. Yinté dpîno pyede. King ngê ntênê w:iî pyede, ye king ngê myepîdmyi pyódu nmo. * ⁹ K:omo tpile nmo Chóó Lémi u dyépi yoo, ngmênê na a ka Chóó Lémi ngê kuwó pini ngê mède pyódu nmoo. Na a ka vyîda ntee pini ngê pyódu nmoo, pi yintómu yi ngîma, enjel yoo mye yi ngîma, nmî vye tédê dy:ââ nmoo.

¹⁰ Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi knî ye mbodo podo mbodo podo u yoo ngê nmî pyaa dniye, ngmênê nmyinê nmye Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dmi ndîi ngê dê pyódu té. Nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu dp:ee

* 3:19: Njôpi 5:13 * 3:20: Psalm 94:11 * 4:8: Tpyuu 3:17,21

nuw:o nyédi, ngmênê nmyinê nmye nmyi wêdêwêdê ndîî. Kuwa yéli y:oo nmî pi dmi a dyede tumo, lukwe dîy:o nmyi pi dmi a kmîmî tumo. ¹¹ Dye ghi yintómu dono ngê nmo pyede. Nmo dómudómu nyédi, nmo mbwaambwaa nyédi, nmî kpîdí dpo chaa dmi, kuwa yéli y:oo a kpakakpaka nmoo, p:aani p:aani nmo lêpî nyédi. * ¹² Pi knî ye ndapî dpîno dmyinê ngê, nmî nté ndapî yi p:uu nmî chóó nmo dpodo nyédi. N:ii knî nmî p:uu a peede tpapê nyédi, yi l:êê dîy:o nmîno ngêpê nyédi. Dini ghi n:ii ngê a kpakakpaka nmoo, nmîno vyîmî ngê. * ¹³ N:ii knî y:oo nmî pi dmi a dyede ngópu, nmo kwunokwuno too, u yi nmo a kwo yédi, nmîmo, Yi nuw:o dmi nmî ngmêê. Dyámê mbêmê tpémi ye, yinê ye nmo nté dîné péé dono, nmî p:uu a danê nyédi, dpo, Yi tuu dmi a kwo.

¹⁴ Daa nmyi mywenemywene kîgha u l:êê dîy:o yi kópu d:a d:êê té, ngmênê u ya a nga a kwo, nîmo, Nmyi nuw:o dmi nê wáti té. Mu kópu u dîy:o nmyo a tp:ee ntee yéli. ¹⁵ K:omo tpîle pi yono yono yono y:a knî y:oo Yesu Kédisu u pi mbêmê adnyi ndiye kîgha nmyo, ngmênê nê mu ngmîdi nmyi mî, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi y:i a chóó nmyi nuw:o n:uu kwólu. ¹⁶ U l:êê dîy:o, u ya a nga a kwo, A p:uu dmyina a mtyîmwe ngêêpî. * ¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o Timoti a kada kîné kââ, daa kêmakêma nmyimo mumu ngmê. Yi pini a tp:ee ntee pini, u nuu ghi ndêndê ngê a nódo a tóó. Daa pi dódó pyu, nmî Lémi p:uu nipi nye dpodo mo. Yesu Kédisu u yoo yi l:êê ghi dmi nmye amî vyîlî té, kópuni dyuu Yesu u yoo knî ye p:aani p:aani nîmo tpapê too, nmye amyimî vyîlî té. *

¹⁸ Nmyi vy:o pi knî ngmê dê mbodo ndîî mbodo ndîî mbê dmi, apu, Nê ngê mēdaamî m:uu nmo. ¹⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê a maa daawa a nkoko knomomê, ye lîmîlîmî ngê anmy:uu m:uu nê. Mbodo ndîî mbodo ndîî u yoo yi ngwo an:uu m:uu té, nê, Mumdoo Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê a dpodo té, ó yi chóó yi kópu dyuu ye tpapê tumo. ²⁰ Chóó Lémi kóó k:oo yoo daa kópu dyuu mbêmê dpî ghê dmi, ngmênê chóó u

wêdêwêdê mbêmê dpî ghê dmi. * ²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi angênté? Dpodom-biy:e nmye wan:uu mbwólu, ó nmyi kópu dmi a kada am:ii l:âmo t:oo, ye mb:aamb:aa ngê u ngwo nmye p:aa t:aa.

5

Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê Yesu u pi kîngî dyênê

Mátiyu 18:15-17

¹ A tp:ee yoo, kópu nmyi p:uu mukîdí ny:oo. Nmyi vy:o pini ngmê ngê pyââ ti u kópu ndîî ngmê d:uu ngê. Yintoo kópu mgîdí u yoo knî y:oo doongmê d:uu ngópu. Lukwe dîy:o Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê yi kópu d:uu ngê. Lukwe dîy:o u mî u kpâm kuwó pyââni t:âmo ngê. Apuu! ² Lukwe dîy:o u kwo dpîp:e kwódu ngópu. Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîî mbodo ndîî té. U mywene nmye wo ghê wo, nmyi yoo kuwa w:ee kaa ngópu. ³ K:omo tpîle nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A nuw:o k:oo yi pini wunê kîdí kóté kwolo. ⁴ Nipi dpo wó yó, a nuw:o nmyi vy:o adîn:aa kwo, nmî Lémi Yesu u wêdêwêdê mbêmê yi pini kuwa anmî kââ. * ⁵ Setan kóó k:oo anmî kââ, yi pini too pee yinê paa dyênê ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, yi pini u ghê dmi mēpaa ngee ngê.

⁶ Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîî mbodo ndîî té. Nmyi lama ka tóó, yis knî tp:oo daa ndîî anyinê ngî, kpo ndîî u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Dononi nmyi mênê a tóó, mye yinté, wa k:aa. ⁷ Yi dono a ngî tóó, dny:ii dy:ee tóó, yed:oo mb:aamb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yesu ngê kamî ngê ntee a pyódu nmyoo, yinté am:ii pyaa dmi. Nmyi lama ka tóó, nmo Nju tpémi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u dye ghi ngê, nmî ngomo knî yi k:oo yis daa ya yédi, nmo kéké ngê, mbîdédi pywápê ngmê wop nmo pîpî ngê. Nmî kn:ââ knî y:oo sipi tp:oo ntee a vya tumo, Chóó Lémi ngê yi tp:ee mââ kaa a w:êê too, daa vya too, Yesu Kédisu yinté mye pwene, ndê ka w:êê nmoo. * ⁸ Yesu u yoo

* **4:11:** 2 Kódin 11:23-27 * **4:12:** Dpodo 18:3; Luukí 6:28 * **4:16:** Pilipay 3:17 * **4:17:** Pilipay 2:22 * **4:20:** 1 Kódin 2:4 * **5:4:** 1 Tim 1:20 * **5:7:** Ex 12:21; Njon 1:29; 1 Pita 1:19

vy:o nmyi k:ii nipi nmo wee, yis ntee dono nmî mênê kîngmê ya, pi dódó nmî mênê kîngê ya, dyââpe nmî p:uu myekîngmê ya.
*

⁹ Pweepwee pee n:ii mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, munmyenê, Pyââ ti pyu yoo yi k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. ¹⁰ Daa kuwa yéli yi p:uu nmye noo a danêmbum, yélini a pyââ ti nyédi, a núknweñuknwe nyédi, a kpaa nyédi, yélini kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi. Yinté yéli p:aa yintómu a pyede. Doo u ntââ daanmyinê kuwo t:oo. ¹¹ Daa kuwa yéli yi p:uu noo a danêmbum, ngmênê Yesu u yoo vy:o yéli yi p:uu noo a danêmbum. Nmyi vy:o pini ngmê ngê yinté kópu ngmadí d:uud:uu, adî pyââ ti, adî núknweñuknwe, kn:aa yâpwo knî ye adî ngêpê, yoo yi pi dmi adî dyede dé, nté ndapî yi mb:aami ngê adî ya ó ndee pyu ndîî ngê adî ya, yinté pini u k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. *

¹²⁻¹³ Doo u ntââ kuwa yéli daanmo kée té, Chóó Lémi ngê yinê wa kóté kalê té. Ngmênê yinté dono nmyi vy:o n:ii ngê choo d:uud:uu, dmyinê kóté kîgha, nmyi yoo kuwa dmyinê kapî. Yinté kópu puku yede mye tóó,

Pi dono nmyi yoo kuwa dmyinê kapî.

6

Numo kóté kîgha u danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o pini miyó dnyinté a ya nódó, lukwe díy:o kóté y:enê pyu ka dpî lee knî, kuwa. Lukwe díy:o mywene y:e d:uud:uu ghê. Yinté kópu nmyi chóó p:ee dmyinê l:âmol:âmo dé. ² Angênté, nmyi lama daa tóó Chóó Lémi u yoo knî y:oo dyámê mbêmê tpémi yintómu y:oo wa kóté kalê t:oo. Mumdoos dp:ee ntââ dé, yinté kópu tédê nmyi chóó daanmyi l:âmol:âmo? ³ Lukwe, nmyi lama myedaa tóó, mu dini ghi ngê enjel yoo amy:oon:aa chámê té. Lukwe díy:o nmyi chóó nmyi kópu dyuu daanmyi l:âmol:âmo dé. ⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu nmyi vy:o dpî pyódu, lukwe díy:o kóté y:enê pyu knî ye kuwa nmye lêpî nyédi. ⁵ Mywene nmye choo kwo. Mumdoos

nuw:o pyu nmyi vy:o daangma a kwo, pini n:ii u ntââ yinté kópu dpî l:âmo? ⁶ Lukwe díy:o pi ngmê ngê u mbwó kóté tédê dpî núw:o, kuwa pini ngê dp:uu kóté kalê dê.

⁷ Ndêndê ngê nmye kn:aadikn:aadi ngópu. Lukwe díy:o nmye numo kóté kîgha nyédi. Lukwe díy:o yi kópu knî dênmyinê vyîmî tumo. Nmyi mbwó ngmê adî mtíkó knomomê, nangê kóté kwolo, dmyina a vyîmî. * ⁸ Lukwe díy:o numo p:uu nmye dono nyédi. Lukwe díy:o nmyi chóó nmyi tîdê mbwó yoo yi tpile nmye t:âmot:âmo tumo. ⁹ Mumdoos nmyi lama daa tóó, pi dono yoo Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi. Pi knî y:oo kîngê dóó nmyo. Yélini a pyââ ti nyédi, kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi, pi u kuwó a pyuwópyuwó nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo daangmamî ghê. * ¹⁰ Kpáápi yoo, núknwe yoo, ndee pyu ndîî yoo, pi u pi dyede pyu yoo, ó nté ndapî yi mb:aami yoo, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo myedaangmamî ghê. ¹¹ Knî ngmê yinté kînmyee a ya, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmyi dono kî chedê too, nmî Mí u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi ngmópu, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmyoo. *

Pyââ ti mââ ti p:uu kópu

¹² Nmî Lémi Yesu ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê kamî ngê pyódu nmoo. U l:êê díy:o kópu yilí yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilí knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilí yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu ngmê nmyi kada kîngê ghê. Yesu Kédisu nmyi kada vyîlo yichoo kwo. ¹³ Nté nmî núknî yi mênê dpî lê, yi l:êê díy:o a tóó, nté u l:êê díy:o nmî núknî a pyede, ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê miyó dê wa dyênê dê. Pyââ ti mââ ti daa yinté kópu dê. Nmî Lémi ngê daa pyââ ti mââ ti yi l:êê díy:o a l:âmo nmoo, chóó u l:êê díy:o a l:âmo nmoo, nmî l:êê díy:o mye pwene. * ¹⁴ Chóó Lémi ngê nmî Lémi kpêênî mêtê pyidu ngê, u wêdêwêdê mbêmê yinté amyedê pyidu nmo. *

* **5:8:** Ex 12:15
5:5; Tpyuu 22:15

* **5:11:** 2 Tes 3:6; Taitas 3:10; 2 Njon 1:10-11
* **6:11:** Taitas 3:3-7

* **6:13:** 1 Tes 4:3-5

* **6:7:** Mát 5:39-40; 1 Tes 5:15
* **6:14:** Lóma 8:11; 2 Kódin 4:14

* **6:9:** Epeso

15 Mumdoo nmyi lama daa tóó, nmyo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé. Lukwe, pi ngmê ngê Yesu u mbyuu pee ngmê téli pyââ u k:ii ngmidi ngê wa pyódu? Apuu! Doo u ntââ. *

16 Mumdoo nmyi lama daa tóó, n:ii téli pyââ ka dpî lê, u k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî. Yi kópu puku yedê mye tóó. * 17 N:ii nmî Lémi k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî, yi nuw:o dê ngmidi ngê dpî pyaa knî.

18 Pyââ ti mââ ti vy:o a pwii dmyeno. Kn:aa dono ngmanyi d:uu, ye kn:aa pini ngmanyi dyênê, ngmênê wanmyi pyââ ti, ye nmyi chóochóó wanmyi dyênê t:oo.

19 Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó a pyede, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi yi mênê a kwo. Ghéni Dmi n:ii Chóó Lémi ngê nmye a kpo, nmyo u yâpwo ghi. * 20 Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó nmyi tpile dé, Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê dpodo kîgha dé, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. *

7

Yééyéé u danêmbum

1 A tîdê mbwó yoo, pwepwee pee yedê póó n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, yi kópu knî yi p:uu nmye nîné d:êê. Yééyéé p:uu mwiyé nmye nîné d:êê. N:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi p:uu ntênê nî dpodo, u l:êê dîy:o daawa yéé, yi pini ngê kópu mb:aa dpî d:uu, 2 ngmênê yi pini pyââ ti ngê kîngê dyênê. Yi kópu u l:êê dîy:o pi yintómu dny:oo yééyéé.

3 Cha cha yi kópu ala. Pyââ u moo ka d:uudpî nganê mb:anê, mââ u kpâm ka myed:uudpî nganê mb:anê. 4 Pyââ p:uu tpile yilî daa chóó u tpile yilî, u moo u tpile yilî. Myenté, mââ p:uu tpile yilî daa chóó u tpile yilî, u kpâm u tpile yilî. 5 Numo p:uu wuwu nangê kwódu. Ngmênê, pi cha y:oo u yi y:e adî kwo, Dpodombiy:e ny:oo ngêpê, wo knî ngmê yi k:oo, ye wuwu yi chóó noko dny:oo kwódukwódu, dpodombiy:e u ngwo dny:oo ngêpê. Yi ngêpê u wo knî dny:oon:aa lèpî, ye yi kwódu yé kópu machedê ngê u ngwo choo pyodopyodo. Setan u wépi

pwapî nmyi lama dnyinté a tóó. Kîmê dódó nmyo, pi ngê kn:aa pyópu p:uu kêê kîngmê yé.

6 Kópuni nmye d:a d:êê, nmyenê, Pi yintómu dny:oo yééyéé, daa dêêpî kópu nmye yed:a d:êê. Yi kópu u nt:u ala, n:ii ngê u yi adî kwo, Pyââ ngmênê nya, yini choo yééyéé. 7 Ngmênê nê nê, a nuw:o alanté, u ya a nga a kwo, Kwodo mgêmî yintómu nê ntee yéli ngê dny:oo ya, kîdnyingê yééyéé. Ngmênê daa pi yintómu u ntââ ngê a pyede. Chóó Lémi ngê woni yoo yééyéé u ntââ mbêmê dpo pyódu té, woni yoo yi mo ya u ntââ mbêmê dpo pyódu té.

8 Kwodo mgêmî yoo, kuknwe yoo, ala kópu nmye nîné tpapê. Ntee n:aa tóó, yinté myedmyinê ya. 9 Ngmênê nmyi mo ya doo u ntââ ngê nmye wa pyaa knomomê, ye dmyinê yééyéé. Pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o kîdnyingê ghiighii mbê dmi. *

10 Cha cha yoo yi dêêpî kópu m:uu ala, daa a chóó a dêêpî kópu, ngmênê nmî Lémi u dêêpî kópu. Pyââ ngê u moo kîngî kpîpî. 11 Wa kpîpî knomomê, ye kn:aa pini ngê kêê p:uu kîngê yé. Yi pyópu u moo ka mēdaawa diyé knomomê, ye u mo choo ya. Myenté, mââ ngê u kpâm kîngê kpîpî.

12 Cha cha n:ii Yesu u yoo vy:o mu ngmidi ghê wo, woni daa ghê wo, yi yéli yi p:uu nîné danê. (A chóó a dêêpî kópu yinîné tpapê, daa nmî Lémi u dêêpî kópu.) Yesu u yoo vy:o pini n:ii ghê wo, ngmênê u kpâm daa ghê wo, yi pyópu ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pini ngê u kpâm kîngê kpîpî. 13 Myenté, pyópuni Yesu u yoo vy:o ghê wo, ngmênê u moo daa ghê wo, yi pini ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pyópu ngê u moo kîngê kpîpî. 14 K:omo tpile yi pini Yesu ka daa kélîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u kpâm k:ii ngmidi ngê a ya nódó, u kpâm Yesu ka a kélîmî yédi. Myenté, k:omo tpile nmî mbwó ngmê u kpâm Yesu ka daa kélîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u moo k:ii ngmidi ngê a ya nódó, u moo Yesu ka a kélîmî yédi. Wo daa yinté, ye nmyi tp:ee

* 6:15: Lóma 12:5; 1 Kódin 12:27

* 6:16: Gen 2:24

* 6:19: 1 Kódin 3:16

* 6:20: 1 Pita 1:18-19

* 7:9: 1

dmââdîma Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê pê pyede, u nuu u yoo ngê daapîdnye kwo. ¹⁵ Ngmênê pini n:ii Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U kpâm nê kuwo, ye dpî lee we, nmî tîdê u yééyêé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Myenté, pyópuni Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U moo nê kuwo, ye dpî lee we, nmî mbwó u yééyêé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Yini dpî lee we, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê daa dnyepéli u l:êê dîy:o a ngmîdi nmyoo, u yi u ngwo a kwo, A yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. * ¹⁶ Nmî tîdê, mumdoo nyi u ntââ, moo u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? Nmî mbwó, mumdoo nyi u ntââ, ngmâm u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? *

Daa ya ngmêêpî u danêmbum

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya, dpodoni nédê nmî Lémi ngê a kaa nmyoo, yi dmyinê dpodo. P:aani p:aani Yesu u yoo knî ye yi dêêpî kópu dyuu yinté ye myinîn:aa tpapê too. ¹⁸ Nju pi n:ii Chóó Lémi ngê, Yesu u yoo vy:o dpî kââ, yi pini ngê kîngî vyi, U ya a nga daa kwo, Chóó Lémi u l:ii a p:uu choo ya. N:ii daa Nju pi, Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o dpî kââ, yi pini Nju pi ngê chóó kîngê pyódu, pi ngê Chóó Lémi u l:ii yi pini p:uu kîngî t:oo. ¹⁹ Ala ngwo Chóó Lémi u l:ii t:emî tédê kópu ngê dê pyódu, u dêêpî kópu dyuu chââchââ yi ndîi kópu. * ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya. ²¹ A mbwó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o kaa nyoo, yi ngwo pi ngmê ngê wop doo a dpodo kîgha ngi, ye p:uu chi dpodo, u nuw:onuw:o ngê kêê kîdangê t:oo. Ngmênê n:ii ngê wop a dpodo kîgha ngi, u yi u ngwo adî kwo, Nyi nî pw:ii, ye u kwo nangê nganê mb:anê, choo pw:iipw:ii ngi, ñyóó l:êê dîy:o anyin:aa dpodo. ²² Pini n:ii pi ngmê ngê wop a dpodo kîgha ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê dpo ngmîdi, u nuw:o nmî Lémi p:uu dpî ghê. Myenté,

ndapî p:uu dpodo pyu n:ii nmî Lémi ngê dpo ngmîdi, nmî Lémi p:uu dpodo pyu ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu p:uu wop a dpodo yédi. * ²³ Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo, yi kópu u l:êê dîy:o pi knî yi nuw:o u pono kîdmyemê vyápê. ²⁴ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mwo a ngmîdi nmyoo, u k:ii nmyinê kââdî ngópu, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya.

Kwodo mgêmî yoo yi kópu

²⁵ Kwodo mgêmî yoo yi p:uu kópu u nkwo nmye ngmênîné tpapê. Daa nmî Lémi u dêêpî kópu nmye yinînê tpapê, ngmênê yi kópu p:uu a chóó a kópu nmye ngmênîné tpapê. Doo u ntââ daanî dóó nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê a nuw:o u ntââ ngê a pyódu ngê.

²⁶ Ala dini ghi ngê dye ghi dono vy:o nmo pyede, u l:êê dîy:o pi ngê u ya kîngê ngmêê. ²⁷ N:ii u kpâm a tóó, kîngê kéé. N:ii u kpâm daa tóó, ghêlî k:ii kîngê yéé. ²⁸ Ngmênê pini n:ii dpî yéé, daa dono kópu yu d:uu, myenté pyópuni dpî yéé, mye daa dono kópu yu d:uu. Ngmênê u ya a nga daa kwo, Ala dye ghi dono vy:o dono a pyw:ee yó.

²⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê dini ghi n:ii yó, daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî nuw:o dmi dyámê u kópu knî yi p:uu kîngmê kwo. Yéé u nuw:o u kpâm p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi p:uu choo kwo. ³⁰ N:ii u pi u l:êê dîy:o a mbê, u nuw:o modo dyé ngê, nmî Lémi p:uu dpî kaa ngê. N:ii knî y:oo w:aa da pyw:ee ngmê, yi kópu mu ngmîdi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. N:ii knî y:oo yi tpile dpî pwila t:oo, yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. ³¹ Dyámê u kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo kwo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilî yintómu daa dye ghi daadîi adnyi ya, nmî Lémi ngê wa ngmêê té. *

³² U ya a nga daa kwo, Nmyi nuw:onuw:o u kópu dyuu ndîi kópu ngê nmye pyaa dniye. Pi mgêmî u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u nuw:o

* **7:15:** Lóma 12:18 * **7:16:** 1 Pita 3:1-2 * **7:19:** Lóma 2:25; Nkal 5:6 * **7:22:** Epeso 6:6; 1 Pita 2:16 * **7:31:** 1 Njon 2:17

nmî Lémi p:uu a kwo yédi, ³³ u yi u ngwo a kwo yédi, U nuu u kópu nî d:uud:uu dé. Ngmênê yéé u nuw:o miyó ngê a ya yédi. Nmî Lémi p:uu a nuw:o yédi, ngmênê dyámê u kópu knî yi p:uu mye nuw:o yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, U kpâm u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé. ³⁴ Kwodo mye yinté, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u yi u ngwo daa kwo yédi, U nuw:o kn:aa lee we, u yi u ngwo myedaa kwo yédi, U nt:u kn:aa pini ka nî y:oo. Ngmênê yepe dyámê u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo yédi, U moo u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁵ Yi kópu nmye d:a vyi té, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, Mb:aamb:aa ngê pèdmyinê ya. Yéyéyé nmye dîni kwódukwódu, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nmî Lémi mu ngmidi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo, mb:aamb:aa ngê p:uu dmyinê dpodo.

³⁶ Pini n:ii u yémî p:uu a kwo, ghêlî k:ii daawa yéé knomomê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e adîn:aa dpodo, ye yi pini ngê maa mb:aa ye kîgha ngê. Ngmênê u kuwó dini ghi ngê u nuw:o u kwo ayimênê diyé, awo, A yémî p:uu pyâawe ngê a pyodopyodo, nanê wa nya, u yi u ngwo adî kwo, Nî nya, ye dpî nya ngê, daa kópu dono ayi d:uu.

³⁷ Ngmênê yi pini ngê chóó wa vyi, Daanî yéé, a mo anî ya, pwopwo u dí, ye yinté choo ya. U lama adî ya, A nuw:o ngê daawa dóó nê. Yi pini u mo choo ya, kîngê yéé. ³⁸ A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê u yémî p:uu dpî nya, kópu mb:aa yu d:uu, n:ii u mo a ya yédi, kópu mb:aa mye d:uud:uu ngê, k:uuchêm u kópu ye d:uud:uu ngê.

Yepe yoo yi kópu

³⁹ Yepeni u moo a tóó, kn:aa pini p:uu kîngê nuw:o, ngmênê u moo wa pw:oo knomomê, ye u ntâa amê yéé. Pyópuni Yesu u yoo vy:o a kwo, kuwa pini ngê kîngî nya. *

⁴⁰ Ngmênê yi pyópu daawa yéé knomomê, ye mb:aamb:aa ngê adî ya. K:omo tpile nmyi kada pini woni yoo yi nuw:o dmi daa yinté dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê mye tóó, u l:êê díy:o yi kópu nmye d:a vyi.

8

Tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, pweepwee pee yedê póó n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, myomoni kópu p:uu nmye nîné d:êê, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu. Nmî lama ka tóó, K:omo yâpwo daa ndêndê ngê yâpwo njini, u l:êê díy:o nmî vy:o pi ngmê knî y:oo yinté tpile tp:oo mbyuu ka a pîpî tumo, yinê ye u kópu daa tóó. Ngmênê pi woni knî ye kwódu ye u kópu, yi tpile tp:oo mbyuu d:uudpî ma ngmê. A tîdê mbwó yoo, n:ii yoo yi lama yinté a tóó, apu, K:omo yâpwo daa yâpwo njini, yi yéli daadnya a mbodo ndîi mbodo ndîi, wo yéli yi pi dmi daadnya a dyede. Nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya, nmyi mbwó yoo yi pi dmi namê dyede. N:ii nódó u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi a pyede, yi gha dmi a wêdêwêdê kîgha too. ² Pini n:ii ngmênê u kwo kópu yilî yintómu u lama a pyede, yi pini dnyinté a nuw:o yédi, ³ ngmênê n:ii nódó Chóó Lémi u nuu ghi a tóó, Chóó Lémi u lama pini, kóó kuwa daamî kâa. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê kuwa pini ngmê ngê tpile tp:oo dpî vy:a, k:omo yâpwo u pi u ngwo dpî vyi, u ntâa yi tpile tp:oo mbyuu anmî ma, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó k:omo yâpwo daa yâpwo ndêndê, Chóó Lémi mu ngmidi yi yâpwo ndêndê. ⁵⁻⁶ K:omo tpile pi knî y:oo yâpwo yilî a châachâa tumo, ngmênê nmîné nmo yâpwo mu ngmidi ndêndê, Chóó Lémi. Yi pini nmî Mî, tpile yilî yintómu yinê l:âmo too, u l:êê díy:o nmo pyede. K:omo tpile yoo yi lémi yilî, a châachâa tumo, ngmênê nmî Lémi ndêndê mu ngmidi, Yesu Kédisu, pini n:ii Chóó Lémi k:ii dyámê pé l:âmo ngópu, ghê kamî nmo yinê myedê kpo. *

⁷ Ngmênê pi woni knî yi lama yi kópu dnyinté a tóó. Yesu u yoo vy:o ghêlî k:ii daa ghê dniye, m:âa yilî yi k:oo k:omo yâpwo knî ye dnyimo a ngêpê, k:omo yâpwo knî yi l:êê díy:o tpile tp:oo kpêê ngê dnyimo a yiyé dé, mbyuu dnyimo a pîpî dé. Ngmênê ala ngwo yinté ntini daa pîpî tumo. Yinê ye k:omo yâpwo u pi p:uu a t:a, apu, Chóó

* **7:39:** Lóma 7:2-3; 2 Kódin 6:14   * **8:3:** Njon 14:23   * **8:5-6:** Epeso 4:6; Njon 1:3

Lémi ka tupwótupwó ngê angmanmî pyódu. ⁸ Daa nté u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê anmî pyaa dmi. N:ii ngê yi ntini dpî kpîpî, Chóó Lémi ka dono ngê d:uudpî pyódu. Myenté, n:ii ngê yi ntini dpî ma, yi kópu mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu. ⁹ A mbwó, lama ka tóó, k:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, u l:êê dîy:o yinté ntini nye pîpî too. Nga u ntââ, ngmênê ñîdê mbwó yoo yi p:uu chi nuw:o. Pini n:ii u lama yi kópu dnyinté a tóó, nangê lvêêdí. * ¹⁰ K:omo yâpwo u ngomo k:oo kmaapî têtê nangmê nî. Yinté pini ngê y:i wa m:uu ngi, yi ntini pee my:oowa ma, ngmênê u kwo dono kópu ayi d:uu, chóochóó nmî Lémi u yoo kuwa wa ghê. ¹¹ Kópuni lama a tóó u l:êê dîy:o lukwe dîy:o m̄wó anyinê lvêêdí. Yi pini u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu pwene. ¹² Lukwe dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu anyi dono, pini n:ii u l:êê dîy:o pwene anyinê lvêêdí, m̄wó yoo yi p:uu am:ii dono, yi nuw:o dmi anyi dyênê. ¹³ Nê nê a nuw:o alanté. Ntini n:ii ngê a mbwó wa a lvêêdí, yi ntini mēdaanî ma, u dí pwopwo. U ya a nga daa kwo, A mbwó a l:êê dîy:o ngma a lvêêdí we. *

9

Kópuni dyuu yi wépi dmi Póól ngê puwâ

¹ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A l:êê dîy:o pi ngma a lvêêdí we. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. K:omo tpile u ntââ ndapî nmye p:aa dmy:ee ngê, ngmênê nmye dîp:ê dmy:ee ngê. K:omo tpile kópu yilî yi kwódu ye kópu daangma a tóó, ngmênê woni knî yi wépi dmi a chóó nî puwâ. K:omo tpile nmî Lémi Yesu a chóó a ngwolo dê y:oo nî módu, u dyépi ngê u ngwo a pyódu noo, ngmênê tpile nmye dîni dmyinê ngê. K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o a chóó nî kaa nmyoo, ngmênê tpile nmye dîni dmyinê ngê. * ² K:omo tpile pi woni knî ye yinê ye d:aa Yesu u dyépi ngmê, ngmênê nmyinê nmye nê u dyépi ngmê, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o a chóó nî kaa nmyoo. * ³ Yi kópu pi knî ye n:aa tpapê ngê, yélini y:oo a pi a dyede ngópu.

⁴ A tîdê mbwó yoo, yélini yi l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, mumdoo doo u ntââ nté mbwaa ye daanî dmyinê dê? U ntââ, ngmênê ye dîni dmyinê doo, a chóó a kêê dê y:oo n:aa dpodo yédi, ndapî u ngwo n:aa kmênêkmênê ngê. ⁵ A kpâm wo tóó, u ntââ p:aa y:eñey:eñe, yoo nye pîdnya a vuywo. Dyépi woni yoo, Pita u k:ii, nmî Lémi u mbwó yoo mye yi k:ii, yi kpâm yoo a y:eñey:eñe tumo, yoo yi ntépîná knî yi k:oo a kmaapî nyédi. ⁶ Mbanapas k:ii nyo miyó njini nyi chóó nyi kêê dê y:oo nye dpodo nódó, nyi ndapî u ngwo nye kmênêkmênê ngê, ndapî nmye dényipu dmyinê. ⁷ Mumdoo lede knî y:oo yi kaa taa kpîdí yi chóó yi ndapî ngê dpî pwila t:oo? Kêle, yi kada pini ngê yinê dpî pwila té, ye dpî y:ee té. Mumdoo n:ii ngê yâpwo têtê dpî yé, nté y:i d:uudpî ma? Kêle, y:i a kmaapî yédi. Mumdoo n:ii u sipi w:uu a kwo yédi, módó ye a vuywo yédi? Mye yinté, yélini yi vy:o n:aa dpodo yédi, u ntââ yi ntépîná knî yi k:oo anî kmaapî, ndapî ye amy:aa dmyinê. ⁸ Daa a mo dí vyi, ngmênê yinté kópu puku yedê mye tóó. ⁹ Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha, komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Mumdoo Chóó Lémi pudumakó knî yi p:uu doo a danê? * ¹⁰ Mumdoo daa nmî p:uu doo a danê? Ndêndê ngê nmî p:uu doo a d:êê. Yélini wunê n:êê nyédi, yélini wumê nté mgîpî nyédi, daa módó a dpodo nyédi. Yi lama a tóó, Kwéli nmo dpodo té, dîyo y:i anmî kmaapî. ¹¹ Nmyo a yâpwo têtê kamî, nté woo n:uu kaa too, mumdoo doo u ntââ nt:u daangmanî ma? * ¹² N:ii knî y:oo wunê ndiye kîgha nmyoo, nmyi ntépîná knî yi k:oo a kmaapî nyédi, mumdoo doo u ntââ yinté kópu a nga daanmyi d:uu ngmê? Ngmênê a chóó tpile nmye dîp:êngmê dmy:ee ngê. Kópu yilî yintómu noo a vyîmî dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo pi ngmênê lvêêdí. U ya a nga myedêpwo kwo, Pi ngmê ngê Yesu Kédisu u kópu mb:aa u wépi pwaa ngê.

* **8:9:** Lóma 14:13-15 * **8:13:** Lóma 14:21 * **9:1:** Dpodo 26:16 * **9:2:** 2 Kódin 3:2-3 * **9:9:** Deut 25:4; 1 Tim 5:18 * **9:11:** Lóma 15:27 * **9:13:** Deut 18:1-3

13 Nmyi lama ka tóó, kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nté yi dpodo tédê a kmênêkmênê ngópu. * 14 Myenté, nmî Lémi ngê apê, N:ii knî y:oo a kópu mb:aa pi knî ye adnyin:aa t̄papê, yi nté y:i dny:oon:aa kmênêkmênê. * 15 Ngmênê tpile nmye d̄p:êngmê dmy:ee ngê, ala pweepwee pee yedê ala ngwo nmye myed̄inî dmyinê. K:omo tpile dómudómu tédê amy:aa pw:onu, ngmênê pi knî ye nté ndap̄i daan̄i dmy:ee d̄e. Pi knî ye n:aa t̄papê ngê, yen̄imo, A chóó a ndap̄i a k̄ê d̄e y:oo n:aa kmênêkmênê ngê. Yi kópu k:omodanê kópu ngê ye k̄nḡi pyódu, u l:êê d̄y:oo ndap̄i ye d̄in̄i dmyinê ngê. 16 Yi kópu u d̄y:oo a gha mb:aamb:aa ngê dp̄i pyódu, nm̄i Lémi u kópu dyuu pi kn̄i ye módó n:aa t̄papê ngê. Doo u ntáa nm̄i Lémi u wépi daanê puwâ. Yi dpodo n̄edê a kaa noo. Yi dpodo daan̄i dódó knomomê, ye nm̄i Lémi ngê dnyinté daawa kpada nê. 17 A chóó a nuw:oo ngê won̄i dpodo, ye a pywuu p̄en̄inê nḡêêp̄i, ngmênê nm̄i Lémi ngê módó a dpodo kalê noo, doo u ntáa yi dpodo u wépi daan̄i puwâ. 18 A pywuu n:ii n̄inê nḡêêp̄i ngê, alanté a tóó, a gha mb:aamb:aa ngê dp̄i pyódu. K:omo tpile yoo yi ntép̄in̄a k:oo p:aa kmaap̄i, ngmênê yi kópu u wépi n̄i puwâ, nm̄i Lémi u kópu dyuu módó ye n:aa t̄papê ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo dp̄i pyódu.

Kópuni u l:êê d̄y:oo Póól ngê u l:êê ghi dmi dp̄imo ngm̄êêp̄i dé

19 Doo u ntáa pi ngê daad̄i dpodo k̄igha nê, ngmênê pi dyêêd̄i yintómu yi p:uu wop n:aa dpodo yédi, mu kópu u d̄y:oo pi yil̄i nm̄i Lémi Yesu u yoo vy:oo paa ghê dniye. 20 Dini ghi n:ii ngê Nju tp̄emi yi vy:oo n̄imo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinê d:uud:uu too, mu kópu u d̄y:oo nm̄i Lémi Yesu ka paa k̄êl̄im̄i mbê dniye. K:omo tpile daa Mósisi u d̄êêp̄i kópu dyuu mbênm̄i nm̄i Lémi ngê wa ngee nmo, ngmênê Nju tp̄emi yi vy:oo yi d̄êêp̄i kópu dyuu myin̄i ch̄ââch̄ââ ngê, mu kópu u d̄y:oo u ya a nga daa kwo, Pi ngmê a p:uu p̄êdê lvêêd̄i we. 21 Myenté, dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli yi vy:oo n̄imo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myin̄i d:uud:uu too, mu kópu u d̄y:oo nm̄i Lémi Yesu ka

paa k̄êl̄im̄i mbê dniye. Yi yéli y:oo Mósisi u d̄êêp̄i kópu dyuu daa ch̄ââch̄ââ tumo, yi vy:oo myed̄in̄in:aa ch̄ââch̄ââ too, mu kópu u d̄y:oo mywene ye daapaa ghê we, a wépi daapaa pwaa y:e. (Chóó Lémi u d̄êêp̄i kópu dyuu d̄ip̄i k̄éé ngê, nm̄i Lémi Yesu Kédisu u d̄êêp̄i kópu dyuu vȳilo yin̄i ch̄ââch̄ââ ngê.) 22 Yélini Yesu ka yimi doongê k̄êl̄im̄i mbê dniye, yi yéli yi vy:oo kyedekyede n:aa m:ii yédi, u ya a nga daa kwo, Ngmên̄i lvêêd̄i. U ya a nga a kwo, Nm̄i Lémi Yesu ka dpodombiy:e p̄idny:oo k̄êl̄im̄i. Yi pi dyêêd̄i kn̄i yi vy:oo yinté pini ngê myinê pyodopyodo yédi, mu kópu u d̄y:oo nm̄i Lémi Yesu ka kn̄i ngmê paa k̄êl̄im̄i mbê we.

23 Yi kópu yil̄i n:aa d:uud:uu too, mu kópu u d̄y:oo nm̄i Lémi ngê u kópu mbênm̄i kóó k:oo paa kaa tene, kóó k:oo myepaa kaa nene. Dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, mu kópu u d̄y:oo nm̄i Lémi ngê wa a kuwo nê.

24 Dyimê pywuu nmye ngmên̄inê kuwo. Mbêpê tédê, pi yil̄i a mbêpê nyédi, ngmênê ngm̄idi kada dp:uu ghê. Dpodombiy:e dmyinê mbêpê, kada paa ghê dmyeno.

* 25 Mbêpê pyu yoo ghêl̄i daa mbêpê nyédi, dpodombiy:e mwiyé wunê ndiye nyédi, daa n̄uknweñuknwe nyédi, daa mbwaa ndan̄i nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Kada nm̄i mbêpê. N:ii kada dp:uu ghê, k:omo tpile pi kn̄i y:oo yi pini u pi m̄edaa nyep̄enyepê ngópu, ngmênê dpodombiy:e a mbêpê nyédi. Kópuni u l:êê d̄y:oo nmo mbêpê té, chedê ngê daawa pyódu. * 26 Yi kópu u l:êê d̄y:oo dpodombiy:e n:aa mbêpê, u ya a nga a kwo, Kada n:uu ghê. Pini n:ii d̄e a l:êê nódó, nê yinté pini ngmê. Pini n:ii n:aa vyee ngê, d̄in̄i kn:aadikn:aadi ngê, dpodombiy:e n:aa vyee ngê. 27 A nt:u n:aa dpodo k̄igha ngê, n̄uknweñuknwe u kwo n:aa kwódukwódu ngê, mu kópu u d̄y:oo pi mgee ngê an̄i pyódu knomomê, k:omo tpile yoo woni a chóó nê danê too, ngmênê nm̄i Lémi ngê kuwa wa kaa nê.

10

Lvêêd̄ilvêêd̄i u dyimê pywuu dé

1 A t̄idê mbwó yoo, n:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo d̄e

* 9:14: Mát 10:10; Nkal 6:6 * 9:24: Pilipay 3:14; 2 Tim 4:7-8 * 9:25: 2 Tim 2:4-5; Njems 1:12

mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêêdî. Nmî kn:ââ yoo ntee a lvêêdî dniye, yinté kîdmyengê lvêêdî dmi. Dini ghi n:ii ngê Mósisi ngê Yichip u mênê a pw:ii too, nkalí too pee yidnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu. * 2 Pi kní y:oo ntee mbápitísím kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo, mye yinté, dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ kní y:oo nkalí too pee dnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu, Mósisi u yâmuyâmu pyu ngê u ngwo a pyaa dniye. 3 Yâpwo nté ntee nmo pîpî ngê, mye yinté, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ kní ye yi nté dpîmo a dyede, pi yintómu kní y:oo yi ntini dnyimo a pîpî. * 4 Yâpwo wain ntee nmo ndanî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê Mósisi ngê mbwaa yinté ye myedpîmo a yémî. Daa ng:êêntómu Mósisi ngê u kiyé t:aanî u mênê dpîmo a dêêdêê, nmî Lémi ngê mbwaa u ngwo ye dpîmo a yémî. Yi t:aanî Yesu Kédisu ngê doo ya. * 5 K:omo tpile nmî Lémi ngê pi yintómu kní yi l:êê dîy:o yi kópu kní dpîmo a d:uud:uu dé, ngmênê yilí kní y:oo daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnya a d:uud:uu dé, yi yéli maa p:uu a pw:oo dniye. *

6 Kópuni y:e a pyodo, p:uu dmyinê nuw:o, yi nt:anê nangmê yââ. U yi y:e doo a kwo, Kópu dono nmî d:uud:uu dé. Yinté kópu nangmê d:uu. 7 K:omo yâpwo ngma a l:âmo ngópu, u kwo dnya a ngêpê. Puku yedê alanté a tóó,

Nipi dnye kmaapî, nipi dnye mbwaa ndanî, nipi myednye ndens. *

Yinté kópu nangmê d:uu. 8 Ntee dnyimo a pyââ ti mââ ti, yinté kópu ngê kêê nangê t:oo. Wo ngmê ngê pyââ ti tédê pi my:oo yono yono yono y:a mê pyolo yono yono y:a (23,000) a pw:oo dniye. * 9 Nmî Lémi u tókótókó ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê dnyimo a tókótókó, tpile pê yilí kní y:oo dnyimo a kiyekiye dé, pi yilí u ngwo pw:oo dniye. * 10 Nmî Lémi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo nmî Lémi p:uu dnya a nuu mbumu, yi ngwo enjel ngmê dy:ââ ngê, yiné vya too. *

11 Kópuni y:e a pyaa dniye, yi p:uu dmyinê nuw:o, nmî l:êê dîy:o dyimê pywuu ngê a pyede. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, yinté dono kópu nangmê d:uu.

12 N:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dê mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêêdî. 13 N:ii wa lvêêdî knomomê, chóó kn:ââ. Setan ngê ntee a dódó nmyoo, pi yintómu yinté mye dódó too. Nmyi dódó tédê Chóó Lémi ngê daawa a kuwo nmyo, dpî ngee nmyo, Setan ka dpî kwódu, doo u ntââ dpodombiy:e d:uudpî dóó nmyo. Nyââ, nmî Lémi ngê dpî ngee nmo, nmî tókótókó ndîi tédê dpî dyé nmo. *

Póol ngê k:omo yâpwo kní ye ngêpê u ngwo ye kwódu ngê

14 A tidê mbwó yoo, Setan ngê kîdangê lvêêdî nmyo. Nmyi nuu ghi dmi a nódó ka tóó, u l:êê dîy:o nîê kwunokwuno nmyo, k:omo yâpwo kní ye ngêpê tédê yi nkîgh:ê nangmê nî. 15 Nmyi nuw:o kní yi mbêmê nmyo m:ii nyédi, ala kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. 16 Dini ghi n:ii ngê nipi nmîê wuwó ngê, wain d:ââ u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, nmo ndanî ngê, yi ngwo nmî Lémi Yesu Kédisu u wêê ngê Chóó Lémi ka dpo kââdî nmo. Dini ghi n:ii ngê mbîdédi nmo pwapî ngê, nmo pîpî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê dpî pyódu nmo, u nt:u ngê myoo pyódu nmo. * 17 K:omo tpile nmo yilí, ngmênê ngmîdi ngê nmo pyodopyodo nyédi, mu kópu u dîy:o mbîdédi mu ngmîdi yinmo pîpî ngê. * 18 Yisîléli tpémi yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yélini kpêê yiyé tédê nipi a kmaapî nyédi, Chóó Lémi u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi.

19 Kópu m:uu ala, p:uu dmyinê nuw:o. K:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, tpile tp:oo n:ii yi l:êê dîy:o a vye tumo, yi mbyuu tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu. * 20 Ngmênê yélini k:omo yâpwo kní ye a kpêê yiyé nyédi, daa Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, Setan u enjel ngmê ka a ngêpê nyédi. Yélini yi kpêê yiyé tédê nipi a kmaapî nyédi, Setan u enjel u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi. U

* 10:1: Ex 13:21-22; 14:22-29 * 10:3: Ex 16:35 * 10:4: Ex 17:6 * 10:5: Num 14:26-30; Hipîlu 3:17 * 10:7: Ex 32:6 * 10:8: Num 25:1-2 * 10:9: Num 21:5-6 * 10:10: Num 16:41-49 * 10:13: Hipîlu 4:15 * 10:16: Mát 26:26-28 * 10:17: Lóma 12:5; Epeso 4:16 * 10:19: 1 Kódin 8:4

ya a nga daa kwo, Setan u yoo vy:o ghê dmyeno. * 21 Doo u ntââ nmî Lémi u k:ii ngmidi ngê daanmyi ya, Setan u enjel u k:ii ngmidi ngê myedaanmyi ya. N:ii Setan u enjel yoo yi k:ii a kmaapî nyédi, doo u ntââ nmî Lémi u k:ii mêdaa kmaapî nyédi.

* 22 Mumdoon nmyi lama daa tóó, nmo nmî Lémi u kpâm ntee tpile dé, kn:aa pini ka wanmyi lee dmi, nmî Lémi nmyi l:êê dîy:o adî k:uundêpî. Nangê vyi, U wêdêwêdê têdê, daawa kpada nmo. Nmyi lama daa tóó, dnyinté daawa kpada nmyo.

23 Kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu woni knî y:oo yoo yi gha dmi daa wêdêwêdê kîgha tumo.

24 Daa nmyi chóó nmyi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, ngmênê nmyi tîdê mbwó knî ye dmyinê vyyuwo. *

25 Tpile tp:oo mbyuu n:ii nté pywupwi têdê anmyi mumu dé, dmyinê pywupwi dé, myedmyinê pîpî dé. Yi kópu daa tóó. Yi p:uu kîdmyinêngê nuw:o, * 26 mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó, apê,

Dyámê mbêmê tpile yintómu nmî Lémi u nêni dé. *

27 Kuwa pini ngmê ngê kmaapî têdê wa dóó kalé nmyo, u yi nmye adî kwo knomomê, Y:i nmî lee dmi, ye y:i dmyinê lèpî, ntini n:ii nmyi ngîma adî yé, dmyinê pîpî. U kópu daa tóó, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. 28 Ngmênê pi ngmê ngê nmye dî vyi knomomê, Kî tpile tp:oo mbyuu nangê ma, k:omo yâpwo ka kpêê ngê dê yé ngmê, ye yi ntini nangmê ma. 29 N:ii ngê yi kópu nmye wa vyi, yi pini u kêlîmî u l:êê dîy:o yi ntini u wépi dpî pwaa yó, nangê ma. Daa nmyi chóó nmyi kêlîmî u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê.

Ala kópu a ka wanmyi vyi knomomê, a ka nye, Lukwe dîy:o pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kópu nmo wa kwódu?

30 A ka nye, Ntini n:ii u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, doo u ntââ pi ngê yi ntini nmo daadî kwódukwódu.

* 10:20: Tpyuu 9:20 * 10:21: 2 Kódin 6:15-16 * 10:24: Lóma 15:2 * 10:25: 1 Kódin 8:4-13 * 10:26: Psalm 24:1 * 10:31: Kílosa 3:17 * 10:32: Lóma 14:13 * 10:33: 1 Kódin 9:20-22

31 A tîdê mbwó yoo, ntini n:ii nmye pîpî ngópu, mbwááni n:ii nmye ndanî ngópu, kópuni nmye d:uud:uu tumo, daa nmyi chóó nmyi nuw:o mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, ngmênê alanté dmyinê nuw:o, apii, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ndîî ngê wa pyódu, yi kópu nmo d:uud:uu. *

32 Pi nangmê lvêêdí. Nju tpémi yi maa dmi nangê nkoko, kn:aa yéli yi maa dmi myenangê nkoko. Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, kn:aa máadi p:uu nangmê kââ.

* 33 Ntee n:aa m:ii, yinté myedmyinê m:ii. Kópu yilî yintómu daa a chóó a l:êê dîy:o n:aa d:uud:uu too, ngmênê yoo yi l:êê dîy:o n:aa nuw:o yédi, u ya a nga a kwo, Pi yilî nmî Lémi kóó k:oo paa ghê dniye. Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntee nîné mtyîmwe ngêêpî, yinté a p:uu myedmyina a mtyîmwe ngêêpî. *

11

Pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu

1-2 A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nîné kwunokwuno nmyo, mu kópu u dîy:o a kópu dyuu nmyi nuwo doongê kuwo wo, myenté nmî Lémi u yoo yi l:êê ghi dmi n:ii nmye nê núwo too, dye ghi yintómu nmye d:uud:uu tumo. 3 Ngmênê u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama ntênê choo a ya, pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu Kédisu, Yesu Kédisu mbodo Chóó Lémi. 4 Nmyi lama ka tóó, Kídiki tpémi yi vy:o, pyââ yoo dîni ghi n:ii ngê a ngêpê nyédi, kpídî pee yi mbêmê a ya nyédi. Yi kópu u nt:u kópu alanté, yi pyópu knî y:oo yi moo knî yi dnye dmi mb:aamb:aa ngê a nyêmî tumo. Ngmênê mââ n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o u mbodo mu ngmidi Yesu Kédisu, kn:aa pini ngmê doo u mbodo. 5 Myenté, pyópu n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê dpî yé, u nt:u kópu, u mbodo u moo. Yi kpídî pee mbêmê d:uudpî yé knomomê, ye u moo dpî mywenemywene kwolo. Yepeni u tumu mââ dpo pywáî,

yi pyópu mbodo ntee dpo vyi ngmê, mywene u ngwo dpî ghê, mye yinté, pyópu n:ii ngê ngêpê módó dpî dóó, kpîdí pee mbêmê daa ya yédi, yi pyópu u moo ngê mywene yinté myoo ghê. ⁶ Pyópu n:ii ngê yi kpîdí pee mbêmê daadí yé, mbodo chóó choo a vyi, mywene d:ud:umbiy:e u ngwo paa ghê we. Yi pyópu ngê u yi u ngwo daadí kwo knomomê, A mbodo a chápwo y:e, mywene a nga ghê we, ye yi pyópu ngê kpîdí pee mbêmê choo yiyé. ⁷ Mââ ngê kpîdí pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê tpile yintómu ntee wunê y:enê té, mââ ngê u kpâm ghee knî yinté mye y:enê too. Myenté, mââ u l:êê ghi dmi ntee a pyede, u kpâm u l:êê ghi dmi yinté myedny:oo ya, ^{* 8} mu kópu u dîy:o mwiymwiyé dini ghi ngê pyââ ngê mââ mwiye daa tpyó, ngmênê Chóó Lémi ngê mââ podo ngma a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê. ^{* 9} Myenté, daa pyââ u l:êê dîy:o mââ l:âmo ngê, ngmênê mââ u l:êê dîy:o pyââ l:âmo ngê. ^{* 10} Yi kópu u l:êê dîy:o pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé, u l:ii yi p:uu myechoo ya. Enjel knî y:oo yi kópu yi p:uu paa m:uu y:e, nmî Lémi u ngwo paa chaa kalê y:e. ¹¹ Ngmênê nmî Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, mââ yoo daa nmî chóó nmo pyede, pyââ yoo myedaa yi chóó a pyede, numo ka nmo vuywo té. ¹² Myenté mwiymwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mââ podo a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê, ala ngwo pyââ ngê mââ yiné dpî tpyé. Chóó Lémi ngê chóó yinté pyódu ngê.

¹³ Yi kópu p:uu ntênê dmyinê a nuw:o. Mumdoonmyinê nmye u ntââ, pyââ módó choo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo choo ngêpê? ¹⁴ Pi yintómu yi lama alanté a tóó, pini n:ii ngê u mbodo d:uudpo chápwo, mywene u ngwo dpî ghê, ¹⁵ ngmênê mbodo gh:aa dmi ndîi ngê pyââ dpo nâmo, u mbodo nm:ââ ngê a ya yédi. ¹⁶ Nmyi vy:o pini ngmê yi kópu p:uu adî kwopwepe, yi pini ngê ala kópu dpî ny:ee ngê, Yesu u yoo dyámê wope wope yi l:êê ghi mu ngmîdi, pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi a nyêmî tumo, u l:ii yi mbêmê a ya yédi.

Nmî Lémi u l:êê dîy:o kmaapî

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, kópu nmyi p:uu mukîni nyongo, daa a nuu u kópu ngê a tóó. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, dp:ee numo ngêepî nyédi, ngmênê numo p:uu nmye dono nyédi. ¹⁸ Mwiymwiyé kópu ala, ala kópu kîni nyongo, ngmîdi ngê dp:ee pyede, yoo nmyi chaa ngópu. Na a ka yi kópu ndê kópu, pee tp:oo u kwo dî kêlîmî mb:anê, ^{* 19} mu kópu u dîy:o nmyi vy:o n:ii yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nipi dpo wuwó, yiné ye kópu yilî yintómu yi lama a pyede, wo yéli yi lama dnyinté a pyede. U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Apuu! Yinté daadí ya.

²⁰ Myomoni kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, daa nmî Lémi u l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi, nmyi chóó nmyi l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi. ²¹ Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi nté lîmîlîmî ngê nmye pîpî ngópu, noko dp:ee yeede nyédi. Lukwe dîy:o nmyi vy:o ngópuch:anê yoo a dómudómu nyédi, yoo woni knî y:oo mbwaa yilî dpî nda ngmê, u ngwo dpî ghéti dmi. ²² Nmyi chóó nmyi ngomo knî yi k:oo dmyinên:aa núknweñuknwe, myedmyinên:aa ghétighéti. Lukwe dîy:o Chóó Lémi u yoo nmyinê nmye k:omo tpile dé. Lukwe dîy:o ngópuch:anê yoo nmye mywenemywene kîgha tumo. Mumdoonmyi kópu u l:êê dîy:o wanî chaa kalê nmyo? Kêle, daanê chaa kalê nmyo, daa a nuu u kópu yinmyinê d:uud:uu t:oo.

²³ Kópuni u l:êê dîy:o nipi nmo kmaapî nyédi, dmy:oo ngê w:ee ngópu. Nmî Lémi ngê kópuni wunê a ka a vuy, kînmyen:uu vuy. Mgîdí n:ii ngê Njudas nmî Lémi u kwódo ngê ghê wo, Yesu ngê mbîdédi a ngêédî, ²⁴ Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, yepê, Ala a chóóchóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. ²⁵ Myenté, kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, yepê, Ala a wêê. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kâádî. Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmyi ndanî, ntee dî d:uu, yinté myedmyinê d:uud:uu. Yepê, A mgamê ngê

* **11:7:** Gen 1:26-27 * **11:8:** Gen 2:21-23 * **11:9:** Gen 2:18 * **11:18:** 1 Kódin 1:10-12; 3:3 * **11:25:** Ex 24:6-8; Hipîlu 8:8-13

choo ya. * 26 Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yinté nmye kmaapî nyédi, wain nmye ndanî ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu yinmyinê nj:ii ngópu, u dî wéni n:ii ngê wa a diyé.

27 Yi kópu u l:êê dîy:o n:ii ngê nmî Lémi u nté módó dpî ma, u mbwaa d:ââ módó myoo nda, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u dnyinté dpî châpu, u wêê dnyinté myoo châpu. 28 Mb:aamb:aa ngê p:ee mwiyé dmyinê nuw:o, nmyi dyââpe nmî Lémi ngê mwiyé choo pwapî dé, u nté u ngwo dmyinê pîpî, u mbwaa d:ââ u ngwo myedmyinê ndanî. * 29 Pini n:ii módó a kmaapî yédi, módó a mbwaa ndanî yédi, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u d:uudpî mya, nmî Lémi ngê u nkwo wa kpada. 30 Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi vy:o pi yilî dpî mbil:a, yi wêdêwêdê daa ndîi ngê dpî pyódu, knî ngmê wunê kî dpî dniye. 31 Nmyi dyââpe mwiyé w:ee pwapî tumo, ye Chóó Lémi ngê daapî kpadakpada nmyo. 32 Dpî mya nmyo, u ngwo dpî kpada nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi l:êê ghi dmi nî wáti té, kuwa yéli yi vy:o mēdaani kéé té. *

33 A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê kmaapî tēdē nmyinê wuwó ngê, dmyinê numo t:âât:ââ. 34 Pini n:ii ngê dómu ndîi choo kelekele, u ngomo k:oo mwiyé choo a kmaapî, nmî Lémi u yoo vy:o daapîchoon:aa nūknweñuknwe, nmî Lémi ngê u ngwo daawa a kpada nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, kópu woni knî a chóó nmye an:uu vyi té.

12

Kópuni yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmo

1 A tidê mbwó yoo, kópuni yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmo, u kakême mb:aamb:aa ngê nmye nîne chámêchámê, u ya a nga a kwo, Ntênê nmyi lama a yaa dniye. 2 Nmyi lama kiyedê tóó, Yesu u yoo vy:o wunê ghêlî dpîp:e ghê dniye, Setan ngê nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu a kaa too, k:omo yâpwo knî ye nmyimo

a ngêpê, ngmênê yi yâpwo ntóó dé, dnye yi mênê daa tóó. 3 Ala ngwo pi knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye wumê kapî ngópu, ngmênê woni yoo myewumê k:omodanê nyédi, woni knî y:oo ndêndê ngê nmye wumê kapî ngópu. Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, doo u ntââ Yesu u pi daawa dyênê, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, vyîlo yi pini ngê Yesu ntênê a chââchââ ngê, kn:aa pini doo u ntââ. Daawa vyi, Yesu nmî Lémi ndêndê. *

4 Dpodo daa ngmidi yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Yi Ghéni Dmi mu ngmidi u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi, daa kn:aa ghéni dmi u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo nmo dódó too. * 5 K:omo tpile nmî Lémi p:uu daa dpodo ngmidi nmo dódó ngê, ngmênê nmî Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi. 6 K:omo tpile daa dpodo ngmidi yi p:uu Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, ngmênê Chóó Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi. 7 Nmo ngmêngmênté nmî dpodo tēdē dpodo tēdē Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu wêdêwêdê ngê paa pyaa dniye. * 8 Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê u ntââ ngê dpo pyódu té, nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye u ngwo a mbumu nyédi. Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi woni knî ye tumu kópu dé dpo kêma té, yi yéli y:oo yi kópu dyuu pi knî ye u nkwo dpî vyi t:oo. * 9 Yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê yi kêlîmî ndîi ngê dpo pyódu, pi woni knî u ntââ ngê dpo pyódu té, yoo u ngwo a pyipyi tumo. * 10 Yi Ghéni Dmi ngê pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, mbwudu u ngwo dpî chaa t:oo. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, Chóó Lémi u komo pi knî ye u ngwo a kapî ngópu. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, ghê dmi yinê dpî mya t:oo. Péntikos u wo ngê kópuni y:e pyodo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté kópu ala ngwo mye d:uud:uu ngê, yoo woni

* 11:28: 2 Kódin 13:5 * 11:32: Hipîlu 12:5-6 * 12:3: 1 Njon 4:2-3 * 12:4: Lóma 12:6-8 * 12:7: 1 Kódin 14:26 * 12:8: Njon 4:16-19; Dpodo 5:1-5 * 12:9: Dpodo 3:6-7; 8:6-7; 14:8-10

u ntâa ngê yinë dpo pyódu té, kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama pi knî ye a mbumu nyédi. Pi knî m:uu u ntâa ngê dpo pyódu té, yi kópu dyuu dpo w:ee t:oo, pi knî ye yi kakêmê moo chámê t:oo. * 11 Vyîlo yi Ghéni Dmi ngê nmo ngmêngmênté dpodo yilí yi l:êê díy:o u ntâa ngê dpo pyódu nmo. Daa nmî chóo nmî nuw:o knî yi mbêmê dpo ngmídi nmo, ngmênê chóo u pono a vyápê yédi, nmî dpodo nédê dpodo nédê u ngwo dpî kaa nmo.

Nmo Yesu Kédisu kóo kpâli dé

12 Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmî Lémi Yesu Kédisu u yoo mye yinté, u yoo vy:o pi dyêêdí yilí a kwo, nmî dpodo nédê dpodo nédê kaa nmoo. * 13 Chóo Lémi ngê u Ghê Dmi ngê mbápitísím kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye. Ala ngwo ngmídi ngê nmo pyede, ngmênê mwiyé u mo mo nmeé a ya. Nmo knî ngmê Nju tpémi, knî ngmê daa Nju tpémi, knî ngmê yi pi dmi ndîi dé, knî ngmê yi pi dmi tédê dé, ngmênê Chóo Lémi u Ghê Dmi ngê ngmídi ngê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu kóo kpâli ntee tpile ngê pyódu nmoo, yinë a mbêpê kígha nmoo. *

14 Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmî Lémi u yoo mye yinté, nmo yintómu nmî dpodo daa ngmídi, nmyi k:ii nmî dpodo nédê dpodo nédê a kaa nmoo. 15 Yi dpodo knî yi p:uu dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pi yu wo pi, daapaa vyi, D:aa pi kóo, u l:êê díy:o pi p:uu dîni kwo. Kêlé, pi yu pi p:uu a kwo. 16 Pi ngwene myenté, wo pi, daapaa vyi, D:aa pi ngwolo, u l:êê díy:o pi p:uu dîni kwo. Kêlé, pi ngwene pi p:uu a kwo. 17 Pi d:ud:umbiy:e ngwolo ngê wo tóo, ye dnye angênté pî nyêmî. Myenté, pi d:ud:umbiy:e ngwene ngê wo tóo, ye tpile tuu angênté pî nyêmî. 18 Ngmênê Chóo Lémi chóo doo nuw:o, pi p:uu tpile yilí u ngwo l:âmo ngê, kóo yu kaa too, ngwolo dê kaa doo, ngwene dê kaa doo, nupu dê t:ee doo. 19 Yi tpile knî pi p:uu wodaa kaa too, ye pi daa pi ngê yipí tóo, yi pâa ntee tpile ngê pî tóo. 20 Ngmênê pi alanté a tóo, tpileni yilí p:uu a pyodopyodo,

yi dpodo yi dpodo a tóo. Yesu u yoo mye yinté, nmî dpodo nédê dpodo nédê a kaa nmoo.

21 Yi kópu u l:êê díy:o, pi ngwolo wo pi, kóo dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóo, mwada y:i lee cho. Kêlé, doo u ntâa. Yi ngwolo ngê dpodo angênté pî dódó. Myenté, pi mbodo wo pi, yu dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóo, mwada y:i lee cho. Kêlé, doo u ntâa. Yi mbodo angênté pî paa. Nmo mye yinté, nmî vy:o woni ngwolo ntee tpile dé, woni kóo kpâli ntee tpile dé. 22 Nmî p:uu tpileni daa dpodo u ntâa dé, doo u ntâa daanmî kée té. 23 Nmî p:uu tpileni yi pi dmi tédê dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vuywo nyédi. Tpile n:ii dê pi ngê d:uudpî m:uu dê, mb:aamb:aa ngê nmo wópuwópu doo, 24 ngmênê nmî p:uu ghê tpile woni pi daa wópuwópu too. Chóo Lémi ngê yinté l:âmo nmoo, nmî p:uu tpileni yi pi dmi daa ndîi dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vuywo nyédi. 25 Doo u ntâa nmî p:uu ghê tpile woni daanmî kée té, mu kópu u díy:o ghi ngmídi a wee, numo ka a vuywo nyédi. 26 Pi p:uu ghi ngmídi adî dpududpudu, ye pâa p:uu ghi yintómu mye dpududpudu yédi. Dpodoni pi ngê kîli dpî dóo anyi chaa kwolo, ye u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, u pâa p:uu tpile yilí mb:aamb:aa ngê moo pyódu.

27 Nmo yintómu Yesu Kédisu p:uu nmo pyede, nmo kóo kpâli dé. * 28 Yesu u yoo vy:o Chóo Lémi ngê u dpodo nédê dpodo nédê a kaa nmoo, mwiyé mwiyé yéli, dyépi yoo, myomoni yoo, komo kapî pyu yoo, pyoloni yoo, dêêpî pyu yoo, podoni yoo, n:ii knî y:oo Chóo Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu dpî chaa t:oo, limoni yoo, pi pyipyi pyu yoo, wononi yoo, pi ka vuywo pyu yoo, piini yoo, dy:oo pyu yoo, woloni yoo, yélini kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama a mbumu nyédi. * 29 Yesu u yoo vy:o pi pyile njini dyépi yoo, daa yilí komo kapî pyu yoo, daa yintómu dêêpî pyu yoo. Daa pi yintómu knî y:oo mbwudu a chapî tumo, 30 daa pi yintómu a pi pyipyi nyédi, daa pi yintómu kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, daa pi yintómu yinté kópu

* 12:10: Dpodo 2:4; 1 Kódin 14:5-12 * 12:12: Lóma 12:4-5 * 12:13: Nkal 3:28 * 12:27: Lóma 12:5 * 12:28: Epeso 4:11-12

u kakêmê chámêchámê u ntââ ngê a pyede.
³¹ Dpodoni yi pi dmi ndîî dé yi yi dmi nmye dny:oo kwo, ngmênê kópuni u pi d:ud:umbiy:e ndîî, u kakêmê nmye nîné chámêchámê. *

13

Yoo yi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹ Kópuni ndîî kópu ngê a tóó ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. K:omo tpile kn:aa dyámê dnye ngê daa a lama anî mbumu, enjel yoo yi dnye ngê amy:aa mbumu, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye módó nmye pînî mbumu. * ² Myenté, Chóó Lémi u komo anî kapî knomomê, tumu kópu yilî a lama adî ya knomomê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye p:aa k:omo tpile. Myenté, a kêlîmî ndîî ngê wa pyaa knomomê, yi kêlîmî mbêmê u ntââ mbu mwada y:i ngmanî dy:ââ, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye wanî dîpî. ³ K:omo tpile a tpile yintómu pi knî ye wanî y:ee té, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nê. Dini ghi n:i ngê pi knî y:oo u yi y:e adî kwo, Yesu u kópu u kwee nmî chápwo, yi ngwo Yesu daanî kée knomomê, u l:êê dîy:o yi yéli y:oo ndiya wa kée nê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê myedaawa chaa kalê nê.

⁴ Pini n:i nódo yoo yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, pi ka lîmîlîmî ngê d:uudpî nod:e, pi knî ye a vyuwo yédi. Yi pini daa n:ee kapî yédi, chóó u pi daa kmîmî ngê, myedaa chaa yédi. * ⁵ Yi pini a pi châachââ yédi, daa chóó u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, daa nod:enod:e yédi, yoo yi dono kópu dé nódo daa t:emî too. ⁶ Yi pini dono kópu knî yi l:êê dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê d:uudpî pyódu, ngmênê ndê kópu knî yi l:êê dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. ⁷ N:i nódo yoo yi nuu ghi dmi a ya yédi, yoo yi dono kópu dé u kuwó dpî kée té, mēdaa nuw:onuw:o too. Pi knî ye a kêlîmî yédi, ghêlî d:uudpî kée té, alanté a

nuw:o yédi, dpo, Dîyo mb:aamb:aa ngê mē pyodopyodo té. *

⁸ Nmî nuu ghi dmi numo nódo adî ya knomomê, ye yi kópu chedê ngê daawa pyódu. Pi knî y:oo Chóó Lémi u komo ala ngwo a kapî ngmê, ngmênê dîyo chedê ngê wa pyódu. Pi yoo kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, ngmênê dîyo chedê ngê wa pyódu. Chóó Lémi ngê kópu woni nmo dpo vyi té, nmî lama u ngwo dpî yaa dmi, ngmênê dîyo yi kópu chedê ngê amye pyódu. ⁹ Ala ngwo kópu pyile njini nmî lama a tóó, Chóó Lémi u komo dnyinté nmo kapî ngê, ¹⁰ ngmênê dini ghi n:i ngê tpile yintómu ntênê anmî m:uu té, yi kópu yilî chedê ngê wa pyaa dmi. ¹¹ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dini ghi n:i ngê tp:ee noo a ya, tp:ee u nuw:o a mênê yedoo a kwo, tp:ee u kópu dyuu yinoo a tpapê dé, myenoo a d:uud:uu dé. Dini ghi n:i ngê mâawe ngê nî pyodo, tp:ee u kópu dyuu nê kuwo ngê. ¹² Yi kópu u nt:u kópu ala. D:ââ pudu knî yi kââ dmi mbwaa paa ntee anyi m:uu té, Chóó Lémi u kópu yilî yinté nmo yenê too, ngmênê dîyo nmî nkîgh:ê ntênê anmî m:uu té. Chóó Lémi u kópu dyuu ala ngwo dnyinté nmî lama a kwo, u lama ntee nmo pyede, yi ngwo yinté nmî lama u nkwo wa yââ. *

¹³ Ala kópu pyile knî chedê ngê daawa pyaa dmi, yoo yi nuu ghi dmi numo nódo ya ngmê, kêlîmî myomo, nmî Lémi u t:âât:ââ pyolo. Yi kópu pyile knî yi vy:o mwiyéni yi ndîîni, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

14

Chóó Lémi u komo kapî kada a tóó, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu kuwó a tóó

¹ Ala kópu ndîî kópu ngê nmye choo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya. Myenté, u yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê dpodo nédê kaa nmîne, yi dpodo u ntââ ngê mye pyódu nmîne. Yi dpodo knî yi vy:o, Chóó Lémi u komo kapî yi ndîî kópu, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu pee tp:oo. * ² Pini n:i kn:aa dyámê dnye ngê

* **12:31:** 1 Kódin 14:1 * **13:1:** 1 Kódin 12:31; 14:39 * **13:4:** Lóma 13:10 * **13:7:** 1 Pita 4:8 * **13:12:** 1 Njon 3:2 * **14:1:** 1 Kódin 12:31; 14:39

doo u lama a mbumu yédi, myedaa pi knî yi lama a mbumu yédi, d:uuwodê w:ee t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o daa pi knî ye a mbumu yédi, ngmênê Chóó Lémi ka a mbumu yédi, u Ghê Dmi mbêmê ngmee u kópu dé dpî vyi té. ³ Ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, pi knî ye a mbumu yédi, dpî ngee té, dpî wêdêwêdê kalê té, yi gha dmi myoo pywálí té. ⁴ Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, chóochóo ye ngêêpî ngê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, Yesu u yoo yintómu ye ngêêpî too.

⁵ U ya a nga a kwo, Nmyo yintómu u ntââ ngê nmyi pyaa dmi, kn:aa dyámê dnye ngê u ngwo anmyi mbumu, ngmênê ndêndê ngê u ya a nga a kwo, U ntââ ngê nmyi pyaa dmi, Chóó Lémi u komo u ngwo anmyi kapî. Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, kópu ndîi ye d:uud:uu ngê, ngmênê pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngê. Pi knî ye yi kópu dyuu daawa tpaá knomomê, ye angênté wa ngee té. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye wa tpaá knomomê, ye wa ngee té. *

⁶ A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, kn:aa dyámê dnye ngê nmye anîn:aa mbumu knomomê, ye lónté an:uu ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi u komo nmye an:uu kââ, ó kópu ngmê nmyi nuwo an:uu kwolo, ó nmye anîn:aa dêêpî, ye vyílo yi kópu knî y:oo u ngwo wa ngee nmyo. ⁷ Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Nkéli mbywuu pââ dnyinté anyi wêê knomomê, ye pi knî y:oo u l:uu lónté wa mya ngmê. ⁸ Myenté, lede yoo yi vy:oo n:ii ngê nkéli dpuwo dpî wuu, l:uu dnyinté dpo yé knomomê, ye yi lede knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê, yi lama daadî ya yi ngwo l:êê, yi l:êê u tpile dé daawa l:âmo t:oo. ⁹ Myenté, kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, ye pi knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê. Nmyi kópu dyuu módó wa ny:ee t:oo, yi mênê daawa kee dmi, adnyi ntéenté. ¹⁰ Dyámê mbêmê dyámê mbêmê dnye dyêêdî daa ngmídi a tóó, yintómu yi nt:u dmi a pyede. ¹¹ Ngmênê kn:aa dyámê pi nmî vy:oo ngmadî kwo knomomê, chóó

u dnye ngê nmo adî mbumu knomomê, ye lónté anmo w:ee. Myenté yi pini ngê nmî dnye dmi myedaawa a w:ee. ¹² Nmyi wêdêwêdê kígha mye yinté. U yi nmye a kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê kópu ndîi knî ngmênê d:uu. Kópu n:ii ngê yoo dpî wêdêwêdê kwolo, yi kópu knî yi p:uu dmyinê ngêpê. *

¹³ Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, nmî Mí ka míchoo ngêpê, u ntââ ngê paa pyódu ngê, pi knî ye chóó u kópu dyuu paa tpaá ngê. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye ngê n:aa ngêpê yédi, a ghê dmi ntênê a ngêpê yédi, ngmênê daa a lama n:aa mbumu yédi, a nuw:o a líme yédi. ¹⁵ Yi kópu u l:êê díy:o ghê dmi mbêmê n:aa ngêpê yédi, a nuw:o mbêmê myenî ngêpê yédi, ghê dmi mbêmê n:aa wéti yédi, a nuw:o mbêmê myenî wéti yédi. * ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê ghê dmi mbêmê Chóó Lémi dpî chaá kwolo, pi knî y:oo angênté wa vyi ngmê, Ndê kópu, mu kópu u díy:o daa yi lama dpî chaá kwolo. ¹⁷ K:omo tpile yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpî chaá kwolo, ngmênê yoo d:uudpî ngee té.

¹⁸ Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o u ntââ ngê dpo pyódu nê, kn:aa dyámê dnye ngê a mo dnyinté dîni mbumu yédi, yinté mbumu ngê nê t:ee kalê nmyoo. ¹⁹ Ngmênê Yesu u yoo vy:oo yinté ye dîni mbumu yédi, mu kópu u díy:o kn:aa dyámê dnye ngê kópu yono yono y:a ye wanî vyi knomomê, daawa a w:ee t:oo. Ngmênê kópu pyile njini a nuw:o mbêmê ye wanî vyi té, wa a w:ee t:oo, u ngwo wanî wêdêwêdê kalê té.

²⁰ A tídê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Tp:ee ntee a nuw:o yédi, yinté nuw:o dpî yé yó. Tpómu u lama dono ntee daa tóó, yinté dono nmyi mênê myekíngê ya, ngmênê pyâawe mâawe ntee a nuw:o nyédi, yinté dmyinê nuw:o. * ²¹ Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté ló dini a d:êê ngópu, apê,

A yoo knî y:oo a dnye daa nyêmî ngópu, u l:êê díy:o kn:aa yéli wanî ngee té, kaa taa ngê a yoo knî ye adnyi mbumu, yi chóó yi dnye ngê ye amyidnyi mbumu,

* **14:5:** Dpodo 11:27-28; 15:32; 21:4,9-12 * **14:12:** Epeso 4:12 * **14:15:** Epeso 5:19 * **14:20:** Epeso 4:14

* **14:21:** Is 28:11-12

ngmênê a yoo knî y:oo a dnye myedaawa ny:ee ngmê. *

²² Yi kópu u l:êê dîy:o, yélini nmî Lémi ka daa kélímî té, dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ala kópu u ngwo dny:oo tpaépê, apii, Yoo ndêndê vy:o dpîno wee, kuwa nmo wee, Lémi ndîi ngê wa kpada nmo. Yélini nmî Lémi ka a kélímî té, yi kópu d:uudpî vyi ngmê. N:ii ngê Chóó Lémi u komo dpî kââ, Yesu u yoo dpî wêdêwêdê kalé té, ngmênê kuwa yéli kuu dé, d:uudpî ngee té.

²³ Ngmênê Yesu u yoo yintómu nipi anmyinê wuwó knomomê, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, yélini daa kélímî nyédi nmyi ngêpê tédê amye taa dmi, Yesu ka myedaawa kélímî mbê dmi, noko yewo, Kêdê ghéti dmi. ²⁴ Ngmênê Chóó Lémi u komo anmyi kapî knomomê, pini n:ii daa kélímî yédi nmyi vy:o amyimê ghê knomomê, kópuni wa ny:ee té, u ngwo wa a w:ee, awo, Nê pi dono, a kpadakpada u maa p:uu n:aa kwo. * ²⁵ Chóó u tumu kópu dé yi ngwo wa ny:ee té, yed:oo yu mbodo dé y:e wa ghê, Chóó Lémi wa chaa kwolo, nmyewo, Yâpwo ndêndê ntênê nmyi vy:o a kwo.

Nipi ngêpê u kópu dé

²⁶ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, pi ngmê ngê wéti kn:ââ a chapî ngê, ngmê ngê dêêpî a yémî ngê, ngmê ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, ngmê kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye a tpiyé ngê. Kópuni yintómu nmye d:uud:uu tumo, yoo yi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o dmyinê d:uud:uu dé. ²⁷ Daa nuw:o mbêmê kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nmyi vy:o ndîi ngê kîngê pyódu. Pi miyó pyile choo ghodoghodo, ngmêngmênté dny:oo mbumu, yed:oo munto. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye mîchoo tpiyé. ²⁸ Dnye tpiyé pyu nmyi vy:o daachoo kwo knomomê, ye kn:aa dyámê dnye ngê pi doo u lama mêkîngê mbwólu, tumu choo ya, chóó u nuw:o k:oo Chóó Lémi ka mîchoo mbumu. ²⁹ Pi miyó pyile knî y:oo pi

knî ye Chóó Lémi u komo dny:oo kapî, woni yoo yi kópu knî yi p:uu ntênê dny:oo nuw:o. * ³⁰ Ngmênê Chóó Lémi ngê pi ngmê ka kópu m:uuwa a vyi knomomê, choo ghodoghodo, yi kópu pi knî ye choo tpaépê, n:ii mwiyé adî mbumu, mbwódo choo yââyââ. ³¹ Nmyo ngmêngmênté Chóó Lémi u komo dmyinê kapî, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo pêdê w:ee téne, wêdêwêdê ngê myepaa pyaa dniye. ³² N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, nuw:o mbêmê a mbumu nyédi. Pi ngmê ngê danêmbum u yi choo kwo knomomê, ye komo kapî pyu mbwódo choo yââyââ, ³³ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo daa kwo, Pi yilí dye ghi ngmidi mbêmê dny:oo mbumu, ngmênê u yi u ngwo a kwo, a yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

Yesu u yoo knî yi vy:o, p:aani p:aani ntee a tóó, ³⁴ nmyi vy:o mye yinté choo ya, dini ghi n:ii ngê nipi nmyimo a wuwó knomomê, pyââ yoo tumu dny:oo ya, myedaadny:oo dêêpî. Kada daadnyen:aa wowo, mu kópu u dîy:o yinté kópu puku yedê ngma a tóó. * ³⁵ Myenté, kópuni daadnya a wopwe dé, yi moo knî ye p:o dny:oon:aa póó. Pyópuni ngêpê tédê chóó u nuw:o mbêmê adî mbumu knomomê, ye mywene u ngwo adî wowo.

³⁶ Lukwe dîy:o nmyi l:êê ghi dmi u mo dé? Mumdoo nmyinê nmye Chóó Lémi u kópu dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, mdoo nmo nmyi chóó nmyinê úuw:o ngópu? Nmyinê nmye pi m:uu u lama Chóó Lémi u kópu dyuu daangma a kwo? ³⁷ Pini n:ii ka ngmênê u kwo chóó Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, u Ghê Dmi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu too, yi pini ngê dpî vyi ngê, Nê ngê nmî Lémi u kópu ntênê yedê d:êê. ³⁸ Ngmênê yi pini ngê a dnye daawa ny:ee knomomê, u dnye u nkwo nangê ny:oo.

³⁹ A tîdê mbwó yoo, ala danêmbum u dî al:ii n:aa yiyé. U yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u komo nmî kapî, myenté pi knî ye kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nangê kwódu. ⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, kópu yilí yintómu ntênê dmyinê d:uud:uu dé.

* 14:24: Njon 16:8 * 14:29: Dpodo 17:11; 1 Tes 5:20-21 * 14:34: 1 Kódin 11:3; 1 Tim 2:11-12

15

Yesu u pyidepyide u danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, Yesu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, nmye mênîné vyîlîvyîlî té. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlîmî mbê dniye, nmyi nuw:o dmi yi p:uu my:ee kaa ngópu. ² Yi kópu dyuu ka ntênê anmyi kêlîmî knomomê, dpodombiy:e anmyi mgîmî knomomê, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

³ Kópuni nmye n:uu vyi too, ala yi ndîi kópu. Kópuni puku yedê a pyede, Yesu Kédisu ngê yiné ntiye too, nmî dono chedêchedê u lêê dîy:o pwene. * ⁴ Puku yedê kópu m:uu Yesu ngê mye ntiye ngê, dini ghi n:ii ngê kmênê ngópu, wo pyoloni ngê mêtê pii wo. * ⁵ Myenté, Pita ka chóochóó a kêma ngê, u dyépi y:a mêtê miyó knî ye chóochóó myedê kêma ngê. * ⁶ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu limo yono y:a pwodo knî ye chóochóó ye a kêma ngê, nipi m:uu ngópu. Yi yéli ka pyede, knî ngmê wunê kî dpî dniye. ⁷ U kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ka chóochóó a kêma ngê, u dyépi yintómu knî ye chóochóó mêtê kêma ngê.

⁸ K:omo tpile d:oo u pee pini ngmê, ngmênê kuwókuwó dini ghi ngê chóochóó a ka myedê kêma ngê. * ⁹ Yesu u dyépi knî yi vy:o kuwó nîné too, a pi têtê, doo u ntââ dyépi ngê daap:aa pyodo, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo kînoo a vyeé dé. * ¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi ngê daa kpada noo, kópu mb:aa a nga yi d:uu ngê, a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo. Daa módó a ngmidi noo, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, dyépi yoo nî t:ee kalê too. Daa a chóó a wêdêwêdê mbêmê nî t:ee kalê too, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê n:aa dpodo yédi. ¹¹ Yi dyépi knî yi k:ii kópu mu ngmidi dyuu yino tpapê ngê, vyîlo yi kópu knî ye nmyi kêlîmî mbê dniye.

Nmî pyidepyide u danêmbum

¹² Pi knî ye nmo tpapê ngê, yenmîmo, Yesu ka a pii wo. Lukwe dîy:o nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu,

Pi dpî pw:onu, mêt:uudpo pyidu. ¹³ Yi kópu wo ndê kópu, ye pyidepyide daapê too, Yesu Kédisu myedaapêdê pii wo. ¹⁴ Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye u kópu dyuu módó pono tpapê, módó u kwo p:ee kêlîmî mbê dniye. ¹⁵ Pyidepyide wodaa too, ye Chóó Lémi p:uu nmye pono kêtêmî kapî té, mu kópu u dîy:o nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu kpêênî mêtê pyidu ngê. * ¹⁶ A tîdê mbwó yoo, pyidepyide wodaa too, ye Yesu Kédisu daapêdê pii wo. ¹⁷ Myenté, Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye módó u kwo p:ee kêlîmî té, nmyi dono daapî chedê too. ¹⁸ Yesu u yoo vy:o yélini wunê a dpî dniye, angênté pí pyaa dniye, yi l:âmo dmi pêtê ngêpa wo. ¹⁹ Pyidepyide wodaa too, ye daapod:o pii dmi, dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu pono nuw:o té, dyámê mbêmê tpémi yi dono yilî módó pênminê vyîmî té, kuwókuwó wéni ngê mb:aamb:aa daapod:o pyw:oo, ngópuch:anê ndîi ngê pudu pyaa dmi. Dini ghi n:ii ngê dyámê mbêmê dono nmîné vyîmî té, nmî nuw:o dmi nmî pyidepyide p:uu a kwo.

²⁰ Ngmênê dp:oo ngópuch:anê yoo, Yesu Kédisu kpêênî mwiyé a pii wo, nmî kada ghê wo, yinté amyino pii dmi. * ²¹⁻²² Adam ngê pwopwo u kn:ââ ntee a chópu, Yesu Kédisu ngê pyidepyide u kn:ââ yinté mye chópu. Nmo yintómu anmî pw:oo dmi, mu kópu u dîy:o nmî kn:ââ mu ngmidi, Adam. Yesu u yoo mye yinté. Yesu Kédisu ngê chóó u kwo a kââdî nmoo, yiné amêtê pyidu nmo. * ²³ Chóó Lémi ngê kópu yilî yintómu u mâlo dpî d:uu té. Yesu Kédisu mwiyé a pyidu ngê, nmî kada kââ. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yi ngwo wa a pyidu nmo, yélini yi k:ii u kwo nmo kêlîmî té. * ²⁴ Kuwókuwó wéni ayi d:ii, Yesu Kédisu ngê kada pini yoo wa a gh:ay té, nkwépi yoo wamyedê gh:ay té, pi yintómu adî y:enê dé, u Mî Chóó Lémi u maknopwo wa yé té. ²⁵ Yesu king ngê adî ya, yélini p:uu adnyi lêê, yu yodo u maknopwo wa yé té. ²⁶ Kuwókuwó dini ghi ngê pwopwo yu yodo u maknopwo wamyé yé, yélini pw:oo dniye wa a pyidu té. *

* **15:3:** Is 53:8-9 * **15:4:** Dpodo 2:24-32; Luukí 24:46 * **15:5:** Luukí 24:33-34,36 * **15:8:** Dpodo 9:3-6

* **15:9:** Dpodo 8:3 * **15:15:** Dpodo 4:33 * **15:20:** 1 Tes 4:14 * **15:21-22:** Lóma 5:12,18 * **15:23:** 1 Tes

4:16 * **15:26:** Tpyuu 20:14

27 Puku yedê alanté a tóó, tpile yintómu u maknopwo dny:oo ya. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo u maknopwo daawa yââ, * 28 ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê tpile yintómu Tp:oo yu yodo u maknopwo wa yé té, Tp:oo Chóó Lémi u maknopwo wa yââ, tpile yintómu Chóó Lémi u maknopwo u ngwo adnyi ya.

29 Yélini wunê a pw:oo dniye yi l:êê dîy:o, pi woni knî y:oo mbápitísîm dpo ngee ngmê. Pyidepyide wodaa tóó, ye yinté daapî d:uu ngópu. 30 Pyidepyide wodaa tóó, ye pono nkîngê té, Yesu u pi pi knî ye daapono tpapê. * 31 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê a ngee noo, u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo. Yi kópu ngê nmye nîné kpaá, dîni k:omodanê, dye ghi yintómu pwopwo u keñe t:âmo n:aa kwo. 32 Layoni ngê pi ntee dpî vy:a, Epeso tpémi mye yinté dé, a vyee u yi y:e a kwo. Pyidepyide wodaa tóó, ye al:ii yi vy:o daapî nî:aa dpodo. Pyidepyide wodaa tóó, alanté p:oo nuw:o té, pînmî, Nté ndîi yilî ma koo, mbwaa yilî nda koo, mââ m:ii anmî pw:oo dmi. * 33 A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yinté kópu a tpapê tumo, maa dono p:uu kîngê kaa nmyo. Nmyi lama ka tóó, yoo dono yi vy:o pini n:ii a kwo yédi, u l:êê ghi dono ngê dpî pyódu. 34 Dono u maa a kuwo yó, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Mywene nmye choo kwo. Nmyi vy:o knî ngmê yi lama Chóó Lémi daa tóó. *

Nmî Lémi ngê ntee wa a pyidu nmo

35 N:ii pyidepyide ka daa kélîmî, a ka wa a póó, a ka wo, Pi dpî pw:onu, angênté amêde pyidu? A ka wo, Doo u ntââ. A ka wo, Ntóó wa mg:eme, yi pini p:uu angênté too amêyi ya. 36 Yi pini mbodo podo. L:êê yini w:uu ó ló ntini w:uu ngomo k:oo adî ya, doo u ntââ daawa pyidu. Ngmênê têpê mênê anyi ntówo, u ngwo dpî pyidu. Pi mye yinté. N:ii a ya yédi, too yi ngwo d:uudpî ngmêê, ngmênê dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê kamî ngê moo pyidu. 37 Myenté, têpê mênê daa yi ayi ntówo, ngmênê w:uu ayi ntówo, witi w:uu ó ló ntini w:uu. W:uu têpê mênê ntee anyi ntówo, yinté d:uudpî

k:aa, ngmênê yi ngê dpî pyódu, yââ nkwodo yilî dpî ghê. 38 Chóó Lémi ngê dpo pyidu, yi ngê dpî pyódu. Ntee doo a nuw:o, yinté d:uu ngê. Yi yintómu yi dyêêdí dyêêdí a tóó, yi w:uu u mo u mo dé. *

39 Tpileni yi ghê a pyede, mye yinté dé, yi dyêêdí dyêêdí a tóó. Pi too u mo, tpile tp:oo too u mo, nîmê too u mo, te too u mo.

40 Tpileni mbóó dyámê yi mbêmê a pyede, mye yinté. Woni knî yi wuu ndîi, woni knî yi wuu daa ndîi. 41 Kââdí u wuu ndîi, d:ââ u wuu pee tp:oo, pudu knî yi wuu têde. Myenté pudu woni knî yi wuu ndîi dé, woni knî yi wuu têde dé.

42 Pyidepyide mye yinté. Pini n:ii dpî pw:onu, yinté mêdaawa a pyidu. Pini n:ii dpî pw:onu, têpê ngê dpî ma, chedê ngê dpî pyódu. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, mêdaanmî pw:oo dmi, chedê ngê daanmî pyaa dmi. 43 Pini n:ii dpî pw:onu, u wêdêwêde chedê ngê dpî pyódu, u pi dpo ghay. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî wêdêwêde ndîi ngê wamye pyódu té. * 44 Ala ngwo nmî nuw:o knî y:oo yiné a mbêpê kîgha nmo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî ghê dmi knî y:oo y:oo adnyi mbêpê kîgha nmo. Ala ngwo nmî pââ dmi ntee a pyede, mu dini ghi ngê nmî ghê dmi knî yi pââ dmi amyednyin:aa ya. 45 Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó.

Mwiyémwiyé pini, Adam,

pi ngê pyodo, ghê u mênê yaa wo.

Adam nmî kn:ââ ngê ntee pyodo, Yesu ghê kamî u kn:ââ ngê yinté mye pyodo. *

46 Too pee u kópu dé mwiyé pyaa dniye, ghê kamî u kópu dé kuwó pyaa dniye. 47 Chóó Lémi ngê mwiyémwiyé pini têpê ngê l:âmo ngê, myomoni mbóó p:uu a ndê wo. *

48-49 Pini n:ii têpê ngê l:âmo ngê, ntee doo ya, yinté myeno pyede, u nt:anê nmî yaa dniye. Pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, u yoo mye yinté dé, ntee a tóó, yinté wa pyódu nmo.

50 A tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo yinté daanm:uu

* 15:27: Psalm 8:6 * 15:30: 2 Kódin 4:10-11; 11:26

26:8 * 15:38: Gen 1:11 * 15:43: Pilipay 3:20-21

* 15:32: Luukí 12:19-20

* 15:45: Gen 2:7; Njon 6:63

* 15:34: Lóma 13:11; Dpodo

* 15:47: Njon 3:31

ghê dmi. Mbyuu too n:ii nmî p:uu a t:aa mo, nmî p:uu daadpî ya, chedê ngê wa pyaa knî. * 51-52 Tumu kópu ngma ala, p:uu dmyinê nuw:o. Yesu u yoo vy:o yéli knî ngmê ghêli daawa pw:oo dmi, Yesu u ngwo wa a diyé. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nkéli dpuwo u dnye anmî ny:oo. Enjel knî y:oo mēdaamuwa wêê ngmê. Yélini mwiyé a pw:oo dniye, yi ngwo wa a pyidu té, mēdaawa pw:oo dmi. Lîmîlîmî ngê yi ngwo amye ngmêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo. * 53 Ala ngwo n:ii dpî pw:onu, mbyuu too dpî mg:eme knî. Yi ngwo doo u ntââ mēdaanm:uu pw:oo dmi, myedaanm:uu mg:eme dmi. * 54 Mbu ntee dpî kyopwo, dînê dpo kuwo, kamî ngê dpî pyódu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi wa a diyé, yinté kamî ngê wa pyódu nmo. Kópuni puku yedê a tóó, nmî Lémi ngê wa ntiye, pwopwo wa a pw:ono, d:ud:umbiy:e wa chedê. 55 Kópuni puku yedê a tóó, nmo tpapê ngê, nmîmo,

Pwopwo wa dîpî, daawa t:ee kalê nmo, nmî némi dmi daawa dyênê.

56 N:ii ngê Chóó Lémi u dēêpî kópu dyuu d:uudpî châpu, dono dpî d:uu, d:ud:umbiy:e dpî pw:onu. * 57 Ngmêê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, pwopwo ka w:êê nmoo, kwunokwuno koo, Chóó Lémi mye kwunokwuno koo.

58 A tîdê mbwó yoo, nangmê kede, nmî Lémi p:uu dpodoni nmye dódó ngmê, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u díy:o yinê a ngēêpî nmyo, doo u ntââ daanmyi dēê dmi. *

16

Ndapî ngēêpî u danêmbum

1 A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu p:uu nmye nîné danê. Yesu u yoo yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, ndapîni ye nmye dyede ngmê, alanté dmyina a ngēêpî. Kópuni Nkalásiya tpémi ye nî vyyu, myedmyinê d:uud:uu. * 2 Wiki yintómu knî yi k:oo, mwiyé mwiyé wéni ngê, ndapî dmyinê kéké. Nmyo ngmêngmênté n:ii ngê ndapî ndîi

choo kmênêkmênê, ndîi choo kéké. N:ii ngê ndapî tēdê choo kmênêkmênê, tēdê choo kéké. Yi ndapî dpî wiye yó. Dini ghi n:ii ngê p:aa t:aa, ndapî mēdaapîné ngee. 3 Dini ghi n:ii ngê anî t:aa, pi miyó pyile dpî ngmîdi yó, pweepwee pee ngmanî d:êê, ye wanî y:oo, yi ndapî Njedusalem y:ooowa úuw:o ngmê. 4 Paa u ya a nga adî kwo knomomê, ye a k:ii nipi anmî lee dmi.

Póól paani p:uu dpîmo nuw:o

5 Másidóniya Wee u kwo p:aani p:aani mwiyé anî lê, kuwó y:i nmye anê lê. * 6 D:ââ miyó pyile nmyi vy:o anîn:aa kwo, ndoo apé tpiî yópu y:i anîn:aa t:âât:ââ dē. U kuwó dini ghi ngê, kwéli anî lê, tpileni u ya a nga adnyi kwo, dpî ngee nódó. 7 U ya a nga daa kwo, Wo pyile njini nmyi vy:o nîn:aa kwo. Nmî Lémi ngê ala kópu a ka daawa a kwódu knomomê, ye dye ghi daadîi nmyi vy:o anîn:aa kwo.

8 Ngmêê Epeso ghêli daanê kuwo, Péntikos u Naa mwiyé wa d:ii, u ngwo anê lê. 9 K:omo tpile pi yilî a p:uu a d:uu té, ngmêê pi mé yilî knî y:oo yi ngópu dmi dē kpémî t:oo, nmî Lémi u kópu dyuu a nyémî tumo. *

10 Dini ghi n:ii ngê Timoti nmye wa lee knomomê, u kwo dmyinê vyyuwo, myedmyinê chââchââ, mu kópu u díy:o nmî Lémi p:uu ntee n:aa dpodo, yinté mye dpodo. *

11 U pi nangê ghîpî, ngmêê mb:aamb:aa ngê dpo ngee yó, a ka u ngwo pēdê lee we, mu kópu u díy:o nmyi mbwó yoo yi k:ii anmîno t:âât:ââ. *

12 Nmî mbwó Apolosa p:uu kópu nmye ngmêinê tpapê. U ya a nga a kwo, Nmyi mbwó knî yi k:ii nipi nmye wa lee dmi, yi kópu p:uu dyaa u kwo nî chedê ngê, ngmêê nî dípe, u yi u ngwo daa kwo, Ala ngwo nê lê. Dini ghi n:ii ngê u nuw:o ngê wa a vyi, u ngwo nmye wa a lê. *

Póól u nd:uu tpapê

13 A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyinê kélîmî, namê nkîngê, dpodombiy:e dmyinê

* 15:50: Njon 3:5-6 * 15:51-52: 1 Tes 4:15-17 * 15:53: 2 Kódin 5:4 * 15:56: Lóma 6:23 * 15:58: Nkal 6:9; Tpyuu 14:13 * 16:1: Lóma 15:25-26; 2 Kódin 8:1-9; Nkal 2:10 * 16:5: Dpodo 19:21 * 16:9: Dpodo 19:1,8-10 * 16:10: 1 Kódin 4:17 * 16:11: 1 Tim 4:12 * 16:12: 1 Kódin 3:6 * 16:13: Epeso 6:10

dpodo. * 14 Dye ghi yintómu nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

15 A tîdê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, Stepanas mupwoknî mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ dé. Nmyi lama ka too, Kîdiki Wee u kwo Yesu u yoo vy:o mwiyé a ghê dniye, ntênê nmyi vy:o a dpodo nyédi, a wêdêwêdê kîgha nmyoo. *

16 Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, yélini yi k:i:i a dpodo nyédi, myedmyinê chââchââ dé. * 17 Dini ghi n:i:i ngê Stepanas p:uu Pódyunatas pini dé Akaikas nmyinê t:ee dumo, a ka nmyinê dy:ââ tumo, a gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Noo a tpy:ootpy:oo nmyo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê y:oo mê pyódu ngópu. 18 Kópuni yilî nmyi p:uu noo a nuw:onuw:o dé, yi kópu yilî ntênê a ka kîmîné nté tumo, a nuw:o u ngwo a ka mêtê diyé wo. Kópuni nmye adnyi tpapê dé, nmyi nuw:o dmi y:ooowa l:âmo t:oo. Yinté pini yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ dé.

19 Yesu u yoo p:aani p:aani yélini Esiya Wee u kwo a pyede, yi mb:aamb:aa nmye dê dy:ââ ngmê. Yesu u yoo yélini Akwila cha Pîdisila yi ngomo k:oo nipi wunê wuwó ngê, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. * 20 Al:i:i Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. Nmyi tîdê mbwó knî yi k:i:i mb:aamb:aa ngê dpo numo chipé too.

21 Nê Póól, a chóó a kêê ngê nîné chipéchipé nmyo, ala pweepwee pee ngê.

22 N:i:i nódo nmî Lémi u nuu ghi daadí ya, nmî Lémi ngê dpî dyênê ngê. Nmî Lémi lîmîlîmî ngê dpo pwiyé we. *

23 Nmî Lémi Yesu ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

24 Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo ka too.

Wu u dí.

* 16:15: 1 Kódin 1:16 * 16:16: 1 Tes 5:12 * 16:19: Lóma 16:3-5 * 16:22: Nkal 1:8-9; Tpyuu 22:20

2 KÓDIN

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê 1 Kódin d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, yi ngwo Epeso doo dpodo. (Dpodo 19)

Ala puku dmi u pi 2 Kódin. Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, ala puku yedé daa pweepwee pee ngmidi ye tóó, ngmêné miyó ye tóó. Yiné ye Póól ngê nod:enod:e u kópu dyuu mwiyé ye yi d:êê ngê, ala puku yedé a tóó, kn:ââ 10, u dî kn:ââ 13. Póól ngê yi nod:enod:e u kópu dyuu ye d:êê ngê, Taitas ngê ye núwo, mu kópu u dîy:o Kódin tpémi woni knî y:oo Póól u wépi a pwaa ngópu, yiné ye Póól daa Yesu u dyépi ngmê. Yi kópu dyuu ghêlî ye daa d:êê ngê, ngmêné Póól Kódin chóó loo. Pi ngmê ngê u pi dyêné ngê, (2 Kódin 2:5-8, 7:12) wod:oo Póól ngê a kuwo too, Epeso mê diyé wo, y:i nod:enod:e u pweepwee pee yi ngwo mî d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Epeso a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo wo, Tídówas mî tee wo, y:i doo dpodo, daa dye ghi daadî. (2 Kódin 2:12-13) Yi ngwo Kódin tpémi yi p:uu u nuw:o doo kwo, doo nuw:onuw:o dé, wod:oo Tídówas a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo y:i wo wo, Másídóniya Wee u kwo mî tee wo. Y:i doo ya, Taitas y:i míné pyw:ângo. Taitas Kódin a ndê wo, mdoo u kwo yiné a núwo, kwo, Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi kî ngmêê tumo, mêkîyedé cháâcháâ ngi. (2 Kódin 7:5-16) Póól u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mê pyodo, pweepwee pee m:uu ye dy:ââ ngê, ala puku yedé ka tóó, kn:ââ 1, u dî kn:ââ 9.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o nmyiné ghê dniye, Kódin, myenté yi wee u kwo p:aani p:aani, nmî mbwó Timoti k:ii ala pweepwee pee nmye nyiné dyede. ² Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Póól ngê Chóó Lémi u ngwo doo kwunokwuno

³ Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi. Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpî pyódu, yiné moo l:âmo té. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê ló dono ngmênémîné vyîmî ngê, nmî nuw:o dmi yiné moo l:âmo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yélini y:oo dono wuné vyîmî ngmê, yi nuw:o dmi yinté nmî l:âmol:âmo té. Yi nuw:o l:âmol:âmo u ntââ ngê nmo pyede, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê nmî nuw:o dmi mwiyé a l:âmo ngê. Nmî nuw:o dmi mwiyé wodêpê l:âmo ngê, ye yoo yi nuw:o dmi lukwe mbêmê pînmo l:âmol:âmo té. ⁵ Yesu Kédisu ngê dîngîdîngî ntee dnyiné ngê, dîngîdîngî yinté myino dnyiné dnyiné, nmî nuw:o dmi yiné moo l:âmo. ⁶ Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî nmîné pyw:êmi ngê, nmyi nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o yi dîngîdîngî nmo dnyiné dnyiné ngê, u yi nmo daa kwo yédi, Nmî Lémi u maa kn:aadi y:e. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê nmî nuw:o dmi moo l:âmo, nuw:o l:âmol:âmo pyu ngê dpî pyódu nmo. Dîngîdîngî n:ii nmîné vyîmî ngê, dini ghi n:ii ngê yinté dîngîdîngî nmyiné vyîmî ngópu, nmyi nuw:o dmi nmo l:âmol:âmo too. ⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmyo. Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî anmy:aa a vyîmî, nmî Lémi ngê nmyi nuw:o dmi amaa l:âmol:âmo.

⁸ A tîdê mbwó yoo, dononi Esiya Wee u kwo nîmo pyw:ee too, u ya a nga a kwo, Nmyi lama dny:oo a ya. Yi dono d:ud:umbiy:e a pwo nî módu, nê ngmêné, Yi dono vy:o daané pwii, awêde n:aa pwopwo, * ⁹ pi knî y:oo a vye nê. Yi kópu a nga pyodo, mu kópu u dîy:o a nuw:o a chóó a p:uu daadî kwo, ngmêné Chóó Lémi p:uu choo kwo, pini n:ii ngê pi ntóó kpêênî dpo pyidu. ¹⁰ A vye a nkîgh:ê chono nî módu, ngmêné yi kéli yiné dyé noo, yinté dono vy:o amé dyé nê. A lama ka tóó, ntêné amé dyé nê, * ¹¹ mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o nmyiné ngêpê nyédi. A l:êê dîy:o anmya a ngêpê, ye nmî Lémi ngê a vye têdê amêdî dyédyé nê, pi yilî knî y:oo nmî Lémi u ngwo adnyi kwunokwuno.

* **1:3:** 1 Pita 1:3; Lóma 15:5-6

* **1:8:** Dpodo 19:23; 1 Kódin 15:30-32

* **1:10:** 2 Tim 4:18

Póól ngê Kódin tpémi ye u ngwo yepê, Dîpî dóó nmyoo

¹² Kódin tpémi, kópu ngmê u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a lama a tóó, dîpî dóó nmyoo. Dyámê wo pe wo pe pi knî ye ntee nîmo mbumu yédi, nmyi vy:o yinté myenoon:aa mbumu. Dîpîn:aa dóó nmyoo, kópu nmye myedîp:ê wópu ngê. Daa a chóó a nuw:o mbêmê nmye noon:aa mbumu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa mbumu. * ¹³⁻¹⁴ Pweepwee pee yedê nmye dênoo a mgongo, nê, Pêdê kp:aa y:e, myepêdê w:ee y:e. Kópuni ala ngwo dnyinté nmyi lama a tóó, u ya a nga a kwo, Ntênê pêdê w:ee yó. Yi kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, a gha nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê ntee wa pyódu, nmyi gha dmi a l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê yinté amye pyódu. *

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê nmyee a cháâchââ nê, a nuw:o k:oo nê, Kódin tpémi my:oo an:uu wêdêwêdê kalê té. ¹⁶ Nê, Kódin máádi mwiyé anî kwolo, yi ntini anî yé, Másídóniya Wee u kwo u ngwo anî lê, myombó Kódin ye mêt:aa diyé, Njuda Wee u kwo paan:aa dy:ââ nêne. ¹⁷ Ngmênê nmye máádi dîp:ê kwólu. Lukwe, nmyinê nmye nê k:omodanê pyu? Nmyinê nmye nê mgîdî u yoo vy:o pini ngmê? Nmyinê nmye nê ngê kópuni u komo ngê a tpapê too, doo u gha vy:o kópu dé? ¹⁸ Kêle, daa yinté pini. Chóó Lémi p:uu k:omodanê pee tp:oo ntee daa t:a, yinté a p:uu myedaa t:a, dîndî dóó nmyo, d:aa nuw:o miyó miyó pyu. ¹⁹ Pini n:ii u pi nmye n:uu vvu, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, daa nuw:o miyó miyó pyu. Sailas pini dê Timoti yi k:ii, vyílo yi pini p:uu nmye nmeen:aa danêmbum. Yi pini daa nuw:o miyó miyó pyu. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu. ²⁰ Myenté, kópuni yilî yi pi dmi Chóó Lémi ngê wunê a vyi too, Yesu ngê ntiye too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, Yesu Kédisu u pi mbêmê pi knî y:oo dpo, Ndê kópu yila. * ²¹ Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi nmoo, myedê ngmîdi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo nipi kaa nmoo, daawa kéé nmo. * ²² U l:ii

nmî p:uu t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

Kópuni u l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi ye daa n:ee

²³ Chóó Lémi u ngópu nmye dêndê k:omodanê, a gha myekîyedê yenê, ala kópu a ny:ee yó. Nmye dîp:ê n:ee, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo, N:uu kpada té. * ²⁴ Kópuni knî ye nmye kêlîmî té, daa yi kópu knî yi wátiwátî u l:êê dîy:o nmye anê lê, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té. Ala kópu u l:êê dîy:o nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nê, W:aa pêdê pyw:ee y:e. *

2

¹ A nuw:o k:oo kîní vvu, nê, Nod:enod:e mbêmê ye mêdaanî nî, yi gha dmi dono ngê mêdaan:uu pyódu. * ² Nmyi gha dmi dono ngê wan:uu pyódu, ye a gha mb:aamb:aa ngê nanê wa pyódu? Daanmyi pyódu ngmê, noko dnyinté anmîn:aa ya. ³ Yi kópu u l:êê dîy:o nod:enod:e u pweepwee pee nmye nê d:êê ngê. U ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi a kada a ngmêê teñe, u ya a nga dêpwo kwo, Nod:enod:e mbêmê ye n:uu t:aa, nê, A gha dono ngê awêde amî pyódu ngmê, ngmênê vyílo yi yéli y:oo a gha mb:aamb:aa ngê y:oo paa pyódu y:e. Dini ghi n:ii ngê mb:aamb:aa ngê nmye ya nyédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myoo pyódu. ⁴ Dini ghi n:ii ngê yi pweepwee pee nmye nê d:êê ngê, noo a nuw:onuw:o nmyo, a gha dono ngê doo a ya, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e myenoo a mbê. U ya a nga dêpwo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê nî pyódu. U ya a nga doo kwo, Yi lama pêdê yaa we, Nmî nuu ghi dmi nê nódo dnyinté dêdê tóó. *

N:ii ngê Póól u pi dyênê ngê, u danêmbum

⁵ Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono d:uu ngê, daa a mo a nuw:o dyênê ngê, nmyi nuw:o dmi pee tp:oo mye dyênê ngê. U ya a nga daa kwo, Yi kópu nî dówo. * ⁶ Nmyi vy:o pi

* **1:12:** 1 Kódin 1:17; 2 Kódin 2:17 * **1:13-14:** Pilipay 2:16 * **1:20:** Lóma 15:18-19; Tpyuu 3:14 * **1:21:** 1 Njon 2:27 * **1:22:** Epeso 1:13-14; Lóma 8:16-17 * **1:23:** Lóma 1:9 * **1:24:** 1 Pita 5:3 * **2:1:** 1 Kódin 4:21 * **2:4:** 2 Kódin 7:8-9 * **2:5:** 1 Kódin 5:1

yilí knî y:oo yi pini kpada ngópu, namungê kpada. ⁷ U dono nmyi kuwó p:ee kée yó, u nuw:o mē l:âmo yó. U nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê kîngî pyódu. ⁸ Nîné kwunokwuno nmyo, ala kópu u kwo dpî vyi yó, kwipi, Nuu ghi ntênê nmî nódó ka tóó. ⁹ Ala kópu u l:êê díy:o yi pweepwee pee nmye nê dy:ââ ngê, u ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi nî m:uu. Nê, A kópu yintómu wa ny:ee t:oo, ó daawa ny:ee t:oo? ¹⁰ N:ii ngê dono dpî d:uu, dini ghi n:ii ngê u dono nmyi kuwó nmyo kéké ngópu, a kuwó myinî kéké ngê, yi kópu a nódó daawa kaalí. Kópuni dono a kuwó nî kée ngê, daa ndîi kópu. Yi kópu nmyi l:êê díy:o a kuwó nî kée ngê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u dpodo yinî dódó ngê. ¹¹ Setan ngê kîngî dóó nmo, kîngî chámê nmo. U dí nmî lama a tóó. *

Póól Kódin tpémi yi p:uu u ngwo doo nuw:o, Tîdówas

¹² Dini ghi n:ii ngê Tîdówas n:uu tee wo, nê, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu pi knî ye nî vyi, yi ngwo nmî Lémi ngê Tîdówas tpémi yi ngópu dmi a kpêmî too, mb:aamb:aa ngê a ka dnya a ng:aa. ¹³ Ngmênê dye ghi yintómu noo a nuw:onuw:o nmyo, u ya a nga doo kwo, Nmî mbwó Taitas nê pyw:oo, nmyi p:uu kópu a ka ngmênê vyi ngê. Dêpê pyw:ângo, wod:oo Tîdówas tpémi ye nd:uu nî vyi, liyé nkéli k:oo nî wo wo, ala Másîdóniya Wee u kwo n:uu tee wo. Taitas al:ii nîmo pyw:ângo, nmyi p:uu kópu mb:aa yilí nî nyongo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Chóó Lémi ngê dpodoni nédê Póól kââ

¹⁴ Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u pee kaa nmoo, Setan u pwo dpî yé nmo. Mtyîmî nêê tuu kuughê ntee anyinê ny:oo, nmî Lémi ngê yi yini tuu ntee tpile ngê dpî pyódu nmo, p:aani p:aani a dyede nmoo, u kópu dyuu pi knî ye nmo néne ngê. * ¹⁵ Yi kópu dyuu pi yintómu knî ye nmo tpapê ngê, yélini nmî Lémi u maa p:uu a wee, ye nmo tpapê ngê, mgîdí u yoo knî ye myeno tpapê ngê. * ¹⁶ Mtyîmî nêê tuu ntee, nmî Lémi u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u

díy:o maa mb:aa p:uu a wee. Pi ntóó tuu ntee, mgîdí u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u díy:o pwopwo u maa p:uu a wee. Dpodoni nmo dódó ngê, yi dpodo tédê n:uu ngmê u ntââ? Chóó Lémi ngê u ntââ ngê yinê dpî pyódu nmo, ¹⁷ ngmênê yoo woni daa yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu mbêmê a ndapî kmênêkmênê nyédi. D:aa yinté pini, pi dódó daa a tpile. Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo, u ngîma n:aa dpodo yédi. *

3

Kakêmê chámêchámê u pweepwee pee u danêmbum

¹ Ndoos apê nmyinê nmye nê ngê u kakêmê nmo yedê chámêchámê. Kêle, ló dini nmyi lama munî yaa wo. Yélini a kuwó nmye a lee dniye, Kódin, yi kakêmê chámêchámê u pweepwee pee nmye a nuw:o tumo, nmyimo a kpââ dé, u l:êê díy:o yi wépi dmi dpîp:e pwaa ngópu, ngmênê doo u ntââ pi ngê a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee d:uudpî d:êê, nmyi lama wunê munî yaa wo. Myenté, U ya a nga dêpwo a kwo, a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê y:e, kn:aa p:aani u ngwo nî lê. * ² Pweepwee pee u ya a nga daa kwo, nmyo a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, nmyi nuw:o dmi nmyi ngmêê tumo, nmyi l:êê ghi dono nmyi kée tumo, l:êê ghi mb:aa nmyinê ngî tumo. N:ii ngê yi kópu wa ny:oo, awo, Nê ngê dpodo mb:aa yimî dóó. ³ Yesu Kédisu ngê kópu dyuu n:ii vyi, nmyi gha vy:o a chóó n:uu d:êê ngê, pi yintómu yi pweepwee pee u kpââ ngê u ntââ mbêmê a pyede. Daa d:êê u tpile ngê yi kópu dyuu n:uu d:êê ngê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu chêêpî kpââ p:uu wunê a d:êê too, ngmênê Yesu Kédisu u kópu dyuu a komo ngê nmye n:uu vyi, nmyi gha vy:o u ngwo n:uu d:êê too. *

Kââdí té kamî u danêmbum

* **2:11:** Luukí 22:31-32 * **2:14:** Lóma 6:17 * **2:15:** 1 Kódin 1:18 * **2:17:** 1 Pita 4:11 * **3:1:** Dpodo 18:27
* **3:3:** Ex 24:12

4-5 Daa a chóó a nuw:o mbêmê n:aa dpodo yédi, ngmênê Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka a kââdí noo, a nuw:o p:uu a kwo, u ngwo n:aa dpodo yédi. A dpodo u l:êê dîy:o d:aa u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê. ⁶ Daa a chóó yi dpodo íedê nî ghê wo, ngmênê Chóó Lémi ngê kââdí té kamî p:uu dpodo kalê noo, pi knî ye u ngwo n:aa tpaê ngê, yenîmo, Yesu Kédisu ngê u yi u ngwo a kwo, Kââdí té kamî mbêmê Chóó Lémi ka yoo nê kââdí té. Kââdí té mbwee alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Nju tpémi u kwo a kââdí too, u dêêpî kópu dyuu ye a y:ângo, ngmênê yi kópu dyuu dnyinté a cháâcháâ ngópu, pwopwo u maa p:uu a wee. Kââdí té kamî alanté a tóó, pini n:ii Yesu ka a kélímî, Yesu ngê u nuw:o dpî ngmêê, Chóó Lémi ka dpo kââdí, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi yi pini u mênê dpî yé, ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

⁷ Kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu Mósisi ngê chêêpî kpââ p:uu a d:êê ngê. Yi ngwo Chóó Lémi u wuu ndîi Mósisi u pwo mí kéé ngê, u l:êê dîy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. U kuwó dini ghi ngê yi wuu mbele tédê ngê a pyodo, ngmênê Yisíléli tpémi ye ndîi ngê modoo ya, daapîdnye y:enê. Pi knî y:oo kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu dnyinté a cháâcháâ ngópu, u l:êê dîy:o pwopwo u maa p:uu a wee, ngmênê kââdí té mbwee p:uu dpodo u pi ndîi, u l:êê dîy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. * ⁸ Kââdí té kamî p:uu nmo dpodo té, yi dpodo u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi pi knî yi mênê u ngwo dpî yââ. Dpodoni íedê nmo wee, u pi ndîi, dpodoni Mósisi ngê doo a dódó, u pi tédê. ⁹ Dpodoni Mósisi ngê a dóó u l:êê dîy:o, Nju tpémi yi kpadakpada tédê dpî lee dmi, ngmênê yi dpodo u pi ndîi ngê doo a ya. Dpodoni ala ngwo nmo dódó u l:êê dîy:o, Yesu ngê yoo yi dyââpe dpî pwaa té, kamî ngê dpî pyódu té. Yi dpodo u pi d:ud:umbiy:e ndîi, Mósisi nmî t:ee kwólu.

* ¹⁰ Dpodoni Mósisi ngê a dóó, u pi ndîi ngê doo a ya, ngmênê ala ngwo tédê ngê dé pyódu. Kââdí té kamî p:uu dpodo u pi

ndîi ngê dé pyódu. ¹¹ Kââdí té mbwee u dye ghi machedê ngê dé pyódu, u l:êê dîy:o yi dpodo u pi tédê ngê dé pyódu, ngmênê kââdí té kamî chedê ngê daawa pyódu, u pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê adî ya.

¹² Nmî lama ka tóó, dpodoni nmo dódó, chedê ngê daawa pyódu, u l:êê dîy:o pi knî ye daanmî nkîngê, ye myedaanmî kedekede. ¹³ Kópuni Mósisi ngê a d:uu ngê, yinté kópu daanmî d:uud:uu. Kpîdí pee mb:êêmb:êê ngê kwódo ng:oo dmi dpîmo a ngm:ââ, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê u wuu mbele tédê ngê dpîmo a pyodopyodo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yisíléli tpémi y:oo dny:oo yenê nê. ¹⁴ Yi yéli yi ngîma mb:êê yinté kele, Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a ny:ee tumo. Ala ngwo mye yinté, yi mb:êê yi ngîma a t:a. Dini ghi n:ii ngê kââdí té mbwee u puku dmi dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo. Pini n:ii Yesu ka dpî kélímî mb:anê, Yesu ngê yi pini ngîma mb:êê dpo ngee, kópu yilî u ngwo dpo w:ee té. *

¹⁵ Nyââ, ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté. Mósisi ngê dêêpî kópuni a d:êê too, dini ghi n:ii ngê dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo, mu kópu u dîy:o yi mb:êê yi ngîma mu t:a. ¹⁶ Pini n:ii nmî Lémi ka dpo diyé, nmî Lémi ngê mb:êê ngîma dpo ngee. * ¹⁷ Nmî Lémi Ghê Dmi ye tóó, Setan kwulo dpo pwaa nmo, nmî mênê a ya yédi. * ¹⁸ Yélini yintómu yi k:ii Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye, mb:êê nmî ngîma daa t:a, nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmo y:enê ngê. Ntee a tóó, u Ghê Dmi ngê yinté pee tp:oo pee tp:oo a pyépi nmo, u dí, ntee a tóó, yinté pini ngê anmî pyaa dmi.

4

Nmî Mî ngê u wuu ndîi nmî pwo u ngwo kéé ngê

¹ Chóó Lémi ngê chóó a ngmîdi nmo, u dpodo íedê a kaa nmo, yi kópu u l:êê dîy:o daanmo a kedekede, doo u ntââ yi dpodo daanmî kpîpî. ² K:omo dyépi knî y:oo yoo ntee a dódó tumo, yinté daanmî d:uud:uu, mywene nmo wadí wowo. Doo u ntââ yoo daanmî dódó, Chóó Lémi u kópu

* **3:6:** Njon 6:63; Lóma 7:6 * **3:7:** Ex 34:30; Nkal 3:2-5
Lóma 11:23,26 * **3:17:** Njon 8:32,36; Lóma 8:2; Nkal 5:1

* **3:9:** Lóma 3:21 * **3:14:** Lóma 11:25 * **3:16:**

ntênê nmo tpaê too, doo u ntâa daanmî ngmêê té. Chóó Lémi u ngîma nmo dpodo nyédi, u ndê kópu dé ntênê nmo tpaê too, u yi nmo a kwo, Pi knî y:oo yi ngwo pêdê w:ee y:e, awo, Yi p:uu dyâape daa t:a. *

³ K:omo tpile Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa pi knî ye ntênê nmo tpaê too, ngmênê yoo woni knî y:oo d:uuwodê w:ee t:oo, mb:êê yi ngîma a t:a. Yi yéli ndê u maa p:uu a wee. ⁴ Yesu ka daa kêlîmî té, yi nuw:o dmi mgîdî vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dyámê u yâpwo Setan ngê ngwolo kâpwe ngê pyódu too, mb:êê yi nuw:o ñedê t:ângo. U yi u ngwo daa kwo, Mgîdî u yoo knî y:oo Yesu Kédisu u wuu ndîi m:uu y:e, u kópu mb:aa dyuu mye ny:ee y:e. U lama a tóó, Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu ndêndê ngê mye yinté. U yi u ngwo daa kwo, Pi knî y:oo mya y:e. *

⁵ Daa nmî chóó nmî p:uu pi knî ye nmîmo mbumu nyédi, ngmênê Yesu Kédisu p:uu nmo mbumu nyédi, yenmîmo, Nmyi kada pini ngê pyódu yó. Nmo, nmyi dpodo pyu yoo, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi lama paa yaa we. ⁶ Chóó Lémi ngê yinê a vyyu, apê, Wo ngê mgîdî chaa ngê, wod:oo wo ngê mgîdî chópu, vyîlo yi pini ngê u wuu nmî gha vy:o kée ngê. U yi u ngwo doo kwo, Yi yéli yi lama ní yâa, u l:êê dîy:o Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:âa ngê, apê, Pi knî y:oo a Tp:ee p:uu paa m:uu nêne. *

Dono vyîmî u nt:u kópu

⁷ Chóó Lémi ngê dpodo ndîi ñedê kaa nmoo, ngmênê nmî chóó nmî wêdêwêdê daa ndîi, dp:oo yi dpodo u ntâa dé. Pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê nmî p:uu paa m:uu y:e, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu pîdny:oo nuw:o. Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê ndîi mbêmê wodêpwo a ngêêpî nmoo, ye yamî d:âa ntee dpî pwópu, yi dpodo ñedê yinté p:oo pwaa dniye. ⁸ Daa ng:êêntómu wêê nmî p:uu a pw:iî ngópu, ngmênê nmî komo dmi ye pi daa kuwo ngê. Dye ghi knî ngmê ngê nmî nuw:o miyó ngê nmo dpî pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê dpo ngee nmo, dpîno dîpedîpe nyédi. ⁹ K:omo tpile a kpakakpaka nmoo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî mo d:uuwodê kuwo nmo.

Dpodombiy:e a vyye nmoo, ngmênê nmî ghê d:uuwodê ngî t:oo. ¹⁰ Yesu ntee vya ngópu, u yi y:e a kwo, Yinté my:oo vya té. Yi kwéli nmî p:uu ka pyede, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu Kédisu ye wunê vyyuwo. ¹¹ Nyâa, Yesu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu pwopwo kêpa nmo wee, ngmênê Yesu ngê moo dyé nmo, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo yi kópu nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu ye wunê vyyuwo. *

¹² Nmî dpodo u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî y:oo nmî vyye u yi y:e a kwo, ngmênê vyîlo yi dpodo u l:êê dîy:o ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu.

¹³ Doo u ntâa Yesu u pi tpaê daanmî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té. Yinté kêlîmî p:uu puku yedê kópu alanté ngma a tóó,

Nî kêlîmî mbê wo,

u l:êê dîy:o ye noo a danê.

¹⁴ Nmî lama ka tóó, n:iî ngê nmî Lémi Yesu kpêênî mède pyidu ngê, yinê amyedê pyidu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu u k:iî ngmîdî ngê nmo pyede. Daa nmî mo wa a pyidu nmo, wamyedê pyidu nmyo, u ngîma nipi amî kaa nmo. ¹⁵ Yi kópu yilî nmyi l:êê dîy:o nmîné vyîmî too. U yi nmo a kwo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê pi yilî kóo k:oo nmî kâa, Chóó Lémi pèdny:oo kwunokwuno, u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we.

¹⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî dpodo tédê dpîno kedekede nyédi. K:omo tpile pi knî y:oo nmî pâa dmi a dyede tumo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu mêtunê wêdêwêdê kîgha too. ¹⁷ Ala ngwo dîngîdîngî n:iî nmo dnyinêdnyinê té, nmîné nmo tédê kópu dé. Dini ghi n:iî ngê nmî Lémi ngê kóo k:oo wa kaa nmo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi ya mb:aa chedê ngê daawa pyódu.

¹⁸ Kópuni dyámê mbêmê nmo a pyodopyodo nyédi, nmî nuw:o dmi y:i daa wee, mu kópu u dîy:o chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê kópuni yilî doo u ntâa ngwolo ngê daanmî m:uu té, yi kópu knî yi p:uu nmî

* **4:2:** 1 Tes 2:5 * **4:4:** Epeso 2:2 * **4:6:** Gen 1:3; 1 Pita 2:9 * **4:11:** Lóma 8:36 * **4:14:** Lóma 8:11; 1 Tes 4:14 * **4:17:** Lóma 8:17-18 * **4:18:** Hipîlu 11:1-3

nuw:o dmi a wee, mu kópu u dîy:o chedê ngê daawa pyaa dmi. *

5

Nmî too pee ngmêêpî u danêmbum

¹ Pi knî ye dpîno nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, Wa vya nmomomê, nmî Lémi ngê wamêdê pyidu nmo, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. Dyámê mbêmê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede. Dini ghi n:ii ngê chedê ngê wa pyaa dmi, Chóó Lémi ngê kamî ngê wa pyódu té, ngomo mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyaa dmi. * ² Ala ngwo nmo nkînî pîpî nyédi, u yi nmo a kwo, Mbóó p:uu ngomo mb:aa knî yi k:oo nmîn:aa kwo. * ³ Yi ngwo nmî too pee kamî ngê wa pyaa dmi, daa kmêna mbwee ntee tpile ngê anmîn:aa ya. ⁴ Dyámê mbêmê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede, dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u l:êê dîy:o nmo nkînî pîpî nyédi. U yi nmo a kwo, Kêêpî ngomo nmo kuwo, ngomo mb:aa k:oo nm:uu kee dmi. Nyââ, u yi nmo a kwo, Nmî too pee tpalê dniye, kamî ngê pyaa dniye, chedê ngê daawa pyaa dmi. * ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yinê l:âmo nmoo. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi yinté nmo a kpo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. *

⁶ Pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. Dye ghi yintómu nmî lama a tóó, dini ghi n:ii ngê nmî kêêpî ngomo knî yi k:oo nmo wee, daa nmî Lémi u p:o nmo pyede. * ⁷ Nmî Lémi dpîno y:enê, ala ngwo, ngmênê u kwo nmo kêlîmî té, u l:êê dîy:o p:uu nmo dpodo té. ⁸ Nyââ, pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî kêêpî ngomo nmo kuwo té, dyámê mbêmê, nmî Lémi ka p:o nmî lee dmi. * ⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê ghêlî k:ii daawa nuw:o nmomomê, nmo mye u ntââ. K:omo tpile dyámê mbêmê anmî ya, ó u kwo anmî lee dmi, ngmênê u yi nmo ndêndê ngê a kwo, U nuu u kópu nmî d:uud:uu dé. ¹⁰ Nmo yintómu Yesu Kédisu

ngîma anm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo, nmo ngmêngmênté nmî pywuu dmi anmîmo ngee. Kópuni mb:aa dyámê mbêmê nmo d:uud:uu té, yi pywuu mb:aa anmîmo ngee, myenté kópuni dono yi pywuu dono amyenmîmo ngee. *

Chóó Lémi ka yoo kêêdîkêêdî

¹¹ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo, u l:êê dîy:o u kwo nmo nkîngê té, u yi nmo a kwo, Yoo yi nuw:o dmi nmî ngmêê té, daapaa kpada téne. Chóó Lémi ngê nmî gha dmi u kpêê dé, u lama a tóó, Nê ngê u dpodo ndêndê ngê a dódó. Na a ka yi kópu nmyi lama ndêndê ngê mye tóó. ¹² A chóó a pi dînî kmîmî. K:omo dyépi knî y:oo yi too pee mbêmê yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, ngmênê yi gha vy:o daa vyyuwo nyédi. A p:uu kópu nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo a pi wa dyênê knomomê, u ya a nga a kwo, Ye dpî vyi yó, yipi, Nê ngê nmî Lémi u dpodo ntênê a dódó, u gha ntênê a tóó. ¹³ Yinê ye nê ghêti wo, ngmênê Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo. Nmyinê nmye nê doo ghêti wo, nmyi p:uu n:aa dpodo. ¹⁴ Yesu Kédisu nódó nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó, u l:êê dîy:o u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. Nmî lama ka tóó, pi ngmîdi nmî l:êê dîy:o pwene. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o nmî ghê dniye, nmî nuw:o dono mye pwene. ¹⁵ Yesu nmo yintómu nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o apê, Ghê kamî pèdê pyw:ee y:e, yi chóó yi pono daapêdny:oo a vyápê, Yesu u pono pèdny:oo a vyápê. Nmî l:êê dîy:o pwene, kpêênî mède pii wo. *

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi y:oo yoo yi pi dmi mbêmê ntee a myeme tumo, yinté myenmee a myeme dé, ngmênê ala ngwo yi kópu dpîno d:uud:uu. Yesu Kédisu yinté nmî myââ, nmînê nmo u pi tédê ngê nmo doo ya, ngmênê ala ngwo nmî lama ka tóó, u pi ndîi. ¹⁷ Pini n:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o dpî ghê, kamî ngê dpî pyódu, u nuw:o mbwee dpî kée, nuw:o kamî p:uu dpî kaalî. * ¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dpî d:uu. Wunê p:uu nmee a d:uu, ngmênê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ngê chóó u kwo

* 5:1: 1 Kódin 15:47-49 * 5:2: Lóma 8:23 * 5:4: 1 Kódin 15:53 * 5:5: Lóma 8:16,23 * 5:6: Hipîlu 11:13-14

* 5:8: Pilipay 1:23 * 5:10: Lóma 2:16 * 5:15: Lóma 14:7-8 * 5:17: Njon 3:3

u ngwo mēdē kââdî nmoo, mye dpodo kalē nmoo. U yi u ngwo a kwo, Pi yilî u kwo nmo kââdî. * ¹⁹ Yi nmo dpodo té, pi knî ye yenmîmo, Nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilî daa nuw:onuwo too, u yi u ngwo a kwo, A ka nê kââdî té. Nyââ, nmî Lémi ngê yi dpodo ñedê kaa nmoo, nmopê, Yoo a ka anyinê kââdî tóó. *

²⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Kédisu komo nmo kapî ngê, Chóó Lémi komo myeno kapî ngê, nmo kwunokwuno nmyoo, nmyenmîmo, Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu d:uu mu yé yó, u pee ghê dmyeno, u pono dmyinê vyápê. ²¹ Yesu Kédisu ngê dono daangmê d:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî dono ñedê kââ, nmî yikî dmi u pwo u ngwo ghay wo, u l:êê dîy:o pwene. U yi u ngwo doo kwo, A ka nê kââdî té, ntee n:aa tóó, yinté mye pyaa dniye, dono yi p:uu daapîchoo ya. *

6

Yoo yi ngêêpî u dye ghi

¹ Nmî Lémi u k:ii nipi nmo dpodo té, u l:êê dîy:o nmîno kwunokwuno nmyo, nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê nmî l:êê dîy:o kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u wépi nangê puwâ. ² Nmî Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Dini ghi n:ii ngê u ya a nga doo kwo,

Yoo nî ngee,

Yi ngwo nmyi ngêêpê nî ny:ee too,

Nê, N:aa ngêêpî té, a kêê k:oo n:aa kapî té.

Kódin tpémi, ala kópu a ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yoo a ngêêpî, ala yi dini ghi. Ala ngwo u yi u ngwo a kwo, A kêê k:oo nî kaa té. *

Nmî Lémi p:uu dpodo tēdē kópuni dnyimo a vyîmî dé

³ U yi nmo daa kwo, Pi ngmê ngê nmî dpodo p:uu dono kópu ngmê vyî ngê, u l:êê dîy:o nuw:o ngê nmo dpodo té. U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo nmî Lémi u maa dny:oo kîgha, u l:êê dîy:o lvêê kpî té yi máádi p:uu daanmî t:oo. ⁴ U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo mya nmîne, ala kópu nmî p:uu paa vyî y:e,

Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile ló dono kópu ndîi nmo a d:uud:uu tumo, ngmênê nmîno vyîmî tumo. Daa dono kópu ngmîdi nmîno vyîmî ngê, doo u ntââ ngê nmo dpî pyaa dmi. ⁵ Dpî mgîmî nmo, a kpakakpaka nmoo, mbwa k:oo a kmîmî nmoo. Dpodo ndîi yino dódó ngê, mgîdî vy:o nmo ngêpê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê nmo dómudómu nyédi. ⁶ Nmî Lémi u maa ntênê nmî lama a t:a, dono nmî p:uu daa t:a. Lîmîlîmî ngê dpîno nod:enod:e nyédi, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmo vyuwo nyédi. Nmî Lémi u Ghê Dmi mbêê nmo dpodo té, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo ntênê a tóó. * ⁷ Kópu dyuu ndêndê pi knî ye nmo tpapê ngê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêê mbwudu yilî nmo chapî ngê. Yi kópu yilî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Lede knî y:oo yi kaa taa, kâped:ê ntee a tpyé tumo, nmo my:oo yinté dé, kópu mb:aa nmo d:uud:uu too. Kópu mb:aa n:ii nmo tpapê too, yi kópu knî y:oo yoo dpo châpwo t:oo. ⁸ Nmî Lémi p:uu dpodo tēdê dye ghi knî ngmê ngê a chââchââ nmoo, dye ghi knî ngmê ngê dpî mb:ii nmo. Dye ghi knî ngmê ngê nmî p:uu a danê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê a chaa kîgha nmoo. Yinê ye nmo k:omodanê pyu yoo, ngmênê ntênê nmo mbumu nyédi. ⁹ Yinê ye nmo n:uu dé, ngmênê pi yilî yi lama nmo pyede. Yinê ye daa kêmakêma nmo pwopwo té, ngmênê anmî pyede. A kpakakpaka nmoo, ngmênê anmî pyede. * ¹⁰ Nmî nuw:o dmi dpî dyênê, ngmênê dye ghi yintómu w:aa nmîno pyw:émî ngê. Nmo pinté yoo, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, pi knî ye nmo yémî ngê, ndáapi ntee pini ngê u ngwo dpî pyódu té. Tpile nmî ngópu daa tóó, ngmênê kópuni nmî Mî ngê nmo a kpo, doo u ntââ pi ngê nmî kêlê daawa a puwâ. Nyââ, yi kópu yilî yi mbêê pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo, Kí yâpwo ndêndê u dpodo pyu yoo. *

¹¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, kópu nmye d:oongmê wópu ngê, d:ud:umbiy:e a gha nmye myed:a kpêmî. ¹² Nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó, ngmênê a nuu ghi nmyi

* **5:18:** Lóma 5:10 * **5:19:** Kílosa 1:19-20 * **5:21:** Hipîlu 4:15; 7:25-26 * **6:2:** Luukí 4:19-21; Is 49:8 * **6:6:** 1 Tim 4:12 * **6:9:** 2 Kódin 4:10 * **6:10:** Kílosa 1:24

nódo dnyinté a tóó. ¹³ A tp:ee yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntee a tóó, a nuu ghi nmyi nódo yinté myechoo a ya.

Póól ngê yoo dono yi k:ii kââdî té u ngwo ye kwódu ngê

¹⁴ Yélini nmî Lémi ka daa kêlîmî té, yi yéli yi k:ii nangê kââdî. Nuw:o mb:aa pini dê nuw:o dono angênté anyinê kââdî dê? Doo u ntââ. Wo pini dê mgîdí lónté anyinê kââdî dê? Mye doo u ntââ. * ¹⁵ Yesu Kédisu pini dê Setan yi nuw:o dê ngmîdi ngê angênté anyi pyódu dê? Doo u ntââ. Nmî Lémi ka kêlîmî pyu pini dê n:ii u kwo daa kêlîmî, yi nuw:o dê ngmîdi ngê angênté anyi pyódu dê? Doo u ntââ. ¹⁶ Chóó Lémi u ngomo, yâpwo ghi, angênté ngmîdi ngê anyi pyódu dê? Doo u ntââ. Yâpwoni ghê a t:a, Chóó Lémi, nmo u ngomo. Yinté kópu Chóó Lémi ngê ló dini a vvu, puku yedê alanté a tóó, apê,

A yoo vy:o anî kwo,
a k:ii anmî paa,
yi yâpwo ngê anî ya,
a yoo ngê adnyi kwo.

* ¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ngê yepê, Yoo dono yi vy:o a pwii dmyeno, yi k:ii nangê kââdî. Yepê, Tpile tupwótupwó p:uu kêê nangê yé,

a kêê k:oo u ngwo anî kaa nmyo. *

¹⁸ Yepê, Nmyi mî ngê anî ya, a tp:ee dmââdîma ngê wanî pyódu nmyo. Lémini u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo, vyîlo yi Lémi ngê yi kópu ye yinê vvu. *

7

¹ A tidê mbwó yoo, daa yi yéli yi mo yi l:êê dîy:o ye a vvu, yi vy:o nmî ghê dniye, yi kópu nmî l:êê dîy:o mye vvu. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo nmî gha dmi dpî dyênê t:oo, ó nmî too pee dmi myoo dyênê t:oo, yi kópu dono kée téme. Chóó Lémi ntênê chââchââ koo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. *

Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi u ngwo ngmêê ngópu

* **6:14:** Epeso 5:7-11 * **6:16:** 1 Kódin 3:16 * **6:17:** Is 52:11 * **6:18:** Hos 1:10 * **7:1:** 1 Njon 3:3 * **7:6:** 2 Kódin 1:3-4

² A nuu ghi nmyi nódo choo a ya. Kópu dono nmye dîpîngmê d:uu ngê, pi dîpîngmê dyênê ngê, pi dîpîngmê dóó, nmyi ndapî dîpîngmê t:âmo ngê. ³ Daa nmyi pi dyede u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê. Kêle. Kópuni mwiyé d:a d:êê, myombó mênîné d:êêd:êê, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. K:omo tpile anî ya, ó anî pw:onu, ngmênê nmyi nuu ghi dmi a nódo adî ya. ⁴ A lama ka tóó, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê, u l:êê dîy:o pi knî ye n:aa chaa kîgha nmyo. K:omo tpile dono kópu a nga a d:uud:uu tumo, ngmênê dîní nkîngê yédi, w:aa u ngwo nîné pyw:êmî ngê.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Másîdóniya Wee u kwo nî ta, ghê dîpî vy:ungo, dono yilî noo a vyîmî. Kuwa yéli a p:uu dnye d:uu, a gha vy:o noo a nuw:onuw:o nmyo. ⁶ Ngmênê pini n:ii ngê nmî nuw:o dmi dpî l:âmo, Chóó Lémi, yi pini ngê a nuw:o yinê l:âmo ngê, Taitas a ka a dy:ââ ngê. * ⁷ Dini ghi n:ii ngê nî módu, a gha mb:aamb:aa pyodo, myenté nmyi l:êê dîy:o mdooni a ka a núwo, yi kópu u dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê mye pyodo. A ka pê, Kódin tpémi y:oo a nuw:o mêkî l:âmo ngópu. A ka pê, Nuu ghi yi nódo kíyedê tóó, tpéé kópu vyi ngópu. A ka pê, U yi y:e a kwo, Nê pono nmî vyápê. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

⁸ Pweepwee pee n:ii nmye nê d:êê ngê, yi pweepwee pee ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê yinê pyódu ngê, ngmênê u l:êê dîy:o tpéé kópu daané vyi. Taitas ghêlî a ka dépêngê diyé wo, tpéé kópu yi ngwo nê vvu, nê, Yi pweepwee pee lukwe dîy:o ye nî dy:ââ ngê, yi nuw:o dmi dono ngê u ngwo nî pyódu ngê. Ngmênê daa ndîi la ghi nmyi nuw:o dmi dono ngê dnya a ya, ⁹ nmyi l:êê ghi dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo, nmyi dono u ngwo nmyi kée tumo. Yi kópu u l:êê dîy:o awêde a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê pyaa we, yi l:êê ghi dmi paa ngmêê y:e. Yinté pyodo, u l:êê dîy:o yi pweepwee pee ngê dîpî dyênê nmyoo. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpo pyódu, nmî

l:êê ghi dmi dpî ngmêê té, yi ngwo nmi dono u kuwó dpî keé té, kóó k:oo moo kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngê tpéé kópu d:uudpî vyi, ngmênê mgîdí u yoo, dini ghi n:ii ngê dono wunê vyîmî ngópu, yi l:êê ghi dono d:uudpî keé t:oo, pwopwo u maa d:uudpo kuwo ngmê. * 11 Kópuni nmye dê pyódu, p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê pyódu ngê, u l:êê dîy:o nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo. Ala ngwo u maa p:uu dpodombiy:e nmye wee, u yi nmye a kwo, nmyi pi dmi mb:aamb:aa ngê mê pyaa dniye. Nmyi nod:e dniye, nmyi nkîngê mbê dniye. U yi nmye doo kwo, nye, Nê ngê mênye m:uu nmîne. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono ndîi d:uu ngê, u yi nmye doo kwo, Nmî kpada. Kópu yilí yintómu mb:aamb:aa ngê nmyi chóó u málo mēdmyinê a yiyé dé, dyâape nmyi p:uu mēdaadî ya. 12 N:ii ngê a pi dyênê ngê, daa yi pini u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, myenté daa a pi u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, ngmênê u ya a nga doo kwo, Kódin tpémi y:oo ala kópu a w:ee y:e, A nuu ghi yi nódo ntênê wunê tóó. Chóó Lémi ngê kîyedê y:enê nê, nmye dēnîné k:omodanê. 13 Yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o mb:aamb:aa ngê maa pyódu.

Nyââ, nmyi l:êê dîy:o a nuw:o m:aa l:âmo ngê, myenté a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mē pyodo. Dini ghi n:ii ngê Taitas nmye a loo, doo nuw:onuwo nmyo. Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi ng:aa mbê dniye, nmyo yintómu yi ngwo u nuw:o nmyi l:âmo ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. 14 Taitas ghêlî k:ii nmye dēpangê n:ee, u ngêédî noo chaa kîgha nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye a loo, kópu dyuu n:ii u kwo nê vyi too, nmyi ntiye tumo, nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo, dpîp:e mywenemywene kalê noo. Dye ghi yintómu ndê kópu dé ntee nmye noo a tpapê dé, kópuni nmyi p:uu u kwo nê vyu, ndê kópu ngê yinté mye pyodo. 15 Taitas ka nmyi ng:aa mbê dniye, u kwo my:ee nkîngê mbê dniye. Ala ngwo yi kópu mēkîyedê nuw:onuwo, nmyi nuu ghi dmi nódo ntênê a tóó. 16 Ala ngwo

a lama ka tóó, ndêndê ngê a dnye nmye nyemî ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

8

Ndapî danêdanê u danêmbum

1 A tîdê mbwó yoo, yélini Másîdóniya Wee u kwo Yesu u yoo vy:o ghê dniye, kópu mb:aa n:ii d:uu tumo, nmye nîné nj:ii té. Nmî Mî ngê ngee too, kópu ndîi daa ngmîdi d:uu ngópu. * 2 K:omo tpile nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilí dnya a vyîmî, ngmênê nmî Lémi daa mb:ii ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu too. 3 K:omo tpile pinté dé, ngmênê ndapî ndîi keé ngópu. Ndapî yi ngópu dēpwomo ya, dîni k:omodanê, yi chóó yi nté pywupwi u l:êê dîy:o doo u ntââ ngê pyaa dniye. * 4 Yi ndapî keé ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Mî u yoo vy:o pinté n:ii wunê pyede, Njuda Wee u kwo, u yi y:e a kwo, Yi yéli ye ndapî nmî dy:ââ, u ngwo nmî ngee té. Másîdóniya tpémi y:oo a ka pê, Doo u ntââ nmî wépi dmi daanyi puwâ, u yi nmo a kwo, Yi yéli myeno ngêêpî té. 5 U ya a nga doo kwo, Másîdóniya tpémi y:oo ndapî knî ngmê keé y:e, ngmênê kópu ndîi yi d:uu ngópu. Myenté yi chóó yi gha dmi nmî Lémi ka mwiyé y:ee ngópu, nmî Mî u pono vyápê dniye, kuwó yi gha dmi a ka myedê kê ngópu. 6 Yi kópu u l:êê dîy:o Taitas ka kwonoo, Mw:ââkó a mbwó, Kódin tpémi yi vy:o ndapî danêdanê kn:ââ ntee ny:uu chópu, yinté y:i chin:aa dpodo, ndapî danêdanê chedê ngê u ngwo dp:uu pyaa we. 7 Kódin tpémi, kópu yilí yintómu u ntââ ngê nmye pyede, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té, u ndê kópu dyuu ntênê nmye tpapê tumo, u tumu kópu dé nmyi lama a pyede, p:uu ntênê nmye dpodo té, a nuu ghi nmyi nódo mye tóó. Pi ngêêpî ngê u ntââ mbêmê myedmyinê ya, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi ndapî mb:aamb:aa ngê dpo danê yó. *

8 Daa dēêpî kópu ngmê nmye yed:a d:êê. Másîdóniya tpémi y:oo kópuni d:uu ngópu, yi kópu nmye yed:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nê m:uu. Lukwe, nmî Lémi nuu ghi nmyi nódo

* 7:10: Mát 27:3-5; Hipîlu 12:16-17 * 8:1: Lóma 15:26

* 8:3: 1 Kódin 16:2 * 8:7: 2 Kódin 9:8

a tóó, ó daa tóó? ⁹ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, nmyi lama ka tóó. Tpile yilí yintómu yi kada pini ngê wunê doo a ya, ngmênê nmî l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo, ngópuch:anê ngê mîmê pyodo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo yi l:êê dîy:o kópu ndîi yilí nî d:uu. Nyââ, kópu yilí nmyi l:êê dîy:o a d:uud:uu too, ngópuch:anê yoo yinté myedmyinê ngêêpî dé. *

¹⁰ Nê nê a nuw:o alanté, kópu mb:aa ngma ala. Kópuni kn:ââ m:ii tuwo kî m:aani ngê nmyinê chaa ngópu, ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Wo yéli nmyi t:ee kalê tumo, ndapî danêdanê kn:ââ mwiye nmyi chaa ngópu, u yi nmye mwiye doo a kwo, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo nmî ngee té. ¹¹ Ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Kópuni u yi nmye doo kwo, Nmî d:uu, ntênê dmyinê d:uud:uu. ¹² Nmye dênîné tpapê, Ndapî ngê u pwo dmyina a yé. U yi nmye adî kwo knomomê, Yi yéli ndapî ngê nmî ngee, ye ndapîni nmyi ngópu adî ya, nmî Mî ka yintoo u ntââ ngê adî pyodopyodo. Ndapîni nmyi ngópu daa tóó, yi ndapî p:uu daa nuw:o yédi. *

¹³⁻¹⁴ Nmye dênîné tpapê, Wu yéli yi l:êê dîy:o nmyi ndapî dpî chedê yó. Kêle, ngmênê ala ngwo ndapî nmyi ngópu yilí a tóó, wu yéli ngópuch:anê yoo, dpî ngee tóó. U kuwó dini ghi ngê nmyi ndapî chedê ngê u nkwo wa pyaa knomomê, u nkwo wa a ngee nmyo. Noko yinté dmyinê vyuwo, nmyi ya ngmidi ngê yinté choo ya.

* ¹⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê nté péé ndîi ntówo,
nté w:êê péé dîmî kê wo,
n:ii ngê nté péé tédê ntówo,
u ntââ mbêmê doo ya. *

Póól ngê yélini Kódin dy:ââ too

¹⁶ Taitas u l:êê dîy:o nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o ntee nîné nuw:onuwo nmyoo, yinté myewunê nuw:onuwo nmyoo. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Taitas nî kwuno ngê, kwonoo, U ntââ Kódin tpémi ye wam:ii lê, a ka pê, Nyââ, u ya a nga a kwo, Y:i n:aa lépî. Chóó u nuw:o

k:oo yi paa u yi u ngwo doo kwo. ¹⁸ Taitas p:uu nmî mbwó mē miyó nîné t:emî, nmye nîné dyede té. Yi tpódu k:uuchêm u pi dê, mwiye ni u kakêmê nmye nîné chámêchámê. Ala wee u kwo p:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mb:aamb:aa ngê a tpapê too. ¹⁹ A chââchââ ngópu, myedê ngmidi ngópu, dini ghi n:ii ngê ndapî Njuda Wee u kwo wanmî núw:o, a p:uu wa t:ee ngmê, ala wee u kwo yi ndapî yinê wa núw:o. Yi ndapî anmo núw:o, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo nmî Lémi paa chaa kalê y:e, ala kópu paa vyi y:e, Yesu u yoo vy:o yélini daa Nju tpémi, ka ngêêpî nmo.

²⁰ Yinté pini knî a p:uu angmê t:ee ngmê, ndapî ndîi n:ii nmyinê danêdanê ngópu, nipi wanmî núw:o, mu kópu u dîy:o pi ngê kîngê vyi, Nê ngê yi ndapî chóó ndîi. ²¹ U yi nmo a kwo, Kópuni nmo d:uud:uu, nmî Lémi ka kópu mb:aa ngê choo ya, myenté pi knî ye kópu mb:aa ngê myechoo ya.

²² Pini n:ii dê Taitas p:uu nîné t:emî dê, nmî mbwó myomoni u kakêmê nmye nîné chámêchámê. Daa ng:êêntómu u k:ii nyipu dpodo, u dpodo ntênê nî módu, nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. U lama a tóó a dnye nmyinê nyémî ngmê, u l:êê dîy:o u yi u ngwo a kwo, Y:i nî lê. ²³ Yi pini dê Taitas p:uu nîné t:emî dê, pini n:ii k:ii nmyi l:êê dîy:o nipi nye dpodo nódó. Yi pini dê nmî mbwó dê, nmî Lémi u yoo yi dyépi dê. Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo Yesu Kédisu a chaa kîgha ngópu. ²⁴ Nmyi pyipe ngê dpî pyódu dóó, nmî Lémi u yoo yélini a wee, p:aani p:aani, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Nê ngê Kódin tpémi daa módó doo chaa kîgha dé. *

9

Nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi yeedeyeede

¹ Nmî Mî u yoo vy:o yélini Njuda Wee u kwo wunê kwo, ndapîni ye anmî dy:ââ, yi kópu nmyi lama wunê kî yaa wo, doo u ntââ mēdaana a dówodówo. * ² A lama ka tóó, u yi nmye a kwo, Ndapî ye nmî dy:ââ.

* **8:9:** Mát 8:20; Pilipay 2:6-7 * **8:12:** Mak 12:43 * **8:13-14:** 2 Kódin 9:12 * **8:15:** Ex 16:18 * **8:24:** 2 Kódin 7:13-14 * **9:1:** 2 Kódin 8:1-7

Másídóniya tpémi ye n:aa chaa kîgha nmyoo, yenîmo, Nmî mbwó yoo yélini Kídiki Wee u kwo wunê pyede, m:ii tuwo kî m:aani ngê alanté nuw:o mbê dniye, apê, Nmî mbwó yoo, yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, wanmî ngee té. Másídóniya yéli ye yinté n:aa chaa kîgha nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:anê yilí yaa wo, yi chóó yi ndapî mye kée ngópu. ³ Ala ngwo nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, mu kópu u dîy:o ala ngwo ndapî a kada dmyina a danêdanê. A kada daanmyinê danê knomomê, ye pi knî y:oo awo, Lukwe dîy:o nê ngê módó doo chaa kîgha dé. ⁴ Nyââ, ndapî a kada daanmyinê danê knomomê, dini ghi n:ii ngê Másídóniya pi ngmê knî yi k:ii nmye anmo lee dmi, mywene nmye wa ghê, a nga amye ghê, mu kópu u dîy:o ye n:aa chaa kîgha nmyoo. ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, a kada nîné kapî té, nmyi ndapî danêdanê u l:êê dîy:o. Yi ndapî danêdanê u pi wunê nmyinê vyi ngópu, ala ngwo yi kópu dpo d:uu yó. U ya a nga daa kwo, Yi kópu dpodombiy:e a chóó n:uu d:uu, nmyi chóó nmyi nuw:o knî yi mbêmê yi kópu a kada dpî d:uu yó.

⁶ Mtíkó pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê nté woo pyile njini dpî kââ, nté nt:u pyile njini dpo pyw:oo. N:ii ngê nté woo yilí dpî kââ, nté nt:u yilí dpo pyw:oo. * ⁷ N:ii ngê u yi adí kwo, Ndapî wu ntémwi nî kée, yi ntémwi choo kéké. Yi pini u ndapî u l:êê dîy:o mêtîngê tpyóó, u gha vy:o kédangê vyi, Ghêpêghêpê a mênê dê gh:ay ngmê, u l:êê dîy:o a ndapî n:aa kéké. Kêle. Ntémwi u yi u ngwo adí kwo, Nî kée, yi ntémwi choo kéké, mu kópu u dîy:o pini n:ii ngê yeedeyeede u nuu u kópu ngê a ya yédi, vyílo yinté pini Chóó Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi. ⁸ Ndapîni nmye kéké ngópu, Chóó Lémi u ntââ, amê wumo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu u ntââ mbêmê anmyi ya, myenté nmyi yeedeyeede yintómu yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê amyenmyi ya. ⁹ Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi mb:aa ngê pinté yoo mb:aamb:aa ngê a yeedeyeede too,

u mb:aamb:aa chedê ngê d:uudpî pyódu.

*

¹⁰ Chóó Lémi ngê nté woo nmo dpo kê, nmo kapî too, Chóó Lémi ngê nt:u yinê dpî t:oo, u ngwo nmo pîpî too. Myenté, u ntââ mbêmê dpo pyódu nmo, yeedeyeede n:ii nmo kîgha ngê, nt:u yinê dpî t:oo. *

¹¹ Nyââ, Chóó Lémi ngê dye ghi yintómu u ntââ mbêmê dpo pyódu nmyo, u l:êê dîy:o u yoo vy:o pinté yoo nmyo yeedeyeede tumo. Ndapîni ye anmî núw:o u l:êê dîy:o, Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê. ¹² Yeedeyeede n:ii nmye kîgha ngópu, yi nt:u miyó. Ngmê, pinté yoo nmye ngêêpî tumo. Myomoni, Chóó Lémi nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e adnyi chaa kîgha. ¹³ Nmyi yeedeyeede u l:êê dîy:o u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kódin tpémi nmî Lémi Yesu Kédisu ka ntênê a kêtîmî té, u kópu dyuu ntênê a chââchââ ngmê. Awo, Pi yilí yi k:ii ka a yeede nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê, ¹⁴ nmyi l:êê dîy:o amyednya a ngêpê. Nmyi yi dmi y:e ntênê adí kwo, awo, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê dê ngee té, mb:aamb:aa ngê u nkwo da yeede nmo. ¹⁵ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi kwuno koo, kópu ndîi ngmê d:uu ngê, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee.

Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, Póól ngê pwepwee pee n:ii kuwó d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, wu u dî. Nod:enod:e u pwepwee pee n:ii ye mwiye dy:ââ ngê, ala yi pwepwee pee, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13.

10

Póól chóó u dpodo p:uu u ngwo doo d:êê

¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, nê Póól, a kópu dyuu dpo ny:ee yó. Yi a p:uu nmyinê danê nyédi, nmyimo, Dini ghi n:ii ngê nê nmî vy:o a kwo yédi, a nkîngê yédi, kwódu yé u kópu nmo d:uudpî vyi, ngmênê dini ghi n:ii ngê dpo kuwo nmo, kwódu yé u kópu yilí dpo d:êê, nmo dpo dy:ââ té. Yesu Kédisu ntee doo paa, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa paa. Chóó u pi dèdpîmo kmîmî, lîmîlîmî ngê dèpwo nod:enod:e. Mw:ââkó, nîné kwunokwuno nmyo, * ² dini ghi n:ii

ngê nmye anê lê, nangê nod:enod:e kalê nê. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, u ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e nmye nín:aa mbumu. Yélini nmyi vy:o a wee, n:ii kní y:oo a tpaépê ngmê, apu, Nê ngê dyámê mbêmê tpémi yi maa ye kîgha, yi yéli yi ngópu daanî nkîngê mb:anê, wanî nkoko té. * ³ Dyámê mbêmê nmo pyede, ngmênê nmî nuw:o dmi daa dyámê p:uu a kwo. Nmî Mî ngê l:êê tédê a dy:ââ nmo, dono p:uu nmo l:êê too. ⁴ Dyámê mbêmê tpémi ntee a l:êê nyédi, daa yinté nmo l:êê nyédi, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmo l:êê nyédi. Yélini Setan ngê kóó k:oo kaa too, yinté nmîmo pw:iipw:ii too. * ⁵ Kópu dyuu n:ii mbêmê Setan ngê yoo dpî dóó, yi kópu dyuu yuno vyee too. Kópu n:ii kní yi l:êê dîy:o yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, Chóó Lémi p:uu u ngwo daa nuw:o nyédi, yi kópu dyuu myeyuno vyee té. Yoo yi nuw:o nmo ngmêêpî too, Yesu Kédisu kóó k:oo nmo kapî too, u dnye u ngwo a nyêmî ngópu. ⁶ Kódin tpémi. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, Yesu Kédisu u dnye dmyinê nyêmî. N:ii ngê u dnye daawa ny:oo, wan:uu kpada.

⁷ Nmyi ngwolo dmi dpo pywáí yó. Nmyi vy:o n:ii ngê choo a tpaépê, Nê Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, yi pini ntênê choo nuw:o, u lama choo ya, my:aa Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu. ⁸ Ndo apê nmyinê nmye a chóó a dpodo ndîi ngê nmye yed:a pyódu, ngmênê mywene a nga daawa ghê, nmî Lémi ngê yi dpodo nédê yinê a kaa noo. Daa nmyi dyede u dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. ⁹ Ala kópu daanê dówo, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a vyi ngê, Nê ngê u pweepwee pee yedê kîyedê nkîngê kîgha nmo. ¹⁰ Kópuni nmyinê tpaépê tumo, a lama ka pyede, nmyimo, Nê ngê u pweepwee pee yedê kópu ndîi yilí wunê d:êêd:êê ngê, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmî vy:o dpo lê, a mywenemywene yédi, u kópu mgaamгаа dé, tp:ee k:ii nmo a mbumu yédi. * ¹¹ A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yinté kópu dpî vyi, ala kópu u lama choo ya, kópuni pweepwee yedê n:aa d:êêd:êê too,

nmyi ngópu ntênê an:uu d:uu té. *

¹² Nmyi vy:o yélini y:oo yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, mumdoo yi yéli y:oo dê t:ee kalê nê? Mudny:oo a chaa. Yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, ngmênê a numo chaa kîgha nyédi, Yesu Kédisu ngê daa chaa kîgha too. Yi mbodo dmi podo dé. ¹³ D:aa yinté pini. A chóó a pi daanî kmîmî. Dpodoni Chóó Lémi ngê a ka a kpo, yi dpodo u pi yinî kmîmî, mwada y:i a chóó mēdaanî nî. Pi yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, nmyi l:êê dîy:o myedê dpodo kalê noo. * ¹⁴ Nmyo, Chóó Lémi u yâpwo tédê. Vyílo yi yâpwo tédê a dpodo kalê noo, y:i noon:aa nté woo kapî, Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa a chóó nmye mwiye n:uu vyi. ¹⁵ Kn:aa pini ngê dpodoni u yâpwo tédê dpî dóó, daa yi dpodo p:uu nîné danê. A pi y:i daa t:a. Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a dpodo kalê noo. U ya a nga a kwo, Nî wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi kêlîmî ndîi ngê paa pyaa we. ¹⁶ U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê pee p:uu wa dy:ââ nê, u yâpwo tédê y:i m:uu an:uu yé, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu u nkwo ye an:uu vyi. U ya a nga daa kwo, Kn:aa pini u dpodo mbêmê a pi ndîi ngê pyaa we. ¹⁷ A chóó a pi dîni kmîmî ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pi ngmê ngê chóochóó kîngî chaa kwolo, nmî Lémi yichoo chaa kîgha.

¹⁸ N:ii ngê dpî vyi, Nê mb:aamb:aa, daa yi pini nmî Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi, ngmênê pini n:ii p:uu nmî Lémi ngê dpî vyi, dpo, Yi pini pi mb:aa, vyílo yi pini u nuu u pi ngê a ya yédi. *

11

K:omo dyépi yoo yi p:uu danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, a ka dmyina a ng:aa, nmyi ngópu dmi nangê nkoko. ² Kwodo n:ii u maadî pi daangmê ghê wo, nmyo yinté yéli, Yesu Kédisu u yémî p:uu ngê nî pyódu nmyoo. Kn:aa pini ngê kwulo kîngê dyé nmyo, adî k:uundêpî. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a nuw:o nédê a t:ee nmyoo, nmyi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa nuw:o. Pi mu ngmidi nmyi moo ngê

* **10:2:** 1 Kódin 4:21 * **10:4:** Epeso 6:13-17 * **10:10:** Nkal 4:12-14 * **10:11:** 2 Kódin 13:2,10 * **10:13:** Lóma 12:3 * **10:18:** 1 Kódin 4:4-5 * **11:2:** Epeso 5:26-27

choo ya. * ³ Mw:ee ngê u nuw:o ndî mbêmê nmî kêpyâ Ivi ntee a dóó, pi woni knî y:oo yinté kîngê dóó nmyo. Dye ghi yintómu yi kópu a nuw:onuw:o u kópu ngê a tóó. Yesu Kédisu ka ntênê nmyi kélîmî mbê dniye, yi pini mu ngmîdi nmyi kada doo kwo. Pi ngê kîngê dóó nmyo, nmyi nuw:o dmi kîngê ngmêê té. * ⁴ Yesu p:uu kópu mb:aa mwiyé nmye n:uu vvu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê u ngwo kee wo, ngmênê a kuwó pi knî nmye m:uu a loo, yi chóó yi nuw:o mbêmê Yesu u mo pini ngê nmye mî pyódu ngópu. Ntee nmye noon:aa danêmbum, daa yinté nmye a mbumu té. Ghê Dmi n:ii nmye wunê kuwo ngópu, u mo ghéni dmi. Lukwe dîy:o ye nmye ng:aa té, yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. *

⁵ Wu yéli ye ntee nmye ng:aa té, yinté a ka myedo ng:aa mbê dmyeno, a wépi nangê puwâ. Mbodo podo mbodo podo u kópu nmye ngmênîné tpaépê, a ny:ee yó. Yélini ye nmye ng:aa té, nmyinê nmye Yesu u dyépi ndî dé, nmyinê nmye myaa t:ee kalê nê, ngmênê doo t:ee kalê noo. ⁶ Nmyinê nmye tp:ee k:ii n:aa mbumu yédi, ngmênê Yesu p:uu kópu n:ii yilí a lama a tóó, y:i daa t:ee kalê noo. Dye ghi yintómu nmye nîmo a dêépî, kópuni a lama a pyede yi ngwo nmyimo nyêmî dé. *

⁷ Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndî dé nmye pywupwi tumo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi p:uu kópu mb:aa nmye n:uu vvu, nmye dîpî vvu, Pwila nódó, nmyi ntépîná k:oo kmaapî ngê kêê myedîp:a t:ângo. A pi tédê ngê yinté nê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nê, Nê pyidu té, maa ndêndê p:uu nî kaa té. Lukwe dîy:o yi kópu mbêmê a pi dpî dyênê ngmê. ⁸ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini kn:aa kn:aa wunê pyede, y:oo dnyimo a pywupwi nê, kpa a ntee tpile yinîmo a dóó. * ⁹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a ndapî nî chedê ngê, ngmênê ndapî nmye dîpî dmy:ee ngê. Dini ghi n:ii ngê nmî mbwó dê Másîdóniya Wee u kwo a ndê knopwo, ndapî a ka a nîw:o ngópu, u ntââ mbêmê mê yé noo. Nmyi ntépîná k:oo dênoo a kmaapî,

mu dini ghi ngê myedaanîn:aa kmaapî. ¹⁰ Yesu Kédisu pi ndêndê, u ngwo nîné kpa a, dîní k:omodanê. Kídiki Wee u kwo p:aani p:aani kwéli anî lê, yélini anîn:aa ndiye kîgha, yi ntépîná k:oo daanîn:aa kmaapî. ¹¹ Mumdo nmyinê nmye nmyi ntépîná k:oo dênoo a kmaapî, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo daa tóó? Kêle, Chóó Lémi u lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó. ¹² Yi lémi ghi daanî ngmêê, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndî dé, yi chóó yi pi dmi dny:oo kmîmî dé. Doo u ntââ daadnyi tpaépê, Nê ngê kópuni a d:uud:uu, myino d:uud:uu. ¹³ Yi yéli k:omo dyépi yoo, pi dóó pyu yoo, k:omo ngê a tpaépê ngópu, dp, Nmo Yesu Kédisu u dyépi dé. * ¹⁴ Daa nyepênyepê u kópu ye d:uud:uu ngópu. Yi kada pini Setan u mo u nâmo dp ghê, enjel ntee pini ngê dpî pyódu, wunê wuu mbele yédi. ¹⁵ U dpodo pyu knî y:oo daa kópu ndî ye d:uud:uu ngópu, kópu mb:aa u dpodo pyu ntee pini ngê dpî pyaa dmi. Dono kópuni a d:uud:uu tumo, kuwókuwó wéni ngê yi pywuu amîné ngee ngmê.

Póol ngê k:omo dyépi yoo u ngwo mywenemywene kalê too

¹⁶ Myombó nmye mênîné tpaépê, pi ngmê ngê ala kópu kîma a tpaépê, Nê mbodo podo. K:omo tpile nmyinê nmye nê mbodo podo, ngmênê a ka dmyina a ng:aa, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté myenî kmîmî. ¹⁷ Daa nmî Lémi u kópu yinîné tpaépê, ngmênê mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê nîné yââyââ, yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté nîné kmîmî. ¹⁸ Yélini nmyi vy:o a kadakada nyédi, dyámê u tpile knî yi mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, my:aanté, a chóó a pi myinî kmîmî, daawa t:ee kalê nê. ¹⁹ Nmyinê nmye nmyi nuw:o dmi ndî dé, mbodo podo mbodo podo u yoo yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi yéli yi nt:anê n:aa yââyââ, a wépi myenangê puwâ, a dnye dp ny:ee yó. ²⁰ Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi chóó nmye wumê kadakada nyédi, kn:aa

* 11:3: Gen 3:4,13 * 11:4: Nkal 1:8-9 * 11:6: Epeso 3:3-4 * 11:8: Pilipay 4:15-18 * 11:13: Pilipay 3:2

máádi p:uu a kapî nmyoo, kópuni dyuu nmye wumê tpaê ngópu, yi kópu dyuu u cháachââ dpodo ndîi ngê nmye dpî pyódu. Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Dpî dóo nmyo, tpileni u pi nmye a tpaê ngópu, ye nmye yémî tumo. Nmyi pi dmi dpo ghîpî t:oo, danêmbum tédê yi dnye ngê dpî vya nmyo. Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. ²¹ Yinté kópu nmye w:aangmê d:uu ngê, a wépi daap:ee pwaa ngópu. Nmyinê nmye lukwe dîy:o yinté kópu dîpî d:uu ngê? Nmyinê nmye nî nkîngê mbê wo? Kêle, dîpî nkîngê mbê wo, ngmênê yinté kópu dono daangmanî d:uu.

Lukwe dîy:o yi chóo yi pi dmi a kmîmî tumo. Mywene y:e choo kwo. Mywene y:e ntee d:uudpî ghê, yinté a nga myedaawa ghê. Mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê n:aa yââyââ, a chóo a pi yinté myinî kmîmî. Daawa t:ee kalê nê, ngmênê p:ee dî t:ee kalê té. ²² Ala kópu mbêmê yi chóo yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo Hipîlu tpémi. My:aanté, my:aa Hipîlu pi. Apu, Nmo Yisîléli tpémi. My:aanté, my:aa Yisîléli pi. Apu, Nmo Epîlaham u tii nêdê yéli. My:aanté, my:aa Epîlaham u tii nêdê pini. ²³ Apu, Nmo Yesu Kédisu u dpodo pyu yoo. Nmyinê nmye nê ghéti, ngmênê ala kópu n:aa tpaê, Yesu Kédisu u dpodo p:uu nê t:ee kalê too, u dpodo ndîi a chóo p:ee n:aa dódó. Yesu Kédisu u l:êê dîy:o mbwa k:oo daa ng:êêntómu nî kee wo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. Daa ng:êêntómu pi knî y:oo kpaka noo, myepî vya noo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. ²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu nîmo danê, Nju tpémi y:oo mgîmî noo, yedê kpê dmi ngê dnyimo vyee nê, pyolo y:a mê chu a p:uu dnyimo kpêêpî. Daa ng:êêntómu yi kópu a nga pyodo, p:aa limi knî yi k:oo yinté limo kpaka noo. ²⁵ P:aa m:uu, chêêpî ngê y:i pî vya noo. Lóma tpémi y:oo pyolo mgîmî noo, kpêê ghi ngê pyolo kpaka noo. Ala dpodo u l:êê dîy:o liyé nkéli k:oo n:aa wowo yédi, a k:ii pyolo nmî vy:ee dniye, wo ngmê mgîdî ngmê a k:ii nt:ee nmeê ntââ. ²⁶ Dpodo tédê dpodo tédê nîmo lêpî, daa

ng:êêntómu t:ââ ngê pî t:âmo noo, kpáapi knî y:oo pî vya noo, Nju tpémi y:oo pî vya noo, kn:aa yéli y:oo pî vya noo. Daa ng:êêntómu p:aa ndîi knî yi k:oo pî vya noo, myenté nko mênê p:aa pwene, myenté nt:ee p:aa pwene, myenté yélini Yesu u yoo vy:o k:omo ngê dpî ghê dmi, a dpodo u pi a dyede ngópu. ²⁷ Dpodo ndîi yinî dódó ngê, mgîdî vy:o dye ghi daadii n:aa ngêpê yédi, n:aa dómudómu yédi, n:aa mbwaambwaa yédi, ngêpê u l:êê dîy:o nté n:aa kpîpîkpîpî ngê, dye ghi knî ngmê ngê a dpî tédê daa ya yédi, a nkuwo kpîdî daa ya yédi. ²⁸ Yi kópu knî yi pwo ndîi kópuni a ka a tóo, Yesu u yoo yélini p:aani p:aani wunê pyede, dye ghi yintómu a nuw:o yi p:uu a kwo. ²⁹ Yi yéli yi vy:o n:ii nmî Lémi u yâmuyâmu p:uu a nkîngê yédi, u l:êê dîy:o myinî nkîngê yédi. N:ii kn:aa pini ngê dpo lvêêdî, u l:êê dîy:o a nuu dpî dmyimê.

³⁰ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóo, u l:êê dîy:o a pi u nkwo n:aa kmîmî, ngmênê daa a kópu ndîi dé yi mbêmê a pi yinî kmîmî, kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o mywene a nga dpî ghê, yi kópu knî yi mbêmê a pi yinî kmîmî. ³¹ Nmî Yâpwo ndêndê, pini n:ii nmî Lémi Yesu u Mî, n:ii pi knî y:oo dye ghi yintómu dny:oo chaa kîgha, yi pini u ngîma nînê danêmbum, dînî k:omodanê. ³² A mywenemywene u kópu ndîi ala, u l:êê dîy:o a pi n:aa kmîmî. Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs noon:aa dpodo, kada pini n:ii King Adetas u maknopwo doo ya, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî vy:a, u lede knî y:oo maa nkîgh:ê dnyen:aa t:âât:ââ nê, ³³ ngmênê a pyipe knî y:oo kpéni k:oo ché noo, yi p:aani chêêpî mbwa pwono yedê nêdê mîné l:uu noo, u ngwo nî mbêpê wo, kada pini ngê mēdaa mgîmî noo.

12

Póól ngê kópuni módu, mbóo p:uu

¹ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóo, u l:êê dîy:o a pi myinî kmîmî, ngmênê mb:aamb:aa p:uu daa t:a. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópuni nî m:uu too, kópuni nê w:ee too, yi p:uu nînê danê.

² M:ââ y:a mê páadi d:uu lê, Yesu Kédisu

* 11:22: Pilipay 3:5 * 11:23: Dpodo 16:23 * 11:24: Deut 25:3 * 11:25: Dpodo 14:19; 16:22 * 11:26: Dpodo 9:23; 14:5 * 11:32: Dpodo 9:23-25

ngê yi ngwo mbóó p:uu km:êê noo, Chóó Lémi ngîma mî kaa noo. A lama daa tóó, nt:unt:umbiy:e nî loo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmídi u lama a tóó. ³ Kópuni dî vyi, myombó mênê tpapê, a lama daa tóó nt:unt:umbiy:e Chóó Lémi u ngîma n:uu ghê wo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmídi u lama a tóó. ⁴ Chóó Lémi u kópu ndîi dé y:i n:uu ny:ee too, doo u ntââ pi ngê d:uudpî vyi té. ⁵ Kópuni a nga pyodo, ndîi kópu ngê nmye choo ya, ngmênê a chóó a pi u ngwo dîni kmîmî ngê. Kópuni yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. ⁶ U ya a nga wo kwo knomomê, A chóó a pi nî kmîmî, daapênê k:omodanê, myedaap:aa mbodo podo mbodo podo, ngmênê a chóó a pi daanî kmîmî. U ya a nga daa kwo, Kópuni a nga pyodo u l:êê dîy:o a pi ndîi ngê pyaa we. Pi knî y:oo yi chóó dny:oo yenê nê, a kópu dyuu ka dny:oo ng:aa, a p:uu u ngwo ntênê pêdny:oo nuw:o.

⁷ Chóó Lémi ngê yi kópu ndîi a nga a d:uu ngê, kópu ndîi yilî u ngwo nê w:ee too. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu knî yi l:êê dîy:o nê choo mbodo ndîi mbodo ndîi, u l:êê dîy:o Setan ka daa kwódu ngê, mbii ntee tpile a nga ngmê t:ângo. Pini n:ii yu mênê yi dii dpî kee, ntee a mgîni vyîmî yédi, yinté myinî mgîni vyîmî yédi, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê dpo, Nê wadî mbodo ndîi mbodo ndîi. * ⁸ Nmî Lémi ka pyolo noo ngêpê, kwonê, A mgîni vyîmî machedê ngê mêdê pyódu ngi. ⁹ A ka pê, N:aa ngêêpî ngi, u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê anyi ya. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê ngwêdêwêdê doo u ntââ ngê adî pyodopyodo, pi knî y:oo a wêdêwêdê yi ngwo adnyi mumu. Kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. U wêdêwêdê mbêmê yi kópu knî n:aa d:uud:uu too. * ¹⁰ Yi kópu dé a nuu u kópu dé, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê a wêdêwêdê doo u ntââ ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo

pyódu nê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu dpodo têdê n:aa mgîni vyîmî yédi, yoo a p:uu a peede tpapê nyédi, ó a kpakakpaka noo, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê.

Dyépi ndêndê yoo yi l:ii

¹¹ Kódin tpémi, a pi w:ee km:êê ngópu, ye nmye daapêd:a mbodo ndîi mbodo ndîi mb:anê. Lukwe dîy:o k:omo tpile ngê nmyi pyódu noo, yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi pi dmi nmyi km:êê tumo. Doo u ntââ daawa t:ee kalé nê. ¹² Nmî Lémi ngê u yi doo a kwo, Pi knî y:oo nê nyi mya y:e, yi lama choo ya, nê u dyépi ngê a pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o a wêdêwêdê kalé noo, pwopwokopwe nmyi vy:oo daa ngmídi nî pyi ngê, yinté mbwudu yilî nî chópu, daa wo ngmídi ngê. * ¹³ Lukwe dîy:o nmyi mb:ii noo? P:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo daa mb:ii noo. Ndoo apê mu kópu u dîy:o nmyi ntépîná k:oo dênnoo a kmaapî, ngmênê kn:aa p:aani tpémi y:oo ndapî knî a ka ngma a dy:ââ ngópu. Lukwe, nmyinê nmye nî kn:aadi ngê? Kêle, dîpî kn:aadi ngê. *

Póol ndapî p:uu u ngwo ye doo danê

¹⁴ A tp:ee yoo, a nuw:o k:oo nîmo, Pyolombó ye m:aa lê. Dini ghi n:ii ngê nmye an:uu t:aa, nmyi ntépîná k:oo myedaanîn:aa kmaapî. Nmyi l:êê dîy:o anê lê, daa nmyi ndapî u l:êê dîy:o anê lê. Daanmyin:aa mbonombono nê, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma y:oo yi pye mî yoo daa mbonombono tumo, yi pye mî knî y:oo tp:ee dmââdîma p:ee a mbonombono tumo. ¹⁵ U ya a nga a kwo, A chóó a ndapî nmyi p:uu an:uu chedê, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e anîn:aa dpodo, mu kópu u dîy:o nmyi ghê dmi l:âmo daangmêpêdê ngee yó. Nmyi nuu ghi dmi a nódo ndêndê ngê a tóó, lukwe dîy:o a nuu ghi dnyinté nmyi nódo wunê tóó?

¹⁶ Doo u ntââ daanmyinê vyi ngmê, Nê ngê nmî ndapî yedoo pipî, ngmênê nmyinê nmye nê ngê dóo nmoo, ¹⁷ yélini nmo a dy:ââ ngê, ¹⁸ ndapîni kmênê ngópu, nê ka mî y:ee ngópu. K:omodanê kópu yila. Yi yélini y:oo dîmî dóo nmyoo. Taitas nî kwuno

* 12:7: Njôpi 2:6 * 12:9: Pilipay 4:11-13 * 12:12: Njon 4:48; Dpodo 19:12 * 12:13: 2 Kódin 11:9

ngê, nmî mbwó m:uu k:ii nmye u ngwo a lee knopwo. Mumdoo Taitas ngê mî dóó nmyoo, nmyi ndapî u ngwo t:âmo ngê? Kêle, k:omodanê kópu yila. Daa dóó nmyoo. Taitas u k:ii nyi dpodo mu ngmídi, maa mu ngmídi y:ee kîgha.

Kópuni knî yi l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi yi p:uu doo nuw:o

¹⁹ Ndoó apê alanté nmyinê nuw:o té, Nê ngê nmî ngîma u pi mb:aamb:aa ngê mêka pyépi. Kêle, dp:ee kóté kîgha nê, Chóó Lémi u ngîma n:aa kwo. Yesu Kédisu p:uu ntênê n:aa dpodo yédi, u pi mbêmê yi kópu dé nmye d:a d:êê té, nmyi gha wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o, myenté nmyi wátiwáti u l:êê dîy:o. Nmyi nuu ghi dmi a nódo wodaa tóó, ye daapêd:a d:êê té. ²⁰ Anîné nuw:onuw:o nmyo, ndoo apê dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, dnyinté an:uu m:uu nmyo, daa nmyi nuu u pi ngê wan:uu pyódu, wan:uu kóté kalê nmyo. Angénté an:uu m:uu nmyo? Ndoó apê dnyepéli tédê wan:uu m:uu nmyo, apê noko nmye í:ee kapî nyédi, nmyinê numo mbodo l:âmo ngêêpî nyédi, nmye numo nod:enod:e kîgha nyédi. Ndoó apê pi p:uu danê tédê an:uu m:uu nmyo, apê numo u pi nmyo dyede tumo, apê pi woni knî y:oo yi pi yi chóó a kmîmî tumo, ndoo apê d:ud:umbiy:e noko dnyinté nmyinê pyede. ²¹ Nmyi nuw:onuw:o ndîi a nga da ghê, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, a Yâpwo ngê nmyi dono yilî yi mbêmê wa mywenemywene kalê nê. Yélini a kuwó dnya a dono, dnya a pyââ ti, ó mââ ti, ó yi gha dmi tupwótupwó ngê dnya a ya, pi u dnye dédnya a nyémî, ngmênê tpéé kópu daa vyi ngópu, yi dono yi kuwó daa kée tumo, yi yéli y:oo wa mywenemywene kalê nê, yi l:êê dîy:o anî mbê. *

13

Póól ngê yi kpadakpada p:uuyi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

¹ Ala ngwo pyolombó nmye mênîné lèpî. Kópuni puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o. Yi kópu ala.

Kóté tédê, doo u ntââ pi mu ngmídi u kópu mbêmê pi daanmyi ndyîko ngmê,

ngmênê pi miyó pyile y:oo kópu mu ngmídi dny:oo tpaépê knomomê,

yi pini u ngwo dmyinê kpadakpada. *

² Dini ghi n:ii ngê myombó nmye munê loo, kópuni yi ngwo nmyi ngêêdî n:uu vyyu, ala ngwo nmye mênîné tpaépê. Yélini mwiyé dnya a dono, wo yéli mye yi k:ii, ala kópu dpó ny:ee y:e. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, yi ngwo daanê kede, ntênê wanî kpada nmyo, ³ mu kópu u dîy:o nmyinê tókótókó nê, nmyinê nmye nê ngê Yesu Kédisu u komo daa kapî ngê. Yesu Kédisu ngê dpodo ndîi nmyi vy:o ntee a dóó too, yinté dpodo ndîi nmyi vy:o amy:aan:aa dóó té, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kî Yesu Kédisu u dyépi ngmê. ⁴ K:omo tpile Yesu Kédisu ngê u wêdêwêdê a kuwo ngê, kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêtê pii wo. Nê my:aa yinté. A chóó a wêdêwêdê myinê kuwo ngê, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi mbêmê nmyi vy:o anîn:aa dpodo. *

⁵ Nama a tókótókó nê, nmyi chóó nmyi kélîmî p:ee nga a m:uu yó. Nmyi lama a tóó, Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó, apii? Wodaa tóó, u yoo vy:o daap:ee ghê dniye, u pi k:omo ngê p:ee tpaépê ngmê. ⁶ D:aa yinté pini. U pi daa k:omo ngê n:aa tpaépê ngê, u dyépi ngê ntênê a pyódu noo. Dîyo yi kópu nmyi lama wa yââ. ⁷ Chóó Lémi ka nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Dmyina a dono. Nmyi dono daanmyi yé knomomê, ye a pi wanmyi dyênê ngmê, pi knî y:oo awo, Tp:oo yoo dono dé. Ngmênê daa yi kópu u l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, a chóó a pi p:uu dîní nuw:o. K:omo tpile nmyinê nmye nê k:omo dyépi, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we. ⁸ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ndêndê mb:aamb:aa ngê anmye chââchââ, ye doo u ntââ kópu nmye daangman:uu vyi. * ⁹ U ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e n:uu kpada nmyo. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu. Nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi, kwonîmo, Mêtê wáti té, mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té. ¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye ghêlí daanî nî, ala

* 12:21: 2 Kódin 13:2

* 13:1: Mát 18:16; 1 Tim 5:19

* 13:4: Pilipay 2:7-8

* 13:8: 1 Kódin 13:6

pweepwee pee nmye mwiyé nînê dyede. Nmyi l:êê ghi dmi d:ââ dpî l:âmo tóó. Nmî Lémi ngê nmyi kada kaa noo, ngmênê u ya a nga daa kwo, Ní kpada nmyo. Daa nmyi dyede u l:êê dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. *

Póól u nd:uu tpapê

¹¹ Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó, mb:aamb:aa ngê dpî pyaa dniye. Nmyi l:êê ghi dmi moo wáti tóó, dmyinê mb:aamb:aa. A kópu dyuu dpî ny:ee yó, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, numo p:uu namê d:uu. Yinté anmyi ya knomomê, ye pini n:ii nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, Chóó Lémi, daawa a kuwo nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

¹² Nmyi tîdê mbwó knî yi k:ii dpo numo chipé tóó. Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

¹³ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê choo a ngêêpî nmyo, Chóó Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi ntênê choo a ya, u Ghê Dmi nmyi p:uu choo a ya, choo a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Wu u dí.

---

* **13:10:** 2 Kódin 2:3-4

NKALÁSIYA

Nkalásiya Wee u kwo p:aa páádi a tóó, Antiyóka ngmê, Yikóniyêm myomo, Lisitîda pyolo, Ndêêpi podo. Póól pini dê Mbanapas yi p:aani páádi knî yi k:oo lee knopwo, Yesu p:uu yi ye dpîmon:aa danêmbum. (Dpodo 13:14–14:20) Yi p:aani páádi knî yi k:oo Nju pi knî ngmê Yesu ka kêlîmî mbê dniye, yélini daa Nju tpémi, yilî mye kêlîmî mbê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól Mbanapas y:oo yi yélini a kuwo tumo, Sidiya wee u kwo mé diyé knopwo.

Póól p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo ee, u kuwó dini ghi ngê Nkalásiya tpémi yi p:uu kópu ngmê nyongo. Kópuni nyongo, yi kópu ala. Nju pi knî ngmê, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, Nkalásiya tpémi ye ala kópu dnyimon:aa tpapê, yipu, Nju pi ngê pyaa dmyeno, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu dpî kaa we, Mósisi ngê dêêpî kópuni a d:êê too, yintómu dmyinê cháâcháâ dé. Yipu, Póól ka namê ng:aa, Yesu p:uu dêpwo a ya. Yipu, Pita, Njems mbwémi Njon ye yidmyinê ng:aa, Yesu p:uu vyílo dé yidnya a ya. Nkalásiya tpémi woni knî y:oo yi yélini yi dnye dmi ny:ee ngópu.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nkalásiya tpémi yi nuw:o dmi nî wáti té, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Daa a chóó u dyépi ngê nî pyodo, myenté daa pi ngê u dyépi ngê yinê pyódu noo, ngmênê nmî Mî Chóó Lémi, n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu kpêênî mède pyidu ngê, yi dyépi ngê y:oo a pyódu noo. * ² Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Nkalásiya Wee u kwo, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Nmyi tîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmo pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyyuwo. ⁴ Nmî Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê

dîy:o chóóchóó y:ângo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Dono kwulo nê pw:ii té. Yi ngwo nmî Mî u pono a vyápê wo. * ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ngmêêpî, u danêmbum

⁶ Nkalásiya tpémi, dmyinê ngwéti nê. N:ii ngê Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo, Chóó Lémi, lukwe dîy:o límîlímî ngê dmyinê kuwo ngmê. Lukwe dîy:o kn:aa yélini yi kópu knî ye nmyi ng:aa mbê dniye. ⁷ Nmî Lémi p:uu kópu ndêndê mu ngmîdi nmye kîny:uu vyyu, ngmênê pi ngmê knî y:oo nmyi némi dmi wumê dyede tumo, u yi y:e a kwo, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmî ngmêê. * ⁸ N:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê. Kn:aa kópu nmye anm:uu vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa dyênê nmo, myenté enjel ngmê ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wamye dyênê. * ⁹ Yi kópu wunê nmye kîny:uu vyyu, ala ngwo mênîné tpapê, kópu dyuu ndêndê ka nmyi kêlîmî mbê dniye, n:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê.

¹⁰ Lukwe, nmyinê nmye nê ngê u yi u ngwo a kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu? Kêle, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi u nuu u pi ngê nî pyódu. U ya a nga wodoo kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu ngê daapîné pyodo. *

Póól ngê kópu dyuu n:ii dpîmon:aa tpapê dé

Dpodo 8:3; 9:1-30

¹¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya. Kópu dyuu n:ii nmye n:uu vyi too, a chóó a mênê dêp:a ngî too, * ¹² mye daa pi ngê a ka yinê vyi too, pi p:uu myedênoon:aa ndiye. Kêle, Yesu Kédisu ngê a lama yinê kalê too.

¹³ Yesu u yoo vy:o ghêlî dêp:angê ghê wo, kópuni noo a d:uud:uu dé nmyi lama kîyedê pyede. U ya a nga doo kwo, Yesu u kwee nî chapwo, u yoo chedêchedê nî chedê. Yi

* **1:1:** Nkal 1:11-12 * **1:4:** Nkal 2:19-20; Taitas 2:14
1 Tes 2:4 * **1:11:** Mát 16:17 * **1:13:** Dpodo 8:3

* **1:7:** Dpodo 15:1,24 * **1:8:** 1 Kódin 16:22 * **1:10:**

kópu u l:êê díy:o nîmon:aa mgîmîmgîmî dé, yi kpadakpada tédê nîmo ñeñe dé. * 14 Nju tpémi yi vy:o yélini yi k:ii kwodonkwodo nmee a kaakaa, yi yéli yilí nî t:ee kwólu. Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu ntênê noo a cháâcháâ dé, yi cháâcháâ tédê nî t:ee kalê too. *

15 Ngmênê Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, niye mênê noo a kwo, u ngwo a ngmidi noo, * 16 mu kópu u díy:o apê, Nê a Tp:ee p:uu pîchoon:aa danêmbum, yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye pîchoon:aa danêmbum. Dini ghi n:ii ngê Tp:oo a ka a kêma ngê, yi kópu p:uu pi ngmê ka dîpî póo wo. * 17 Njedusalem dîpî n:ee, yélini Yesu u dyépi ngê a kada a pyaa dniye, ye myedîpî póo wo, ngmênê Alépiya Wee u kwo pi kwéli dêpwo a ya, y:i noon:aa a nuw:o, u kuwó dini ghi ngê Dîmaskís nî diyé wo. 18 M:ââ pyile mî loo, Njedusalem u ngwo nî loo, Pita n:uu módu, wiki miyó u kwo noon:aa ya. 19 Yesu u dyépi dîpîm:uu módu, ngmênê Njems ngmidi nî módu, nmî Lémi u mbwó. *

20 Kópuni nmye d:a vyi té, ndê kópu dé, Chóó Lémi u ngîma nmye dênîné k:omodanê.

21 U kuwó dini ghi ngê Sidiya Wee Silisiya Wee yi kwo noon:aa dpodo. 22 Yi ngwo Njuda Wee u kwo yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi lama dênoo ya. 23 Dpodoni nîmon:aa dódó dé, dnyimo nyepênyepê dé, numo ka yipu, Pini n:ii ngê dpîmo a kpakak-paka nmo, ala ngwo nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mêmîné tpaépê té. 24 A l:êê díy:o nmî Mî dnyimo chaa kîgha.

2

Kada pini knî y:oo Póól u kópu dyuu u ngwo daa ngmêê tumo

1 M:ââ y:a mê páadi Yesu p:uu noo dpodo, yi ngwo Taitas a p:uu nî t:ângo, Mbanapas u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. * 2 Léma n:ii Njedusalem doo a kwo, dêpa dódó kalê noo, ngmênê nmî Lémi ngê Njedusalem yiné dy:ââ noo. Pita, Njems mbwémi Njon, yélini yi pi dmi nmyi ndiye kîgha pyu knî ye ndîi dé, yi pini pyile knî ye yi mo a dpodo u kakêmé ye kîn:uu chámê ngê. Kópuni dyuu

pi knî ye nîmo tpaépê too, yi pini pyile knî ye kînê nté too, mu kópu u díy:o u ya a nga dêpwo kwo, Dpodoni nî dódó, k:omo tpile ngê pyaa we. Myenté dpodoni n:aa dódó ngê, u ya a nga daa kwo, K:omo tpile ngê mye pyaa we. 3 K:omo tpile a mbwó Taitas daa Nju pi, ngmênê yi lémi pyile knî y:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu daa t:ee ngópu. 4 Nyââ, A dpodo u kakêmé ye n:uu chámê ngê, mu kópu u díy:o Nju pi knî ngmê y:oo nmo Yesu u yoo tumu dnye ngetengete nmo. Yesu u yoo vy:o pi yilí dódó tumo, yiné ye, Nmî mbwó yoo, ngmênê daa nmî mbwó yoo. Yi Nju tpémi y:e u yi doo kwo, Kópuni u l:êê díy:o Yesu u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo, yi kópu nmo pyw:oo. U yi y:e doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu yintómu dny:oo cháâcháâ dé. 5 Ngmênê yi Nju tpémi ye dpîp:ê ng:aa mbê dniye. U yi nmo dêpwo kwo, Nmî Lémi u kópu ndêndê ngmêê y:e. Yi kópu dyuu wo ngmêê tumo, ye yi dêêpî kópu yilí p:ee cháâcháâ tumo, dpodo ndîi ngê nmye pî pyodo.

6 Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo yi lémi pyile knî a cháâcháâ tumo, mu kópu u díy:o Yesu p:uu dnya a ya, ngmênê yi kópu a ka daa ndîi kópu. Nmî Mî ngê yoo daa yi pi dmi mbêmé a myeme too, nmî gha dmi u kpêê. Nyââ, yi lémi pyile knî y:oo a kópu dyuu daa ngmêê tumo, 7 ngmênê ala kópu a w:ee ngópu, nmî Lémi ngê Pita ka ntee a vvu, kwo, Nju tpémi ye a kópu dyuu chí tpaépê, a ka yinté mye vvu, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a kópu dyuu ye michin:aa tpaépê. 8 Nyââ, nmî Lémi ngê Pita ntee a wêdêwêdê kwólu, Nju tpémi yi l:êê díy:o u dyépi ngê pyódu ngê, yi pini mu ngmidi ngê yiné myedê wêdêwêdê kalê noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo. 9 Nyââ, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo pini n:ii pyile knî a cháâcháâ tumo, Pita, Njems mbwémi Njon, vyílo yi pini pyile knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Nmî Mî ngê nê ndêndê ngê a ngmidi ngê. Yi kópu u l:êê díy:o yi tpóknî y:oo Mbanapas k:ii nyi kêê dé mgîmî dumo. Nmî nuw:o dmi ngmidi ngê nmî pyódu ngê, nyepê, Nju tpémi yi vy:o

* 1:14: Dpodo 22:3

* 1:15: Is 49:1

* 1:16: Dpodo 9:3-6

* 1:19: Mát 13:55

* 2:1: Dpodo 11:30

anmî dpodo, kn:aa yéli yi vy:o choon:aa dpodo. ¹⁰ Kópu mu ngmídi nye vyí ngópu, nyepê, Nmî vy:o pinté yoo choo a ngêépî dé. U ya a nga doo kwo, Vyílo yi kópu yiní d:uud:uu.

*Póól ngê Pita u ngwo wáti ngê
Dpodo 15:1-2*

¹¹ A tídê mbwó yoo, nmyi ndiye kígha pyu kní y:oo apu, Pita u kópu dyuu, ndêndê kópu dyuu, nê a kópu dyuu daa ndêndê kópu dyuu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Pita Antiyóka a loo, a chóó nî wáti ngê, mu kópu u díy:o daa nmî Mí u nuu u kópu ngmê d:uu ngê. ¹² Dini ghi n:ii ngê Pita mwiyé Antiyóka nmo a loo, yélini daa Nju tpémi, u k:ii nmîmon:aa yakmaapî. U kuwó dini ghi ngê Nju pi kní ngmê Njedusalem a ndê dniye, Antiyóka a lee dniye. Yi yéli Njems p:uu dnya a ndiye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Pita kn:aa yéli yi vy:o mêtêpwon:aa yakmaapî, mu kópu u díy:o Nju tpémi ye nkíngê mbê wo. ¹³ Nju tpémi n:ii Yesu u yoo vy:o dnye kwo, Pita u nt:anê mye yaa dniye, Mbanapas myedê pêtêdí ngópu, Pita u nt:anê mye yé ngópu. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê yi kópu yi p:uu nî módu, nê, Nmî Lémi u kópu dyuu ndêndê dé kn:aadi ngmê. Nê, Yélini daa Nju tpémi, lukwe díy:o kpeme ye dé yaa dmi. Yi ngwo Pita yi ngópu nî ghâa kwólu, kwono, Nyi Nju pi, ngmênê yélini daa Nju tpémi yi k:ii kímnye a yakmaapî. Kwono, Lukwe díy:o l:êê ghi ala ngwo chi ngmêê, kpeme ye chi yâa. Kwono, Lukwe díy:o u yi nga a kwo, Yélini daa Nju tpémi, nmî dêépî kópu dyuu dny:oo cháachâa.

¹⁵ Kwono, Yélini daa Nju tpémi, nmî dêépî kópu dyuu daa cháachâa tumo. Kwono, D:ee yinté pini dé. Kwono, Nye Nju pi dé, dêépî kópu dyuu nyipu a cháachâa, ¹⁶ ngmênê ala kópu nyiné w:ee ngê, daa dêépî kópu dyuu cháachâa mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka a kélímî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, K:omo tpile nye Nju pi dé, ngmênê Yesu Kédisu ka nyi kélímî mbê knopwo. Kwono, U yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa

kní. Kwono, Dêépî kópu dyuu cháachâa p:uu nyi nuw:o dê dêdpímo a kwo, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó, Doo u ntâa dêépî kópu dyuu cháachâa mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu. *

¹⁷ Kwono, Nyâa, u yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa kní. Kwono, Yi kópu u l:êê díy:o nmî kn:âa yoo yi dêépî kópu dyuu cháachâa daa ndîi kópu ngê nye pyodo. Kwono, Kí Nju tpémi ye yiné ye, Yesu Kédisu ngê pi dono ngê da pyódu nyo. Kwono, Kí yéli yi kópu nangê ndê kópu? Kwono, Daa ndê kópu. ¹⁸ Kwono, Nmî kn:âa yoo yi dêépî kópu cháachâa pi kní ye têtê kópu ngê nî pyódu ngê. Kwono, Ye waní vyi knomomê, Yi dêépî kópu dyuu mêtmyiné cháachâa dé, ye ala kópu a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nyóó nyi kn:aadi ngê, dênnyoo a cháachâa dé. ¹⁹ Kwono, Dêépî kópu dyuu mbêmê nê w:ee ngê, nê, Ní kn:aadi ngê, Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o wamí dyênê nê. Kwono, Ngmênê a yikí Yesu Kédisu u pwo ghay wo, a l:êê díy:o pwene. Kwono, Dini ghi n:ii ngê Yesu k:ii ngmídi ngê nyi pyaa knopwo, kwono, na a ka yi ngwo my:aa pwene, dêépî kópu dyuu ngê mêtáa mbêpê kígha nê. Kwono, Yesu Kédisu kpêênî mêtê pii wo, u l:êê díy:o ghê kamí nê pyw:ângo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yiné a mbêpê kígha nê. * ²⁰ Kwono, Daa a chóó a pono n:aa vyápê, Yesu Kédisu u pono n:aa vyápê, a p:uu mye t:a. Kwono, Ala ngwo Chóó Lémi Tp:oo ka n:aa kélímî, u ngwo n:aa dpodo. Kwono, Yi pini nódo a nuu ghi a tóó, chóochóó a l:êê díy:o y:ângo. ²¹ Kwono, Chóó Lémi ngê kópuni nmî l:êê díy:o d:uu ngê, u wépi dípî puwâ. Kwono, Kí Nju tpémi y:oo apu, Dêépî kópu dyuu cháachâa mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, Yi kópu wo ndê kópu, ye Yesu Kédisu módó pí pwene, u pwopwo mbêmê daapî ngee nmo.

3

Dêépî kópu dyuu cháachâa u danêmbum

¹ Nkalásiya tpémi, nuw:o nmyi mênê ngma a tóó? Lukwe díy:o Yesu Kédisu

* **2:16:** Lóma 3:20-28; 11:6 * **2:19:** Lóma 6:6; 7:6; Njon 13:1; Nkal 1:4

dp:ee nuw:onuwo ngmê, dêêpî kópu dyuu nmye cháachâa tumo. Lónté pipi kópu ngê nmyi nuw:o dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo? Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê dîy:o kîdosi ñedê d:uu ngê, u kakêê ntênê nmye kîn:uu chámê ngê. Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu daa wee. ²Kópu mu ngmidi nmye nîné pópópó. Ló kópu mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyinê pyw:ee ngópu? Dêêpî kópu dyuu cháachâa mbêmê nmyinê pyw:ee ngópu, ó Yesu ka kêlîmî mbêmê nmyinê pyw:ee ngópu? ³Angênté, nuw:o nmyi mênê mêdaa tóó? Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kamî ngê pyódu nmyoo, lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Nmyi chóó nmyi wêdêwêdê mbêmê pi mb:aa ngê nmyi pyaa dmi. ⁴Kópuni nmye pyaa dniye, lukwe, nmyinê nmye módó nmye pyaa dniye? Kêle, daa módó nmye pyaa dniye. ⁵Nmyinê nmye ló kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo, mbwudu nmyi vy:o u ngwo dpî chaa té? Lukwe, nmyinê nmye dêêpî kópu dyuu cháachâa u l:êê dîy:o, ó Yesu ka kêlîmî u l:êê dîy:o?

⁶ Epîlaham p:uu nga a nuw:o mbê dmyeno. Puku yedê alanté a tóó,

Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlîmî,
pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. *

⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmyi lama choo a ya, N:ii knî y:oo dêêpî kópu dyuu a cháachâa tumo, k:omo tpile yi kn:ââ Epîlaham, ngmênê nmî Lémi ka daadnyi kêlîmî knomomê, ye daa Epîlaham ntee yéli. Yélini nmî Lémi ka a kêlîmî té, vyîlo yi yéli Epîlaham ntee yéli. ⁸ Epîlaham u dye ghi ngê, Chóó Lémi u lama doo a ya, apê, Yélini daa Epîlaham u tii ñedê yéli, dîyo a ka adnya a kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo a ka wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka ló dini a vya, kwo, Dyámê mbêmê pi dyêêdî yintómu knî y:oo l:êê dîy:o mb:aamb:aa wa a pyw:ee ngmê. * ⁹ Epîlaham Chóó Lémi ka doo a kêlîmî, mb:aamb:aa u ngwo a pyw:ango. Yélini yinté a kêlîmî té, mb:aamb:aa yinté amyedê pyw:ee ngmê. *

¹⁰ N:ii knî y:oo u yi a kwo, Dêêpî kópu dyuu cháachâa mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, yi yéli wa dêê dmi, Chóó Lémi ngê dîyo wa dyênê té. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê dêêpî kópu yintómu daadi cháachâa,

Chóó Lémi ngê dîyo wa kpada. *

¹¹ Nyââ, dêêpî kópu dyuu cháachâa mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pini n:ii adî kêlîmî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. *

¹² Dêêpî kópu dyuu cháachâa daa kêlîmî u pee, ngmênê pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháachâa, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo. * ¹³ Ngmênê nmo dípedípe nyédi, dêêpî kópu dyuu dnyinté nmo cháachâa ngê, u l:êê dîy:o nmî kpadakpada nmo t:âât:ââ. Ngmênê Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada tédê nmî d:aa dmi a kâadî ngê. Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi knî y:oo pini n:ii dpî vya ngmê,

yi pee p:uu dpî t:ee ngmê,

yi pini daa Chóó Lémi u nuu u pi,

u kpadakpada tédê dpî lê. *

¹⁴ Nyââ, Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada tédê dyé nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópuni M:aa ngê Epîlaham ka a vya, pi dyêêdî yintómu knî yi l:êê dîy:o nî d:uu, myenté yélini a ka adnya a kêlîmî, M:aa u Ghê Dmi yi mênê adî ya.

Dêêpî kópu dyuu cháachâa ngê Chóó Lémi u ndê danê u d:aa dêpê kâadî ngê

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yi ngwo naa dpî yé ngmê, yi náali d:uudpî téd:a, doo u ntââ pi ngê yi pini cha daawa chámê dê. ¹⁶ Chóó Lémi ngê Epîlaham yinté u kwo a kâadî ngê, u kwo doo a ndê danê, u tii ñedê pini ngmê p:uu myedoo a ndê danê. Doo u tii ñedê yéli yintómu yi p:uu doo a ndê

* 3:6: Gen 15:6

* 3:8: Gen 12:3; Dpodo 3:25

* 3:9: Lóma 4:16

* 3:10: Deut 27:26

* 3:11: Nkal 2:16

* 3:12: Lóma 10:5

* 3:13: Deut 21:22-23; 2 Kódin 5:21

* 3:16: Luukí 1:54-55; Gen 12:7

danê, ngmênê u tii nédê pini ngmidi p:uu doo a ndê danê, Yesu Kédisu. * 17 Kópuni d:a d:êê té, yi nt:u kópu ala. Chóó Lémi ngê Epîlaham u kwo a kââdî ngê, u kwo myedoo a ndê danê. M:ââ podo yono y:a mê pyolo y:a mî loo, Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê too. Doo u ntââ yi dêêpî kópu dyuu ngê Chóó Lémi u ndê kópu dyuu daawa ngmêê, wunê myedêpê ngmêê too. * 18 Epîlaham ngê dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê mb:aamb:aa wodê pyw:ângo, ye daa Chóó Lémi u ndê danê mbêmê pêdê pyw:ângo. Ngmênê Epîlaham Chóó Lémi u ndê danê ka a kêlîmî mbê wo, mb:aamb:aa u l:êê dîy:o a pyw:ângo. *

19 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe dîy:o Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a y:ângo? U nt:u kópu nmye nîné tpapê, pi knî y:oo dono kópu daamu-paa d:uu y:e, u dî Yesu Kédisu paan:aa taa we, pini n:ii p:uu Chóó Lémi Epîlaham ka doo a ndê danê. Myenté Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi knî ye chóó dêpê vyu, Mósisi ngê enjel knî yi kwo a ny:ee too, pi knî ye u nkwo mî vyi too. * 20 Ngmênê Chóó Lémi Epîlaham ka chóó doo a ndê danê, pi yi kêlê daangmê ghê wo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a vyu

21 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi Epîlaham ka doo a ndê danê, u kuwó dini ghi ngê yi kópu k:omodanê kópu ngê pyódu ngê, u mo kópu Mósisi ka m:uu a vyu? Kêle. Doo u ntââ pi ngê dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê ghê kamî daawa a pyw:oo. Yinté dêêpî kópu dyuu wodnya a kwo, ye yi dêêpî kópu dyuu mbêmê yoo Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pî pyaa dniye. * 22 Ngmênê pi yintómu yi dono knî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi ngê yi maa dmi nkoko ngê, doo u ntââ módó u kwo daawa lee dmi. U yi u ngwo a kwo, Yélini a tp:ee Yesu Kédisu ka a kêlîmî té, a ka pêdê lee dniye. U yi u ngwo a kwo, Epîlaham ka kópuni wunê nê vyu, vyîlo yi yéli yi l:êê dîy:o nî d:uu, a kêê k:oo u ngwo p:aa kaa té. *

* 3:17: Dpodo 7:6

* 3:18: Lóma 4:14; 11:6

* 3:19: Lóma 5:20

* 3:21: Lóma 8:2-4

* 3:22: Lóma 3:9-19

* 3:26: Njon 1:12

* 3:27: Lóma 6:3-4; 13:14

* 3:28: 1 Kódin 12:12-14

* 4:3: Kîlosa 3:20-23

23 Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlîmî kn:ââ ghêlî k:ii pi daangê chópu, yi ngwo dêêpî kópu dyuu chââchââ ngê a mgîmî nmo. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A tp:ee dini ghi n:ii ngê ye wamî t:aa, u kwo paa kêlîmî mbê dniye. 24 Nyââ, dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmee a ya, u dî Yesu Kédisu mî ta. Chóó Lémi ngê u yi doo a kwo, A tp:ee ka paa kêlîmî mbê dniye, pi mb:aa ngê u ngwo a ka paa pyaa dniye. 25 Ala Yesu Kédisu ka kêlîmî u dye ghi, doo u ntââ dêêpî kópu dyuu u maknopwo mêdaanmî ya.

Epîlaham u yoo vy:o yéli

26 Yesu Kédisu ka nmyinê kêlîmî té, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. * 27 Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, yi ngwo mbápitisîm kalê nmyoo, u kwo a kââdî nmyoo. Ntee a tóó, yinté nmyi pyaa dniye. * 28 Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê nmî pyaa dniye. Nmo Nju tpémi dp:oo u mo yéli, kn:aa yéli doo u mo yéli, pyââ yoo doo u mo yéli, mââ yoo doo u mo yéli, yélini yi pi dmi ndîi dé doo u mo yéli, yélini yi pi dmi tédê dé doo u mo yéli. Kêle, Yesu Kédisu ngê nmo yintómu yoo ngmidi ngê a pyódu nmo. * 29 Yi kópu u l:êê dîy:o, Epîlaham u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Chóó Lémi ngê Epîlaham u l:êê dîy:o kópuni u pi u kwo a vyu, nmyi l:êê dîy:o kédê d:uu, kóó k:oo dê kaa nmyo.

4

Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo

1 Nyââ, Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmo. Yi kópu p:uu dyimê pywuu nmye m:uunîné kuwo. Tpémini u pye mî dpî pw:oo knî, k:omo tpile u mî u tpile yilî dîyo u ngwo dp:uu ghay dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê a ya yédi, u tpile ndapî pyile njini ngê a ya yédi, u mî u pywopwo u kîghê ngópu a kwo yédi. 2 Yi tpémi u kîghê u ngomo k:oo a kwo yédi, u kîghê u dnye a nyêmî ngê, u dî u mî ngê m:aani n:ii dpó kêma, tp:oo mââwe ngê u ngwo dp:uu pyódu. 3 Yinté tpémi ntee pini ngê nmee a ya. Dyámê u dêêpî kópu dyuu u

maknopwo nmee a ya. * 4 Ngmênê Chóó Lémi ngê m:aani n:ii mwiyé a ngmidi ngê, yi ngwo Tp:oo dyámê mbémê nmo a dy:ââ ngê, pyââ ngê tpyó, Mósisi u dêêpî kópu dyuu u maknopwo doo a ya. * 5 Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yélini dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, Tp:oo ngê nyi pw:ii téne, tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo paa pyódu téne.

6 Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, u l:êê dîy:o Tp:oo u Ghê Dmi nmyi mênê yó. Yi Ghéni Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmyo, Chóó Lémi ka kwonmyimo, Munmîkó M:aa. * 7 Yi kópu u l:êê dîy:o mêdp:ee módó dpodo pyu yoo, ngmênê tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. *

Nkalásiya tpémi yi nuw:onuw:o Póól ngê u ngwo ghê wo

8 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi nmyi lama ghêlî k:ii daangê yaa wo, yi ngwo k:omo yâpwo knî yi p:uu módó nmyimo a dpodo, * 9 ngmênê ala ngwo Chóó Lémi nmyi lama a tóó, u kwo a kââdî nmyoo. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmyi yaa dmi. Lukwe dîy:o módó dpodo pyu ngê nmye pyodopyodo té. 10 Wiki yintómu knî yi k:oo, wo piini ngê, lukwe dîy:o Nju tpémi yi l:êê ghi yilî nmye cháâchââ tumo. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiyé mwiyé wéni nmye cháâchââ tumo, m:ââ knî yi k:oo yi mwiyé mwiyé wéni myenmye cháâchââ tumo. Myenté m:ââ k:oo, yi naa u wo ndîi dé nmye cháâchââ tumo. * 11 Nmyi nuw:onuw:o a nga da ghê. Mumdoos nmyi vy:o módó noon:aa dpodo?

12 A tîdê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, a nt:anê a yaa dmyeno. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi nê kuwo too. Ntee nmyee a ya, nmyi vy:o yinté myenoon:aa kwo. Yi lémi ghi dmi namê cháâchââ dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, dono kópu a nga dpîp:engmê d:uu ngópu. 13 Nmyi lama kiyedê tóó, noo a mbii, u l:êê dîy:o nmyi vy:o noon:aa kwo, nmî Lémi

p:uu nmye noon:aa danê. * 14 K:omo tpile a mbii u l:êê dîy:o dpodo ndîi nmyinê pyw:ee ngópu, ngmênê a wépi dpîp:e pwaa ngópu, a kópu dyuu k:omo tpile ngê nmye myedaa pyodo. Nyââ, a kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, Chóó Lémi u enjel k:ii nmyinê châpu noo, myenté Yesu Kédisu ntee pini ngê myenmyinê châpu noo. 15 A kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa n:ii nmyinê pyw:ee ngópu, ala ngwo lukwe u ngwo ngmêdê pyódu? A lama ka tóó, a kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo kópuni nmye wonî dmy:ee ngê, a ka pênmyinê kê ngópu, a ka daap:ee w:êê ngópu. Nmyi ngwolo dmi nmye w:aa dmy:ee too, ye a ka pênmyinê kê tumo. 16 Kópu dyuu ndêndê n:ii nmye n:uu vyyu, mumdoos yi kópu knî yi l:êê dîy:o daa nmyi nuu u pi ngê d:a pyódu? *

17 Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo wunê paapaa nmyo, u yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ngmênê daa kópu mb:aa ye d:uud:uu ngmê. U yi y:e a kwo, Ala yéli nê kwulo nmo puwâ, nmî yi dmi y:e vyîlo yichoo kwo. 18 Ngmênê dye ghi yintómu a yi nmye choo kwo. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a yi nmye doo a kwo. Ala ngwo kuughê nîné tóó, a yi nmye myechoo a kwo. 19 A tp:ee yoo, ala ngwo nmyi l:êê dîy:o dpodo ndîi mêt:a pyw:oo. Mbwili wupwo têtê ntee a mgîni vyîmî yédi, yinté nmyi l:êê dîy:o my:aanîné mgîni vyîmî, u dí Yesu Kédisu ntee pini ngê anmyi pyaa dmi. 20 Nmyi vy:o wonîné kwo, ye mb:aamb:aa ngê nipi pono danêmbum té. D:oonngê w:ee nmyoo.

Kââdî te mbwee, kââdî te kamî, yi kópu dyuu

21 Nmyi vy:o yéli n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmî ya, kópuni puku yedê a tóó, lukwe dîy:o daa nuw:onuw:o ngmê. 22 Yi kópu ala. Epîlaham tp:oo miyó, woni u kpâm Sela ngê tpyó, woni wop dpodo módó Heka ngê tpyó. * 23 Epîlaham ngê u dpodo módó mbwili ngê, daa kópu ndîi yi d:uu ngê, ngmênê m:ââ yilî yi k:oo u kpâm Sela ka tpete doo u ntââ ngê

* 4:4: Njon 1:14; Lóma 8:3-4 * 4:6: Lóma 8:15-16 * 4:7: Lóma 8:17; Nkal 3:29 * 4:8: 1 Kódin 8:4-6 * 4:10: Kílosa 2:16 * 4:13: 1 Kódin 2:3 * 4:16: Njon 8:45 * 4:22: Gen 16:15; 21:2

doo a ya. Dini ghi n:i ngê Chóó Lémi ngê kópu ye ngma a vyyu, u ntââ ngê u ngwo a pyódu doo, tp:ee u ngwo tpyé ngópu. Kópu ndîi yila. * ²⁴ Kópuni y:e a pyodo, dyimê pywuu ngê nmye nîné pyépi. Yi pyópu dê yi nt:u kópu alanté, kââdí te mbwee, kââdí te kamî. Wop dpodo módó Heka u nt:u kópu, kââdí te mbwee. Mósisi ngê kââdí te mbwee u dêêpî kópu dyuu Sainay mbwini mbêmê nya too. Heka wop ntee doo a dpodo, yélini yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, yinté wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. * ²⁵ Nyââ, Heka u nt:u kópu, Sainay, mbwini n:i Alépiya Wee u kwo a kwo. U nt:u kópu m:uu a tóó, Njedusalem, p:aani n:i Njuda Wee u kwo a tóó. Nju tpémi yi p:aa ndîi Njedusalem. Yi kópu u l:êê dîy:o, Heka wop ntee doo a dpodo, Nju tpémi mye yinté dé, wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. ²⁶ Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî Njedusalem ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Nmî pye Sela daa wop dpodo módó ngê doo a ya. Yi kópu u l:êê dîy:o wop dpodo pyu ntee pini ngê dpîno pyede. * ²⁷ Njedusalem n:i mbóó p:uu wunê tóó, yi p:aani p:uu ala kópu puku yedê a tóó,

Pyópuni daa tpete módó, ala kópu nyeni,
nga mb:aamb:aa ngê choo ya.

Tp:ee choongmê tpyó,
ngmênê w:aa anyiné pyw:oo,
u l:êê dîy:o chi kââkââ.

Pyópuni u moo ngê dêpê kuwo ngê,
yi pyópu wanyi t:ee kwolo.

K:omo tpile moo ngê a kuwo nyoo,
ngmênê dini ghi n:i ngê nga amêdê diyé,
tp:ee yilí anyi tpyé. *

²⁸ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u kópu mbêmê Sela ngê Yisak ntee a tpyó, nmyo mye yinté dé, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. ²⁹ Epîlaham u dye ghi ngê Heka tp:oo ngê Sela tp:oo u vyye u yi u ngwo dpîmo a kwo. Nyââ, tpémini Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu mbêmê a pyodo, yi tpémi daa Heka tp:oo u nuu u pi ngê doo a ya. Ala ngwo mye yinté. ³⁰ Ngmênê puku yedê ala kópu a tóó,

Wop dpodo módó ghee dpî dy:ââ dé,
mu kópu u dîy:o ñmile dyuu tp:oo ngê daapaa ghay we.

Pyópuni daa wop dpodo módó, yi pyópu tp:oo ngê Epîlaham u tpile dé ghay dniye. * ³¹ A tîdê mbwó yoo, dp:oo wop dpodo módó u yoo, ngmênê nmo Sela u yoo.

5

Póól ngê u ngwo ye vyyu, yepê, Wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu

¹ Wunê wop dpodo pyu ngê nmee a ya, ngmênê Yesu Kédisu ngê y:i a pw:ii nmoo, y:i mênangmê diyé, wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu. *

² Nê Póól, ala kópu nmye nîné tpapê. Pi ngmê ngê Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu angmê t:ee knomomê, ye kópuni Yesu Kédisu ngê nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, k:omo tpile ngê nmye wa pyódu, daawa ngee nmyo. ³ Kópuni wunê nmye n:uu vyyu, nmye mênîné tpapê, pini n:i too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii dê kaa knomomê, dêêpî kópu dyuu yintómu choo chââchââ dé. ⁴ N:i ngê u yi adí kwo, Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nî pyódu, yi pini Yesu Kédisu kóó k:oo wa a pwii, u yikí Yesu Kédisu u pwo daa ghay wo. ⁵ Ngmênê Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té, u l:êê dîy:o nmî lama a tóó, u Ghê Dmi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. ⁶ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ka nmî kélîmî mbê dniye, u ngwo u kwo a kââdí nmoo, ala ngwo yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó.

⁷ Nmî Lémi u maa ndêndê mb:aamb:aa ngê kînyee a kîgha. N:i knî y:oo yi máádi p:uu a y:ee nmyoo, lukwe dîy:o ye nmyi ng:aa mbê dniye. ⁸ Chóó Lémi ngê yi máádi p:uu mwiyé kaa nmyoo. N:i knî y:oo nmyi nuw:o dmi ngmêê tumo, doo u dpodo pyu yoo. ⁹ Nmyi lama kîyedê tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyiné ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Yi yéli y:oo yinté kîngê dyênê nmyo. ¹⁰ Nmî Lémi mbêmê nê w:ee ngê, yi yéli y:oo daawa dyênê nmyo, a ka anmyiné ng:aa mbê dmi.

* **4:23:** Lóma 9:7-9 * **4:24:** Lóma 8:15 * **4:26:** Hipîlu 12:22; Tpyuu 21:2,10 * **4:27:** Is 54:1 * **4:30:** Gen 21:10; Njon 8:35 * **5:1:** Njon 8:32,36; Dpodo 15:10

N:ii knî y:oo nmyi némi dmi a dyede ngmê, nmî Lémi ngê wa kpada té.

¹¹ A tîdê mbwó yoo, pi knî ye ala kópu wunê tpaépê ngê, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu choo kelekele, ye Nju tpémi y:oo daapîdnye kpakakpaka nê, kópuni Yesu Kédisu u kîdosi p:uu n:aa tpaépê ngê, yi kópu p:uu daapêdê lvêêdîlvêêdî té. * ¹² N:ii knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi pi njini too nmo a ngêêpî dé, kópu dono ye d:uud:uu ngmê, yi yéli y:oo yi chóó yi vyóó w:uu dmi dny:oo a ngêêpî dé.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

¹³ A tîdê mbwó yoo, dpodoni wunê wop nmyimo a kîgha, nmî Lémi ngê y:i a pw:ii nmyoo, ngmêê nangê vyi, Pi ngmê u maknopwo dp:ono pyede, kópuni yilí yi yi dmi nmo a kwo, nmo d:uud:uu dé, yi kwódu yé u kópu daa tóó. Yi kópu nangê vyi, ngmêê nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, numo p:uu wop dmyinê dpodo. *

¹⁴ Dêêpî kópu yilí yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. *

¹⁵ Numo ka namê dnyepéli, numo ka myenamê peede tpaépê, kminté d:ud:umbiy:e wanmyi numo dyênê té.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dmyinê vyápê, nmyi chóó nmyi pono namê vyápê. * ¹⁷ Nuw:o dono n:ii nmyi mênê a tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu a d:uu yédi, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi yi nuw:o dono p:uu a d:uu yédi. Nmî Mî ngê u yi u ngwo daa kwo, A yoo yi chóó yi pono dny:oo vyápê. * ¹⁸ Nmî Mî u Ghê Dmi u pono anmyi vyápê knomomê, ye Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo daanmyi kwo. *

¹⁹ N:ii yoo yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi l:êê ghi dono dé nmî lama dé. A pyââ ti mââ ti nyédi, yi gha tupwótupwó dé, pi u dnye daa yi ng:aa. ²⁰ Kn:aa yâpwo dé a cháâcháâ tumo, a nkwépinkwépi nyédi. Noko a diya nyédi, numo p:uu a d:uu nyédi, a ñ:ee kapî nyédi. A nod:enod:e nyédi, yi chóó yi p:uu a nuw:o nyédi, yoo dpî chaa t:oo, yi chóó yi pee a kapî tumo. ²¹ A

ñ:ee kapî nyédi, a mbwaa ndanî nyédi, a ghétighéti nyédi, yinté kópu yilí dpî d:uu ngmê. Yinté kópu dé nmye wunê ntee n:uu kwódu too, ala ngwo nmye myed:a kwódu té. N:ii knî y:oo yi kópu yilí a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi.

²² N:ii yoo nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê nyédi, yi nuu ghi dmi numo nódo a ya nyédi, w:aa dpo pyw:ee ngmê, pi knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi a ya nyédi. Lîmîlîmî ngê daa nod:enod:e nyédi, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, pi knî ye mb:aamb:aa ngê a vuywo nyédi. Daa pi dódó nyédi, * ²³ daa mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nuw:o dono ka daa ng:aa nyédi. Doo u ntââ yinté yéli ye pi daadî kwódu yé. ²⁴ Yesu Kédisu kîdosi ñedê ntee pwene, yélini u kwo a kâadî too, yi nuw:o dono yinté mye pwene, dono u yi y:e mêdaa kwo. * ²⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ngê u kwo a kâadî nmo, u Ghê Dmi ngê ghê kamî nmo a kpo, yi ghéni dmi u pono vyápê kmêle. ²⁶ Doo u ntââ nmî chóó nmî pi dmi daanmî kmîmî dé, doo u ntââ yoo daanmî nod:enod:e kîgha dé, doo u ntââ numo ka daanmî ñ:ee kapî. *

6

Póól ngê u ngwo yepê, Numo ngêêpî kmêle

¹ A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê kn:aadi knomomê, yélini nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê té, yi yéli y:oo yi pini moo wáti y:e. Gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu, nmyi chóó nmye myedmyina a vuywo, yinté kópu kîdmyengmê d:uu ngmê. * ² Pini n:ii ka kópuni dîngîdîngî ngê adî pyodopyodo, dmyinê ngêêpî, Yesu Kédisu u dêêpî kópu u ngwo anmyi cháâcháâ. Yi kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

³ Pini n:ii ngê dé vyi knomomê, Nê pi ngmê, ngmêê u pi tédê, yi pini ngê chóóchóó dpî dóó. ⁴ Nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi ntênê dmyinê mumu dé, kn:aa yéli yi dono knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi pi dmi namê kmîmî dé. N:ii u l:êê ghi dmi mb:aamb:aa

* **5:11:** 1 Kódin 1:23 * **5:13:** 1 Pita 2:16 * **5:14:** Mát 5:43-44; 7:12 * **5:16:** Lóma 8:3-4 * **5:17:** Lóma 7:15-23 * **5:18:** Lóma 6:14 * **5:22:** Mát 7:16-20; Epeso 5:8-9 * **5:24:** Kílosa 3:5 * **5:26:** Pilipay 2:3 * **6:1:** Mát 18:15 * **6:2:** Lóma 15:1-2 * **6:4:** 2 Kódin 13:5

dé, vyîlo yi pini ngê choo tpaê, Nê pi mb:aa. * 5 Pi ngmê ngê kîngê vyi, Yoo yi dono ndîi, a dono tédê, Chóó Lémi ngê daawa kpada nê. Kêle, nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, u ngwo daawa kpada nmyo. *

6 N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu nmye a tpaê ngópu, dmyinê yeedeyeede dé. *

7 Ntênê dmyinê nuw:o. Doo u ntââ Chóó Lémi daanmyi dóo ngmê. Ntini n:ii anyi ntówo, vyîlo yi ntini nt:u yuu kaalí. 8 Pini n:ii nuw:o dono u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, Chóó Lémi ngê wa dyênê. Pini n:ii nmî Mî u Ghê Dmi u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * 9 Kópu mb:aa d:uud:uu kîdmyengê yé ngmê, doo u ntââ nmo d:uudpî diya, mu kópu u dîy:o kópu mb:aa n:ii nmo ntówo too, yi nt:u dmi dini ghi n:ii ngê wa kaalí, mb:aamb:aa u ngwo anmo pyw:oo. * 10 Yi kópu u l:êê dîy:o yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélímî té, mb:aamb:aa ngê dmyinê ngêêpî dé, wo yéli myedmyinê ngêêpî dé. Ala pi ngêêpî u dye ghi.

Kuwókuwó kópuni Póól ngê chóó kîlî d:êê ngê

11 A tîdê mbwó yoo, a kuwókuwó kópu a chóó d:a d:êê. A d:êê ndîi nga a m:uu yó. 12 Yélini knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii nmî t:oo, u yi y:e a kwo, Nju tpémi ye yoo mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dmi. Nmî lama ka tóó, Kópuni Yesu Kédisu ngê u kîdosi íedê d:uu ngê, yi kópu ka kélímî mu ngmîdi mbêmê nmî Mî kóó k:oo anm:uu ghê dmi. Yi yéli y:oo yi kópu nmye wodnye tpaê, ye Nju tpémi y:oo pî kpaka tumo. * 13 K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. U yi y:e a kwo, Chóó Lémi u l:ii ala yéli yi p:uu nmî t:oo, mu kópu u dîy:o u yi y:e a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. 14 A chóó a pi dîni kmîmî ngê, ngmênê kópu ndîi mu ngmîdi pi knî ye n:aa tpaê ngê,

kópuni Yesu Kédisu ngê kîdosi íedê d:uu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê u kópu dé tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, myenté dyámê mbêmê tpémi ye k:omo tpile ngê ní pyodo.

* 15 K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê Chóó Lémi ngê kamî ngê mé pyódu nmo, yi kópu yi ndîi kópu. * 16 N:ii yoo yi nuw:o dmi yinté a pyede, Chóó Lémi ka dny:oo ch:anêch:anê, kóó k:oo dpî kaa téne, u yoo yintómu knî yi k:ii.

17 A kuwókuwó kópu ala. U ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a kópu dyuu u wépi a pwaa ngê, mu kópu u dîy:o Yesu u l:êê dîy:o kwéli a p:uu yilí a t:a. Yi kwéli knî yi l:êê dîy:o nmyi lama choo a ya, Nê Yesu p:uu ndêndê ngê a dpodo. *

18 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi ghê dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vyyuwo.

Wu u dî.

* 6:5: Lóma 14:12 * 6:6: 1 Kódin 9:11,14 * 6:8: Njon 3:6; 6:63; Lóma 8:13 * 6:9: 2 Tes 3:13; 1 Kódin 15:58
* 6:12: Nkal 5:11; Pilipay 3:18 * 6:14: Luukí 14:27; Nkal 2:20-21 * 6:15: 2 Kódin 5:17 * 6:17: 2 Kódin 4:10

EPESO

Dini ghi n:ii ngê Póól Njedusalem mgîmî ngópu, kóté kalé ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma núw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo ala pweepwee pee y:i a d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê, yélini Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dnya a kwo. Nmîné nmo ala pweepwee pee u pi Epeso, mu kópu u dîy:o Esiya Wee u kwo p:aani n:ii u pi ndîi, Epeso.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu Kédisu ka dpodombiy:e myenmyiné kélîmî té, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. *

² Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuuwo.

Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

³ Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, yinê a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê a pyódu nmoo. Nmî ghê dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, kópu mb:aa nmo dêpêngmê wópu ngê. ⁴ Dyámê pê ghêlî dêpêngê l:âmo ngê, u ngwo a ngmidi nmoo, apê, Yi dyaâpe anî pwaa té, a tp:ee u k:ii ngmidi ngê wanî pyódu té, a yoo mb:aa ngê wanî pyódu té, mb:aamb:aa ngê a ngîma adnyin:aa ya. * ⁵ Nyââ, yi ngwo a ngmidi nmoo, nmî nuu ghi dmi nódo doo a ya. Dini ghi n:ii ngê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmî Mî ngê a lama nmoo, tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o vyîlo yi kópu u yi u ngwo yidoo kwo, Nî d:uu. ⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o chaa kîgha koo. Kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, Tp:oo nmo a kpo, pini n:ii u nuu ghi nódo ntênê a tóó.

⁷ Yesu Kédisu u pwo nmî yikî dmi ghay wo, nmî l:êê dîy:o pwene, u wêê ngê nmî dono chedê too, Setan kwulo u ngwo a

pwaa nmoo. * ⁸⁻⁹ Nkéli kópu nmî l:êê dîy:o yi d:uu ngê. Yi kópu chóó wunê a vuu, chóó u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye a ngmo ngê. Ala ngwo yi kópu nmî lama kêdê kwolo. ¹⁰ Nmî lama ka tóó, nmî Mî ngê Yesu Kédisu tpile yintómu yi kada a kââ. Tpileni mbóó p:uu a pyede, myenté tpileni dyámê mbêmê a pyede, yi kada pini ngê dê pyódu.

¹¹ Yi kópu yilî nmî Mî ngê wunê a vyi too, yi ngwo myedê ngmidi nmoo. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu. ¹² A ngmidi nmoo, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo nmî l:êê dîy:o nmî Mî pîdny:oo chaa kîgha. Nyââ, yi kópu u l:êê dîy:o a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u yoo vy:o mwiyé a kaa nmoo, u ngwo nmo t:âât:ââ.

¹³ Myenté dini ghi n:ii ngê nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u l:ii nmyi gha vy:o t:ângo. Yi l:ii, chóó u Ghê Dmi. Yi ghéni dmi p:uu wunê ala kópu a vuu, apê, Yélini a tp:ee ka adnyi kélîmî, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. * ¹⁴ Pi ngê dy:âama ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha, u pi ndîi ngê paa pyódu y:e. *

Póól Yesu u yoo yi l:êê dîy:o ntee doo ngêpê

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, kópu mb:aa nmyi p:uu ngmênê nyongo. A lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka ntênê nmye kélîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo mye tóó. *

¹⁶ Dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê, u kwunokwuno d:oonngê yó. Nmyi l:êê dîy:o myenîné ngêpê yédi. ¹⁷ U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu u Yâpwo, Chóó Lémi, pini n:ii u pi ndîi, myenté pini n:ii nmî Mî, vyîlo yi yâpwo ngê choo a ngêêpî nmyo. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi a nêpwi téne, u kópu yilî nmye myedê kéma téne, Chóó Lémi nmyi lama u ngwo wa yââ. ¹⁸ Nyââ, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi nmyi lama choo ya, ala kópu nmyi lama myechoo ya, wunê a ngmidi nmyoo,

* **1:1:** Dpodo 18:19-20:38 * **1:4:** Njon 15:16; 2 Tes 2:13; Epeso 5:27 * **1:7:** Epeso 2:7 * **1:13:** Epeso 4:30

* **1:14:** 2 Kódin 1:22 * **1:15:** Kílosa 1:4-11

daawa dóo nmyo, kóo k:oo ntênê wa kaa nmyo. U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama chóo a ya, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélímî té, kóo k:oo wa kaa nmo, nmî pi dmi ndîî ngê wa pyódu té, nmî ya d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wamî pyódu. ¹⁹ U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, nmî Mî u wêdêwêdê n:ii nmî mênê a tóó, mu daa mu tp:ook:omo. ²⁰ Vyîlo yi wêdêwêdê mbêmê nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî a pyidu ngê, mbóó p:uu kmungo, u ché p:ââ pee ngê pyódu ngê. * ²¹ U pi ndîî ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê ndîî ngê mye pyódu ngê. Kada pini yintómu, king yintómu, yâpwo ghi yintómu, kmêna mbwee yintómu, myenté nkhwépi yintómu yi pi dmi tédê dé, yi wêdêwêdê mye tédê, ngmênê Yesu Kédisu u wêdêwêdê yi ndîî. Doo u ntââ pi ngmê ngê Yesu Kédisu ala ngwo d:uudpî t:ee kwolo, mu dini ghi ngê myedaawa t:ee kwolo, Yesu Kédisu mu ngmîdi u pi yi ndîî, u wêdêwêdê mye ndîî. * ²² Tpile yilî yintómu nmî Mî ngê Yesu Kédisu yu yodo u ma-knopwo yé too, nmî l:êê dîy:o tpile yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê. * ²³ Nmî kada pini ngê mye tóó, nmî mbodo ngê a tóó, nmo, kóo kpâlî dé. Yinê a mbêpê kîgha nmo, u dpodo yuno dóó, myenté tpile yilî yintómu yinê a yenê té.

2

Nmî Mî ngê kamî ngê u ngwo pyódu nmo

¹ Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmî ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmî, myenmyee a dono. * ² Yi ngwo mgîdí u yoo vy:o nmyee a kwo, dono u maa p:uu nmyee a paa. Kmêna yoo yi kada pini u dnye yinmyee a nyêmî. Yoo dono knî y:oo yi pini u dnye ala ngwo myeye nyêmî ngmê. * ³ Nmo yintómu wunê yinté kînnee a ya, nmî chóo nmî pono nmee a vyápê, kópuni u yi nmo dpîmo a kwo, nmîmo d:uud:uu dé. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi k:ii nmî kpadakpada u maa p:uu nmee a kwo. *

⁴ Ngmênê Chóó Lémi ka ntênê nmî ch:anê dniye, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. ⁵ Dini ghi n:ii ngê mbwee ntóó ntee tpile ngê nmee a ya, u dnye dênmee a nyêmî, Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté myedê pyidu nmo, ghê kamî nmo a kpo. (U módó yeedeyeede mbêmê kóo k:oo kaa nmyoo.) ⁶ Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii a kââdí nmo, mbóó p:uu ntee kmungo, kmêna mbwee nkhwépi knî yi pwo nmî pi dmi yinté mye kmungo. * ⁷ U kwo nmo ch:anê dniye, Yesu Kédisu ka a kââdí nmo. Dnyinté daa yeede nmo, kópu ndîî nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo yi kópu m:uu y:e, dye ghi yintómu yi lama pîchoo ya, chedê ngê daawa pyódu. * ⁸⁻⁹ Nyââ, nmî Mî ngê a yeede nmyoo, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kélímî mbê dniye, kóo k:oo kaa nmyoo. Daa kópuni nmyee a d:uud:uu dé yi l:êê dîy:o kóo k:oo kaa nmyoo, ngmênê Chóó Lémi ngê módó a yeede nmyoo, doo u ntââ nmyi chóo nmyi pi dmi daanmyi kmîmî dé. * ¹⁰ Nmî Mî ngê kamî ngê yiné a pyódu nmo, Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê pyódu nmo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A tp:ee u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, kópu mb:aa yilî pîdny:oo d:uud:uu. Yi kópu mb:aa ló dini a m:uu too. *

Yesu ngê Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii ngmîdi ngê u ngwo pyódu too

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini daa Nju tpémi, nmye nînê danê. Ntee nmyee a ya, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Nmo Nju tpémi, nmî mî knî y:oo Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:ee ngópu. Daa nmî nuu u yoo ngê nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o yi l:ii nmyi p:uu dèpê t:ee ngópu. ¹² Yi ngwo Yesu Kédisu dênmyee a t:âât:ââ, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi yéli yi vy:o dênmyee a kwo. Chóó Lémi ngê wunê nmî kn:ââ yoo u kwo a kââdí too, yepê, Nmyi yoo knî ye mb:aamb:aa ngê ana a vyuwo. Ngmênê nmyo kuu dé, kóo kuwa nmyee a kwo. Mgîdí u yoo vy:o nmyee a kwo, Chóó Lémi nmyi lama dèpwo a ya, nmî Mbwámê

* **1:20:** Hipîlu 1:3,13 * **1:21:** Kílosa 2:15; Pilipay 2:9-10 * **1:22:** Kílosa 1:18 * **2:1:** Kílosa 2:13 * **2:2:** Epeso 6:12 * **2:3:** Taitas 3:3 * **2:6:** Lóma 6:8 * **2:7:** Lóma 2:4 * **2:8-9:** Lóma 3:24; 2 Tim 1:9; Taitas 3:5 * **2:10:** Taitas 2:14 * **2:12:** Lóma 9:4; 1 Tes 4:13

dênmyee a t:âât:ââ. * 13 Yi ngwo kóó kuwa nmyee a kwo, ngmênê nmyi yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmyi l:êê dîy:o mye pwene, ala ngwo kóó k:oo nmye wee. 14 Nmî kêlî ghê d:êê yinê a y:ângo, numo ka diya n:ii nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdí nmoo, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo. * 15 Dini ghi n:ii ngê pwene, Nju tpémi yi dêêpî kópu yintómu yi d:aa dmi a kââdí ngê, yoo miyó dê u kwo a kââdí doo, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo. 16 Nyââ, dini ghi n:ii ngê kîdosi nédê pwene, numo ka diya n:ii nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdí nmoo, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, u kwo myedê kââdí nmoo. * 17 Dini ghi n:ii ngê dyámê mbêmê a loo, u maa nkîgh:ê nmee a kwo, ngmênê u maa nkîgh:ê dênmyee a kwo. Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ka nipi a kââdí nmoo. 18 Nyââ, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, nmî Mî u Ghê Dmi nmî mênê yó, nmî Mî ka maa komo yinê kpêmî ngê. *

19 Wunê nmî yoo vy:o dênmyee a kwo, pi my:oo ngê nmyee a ya, ngmênê ala ngwo nmo p:aa ngmidi tpémi, Chóó Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, tp:oo módó tp:oo mââ ngê dê pyódu nmo. 20 Myenté u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo. U komo kapî pyu knî y:oo, Yesu u dyépi yoo yi k:ii, ngomo k:ââ pââ dyuu kaa tumo, ngomo pywuu l:âmo ngópu. Yesu Kédisu chóó pw:eni ngê a tóó. * 21 Ngomo ch:oo yintómu yinê a tpyé. Chóó Lémi u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo, chóó nmî mênê a tóó. * 22 Nyââ, nmî Lémi ngê yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, dêpê kuwo nmyoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmî mênê a tóó. *

3

Póól u dpodo p:uu u ngwo ye doo danê

1 Nê Póól, mbwa k:oo anî kwo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê a dpodo kalê noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo, nmyo ntee yéli u yoo vy:o noo a kapî dé. * 2 Yi dpodo u pi nmyinê ny:ee ngópu, apii? Nmyi lama kîyedê tóó, Chóó Lémi ka nê

ch:anê wo, nmyi l:êê dîy:o a dpodo kalê noo, 3 kópuni wunê a ngmo ngê a ka myedê vyyu. (Yi ngmee u kópu ala ngwo pee tp:oo nmye kîd:a d:êê. * 4 Dini ghi n:ii ngê amênmyinê kp:aa ngmê, Yesu Kédisu p:uu ngmee u kópu ntee nê w:ee ngê, yinté amyenmyinê w:ee ngmê.) 5 Yi ngmee u kópu ala ngwo nmî dye ghi ngê da pywálî, nmî Lémi ngê u dyépi knî ye, u komo kapî pyu knî ye da vyi. Nyââ, nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê da w:ee ngmê, ngmênê n:ii knî y:oo u komo wunê dnyimo a kapî, yi ngmee u kópu dnyinté a w:ee ngópu, mgo mwââ vy:o a m:uu ngópu. 6 Yi ngmee u kópu ala. Nmî Mî ngê ala kópu wunê a vyyu, apê, Yoo yi l:êê dîy:o a Tp:ee wa pw:onu, wamênî pyidu, Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii, numo ka yinê wa a kââdí té, yoo ngmidi ngê wa pyódu té, a kêê k:oo nipi wa kaa té. Ala ngwo yi kópu mb:aa dmyi ny:ee ngmê, nmî Lémi u yoo vy:o dmye ghê dmi.

* 7 Yi kópu mb:aa tpapê u l:êê dîy:o, nmî Mî ngê a dpodo kalê noo. Dpodo ndîi yila, u pi mye ndîi. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ ngê a pyódu noo. * 8 K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o dênnoo a kwo, ngmênê yinê a ngmidi noo, dpodoni u pi ndîi, yi dpodo nédê a kaa noo, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a pi ye chin:aa tpapê. Ala ngwo yi dpodo nédê anî kwo, pi knî ye yenîmo, Yesu Kédisu ka nmî ch:anê dniye, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi, doo u ntââ yi kópu mb:aa yilî daanmî chedê. * 9 Yi dpodo tédê Chóó Lémi u ngmee u kópu kwédi pi knî ye nîmo pywálîpywálî ngê. Dyámê pê pini n:ii ngê l:âmo ngê, yi tumu kópu yi ngwo a ngmo ngê. * 10 U yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo yi tumu kópu kwédi y:oo paan:aa pywálî y:e, mbóó p:uu yélini kada a wee, enjel yoo yi k:ii, yi tumu kópu yi lama paa yaa we. Yi tumu kópu u mênê Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu yintómu a pyede. 11 Yi kópu wunê a nuw:o kwólu, ala ngwo nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yi kópu dê d:uu. 12 Yélini yi k:ii u kwo nmo kêlîmî té, Chóó Lémi ka nmî maa komo yinê kpêmî ngê. Nkîngê ngê

* 2:14: Kílosa 1:20; 1 Kódin 12:13 * 2:16: Kílosa 1:20,22 * 2:18: Epeso 3:12 * 2:20: Mát 16:18; 1 Kódin 3:11
* 2:21: 1 Kódin 3:16; Kílosa 2:19 * 2:22: 2 Kódin 6:16 * 3:1: Epeso 4:1; Pilipay 1:13 * 3:3: Epeso 1:9; Kílosa 1:26 * 3:6: Epeso 2:13,19 * 3:7: Kílosa 1:25 * 3:8: 1 Kódin 15:9-10 * 3:9: Kílosa 1:29

kêe daanmo t:oo, yi máádi u ngwo anmí kwolo. * ¹³ Ala ngwo pi kní ye myenamê nkíngê. Dononi nínê vyímí, p:uu nuw:o ngê kêe nangê t:oo, k:omo tpile ngê nmye choo ya, mu kópu u dîy:o a dpodo u l:êê dîy:o nmyi ya mb:aamb:aa ngê amí pyódu. *

Póol Esiya Wee u kwo tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, nmyi l:êê dîy:o nmí Mí ka n:aa ngêpê yédi. ¹⁵ Yinê a l:âmo nmoo, mbóo p:uu yélini wunê pyede, mye l:âmo too, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi. ¹⁶ U pi ndíi, u wêdêwêdê mye ndíi. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi gha dmi a wêdêwêdê kalê ngê. ¹⁷ Nmyi kélímí u l:êê dîy:o Yesu Kédisu nmyi mênê píchoo ya. U ya a nga a kwo, Nmí Mí u nuu ghi nmyi nódo choo ya, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya, yi kópu ngê yinê choo mbêpê kîgha nmyo. * ¹⁸ U ya a nga a kwo, Nmí Lémi u yoo yintómu kní yi k:ii, ala kópu nmyi lama píchoo ya, Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntênê a tóó, daa kede wo, nmyi l:êê dîy:o doo mgíní vyímí, u pi ka vyyuwo mu daa mu tp:ook:omo, u dí anyi wunê tóó. ¹⁹ Doo u ntâa yi kópu nmí lama d:ud:umbiy:e daawa yâa, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi lama píchoo ya, nmí Mí ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

²⁰ Nmí Mí chaa kîgha koo. Wêdêwêdêni nmí mênê a dpodo, nmí Mí u wêdêwêdê ye tóó. Ló kópu u kwo ngmanmí dmyinê, ló kópu p:uu nmí nuw:o dmi adí kwo, u ntâa nmo wa a d:uu té, myenté kópuni yi kópu dé yi pwo a pyede, u ntâa nmo amyedê d:uu té. * ²¹ Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélímí té, dye ghi yintómu nmí Mí chaa kîgha koo, chedê ngê kîngê pyódu. Ndê kópu yila.

4

Yesu ngê u kwo u ngwo a kâadî nmoo

¹ A tîdê mbwó yoo, nmí Lémi p:uu dpodo u l:êê dîy:o, mbwa k:oo al:ii anínê kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o nínê kwunokwuno nmyo, mááadini p:uu nmí Mí ngê kaa nmyoo, yi

* **3:12:** Epeso 2:18; Hipílu 4:16 * **3:13:** 2 Tim 2:10 * **3:17:** Kílosa 2:7; Njon 14:23 * **3:20:** Kílosa 1:29 * **4:1:** Kílosa 1:10 * **4:2:** Kílosa 3:12-13 * **4:3:** Lóma 12:16-18; 1 Pita 3:8 * **4:4:** 1 Kódin 12:12-13 * **4:7:** Lóma 12:3,6 * **4:8:** Psalm 68:18 * **4:11:** 1 Kódin 12:28 * **4:12:** 1 Kódin 14:12

máádi mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. * ² Dye ghi yintómu kídmyengê lémilémi, pi kní ye nuw:o ngê dmyinê mbumu, límílimí ngê kídmyengê nod:enod:e. Pi límílimí ngê nangmê kéé, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * ³ Nmí Mí u Ghê Dmi ngê numo ka a kâadî nmyoo, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, kídmyengê numo kéé t:oo. * ⁴ Yesu Kédisu ngê numo ka a kâadî nmoo, nmí mbodo ngê a tóó, nmo kóo kpálí dé, u Ghê Dmi mu ngmídi nmí mênê ye tóó. Kópu mu ngmídi yinmye t:âat:âa ngmê, n:ii ngê a ngmídi nmyoo, kóo k:oo wa kaa nmyo. * ⁵ Nmí Lémi mu ngmídi, kn:aa pini ka dpíno kélímí té, vyílo u pi mbêmê mbápitísím kalê nmoo, daa kn:aa pini u pi mbêmê. ⁶ Nmo yintómu nmí Mí mu ngmídi, Chóo Lémi. Yinê a yenê nmo, nmí mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi.

⁷ Nyâa, nmí mbodo mu ngmídi, ngmênê nmí dpodo u mo u mo dé, Yesu Kédisu ngê chóo u nuw:o mbêmê nmí dpodo íedê dpodo íedê kaa nmoo. Yi dpodo kní yi l:êê dîy:o u ntâa ngê pyódu nmoo. * ⁸ Yinté kópu nmí Mí u puku yedê alanté a tóó, Yélini nmí Lémi p:uu dnye d:uu, yu yodo u maknopwo yé too, tâa u ngwo kee wo, u ngwo a yeede nmoo. *

⁹ Tâa u ngwo kee wo, u kakêmê nmye nínê chámêchámê. U nt:u kópu alanté. Mwiyémiwiyé dyámê mbêmê a loo, p:âa yi mê ghêpê wo. ¹⁰ Nyâa, pini n:ii a ghêpê wo, vyílo yi pini mbóo p:uu mēyi kee wo, nmí Mí u nkígh:ê mí yaa wo, mbóo dyámê yi mbêmê tpile yilí yintómu yinê a yenê té. ¹¹ Yinê a yeede nmoo, nmí dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo dé yi l:êê dîy:o u ntâa ngê mye pyódu nmoo. Kní ngmê u dyépi ngê pyódu too, kní ngmê u komo kapí pyu ngê pyódu too, kní ngmê u kópu y:eñey:eñe pyu ngê pyódu too, kní ngmê kada pini ngê pyódu too, kní ngmê dêêpí pyu ngê pyódu too. * ¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo yintómu wêdêwêdê ngê pyaa dniye, a dpodo u ntâa ngê pyaa dniye, a l:êê ghi dmi ntee a tóó,

yi l:êê ghi dmi yinté paa pyaa dniye. *
 13 Yi dpodo knî yi mbêmê nmî nuw:o dmi ngmîdi ngê wa pyódu, Chóó Lémi Tp:oo ka mb:aamb:aa ngê anmî kélímî, nmî lama ntênê wa yââ. Tp:ee ntee dpî k:aa, mââwe ngê dpî pyódu, yinté anmî kaa dmi. Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté anmî pyaa dmi. *
 14 U yi u ngwo daa kwo, A yoo tp:ee ntee tpile ngê dny:oo ya, u yi u ngwo myedaa kwo, Yópu ng:oo ntee tpile ngê dny:oo ya. U yi u ngwo daa kwo, Pi dódó pyu knî y:oo dny:oo dódó dé, yi nuw:o dmi miyó miyó ngê dny:oo pyépi dé. * 15 A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, numo ka paa ndê danê kmêle, nmî mbodo Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. * 16 Nmî Mî ngê pi p:uu tpile yintómu ntee a kââdí too, Yesu Kédisu ka yinté a kââdí nmoo, numo ka myedê kââdí nmoo. Nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo knî yi mbêmê nmo numo ngêêpî nyédi, nmî Lémi ntee a tóó, yinté nmo numo pyépi nyédi, mu kópu u dîy:o nmî nuu ghi dmi numo nódo a tóó. *

L:êê ghi dono kéké, maa mb:aa u kîgha

17 Nmî Lémi u pi ngê kópu nmye munîné tpapê, dpo ny:ee yó. Yélini y:oo nmî Lémi daa cháâcháâ ngmê, yi nt:anê mênangmê yââ. Yi nuw:o dmi k:omo tpile knî yi p:uu a kwo. * 18 Yi nuw:o dmi mgîdí vy:o a mbêpê, yi ngópu dmi nko tumo, nmî Lémi u kópu dé yi lama daa pyede. Ghéni n:ii kamî nmî Mî ngê nmo a kpo, dêpê pyw:ee ngópu. 19 Dye ghi yintómu a dono nyédi, dono dyêêdí daa ngmîdi a d:uud:uu ngópu, yi gha dmi tupwótupwó dé, ngmênê mywene y:e daa kwo yédi.

20 Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu yinté kópu dpîp:e ndê ngópu. 21 A lama ka tóó, dini ghi n:ii ngê u pi nmyi ny:ee ngópu, u yoo vy:o nmyi ghê dniye, pi knî y:oo Yesu u ndê kópu dyuu nmye vyi tumo. 22 Nmyi nuw:o mbwee knî y:oo maa dono p:uu dnyimo a mbêpê kîgha nmyo, dnyimo a dódó nmyo, u l:êê dîy:o dono u yi nmye dpîmo a kwo. Yi máádi u dî ndiya. Ala ngwo nmyi

nuw:o mbwee dpî kée tóó. * 23 Nmyi nuw:o dmi kamî ngê dny:oo ya, nmyi gha dmi kamî ngê myedny:oo ya. 24 Pi ngê kpîdí mbwee ntee dpî kée, kpîdí kamî u mbwo dpî t:oo, nmyi nuw:o mbwee dmi yinté dpî kée tóó, nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê. Nmî Mî ntee a tóó, nmyi nuw:o kamî dmi yinté yinê dpo pyódu té. Nyââ, yi nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê, dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî ntee a tóó, yinté ndêndê ngê dmyinê ya.

25 Yi kópu u l:êê dîy:o noko kîdmyengê k:omodanê, numo ka dmyinê ndê danê, mu kópu u dîy:o yoo ngmîdi ngê nmî pyaa dniye. * 26 Pi ngmê ka ngmêdmye nod:e knomomê, dono nangmê d:uu, nod:enod:e ngê kââdí nmye kîngê ghîi. 27 Nod:enod:e tédê dye ghi daadîi ngê nangê pyódu, kminté Setan ngê wa dóó nmyo, ntââ anmyinê vy:ee ngmê. 28 Nmyi vy:o pini n:ii kpáápi ngê doo a ya, kpaa ngê kêê kédêm:uungê t:oo, chóó kóó dê y:e choo dpodo, dpodombiy:e choo dpodo, pinté yoo choo yeedeyeede dé. * 29 Danêmbum tédê dono kópu nmyi kwo kîdangmê pwii. Kópu mb:aa yidmyinê tpapê dé, yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, yi kélímî wêdêwêdê ngê u ngwo paa pyaa dniye. * 30 Nmî Mî u Ghê Dmi nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yoo yi lama dpî yââ, naa dîyo wa kê ngmê, daawa téd:a. Nmî Mî u Ghê Dmi, dy:âma ndîi ntee tpile ngê a tóó, nmo a kpo. Yi dy:âma ndîi wanmyi diyédiyê kalê ngmê, ye naa wa téd:a, Chóó Lémi ngê kóó k:oo daamî kaa nmyo. * 31 Kópuni nmyi nódo a kaa dniye, dpî kée tóó, kîdmyengê nuu mbumu, nod:enod:e, dnyengi, peede tpapê, pi u pi dyede. Dono n:aam:uungê d:uu, * 32 ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, numo ka dmyinê vyuwo, numo ka myedmyinê ch:anêch:anê. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu u l:êê dîy:o nmyi dono yilî ntee u kuwó kée too, nmyi tîdê mbwó yoo yi dono yilî yinté nmyi kuwó myoo kée tóó, mênangmê ngî. *

* 4:13: Kílosa 1:28 * 4:14: 1 Kódin 14:20 * 4:15: Epeso 4:25 * 4:16: Kílosa 2:19 * 4:17: Lóma 1:21
 * 4:22: Kílosa 3:9-10; Lóma 12:2 * 4:25: Epeso 4:15 * 4:28: Dpodo 20:35 * 4:29: Epeso 5:4; Kílosa 4:6
 * 4:30: Epeso 1:13-14 * 4:31: Kílosa 3:8 * 4:32: Kílosa 3:12-13

5

W:êênî u kópu dé yi d:uud:uu

¹ Nmî Mî ntee a tóó, yinté dmyinê ya, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódó a tóó. ² Yesu Kédisu nódó nmyi nuu ghi dmi ntee a tóó, nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódó myedny:oo ya. Chóó Lémi u nuu u kópu yi d:uu ngê, nmî l:êê dîy:o chóochóó y:ângo, chóochóó kpêê ngê yó. *

³ Nmî Mî u yoo vy:o nmyi ghê dniye, u l:êê dîy:o kîdmyengê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mêkîngê pyaa dmi, tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu. Pi knî y:oo nmyi pi dmi yi kópu knî yi p:uu kîngmê ny:ee ngmê. ⁴ Myenté doo u ntââ dono kópu dé nmyi kwo kîdangmê pwii, pyââ p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo, yinté pi nkwitinkwiti ngê kêê myenangê t:oo, ngmênê nmî Mî p:ee dmyinê kwunokwuno. * ⁵ Ala kópu nmyi lama choo ya, pyââ ti pyu, ó pini n:ii u gha tupwótupwó, ó tpile ndapî yi mb:aami, yinté pini nmî Mî Mupwo yi kêê k:oo daangmêwa ghê, mu kópu u dîy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. U nuw:o u tpile knî yi p:uu a kwo yédi, nmî Mî p:uu daa kwo yédi. *

⁶ Pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kîngê dóó nmyo. Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyîlo yi kópu knî yi l:êê dîy:o wa kpada té. * ⁷ Yinté yéli yi vy:o nangmê ghê. ⁸ Wunê mgîdí vy:o nmyee a kwo, ngmênê nmî Lémi ngê u kwo a kâádî nmyoo, u wo nmye pyede. Wo u yoo yi kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, * ⁹ dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé, pi nangmê dóó. ¹⁰ Nyââ, nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. * ¹¹ Mgîdí u kópu knî y:oo yoo daa ngêêpî tumo, nangmê d:uu, ngmênê nmyi wuu yi kópu dono yilî yi pwo dny:oo ya, pi knî ye dmyinê kwódukwódu dé. ¹² Kópuni tumu-tumu a d:uud:uu tumo, mywenemywene u kópu dé. Ala pweepwee pee yedê daanê

d:êê té, kminté mywene nmye amî ghê. ¹³ Nyââ, nmyo lam ntee tpile dé, kópu yilî yintómu yi pwo nmyi wuu dmi choo ya, pi knî y:oo u ngwo pèdê w:ee y:e, yi kópu daa mb:aamb:aa dé, dono dé. * ¹⁴ W:êênî tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê anyi m:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî wéti ngmê k:oo ala kópu a tóó,

Yélini mbwee ntóó ntee tpile dé, a pii dmyeno,

Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo wa kéé.

¹⁵ Dp:ee mgîdí u yoo, ngmênê Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Yélini yi lama nmî Lémi daa tóó, yi nt:anê mênangmê yââ, ngmênê nmî Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê. ¹⁶ Ala ngwo yoo dono yi vy:o nmye wee. Módó kîdmyengê ya, ngmênê kópuni mb:aamb:aa u ntââ ngê nmye dpî pyaa dmi, dmyinê d:uud:uu dé.

* ¹⁷ Mbodo podo ngê nangmê pyódu, ngmênê nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

¹⁸ Mbwaa ndanî tédê kîdmyengê ghétighéti, yi kópu ngê wa dyênê nmyo. Ngmênê nmî Mî u Ghê Dmi nmyi mênê ntênê choo ya, yinê choo mbêpê kîgha nmyo. * ¹⁹ Wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o yinté dmyinê chaa kîgha. * ²⁰ Tpile yintómu knî yi l:êê dîy:o, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi dmyinê kwunokwuno. * ²¹ Numo dnye dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u dnye nmye nyêmî ngmê, my:ee chââchââ ngmê.

Yéeyepe yoo yi danêmbum

²² Yepe yoo, nmî Lémi u dnye ntee nmye nyêmî ngmê, nmyi moo yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé, * ²³ mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yi mbodo ngê ntee a tóó, mââ mye yinté, u kpâm u mbodo ngê

* **5:2:** Nkal 2:20 * **5:4:** Epeso 4:29 * **5:5:** 1 Kódin 6:9-10 * **5:6:** Lóma 1:18 * **5:8:** Kílosa 1:13; 1 Pita 2:9 * **5:10:** Lóma 12:2 * **5:13:** Epeso 2:1 * **5:16:** Kílosa 4:5 * **5:17:** Kílosa 1:9 * **5:18:** Lóma 13:13; 8:6 * **5:19:** Kílosa 3:16 * **5:20:** Kílosa 3:17; 1 Tes 5:18 * **5:22:** 1 Pita 3:1

yinté a ya yédi. Yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, nmî mbodo ngê pyodo, mu kópu u díy:o nmî Mbwámê ngê mye pyodo, nmî l:êê díy:o u ngwo pwene. * 24 Nyââ, Yesu Kédisu u dnye ntee nmo nyêmi ngê, yepe knî y:oo dye ghi yintómu yi moo yoo yi dnye dmi yinté dny:oo nyêmi dé.

25 Yéé yoo, ala kópu a ny:ee yó. Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o chóochóó nmî l:êê díy:o y:ângo. Ntee nmo wunê vuywo, nmyi kpâm knî ye yinté myedmyinê vuywo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. * 26 Yesu Kédisu ngê u yi doo kwo, A yoo yi dono mbwaa ngê nî ghêê té, a kópu dyuu mbêmê a kede paa nî t:ee té. * 27 U yi u ngwo a kwo, A chóó a yoo ngê nî pyódu té, yoo mb:aa ngê nî pyódu té, dyââpe yi p:uu daadî ya, dono yi mênê myedaadî ya. * 28 Mââ yoo, nmyi chóochóó nmyi nuu ghi dmi nmyi nódo ntee a tóó, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo yinté myedny:oo ya. Pyââ mbodo mââ, u l:êê díy:o n:ii u kpâm ka a vuywo yédi, chóó u pââ ka a vuywo yédi. 29 Pi chóochóó u kwo daawa díy:a, ngmênê a mbonombono ngê, u kwo a vuywo yédi. Myenté pi ka u kpâm kîngî díy:a, u kpâm ka mb:aamb:aa ngê choo vuywo. Yinté Yesu Kédisu nmo wunê vuywo yédi, * 30 nmî mbodo ngê a tóó, nmo u yoo. 31 Nyââ, pini n:ii u kpâm ka a vuywo yédi, chóó u pââ ka a vuywo yédi, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Mââ u pye mî yi kélê dpo pwii,

u kpâm k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî.

* 32 Yi kópu u mênê tumu kópu ndîi ngma tóó, na a ka u nt:u kópu ala, Yesu Kédisu ngê u yoo u kede paa t:ângo. 33 Yi kópu u dînê mye yinté, pi ngê u kpâm u kede paa dpî t:oo, ngmidi ngê dpî pyaa knî, ntênê u kwo choo vuywo, myenté yi pyópu ngê u moo ntênê choo cháâcháâ.

6

Tp:ee dmââdîma yi kópu dyuu

* 5:23: 1 Kódin 11:3 * 5:25: Kílosa 3:19 * 5:26: Hipîlu 10:10; Njon 15:3 * 5:27: 2 Kódin 11:2 * 5:29: 1 Kódin 12:27 * 5:31: Gen 2:23-24 * 6:1: Kílosa 3:20 * 6:2: Ex 20:12 * 6:4: Kílosa 3:21; Prov 22:6 * 6:5: Kílosa 3:22-23; Taitas 2:9 * 6:8: Kílosa 3:24-25 * 6:9: Kílosa 4:1

1 Tp:ee dmââdîma, yélini Yesu ka nmye kélîmî té, nmyi pye mî yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, yi kópu vyílo yidmyinê d:uud:uu. * 2 Puku yedê alanté a tóó,

Nmyi pye mî yoo dmyinê cháâcháâ dé.

Yi kópu ndîi kópu. Yélini y:oo yi pye mî yoo a cháâcháâ tumo, yi yéli ye nmî Mî ngê ala kópu myedê vuywo, yepê, *

3 yed:oo mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya, myenté dye ghi daadîi amyenmyin:aa ya.

4 Mââ yoo, nmyi tp:ee dmââdîma yi p:uu ala kópu a ny:ee yó. Kîdmyengê nod:enod:e kalé t:oo, ngmênê mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo, nmî Lémi u kópu dyuu yi lama dmyinê kîgha dé, u l:êê ghi dmi mbêmê dêêpî ye myedmyinê yémî. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

5 Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, ye myedmyinê nkîngê. Yesu Kédisu p:uu nuw:o ngmidi mbêmê ntee nmye dpodo té, nuw:o ngmidi mbêmê yinté yi p:uu myedmyinê dpodo. * 6 Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Daa dyámê mbêmê tpémi yi ngîma nmye dpodo té, ngmênê Yesu Kédisu ngîma nmye dpodo té, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé. 7 Nmyi mââwe knî yi p:uu dpodo tédê kîdmyengê nuu mbumu, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té. 8 Ala kópu nmyi lama choo ya, Pini n:ii ngê kópu mb:aa dpî d:uu, k:omo tpile yi pini u pi ndîi, ó u pi tédê, ngmênê nmî Lémi ngê yi kópu mb:aa u pywuu u kwo wa y:oo. *

9 Kada pini yoo, yélini wop nmye dpodo kîgha tumo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo, namê nkîngê kîgha dé. Nmyi lama choo ya, nmyi dpodo pyu knî yi k:ii, nmyi kada pini mu ngmidi, mbóó p:uu wunê tóó. Yi pini daa kedekede pyu, kwodonkwodo ntênê wa kóté kalé nmo. *

Setan u yoo knî yi p:uu l:êê

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o u kwo a kâadî nmyoo. ¹¹ Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóó, mu kópu u dîy:o Setan ngê kîngê dóó nmyo, myekîngê dyênê nmyo. * ¹² Daa pi knî yi p:uu nmo l:êê té, ngmênê Setan p:uu nmo l:êê té, u dpodo pyu knî yi p:uu myeno l:êê té. Nyââ, kmêna mbwee nkwépi knî yi p:uu nmo l:êê té, yélini yi wêdêwêdê ndîî, myenté n:ii knî y:oo mgîdí u kópu dé a d:uud:uu tumo, vyîlo yi yéli yi p:uu nmo l:êê té. ¹³ Nyââ, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu dpî t:ee tóó, Setan u dpodo pyu yoo u ngwo pêdê t:ââ tóó. Dini ghi n:ii ngê nmyi p:uu adnyi l:êê, wa dêê dmi, daawa dyênê nmyo, ngmênê p:ee wanmyi dyênê t:oo, yi pwo wanmyi lee dmi. *

¹⁴⁻¹⁵ Dpodombiy:e dmyinê vwuwo. Lede knî y:oo yi kpîdí dmi knî yi pwo mbalêti dpî t:ee t:oo, yu dópo dmi yi yiyé dpî t:ee t:oo, nkichi pee yi yodo p:uu dpî t:ee t:oo. Nmyi w:êêw:êê u tpile dé nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóó, dmyinê ndê danê, dmyinê mb:aamb:aa, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Lémi u kópu dyuu u tpapê ngê u ntââ mbêmê dpî yaa dmyeno. * ¹⁶⁻¹⁷ Lede knî y:oo káped:ê a tpyé tumo, dîdí ka u ngwo dpî w:ono dmi, myenté yi mbodo dópó yi mbêmê dpî kaa t:oo, dpo, Taa ngê angmê vya nmo. Nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê ka dmyinê kêlîmî, Setan ngê daapaa dyênê nmyine. Kópuni dyuu nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmye wunê kuwo ngê, nmyi mênê choo ya, taa ntee tpile ngê nmye wa pyaa dmi. * ¹⁸ Setan p:uu l:êê u l:êê dîy:o, dpodombiy:e dmyinê ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî nmyo, dye ghi yintómu nmî Mî ka u ngwo dmyinê ngêpê. Kîdmyengê kede dmi, dmyinê vwuwo, dye ghi yintómu nmî Mî u yoo knî yi l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. * ¹⁹ A l:êê dîy:o myed-

myina a ngêpê. U ya a nga a kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye anî mbumu, nmî Mî ngê u kópu dyuu a ka pêdê vyi ngê. U ya a nga daa kwo, Nî nkîngê mb:anê, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi u tumu kópu ntênê ye ní vyi. * ²⁰ K:omo tpile yi kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê u ya a nga a kwo, Yi kópu dyuu pi knî ye ní vyi, daap:aa nkîngê mb:anê.

Póól u nd:uu tpapê

²¹ Pini n:ii ngê ala pweepwee pee nmye wunê néne, Tikikas, nmî Lémi ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yiné amînê nt:o. * ²² Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nîné dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pîdny:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yiné amí l:âmo té.

²³ A tîdê mbwó yoo, nmî Mî mupwo y:oo nmyi kêlîmî ndîî ngê dpo pyódu y:e, mb:aamb:aa ngê nmye dny:oo a vwuwo, myenté yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dpo yé y:e. ²⁴ Yélini yi k:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu ghi nmyi nódo a tóó, nmye mb:aamb:aa ngê choo a vwuwo, chedê ngê daawa pyódu.

Wu u dí. *

* **6:11:** Njems 4:7; 1 Pita 5:8-9

* **6:13:** 2 Kódin 10:4

* **6:14-15:** 1 Tes 5:8; Is 40:9

* **6:16-17:** Hipîlu 4:12

* **6:18:** Luukí 18:1

* **6:19:** Kílosa 4:3-4

* **6:21:** Kílosa 4:7

* **6:24:** 1 Pita 1:8

PILIPAY

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól p:uu Pilipay lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê kaa ngópu. (Dpodo 16:9-40) Yi yéli yi vy:o Nju pi pyile njini ghê wo, Lóma tpémi Másídóniya Wee u kwo tpémi u yoo vy:o yi ghê dniye.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Pilipay a kuwo ngê, p:aani p:aani doon:aa dpodo, yed:oo Njedusalem loo. (Dpodo 21) Nju tpémi y:oo y:i a mgîmî ngópu, Lóma lede knî y:oo mbwa k:oo km:êê ngópu, Lóma u nkwo dy:ââ ngópu. (Dpodo 27)

Dini ghi n:ii ngê Pilipay tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Póól mbwa k:oo wumê kwo, Lóma, yi ngwo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o ndapî a ngee ngópu, Epapîdodaitas ka y:ee ngópu, Póól ka yinê núwo, u kwo mî y:ângo. Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas Pilipay modoo diyédiyé, Póól ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u kwo y:ângo, kwo, Pilipay tpémi ye dpî núw:o ngi.

¹ Nê Póól, Timoti k:ii Yesu Kédisu p:uu nye dpodo mo. Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Pilipay, nmyi kada pini yoo, yi ngêêpî pyu yoo mye yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ² Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyyuwo.

Póól Pilipay tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêêpê

³ Dini ghi n:ii ngê nînê nuw:o kîgha nmyoo, nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê. ⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêêpê yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ⁵ mu kópu u dîy:o nmî Lémi p:uu dpodo tédê munmyee a ngêêpî nê, kn:ââ dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o mwiyé noon:aa kwo, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo. ⁶ Nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o a lama a tóó, nmyi vy:o dpodo mb:aa kn:ââ yinê a chópu, wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, yi dpodo ndêndê

ngê wa chedê. * ⁷ Nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó. Dpodoni nêdê nmî Mî ngê a kaa noo, u ntââ ngê mye pyódu noo, yi dpodo tédê nmyee a ngêêpî nê, kn:ââ nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye noo a tpaê, ndê kópu ngê y:e myenoon:aa a pyépi, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo. ⁸ Nmî Mî ngîma ntênê nmye nînê mbumu, nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo ntee a tóó, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo yinté mye tóó.

⁹ Nmyi l:êê dîy:o alanté n:aa ngêêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, nmyi nuw:o dmi ndîi ngê pyaa dniye, nmî Lémi u kópu dé nmyi lama ntênê dny:oo a ya. * ¹⁰ U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa ntênê dmyinê myeme dé, myedmyinê d:uud:uu dé. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, dyââpe nmyi p:uu daapaa m:uu ngê, mywene nmye daapaa ghê we. * ¹¹ Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, u pi amyednyi kmîmî.

Nmî Lémi u kópu dyuu Lóma ntee doo kaakaa

¹² A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, kópu dono yilî n:ii a nga pyaa dniye, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi yilî knî yi lama dé yââ. * ¹³ Lóma tpémi yi king ndîi u lede yoo yi lama yi kópu dé yââ, myenté yélini al:ii a pyede, ala kópu yi lama dé yââ, Nê Yesu Kédisu p:uu a dpodo, u l:êê dîy:o mbwa k:oo a kwo. ¹⁴ Myenté yélini Yesu u yoo vy:o al:ii ghê dniye, pi knî ye mēdaa nkîngê té, nmî Lémi u kópu dyuu ye a tpaê tumo. Mēdaa nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê mbwa k:oo ayedê ngêêpî nê.

¹⁵ Woni knî y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, u yi y:e daa kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye yi chóo wumê tpaê ngópu. Ngmênê woni knî nê yi pee pini, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye mye tpaê ngópu. ¹⁶ Yi yéli yi nódo a nuu ghi a tóó, yi lama a tóó, Nmî Mî ngê nê yinê a dpodo kwólu, nmî Lémi u kópu pi knî ye

* 1:6: Pilipay 2:13 * 1:9: Kílosa 1:9-10 * 1:10: Pilipay 2:15-16 * 1:12: 2 Tim 2:9

ndê kópu ngê yinê dpî pyódu. ¹⁷ Yélini y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, Yesu Kédisu u kópu dyuu pi knî ye a tpaê ngópu, ngmênê u yi y:e daa kwo yédi, Yoo nmî ngee té, u yi y:e a kwo yédi, Nmî pi dmi nmî kmîmî dé. U yi y:e mye kwo yédi, Nê u mgîní vyîmî ndîî ngê nmî pyódu, mbwa k:oo. ¹⁸ K:omo tpile yoo yi ngêêpî u l:êê dîy:o nmî Lémi u pi pi knî ye a tpaê ngópu, ó yi chóó yi pi kmîmî u l:êê dîy:o, yi kópu a ka daa ndîî kópu. Kópuni ndîî kópu ngê a tóó, Yesu Kédisu u pi pi knî ye a tpaê ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

Póól ngê u ngwo ye vyyu, yepê, Anî ya, ó anî pw:onu?

¹⁹ W:aa nîné pyw:êmî ngê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, nmyi ngêêpê mbêmê, myenté Yesu Kédisu u Ghê Dmi u dpodo mbêmê, mbwa k:oo wanî pwii. * ²⁰ U ya a nga daa kwo, Pi knî ye nî nkîngê mb:anê, mywenemywene u kópu u ngwo ngmênê d:uu. A dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu u pi ntee nî kmungo, u ya a nga a kwo, Ala ngwo u pi yinté nî knî. K:omo tpile anî ya, ó u l:êê dîy:o anî pw:onu, ngmênê u ya a nga a kwo, U pi ndîî ngê nî pyódu. * ²¹ Dyámê mbêmê n:aa tóó, Yesu Kédisu a ka wunê vyyuwo, dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, kóó k:oo an:uu ghê, yi kópu a ka yi mb:aamb:aa. * ²² Ngmênê al:ii anî ya knomomê, ye u ntââ nmî Lémi u dpodo amênî dódó. Yi kópu a ka mb:aamb:aa. Nmî Lémi ka anî lê, yi kópu a ka mye mb:aamb:aa. Yi máádi komo miyó dê a ka mb:aamb:aa dê, doo u ntââ a chóó daanî chámê dê. ²³ Maa komo miyó yi kêlî n:aa kwo, u ya a nga a kwo, Dyámê né kuwo, Yesu Kédisu ka nî lê, yini a ka yi mb:aamb:aa, * ²⁴ ngmênê ghêlî k:ii daanê kuwo nmyo, a dpodo nmyi vy:o d:oonngê kêlî ngê. ²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ala dini ghi ngê daanî pw:onu, nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nmyi kêlîmî wêdêwêdê ngê an:uu pyódu, w:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. ²⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye amîní lee knomomê, a dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ntênê anmyi chaa kîgha.

* **1:19:** 2 Kódin 1:10-11 * **1:20:** 1 Pita 4:16 * **1:21:** Nkal 2:19-20 * **1:23:** 2 Kódin 5:8 * **1:27:** Epeso 4:1
* **1:29:** Dpodo 5:41 * **1:30:** 1 Tes 2:2 * **2:3:** Lóma 12:10,16 * **2:4:** 1 Kódin 10:24,33 * **2:6:** Njon 1:1-2

Nuw:o dono p:uu l:êê

²⁷ Kópuni a nga wa pyódu, yi kópu daa ndîî kópu. Kópuni yi ndîî kópu, ala. Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka mywene kîngê ghê, u pi nangê dyênê. K:omo tpile nmye anê lê, ó kópu nmyi p:uu ngmanê ny:oo, ngmênê u ya a nga a kwo, Ngmîdi ngê dmyina a ya, kópu mu ngmîdi p:uu dmyina a dpodo, nmî Lémi u kópu ndêndê. Lede yoo ntee a l:êê nyédi, nuw:o dono p:uu yinté myedmyinê l:êê. * ²⁸ Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, ye kîdmyengê nkîngê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. Yi yéli y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yâpwo ndîî ngê wa dyênê nmo, kî yéli wa ngee té. ²⁹ Kópu miyó yi l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmîdi nmyoo, u kwo kêlîmî, ngmê, u l:êê dîy:o mgîní vyîmî, myomo. * ³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, a p:uu ntee dnaya a d:uu, yinté nmyi p:uu mye d:uu té. Kópuni a p:uu nmyinê ny:ee ngópu, ndê kópu, a p:uu myeka d:uu té. *

2

Póól ngê yi pi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

¹ Nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo a tóó, nmyi nuw:o dmi yinê dpo lâmo té, nmî Mî u Ghê Dmi u k:ii ngmîdi ngê nmyi pyaa dniye, numo ka nmye ch:anêch:anê nyédi. ² Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê a pyódu yó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo a ya, numo ka dmyina a ng:aa, numo ka kîdmyengê kwopwepe. Yinté anmya a ya knomomê, ye a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa a pyódu. ³ Nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyengê km:êê ngmê, kîdmyengê kadakada, nmyi tîdê mbwó yoo dmyinê châachââ dé. * ⁴ Nmyi mo kîdmyengê ya, pi knî ye myedmyinê vyyuwo. *

Yesu u yoo yi wéti ngmê

⁵ A tîdê mbwó yoo, Yesu Kédisu ntee doo a paa, yinté myedmyinê paa.

⁶ Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu mye yinté.

U lama doo a ya, M:aa k:ii ngmidi ngê nye tóó mo, *

⁷ ngmênê chóó u pi a ghîpî ngê, pi ngê pyodo, wop dpodo pyu ngê doo ya. *

⁸ Nyââ, chóó u pi a ghîpî ngê, u Mî u nuw:o u pono doo vyápê, u dî mî pwene, kîdosi nédê t:ee ngópu. *

⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê, u pi ndîi ngê mye pyódu ngê,

kada pini yintómu yi pwo kmungo. *

¹⁰ U pi ndîi ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo dny:oo wowo.

Yélini mbóó p:uu a pyede, dyámê mbêmê a pyede, myenté yélini pw:oo dniye,

k:ame u kwo dny:oo wowo. *

¹¹ U pi ndîi ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo pîdny:oo tpaépê, Yesu Kédisu nmî Lémi ndêndê,

nmî Mî Chóó Lémi myedny:oo chaa kîgha. *

Chóó Lémi ngê dpodoni nmî mênê a dódó ngê

¹² A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, mb:aamb:aa ngê a ka ntee nmyee a ng:aa, ala ngwo yinté a ka myedmyina a ng:aa. K:omo tpile kuughê nmye nîmo tóó, ngmênê ntênê a ka dmyina a ng:aa. Nmî Mî ntênê dmyinê chââchââ, kóó k:oo wowo u l:êê dîy:o dpodombiy:e dmyinê dpodo, ¹³ mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu chóó nmyi mênê a dpodo, nmyi nuw:o dmi dpo ngmêê té, chóó u pono vyápê u l:êê dîy:o u ntââ ngê dpî pyódu nmyo. *

¹⁴ Mb:aamb:aa ngê dmyina a ya, kîdmyengê nuu mbumu, myekîdmyengê kwopwepe, ¹⁵ yipe te kópu nmyi p:uu daa-paa kaa we, dyââpe nmyi p:uu myekîngmê ya. Nmî Mî tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye. K:omo tpile yélini yi vy:o nmye pyede yi l:êê ghi dono dé, ngmênê dono nangmê d:uu. Mbóó p:uu pudu ntee a wee, yi vy:o yinté dmyinê dnyednye, ¹⁶ ghê kamî

u kópu dyuu yinté ye dmyinê tpaépê. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, nmî Lémi Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nmyi l:êê dîy:o wa chaa kalê nê. Yi ngwo dpodoni nmyi vy:o noo a dódó, nt:u u ngwo anîmo pyw:oo.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee a yiyé ngê, yi ngwo nmyi chóochóó yinté Yesu ka nmyi y:ee nmyoo. Ndoó apê yi dpodo u l:êê dîy:o a ghê wanî y:oo, kpêê ntee tpile ngê wanî pyódu, ngmênê a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. ¹⁸ Nmyo myentee dé, a l:êê dîy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpo pyaa we.

Timoti pini dê Epaipîdodaitas yi p:uu Póól u ngwo doo d:êê

¹⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ngê a ka wa a vyi knomomê, ye Timoti daa kêmakêma nmye nîné dyede. U ya a nga a kwo, Nmyi kópu a ka ngmêpêdê núw:o ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyódu.

²⁰ Ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, ala pini ngê yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo. Yinté pini a p:uu daam:uu a t:a. ²¹ Wo yéli yi chóó yi kópu knî yi p:uu a nuw:o nyédi, Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu dnyinté a nuw:o nyédi. * ²² Timoti u dî nmyi lama kîyedê tóó, a tp:ee ntee pini ngê pyodo, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo. ²³ Kópuni a nga wa d:uu ngmê, dini ghi n:ii ngê a lama wa yââ, ye Timoti u ngwo nmye anê dy:ââ. ²⁴ Alanté anî nuw:o, Nmî Lémi ngê daa kêmakêma a pw:iipw:ii nê, ye u ngwo nmye anê lê.

²⁵ Ala ngwo nmî mbwó Epaipîdodaitas nmye nîné dyede. Ndapîni u kwo dmyinê y:ee ngópu, a ka a núwo, a nté u ngwo n:aa pywupwi ngê. A p:uu doo ya, doo ngêêpî nê, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Setan p:uu nipi myenyipu l:êê. * ²⁶ Ala ngwo nmye mênîné dyede, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, M:aan:aa m:uu té. Dini ghi n:ii ngê u mbii u pi dmyinê ny:ee ngópu, u nuw:o dono ngê pyodo. ²⁷ Nyââ, ndêndê ngê kídoo mbii, daa kêmakêma pî pwene, ngmênê nmî Mî ka a ch:anê wo, yinê mê pyi ngê. Myenté nê, nmî Mî

* **2:7:** 2 Kódin 8:9 * **2:8:** Hipîlu 5:8; 12:2 * **2:9:** Epeso 1:20-21; Hipîlu 1:3-4 * **2:10:** Lóma 14:11 * **2:11:** Lóma 10:9 * **2:13:** 1 Tes 2:13 * **2:21:** 2 Tim 4:9-10 * **2:25:** Pilipay 4:18

ka my:aa ch:anê wo. Wo pwene, a gha d:ud:umbiy:e dono ngê pî pyodo. ²⁸ Nyââ, dye ghi yintómu wunê nuw:onuw:o nmyo, u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Nmye mênîné dyede. Ngîdp:uu m:uu yó, u mbii machedê. Dini ghi n:ii ngê anmy:uu m:uu ngmê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, a gha mb:aamb:aa ngê amyimê pyódu. ²⁹⁻³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye d:uu taa knomomê, mb:aamb:aa ngê dpo chipé yó, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmîdi p:uu nmye dpodo té. Doo u ntââ nmyi chóo daanmyi ngee nê, mu kópu u dîy:o kuughê nmye nîné tóo, ngmênê yinê mî ngee noo, Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê pwopwo kêpa doon:aa kwo. Yinté pini dmyinê chââchââ dé.

3

Kópuni mbêmê Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê anmî pyaa dmi

¹ A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. Kópuni wunê nmye n:uu vvu, a ka daa dpodo ndîi, nmye mênîné d:êêd:êê. Yi kópu ngê yinê wa ngee nmyo. *

² Nmyi chóo nmye dmyina a vwuwo. Yélini yoo dono, w:ââ ntee yéli, kîngê dóo nmyo. U yi y:e a kwo, Yoo yi too pee nmî chápwo té. ³ Yi yéli y:oo dpo, Chóo Lémi u l:ii nmî too pee p:uu a t:a, u l:êê dîy:o nmo u yoo. Ngmênê Yesu Kédisu ngê u l:ii nmî gha vy:o t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmo u yoo ndêndê, yi Ghéni dmi mbêmê nmî Mî ka ntênê nmo ngêpê nyédi. Kópuni nmî chóo nmo d:uud:uu too, daa yi kópu knî yi mbêmê nmî Mî ka nmo kââdí dniye, ngmênê Yesu Kédisu ngê u kwo yinê a kââdí nmoo. ⁴ Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu p:uu a nuw:o nyédi, yinê ye, Yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóo Lémi ka anmo kââdí dmi. Yi kópu wo ndê kópu, ye nmî Mî ngê ntênê u kwo pèdê kââdí noo. ⁵ Yélini Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, Yisîléli tpémi, ndêndê ngê nê yi yéli yi vy:o pini ngmê, nê Yisîléli tp:oo Mbenjîmîn u tii nêdê pini ngmê. Nyââ, ndêndê ngê nê Hipîlu

pi, a kn:ââ yoo yintómu Hipîlu tpémi, kuwa pini yi vy:o dêpwongmê kwo. Dini ghi n:ii ngê nê ta, dêêpî kópu dyuu a châpu ngópu, wo woloni ngê Chóo Lémi u l:ii a p:uu t:ee ngópu. Pádisi yoo yi vy:o noo a kwo, dêêpî kópu yilî a k:ii nmee a chââchââ. *

⁶ Dênoo a mgeemgee, u ya a nga doo a kwo, Yesu u yoo yi kwee nê chápwo, nê ngmênê apê, Pi ntee pi yi yâpwo ngê ngmêdê pyódu ngmê. Yi ngwo dêêpî kópu yilî yintómu noo a chââchââ dé, doo u ntââ pi ngê daapî ndyîko noo. ⁷ Alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê wanî pyódu, ngmênê ala ngwo yi kópu yilî a ka k:omo tpile dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka nî kêlîmî mbê wo, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo. ⁸ Dini ghi n:ii ngê a Lémi Yesu Kédisu a lama yaa wo, a ka ndîi kópu ngê pyodo, kópuni mwiyé nîmo a chââchââ dé, tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, k:omo tpile ngê a ka mye pyaa dniye.

U ya a nga doo a kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, u l:êê dîy:o yi kópu yilî k:omo tpile ngê a ka pyaa dniye, yintómu dny:ii nî d:ii too. ⁹ Dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu chââchââ ndîi kópu ngê a ka doo a ya, alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê wanî pyódu, ngmênê ala ngwo yinté mêdîné nuw:o, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka n:aa kêlîmî, a dono yinê chedê too, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo, chóo u kwo myedê kââdí noo. ¹⁰ Ala ngwo kópu mu ngmîdi u ya a nga a kwo. U ya a nga a kwo, Yesu Kédisu a lama yaa we, u k:ii ngmîdi ngê nyi pyaa knî, wêdêwêdê n:ii ngê kpêênî a pyidu ngê, a mênê myechoo dpodo. Ntee doo mgîni vyîmî, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa mgîni vyîmî. U l:êê dîy:o a vye u yi y:e adî kwo knomomê, ntee daa kede wo, u ya a nga a kwo, Yinté myedaanî kede. *

¹¹ Nyââ, u ya a nga a kwo, U k:ii ngmîdi ngê nyi pyaa knî, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngê chóo mepêdê pyidu nêne. *

Mbêpê u dyimê pywuu

¹² Nmye dênîné tpapê, Yesu Kédisu u kópu yilî yintómu a lama a pyede, myenté nmye

* **3:1:** Pilipay 4:4 * **3:3:** Lóma 2:28-29 * **3:5:** Luukí 1:59; 2 Kódin 11:22 * **3:6:** Dpodo 8:3 * **3:7:** Mát 13:46 * **3:9:** Lóma 3:21-22 * **3:10:** Lóma 6:3-5 * **3:11:** 1 Kódin 15:23

daanî vyi, Doo u ntâa dono daangmanî d:uu. Ngmênê mbêpê têtê yoo dpodom-biy:e ntee a mbêpê nyédi, dpodombiy:e yinté myenî mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê yi mbêpê têtê kaa noo. * 13 A tîdê mbwó yoo, a mbêpê u dí d:oo ngê yó. A nuw:o mbêpê p:uu a kwo. Kópuni d:a kuwo té, mēdînê nuw:onuwo té, kópuni a kada a pyede, yi díy:o n:aa kadakada. 14 Mbêpê u dí yiyé têtê kwéli wunê too, a nuw:o yi a kwo. Dpodombiy:e n:aa mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê Chóo Lémi kóo k:oo paan:aa kaa nêne. *

15 Yélini y:oo Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a w:ee tumo, u nuu u kópu myeye d:uud:uu tumo, yi yéli yi nuw:o dmi mbêpê p:uu dny:oo kwo. Nmyi nuw:o dmi kn:aa adî kwo knomomê, ye Chóo Lémi ngê yi kópu nmye wa a kêma, * 16 ngmênê máádini p:uu nmyinê ghê dniye, yi máádi p:uu dmyinê paa.

17 A tîdê mbwó yoo, a nt:anê dpî yaa dmyeno. Nmyi vy:o ntee nmeen:aa paa, n:ii yoo nmyi vy:o yinté a paa té, yi nt:anê myedmyinê yââyââ. * 18 Ngmênê pi yilî knî ye nmo diya té, kópuni Yesu u pwopwo p:uu ye nmo tpaépê ngê, daa yi nuu u kópu ngê ye dpî pyódu. Wunê kópuni yi p:uu daa ng:êêntómu nmye n:uu vyi too, ala ngwo mb:uu nmye mēnînê tpaépê. 19 Máádini p:uu a wee té, u dí ndiya. Yi chóo kópuni u yi y:e a kwo nyédi, yinê ye ndîi kópu dé. Yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. Mywenemywene u kópu a d:uud:uu tumo, yinê ye, Kópu mb:aa yidpî d:uu. * 20 Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî nuw:o dmi daa dyámê mbêmê a kwo, nmî p:aa ndêndê mbóo p:uu wunê too. Nmî Mbwámê y:i wunê too, vyîlo yino t:âât:ââ, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu. * 21 Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, mgînî vyîmî u too pee n:ii nmî p:uu a t:a, wa ngmêê té, kamî ngê wa pyódu nmo, chóo ntee a too, yinté wa pyódu nmo. Wêdêwêdê n:ii mbêmê wa ngmêê nmo, yi wêdêwêdê mbêmê tpile yilî yintómu yu yodo u maknopwo wa yé té. *

4

Póol yi nuw:o knî yi p:uu u ngwo doo d:êê

1 A tîdê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ka too, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Nmyi l:êê díy:o nmî Lémi ngê wa chaa kalê nê, w:aa u ngwo anê pyw:oo. A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo, a kópu dyuu mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. *

2 A tîdê dê, Yuwódiya pyópu dê Sintîki, nînê kwunokwuno dp:o, dpî nuw:o dê ngmîdi ngê dpî pyódu dóo, mu kópu u díy:o Lémi mu ngmîdi p:uu dpo dpodo mo.

3 Sisikas a mbwó, ntee nyoo a ngêêpî nê, u ya a nga a kwo, Yinté mēdê ngee nédi, yi pyópu dê modo kâádî dé. Yi pyópu dê y:oo dpodombiy:e dpîmo a ngêêpî nê, nmî Lémi u kópu yi k:ii pi knî ye nmeen:aa tpaépê. Pi ngmê Kîlemên, pi knî m:uu mye yi k:ii nmeen:aa dpodo, yélini yi pi dmi nmî Mî ngê u puku yedê mbóo p:uu a d:êê too, mu kópu u díy:o ghê kamî ye a y:ângo. *

4 A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê u kwo a kâádî nmyoo. Yi kópu nmye mēnînê tpaépê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya.

5 Yoo maa p:uu kyedekyede dmyinê kapî dé, nod:enod:e ngê ye nangmê mbwólu. Nmî Lémi daa kêmakêma mēwunê diyédiyé. *

6 Kópu ngmê nmyi nuw:onuwo u kópu ngê kîngmê pyódu, ngmênê yi kópu knî yi p:uu nmî Mî ka dmyinê ngêpê, myedmyinê chaa kîgha. Kópuni u yi nmye adî kwo, u kwo dmyinê dmyinê. * 7 Yinté anmyi d:uud:uu, nmî Mî ngê nmyi nuw:o dmi wa l:âmo té, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê nmye pyede. Yi ngwo doo u ntâa kópu ngmê ngê nmyi nuw:o dmi daawa dyênê té. Kópuni nmî Mî ngê yinté dpo d:uu, kópu ndîi, doo u ntâa pi ngê daawa a w:ee. *

8 A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu ala. Kópuni mb:aamb:aa dé, nmyi nuw:o dmi y:i dny:oo kwo. Nyââ, kópuni knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê pi dpo chaa kwolo, kópuni ndê kópu dé,

* 3:12: 1 Tim 6:12,19 * 3:14: 1 Kódin 9:24 * 3:15: 1 Kódin 2:6 * 3:17: 1 Tes 1:7 * 3:19: Lóma 16:18
* 3:20: Epeso 2:6,19 * 3:21: 1 Kódin 15:28 * 4:1: 1 Tes 2:19-20 * 4:3: Lóma 10:20 * 4:5: Hipîlu 10:37; Njems 5:8-9 * 4:6: Mát 6:25; 1 Pita 5:7; Epeso 6:18 * 4:7: Njon 14:27

kópuni p:uu dyââpe daa t:a, yi kópu knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. ⁹ Kópuni a p:uu nmyinê ndê tumo, kópuni a kwo nmyinê ny:ee tumo, kópuni a p:uu nmyi m:uu tumo, yi kópu dmyina a d:uud:uu dé. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, ye nmî nuw:o l:âmol:âmo pyu Chóó Lémi nmyi p:uu adí ya, daawa a kuwo nmyo.

Póól ngê ndapî u l:êê dîy:o u ngwo kwuno too

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nê kuwo nmyoo, ndapî a ka nmyee a dyede, u kuwó dini ghi ngê doo u ntâa ngê nmye pyodo, kuughê nmye noo a ya. Ala ngwo ndapî a ka kîmêdmyinê dy:ââ ngmê, u l:êê dîy:o nmî Lémi n:aa kwunokwuno ngê, a gha mb:aamb:aa ngê kîmyaa pyódu. ¹¹ Ndapî knî nmye dênîmo dmyinê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile ndapî ndîî a ngópu a tóó ó daa tóó, ngmênê u ntâa mbêmê n:aa tóó. ¹² Dye ghi knî ngmê ngê doo u ntâa ngê nîmo a ya, dye ghi knî ngmê ngê u ntâa mbêmê nîmo a ya, yoo myenoo a yeedeyeede dé. Dye ghi knî ngmê ngê nîmo a dómudómu, dye ghi knî ngmê ngê nîmo a pilepile, ngmênê yi kópu knî y:oo a nuw:o daa dyênê ngópu, a ka u ntâa mbêmê noo a ya. ¹³ Kópuni a nga dpî pyaa dmi, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê dpo ngee nê, yi vyîmî tédê u ntâa ngê dpo pyódu nê. * ¹⁴ Nyââ, ndapî nmye dîpîngmê dmy:ee ngê, ngmênê kópu mb:aa a nga ngmênmyi d:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê a ndapî doo u ntâa ngê doo ya, knî a ka ngmênmyinê dy:ââ ngópu.

¹⁵⁻¹⁶ Pilipay tpémi, nmyi lama kîyedê tóó, ndapî daa ng:êêntómu a ka nmyinê dy:ââ ngópu. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu nmye mwyé n:uu vyu, nê kuwo nmyoo, Tesalonika noon:aa dpodo, ndapî a ka nmyee a dyede. Myenté dini ghi n:ii ngê Másídóniya Wee nê kuwo ngê, ndapî ngê my:ee ngee noo, Yesu u yoo kn:aani knî y:oo mēdaa ngee noo. ¹⁷ Ndapî nmye dênîmê dmyinê, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o nmyee a ngêêpî nê. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas ngê nmyi ndapî a ka a núwo, d:ud:umbiy:e u ntâa ngê nî pyodo. Pi

ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee Chóó Lémi ka dpî yé, yi ndapî yinté u dpodo u l:êê dîy:o a ka nmyinê dy:ââ ngópu, tpileni tuu mb:aa ntee tpile ngê u kwo pyodo, u nuu u kópu yinmyinê d:uu ngópu. * ¹⁹ Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, ndáápi pââ ndîî. Kópuni u l:êê dîy:o doo u ntâa mbêmê anmyi ya, nmye wa a kê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o nmye wee. * ²⁰ Dye ghi yintómu nmî Mí Chóó Lémi u pi ndîî ngê pyépi koo. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

²¹ Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o y:i a ghê dniye, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó. Nmî mbwó yoo, yélini a p:uu a t:a, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. ²² Yesu u yoo yélini al:ii a pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê, myenté u yoo vy:o yélini Lóma tpémi yi king ndîî p:uu a dpodo té, yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê.

²³ Nmî Lémi Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

* **4:13:** 2 Kódin 12:9-10 * **4:18:** Epeso 5:2 * **4:19:** 2 Kódin 9:8

KÎLOSA

P:aa ngmê, u pi Kîlosa, Esiya Wee u kwo p:aani ngmê. Pi ngmê, u pi Epapîdas, Kîlosa loo, pi knî ye Yesu p:uu y:i dpîmon:aa danê. Pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye.

Yi ngwo Póól p:aani p:aani myedpîmo lêpî, pi knî ye Yesu p:uu myedpîmon:aa danêmbum. Yi kópu u l:êê dîy:o, Nju tpémi y:oo mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma núw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo Epapîdas Póól ka loo, Kîlosa tpémi yi mdoo u kwo núwo, kwo, Pi knî ngmê y:oo Kîlosa tpémi ye nté knî ngmê a kwódukwódu tumo, ala kópu ye a tpapê ngópu, yipu, Ala dêêpî kópu dmyinê cháâcháâ dé, enjel yoo myedmyinê cháâcháâ dé.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Kîlosa tpémi yi kêlîmî nî wêdêwêdê kwolo, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Kîlosa, nmî mbwó Timoti k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ² A tîdê mbwó yoo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vuywo.

Póól Timoti y:oo Kîlosa tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo dpîmo kwunokwuno

³ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o nyinê ngêêpê nódó, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî Chóó Lémi nyinê kwunokwuno ngê. * ⁴ Nmyi l:êê dîy:o nyinê kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nyi lama ka tóó, Yesu Kédisu ka nmye kêlîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó mye tóó. * ⁵ Yinté nmye pyede, mu kópu u dîy:o nmyi lama kîyedê tóó, Nmî Mî ngê daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi kópu ndê kópu ngê nmye pyodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu

dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye. ⁶ Yi kópu dyuu ntee nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo yinté myemînê nyémî ngmê. Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, pi yilî pi mb:aa ngê mînê pyodopyodo té, myenté nmî Lémi u yoo ndîi ngê mye pyodopyodo. Nmyi vy:o mye yinté, nmî Lémi u yoo mb:aa ngê a pyodopyodo nmyo, kn:ââ wéni n:ii ngê yi kópu dyuu nmyinê ny:ee ngópu, nmî Mî ngê ndê ka u ngwo a w:êê nmyoo, nkoo ala ngwo. ⁷ Pini n:ii u kwo yi kópu dyuu nmyinê ny:ee tumo, Epapîdas, nyi nuu u pi, Yesu Kédisu p:uu mye dpodo. Nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a dpodo. ⁸ Yi pini ngê nyepê, Nmî Mî u Ghê Dmi ngê Kîlosa tpémi kîyedê ngêêpî té, yi kópu u l:êê dîy:o yoo yi nuu ghi dmi yi nódó a pyede.

Póól Timoti Kîlosa tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dpîmo ngêêpê

⁹ Dini ghi n:ii ngê nmyi pi dmi nyinê nyongo, yi ngwo ngêêpê kn:ââ nyi chópu, dye ghi yintómu nmî Mî ka nmyi l:êê dîy:o nye ngêêpê nódó. Kwonyimo, Nuu u kópu dé yi lama mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, myenté Ngê Dmi ngê yi nuw:o dmi choo a népwiñepwi dé. ¹⁰ Kwonyimo, Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu té, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê paa kaa we, nuu u kópu dé yidny:oo a d:uud:uu dé. Kwonyimo, Yi lama ntênê cha a yââyââ, * ¹¹ ngwêdêwêdê mbêmê cha a wêdêwêdê kîgha dé, dono yintómu pèdê vy:ee y:e, daapèdê mb:ii nyine, ngmênê w:aa pèdê pyw:ee y:e. ¹² Nyi tîdê mbwó yoo, nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o u ntââ ngê a pyódu nmyoo, wo u yoo vy:o kaa nmyoo, kóó k:oo wamyee kaa nmyo. *

Póól Yesu Kédisu u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹³ Nmî Mî ngê mgîdî u yoo yi kada pini kwulo a pwaa nmoo, Tp:oo kóó k:oo kaa nmoo, pini n:ii u nuu ghi nódó a tóó. * ¹⁴ Nyââ, Tp:oo ngê kópuni d:uu ngê u l:êê dîy:o, yinê dyé nmoo, nmî dono yilî u kuwó kéé too, mēdaawa a ngî té. *

* **1:3:** Epeso 6:18 * **1:4:** Epeso 1:13,15; 1 Pita 1:3-4

* **1:13:** Epeso 6:12 * **1:14:** Epeso 1:7-8

* **1:10:** Pilipay 1:27; Epeso 2:10 * **1:12:** Epeso 1:18-19

15 Doo u ntâa ala ngwo nmî Mî daanmî m:uu, ngmênê ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, nmî lama u ngwo yaa wo. Tp:oo u che p:ââ pee ngê a tóó, tpileni yilî yintómu l:âmo tumo, u maknopwo a pyede. * 16 Tpileni mbóó p:uu a wee, tpileni dyámê mbêmê a pyede, nmî Mî ngê yi pi dmi doo tpapê dé, Tp:oo ngê u nkwo doo l:âmol:âmo dé. Tpileni nmo y:enê té, tpileni dpîno y:enê té, myenté enjel yoo kada pini yoo yi k:ii, yintómu l:âmo too. Wu tpile daa l:âmo ngê, daa tóó. Tpile yilî yintómu yinê l:âmo too, chóó u l:êê dîy:o l:âmo too. * 17 Dyámê pê ghêlî k:ii dêpwo a kwo, ngmênê Yesu Kédisu doo a ya, tpile yilî yintómu u mâlo a yé too, u wêdêwêdê mbêmê yinté a pyede. * 18 Yélini yi k:ii u kwo nmo kélîmî té, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé. Nmî kada ghê wo, kpêênî a pii wo, pyidepyide u maa komo yinê nmo kpêmî ngê, nmî ghê kamî kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o tpile yilî yintómu yi kada pini a tóó. * 19 Nyââ, Nmî Mî ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, u pi ntoo, Tp:oo u pi mye yintoo. * 20 Tp:oo nmo yinê a dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o kîdosi nêdê pwene, nmî Mî ngê tpile yilî yintómu u ngwo u kwo a kââdî too. Komo tpile dyámê mbêmê tpile dé, ó mbóó p:uu tpile dé, ngmênê nmî Mî ka yi kââdikââdî pyu mu ngmidi Yesu Kédisu, daamu a tóó. *

21 Nmyo myentee dé, nmî Mî ka yinê a kââdî nmyoo. Mwiýmwiyé dini ghi ngê kóó kuwa nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o p:uu nmyimo a d:uu, nmyi nuw:o dmi dono p:uu dnyimo a kwo, dono kópu yilî nmyimo a d:uud:uu. * 22 Ngmênê nmyi l:êê dîy:o pwene, u kwo a kââdî nmyoo. U yi u ngwo doo kwo, Yi dyâape ní pwaa té, M:aa u nuu u yoo ngê ní pyódu té, u ngîma n:uu kaa té. * 23 Yi kópu u l:êê dîy:o ntênê u kwo dmyinê kélîmî, u maa kîdmyengê kn:aadi ngmê. Kópuni nmyi l:êê dîy:o wa d:uu, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Yinté anmyi m:ii knomomê, ye kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, nmyi

nuw:o dmi kîdmyengê ngmêê ngmê. Kópuni nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo kîmyaan:aa ny:ee t:oo, kn:aa kópu ka namê ng:aa. Nê Póól, yi kópu pi knî ye vyîlo yinoon:aa tpapê. *

Dpodoni Póól ngê doo dódó

24 Yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye nmî Lémi u kópu dyuu noon:aa tpapê, u l:êê dîy:o mbwa k:oo ní kee wo, al:ii anîmo mgîní vyîmî. Ngmênê a gha dono ngê daa pyodo, mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê kópuni a ka a vyyu, ala ngwo a nga a pyodopyodo. A ka pê, A yoo yi l:êê dîy:o anyin:aa mgîní vyîmî. Yi yéli kóó kpâlî ntee tpile ngê a pyede. 25 Nyââ, nmî Mî ngê a ngmidi noo, u dpodo pyu ngê a pyódu noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo. U kópu ala ngwo anî ntiyentiye, 26 kópuni wunê a ngmo ngê. Yi kópu pi knî ye wunê dêpê vyyu, ngmênê ala ngwo u yoo yi lama dê yââ. * 27 Yi kópu ndîî nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê, u yi u ngwo doo kwo, Tp:oo u yoo knî y:oo paan:aa m:uu y:e. Yi kópu ala, yélini yi k:ii dp:ee Nju tpémi, nmî Mî ngê u yoo vy:o a kapî nmyo, Tp:oo Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi lama kiyedê tóó, nmî Mî ngê dîyo kóó k:oo wa kaa nmyo. * 28 Nyââ, pi dyêêdî yintómu knî ye Yesu Kédisu u pi nmîmo tpapê ngê, nmî Mî u nuw:o mbêmê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi nmîmo t:emî ngê. U yi nmo a kwo, Pi yintómu Yesu Kédisu u yoo vy:o nmî kââ, yoo mb:aa ngê yinê paa pyódu téne, u Mî ngîma yinté paan:aa kaa téne. * 29 Yi kópu u l:êê dîy:o u wêdêwêdê ndîî mbêmê dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, yinê a wêdêwêdê kîgha noo. *

2

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê Kilosa tpémi doo nuw:onuw:o dé.

1 A tídê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, myenté Leyodisiya tpémi yi l:êê dîy:o, myenté yélini y:oo d:aa yi kpêê, yi l:êê dîy:o dpodombiy:e myinî dpodo yédi.

* 1:15: Njon 1:18 * 1:16: Njon 1:3 * 1:17: Njon 1:1

Epeso 2:16 * 1:21: Epeso 2:3 * 1:22: Epeso 2:14-16

Epeso 1:18-19 * 1:28: Epeso 4:13 * 1:29: 1 Kódin 15:10

* 1:18: Epeso 1:22-23

* 1:19: Kilosa 2:9

* 1:20:

* 1:23: Hipîlu 6:11

* 1:26: Epeso 3:3-6

* 1:27:

² U ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha dé, yoo ngmidi ngê paa pyódu téne, yi nuu ghi dmi numo nódo pîdny:oo ya. U yi nga a kwo, Yesu Kédisu p:uu nmî Mî u tumu kópu yi lama pîchoo ya, daapîdny:oo nuw:o miyó miyó. * ³ Nmî Mî u nuw:o ndîi u kópu dé, u ngmee u kópu ndîi dé, Yesu Kédisu ngê nmo yinê dpo kêma té. *

⁴ Yi kópu nmye d:a vyi, mu kópu u dîy:o pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kîngê dóo nmyo. * ⁵ K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A gha mb:aamb:aa ngê da pyódu, mu kópu u dîy:o a lama ka tóo, yoo ngmidi ngê nmyinê pyede, Yesu Kédisu ka dpodombiy:e nmye kêlîmî té.

Nuw:o dmi kamî ngê pyépi, u danêmbum

⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. ⁷ Nmyi nuw:o dmi dpodombiy:e p:uu dny:oo kwo, choo a wêdêwêdê kîgha nmyo. Kópuni dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, dpodombiy:e ye dmyinê kêlîmî. Nmî Mî dpodombiy:e myedmyinê kwunokwuno. *

⁸ Nmyi chóo nmye dmyina a vyuwo, pi ngê kîngê dóo nmyo, chóo u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo. Kópuni dyuu pi ngê chóo dpo pyw:oo, k:omodanê kópu dyuu. Daa Yesu Kédisu u kópu dyuu ye tpaê tumo, yi kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dé, yi kwódu yé kópu dé ye tpaê tumo. ⁹ Nyââ, pi ngê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo, Yesu Kédisu u maknopwo p:ee dmyinê ya, mu kópu u dîy:o nmî Mî ntee a tóo, dyámê mbêmê d:ud:umbiy:e yinté myedoo ya. * ¹⁰ Vyîlo yi pini u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye, nmyi mênê mye tóo, pini n:ii kada pini yintómu yi pwo a tóo. *

¹¹ Nju tpémi y:oo yi tp:ee mââ knî yi p:uu Chóo Lémi u l:ii dpî t:ee t:oo, yinê ye Chóo Lémi ngê kóo k:oo u ngwo dpî kaa té, ngmênê Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dono chedê too, kóo k:oo u ngwo kaa nmyoo. Vyîlo yi l:ii nmyi p:uu yi t:ângo. * ¹² Dini

ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Yi pini ntee pwene, nmyi nuw:o dono yinté pw:oo dniye, ntóo ntee kmênê ngópu, mbwaa lêê u kwo yinté mye kmênê nmyoo, mbápitísîm u ngwo nmyinê ntee ngópu. Ntee a pii wo, mbwaa lêê u mênê yinté myenmyinê pii dniye, nmyi nuw:o dmi kamî ngê u ngwo pyaa dniye, mu kópu u dîy:o nmî Mî ka nmyi kêlîmî mbê dniye, pini n:ii ngê Yesu kpêênî a pyidu ngê. *

¹³ Mbwee ntóo ngê dnye ntee daa nyêmî ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmî, nmyee a dono, u yoo vy:o dênmyee a kwo. Ngmênê Yesu kpêênî ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmye a kpo, nmyi nuw:o dmi kamî ngê pyódu too, nmyi dono yilî u kuwó kée too, mêdaawa a ngî té. * ¹⁴ Nyââ, nmî puku dmi a kêlî ngê, nmî kn:aadi te kópu dé, u puku yedê n:ii dnye ya, vya too, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o kîdosi íedê pwene. Dini ghi n:ii ngê kîdosi íedê t:ee ngópu, na a ka yi puku dmi u kîdosi íedê mye t:ee ngópu. * ¹⁵ Ngmênê nmî Mî ngê Yesu kpêênî mêtê pyidu ngê, kada pini yoo yi némi dmi u ngwo dyênê ngê, Setan u yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yi wêdêwêdê têtê ngê mye pyódu ngê. Nyââ, yi kópu mbêmê nmî lama a tóo, Setan u yoo yu yodo u maknopwo yé too. *

Yesu nmî mbodo, kn:aa pini u dnye namungê ny:oo

¹⁶ Yesu Kédisu ka dmyinê ng:aa, pi ngmê u kwódu yé u kópu knî ye nangmê ng:aa mb:anê. Nté mbwaa nmye kîngmê kwódu ngmê. Nju tpémi y:oo líme wo ngê kópuni yilî a chââchââ tumo, nangmê châpu. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiémwiyé wéni nangmê châpu, m:ââ knî yi k:oo yi naa u wo ndîi dé myenangmê châpu. * ¹⁷ Kópuni Yesu Kédisu ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê, Mósisi ngê u kââ wunê a módó, u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê ngê. Ala ngwo daa yi dêêpî kópu dyuu u dye ghi, Yesu Kédisu u dye ghi. * ¹⁸ Pi ngmê knî y:oo nmye a tpaê

* **2:2:** Epeso 3:3-4,16-19 * **2:3:** 1 Kódin 1:30 * **2:4:** Lóma 16:18 * **2:7:** Epeso 3:16-18 * **2:9:** Njon 1:14,16
* **2:10:** Epeso 1:21-22 * **2:11:** Lóma 2:28-29 * **2:12:** Lóma 6:4-5 * **2:13:** Epeso 2:1,4-5 * **2:14:** Epeso 2:14-16 * **2:15:** Kĩlosa 1:13 * **2:16:** Lóma 14:1-12 * **2:17:** Hipîlu 10:1

ngópu, nmye dpo, Nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê chââchââ dé. Ye namê ng:aa, yinté kingê dyênê nmyo. Yi yéli daa yi lama a mbumu nyédi, kópuni knî yi p:uu a danê nyédi, daa yi kpêê dé. Yi chóó yi pi dmi módó a kmîmî tumo. Daa nmî Lémi u kópu ye tpaêê tumo, dyámê u kópu dé ye tpaêê tumo. * 19 Yi yéli yi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu daa kwo, pini n:ii nmî mbodo ngê a tóó. Nmo kóó kpâlî dé, yinê a mbêpê kígha nmoo, nmo wunê vuuwo yédi. Tp:ee ntee dpî k:aa, yinté a kaakaa nmo, nmî Mî u nuu u yoo ngê u ngwo a pyépi nmo. *

Yesu Kédisu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye

20 Mbwee ntóó ngê dêêpî kópu dyuu ntee daa chââchââ ngê, dêêpî kópu dyuu u ma-knopwo yinté dp:ee pyede, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nmyinê kââdî ngópu. Dini ghi n:ii ngê pwene, na a ka yi ngwo my:ee pw:oo dniye. Lukwe dîy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu nmye chââchââ tumo. * 21 N:ii knî y:oo nmye dpo, Wu tpile ngê kêê nangê t:oo, wu ntini nangmê ma, lukwe dîy:o yi yéli ye nmye ng:aa nyédi. 22 Pi knî y:oo tpileni nmye a kwódukwódu tumo, chedê ngê dpî pyaa dmi. Yi kópu dé pi knî yi chóó yi kópu dé, daa nmî Mî u kópu dé. * 23 Yi yéli y:oo nmye dpo, Nmyi chóó nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê chââchââ dé, nté mbwaa nmyi chóó nmye dmyinê kwódukwódu dé. Pi ngmê knî ye yinê ye, Nuw:o ndîi u kópu dé nmo ye tpaêê tumo, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dpî dîpî, doo u ntââ pi u nuw:o dono yinê daawa chedê.

3

Póól ngê u ngwo yepê, Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu dny:oo kwo

1 Nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, kamî ngê yinté mye pyódu nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu dny:oo kwo. Yi pini mbóó p:uu wunê tóó, nmî Mî u wéni pee a tóó, u che p:ââ pee ngê mye tóó. * 2 Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu kópu dyuu p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kídneyengê kwo, * 3 mu

kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye, nipi mênmyinê pii dniye, nmî Mî ngê ghê kamî nmye a kpo. Yi ghéni dmi kuwa yéli yi lama daa tóó. * 4 Nmyi ghê kamî u kn:ââ, Yesu Kédisu, dini ghi n:ii ngê wa a diyé, kuwa yéli y:oo u nkîgh:ê wa m:uu nmyo, awo, Yi pi dmi ndîi ngê kédê pyódu té. *

L:êê ghi mbwee u ngmêêpî

5 Ala ngwo nuw:o dono n:ii nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Namê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mênkingê pyódu. Namê nuw:o dono, myenamê pyââ mââ yi p:uu nuw:o. Tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. * 6 Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Mî ngê wa kpada té. * 7 Dini ghi n:ii ngê nmî Mî ka yinté dp:ee ng:aa nyédi, yi dono yilî yinté nmyimo a d:uud:uu.

8 Ngmênê ala ngwo yi kópu yilî nmyi kuwó dpî kée yó, ala kópu yilî myenamê d:uud:uu dé, namê nod:enod:e, nmyi mbodo l:âmo dmi límîlímî ngê kí dangmê ngêpa. Yoo yi pi dmi nangmê dyênê, yi p:uu namê d:uu, myenamê peede tpaêê. * 9 Numo ka kí dmyengê k:omodanê, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dono yilî nmyi kée tumo, nmyi l:êê ghi mbwee dé my:ee kée tumo. 10 Pi kamî ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, A yoo yi lama ntênê nî yââ. 11 Yi kópu u l:êê dîy:o yoo ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Nmyi vy:o yélini Nju tpémi, doo u mo dé, yélini dp:ee Nju tpémi, dp:ee u mo dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. Myenté k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyo p:aa tpémi, ó pi my:oo dé, ó nko pi dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé, ó tédê dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê

* 2:18: 1 Kódin 4:6 * 2:19: Epeso 4:15-16 * 2:20: Nkal 4:3-5,9 * 2:22: 1 Kódin 6:13 * 3:1: Mak 16:19

* 3:2: Mát 6:33 * 3:3: 2 Kódin 5:17; Lóma 6:6-7 * 3:4: 1 Njon 3:2 * 3:5: Epeso 5:3-5 * 3:6: Lóma 1:18

* 3:8: Epeso 4:25-32; Lóma 12:2

ngmidi ngê a pyódu nmyoo, u kwo a kââdí nmyoo, u kwo kêlímî yi ndîî kópu.

¹² Nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, u yoo ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo nmye dny:oo ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vwuwo, nmyi pi dmi nangmê knî. Límîlímî ngê nangmê nod:e, pi knî ye dpodombiy:e nangmê mbwólu. * ¹³ N:ii ngê dono kópu nmye ngmêdê d:uu knomomê, yi dono kópu nmyi mbodo kn:ââ vwuwo dpî kée yó, nmyi nódo kîngê kaalî. Nmî Lémi ngê nmyi dono kópu yilî u kuwó ntee kée too, numo dono kópu yintómu nmyi kuwó dmyinê kéké dé. * ¹⁴ Yi kópu knî yi pwo kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, ndêndê ngê yoo ngmidi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. * ¹⁵ Yesu Kédisu, pini n:ii ngê numo ka a kââdí nmoo, u pono dmyinê vyápê. Yi kópu u l:êê dîy:o numo ka a kââdí nmyoo, yoo ngmidi ngê pyódu nmyoo. Nyââ, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmî Mî dmyinê kwunokwuno. * ¹⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê ngê nmyi gha vy:o dny:oo kwo, u nuw:o ndîî mbêmê dmyinê numo ndiye kîgha, numo kuwó myedmyinê mbumu. U Ghê Dmi ngê wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o dmyinê kwunokwuno. * ¹⁷ Kópuni anmyi d:uud:uu, ó anmyi tpaépê, nmî Lémi Yesu u pi mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. *

Pi mupwo mupwoma yi danêmbum

¹⁸ Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê yi kópu u yi ye kwo. *

¹⁹ Yéé yoo, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, dnye dii ngê ye namê mbumu. *

²⁰ Tp:ee dmââdîma, dye ghi yintómu nmyi pye mî knî ye dmyinê ng:aa, mu kópu u

dîy:o nmî Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté dny:oo kwo. *

²¹ Mââ yoo, kn:aadi te kópu têdê u l:êê dîy:o, nmyi tp:ee dmââdîma ye dpodombiy:e nangmê mbwólu, kminté awo, Doo u ntââ kópu mb:aa daanmî d:uu. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

²² Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, dye ghi yintómu yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Nuw:o ngmidi mbêmê yi p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi nmye chââchââ ngmê. ²³ Kópuni anmyi d:uud:uu dé, dpodombiy:e dmyinê d:uud:uu dé. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té. ²⁴ Nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê kópuni mb:aa u yoo yi l:êê dîy:o wunê a nuw:o kwólu, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu. Daa dyâmê mbêmê pi p:uu nmye dpodo té, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nmye dpodo té. ²⁵ N:ii ngê dono adî d:uud:uu, Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. K:omo tpile yi pini u pi ndîî ó u pi têdê, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ u ngwo wa a vy:u.

4

¹ Kada pini yoo, yélini wop nmyi p:uu a dpodo té, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vwuwo, dono kópu y:e namê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o nmyi Lémi mbóó p:uu wunê tóó, yinê a y:enê nmyo.

Nmî Lémi p:uu danê u kópu dyuu

² A tîdê mbwó yoo, namê mgeemgee, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. * ³ A l:êê dîy:o myedmyinê a ngêpê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê pêdê pyódu nêne, Yesu Kédisu u tumu kópu dyuu pi knî ye u ngwo p:aa vyi. Yi kópu dyuu u tpaépê u l:êê dîy:o, mbwa k:oo a km:êê noo. * ⁴ Nmî Lémi ngê yi dpodo a ka a kpo, u kwo dmyina a ngêpê, u ya a nga a kwo, U kópu dyuu pi knî ye ntênê nî vyi. *

* **3:12:** Nkal 5:22-23 * **3:13:** Mát 6:14 * **3:14:** Lóma 13:8-10 * **3:15:** Njon 14:27 * **3:16:** Epeso 5:19

* **3:17:** Epeso 5:20 * **3:18:** 1 Pita 3:1-2 * **3:19:** 1 Pita 3:7 * **3:20:** Epeso 6:1-3 * **3:21:** Epeso 6:4 * **4:2:**

Epeso 6:18 * **4:3:** Epeso 6:19; Kilosa 1:27 * **4:4:** Epeso 6:20 * **4:5:** 1 Tes 4:11-12

⁵ Kuwa yéli yi vy:o nuw:o mbêmê dmyinê paa, dye ghi yintómu nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê ye dmyinê danê. * ⁶ Nmyi kópu dé pwópwó ngê kîngmê pyódu. Pini n:ii nmî Lémi p:uu nmye adî póó, u kakêmê ntênê u kwo dpî chámê yó. *

Póól u nd:uu tpapê

⁷ Pini n:ii ngê ala pweepwee pee nmye wunê néne, Tikikas, nmî Lémi ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yinê amînê nt:o. * ⁸ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pîdny:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî l:âmo té. * ⁹ Tikikas p:uu Onésimas nînê t:emî. Yi pini nmyi chóó nmyi p:aa pi, nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê a dpodo, a nuu u pi ngê mye tóó. Kópuni yilî a nga a pyodopyodo té, nmye y:oo amînê nté t:oo. *

¹⁰ Adistakas, pini n:ii k:ii mbwa k:oo nipi nye kwo mo, u mb:aamb:aa nmye da dy:ââ. Mak ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Mbanapas u ngmênêni ngmê. Mak nmye wa lee knomomê, mb:aamb:aa ngê u kwo dmyinê vwuwo. Yi kópu wunê nmye kînê vyu. * ¹¹ Yesu u pénta, Pini n:ii u pi Njastas, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi vy:o yi pini pyile knî y:oo y:oo a ngêêpî nê, Nju pi ngmê ngê médaa ngêêpî nê. Yi pini pyile knî yi k:ii nmî Mî kóó k:oo yoo nipi nmo kapî too.

¹² Nmyi p:aa pi Epapîdas ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Yesu Kédisu p:uu ntênê mye dpodo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e a ngêpê yédi, dpo, Yi kêlîmî ndîi ngê a pyaa dniye, dpo, nuw:o ngmîdi mbêmê pîdny:oo nuw:o, nuu u kópu dé yi p:uu pîdny:oo nuw:o. ¹³ Nmyi p:uu dpodombiy:e wunê nuw:o yédi, Leyodisiya p:aani dé Hidapolis tpémi yi l:êê dîy:o myewunê nuw:o yédi. Yi kópu a chóó p:uu kînî módu, u ngwo nmye d:a vyi. ¹⁴ Luukî, pini n:ii kpeede ngê a tóó, a nuu u pi ngê mye tóó, Dimas k:ii yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê. *

¹⁵ Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, nmî mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, myenté yélini Nimba u ngomo k:oo nipi wumê ngêpê nyédi, nmî mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó. ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê ala pweepwee pee anmyinê kp:aa ngmê, Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, ye u nkwo dpî dy:ââ yó, myepêdê kp:aa y:e. Myenté pweepwee pee n:ii yi yéli y:oo nmye wa a dy:ââ ngmê, u nkwo dpo kp:aa yó. ¹⁷ Akipas ka ala kópu dpî vyi yó, kwipi, Nmî Lémi ngê dpodoni nga a kpo, dpî chedê ngi.

¹⁸ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o mbwa k:oo anînê kwo.

Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vwuwo.

Wu u dî.

* **4:6:** Epeso 4:29; 1 Pita 3:15-16 * **4:7:** Epeso 6:21 * **4:8:** Epeso 6:22 * **4:9:** Pilimon 1:10 * **4:10:** Dpodo 2:7; 12:12 * **4:14:** 2 Tim 4:9-12

1 TESALONIKA

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól Sailas Timoti Tesalonika lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Yi dnyen:aa dpodo, yoo wo yéli Yesu u yoo vy:o kaa tumo. (Dpodo 17:1-9) Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo, woni kní y:oo Póól ngm:ii kalê ngópu, wod:oo Mbédiya loo, yi ndini mê yó, Aténi mî tee wo. (Dpodo 17:10-15) Dini ghi n:ii ngê Timoti Aténi Póól ka loo, Póól ngê myombó Tesalonika mê dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo m:ii wêdêwêdê kalê té.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo, Yesu p:uu y:i ye doon:aa danêmbum. (Dpodo 18:1-18) Wiki kní ngmê y:i doo ya, Sailas pini dê Timoti y:oo y:i mî m:uu ngópu, Póól ka kwo, Nju pi n:ii dé Tesalonika wunê pyede, Yesu u yoo kní ye mî kídnya a dyede. Yélini Yesu ka dnye kélímî, Tesalonika, Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nî wêdêwêdê kalê té, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê.

¹ Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nmîné dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mî Chóó Lémi ka a kââdí nmyoo. Yi Lémi mupwo y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Póól p:uu y:oo Chóó Lémi u ngwo dnye kwunokwuno

² Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmyo yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, myenté dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o u kwo myeno ngêpê nyédi. ^{*} ³ Nyââ, nmî Mî ntênê nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi kélímî u dîy:o dpodom-biy:e nmyee dpodo, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê a pyede, nmyi nuw:o dmi nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê a wee. ⁴ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó,

nmyi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntênê a tóó, yiné a ngmîdi nmyoo. ⁵ Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu daa módó nmye nm:uu vyyu. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí nmyi ngópu nm:uu chópu, u Ghê Dmi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmye yiné pyódu too. Nmyi lama ka tóó, daa nmî chóó nmî l:êê dîy:o nmyi vy:o nmeen:aa dpodo, ngmênê nmyi l:êê dîy:o nmeen:aa dpodo. ^{*}

⁶ Nmî nt:anê nmyi yaa dniye, nmî Lémi u nt:anê my:ii yaa dniye. K:omo tpile ngîni vyîmî ndîi nmyimo a pyw:êmi, ngmênê u kópu dyuu u wépi dpîp:e pwaa ngópu, u ghê Dmi mbêmê w:aa nmyiné pyw:ee ngópu. ^{*}

⁷ Yélini p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Másídóniya Kídiki wee yi kwo, ala ngwo nmyi nt:anê a yââyââ té. ^{*} ⁸ Nmî Lémi ngê kópuni nmyi vy:o d:uu ngê, wee wee p:aani p:aani kî ny:ee ngópu. Másídóniya Wee u kwo kî ny:ee ngópu, Kídiki Wee u kwo mye ny:ee ngópu, wee kní mu yi kwo myekí ny:ee ngópu, yi lama a tóó, Tesalonika tpémi nmî Mî ka kî kélímî mbê dniye. Yi kópu pi kní ye dpîno tpapê ngê, ^{*} ⁹ yi chóó nmo a tpapê ngópu, nmo dpo, Tesalonika tpémi y:oo nmyi dnye dmi wumu ny:ee ngópu, yi kópu kînmî nyongo. Nmo dpo, Yâpwo kní ye ngêpê kî yé ngópu, nmî Mî ka kî diyé dniye, yâpwo ghê a t:a. Yi lama a tóó ala ngwo yâpwo ndêndê p:uu nmye dpodo té, u mo u kwo nmye ngêpê té, ^{*} ¹⁰ Tp:oo nmye t:âât:ââ ngmê, mbóó p:uu wa a ndê, pini n:ii kpêênî a pyidu ngê, Yesu. Vyílo yi pini ngê nmî kpadakpada tédê wa dyé nmo. ^{*}

2

Póól p:uu ntee dnyen:aa dpodo, Tesalonika

Dpodo 16:11-17:9

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî dpodo nt:u nmyi vy:o mî kele. ² Nmyi lama mye tóó, nmye ghêlî k:ii dpîp:e lee dniye, Pilipay tpémi y:oo Sailas k:ii mywenemywene kalê nyópu, mye kpaka nyópu, ngmênê nmî Yâpwo ngê a wêdêwêdê kalê nmoo, u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu.

^{*} **1:2:** Pilipay 1:3-4 ^{*} **1:5:** 1 Kódin 4:20 ^{*} **1:6:** 2 Tes 3:9 ^{*} **1:7:** 1 Pita 5:3 ^{*} **1:8:** Lóma 1:8 ^{*} **1:9:** Dpodo 14:14-15 ^{*} **1:10:** Mát 16:27 ^{*} **2:2:** Dpodo 16:19-24

K:omo tpile yoo woni nmî p:uu dnye d:uu, ngmênê ye dênmee nkîngê. * ³ K:omo tpile nmî pi dmi ala ngwo nmye a dyede ngmê, ngmênê nmyi lama kîyedê tóó, Dp:oo pi dódó pyu yoo, dpîno k:omodanê nyédi, dp:oo dono pyu yoo. ⁴ Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye, u l:êê dîy:o yinê dpodo kalê nmoo, u kópu dyuu vyîlo yinmo tpapê ngê. U yi nmo daa kwo, Pi knî ye pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, ngmênê u yi nmo a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî ya, pini n:ii ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu a y:enê. * ⁵ Nmyi lama ka tóó, nmyi gha dmi dênmeen:aa ngêêpî dé, nmyi tpile knî yi pyinê tumutumu dpîp:o ngwódu, ngmênê ntênê nmye nmeen:aa danêmbum. Chóó Lémi ngê dpo kpaa dmi. * ⁶ U yi nmo dêpwo kwo, Nye chaa kalê nmédi, u yi nmo myedêpwo kwo, Kn:aa yéli y:oo myenye chaa kalê nmîne. * ⁷ Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu nmoo, nmyi kada kaa nmoo, u l:êê dîy:o u ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya. Ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê. Pyââ tpómu mbópó ka nuw:o ngê ntee a vyyuwo yédi, nmyi vy:o yinté nuw:o ngê nmeen:aa paa. ⁸ Nmî tp:ee ntee tpile ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî u kópu mb:aa nmye nm:uu vyyu, myenté dononi nmyi l:êê dîy:o pi knî y:oo nmo wo d:uu ngópu, u ntââ ponmo vy:ungo. Nmyi nuu ghi dmi nmî nódó d:ud:umbiy:e yaa wo. ⁹ Nmî tîdê mbwó yoo, nté ndapî nmye dênmee a dmyinê, apii? Nyââ, nmyi lama kîyedê tóó, w:êênî mgídî vy:o nmee a dpodo, nmî ndapî nmî chóó nmee a kmênêkmênê, yi ngwo nmî Mî u kópu mb:aa nmye myenmee a tpapê. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmeen:aa ya, nmî Lémi ka u ngwo nmyi kêlîmî mbê dniye, ngmee u kópu dpîpîngmê d:uu ngê, dye ghi yintómu nmyi ngópu nmeen:aa dpodo, nmî Mî ngópu myenmeen:aa dpodo. Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê nmeen:aa dpodo, dpîpîngmê kn:aadi ngê, doo u ntââ pi ngê yipe tee kópu nmî p:uu daawa vyi. ¹¹ Pi ngê tp:oo módó tp:oo

mââ yoo maa p:uu ntee a kapî too, maa p:uu yinté nm:uu kaa nmyoo. * ¹² Nmî chóó nm:uu dêêpî kê nmyoo, nmyi nuw:o dmi nmî chóó nm:uu l:âmo ngê, nmî Mî u maa p:uu paa nmî chóó nmyi nuwo nm:uu kwólu. Yinê a ngmidi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té. *

Tesalonika tpémi yi kêlîmî u l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo kwuno ngópu

¹³ Ala kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi myeno kwunokwuno ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu, nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlîmî mbê dniye. Nmyinê nmye daa pi u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, ngmênê Yâpwo Ndêndê u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Mî u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, ala ngwo yi kópu dyuu yi nt:u dmi nmyi vy:o kîyedê kelekele. * ¹⁴ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu ngê u vyîmî pyu ndîi ngê dê pyódu nmyo. Njuda Wee u kwo Yesu Kédisu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, dononi dnya a vyîmî, yinté dono myenmyee a vyîmî. Nju tpémi y:oo ntee dnyimo a kpakakpaka dé, nmyi chóó nmyi dyámê tpémi y:oo yinté myednyimo a kpakakpaka nmyo. * ¹⁵ Yi Nju tpémi yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê a vya tumo, nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu vya ngópu, myednye kpakakpaka nmo. D:ud:umbiy:e Chóó Lémi ka doo u nuu u yoo ngê dê pyaa dmi, pi yintómu yi p:uu a d:uu té. * ¹⁶ U yi nmo a kwo, Pi dyêédî yintómu nmî Mî kóó k:oo nm:uu kaa té, ngmênê Nju tpémi y:oo nmî maa a nkokonkoko ngópu. Yi kn:ââ knî y:oo dononi dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî nódó kaa dniye, nmî dye ghi ngê Tp:oo mb:ii ngópu, yi dono nódó mye kele, wod:oo nmî Mî ngê u nkwo mb:ii too, ntênê wa kpada té, ye daawa kede. *

Póólngê uyi u ngwo doo kwo, Tesalonika tpémi m:aan:aa m:uu té

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o pi knî y:oo a pi nmye a dyede ngópu, nmyedpo,

* **2:4:** Nkal 1:10 * **2:5:** Dpodo 20:33 * **2:6:** Njon 5:41,44 * **2:9:** Dpodo 18:3; 1 Kódin 4:12 * **2:11:** 1 Kódin 4:14 * **2:12:** Pilipay 1:27 * **2:13:** Nkal 1:11-12 * **2:14:** Dpodo 17:5 * **2:15:** Dpodo 2:23 * **2:16:** Lóma 1:18

Nmyi yi dmi u ngwo daa kwo. K:omodanê kópu yila. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o a ngm:ii kalê nmoo, nmyi l:êê dîy:o nmee a tpyóó. U yi nmo ntênê a kwo, Daa kêmakêma monon:aa mumu nmyo. K:omo tpile ala ngwo nmyi vy:o dênminê wee, ngmênê nmî nuw:o k:oo anmînê nuw:onuw:o nmyo. ¹⁸ Nê, Póól, ndê kópu nmye ngmêninê tpapê, daa ng:êêntómu nê, Ngín:uu m:uu té, ngmênê Setan ngê a maa nkoko ngê. ¹⁹⁻²⁰ Nyââ, ndêndê ngê u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, ngîma anmîn:aa kwo, daanmyi mywenemywene kalê nê, nmyi l:êê dîy:o w:aa anîmo pyw:oo, myenté nmyi l:êê dîy:o wa chaa kalê nê, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kêlîmî té, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa dé. *

3

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê Timoti Tesalonika dy:ââ ngê

¹ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Aténi noo a ya, noo a nuw:onuw:o nmyo, nmyi l:êê dîy:o tpyóó ngê y:a y:a nê pwiyé wo, doo u ntââ ngê a ka pyodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti a ka a loo, nmye nê dy:ââ ngê, a mo Aténi noo a ya. * ² Nmyi lama kîyedê tóó, nmî mbwó Timoti k:ii nmî Mî p:uu nipi nye dpodo nódó, Yesu Kédisu u kópu dyuu nipi nye tpapê too. Nmye nê dy:ââ ngê, kwonê, Yi kêlîmî p:uu nyi wêdêwêdê kalê té. * ³ Kwonê, Nmî Lémi u maa p:uu dononi wunê vyîmî tumo, yi dono knî yi l:êê dîy:o yi máádi kîdangê kuwo ngmê. A tîdê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi dono knî y:oo adnyi kpakakpaka nmyo. ⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmee a kwo, munmyenê, Adnyi kpakakpaka nmyo. Nmyi lama kîyedê tóó, vyîlo yi kópu nmye yidoo pyodopyodo. * ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o noo a nuw:onuw:o nmyo, nê, Lónté wunê kêlîmî té. Nê, Apê Setan ngê dpodombiy:e da tókó té, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê, yi vy:o módó nmeen:aa dpodo. U ya a nga doo kwo,

* **2:19-20:** Pilipay 4:1

* **3:1:** Dpodo 17:15

* **3:2:** Dpodo 16:1; 2 Tim 3:12

* **3:4:** Dpodo 14:22

* **3:5:**

Pilipay 2:16 * **3:6:** Dpodo 18:5 * **3:13:** Pilipay 1:9-10

Nmyi p:uu kópu ngmênî ny:oo, u l:êê dîy:o Timoti nmye nê dy:ââ ngê. *

⁶ U kuwó dini ghi ngê Aténi nê kuwo ngê, ala ngwo Kódin anîmo dpodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti pini dê Sailas y:oo al:ii mînê pyw:ee noo, a gha mb:aamb:aa ngê pyódu ngópu. Timoti ngê a ka pê, Nmî Lémi ka ntênê kîyedê kêlîmî té, myenté yi nuu ghi dmi numo nódó mye tóó. A ka pê, Kîyedê cháâcháâ ngi. A ka pê, U yi nga ntee a kwo, N:uu m:uu té, a ka pê, yinté u yi y:e myewunê kwo, Nmî m:uu. * ⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o kîmêd:a l:âmo. K:omo tpile dono vy:o anî kwo, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmyi kêlîmî p:uu n:aa nuw:o yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. ⁸ Nmî Lémi ka dnyinté anmyi kêlîmî knomomê, ye anî nuw:onuw:o nmyo, a ya dono ngê wa pyódu. ⁹ Nmyi l:êê dîy:o nmî Yâpwo Chóó Lémi dpodombiy:e n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o w:aa ndîi a ka a kpo. ¹⁰ W:êênî mgîdî vy:o dpodombiy:e n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Kópuni knî yi l:êê dîy:o nmyi kêlîmî doo u ntââ ngê da pyaa dmi, u ya a nga a kwo, Ndîi ngê n:uu pyódu té.

¹¹ Nmî Mî Chóó Lémi ka nmo ngêpê nyédi, myenté nmî Lémi Yesu ka myeno ngêpê nyédi, nmî maa y:oo wa yé ngmê, nmye u ngwo anmo lee dmi. ¹² Nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê nmyi pi ka vuywo ndîi ngê a pyódu ngê. Nmyi nuu ghi dmi ntee nmî nódó wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódó mye choo a ya, myenté nmyi nuu ghi dmi numo nódó ntênê dny:oo ya. ¹³ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi Yesu ngê a wêdêwêdê kalê nmyine. Wéni n:ii ngê wa a diyé, u yoo wa dané té, nmî Mî Chóó Lémi ngîma nipi wamî kaa nmo. U yi nmo a kwo, Yi ngwo dyââpe nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. *

4

Chóó Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo

¹ A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni ngé dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Mî u nuu u yoo ngé dmyinê kwo. Yi máádi wunê nmye kînm:uu kêma ngé, mb:aamb:aa ngé nmye kîgha ngmê. Nmî Lémi Yesu u l:êê dîy:o nmîné kwunokwuno nmyo, yi máádi dpodombiy:e dmyinê kîgha. ² Dêêpîni nmî Lémi Yesu u pi mbêmê nmye nmo kpo, nmyi nuwo kîdangê kuwo. ³ Nmî Mî ngé u yi u ngwo a kwo, Ntee n:aa tóó, a yoo yinté myedny:oo ya, pyââ ti mââ ti yi vy:o kîngê ya. * ⁴ Nmyo ngmêngmênté nmyi chóó nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngé dmyinê y:eñey:eñe dé, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, mywene nmye kîngê kwo. * ⁵ Yélini yi lama nmî Mî daa tóó, pyââ ti mââ ti yi yéli yi nuu u kópu ngé ntee a ya yédi, yinté kîdmyengê ya. * ⁶ Nmyi vy:o pini ngmê u mbwó u kuwó kîngê pwiyé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngé yi pini ka ntââ wa a vy:u. Yi kópu wunê nmye kînm:uu kwódu ngé. ⁷ Daa pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o nmî Mî ngé a ngmîdi nmoo, ngmêné yoo mb:aa u yi u ngwo ye kwo. Ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, Yinté myedny:oo ya. * ⁸ Pini n:ii ngé yi kópu dyuu u wépi wa puwâ, daa pi ntee pi u kópu u wépi yuu puwâ, ngmêné nmî Mî u kópu u wépi yuu puwâ, pini n:ii ngé u Ghê Dmi nmye a kpo. *

⁹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, yélini yi k:ii Yesu ka nmyinê kêlîmî té, nmyi nuu ghi dmi numo nódo wunê tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngé yi kópu nmyi nuwo chóó a kwólu. Doo u ntââ yi kópu p:uu kópu nmye daamu anmo d:êê. * ¹⁰ Nmî lama ka tóó, Yesu u yoo yélini Másîdóniya Wee u kwo p:aani p:aani wunê pyede, yi nuu ghi dmi nmyi nódo wunê tóó. Nmî tîdê mbwó yoo, nmîné kwunokwuno nmyo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. ¹¹ Nuw:o ngé dmyinê paa, kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. Kîdmyengê lîme, nmyi chóó kîlî dmyinê dpodo. Yi kópu dé wunê nmye kînm:uu vyi too. * ¹² Yinté anmyi ya knomomê, ye pi knî ye yoo mb:aa ngé anmyi pyaa dmi,

nmyi nté ndapî u ntââ mbêmê adî ya, doo u ntââ pi knî ye mêdaanmyi dmyinê dê. *

Yesu u yoo vy:o yélini pw:oo dniye, kópuni y:e wa pyódu

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, Yesu u yoo vy:o yélini nmyi vy:o pw:oo dniye, yi p:uu kópu nmye ngmênmîné tpapê. Kuwa yéli yi vy:o pini n:ii dpî pw:onu, u l:êê dîy:o yoo dpodombiy:e a mbê nyédi, mu kópu u dîy:o yi lama a ya yédi, dpo, Nmî mbwó daa-munmî m:uu. U yi nmo daa kwo, Nmyi gha dmi yinté dono ngé choo pyodopyodo. *

¹⁴ Ala kópu ka ntênê nmî kêlîmî mbê dniye, Yesu ntee pwene, ntee mêtê pii wo, u yoo vy:o yélini a dpî té, dîyo nmî Mî ngé yinté wamêdê pyidu té. ¹⁵ Nmî Lémi u kópu dyuu nmye ngmênmîné tpapê. Dini ghi n:ii ngé wa a diyé, u yoo vy:o yélini mwiyé dpî dniye, daawa a kuwo té. Nyââ, mwiyé wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té. Yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, kóó k:oo nipi wa kaa nmo. * ¹⁶ Dini ghi n:ii ngé maadî ada a kwo, dpodombiy:e nmo wa a mbwólu, enjel yoo yi kada pini ngé Chóó Lémi u nkéli dpuwó wa a wuu, nmî Lémi mbóó p:uu u ngwo wa a ghîi. U yoo vy:o yélini wunê pw:oo dniye, mwiyé wa a pyidu té, ¹⁷ u yoo vy:o yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, yi yéli yi k:ii kwodonkwodo wa a danê nmo, mbóó p:uu wa km:êê nmo, nkalî too pee dmi u mênê nmî Lémi ngé y:i amîné pyódu nmo. Yi ngwo nmî Lémi ngé daawa a kuwo nmo, nipi anmîn:aa ya, dye ghi yintómu. ¹⁸ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó.

5

Nmî Lémi u diyédiyé u t:âât:ââ

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, wéni n:ii ngé nmî Lémi wa a diyé, yi wéni p:uu kópu nmye daanmo d:êê, * ² mu kópu u dîy:o ala kópu wunê nmyi lama ka a yaa wo. Kpáápi ngé ngomo chóó ntee dpî ngwéti, nmî Lémi wéni n:ii ngé wa a diyé, yoo yinté wa ngwéti té. * ³ Kuwa yéli nmî Lémi p:uu daadnyi nuw:o, awo, Mb:aamb:aa ngé nmo pyede,

* 4:3: 1 Pita 1:16 * 4:4: 1 Kódin 6:13,15 * 4:5: Lóma 1:24-28 * 4:7: 1 Pita 1:15 * 4:8: Luukí 10:16

* 4:9: Njon 13:34 * 4:11: Epeso 4:28 * 4:12: Kílosa 4:5 * 4:13: 1 Kódin 15:20; Epeso 2:12 * 4:15: 1

Kódin 15:51-52 * 5:1: Mát 24:36 * 5:2: Mát 24:42-44

kópu nmo daangmêwa pyódu, ngmênê yi ngwo nmî Lémi ngê wa ngwéti té, wamye dyênê té. Doo u ntââ daawa mbêpê dmi. Mbwili ngê pwopwo ntee dpî kaalî, yinté y:e wamye pyódu. * 4 Nmî tîdê mbwó yoo, dp:ee yinté yéli. Dp:ee mgîdí u yoo, w:êênî nmye pyede. Kpáápi ngê ngomo chóo ntee dpî dyênê, nmî Lémi ngê yinté daawa dyênê nmyo. 5 Nmyo yintómu wo u yoo, w:êênî nmye pyede. Dp:oo mgîdí u yoo, mgîdí vy:o dp:ono pyede. * 6 Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ daanmî lîme, myedaanmî dpî. Kuwa yéli daa yi lama a pyede, a dpî té. Nuw:o dono ngê kîngmê dóo nmo, mb:aamb:aa ngê paa vwuwo kmêle, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê kîgha koo. 7 Yoo w:êênî daa dpî nyédi, mgîdí vy:o a dpî nyédi, myenté mgîdí vy:o ndee pyu yoo a ghétighéti nyédi. 8 Ngmênê nmo wo u yoo, nmî Lémi u maa nuw:o mbêmê kîgha koo. Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, yi mbodo u dópó yi mbêmê ntee a kwo nyédi, yinté nmo pyede, nmî Lémi ka nmo kélîmî té, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nómo a tóó, myenté nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê kóó k:oo dîyo wa kaa nmo. * 9 Nmî Mî ngê daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a ngmîdi nmoo, ngmênê u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kóó k:oo kaa nmîne. 10 Nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo kamî ngê nî pyódu té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, k:omo tpile mwiyé anmî pw:oo dmi, ó yi ngwo anmî ya, ngmênê kóó k:oo wa kaa nmo, mb:aamb:aa ngê nipi anmîn:aa ya. * 11 Yi kópu mbêmê nmyi nuw:o dmi moonumo l:âmo tóó, dpînumo wêdêwêdê kalê tóó. Yi kópu ala ngwo ntee nmye d:uud:uu ngmê, yinté dmyinê d:uud:uu. *

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

12 Nmî tîdê mbwó yoo, nmîno kwunokwuno nmyo, nmî Lémi ngê yélini nmyi vy:o a dpodo kalê too, dmyinê châachâa dé. Nmyi kada a wee, nmyi kuwó vyîlo yiwunê mbumu nyédi. * 13 Nyââ, ntênê dmyinê

châachâa dé, yi nuu ghi dmi nmyi nómo choo ya, mu kópu u dîy:o y:oo a ngêêpî nmyo. Mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya.

14 Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini a mgeemgee nyédi, yi kuwó dmyinê mbumu. Yélini a nkîngê té, dmyinê wêdêwêdê kîgha dé. N:ii knî ye kópuni doo u ntââ ngê adî ya, dmyinê ngêêpî dé. Pi knî ye nmyi mbodo l:âmo dmi lîmîlîmî ngê kîdangmê ngêpa. * 15 Ntââ vyîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê numo ka dmyinê mb:aamb:aa, pi knî ye myedmyinê mb:aamb:aa. *

16 Dye ghi yintómu w:aa nmyi mênê choo ya, * 17 dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. * 18 K:omo tpile ló kópu ngmêdê pyaa knomomê, ngmênê nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yesu u yoo vy:o yélini a wee, yinté dny:oo ya. *

19 Yélini nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê a dpodo té, ye nangê kwódu, ndyuw:e k:ii nangê nt:ââ. * 20 Kópuni dyuu yi ghéni dmi mbêmê adnyi tpapê dé, k:omo tpile ngê nmye kîngê pyaa dmi. 21 Kópu yintómu dmyinê myeme dé, kópuni mb:aamb:aa, dmyinê d:uud:uu, * 22 kópu dono yintómu yi wépi dmi dpî pwaa yó.

23 Nmî Mî ngê u kwo a kâadî nmoo, nmyi l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Ntee a tóó, yinté pyódu nmyine, d:ud:umbiy:e. U yi nmo a kwo, Nmyi ghê dmi knî ye choo a vwuwo, nmyi nuw:o knî ye choo a vwuwo, nmyi pââ knî ye myechoo a vwuwo, u dí, wéni n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, yi ngwo dyâape nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. 24 N:ii ngê a ngmîdi nmyoo, daawa dóo nmyo, yinté mb:aamb:aa ngê wa pyódu nmyo. *

25 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o nmî Mî ka myedmyina a ngêpê.

26 Yélini yi k:ii Yesu ka nmye kélîmî té, nmyi chóochóo dponumo chipé tóó.

27 Nmî Lémi u pi mbêmê ala kópu nmye nîné tpapê, ala pweepwee pee Yesu u yoo yintómu yi ngêêdí dpo kp:aa yó.

* 5:3: Luukí 21:34-36

* 5:5: Epeso 5:8-9

* 5:8: Epeso 6:14,17

* 5:10: Lóma 14:7-9

* 5:11: Njuda 1:20-21

* 5:12: Hipîlu 13:17

* 5:14: 2 Tes 3:6,11,15

* 5:15: 1 Pita 3:9

* 5:16: Pilipay 4:4

* 5:17: Luukí 18:1

* 5:18: Epeso 5:20

* 5:19: Epeso 4:30

* 5:21: 1 Njon 4:1

* 5:24: 2 Tes 3:3

²⁸ Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo
a vyuwo.
Wu u dî.

2 TESALONIKA

Dini ghi n:ii ngê Póól Kódin mwiye doon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini Tesalonika dnya a ya, Póól ngê pweepwee pee ye ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Tesalonika. Wiki knî ngmêmî loo, pi knî ngmê Tesalonika a ndê dniye, Kódin a lee dniye, Póól ka mdoo y:oo a íuw:o ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Tesalonika tpémi ye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee.

¹ Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee nmye nmînê dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mî Chóó Lémi ka a kââdî nmoo. ² Yi Lémi dê y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyywo.

Póól p:uu y:oo nmî Mî u ngwo dnye kwunokwuno

³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmî Mî nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o ala ngwo nmyi kélîmî ndîi ngê a pyodopyodo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ndêndê ngê mye tóó. * ⁴ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo knî yi vy:o nmyi pi dmi nmî chóó nmo kmîmî too. Yenmîmo, Tesalonika tpémi, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, k:omo tpile dono yilî wunê vyîmî ngópu, ngmênê nmî Lémi daa mb:iimb:ii ngópu, ntênê u kwo a kélîmî té. *

Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u

⁵ Ala ngwo nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilî nmyinê vyîmî ngmê, ngmênê nmî Mî ngê yoo ntênê yinê dpî kóté kwolo. Ntââ ye wa a vy:u, ngmênê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, U ntââ ngê dmye pyaa dmi, a kêê k:oo anyi ghê dmyeno. * ⁶ Nyââ, kópuni pi knî y:oo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê ntênê wa pwila té. N:ii knî y:oo a mgîní vyîmî kîgha nmyoo, ntââ ye wa a vy:u, * ⁷ ala ngwo nmye mgîní vyîmî nyédi, dîyo mb:aamb:aa nmye wa a kê, nmo

* **1:3:** 1 Tes 1:2-3 * **1:4:** 1 Tes 2:19-20 * **1:5:** Pilipay 1:29 * **1:6:** Lóma 12:19 * **1:7:** Mát 25:31 * **1:8:** Mát 25:41; Lóma 2:8 * **1:9:** Mát 25:41,46; 2 Pita 3:7 * **1:10:** Kílosa 3:4 * **1:11:** Kílosa 1:10 * **1:12:** 1 Kódin 10:31 * **2:1:** 1 Tes 4:13-17

amyeda kê. Yi kópu wa d:uu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu, u enjel wêdêwêdê knî yi k:ii, mbóó p:uu wa ndê dmi. * ⁸ Yi ngwo ndyuw:e wa t:aa ngmê, yélini yi lama Chóó Lémi daa tóó, myenté n:ii knî y:oo nmî Lémi Yesu u kópu dyuu mb:ii ngópu, yi ngwo wa kpada t:oo. * ⁹ Ntââ ye wa a vy:u, d:ud:umbiy:e wa dyênê té, wa kée té, u nkîgh:ê daadnyi ya. Yi ngwo u pi ndîi ngê wa pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê amye pyódu, ngmênê yi yéli y:oo daamuwa m:uu ngmê. * ¹⁰ Yi ngwo u yoo knî y:oo adnyi chaa kîgha, n:ii yoo u kwo a kélîmî té, u pi ndîi ngê wa pyódu ngmê. Nmyo myentee dé, amyenmyin:aa chaa kîgha, mu kópu u dîy:o Yesu p:uu kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu knî ye nmyi kélîmî mbê dniye. *

Póól p:uu Tesalonika tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dnye ngêpê

¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Mî ngê u nuu u yoo ngê a pyódu nmyine, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o kaa nmyoo. U wêdêwêdê mbêmê choo a ngêêpî nmyo, kópuni mb:aa nmyi kélîmî mbêmê u yi nmye adî kwo, Nmî d:uu, u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. * ¹² Yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê anmyi pyódu ngmê, amye chaa kalê nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu k:ii mb:aamb:aa ngê nmye wunê vyywo nódo. *

2

Setan u Pi Dono u ngwo wa t:aa

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u wo ndîi p:uu nmye nmînê danê té. Nmyi lama kîyedê tóó, kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, nipi u kwo wa a danê nmo. * ² Ngmênê pi woni knî y:oo ala kópu nmye a tpapê ngópu, nmyedpo, Nmî Lémi u wo ndîi wunê kî dyimê wo. K:omodané kópu yila. Yi kópu nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyódu, nmyi nuw:o dmi miyó ngê myekîngê pyódu. K:omo tpile pi ngmê ngê yi kópu dêêpî tédê nmye vyyu, ó ngmênê u

kwo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye vyyu, ó yinê ye pweepwee pee yedê yi kópu nmye nmo d:êê ngê, ngmênê k:omodanê kópu yila, ye namê ng:aa. ³ Pi ngmê ngê kîngê dóó nmyo. Yi wéni ghêlî daawa d:ii, pi yilî knî y:oo Chóó Lémi mwiyé wa mb:ii ngmê, u yi y:e daadî kwo, Choo y:enê nmo. Yi ngwo Pi Dono wa t:aa, pini n:ii ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu wa kée té. Yi pini u pi ndîi ngê wa pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê kuwó d:ud:umbiy:e wa dyênê. * ⁴ Yi pini nmî Mî p:uu adî d:uu, tpileni yilî pi knî ye yâpwo dé, yi p:uu amyedî d:uu. Chóó u pi yi pwo wa knî, yâpwo ghê amî ghê, pi knî ye wa vyi, yewo, Nmyi yâpwo u d:aa d:a kâadî, yewo, yâpwo daamu a tóó, dmyinê cháachâa nê. * ⁵ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:oo noon:aa kwo, yi kópu dyuu nmye kîn:uu vyi too, apii?

⁶ Kópu m:uu nmyi lama a tóó. Yi pini ala ngwo ghêlî daawa t:aa, u dye ghi ngê wa t:aa, mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê u maa da nkoko. ⁷ K:omo tpile yi pini doongê ta, ngmênê pi knî y:oo u nuu u kópu dé ala ngwo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu tumutumumu a kéké tumo. N:ii ngê Pi Dono u maa a nkoko ngê, dini ghi n:ii ngê yi máádi wa kpêmî, ⁸ Pi Dono yi ngwo wa t:aa, chóó u pi wa knî, ngmênê nmî Lémi Yesu yi ngwo wa a diyé, u kópu mbêmê yi pini wa dyênê. Doo u ntââ yi pini nmî Lémi ngîma daadî kwo. ⁹ Yi pini dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Setan u wêdêwêdê ndîi mbêmê kópu ndîi yilî wadî d:uud:uu dé, pi yilî wa dóó, yi kópu dé yi nyepênyepê u kópu ngê wa pyaa dmi. * ¹⁰ Yi pini d:ud:umbiy:e dono. Yoo ntênê wa dóó té, yi kpadakpada u maa p:uu wa kaa té. Ndêndê kópu dyuu wodaa mb:ii ngópu, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo pè kaa too. ¹¹ Nyââ, ndêndê kópu dyuu mb:ii ngópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kópu dyuu u myeme ngê doo u ntââ ngê pyódu too. Yi kópu u l:êê dîy:o k:omodanê kópu knî ye a kêlîmî té. ¹² Kópu ndêndê ka daa kêlîmî mbê dniye, u yi y:e doo kwo, Dono kópu nmî d:uud:uu dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada té.

Ntênê kêlîmî

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi nmî Lémi nódo a tóó. Doo u ntââ tumu daanmî ya. Mwiyé mwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê a ngmîdî nmyoo, apê, A kópu ndêndê ka wa kêlîmî mbê dmi, a kêê k:oo wanî kaa té, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. Apê, Ntee n:aa tóó, yi Ghéni Dmi ngê yinté wa pyódu té. * ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu, nmî Mî ngê a danê nmyoo, kóó k:oo kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

¹⁵ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi miyó ngê kîngê ya, kópuni nmye nm:uu vyi too, myenté kópuni pweepwee pee yedê nmye nmo d:êê too, yi kópu ntênê dpî mgîmî tóó, ye ntênê dmyinê kêlîmî. *

¹⁶ Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi, dye ghi yintómu nmî nuw:o dmi yinê dpo l:âmo. Nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi, nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi, * ¹⁷ yenmîmo, Yi nuw:o dmi choo a l:âmol:âmo dé, myechoo a wêdêwêdê kîgha dé, kópu mb:aa yilî u ngwo pîdny:oo d:uud:uu dé, u ngwo myepîdny:oo tpaapê dé.

3

Póól p:uu y:oo u ngwo ye vyi ngópu, yepê, Nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, pi yilî knî y:oo u kópu dyuu u ngwo paa ny:ee y:e. Myenté, u kópu dyuu ka ntee nmyi kêlîmî mbê dniye, ala wee u kwo pi yilî yinté u kwo myepaa kêlîmî mbê dniye. * ² Nmî l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê, nmî Lémi ngê yoo dono yi kêlê paa dyé nmîne. Nmyi lama ka tóó, pi yilî nmî Lémi ka daa kêlîmî té.

* **2:3:** 2 Tes 2:8 * **2:4:** Mát 24:5; Dan 11:36 * **2:9:** Mát 24:24; Tpyuu 13:13 * **2:13:** 1 Tes 1:4; Epeso 1:4-5; 1 Pita 1:2 * **2:15:** 1 Kódin 16:13; Lóma 8:30 * **2:16:** Hipîlu 13:21; 2 Kódin 1:3 * **3:1:** Lóma 15:30-31; Epeso 6:19

³ Ngmênê nmî Lémi ka nmye kêlîmî té, ntênê daawa dóó nmyo. Nmyi gha dmi wa wêdêwêdê kalê té, Setan kwulo wa dyé nmyo. * ⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu nmye d:uud:uu t:oo, kópuni ala ngwo nmînê d:êêd:êê té, yi kópu amyenmyin:aa d:uud:uu dé.

⁵ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê ala kópu nmyi lama a kalê ngê, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó. Myenté, Yesu Kédisu ngê dono yilí ntee doo a vyímî, u vyímî pyu ngê yinté paa pyódu nmyine. *

Yélini dêdnyimo dpodo, Póól p:uu u ngwo ye dnye kwódu yé

⁶ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê ala kópu nmye nmînê tpaê. Yesu u yoo vy:o yélini a lîme nyédi, myedaa dpodo nyédi, yi yéli yi vy:o a pwii dmyeno, nmî dnye dmi daa nyêmî t:oo. * ⁷ Nmyi lama ka tóó, nmyi vy:o dênmee a mgeemgee. Nmyi vy:o ntee nmee a dpodo, yinté myedmyina a dpodo. * ⁸ Nmyi ntépîná knî yi k:oo dênmeen:aa kmaapî, ngmênê w:êênî mgîdî vy:o nmeen:aa dpodo. Yi dpodo tédê nmî chóó nmî ndapî nmee kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o u yi nmo dêpwo kwo, Nté ndapî nmo dny:oo a kuwo. ⁹ U ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya, ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê, mu kópu u dîy:o u yi nmo doo kwo, nê, Nmî p:uu pîdny:oo a mtyîmwe ngêêpî. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmeen:aa kwo, munmyenê, N:ii daachoo dpodo knomomê, nté kîmê pîpî.

¹¹ Yi kópu dé nmye dp:o vyi té, mu kópu u dîy:o ala kópu kud:o ny:oo, nmyi vy:o pi knî ngmê daa dpodo nyédi, a lîme nyédi, daa yi k:oo ghê wumê mbumu nyédi. ¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê yi yéli yi kuwó dmyinê mbumu, yipi, Nuw:o ngê dmyinê paa, kîlî dmyinê dpodo, nmyi ndapî nmyi chóó dmyinê kmênêkmênê. *

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, dmyina a mb:aamb:aa, kîdmyenêngê yé ngmê. *

¹⁴ N:ii ngê nmî kópu dyuu daawa ny:ee knomomê, dpî mya yó, kpeme u kwo dpî yaa dmyeno, mywene u ngwo paa ghê we.

¹⁵ Dpodombiy:e u kwo nangmê nod:e, mu kópu u dîy:o nmyi mbwó, ngmênê u kwo dmyinê kwódu yé.

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

¹⁶ Nmî Lémi, n:ii ngê u kwo dpo kââdî nmo, dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo. K:omo tpile ló kópu nmye ngmêdê pyaa knomomê, nmye mye-choo a vyuwo, kîdangê kuwo nmyo. *

¹⁷ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A d:êê a mya yó, alanté n:aa d:êê yédi. *

¹⁸ Nmyo yintómu, nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

* **3:3:** Njon 17:15 * **3:5:** Hipîlu 12:2 * **3:6:** 1 Tes 5:14 * **3:7:** Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9 * **3:12:** 1 Tes 4:11

* **3:13:** Nkal 6:9; 1 Kódin 15:58 * **3:16:** Njon 14:27 * **3:17:** 1 Kódin 16:21

1 TIMOTI

Timoti Lisitîda pi ngmê, p:aani n:ii Nkalásiya Wee u kwo a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlîmî mbê wo, Póól p:uu kele, (Dpodo 16:1-3) p:aani p:aani nipi dpîmon:aa dpodo. Dye ghi knî ngmê ngê Póól ngê Timoti kn:aa p:aani kn:aa p:aani dpîmo dyede, Yesu u yoo y:i dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. (1 Tesalonika 3:1-3, 1 Kódin 4:16-17) Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma mbwa k:oo doon:aa kwo, (Dpodo 28:30-31) Timoti k:ii nipi dpîmon:aa ya.

Dini ghi n:ii ngê Póól mbwa k:oo pwii wo, Timoti k:ii p:aani p:aani mêdpîmon:aa dpodo. Epeso yi taa knopwo, Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé. Yi ngwo Póól Másîdóniya Wee u kwo loo, ala pweepwee pee Timoti ka y:i mîné d:êê ngê.

U kuwó dini ghi ngê Timoti ka pweepwee pee m:uu a d:êê ngê, u pi 2 Timoti.

¹ Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, Yesu Kédisu p:uu myinî dpodo, pini n:ii p:uu nmî nuw:o dmi a kwo.

* ² Timoti, dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o nî kaa nyoo, a tp:ee ntee pini ngê nî pyódu nyoo. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyuwo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ngmîdi ngê dny:oo a pyépi.

K:omodané pyu yoo yi kópu dyuu

³ Dini ghi n:ii ngê Epeso nê kuwo nyoo, ala Másîdóniya Wee u kwo nê loo, yi ngwo kópuni nga nê vyu, chi d:uud:uu, Epeso chi ya, yélini y:oo k:omodané kópu knî yi mbêmê yoo a ndiye kîgha tumo, yi kópu ye chi kwódukwódu. ⁴ Ala kópu ye chi tpapê, yipi, W:êê tpémi yi k:omo danêmbum dé nama a nj:ii dé, myenté yipi, yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi namê dówodówo dé. Numo ka kwopwepe u kn:ââ yi kópu knî yi p:uu a kwo. Kópuni nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Nî d:uu, y:i daawa a w:ee ngmê. Yi kópu kêlîmî mbêmê nmî lama a tóó, daa

kwopwepe mbêmê. * ⁵ Yinté danêmbum ye chi kwódukwódu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka ntênê pîdny:oo kêlîmî, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pîchoo ya, yi gha vy:o tupwó daapîchoo ya, yi nuu ghi dmi numo nódo myepîdny:oo ya. ⁶ Pi ngmê knî y:oo yi l:êê ghi dmi mb:aa a kuwo tumo, maa ndêndê kn:aadi ngópu, módó a danêmbum nyédi. ⁷ U yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu yoo yi lama nmî kwolo, ngmênê yi kópu dyuu d:uuwodê w:ee t:oo. K:omo tpile dpodom-biy:e a mbumu nyédi, ngmênê daa yi lama a mbumu nyédi. *

⁸ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê pi ngê doo u pee ngê kîngê vyi té. ⁹ Nyââ, daa yoo mb:aa yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o, yélini yi mênê dêêpî daa tóó, yélini y:oo nmî Mî daa chââchââ ngópu, kn:aadi te pyu yoo, yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nmî Mî p:uu daa nuw:o nyédi. Nyââ, yoo dono yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, n:ii knî y:oo yi pye mî daa chââchââ tumo, ó pi dpî vya ngmê, ¹⁰ ó a pyââ ti nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, ó yoo dpî t:âmo t:oo, wop dpodo pyu ngê dpî pyódu t:oo, ó a k:omodané nyédi, ó k:omodané mbêmê pi dpî ndyîko t:oo. Nyââ, yinté yéli yi l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o ndêndê kópu dyuu daa yi nuu u kópu ngê a tóó. ¹¹ Yi kópu nê w:ee ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, u kópu dyuu tpapê u l:êê dîy:o a dpodo kalê noo. Yi kópu mb:aa u l:êê dîy:o nmî Mî u pi nmo kmîmî ngê.

Póól nmî Lémi ka u ngwo ch:anê wo

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu n:aa kwunok-wuno ngê, n:ii ngê a dpodo u ntââ ngê dpoyódu nê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, d:aa pi dódo pyu, u ngwo a ngmîdi noo, u dpodo íedê a kaa noo. * ¹³ K:omo tpile mwiyé u pi noo a dyede, u ya a nga doo kwo, U kwee nê chápwo, u yoo knî yi p:uu myenoo a dono, ngmênê u kwo nê ch:anê wo, mu kópu u dîy:o daa a lama noo a m:ii, u ngwo u kwo dênnoo a kêlîmî. * ¹⁴ Nyââ, nmî Lémi ka ntênê nê ch:anê wo, kópu ndîi

* **1:1:** Kílosa 1:27 * **1:4:** 1 Tim 4:7 * **1:7:** 1 Tim 6:3-4 * **1:12:** Dpodo 9:15 * **1:13:** 1 Kódin 15:9-10

a nga ngmê d:uu ngê, a kêlîmî ndîi ngê a pyódu ngê, Yesu Kédisu u yoo yi nuu ghi dmi a nódo u ngwo yaa wo. ¹⁵ Ala kópu dyuu ndê kópu dyuu, yoo u kwo dny:oo kêlîmî, Yesu Kédisu pi dono yoo yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo. Nê pi dono yoo yi vy:o pini ngmê, dono kópu d:uud:uu tédê pi yintómu nî t:ee kwólu, ^{*} ¹⁶ ngmênê Yesu Kédisu ngê pi knî ye dyimê pywuu ngê pyódu noo, a dono yilî ghêê too, apê, Pi knî y:oo yi kópu nê p:uu paa m:uu y:e, apê, a ka pêdê kêlîmî mbê dniye, ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷ King n:ii daawa pw:onu, chedê ngê myedaawa pyódu, chaa kîgha koo. Yi pini mu ngmidi yâpwo ndêndê, doo u ntââ daanmî m:uu. Dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, yinté choo ya.

¹⁸ Timoti, a tp:ee, kópuni nga d:a d:êê, chi d:uud:uu. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê m:uu a vyi tumo, nuw:o nédê dny:oo ya, Setan p:uu l:êê tédê dny:oo a wêdêwêdê kîgha ngi. ^{*} ¹⁹ Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê chi kêlîmî, dono kópu nangmê d:uu. Pi knî ngmê dono p:uu a nuw:o té, yi kêlîmî ntóó ngê u ngwo pyódu tumo. ²⁰ Yi vy:o pi miyó, Haimeneyas pini dê Aleksándê, Setan kóó k:oo wunê nî kaa doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u pi daapîdny:oo dyede. ^{*}

2

Ngêpê p:uu kópu dyuu

¹ Timoti, a tp:ee, ndîi kópu ngma ala. Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê. Dpodombiy:e dny:oo ngêpê, nmî Mî myedny:oo kwunokwuno. ² Myenté king yoo yi l:êê dîy:o dny:oo a ngêpê, kada pini yintómu yi l:êê dîy:o myedny:oo a ngêpê, mu kópu u dîy:o ntênê pêdny:oo a tpyuu nmo, mb:aamb:aa ngê u ngwo anmî ya, yoo nmî p:uu daapêdny:oo l:êê. Dnyinté adnya a tpyuu nmomomê, angênté anmî châpu té, nmî Mî châachââ dpodo ndîi ngê nmo amye pyódu. ³ Yinté ngêpê mb:aamb:aa, nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté a ka dny:oo a ngêpê. ⁴ U yi

u ngwo mye kwo, Pi yintómu a yoo vy:o ghê dniye, ndê kópu yintómu yi lama myepaa yaa we. ^{*} ⁵ Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê, mu kópu u dîy:o Yâpwo ndêndê mu ngmidi a tóó, pi mu ngmidi u ntââ yoo u kwo yinê dpo kâadî, yi pini Yesu Kédisu. ⁶ Chóóchóó u ghê y:ângo, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. Yi ngwo nmo w:ee ngê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu a kêê k:oo nî kââ. ⁷ Yi kópu tpapê u l:êê dîy:o a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo, a ka pê, Chin:aa ndiye kîgha dé, ndê kópu dyuu ye chin:aa tpapê, a ka pêdny:oo a kêlîmî. Pi ngê kîdangê vyi, Nê wunê k:omodanê. A tp:ee, dênîné k:omodanê, nmî Lémi u ngópu nîné ndê danê, ndêndê ngê a ngmidi noo. ^{*}

Pyââ mââ yoo yi kópu dyuu

⁸ Mââ n:ii knî y:oo yi gha dmi nmî Mî ka y:ee tumo, u pono mye vyápê nyédi, p:aani p:aani yi yéli y:oo yi kêê dmi ntênê dny:oo kapî dé, nmî Mî ka u ngwo dny:oo ngêpê. Yi yéli daa nod:enod:e pyu ngê dny:oo ya, myenté kwopwepe pyu ngê kîdnyingê ya.

⁹ Myenté, u ya a nga a kwo, Pyââ yoo nuw:o mbêmê dny:oo taataa, kîdnyingê pyââ mb:aa pyââ mb:aa, myekîdnyingê a mââ kââ. Yi mbodo dyimêdyimê ndîi kópu ngê ye kîngê ya, kpile u tpile knî yi l:êê dîy:o myenté yi kpîdî knî yi l:êê dîy:o ndapî ndîi daapîdny:oo kéké, ^{*} ¹⁰ ngmênê pi ka vuuwo ndîi kópu ngê ye choo ya. Pyópu n:ii knî y:oo dpo, Nmî Mî nmo châachââ, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê yinté dny:oo ya. ^{*} ¹¹ Nmî Lémi p:uu ndiye tédê pyââ yoo tumu dny:oo ya, kada pini yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé. ¹² Pyââ knî y:oo mââ yoo kîdnyingê ndiye kîgha dé, myenté ye myekîdnyingê dy:oo, ngmênê tumu dny:oo ya. ¹³ Yinté a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê Adam mwiyé a l:âmo ngê, Ivi kuwó a l:âmo ngê. ^{*} ¹⁴ Myenté, Setan ngê daa Adam yi dóó, Ivi yi dóó. Yi pyópu p:uu dono u kn:ââ wunê kwo, ^{*} ¹⁵ ngmênê nmî Lémi ngê pyââ yoo kóó k:oo myoo kaa té, mu kópu

^{*} 1:15: Luukî 19:10   ^{*} 1:18: 1 Tim 4:14   ^{*} 1:20: 1 Kódin 5:5   ^{*} 2:4: 2 Pita 3:8-9   ^{*} 2:7: Dpodo 9:15   ^{*} 2:9: 1 Pita 3:3-4   ^{*} 2:10: 1 Tim 5:10   ^{*} 2:13: Gen 2:7,22   ^{*} 2:14: Gen 3:6

u dîy:o pyââ ngmê ngê nmî Mbwámê yiné tpyó. Pyópu n:ii yoo u kwo a kélímî té, yoo yi nuu ghi dmi yi nódo a tóó, yi gha dmi nmî Mî ka dpî y:ee t:oo, yi nuw:o mbêmê u pono a vyápê nyédi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té.

3

Yesu u yoo yi kada pini yoo yi kópu

¹ Ndê kópu ngma ala. Nmî Lémi u yoo yi kada yélini a wee, dpodoni u pi ndîi ye dódó ngmê. ² Yi kópu u l:êê dîy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi u yoo yi kada pini ngmê ngê nî pyódu, yi pini u dono kîngmê ya. Yi pini u kpâm ngmidi choo ya, nuw:o mbêmê choo m:ii, chóóchóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, pi knî ye pi mb:aa ngê choo ya. Pi my:oo ka vuywo u lama choo ya, yoo yi ndiye kîgha u lama myechoo ya. * ³ Yi pini ndapî u mb:aami ngê kîngê ya, daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê choo ya, daa kwopwepe pyu, daa gheteghete pyu ngê choo ya. Yoo yi dyâape nuw:o ngê choo pwapî dé. ⁴ U kpâm ghee knî mb:aamb:aa ngê choo y:enê dé, tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo u dnye dny:oo nyêmî, myedny:oo cháâcháâ. ⁵ N:ii ngê u kpâm ghee knî dnyinté adî y:enê dé, nmî Lémi u yoo lónté adî y:enê dé? ⁶ Yesu u yoo vy:o pi kamî ngmê kada pini ngê kîngê pyódu, kminté adî mbodo ndîi mbodo ndîi, Setan u nt:anê u ngwo wa yââ, nmî Mî ngê kópuni u l:êê dîy:o Setan kpada ngê, yi pini yinté amye kpada. ⁷ Pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, kuwa yéli ye pi mb:aa ngê myechoo ya, kminté daa yi nuu u pi ngê wa pyódu, Setan ngê u ngwo wa mgîmî. *

Kada pini yoo yi ngêêpî pyu yoo yi kópu

⁸ N:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, pi knî ye pi mb:aa ngê myedny:oo ya, yi déê nkoo miyó miyó ngê kîdnyingê kwo. Daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê dny:oo ya, myenté tpile ndapî yi mb:aami ngê kîdnyingê ya. ⁹ Ngmee u kópu n:ii Yesu Kédisu ngê nmo a pywáli ngê, u kwo ntênê dny:oo kélímî. * ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê pi knî ngmê yinté ngêêpî pyu ngê anyi pyépi té, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê mwiyé chi mumu dé. Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê

adnyi ya knomomê, myenté pi ngê dono kópu yi p:uu daadî tpapê knomomê, ye nmî Lémi u yoo vy:o yinté dny:oo dpodo.

¹¹ Myenté pyópu n:ii yoo nmî Lémi u yoo vy:o a dpodo nyédi, pi knî ye pyââ mb:aa ngê dny:oo ya, yi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dny:oo a tpyuu dé, kîdnyingê pi p:uu danê, myekîdnyingê pi dódó. *

¹² Pini n:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, yi kpâm ngmêngmênté dny:oo ya, yi kpâm gheegheema mb:aamb:aa ngê myedny:oo y:enê dé. ¹³ Pini n:ii nmî Lémi u yoo vy:o mb:aamb:aa ngê adî dpodo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê adnyi cháâcháâ, u kwo adnyi ng:aa, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka kélímî p:uu ye adî danê, mywene u ngwo daawa ghê.

Nmî Lémi u yoo ntee dny:oo kwo

¹⁴ Timoti a tp:ee, u ya a nga a kwo, Ala ngwo n:uu m:uu ngi, ngmênê ala pweep-wee pee nga mwiyé nînê dyede, ¹⁵ mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê a maa wa a nkoko knomomê, a nuw:o u ngwo any:uu m:uu. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u yoo ntee dny:oo kwo, yi kópu lama ntênê choo ya. Ngomo k:ââ ghi dyuu mbêmê ntee a kwo, nmî Mî u ndê kópu dyuu u yoo knî yi pwo yinté mye kwo. U yoo woni wa tpalê dmi, u kópu dyuu pi knî ye angênté wa pyódu. ¹⁶ Yi kópu dyuu daa tédê kópu yuno dnyinédnyinê, yintoo kópu dyuu w:êê tpémi y:oo daangmê ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Lémi p:uu kópu alanté a tóó,

Pi ngê pyodo,

Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pi knî ye pi mb:aa ngê pyódu ngê.

Enjel knî y:oo m:uu ngópu,

Dyámê wope wope pi knî y:oo u pi mîné nyêmî ngmê,
u kwo a kélímî té.

Ala ngwo nmî Mî u nkîgh:ê wumê tóó, u pi ndîi ngê myaa pyódu. *

4

Pi dódó pyu yoo yi p:uu kópu

¹ Nmî Mî u Ghê Dmi u pono ala kópu nmo w:ee ngê, mu dini ghi ngê pi knî ngmê nmî Lémi u kópu dyuu ka mēdaadnyi ng:aa,

* **3:2:** Taitas 1:6-9 * **3:7:** 2 Kódin 8:21 * **3:9:** Epeso 3:5-6 * **3:11:** Taitas 2:3 * **3:16:** Njon 1:14; Mak 16:19

kmêna mbwee knî yi pono amêdnyi vyápê, Setan u enjel knî ye amyidnyi ng:aa. * 2 Yi yéli adnyi k:omodanê, yoo adnyi dódó, yi dono knî yi l:êê dîy:o mywene y:e daadî kwo. 3 Pi knî ye yéyéyé adnyi kwódukwódu, nté woni ye amyednyi kwódukwódu dé. Ngmênê nmî Mî ngê nté yintómu nmî l:êê dîy:o yiné l:âmo ngê, u ntââ anmî pîpî dé. Nyââ, u kwo nmo kêlîmî té, u ndê kópu dyuu nmî lama a kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o ntini n:ii u dîy:o nmo kwunokwuno ngê, u kwódu yé u kópu daangma a tóó, u ntââ anmî pîpî dé. * 4 Tpile yilî yintómu nmî Mî ngê mb:aamb:aa ngê l:âmo too, yi kwódu yé u kópu daangma a tóó, yi l:êê dîy:o paa kwunokwuno koo, u ngwo paa pîpî téme, * 5 mu kópu u dîy:o nmî Mî u kópu mbêmê myenté u kwo ngêpê u l:êê dîy:o, yi ntini dé mb:aamb:aa ngê nmo dpî pyaa dmi.

Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa

6 Kópuni dyuu d:a d:êê té, yi kópu dyuu mwó knî ye wanyi tpapê knomomê, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa ngê anyi ya. Ndêndê kópu dyuu n:ii ka nyi kêlîmî mbê wo, p:uu chi nuw:o, yiné wa wêdêwêdê kalê ngi. 7 W:êê tpémi yi danêmbum knî ye nama a ng:aa, nmî Mî u pi y:i daa t:a, yi kn:ââ anyi wunê kwo. Nmî Mî p:uu dpodo u l:êê dîy:o u ntââ ngê chi ya. * 8 Mbêpê pyu n:ii mbêpê p:uu a ndiye yédi, mbêpê tédê kada dp:uu ghê, dyámê mbêmê u pi ndîi ngê u ngwo dpî pyódu, ngmênê nmî Mî p:uu ndiye ndîi kópu ngê a tóó, pi ngê ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, nt:u ala ngwo dpî kaalî, mu dini ghi ngê myoon:aa kaalî. 9 Ndê kópu yila, pi yintómu yi lama choo ya. * 10 Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e nmo dpodo nyédi, dpodombiy:e myino mgîni vyîmî nyédi. Yâpwoni ghê a t:a, vyîlo yi pini p:uu nmî nuw:o dmi a kwo, pini n:ii pi yintómu yi Mbwámê ngê pyodo. Yélini yi kii u kwo nmo kêlîmî té, kóó k:oo wa kaa nmo. 11 Yi kópu p:uu chi ndiye kîgha dé.

12 K:omo tpile nyi pi kamî, ngmênê pi knî y:oo mbwódo kîngê m:uu ngi. N:ii yoo nmî Lémi ka a kêlîmî té, yi yéli y:oo l:êê ghi mb:aamb:aa m:uu dny:oo mumu dé.

Mb:aamb:aa ngê ye chi danê, yi nuu ghi dmi nódó dny:oo ya, nmî Lémi ka ntênê chi kêlîmî, dyââpe m:uu kîngmê ya, mu kópu u dîy:o pèdny:oo a nj:ii ngi. 13 Wunté al:ii nînê tóó, nmî Mî u puku pee pi knî yi ngêêdî cha a kpââ dé, yi kakêmê ye chi chámêchámê dé, ye myechi dêêpî, u dí nmye anê lê. 14 Dini ghi n:ii ngê kada pini knî y:oo yi kêê dmi mêmê a yé tumo, ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nga a vyu, dpodoni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê yi ngwo a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. * 15 Yi kópu knî yi p:uu nuw:o dpodombiy:e choo kwo, yoo yi ngópu myechi d:uud:uu dé, ala kópu m:uu paa vyi y:e, Kî pini nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa ngê ka pyodopyodo. 16 Nyóó nga cha a vyuwo, yi ndiye kîgha tédê nangmê kn:aadi. Yinté kópu chi d:uud:uu dé, nmî Mî kóó k:oo u ngwo any:uu ghê, myenté yélini nga adnya a ng:aa, kóó k:oo amyimî ghê dmi.

5

Yoo dyêêdî dyêêdî yi chââchââ

1 Nmî Lémi u yoo vy:o pi mbwee ngê ngmêdî kn:aadi knomomê, dnye ndîi ngê u kwo nangê mbwólu, ngmênê mî k:ii dpî châpu ngi, nuw:o ngê dpî wáti ngi. Pi kamî yoo mwó ngê dpî pyódu té, * 2 pyââwe yoo mye ngê dpî pyódu té, pyââ kamî yoo nîdê ngê dpî pyódu té, yi p:uu nuw:o dono ngê kêê nangê t:oo.

Kuknwe knî ye vyuwo

3 Kuknwe n:ii yoo yi ngêêpî pyu daa pyede, chi chââchââ dé, nmî Lémi u yoo ye dny:oo vyuwo. 4 Ngmênê kuknwe n:ii tp:oo módó tp:oo mââ yoo a kwo, ó u kee yoo mye kwo, yi yéli u kwo dny:oo vyuwo, ndîi kópu ngê ye choo ya. Dini ghi n:ii ngê tédê ngê dnya a ya, ye ntee doo a vyuwo, yinté u nkwo u kwo dny:oo vyuwo. Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yi kópu dny:oo d:uud:uu. 5 Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, u nuw:o nmî Mî p:uu a kwo, w:éênî mgídî vy:o u kwo a ngêpê yédi, 6 ngmênê kuknwe n:ii dnyinté a ya yédi, chóó u nuu u kópu knî yi p:uu a

* 4:1: 2 Tim 3:1; 2 Pita 3:3; 1 Njon 2:18 * 4:3: Gen 9:3; Lóma 14:6 * 4:4: Gen 1:31; Dpodo 10:15 * 4:7: 1 Tim 6:20 * 4:9: 1 Tim 1:15 * 4:14: 2 Tim 1:6; Dpodo 8:17 * 5:1: Lev 19:32

nuw:o yédi, k:omo tpile ghê a t:a, ngmênê u ghê dmi wunê dê pw:onu. ⁷ Yinté kópu ye chi kwódukwódu dé, kminté daa yoo yi nuu u kuknwe ngê wa pyaa dmi. ⁸ Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, yi yoo knî ye dny:oo vuywo, yi yoo njini knî ye ntênê dny:oo vuywo. N:ii ye daa vuywo yédi, dono kópu ndîi yu d:uu, nmî Lémi u kópu daa nyêmî ngê. Yélini u kwo daa kélímî té, yintoo dono daa d:uud:uu ngópu.

⁹ Daa kuknwe yintómu nmî Lémi u yoo vy:o dny:oo dpodo, ngmênê kada pini knî y:oo dny:oo myeme dé. Alanté pyópu u ntââ. U m:ââ wonoy:a u pwo, pi ngmidi p:uu yéé wo, ¹⁰ pi knî y:oo alanté kópu p:uu dny:oo tpapê, Tp:ee dmââdí knî ye dpîmo a vuywo, pi my:oo knî ye dpîmo a vuywo, nmî Lémi p:uu dpodo pyu knî ye dpîmo a vuywo, ngópuch:anê knî ye myedpîmo a vuywo, dye ghi yintómu kópu mb:aa dpîmo a d:uud:uu dé. *

¹¹ Ngmênê kada pini knî y:oo kuknwe lvulu yoo kîngê dpodo kalê t:oo, mu kópu u dîy:o yéyéyé u yi y:e m:uu adî kwo knomomê, nmî Lémi p:uu dpodo wa kpîpî ngmê, ¹² kópuni u kwo mwiyé wa vyi ngmê, k:omo tpile ngê ye wa pyódu, yoo yi p:uu u ngwo adnyi danê. ¹³ Myenté ngomo k:oo ngomo k:oo módó adnyin:aa koko, dono ndîi amyednyin:aa d:uud:uu, pi knî yi p:uu adnyin:aa danê, daa yi k:oo ghê ye adnyin:aa mbumu, daa yi kópu knî yi p:uu ye amyednyin:aa mbumu. * ¹⁴ Yi kópu u l:êé dîy:o u ya a nga a kwo, Kuknwe lvulu yoo mēdny:oo yéyéyé, myedny:oo tpetpe, yi chóó yi p:aa knî ye mēdny:oon:aa vuywo, mu kópu u dîy:o yélini nmî p:uu a d:uu nyédi, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e. * ¹⁵ Yi kópu nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o kuknwe lvulu ngmê knî y:oo maa ndêndê wunê a kuwo ngópu, Setan u maa p:uu kêdê ghê dmi.

¹⁶ Pyópu n:ii nmî Lémi ka a kélímî, u yoo vy:o kuknwe ngmêchoo kwo knomomê, ye vyîlo yi pyópu yi kuknwe ka yichoo vuywo, ndapîni nmî Lémi u yoo knî y:oo wiki k:oo a kéké ngópu, yinté kuknwe ka d:uudpî nî. Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, yinté

kuknwe knî ye yi ndapî choo lèpî.

Kada pini yoo yi myeme

¹⁷ Nmî Lémi u yoo vy:o kada pini n:ii knî y:oo yoo mb:aamb:aa ngê a y:enê tumo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê dny:oo chââchââ dé. N:ii yoo dye ghi yintómu a dêêpî nyédi, yoo mye ndiye kîgha tumo, pi knî y:oo ntênê dny:oo chââchââ dé, ndapî ye myedny:oo yémî. ¹⁸ Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha, komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Kópu m:uu ala,

Pi módó daa dpodo yédi,

u dpodo u pywuu dpo ngee. *

¹⁹ Pi ngmê ngê nmî Lémi u yoo vy:o kada pini ngmê p:uu yipe tee kópu angmê t:ee knomomê, u kwo ng:aa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê pi miyó pyile knî y:oo yinté kópu mu ngmidi yi pini p:uu angmê vyi knomomê, ye ye dpî ng:aa mb:anê.

²⁰ Kada pini n:ii ngê yinté ngmêdê kn:aadi knomomê, nmî Lémi u yoo knî yi ngîma dpodombiy:e dpî ghââ kwéli, pi yintómu u ngwo paa nkîngê mbê dniye. * ²¹ Timoti a tp:ee, yi kópu nkéli ndîi kópu. Chóó Lémi u ngîma, Yesu Kédisu u ngîma, yi enjel yoo mye yi ngîma, yi kópu nga d:a d:êê, a dnye ntênê dpo nyeni. Ghêlî k:ii pi nangmê ghââ kwolo, ngmênê yi kópu ntênê dpo pyw:eeni,

yi pini ndêndê ngê u ngwo dpî wáti ngi. Myenté yoo nyóó nangê chámê, ngmênê l:êê ghi ngmidi mbêmê chi y:enê dé.

²² Pi ngmê u pwo ngêê dê límîlímî ngê kidingê yé dê, nmî Lémi u yoo yi kada pini ngê límîlímî ngê kidingê pyódu. Yi pini u l:êê ghi mwiyé daanyi mumu knomomê, u kuwó dini ghi ngê dono kópu angmêmi d:uu, ye nyi kn:ââ. Kn:aa pini u dono yinté m:uu kîngmê kaalî, d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê chi ya. ²³ (Ngmênê ala kópu nangê vyi, u ya a nga a kwo, Pi mb:aa ngê nî pyódu, u l:êé dîy:o mbwaa ndanî ngê kêê daanê t:oo. A tp:ee, mbwaa ntee mbwaa nye ndanî ngê, wain knî my:oochi ndanî, mu kópu u dîy:o ngm:oo dnyinté a ya yédi, yinê pîchoo wêdêwêdê kîgha ngi.) ²⁴ A tp:ee, pi ngmê kada pini ngê límîlímî ngê nangmê

* 5:10: Hipîlu 13:2 * 5:13: 2 Tes 3:11 * 5:14: 1 Kódin 7:9 * 5:18: 1 Kódin 9:9-11 * 5:20: Epeso 5:11

pyódu, mu kópu u díy:o pi knî ngmê yi dono kópu yoo yi lama a pyede, yi myeme daa dpodo ndîî, ngmênê woni yoo tumutumumu a dono nyédi, díyo yoo vy:o tââ wa kaa dmi. ²⁵ Myenté yoo woni knî y:oo kópu mb:aa yoo yi ngópu a d:uud:uu tumo, woni knî y:oo kópu mb:aa tumutumumu a d:uud:uu tumo, ngmênê díyo tââ wa kaa dmi.

6

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o yélini wop a dpodo té, yi kada pini yoo ntênê dny:oo cháâcháâ dé, mu kópu u díy:o yi l:êê díy:o pi ngê nmî Mî u pi daapaa dyênê ngê, nmî Lémi Yesu u pi myedaapaa dyênê ngê. * ² Yi kada pini n:ii Yesu ka wa kêlîmî mb:anê, u pi têtê ngê ye kîngê pyódu, kîngê vyi ngmê, Nmî kada pini nmî mbwó ngê dê pyódu, mêdaanmî cháâcháâ. Ngmênê dpodombiy:e p:uu dny:oo dpodo, mu kópu u díy:o yi pini nmî Lémi ka mye kêlîmî, u nuu ghi yi nódo a tóó. Yi kópu dyuu pi knî ye chi tpaépê dé, yi p:uu myechi ndiye kîgha dé. *

K:omodané pyu yoo yi kópu dyuu, yélini ndapî p:uu a nuw:o nyédi

³ Pini n:ii ngê yoo kn:aa kópu p:uu adî ndiye kîgha dé, nmî Lémi Yesu Kédisu u ndê kópu dyuu u wépi wa puwâ, yi pini k:omodané pyu. Kópuni nmî Mî p:uu nmo tpaépê too, yinté pini ngê yi kópu u wépi myoo puwâ. * ⁴ Yinté pini ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ngmênê kópu d:uuwodê w:ee. U nuw:o kwolo ngmê, kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu a kwopwepe yédi. Yi kópu u l:êê díy:o yoo dpî numo chámê té, numo ka a í:ee kapî nyédi, numo ka a peede tpaépê nyédi, alanté a nuw:o nyédi, dpó, Wu yéli y:oo a dódó nmo. ⁵ Yi k:omodané pyu knî y:oo pi knî ye ndê kópu daa tpaépê tumo, yoo yi nuw:o dmi u ngwo dpo kwele dmi, dye ghi yintómu numo ka a kwopwepe nyédi. Nyââ, yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, dpó, Ndáápi ngê wanmî pyaa dmi, mu kópu u díy:o Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye. *

⁶ Nmî Lémi Yesu ngê ndáápi ngê d:uuwodê pyódu nmo, ngmênê kópu mb:aa nmî l:êê díy:o dpó d:uu, nmî nuw:o dmi dpó ngmêê, u l:êê díy:o nmîmo, Tpileni nmî ngópu a pyede, nmo u ntââ ngê a pyede. * ⁷ Dyámê mbêmê kn:ââ mbwii módó ntee nmî taa dniye, tpile dpîp:ongmê núwo, dini ghi n:ii ngê anmî pw:oo dmi, yinté módó amoo lee dmi, tpile daangmanmî núw:o. ⁸ Yi kópu u l:êê díy:o nté nmî ngópu adî ya, kpîdí nmî ngópu amyaa ya, ye u ntââ mbêmê anmî ya. * ⁹ Ngmênê n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ndîî ngê nmî pyaa dmi, yi kópu ngê yi yéli dpó lvêêdí té. Dnyinté a nuw:o nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Tpile yilî nmî pwila. Yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi a kwo nyédi, yi l:êê díy:o a kpaá nyédi, maa ndêndê u ngwo dpî kn:aadi ngmê, yi chóó ndiya dp:uu ghîpî dmi. * ¹⁰ N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ngê nmî pyaa dmi, dono yilî dpî d:uu ngmê. Yi kópu u l:êê díy:o woni yoo nmî Lémi u yoo vy:o pwii dniye, u kwo mēdaa kêlîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. *

Póól ngê Timoti ntee dpodo kwólu

¹¹ Timoti a tp:ee, nmî Mî p:uu nye dpodo, u l:êê díy:o yinté pini ngê nangê pyódu. Pi mb:aa ngê chi ya, nmî Mî p:uu nuw:o choo kwo, u kwo chi kêlîmî, yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya, nmî Lémi u l:êê díy:o dono cha a vyímî dé, mî nangê knî. ¹² Nmî Lémi p:uu dpodo têtê dpodombiy:e chi dpodo, u l:êê díy:o ghê kamî nga wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê díy:o nmî Mî ngê a ngmîdi nyoo, nmî Lémi ka nyi kêlîmî mbê wo, pi yilî yi ngîma yenye, Yesu Kédisu ka dí kêlîmî mb:anê, vyílo yi pini nmî Lémi ndêndê. ¹³⁻¹⁴ Nmî Mî ngîma nga nínê danê, u dnye mb:aamb:aa ngê chi nyêmî. Wodaa tóó, tpile yintómu yi ghê dmi daapê t:a, ngê myedaapê t:a. Tp:oo Yesu Kédisu ngîma nga myenínê danê, p:uu ntênê chi dpodo, nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê Pontiyas Paléti ngê doo a kóté kîgha, u kwo ntee doo a ndê danê, yinté myecha a ya. Nyââ, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê chi dpodo, u dí wéni

* **6:1:** Taitas 2:9-10 * **6:2:** Pilimon 1:16 * **6:3:** 2 Tim 1:13-14; Nkal 1:6-9 * **6:5:** 2 Tim 4:3-4 * **6:6:** Pilipay 4:11-13; Hipîlu 13:5 * **6:8:** Prov 30:8 * **6:9:** Prov 28:22 * **6:10:** Epeso 5:5 * **6:13-14:** Njon 18:36-37; 19:11

n:ii ngê wa a diyé. * 15 Nmî Mî ngê yi wéni wunê a ngmidi ngê, yi ngwo Yesu nmo amêdê dy:ââ. Yi kópu daawa téd:a, mu kópu u díy:o nmî Mî kada pini ndêndê, yintoo pini daamo a tóó. Kada pini yintómu u maknopwo a pyede, king yintómu yi king ngê a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o nmo chaa kígha ngê. * 16 Ntee a tóó, pi yinté daamo a tóó. Doo u ntââ daawa pw:onu, chóó u wuu ndîi a pil:apil:a, doo u ntââ pi ngê daadî y:enê. Pi ngmê ngê doongê módu, doo u ntââ pi ngê myedaawa m:uu. U pi ndîi ngê pyépi koo, dye ghi yintómu choo a y:enê nmo. *

Nmî Lémi u yoo vy:o ndáápi knî yi kópu

17 Yesu u yoo vy:o yélini yi nté ndapî ndîi, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Yoo nmyi maknopwo nangê ngmâno. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nté ndapî yi p:uu kíngê kwo, kminté wa dóó nmyo. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, pini n:ii ngê a yeede nmoo. Yipi, Daa mtíkó pyu, u yi u ngwo a kwo, A yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. * 18 Yipi, Nmyi nté ndapî ndîi ngê ntee a tóó, nmyi pi ka vyuwo ndîi ngê yinté myechoo ya. Yipi, Dmyinê mb:aamb:aa, yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê yeedeyeede dé. 19 Yinté adnyi d:uud:uu knomomê, ye nmî Mî ngê mbóó p:uu ghê kamî ngê ye amîmê wumo, daawa dóó té. *

Póól u nd:uu tpapê

20 Timoti a tp:ee, kópuni dyuu nmî Mî ngê nga a kpo, ntênê chi d:uud:uu dé, yoo mb:aamb:aa ngê chi ndiye kígha dé. N:ii knî y:oo pi knî ye a tpapê ngópu, yipu, Tumu kópu ngmê nmyi lama choo ya, yi yéli ye namê ng:aa. Daa nmî Mî u kópu dyuu ye tpapê ngópu, k:omodanê kópu dyuu ye tpapê ngópu. * 21 Yélini yi nuw:o dmi yi tumu kópu p:uu a wee, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí. *

* 6:15: Tpyuu 17:14 * 6:16: Ex 33:20 * 6:17: Luukí 12:20 * 6:19: Mát 6:20 * 6:20: 1 Tim 4:7; 2 Tim 1:14 * 6:21: 2 Tim 2:18

2 TIMOTI

Póól ngê Timoti ka pweepwee pee ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Timoti. Póól modoon:aa dpodo, Yesu u pi pi knî ye modoon:aa tpaê. U kuwó dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo mbwa k:oo myombó mē km:êê ngópu. Yi ngwo Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Timoti ka mye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee. Póól ngê pweepwee pee daam:uu d:êê ngê, ala u kuwókuwó pweepwee pee.

¹ Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Kópuni wunê a vvu, Yesu Kédisu ngê ntiye ngê, yélini yi k:ii u kwo nmo kélîmî té, ghê kamî nmo a kpo. Yi kópu dyuu tpaê u l:êê dîy:o pi knî ye dy:ââ noo.

² Timoti a tp:ee, nuu ghi ntênê a nódo a tóó. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vvuwo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ngmidi ngê dny:oo a pyépi.

Póól ngê Timoti u ngwo mēdê wēdēwēdē kwólu

³ Timoti a tp:ee, Chóó Lémi n:aa kwunok-wuno ngê. A kn:ââ knî y:oo ntee dnyimo a cháâcháâ, yinté myiné cháâcháâ, u maa d:oo kn:aadi ngê. L:êê dîy:o n:aa kwunok-wuno ngê, myenté w:êênî mgídî vy:o l:êê dîy:o u kwo myiné ngêpê yédi. ⁴ Dini ghi n:ii ngê munê kuwo nyoo, a l:êê dîy:o munyoo a mbê. Yi kópu n:aa nuw:onuw:o, u ya a nga a kwo, M:aa m:uu ngi, w:aa u ngwo anê pyw:oo. ⁵ Yesu Kédisu ka munyiné kélîmî mbê wo, yi kópu mye anîné nuw:onuw:o. Ngépyââ Lówisi, mye Yunisi k:ii ntee a kélîmî mbê knopwo, a lama ka tóó yinté my:ee kélîmî. ⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o nga mēnîné tpaê, dini ghi n:ii ngê a kēê dē mēmē nē yé doo, dpodoni u l:êê dîy:o nmî Mî ngê u ntââ ngê a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. Ndyuw:e k:ii dpî widî, kîngê pw:onu. ⁷ Nmî Mî ngê chóó u Ghê Dmi nmî mēnē yó. Yi Ghéni Dmi ngê daa nkîngê pyu ngê dpî pyódu nmo,

ngmēnē u wēdēwēdē nmî mēnē dpî yé, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo u ngwo dpî yââ, nmî chóóchóó myenmîné tpyuu nmoo. *

⁸ Nmî Lémi p:uu dpodo tēdē nama a nkîngê, pi knî ye u pi cha a tpaê. K:omo tpile u pi tpaê u l:êê dîy:o mbwa k:oo km:êê noo, ngmēnē a l:êê dîy:o kîdangê nkîngê mb:anê. Nmî Lémi p:uu dpodo tēdē ntee n:aa mgîni vyîmî yédi, yinté myecha a mgîni vyîmî, nmî Mî ngê u ntââ ngê u ngwo wa a pyódu ngi. ⁹ Yinê a ngmidi nmoo, kóó k:oo kaa nmoo, chóó u yoo ngê pyódu nmoo. Daa nmî chóó nmî l:êê ghi dmi yi dîy:o a ngmidi nmoo, ngmēnē u kwo nmo ch:anê dniye, chóó u nuw:o ngê a ngmidi nmoo. Dyámê pē ghêlî dēpēngê l:âmo ngê, yi ngwo doo a nuw:onuw:o nmo, apê, A Tp:ee ngê a kēê k:oo yiné amî kaa té. ¹⁰ Ala ngwo yi kópu nmî dye ghi ngê dē pyódu, nmî Mbwámê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, mēdē pii wo, pwopwo u wēdēwēdē u ngwo chedê ngê, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹¹ Yi kópu tpaê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmidi noo, pi knî ye dy:ââ noo, a ka pē, Chin:aa ndiye kîgha dé. ¹² Yi kópu u l:êê dîy:o n:aa mgîni vyîmî, ngmēnē dîni nkîngê, mu kópu u dîy:o pini n:ii p:uu a nuw:o nî kââ, a lama pini, daawa dóó nê. Dpodoni nēdē a kaa noo, chedê ngê daawa pyódu. A lama ka tóó, Nmî Lémi u yoo knî ye ada a vvuwo, u dí, wéni n:ii ngê wa a diyé. ¹³ Kópuni dyuu a kwo nyiné ny:ee too, nuw:o nēdē ntênê dny:oo ya. Ntee noo a dpodo, yinté myecha a dpodo. Yesu Kédisu ngê u kwo a kââdí nyoo, u kwo chi kélîmî, u nuu ghi nódo choo ya. ¹⁴ Kópu dyuu ndēndē n:ii lama a kwo, nangmē ngmēê, pi knî ye ntênê chi tpaê dé. Nmî Lémi ngê ghéni n:ii dmi nmo a kpo, u wēdēwēdē mbēmē yi dpodo chi dódó.

Pi pyile knî yi p:uu kópu dyuu

¹⁵ Lama kîyedē tóó, Esiya Wee u kwo tpémi yintómu kpeme a ka dē yaa dmi, Paikilas pini dē Hēmokenes yinté a ka myaa pyaa knî. ¹⁶ Ngmēnē Onésipódas kpeme a ka daa yaa wo. K:omo tpile mbwa k:oo

* **1:3:** Dpodo 24:16 * **1:5:** Dpodo 16:1 * **1:7:** Lóma 8:15 * **1:8:** Lóma 1:16 * **1:9:** Epeso 2:8-9; Taitas 3:4-5 * **1:10:** Hipîlu 2:14-15 * **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:13:** Taitas 1:9 * **1:15:** 2 Tim 4:16

n:aa kwo, ngmênê a l:êê dîy:o mywene u ngwo daa ghê wo, daa ng:êêntómu ngee noo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ka yi pini mupwoknî dny:oo ch:anêch:anê. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Lóma a loo, a nmy:uu kn:ââ u ngwo a chópu, u dî mbwa k:oo mîné pyw:ee noo. ¹⁸ Myenté dini ghi n:ii ngê Epeso nipi nyipu a dpodo, lama kîyedê tóó, mb:aamb:aa ngê y:i doo a ngêêpî nê. U ya a nga a kwo, Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ka ntênê paa ch:anê we.

2

Mgîni vyîmî u kópu dyuu

¹ Timoti a tp:ee, Yesu Kédisu p:uu dpodombiy:e chí dpodo, mu kópu u dîy:o vyîlo u wêdêwêdê mbêmê nye dpodo. ² Pi yilî knî ye ngópu munoo a dêêpî. Pi knî ngmêdpo ngmîdi ngi, n:ii knî y:oo daawa dóó ngi. A kópu dyuu yi nuwo dpî kwéli, yoo pèdny:oon:aa ndiye kîgha dé.

³ Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, u lede ntee tpile ngê nmo pyede, Setan p:uu nmo l:êê té. Yi l:êê tédê nangmê mbêpê, myecha a mgîni vyîmî. ⁴ Ledeni u nuw:o chóó u kópu knî yi p:uu a kwo yédi, doo u kada pini u nuu u pi ngê dpî pyódu, ngmênê n:ii u nuw:o l:êê p:uu a kwo yédi, u kada pini ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. ⁵ Dini ghi n:ii ngê tp:ee dmaâdîma a mbêpê nyédi, n:ii ngê mbêpê u kópu dyuu dpî pwââ, k:omo tpile kada dp:uu ghê, ngmênê u mbêpê u pywuu d:uuwodê ngee. ⁶ Pini n:ii yâpwo tédê dpodombiy:e a dpodo yédi, vyîlo yi pini ngê yi ntini nt:u mwiyé dpî d:uu. ⁷ Yi dyimê pywuu pyile knî yi p:uu cha a nuw:o, nmî Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu ngi, kópu yintómu u ngwo anyinê w:ee té.

⁸ Yesu Kédisu dyimê pywuu ngê nga myenîné pyépi. King Dépîdi u tii nêdê pini ngmê, ngmênê doo mgîni vyîmî, mye pwene. U kuwó dini ghi ngê kpêênî mède pii wo. Yi kópu pi knî ye noo a tpapê. ⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo, yinê ye, Nê ngê dono ndîi ngmê d:uu ngê. K:omo tpile mbwa k:oo km:êê noo, ngmênê nmî Mî u kópu dyuu daa mgîmî ngópu, p:aani

p:aani pi knî y:oo mîné nyêmî ngmê. ¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o dono yintómu nîné vyîmî too. Yélini nmî Mî ngê myedê ngmîdi too, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u pi mye ny:ee y:e, u kwo kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo nipi paan:aa ghê kmêle, dye ghi yintómu u k:ii nipi paan:aa ya kmêle. ¹¹ Ndê kópu ngma ala,

Yesu Kédisu ntee pwene,
nmî nuw:o dono yinté mye pwene.
Ntee a pii wo, yinté amêno pii dmi,
u k:ii nipi anmîn:aa ya. *

¹² U l:êê dîy:o dono vyîmî daanmî yé knomomê,
ye u pi ntoo, nmî pi dmi yintoo ngê wamî pyódu.

Anmo wópu knomomê, u nkwo wa wópu nmo. *

¹³ K:omo tpile wanmî dóó knomomê,
ngmênê daawa dóó nmo,
mu kópu u dîy:o kópuni wunê a vyyu,
daawa têd:a. *

Nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa

¹⁴ Nmî Mî ngîma pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi, Kópu nt:u kópu knî yi p:uu numo ka namê kwopwepe. Yi kwopwepe ngê yoo d:uudpî ngee, ngmênê dpî dyênê té. ¹⁵ Dpodombiy:e chí dpodo, nmî Mî ka pi mb:aa ngê paa pyédi, ala kópu m:uu paa vyi ngê, A dpodo pyu mb:aa, ndê kópu dyuu ntênê a tpapê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o mywene nga daawa ghê. ¹⁶ N:ii knî y:oo k:omodané kópu a tpapê tumo, kpeme ye chí yââyââ. Yinté kópu knî y:oo yoo nmî Mî u maa p:uu daa kapî tumo, kn:aa máádi p:uu dpî kaa t:oo. ¹⁷ Ghîmî péé pi p:uu ntee a kmaapî yédi, yi kópu dyuu ngê yoo yinté dpî dyênê. Yélini yi kópu knî yi p:uu a danê nyédi, yi vy:o ala pini dé a kwo mo, Haimeneyas pini dé Piletas. ¹⁸ Yi tpódu y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, pi knî ye yipu, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmo kêlîmî mbê dniye, yi ngwo nmo pii dniye, kn:aa pyidepyide daamu a tóó. Yi kópu mbêmê yi tpódu y:oo pi woni yi kêlîmî dyênê tumo. ¹⁹ Ngmênê nmî Lémi u yoo daawa dyênê t:oo, wa dêê knî, mu kópu u dîy:o nmî Lémi

* **2:5:** 2 Tim 4:8 * **2:6:** 1 Kódin 9:7,14 * **2:8:** Lóma 1:3-4 * **2:9:** Pilipay 1:12-14 * **2:10:** Kílosa 1:24

* **2:11:** 2 Kódin 4:11 * **2:12:** Mát 10:33 * **2:13:** Lóma 3:3-4; Num 23:19; Taitas 1:2 * **2:14:** Taitas 3:9

* **2:15:** Taitas 2:7-8

ka u yoo u ngomo ntee tpile ngê a kwo. Dini ghi n:ii ngê u ngomo wó, k:ââ pââ dyuu wêdêwêdê ngê kaa too, doo u ntââ pi ngê u dînê daawa ghodo. Yi ngomo p:uu kópu miyó a t:a, ngmê alanté,

Nmî Lémi u lama u yoo a kwo,
myomoni alanté,

N:ii ngê dpo, Nê nmî Lémi u yoo vy:o pini ngmê,

yi pini ngê dono kópu kîngmê d:uu. *

²⁰ Dyimê pywuu ngma ala. Mââwe ndîi u ngomo k:oo d:ââ mwee dêdê ghêdê, dyêêdî daa ngmidi. Woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkól ngê l:âmo tumo, naa ndîi u dye ghi ngê yi tpile u ngwo dpî pwii dmi. Woni yi pee ngê l:âmo tumo, woni têpê ngê l:âmo tumo, yi pi dmi daa ndîi. * ²¹ Nmo yinté tpile dé, nmî Lémi u d:ââ mwee ntee tpile ngê nmo pyede. Pini n:ii yi kn:aadi te kópu knî yi p:uu daadî nuw:o, d:ââ mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu, nmî Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. Dpodoni u pi ndîi nmî Lémi ngê u yi u ngwo adî kwo, Yi pini ngê choo dódó, u ntââ wadî dódó. ²² Yinté pini ngê chi ya, kópuni pi kamî knî yi nuu u kópu ngê a pyede, nangmê d:uu. Nmî Lémi ka pi mb:aa ngê chi ya, u dpodo p:uu nyi kele, nangê dóó. Yoo yi nuu ghi dmi nódó choo ya. Yélini yi p:uu tupwó daa t:a, nmî Lémi ka mye ngêpê nyédi, yi yéli yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi dmyinê ya. ²³ Kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu kwopwepe ngê kêê nangê t:oo. Lama kîyedê tóó, yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu a d:uu nyédi. ²⁴ Nmî Lémi p:uu nye dpodo, kidingê kwopwepe, nuw:o mbêmê chi ndiye kîgha dé, lîmîlîmî ngê ye nangê nod:e. * ²⁵ Yélini m:uu adnyi d:uu, nuw:o ngê chi wátiwáti dé. Ndoó apê nmî Mî ngê yi nuw:o dmi wa a ngmêê té, u ndê kópu dyuu yi lama u ngwo wa yââ. ²⁶ K:omo tpile Setan ngê wunê a mgîmî too, u pono a vyápê té, ngmênê ndoo apê ala ngwo kwulo aményinê pwaa té, mb:aamb:aa ngê amêdnyi nuw:o.

3

Yoo dono ngê u ngwo wa pyaa dmi

* **2:19:** Njon 10:14-15 * **2:20:** Lóma 9:21 * **2:24:** 1 Tim 3:3 * **3:1:** 1 Tim 4:1 * **3:2:** Lóma 1:29-31
* **3:5:** Mát 7:15,21; Taitas 1:16

¹ Timoti a tp:ee, ala kópu lama choo a ya. Dini ghi n:ii ngê kuwókuwó wéni adî dyimêdyimê, yoo dono ngê wa pyaa dmi.

* ² Yi ngwo yi chóó yi kópu knî yi p:uu adnyi nuw:o, nté ndapî yi mb:aami ngê wa pyaa dmi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé, adnyi chaa, yoo yi pi dmi adnyi dyede dé, yi pye mî knî ye daadnyi ng:aa, nmî Mî daadnyi kwunokwuno, myedaadnyi cháâcháâ.

* ³ Pi ka vuywo yi lama daadî ya, pi ye daadî ch:anêch:anê, adnyi pi p:uu danê, gheteghete u yoo ngê adnyi ya, numo p:uu adnyi l:êê, kópuni mb:aamb:aa dé, daa yi nuu u kópu ngê adnyi ya. ⁴ Adnyi pi dódó, daa nuw:o mbêmê adnyi m:ii, adnyi mbodo ndîi mbodo ndîi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé. Yi chóó yi pono adnyi vyápê, nmî Mî u nuu ghi dnyinté yi nódó adî ya. ⁵ Yi komo knî y:oo nmî Lémi adnyi chaa kîgha, ngmênê u wêdêwêdê yi gha vy:o daadî ya. Yinté yéli ye kpeme dpî yey. * ⁶ Yinté pini knî ngmê p:o p:o dpî lee dmi, pyââ knî ngmê yi pee dpî kaa t:oo. Pyópuni yi pee dpî kaa t:oo, nuw:o yi mênê daa tóó, yi dono yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, dono kópu yilî yi nuu u kópu ngê a pyede. ⁷ Yi pyópu yoo dye ghi yintómu a ndiye nyédi, ngmênê doo u ntââ ndê kópu dyuu yi lama daawa yââ.

⁸ Yichip pi miyó, Njanés pini dê Njambîdes, pipi kópu mbêmê mbwudu ngma a chaa ngópu, Mósisi p:uu u ngwo ntee dnaya a d:uu, pi dódó pyu yoo yinté ndê kópu dyuu p:uu mye d:uu nyédi. Dnyinté a nuw:o té, nmî Lémi ka daa kêlîmî té. ⁹ U yi y:e a kwo, Pi yintómu nmî pee nmî kaa té, ngmênê wa dêê dmi, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo yi l:êê ghi dmi wa m:uu t:oo, awo, Yi mbodo dmi podo dé. Njanés pini dê Njambîdes Mósisi ka mbwudu chapî ngê ntee daa nî knopwo, yi yéli yinté wamyê dêê dmi.

Póól ngê Timoti ka u ngwo a vuy, D:aa pi dódó pyu, pi dódó pyu ngê kidangê pyódu

¹⁰ Lama kîyedê tóó, d:aa pi dódó pyu ngmê. Dye ghi daadî ngópu noo a dpodo, yoo myenoo a ndiye kîgha dé. Kópuni u l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, lama wunê a yaa wo.

Lama kiyedê tóó, nmî Lémi ka ntênê n:aa kélímî, yoo yi nuu ghi dmi a nódo mye tóó. Lama kiyedê tóó, nmî Lémi p:uu dpodo tédê dono yilí noo a vyímî, u dpodo u wépi dípî puwâ. ¹¹ Kópuni dono Antiyóka, Yikóniyêm, Lisitída a nga a pyaa dniye, lama kiyedê pyede. K:omo tpile yi dono kópu ndîi a nga a pyaa dniye, ngmênê nmî Lémi ngê yi kélé mēdê dyé noo. * ¹² Nyââ, n:ii ngê u yi adî kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, Yesu ntee pini ngê nî pyódu, yi pini p:uu yoo adnyi d:uu, p:uu adnyi dono. * ¹³ Pi dono yoo, pi dódó pyu yoo yi k:ii, kópu dono yilí adnyi d:uud:uu, y:ay:a wa pwiyé dmi, Setan ngê adî dódó dé, yoo u nkwo adnyi dódó. ¹⁴ Timoti a tp:ee, yinté pini ngê kidangê pyódu. Kópuni nyinê ndê too, yi kópu knî ye nyi kélímî mbê wo, ndê kópu ngê nga dny:oo ya, mu kópu u díy:o yélini yi k:ii nmeê a ndiye kîgha ngi, dpîp:o dóo nyoo, k:omodanê kópu nga dpîp:o vvu. * ¹⁵ Nuw:o mē diyé we, dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê nyoo a ya, nmî Mî u kópu dyuu p:uu nyoo a ndiye. Yi kópu dyuu ngê nmî Mî ka maa nmo yinê dpo kēma, Yesu Kédisu ka u ngwo nmo kélímî té, u l:êê díy:o kóo k:oo wa kaa nmo. ¹⁶ Yi kópu yintómu nmî Mî u wédêwédê mbēmê a d:êê tumo. Yi kópu dyuu mbēmê yoo nmo ndiye kîgha too, yélini dnyinté a nuw:o nyédi, yi kópu dyuu mbēmê nmo wátiwáti too. Yi kópu dyuu mbēmê yoo yi dyââpe myino pwapî too, maa mb:aa p:uu nmo kapî too. * ¹⁷ Pini n:ii nmî Mî p:uu a dpodo yédi, yi kópu dyuu choo a kpââ, kópu mb:aa yilí yintómu, u ntââ yi pini ngê u ngwo adî d:uud:uu dé.

4

Póól ngê Timoti u dpodo u l:êê díy:o u ngwo wédêwédê kwólu

¹ Timoti a tp:ee, nmî Mî ngîma myenté Tp:oo Yesu Kédisu u ngîma, kópu nga ngmênîné tpaépê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, u pi ndîi ngê wa pyódu, wa kóté kalê nmo. Yélini mwiyé pw:oo dniye, wa kóté kalê té, yélini yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té. * ² Yi kópu u

l:êê díy:o u kópu dyuu pi knî ye chi tpaépê. K:omo tpile nga adnya a ng:aa, ó daadnya a ng:aa, ngmênê ye chi tpaépê. Yélini dnyinté a nuw:o nyédi, chi wátiwáti dé. Yélini a dono nyédi, yi dono ye chi kwódukwódu dé. Yélini mb:aamb:aa ngê maa p:uu a wee, chi wédêwédê kîgha dé, chi ndiye kîgha dé, modo l:âmo límîlmî ngê kîdangê ngêpa. * ³ Ala ngwo dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê yoo ndê kópu dyuu ka daadnyin:aa ng:aa, u yi y:e adî kwo, Kn:aa kópu knî m:uu nmî nyémî. Yi ngwo n:ii knî y:oo yi nuu u kópu dé ye adnyi tpaépê dé, vyílo yi yéli ye adnyi ng:aa. * ⁴ Nmî Mî u ndê kópu dyuu u wépi wa pwaa ngmê, w:êê danêmbum knî yi p:uu adnyi nuw:o. ⁵ Ngmênê yinté pini ngê nangmê pyódu. Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê chi nuw:o, dono cha a vyímî dé, pi knî ye nmî Lémi u kópu dyuu chin:aa tpaépê dé, ntênê p:uu chi dpodo.

Póól, Timoti ka u pwopwo p:uu u ngwo doo d:êê

⁶ A chóó a p:uu kópu nga ngmênîné tpaépê. Pi knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê ntee dpî yé t:oo, Chóó Lémi u ngwo dpî châpu ngmê, daa kēmakēma dyámê nîné kuwokuwo, yinté n:aa pyodopyodo, Chóó Lémi u pi u ngwo anî knî. ⁷ Mbêpê tédê dpodombiy:e noo mbêpê, dípî kede wo, u ndê kópu dyuu d:oo ngê ngmópu. ⁸ A dpodo u pywuu ngê mbóó p:uu kiyedê t:âât:ââ nê, Chóó Lémi ka d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê u ngwo an:uu pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê ntênê wa kóté kalê nmo, a pywuu u ngwo a ka wa a kê. Ngmênê daa a mo. Yélini yi k:ii nmo t:âât:ââ, nmî pywuu dmi kwodonkwodo nmo wa a kê. *

Póól ntee doo mgîní vyímî

⁹ Timoti, u ya a nga a kwo, Límîlmî ngê a ka dpo pwiyé. ¹⁰ Dimas ngê a kuwo noo, Tesalonika loo, mu kópu u díy:o u nuw:o dyámê u kópu knî yi p:uu a kwo. Kîdesens Nkalásiya Wee u kwo loo, Taitas Dalímesiya Wee u kwo loo. ¹¹ Luukî mu ngmîdi a p:uu ayedê t:a. Mak amîm:aa dpo ngépi, u k:ii

* **3:11:** Dpodo 13:50; 14:5,19-20 * **3:12:** Njon 15:20 * **3:14:** 2 Tim 2:2 * **3:16:** 2 Pita 1:21 * **4:1:** Dpodo 10:42; Lóma 14:9-10 * **4:2:** Dpodo 20:20,31 * **4:3:** 1 Tim 4:1 * **4:8:** Tpyuu 2:10 * **4:11:** Dpodo 15:37-39

nipi dpo lee cho, mu kópu u díy:o a dpodo tédê yinê pîchoo ngêêpî nê. * 12 Tikikas Epeso kîni dy:ââ ngê. * 13 Dini ghi n:ii ngê Tídówas nê kuwo ngê, a nkuwo kpîdí puku dmi péé Kapas u ngomo k:oo nê kuwo doo, u kwo dpo ngee dé, a ka dpo núw:o dé. A puku dmi n:ii tpile tp:oo too pee ngê l:âmo tumo, yi yi dmi a nga mb:aamb:aa ngê a kwo.*

14 Pini n:ii ngê nkéli chêêpî pee ngê tpile a l:âmol:âmo too, Aleksándê, a pi yono dyênê ngê. Nmî Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u.

* 15 Nga cha a vwuwo, kîngê dyênê ngi. Kópuni noo tpapê dé, d:ud:umbiy:e doo u nuu u kópu ngê pyaa dniye, a ka doo a kwopwepe.

16 Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê mwiyé a kóté kalê noo, pi a nkîgh:ê dêpwongmê kwo, a pyipe knî y:oo a mo a kuwo noo. U ya a nga daa kwo, Nmî Mî ngê ntââ ye dpo vy:ee ngê. 17 Pi a nkîgh:ê dêpwongmê kwo, ngmênê nmî Lémi a nkîgh:ê vyîlo yidoo kwo, yinê doo wêdêwêdê kîgha nê. U yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi nê ngê a kópu dyuu ye vyi ngê, yi yéli y:oo ny:ee y:e. Nmî Lémi ngê wodêpê ngee noo, ye a vyeé tédê pî dy:ââ noo, layóni knî y:oo pî ma noo.

* 18 Yi ngwo ntee a ngee noo, dono yintómu yi kélê yinté amye dyé nê, kóo k:oo amî kaa nê. Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

19 Akwila cha Pîdisila ye a mb:aamb:aa dpî yéni, Onésipódas mupwoknî ye a mb:aamb:aa myoo yéni. * 20 Edastas Kódin nê kuwo ngê, Tídopimas Militas nê kuwo ngê, mu kópu u díy:o doo a mbii. * 21 Yópu ndîi u dye ghi ghêlî k:ii kîngê d:ii, u ngwo dpo pwiyé.

Yupulas, Pudens, Lainas, yi pini pyile knî yi k:ii nmî mb:aamb:aa nga dpo dy:ââ, nmî tîdê Kílódiya ngê u mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ. Yélini nmî Lémi ka al:ii wunê kélîmî té, yi mb:aamb:aa nga myedê dy:ââ ngmê.

22 Nmî Lémi nga choo a vwuwo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

* 4:12: Epeso 6:21-22 * 4:13: Dpodo 20:6 * 4:14: 1 Tim 1:20; Lóma 2:6 * 4:17: Dpodo 23:11; 27:23 * 4:19: Dpodo 18:2-3 * 4:20: Dpodo 19:22

TAITAS

Taitas daa Nju pi ngmê, ngmênê Póól p:uu dpîmo dpodo. Njedusalem nipi lee knopwo, (Nkalásiya 2:1-3) u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani nipi dpîmon:aa paa. Dini ghi n:ii ngê Póól Epeso doon:aa ya, Taitas Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, u yi u ngwo doo kwo, Taitas ngê a ka mêtê kâadî téne. Taitas ngê yi kópu d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê Póól ka mêtê diyé wo. (2 Kódin 7:6)

U kuwó dini ghi ngê Póól mbwa k:oo doon:aa kwo, Lóma. (Dpodo 28:30-31) Dini ghi n:ii ngê pwii wo, p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo. Yi ngwo Taitas Póól p:uu mêtê kele, dyámê ngmê mbêmê nipi lee knopwo, u pi Kíditi. Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé, yed:oo kn:aa p:aani doon:aa dpodo. U kuwó dini ghi ngê Taitas ka ala pweepwee pee y:i mîné dy:ââ ngê.

¹ Mw:ââkó Taitas, nê Póól, Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo, myenté Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu noo.

Yiné a ngmidi noo, a ka pê, Yélini nê ngmidi ngê, a Tp:ee u pi ye chin:aa tpapê, a kópu dyuu ndêndê ye chin:aa tpapê, ² ghê kamî u ngwo wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Mwiymwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê yi ghéni dmi u pi nmî l:êê dîy:o a vuu. Dêpwo a k:omodanê, ³ u dye ghi ngê u kópu dyuu mbêmê yi ghéni dmi u pi nmî nyongo. Yi kópu dyuu tpapê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalé noo.

⁴ Taitas a tp:ee, nmî Lémi ka ntee n:aa kêlîmî, ndêndê ngê yinté u kwo my:ee kêlîmî. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Mbwámê Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vuyuwu, nuw:o ngmidi ngê dny:oo a pyépi. *

Kada pini pyw:êmî u kópu dyuu

⁵ Ala kópu u l:êê dîy:o Kíditi nê kuwo nyoo. Dpodoni dip:e chedê ngê, ñyóó moo chedê ngi, p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o kada pini dpo pyw:ee té, yi kada dpî kaa té. Yi kópu p:uu kópuni nga nê vuu, chi nuw:onuw:o. ⁶ Pini n:ii kada pini ngê anyi pyépi, u dono

kópu kîngmê ya, u kpâm ngmidi choo ya, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi p:uu pi knî y:oo alanté kópu dny:oo tpapê dé, Daa ndapî chedêchedê u yoo, myedaa ngópu dé, nmî Lémi ka a kêlîmî té. * ⁷ Nyââ, pini n:ii nmî Mî u dpodo p:uu kada pini ngê anyi pyépi, u dono kîngmê ya, yoo mbwódo kîngê m:uu té, mbodo l:âmo lîmîlîmî ngê kêdangê ngêpa, daa mbwaa ndanî pyu ndîi, daa gheteghete pyu, nté ndapî yi mb:aami ngê myekîngê ya. * ⁸ Yi pini u mênê dêêpî choo ya, pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê choo vuyuwu, kópuni mb:aamb:aa dé, u nuu u kópu ngê dny:oo ya. Chóochóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, kópu mb:aa yichoo d:uud:uu dé, nmî Mî u nuu u pi ngê choo ya. ⁹ Ndêndê kópu dyuu n:ii nmye n:uu vuu, yi kópu p:uu u nuw:o ntênê choo kwo, yoo yi ndiye kîgha u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê u ngwo wa yââ, n:ii knî y:oo u yi y:e adî kwo, Yi kópu dyuu nmî ngmêê, yi pini yi pwo paa lee we.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁰ Yélini yi lama ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, vyîlo yi yéli kada pini ngê chi pyépi dé, mu kópu u dîy:o pi dódó pyu yilí a m:ii. Yi yéli yi vy:o woni Nju tpémi, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye, daa yi lama a mbumu nyédi, u yi y:e a kwo, Nmî Lémi u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu dny:oo chââchââ dé. ¹¹ Yi yéli ye yi kópu dpî kwódu yó, mu kópu u dîy:o daa ndêndê kópu dyuu pi knî ye a tpapê tumo, kn:aa máádi p:uu myaa kaa t:oo. U yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ndapî ndîi nmo pèdny:oo a kuwo. Mywenemywene u kópu ye d:uud:uu ngmê. ¹² Wunê Kíditi pi ngmê ngê ala kópu yi p:uu a d:êê ngê, apê, Kíditi tpémi dye ghi yintómu a k:omodanê nyédi, a mgeemgee nyédi, a ñuknweñuknwe nyédi, chii w:ââ ntee tpile ngê a pyede. ¹³ Kópuni a vuu, ndê kópu. Yi kópu u l:êê dîy:o pi dódó pyu yoo ntênê mîcha a wátiwáti dé, nmî Lémi ka ndêndê ngê mêtêpaa kêlîmî mbê dniye. ¹⁴ Yipi, Nju tpémi yi w:êê danêmbum dé mênámê nyepényepê dé. Yipi, Nmyi dêêpî kópu dyuu mênámê chââchââ dé. Yipi, N:ii knî y:oo a vyi tumo, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye. ¹⁵ Yi yéli y:oo

* **1:4:** 2 Kódin 8:23 * **1:6:** 2 Tim 2:24-26 * **1:7:** 1 Tim 3:2-7

pi knî ye nté woni a kwódukwódu tumo, yiné ye yi ntini knî y:e Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi, ngmênê k:omodanê kópu yila. N:ii Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, doo u ntââ nté ngmê ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Ngmênê yoo dono, yélini nmî Lémi ka daa kélîmî té, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a pyede. K:omo tpile nté woni dpî kpîpî t:oo, ngmênê yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu té, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi dono dé, l:êê ghi dono yiné ye mb:aamb:aa dé. ¹⁶ Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi nmî lama a tóó, ngmênê yi l:êê ghi dmi mbêmê nmo w:ee ngê, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Doo u nuu u kópu yilî a d:uud:uu ngmê, u dnye daa nyêmî ngópu, doo u ntââ kópu mb:aa daangmêwa d:uu ngmê. *

2

Pyââwe mââwe yoo yi kópu dyuu

¹ Taitas a tp:ee, ndê kópu dyuu lama a kwo. Yi kópu mbêmê yoo chi ndiye kîgha dé. ² Mââwe knî ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyîna a tpyuu dé, mb:waa ndanî tédê namê ghétighéti, pi knî ye pi mb:aa ngê dmyînê ya, nuw:o mbêmê dmyînê m:ii. Yipi, Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê dmyînê kélîmî, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, nmî Lémi u l:êê dîy:o dono dmyîna a vyîmî dé.

³ Myenté pyââwe knî ye yipi, Nmyi lama choo ya, dye ghi yintómu nmî Lémi ngîma nmye m:ii té, namê pi u pi dyede, wain ndanî nmyi nuu u kópu ngê kîngê pyódu. Yipi, Yepe kamî yoo mb:aamb:aa ngê dmyînê ndiye kîgha dé, ⁴ yi moo mupwo mupwoma yi nuu ghi dmi yi nódo dny:oo ya, * ⁵ mb:aamb:aa ngê ye dny:oo vyyuwo, nuw:o mbêmê dny:oo m:ii, dono kópu yi p:uu daapîchoo ya, yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé. Yinté mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo nmî Mî u kópu dyuu p:uu dono kópu daapaa vyi y:e.

Pi lvulu yoo yi kópu dyuu

* **1:16:** 2 Tim 3:5; 1 Njon 1:6; 2:4 * **2:4:** Epeso 5:22

* **2:12:** 1 Njon 2:16; Epeso 1:4 * **2:13:** Pilipay 3:20

⁶ Myenté pi lvulu knî ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyîna a tpyuu nmyo. ⁷ Taitas, kópu mb:aa yi ngópu yilî chi d:uud:uu, u nkwo adnya a nj:ii ngi. Mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé, nangmê kn:aadi, yi ndiye kîgha, tédê kópu ngê nga kîngê pyódu. * ⁸ Dye ghi yintómu ye chi ndê danê, mu kópu u dîy:o yélini nmî p:uu a d:uu té, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e, mywene y:e paa ghê we. *

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

⁹ Wop dpodo pyu yoo yi kada pini knî ye dny:oo ng:aa, yi nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé, yi dnye dmi kîmîdny:oo vyee, * ¹⁰ yi tpile kîngmê t:âmo ngmê, ngmênê mb:aamb:aa ngê yi p:uu dny:oo dpodo, kîngê dóó t:oo. Kópuni yilî a d:uud:uu tumo yi l:êê dîy:o, nmî Mbwámê Chóó Lémi u kópu pi knî ye kópu mb:aa ngê dny:oo pyépi.

Mb:aamb:aa ngê ya kmêle, Yesu u ngwo t:âât:ââ koo

¹¹ Nmî Mî ngê kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu nê diyédiyé kalê té, a kêê k:oo nî kaa té. ¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo yi dono yi kuwó kéé tene, mgîdî u yoo yi nuu u kópu dé dny:ii d:ii tene. U yi u ngwo a kwo, Ala dini ghi ngê a yoo yi nuw:o dmi a p:uu dny:oo a kwo, yi chóóchóó dny:oo a tpyuu dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. * ¹³ Yinté ya kmêle, kuwókuwó wéni u ngwo t:âât:ââ koo. Yi wéni ngê nmî Mbwámê Yesu Kédisu u pi ndîi ngê wa pyódu, pini n:ii nmî Yâpwo ngê a tóó. * ¹⁴ Nmî l:êê dîy:o chóóchóó a y:ângo, dono kwulo a pwaa nmoo, tupwóni nmî p:uu doo ya, a ghêê ngê, chóó u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo. Ala ngwo u yi nmo a kwo, Kópu mb:aa yilî nmî d:uu. *

¹⁵ Yi kópu yilî yi lama chi kîgha. Yi kada pini ngê nî pyódu nyoo, mbwódo kîngê m:uu ngi, chi wêdêwêdê kîgha dé, chi wátiwátî dé. *

* **2:7:** 1 Pita 5:3 * **2:8:** 1 Pita 2:15 * **2:9:** 1 Pita 2:18

* **2:14:** 1 Pita 2:9; Epeso 2:10 * **2:15:** 1 Tim 4:12

3

Yesu Kédisu ngê kamî ngê ntee pyódu nmoo

¹ Taitas a tp:ee, pi knî ye kópuni ny:uu vyi too, ye moo vyilê té, yipi, Kada pini knî ye dmyinê ng:aa, kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. * ² Yipi, Pi u pi nangmê dyênê, kwopwepe ngê kêê nangê t:oo, pi yintómu knî ye dmyinê mb:aamb:aa, nmyi chóo nmyi pi dmi nangê kmîmî. * ³ Nmî Lémi u yoo vy:o ghêlî k:i dpîp:o ghê dniye, yi ngwo nmî Lémi nmî lama dêpwo a ya, u dnye dênmee a nyêmî, nmî nuw:o dmi kwolo ngmê ngê dnya a ya. Nmî chóo nmî pono nmîmo a vyápê, nmî chóo nmî kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi dnya a kwo. Dono ngê nmee a ya, nmîmo a n:ee kapî, pi knî ye nmee a diya, nmo myednya a diya. * ⁴ Yinté nmee a ya, ngmênê nmî Mbwámê Chóo Lémi ka nmo ch:anê dniye, * ⁵ kóo k:oo u ngwo kaa nmoo. Daa nmî kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kóo k:oo kaa nmoo, ngmênê u kwo nmo ch:anê dniye, nmî dono yilî ghêê too, chóo u Ghê Dmi ngê kamî ngê mē pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo. ⁶ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, chóo u Ghê Dmi nmî mênê yó. ⁷ Yi yeedeyeede mbêmê Chóo Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, ala ngwo nmî lama ka tóo, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ⁸ Ndê kópu yila. Yi kópu dyuu pi knî ye ntênê chi tpapê dé, ntênê yi lama paa yaa dniye. Yélini Chóo Lémi ka a kélîmî té, u ya a nga a kwo, Kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. Yi kópu dyuu ye chi tpapê dé, yoo mb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi. ⁹ Ngmênê kwopwepe tédê yi vy:o kidingê ghê, n:ii knî y:oo yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi a dówodówo tumo, nuw:o kédangê y:ee ngmê. Yélini yoo dêêpî kópu dyuu p:uu a kwopwepe nyédi, ye namê ng:aa, mu kópu u dîy:o yinté kópu knî y:oo yoo daawa wêdêwêdê kalê t:oo, noko módó a kwopwepe nyédi. ¹⁰ N:ii ngê u yi u ngwo adî kwo, Yoo nî chaa, woni yoo a pee nê kaa té, yi pini ka dpî kwódu ngi. Nye daawa ny:ee knomomê, myombó

u kwo moo kwódu ngi. Nye myedaawa ny:ee knomomê, yed:oo kpeme u kwo dpî yey. * ¹¹ Lama u ngwo wa yââ, anye, Kî pini u nuw:o kwolo ngmê, u dono knî yi l:êê dîy:o chóochóo ka ndyîkondyîko. *

Póól u nd:uu tpapê

¹² Daa kêmakêma Nikopolis n:aa lèpî, yópu ndîi dye ghi ngê y:i anîn:aa ya. Dini ghi n:ii ngê Atimas pini dê Tikikas nga angmênê dy:ââ, yi ngwo límîlímî ngê y:i a ka dpo pwiyé. * ¹³ Pini n:ii u lama dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, Sinas, Apolosa k:i tpileni u yi y:e maa p:uu adî kwo, dpo ngee dé, u ngwo modo dy:ââ dé. * ¹⁴ Nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê dny:oo a dpodo, u ntââ mbêmê yi chóo u ngwo adnyi ya, ngópuch:anê yoo myedny:oo ngêêpî dé. Módó kîdnyinga a líme, dny:oo a dpodo. *

¹⁵ Yélini a p:uu wunê pyede, yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. Nmî pyipe yoo yélini nmî Lémi ka y:i wunê kélîmî té, nmî mb:aamb:aa ye dpî yéni.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dî.

* **3:1:** Lóma 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 * **3:2:** 2 Tim 2:23-25 * **3:3:** Epeso 5:8-9 * **3:4:** Njon 3:5-7 * **3:7:** Mát 25:34 * **3:10:** Mát 18:15-17 * **3:11:** 1 Tim 6:3-5 * **3:12:** Epeso 6:21-22 * **3:13:** Dpodo 18:24 * **3:14:** Epeso 4:28

PILIMON

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu pi knî ye doon:aa tpapê, pi ngmê u pi Pilimon, Póól u kópu dyuu ka kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól p:aani p:aani loo, myenté Yesu u kópu pi knî ye doon:aa tpapê. Dpodoni doo dóódó, Nju tpémi daa yi nuu u kópu ngê pyodo, wod:oo Póól mgîmî ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:a. Lóma lede knî y:oo yi kêlê dyé ngópu, mbwa k:oo km:êê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Lóma dy:ââ ngópu. (Dpodo 21-28)

Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma doon:aa ya, pini n:ii Pilimon p:uu wop dpîmo dpodo, Onésimas, yi pini mbêpê wo, Lóma loo. Póól y:i mîné pyw:ângo, u kópu dyuu ka kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Póól ka yimî vyyu, kwo, Pilimon ka kîmî mbêpê wo, wod:oo Póól ngê pweepwee pee ngmê d:êê ngê, Onésimas ka y:ângo, kwo, Pilimon ka dpî núw:e.

Yi dini ghi ngê yi l:êê ghi alanté doo a ya, wop dpodo pyu n:ii dpîmo mbêpêmbêpê, u kada pini ngê mēdpîmo mumu knomomê, u ntââ d:ud:umbiy:e pî vyâ. Póól ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pilimon ngê Onésimas vya ngê, u yi u ngwo doo kwo, U dono mbodo kn:ââ vyyuwo kée ngê, u lama choo ya, Kî nmî mbwó.

Pweepwee pee n:ii u kwo dy:ââ ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo al:ii anîné kwo, nmî mbwó Timoti k:ii al:ii anyinê tóó mo. A mbwó Pilimon, ala pweepwee pee nga nîné dyede. Yesu Kédisu p:uu ntee n:aa dpodo, yinté p:uu my:ee dpodo. ² Nmî tîdê Apiya ka a mb:aamb:aa dpî yéni, nmî mbwó Akipas ka a mb:aamb:aa myoo yéni, pini n:ii u k:ii Setan p:uu nipi nmo l:êê té. Yesu u yoo yélini ngomo k:oo wunê wuwó ngê, a mb:aamb:aa ye myoo yéni. ³ Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyyuwo.

Pilimon u l:êê dîy:o Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

⁴ A mbwó Pilimon, dini ghi n:ii ngê n:aa ngêpê yédi, l:êê dîy:o nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, ⁵ mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka dpodombiy:e nye kêlîmî, myenté u yoo yi nuu ghi dmi nódó mye tóó. ⁶ L:êê dîy:o alanté nîné ngêpê yédi, yélini yi k:ii nmî Lémi ka nmye kêlîmî té, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u kópu mb:aa yintómu nmyi lama dny:oo ya. ⁷ A mbwó, nmî Lémi u yoo yi nuu ghi dmi nódó a tóó, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nye pyépi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nê pyw:ângo, a nuu u kópu yinyinê d:uud:uu too.

Kópuni Póól ngê Pilimon ka dmy:ee ngê

⁸⁻⁹ Yesu u yoo yi k:ii nmî nuu ghi dmi nódó a tóó, u l:êê dîy:o kópu nga ngmênîné dmyinê. Yesu Kédisu ngê kada pini ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o kópuni yi kópu mbêpê nga anê vyi knomomê, doo u ntââ a wépi daanyinê puwâ. Ngmênê yi kópu mbêpê kópu nga dênîné tpapê. Nê Póól, vy:enevy:ene kêpa n:aa kwo, myenté Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo anîné kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno ngi, ¹⁰ Mw:ââkó, a tp:ee Onésimas dpodombiy:e nangê kpada. Yi pini mbwa k:oo a ka a loo, u mî ntee pini ngê u ngwo nî pyodo, Yesu u yoo vy:o nî kââ. ¹¹ Wunê dnyinté m:uu doo a dpodo, ngmênê ala ngwo u nuw:o kédê ngmêê, a p:uu mb:aamb:aa ngê ka dpodo, u ntââ mb:aamb:aa ngê m:uu amyedî:n:aa dpodo.

¹² U nuu ghi a nódó dnyinté daa tóó, ngmênê nga mênîné dyede. ¹³ U ya a nga doo kwo, Nê mgîmî, a p:uu pîchoo dpodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo. Al:ii w:iin:aa tóó, ntee p:ee ngêêpî nê, u ya a nga doo kwo, Onésimas ngê yinté pēdoo ngêêpî nê. ¹⁴ Ngmênê kêle, daanê mgîmî, myenté u l:êê dîy:o dyaa nga daanê chedê. Yi kópu nyóó lama a tóó, a ka dpo vyi ngi, a ka anyinê dy:ââ, ó daanyinê dy:ââ? *

¹⁵⁻¹⁶ Onésimas ngê kópuni d:uu ngê, ndoo apê kópu mb:aa ngê nga wa pyódu. Mwiyé nmodo pyu ngê doo a ya, dye ghi daa daadîi

* 1:4: Lóma 1:8-9 * 1:6: Kílosa 1:9 * 1:10: Kílosa 4:9 * 1:14: 2 Kódin 9:7

m:uu dêpwo a dpodo, ngmênê ala ngwo m̄wó ngê dê pyódu, m:uu amaan:aa dpodo, u k:ii nipi adpîn:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. A nuu u pi ngê ntee dê pyódu, nuu u pi ngê yinté amyimî pyódu, mu kópu u d̄y:ó m:uu adîn:aa dpodo, nmî Lémi u yoo vy:ó m̄wó ngê amyedîn:aa ya.

¹⁷ A mbwó, nmî Lémi p:uu nipi nyipu a dpodo. Yi kópu u l:êê d̄y:ó, nga wanê nî knomomê, ntee a ka anyin:aa a vwuwo, Onésimas ka yinté myecha a vwuwo. ¹⁸ Apê dono nga ngmê d:uu ngê, ó napî ngmê t:âmo ngê, yi kópu a chóó wanî l:âmo. ¹⁹ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê, yi ndapî a chóó m̄iy:e am:aan:aa wumo. Ngmênê a mbwó, kópu ndîi l:êê d̄y:ó wunê nga ngmênê d:uu ngê, nmî Lémi u yoo vy:ó n:uu kaa nyoo, ghê kamî u ngwo nyinê pyw:ângo. * ²⁰ Nyââ, a mbwó, kópuni nga d:a dmyinê, dpo d:uu ngi, mu kópu u d̄y:ó nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nipi nye dpodo mo. Yi kópu u l:êê d̄y:ó a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu.

²¹ Ala pweepwee pee nga d:a d:êê, mu kópu u d̄y:ó a lama ka tóó, kópuni nga d:a dmyinê, ntênê wanyi d:uu, kópu mē yilí amy:ii d:uu té. ²² Myenté ngomo k:oo ngomo ghi a l:êê d̄y:ó ngmêdpo l:âmo ngi, mu kópu u d̄y:ó a lama a tóó nmî Mî ngê nmyi ngêpê wa a ny:ee té, mbwa k:oo wa pw:ii nê, nmye wa a dy:ââ nê. *

Póól u nd:uu tpapê

²³ Pini n:ii k:ii Yesu Kédisu u l:êê d̄y:ó mbwa k:oo nipi nye kwo mo, Epapidas, u mb:aamb:aa nga da dy:ââ, * ²⁴ myenté yélini yi k:ii nipi nmo dpodo té, Mak, Adistakas, Dimas, Luukî, yi tpóknî y:oo yi mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ ngmê. *

²⁵ Nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi gha dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vwuwo.

Wu u dí.

* **1:19:** Nkal 6:11 * **1:22:** Pilipay 1:25 * **1:23:** Kílosa 1:7; 4:12 * **1:24:** Kílosa 4:10; 2 Tim 4:10-11; Dpodo 16:10

HIPÎLU

Yesu p:uu kópu dyuu Nju tpémi ye

Nkéli dnye ngê ala puku dmi u pi Hebrews, nmînê nmo Hipîlu. Ala puku dmi pini n:ii ngê d:êê ngê, chóó u pi daa d:êê ngê. Wunê Yesu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, yi nuw:o dmi alanté doo a ya, apê ngmênê, Póól ngê yinê d:êê ngê. Yélini ye ala puku dmi dy:ââ ngê, yi yéli Nju tpémi, n:ii dé Yesu u yoo vy:o ghê dniye. Yi ngwo Nju tpémi y:oo enjel yoo dnyimo cháâcháâ dé, Mósisi u kópu dyuu dnyimo cháâcháâ, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ndîi kópu ngê ye myedpîmo ya. U yi y:e dépwo kwo, Yoo Yesu ka dny:oo kélîmî. N:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u yi u ngwo dépwo kwo, Nju tpémi y:oo Yesu u yoo mêtê diyédiyé kalê téne. Yi kópu u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dépê pw:oo ngópu, yi ngwo ye dy:ââ ngê.

Kópu kamî n:ii Chóó Lémi ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê

¹ A tidê mbwó yoo, nmî lama ka tóó wunê n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi yéli y:oo nmî kn:ââ knî ye daa kópu ngmîdi dnyimo a tpapê, ye dnyimo a mgongo, ntênê ye myednyimo a danê, ² ngmênê nmî dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, u Mî komo nmo yinê mî kââ. Vyîlo yi pini Chóó Lémi k:ii tpile yintómu nipi l:âmo ngópu. Kuwókuwó wéni ngê tpile yilî yintómu yi kada pini ngê vyîlo ayi pyódu. * ³ Tp:oo p:uu nmo w:ee ngê, nè, Chóó Lémi u pi ndîi, dyââpe p:uu daangma a t:a. Chóó Lémi ntee a tóó, Tp:oo ndêndê mye yinté. Tpile yilî yintómu knî ye vyîlo yiwunê vyyuwo, chóó u kópu mbêmê wunê mbêpê kígha té. Dini ghi n:ii ngê nmî dono chedê too, u Mî ka mêtê diyé wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo. *

Enjel yoo yi pwo, Chóó Lémi Tp:oo a tóó

* **1:2:** Njon 1:3; Kílosa 1:16   * **1:3:** 2 Kódin 4:4; Kílosa 1:15   * **1:4:** Pilipay 2:9   * **1:5:** Psalm 2:7; Hipîlu 5:5
* **1:7:** Psalm 104:4   * **1:8:** Psalm 45:6-7   * **1:10:** Psalm 102:25-27

⁴ Pi woni knî y:oo enjel yoo mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ tumo, ngmênê nmî Mî Tp:oo u pi ndîi, enjel yoo yi pi dmi têtê. Nmî Mî Tp:oo kada mêtê tóó, enjel yoo kuwó mêtê pyede. * ⁵ Chóó Lémi ngê Tp:oo u pi ndîi ngê pyódu ngê, kwo,

Nyi a tp:ee,

ngmênê enjel ngmê ka daa vyyu,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu.

Myenté enjel ngmê p:uu daa vyyu,

A tp:ee ngê wa pyódu, u mî ngê anî ya. *

⁶ Tp:oo Kaa dyámê mbêmê ghêlî dépê dy:ââ ngê, Mósisi ngê komo alanté a kââ, ala kópu a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi u enjel knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ.

⁷ Chóó Lémi u kópu enjel knî yi p:uu puku yedê alanté a tóó,

Yópu límî ntee a dpodo nódó,

enjel yoo Chóó Lémi p:uu yinté a dpodo nyédi. *

⁸ Ngmênê Tp:oo p:uu Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Yâpwo ndêndê, dye ghi yintómu nyoo anyi y:enê, chedê ngê daawa pyódu.

Nyoo ntênê anyi y:enê. *

⁹ L:êê ghi mb:aa nuu u l:êê ghi dé, yoo dono u yi nga daa kwo.

Yi kópu u l:êê dîy:o yâpwo ndêndê, nyâpwo ngê a ngmîdi nyoo,

nga mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, w:aa u ngwo nyinê pyw:ângo,

myipe knî y:oo yintoo w:aa dépê pyw:ee ngópu.

¹⁰ Ala kópu mye tóó,

A Lémi, mwyémwyé dini ghi ngê dyámê pè nyi l:âmo ngê,

ngêê dê y:oo mbóó nyi l:âmo ngê. *

¹¹ Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê chedê ngê daanyi pyódu.

Kpîdí ntee mbwee ngê dpî pyódu,

mbóó dyámê yinté mbwee ngê amyé pyaa knî.

¹² Pi ngê u kpîdí ntee dpo kmongo, ntee myoo ngmêê,

tpile yilî yintómu yinté am:ii ngmêê té,

ngmênê ntee nye tóó, dye ghi yintómu yinté anyi ya, daanyi dyênê.

¹³ Chóó Lémi ngê enjel ngmê ka daa vyu, Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té, nyi yodo u maknopwo wanî yé té. *

¹⁴ Tp:oo ka yi kópu u mo vyu, enjel ngmê ka daa vyu. Tp:oo kada a tóó, enjel yoo kuwó a pyede. Enjel yoo ghê dmi dé, Chóó Lémi p:uu a dpodo nyédi. Yi dpodo tédê dpodo tédê dpî dy:ââ té, yélini yi mbwámê ngê Tp:oo pyodo, y:oo a ngêêpî tumo. *

2

Ng:aa t:emî, nmî Mbwámê p:uu

¹ A tîdê mbwó yoo, daa enjel ngmê nmî Mbwámê ngê vyîlo yi pyodo, ngmênê Chóó Lémi Tp:oo vyîlo yi pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni ndêndê nmyi ny:ee tumo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé, kminté maa ndêndê wanmyi kn:aadi ngmê.

² Dêêpî kópuni dyuu enjel knî y:oo Mósisi ka a núw:o tumo, doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo daapî kéé tumo. N:ii ngê yi dêêpî kópu dyuu dédpîmo châachââ, pi knî y:oo yi pini dnyimo kpadakpada. * ³ Enjel yoo yi pi dmi tédê, nmî Mbwámê u pi ndîi. Nmî Mbwámê daanmo châpu knomomê, ye angênté wanmî pyaa dmi. Nmî Lémi yoo vy:o dpîmo a kwo, chóó p:uu ye dpîmo a danêmbum. N:ii knî y:oo u kópu dyuu a ny:ee tumo, yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo y:oo pyódu tumo. ⁴ Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmî vy:o dnyimo chapî, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo u ngwo myedê pyódu ngê. Nmî vy:o n:ii yoo nmî Mbwámê ka a kélîmî té, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê dpodo dyêêdî daa ngmîdi a dódó tumo. Chóó Lémi chóó u pono a vyápê yédi, u yoo yi dpodo nédê dpodo nédê dpî kaa té. *

Yesu nmî Mbwámê ndêndê, nmo ntee pini

⁵ Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê nmî kada pini ngê pyódu ngê, enjel yoo nmî kada pini ngê daa pyódu too. ⁶ Puku yedê alanté a tóó,

* **1:13:** Psalm 110:1 * **1:14:** Psalm 91:11; Dpodo 12:7

* **2:6:** Psalm 8:4-6; 1 Kódin 15:24-27 * **2:9:** Pilipay 2:8-9

Psalm 22:22 * **2:13:** Is 8:17-18

A Lémi, tpileni nyi l:âmo too, ndîi dé, pi tédê, lukwe dîy:o yi p:uu nyinê nuw:o.

Pi tédê, lukwe dîy:o ye nyinê vyuwo. *

⁷ Yoo yi pi dmi ndîi ngê nyi pyódu too, enjel yoo yi maknopwo chono nyi yé too. Yoo yi pi dmi nyi km:êê too,

⁸ tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê nyi pyódu too.

Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, Chóó Lémi ngê yoo tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê pyódu too, tpile dêpêngmê kuwo ngê. Ngmênê ala ngwo yoo yi maknopwo tpile woni daa pyede, nmî dnye dmi daa yi ng:aa. ⁹ Ngmênê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Daa dye ghi daadîi u pi tédê ngê doo a ya, enjel yoo yi pi dmi yi maknopwo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene, ngmênê ala ngwo u pi ndîi ngê maa pyódu. Doo wélîlî mgîni vyîmî, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, Tp:oo u ngwo nmo a dy:ââ ngê. *

¹⁰ Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu kî l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. Yi kópu u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê kmungo, Yesu mgîni vyîmî tédê dy:ââ ngê. Yi mgîni vyîmî tédê Chóó Lémi ngê Yesu u ntââ mbêmê a yó, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi Mbwámê ngê u ngwo pyódu ngê. * ¹¹ Yélini yi k:ii Yesu ngê nmî dyââpe pwaa too, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo pyódu nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u k:ii nmî Mî mu ngmîdi, ngmênê u kwo nmo u tîdê mbwó yoo, doo u mywenemywene u kópu. * ¹² Yesu u kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ka kwo,

A tîdê mbwó knî ye m:uu anîn:aa danê, yi vy:o anîn:aa chaa kîgha ngi. *

¹³ Myenté apê,

Yoo yi nuw:o dmi Chóó Lémi p:uu ntee a kwo,

A nuw:o yinté p:uu mye kwo.

Myenté apê,

* **2:2:** Hipîlu 12:25 * **2:4:** Mak 16:20; 1 Kódin 12:4,11

* **2:10:** Hipîlu 5:8-9 * **2:11:** Mak 3:35 * **2:12:**

Ala nê, tp:ee dmââdî n:ii yoo Chóó Lémi ngê a ka a kê too, yi vy:o anî kwo. Ntee dé my:aa yinté. *

¹⁴ Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, mbyuu too ntee nmî p:uu a kaa knopwo, Yesu p:uu yinté mye kaa knopwo, nmo ntee pini ngê mye pyodo. Pi ntee dpî pw:onu, yinté mye pwene, ngmênê mède pii wo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pwopwo u kada pini Setan nî dyênê.

* ¹⁵ Dyámê mbêmê tpémi kudu ngmê u yoo, pwopwo ka a nkîngê té. Dini ghi n:ii ngê Yesu mède pii wo, u ngwo mē pywálî nmoo, pwopwo ka mēdpîno nkîngê té. ¹⁶ Yesu daa enjel yoo yi Mbwámê ngê pyodo, ngmênê nmo Epîlaham u yoo nmî Mbwámê ngê pyodo. ¹⁷ Nyââ, nmo u tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, yinté d:ud:umbiy:e mye pyodo. U l:êê dîy:o ntênê u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi, nmî lama ka tóó, Kî nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, daawa dóó nmo, myedaa dîpedîpe yédi, Chóó Lémi ka ntênê wunê kââdîkââdî nmoo. Tp:oo u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono u kuwó dpî kéé té, mēd:uudwôdê ngî té. * ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Setan ngê wunê tókótókó nmoo, u ntââ Yesu ngê dpî ngee nmo, mu kópu u dîy:o Setan ngê Yesu myedpîmo a tókótókó, Yesu myedoo mgîni vyîmî.

3

Mósisu u pwo, Yesu a tóó

¹ A tîdê mbwó yoo, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, nmyi dyâape myedê pwaa too, nmî Mbwámê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, u dyépi ngê pyódu ngê, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mye pyódu ngê, u ngwo u kwo nmo kélîmî té. * ² Mósisu ngê Chóó Lémi u dnye ntee dpîmo a nyêmî, Chóó Lémi u yoo vy:o ntee dpîmo a dpodo, Yesu mye yinté, Chóó Lémi u dnye ntênê dpîmo nyêmî, dpodoni u kwo y:ee too, mye dóó too. *

³ Pi ngê u ngomo kamî ntee dpî wó, Chóó Lémi ngê u yoo yinté myedê ngmîdi ngê, yi vy:o a kwo. N:ii ngê ngomo mb:aa dpî wó, pi knî y:oo daa ngomo ye chaa kîgha

ngópu, pini n:ii ngê dpî wó, yi pini ye chaa kîgha ngópu. Mye yinté. Yesu ngê Mósisu mède kuwo ngê, vyîlo mēyi chaa kîgha koo.

⁴ Ngomo kamî, chóó daawa pyidu, pi ngê yinê dpî wó. Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu l:âmo ngê, chóó u ngomo mye wó.

⁵ Mósisu Chóó Lémi u dpodo pyu ngê dpîmo a ya, u ngomo mb:aamb:aa ngê dpîmo y:enê, yoo yi ng:aa dmi dpîmo a t:emî, kópuni ghêlî k:ii dēdnyimo pyodopyodo, yi p:uu ye dpîmo a danēmbum, ⁶ ngmênê Yesu Kēdisu ngomo chóó tp:oo, Chóó Lémi u ngomo ndēndê ngê yinê a y:enê. Chóó Lémi u ngomo, u yoo. Nmo yi yéli vyîlo yinmo kwo. Kópu mb:aa n:ii nmo t:âât:ââ, k:omo tpile ngê nmo daawa pyaa knomomê, dono vyîmî tēdê Yesu daanmo wópu knomomê, ye Chóó Lémi ngê kuwa daawa kaa nmo, u yoo vy:o anmî kwo. *

Chóó Lémi u yoo yi ghê vyîmî tēdê

⁷ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê kuwa kîngê kaa nmyo, chóó u Ghê Dmi ngê kópuni a vyyu, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê, *

⁸ nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnyimo a vyápê.

Dini ghi n:ii ngê Yichip a kuwo ngópu, Kenan ghêlî dîmî taa dniye, w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi dnya a tókótókó. *

⁹ Dépîdi u dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Nju tpémi ye yepê,

Yi kélî ghê nmyi kn:ââ knî y:oo dnya a tókótókó nê,

m:ââ podoy:a yi k:oo kópu ndîi yilî ye noo a d:uud:uu.

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o ye nê nod:e wo,

nê, Yi nuw:o dmi a p:uu daa kwo,

a maa daa kîgha ngmê.

¹¹ Ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga nî kpaawo,

* **2:14:** 1 Njon 3:8 * **2:17:** Hipîlu 4:15; Luukí 4:1-13
3:14; 10:23 * **3:7:** Psalm 95:7-11 * **3:8:** Ex 17:7; Num 20:2-5

* **3:1:** Hipîlu 4:14 * **3:2:** Num 12:7 * **3:6:** Hipîlu

nê, Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mêdaamî taa dmi. *

¹² A tîdê mbwó yoo, kyedekyede dmyinê paa. Nmyi gha vy:o dono kîngmê ya, nmyi kêlîmî têtê ngê kîngmê pyódu. Yâpwoni ghê a t:a, nmyi vy:o pini ngmê ngê kêdangê kuwo.

¹³ Chóó Lémi u dnye awêde nmo nyêmî. Pini n:ii u nuw:o dono ngê wa dóó, ngópu dê wa nkoko dê, chóó u pono wa vyápê mb:anê, mââ m:ii yi pini ngê Chóó Lémi u dnye mêdaamowa ny:oo, Chóó Lémi u maa wa kn:aadi. A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi kópu kîngmê d:uu. Yi kópu u l:êê díy:o numo kuwó mêmmyinê mbumu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî nuw:o dmi yi ngwo p:uu a ghê wo. Nmî nuw:o dmi p:uu daanmo y:ee knomomê, u dí pwopwo, ye u k:ii kââdî ngmê u yoo ngê anmî ya. * ¹⁵ Kópuni puku yedê a tóó, a pweepwee pee yedê mwiyé d:a d:êê, myombó mê ny:ee yó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dêdnyimo a vyápê. *

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli y:oo Chóó Lémi u dnye yidnya a nyêmî, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono yidnya a vyápê, Chóó Lémi u pono dêdnya a vyápê? Mósisî ngê yélini yintómu Yichip u mênê a pw:ii too, apii? * ¹⁷ Nmyinê nmye ló yéli ye Chóó Lémi doo a nod:enod:e, m:ââ podoy:a yi k:oo? W:amî mbêmê yélini y:oo kn:aadi te kópu yilî dnya a d:uud:uu, yi yéli ye doo a nod:enod:e, y:i myedê pw:oo dniye. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaawo, apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mêdaamî taa dmi,

a tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli yi p:uu doo a danê? Yélini yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi ka dêdnya a ng:aa, yi yéli yi p:uu doo a danê, apii?

* **3:11:** Num 14:21-23 * **3:14:** Hipîlu 3:6 * **3:15:** Psalm 95:7-8; Hipîlu 3:7-8 * **3:16:** Num 14:1-35 * **4:3:** Psalm 95:11 * **4:4:** Gen 2:2

¹⁹ Ala kópu nga a m:uu yó, Yi ghê vyîmî têtê kwéli dnya a lêpî, y:i dîmî taa dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka dêdnya a kêlîmî.

4

¹ Chóó Lémi ngê ghê vyîmî têtê u maa komo wunê a kpêmî ngê, apê, Yi k:ii pênmnîn:aa ghê vyîmî. A tîdê mbwó yoo, dmyinê nkîngê, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi máádi kîngê kn:aadi, ghê vyîmî têtê koko ngê kîngê dîpî. ² Ghê vyîmî u kópu ntee a ny:ee ngópu, yinté my:oo nyongo. Maa ntee a kn:aadi ngópu, yinté myekud:uungê kn:aadi. K:omo tpile yi kópu mb:aa a ny:ee ngópu, ngmênê yi máádi yi chóó a kn:aadi ngópu, mu kópu u díy:o u kwo dêdnya a kêlîmî. ³ Yélini yi k:ii nmo kêlîmî té, yi ghê vyîmî têtê díyo anm:uu taa dmi, ngmênê yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê,

ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga nî kpaawo, nê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî,

ndêndê ngê y:i mêdaamî taa dmi.

Dini ghi n:ii ngê yi kópu a vyyu, chóó doo a ghê vyîmî, mu kópu u díy:o dyámê pê l:âmo ngê, tpile yilî yintómu mye l:âmo ngê, u kuwó dini ghi ngê tpile mêdaamo l:âmo ngê, ghê vyîmî kn:ââ u ngwo a chópu, awêde moka ghê vyîmî. * ⁴ Wo piini u kópu puku yedê yinté myeka tóó, apê,

Chóó Lémi ngê u dpodo yilî yintómu chedê ngê, wo wéni knî yi k:oo, piini ngê doo ghê vyîmî. *

⁵ Yi yéli ghê vyîmî têtê dîmî taa dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mêdaamî taa dmi.

⁶ Yélini y:oo ghê vyîmî u kópu mb:aa mwiyé a ny:ee ngópu, yi ghê vyîmî têtê dîmî taa dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u pono dêdnyimo a vyápê, ngmênê yoo m:uu a kwo, yi yéli vyîlo dé yi ghê vyîmî têtê ayimî taa dmi. ⁷ M:ââ yilî mî loo, yoo kamî yi l:êê díy:o wo m:uu a ngmîdi ngê, nmopê, Awêde nmyi wo. Dépîdi ngê yi kópu wunê mwiyé a d:êê ngê, nmî l:êê díy:o. A pweepwee pee yedê yi kópu mu ngmîdi u nkwo d:a d:êê,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmi ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko. *

⁸ Pini n:ii ngê Mósisi u d:aa a kââdí ngê, Njósuwa, yi pini ngê yoo ghê vyîmî tédê njini wo núwo, ye Chóó Lémi ngê wo daamupêde ngmidi ngê. ⁹⁻¹⁰ Yi wéni kamî nmî dye ghi ngê kédê d:ii, Chóó Lémi u yoo kamî ngê dpî pyaa dmi, ghê vyîmî tédê ndêndê nmo lêpî té. Dini ghi n:ii ngê anm:uu taa dmi, Chóó Lémi ngê ghê vyîmî kn:ââ ntee a chópu, yinté anmîn:aa ghê vyîmî, dpodo ndîî mēdaamonm:uu dóó. *

¹¹ A tîdê mbwó yoo, d:uud:uu koo, Chóó Lémi u ghê vyîmî tédê u maa dpodombiy:e kîgha koo. Nmî vy:o pini ngmê yi yéli yi nt:anê kîngmê yââ, maa kîngê kn:aadi, dono u maa p:uu kîngê ghê, ¹² mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u kópu dyuu daa módó a vyu. Chóó Lémi ngê kópuni dpî vyi, ndêndê ngê dpî d:uu. Myenté Chóó Lémi u kópu neepî ntee tpile. Neepî ngê mbwêmed ntee anyi chápwo, kpadama dêma mbumu w:uu dê ntee am:ii chámê dê, Chóó Lémi ngê u kópu dyuu mbêmed pi u gha yinté myoo kpêmî. Kópuni tumu nmo nuw:onuw:o té, nmî gha vy:o, yi kópu yilî Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmed dpî chámê té. * ¹³ Doo u ntââ kópu u kwo daangmanmî ngmo. Kópu yilî yintómu u ngîma a pyodopyodo. Yi kópu dyuu díyo u kakêmed u kwo wanm:uu chámê té. *

Yesu yi kpêê yiyé pyu ndêndê

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, ala kópu a pweepwee pee yedê mwiyé kîdí d:êê, Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê. Yi pini Chóó Lémi Tp:oo. Daa dyámê mbêmed Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê yiyé pyu ngmê, ngmênê ndêndê ngê Chóó Lémi ka kee wo. Nmî nuw:o dmi p:uu choo kwo, nangê kée. * ¹⁵ Lîmîlîmî ngê daawa kée nmo. Ngmanmî kn:aadi knomomê, yi kn:aadi te kópu kn:ââ u lama, mu kópu u díy:o Setan ngê ntee wunê tókótókó nmoo, yinté myedoo a tókótókó, ngmênê Yesu ngê daangmê kn:aadi ngê. *

¹⁶ Yi kópu u l:êê díy:o namê nkîngê, Chóó Lémi ka ngêpê kmêle, nmî tókótókó tédê yinê wa ngee nmo, nmî dono u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té. *

5

¹ Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi vy:o pini ngma a ngmidngmidi ngópu, yi kada pini ngê a pyépi ngópu, yoo yi l:êê díy:o Chóó Lémi p:uu a dpodo yédi. Yoo yi dono yi l:êê díy:o Chóó Lémi ka wumê kpêê yiyé yédi. ² N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a kwo, dono kópu ngmêdpî d:uu knomomê, kpêê yiyé pyu u kwo dnyinté dpî nod:e, mu kópu u díy:o yi kpêê yiyé pyu ngê dye ghi ngmê ngê my:oo dpî kn:aadi. * ³ Daa yoo yi mo yi dono knî yi l:êê díy:o a kpêê yiyé yédi, ngmênê chóó u dono knî yi l:êê díy:o mye kpêê yiyé yédi. *

⁴ Pi ngê chóó u pi daa kmîmî ngê, d:uudpî vyi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê n:aa pyodopyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê Alon ntee a ngmidi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, mye yinté, kpêê yiyé pyu n:ii Chóó Lémi ngê dpô ngmidi, yi pini kada pini ngê dpî pyódu. * ⁵ Yesu Kédisu mye yinté. Chóó u pi daa kmungo, chóó daa vyu, Nê kpêê yiyé pyu ndêndê, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu. *

⁶ Myenté kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu dyámê mbêmed doo a paa, Chóó Lémi ka ngêpê tédê doo kââkââ, myedoo mbê, mu kópu u díy:o u yi u ngwo dêpwo kwo, Ghêlî k:ii nî pw:onu. Chóó Lémi ngê u ngêpê a nyongo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé ntênê mwiyé nî d:uu té. * ⁸ K:omo tpile Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê Chóó Lémi daa kede wo, Tp:oo mgîni vyîmî tédê dy:ââ ngê. Yesu myedaa kede wo, u mî u kópu u wépi daa puwâ, mgîni vyîmî tédê loo, ⁹ pi yilî yi Mbwámê ngê u ngwo pyodo. N:ii

* 4:7: Psalm 95:7-8

* 4:9-10: Gen 2:2

* 4:12: 1 Pita 1:23; Epeso 6:17; Tpyuu 1:16

* 4:13: Lóma 14:12

* 4:14: Hipîlu 10:23

* 4:15: Hipîlu 2:17

* 4:16: Hipîlu 10:19

* 5:2: Hipîlu 4:15

* 5:3: Lev 16:6,24

* 5:4: Ex 28:1

* 5:5: Hipîlu 1:5; Psalm 2:7

* 5:6: Psalm 110:4; Hipîlu 7:1,16-17

* 5:7: Mát 26:39-46

ngê u dnye adî nyêmî, u Mbwámê ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu. ¹⁰ Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu ngê mye pyódu ngê, kwo, Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya.

Pi ngê maa ndêndê kîngê kn:aadi

¹¹ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Yi kópu p:uu kópu yilî nmye nî vyi, ngmênê u kakêmê chámêchámê nmye dpodo ndîî, mu kópu u dîy:o nmyi mbodo dmi dîngîdîngî dé. ¹² Yesu u yoo vy:o ló dini munmyinê ghê dniye, lukwe dîy:o ndiye kîgha pyu ngê dmyongê pyaa dniye. Chóó Lémi u kópu n:ii nmyi ndê tumo, lukwe dîy:o dnyinté nmyi ndê tumo, woni dmyongê ndê tumo. Lukwe dîy:o nmye ngmo ndanî nyédi, nté wêdêwêdê dp:ee pîpî ngmê. Nmyi nuw:o pwiipwii dé. ¹³ N:ii a ngmo ndanî yédi, yi pini tpómu ntee tpile, kópu mb:aa u dî u lama daa tóó. ¹⁴ Nté wêdêwêdê pyââwe mââwe knî y:oo vyîlo ye pîpî ngópu, yi nuw:o dmi népwi ngmê dé dono mb:aamb:aa ntênê dpî mya d:oo.

6

¹ Yesu u yoo vy:o ló dini nmyinê ghê dniye, yi kópu u l:êê dîy:o kópuni yi ngwo nmye ndê tumo, yi p:uu danê ngê kêê nmye daamunê t:oo. U ya a nga a kwo, Kn:aani kópu knî nmyi nuwo munîné kîgha. Kópuni nmyi lama a pyede, yi kópu ngomo k:ââ ntee tpile dé. U ya a nga daa kwo, K:ââ ghi kamî munî k:ââ, ngmênê ngomo nt:u p:uu n:aa dpodo. Nmye mēdaamonê vyi, Nmyi dono kópu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka dmyinê kēlîmî, nmyi nuw:o dmi p:uu kaa yó. Yi kópu ló dini nmyinê d:uu ngópu. ² Pi ngê pi ntee a mbápitîsîm kîgha ngê, kóó dē mbêmê dpî yé dē, Chóó Lémi u ghê Dmi u mênê u ngwo dpî kee, yi kópu p:uu kópu nmye daamunê vyi, nmyi lama wunê ka a yaa wo. Myenté, nmyi lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa a pyidu té, yoo dono wa kpada té, chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu nmyi lama daamunê kwolo. ³ Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî nmo, yi k:ââmu ghi knî yi mbêmê ngomo nt:u mb:aamb:aa ngê anmî wó.

⁴ Chóó Lémi u maa ndêndê dpodombiy:e dmyinê kîgha, nangmê diyé, mu kópu u

dîy:o n:ii yoo yi máádi p:uu wa diyé dmi, kópu dono amédnyi d:uud:uu dé, doo u ntââ daanmo diyédiyé kalê té, myenté doo u ntââ yi dono vy:o mēdaanmo y:ee té. Wunê Chóó Lémi u maa p:uu dnya a paa, u wo myednya a paa. Chóó Lémi ngê ghê kamî ye y:ângo, u Ghê Dmi yi mênê kee wo. ⁵ Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye mwiyé pyaa dniye, yoo kamî yi wêdêwêdê myednyimo mumu. ⁶ Yesu Kédisu lukwe dîy:o kpîpî ngópu. Yélini y:oo kîdosi nédê mwiyé a t:ee ngópu, mye yinté yéli, na a ka kîdosi nédê yinté myombó mye t:emî ngmê. Pi knî yi ngîma u pi a dyede ngmê, a mywenemywene kîgha ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ mēdaanmo diyédiyé kalê té, Yesu u maa p:uu mēdaanmî kaa té. *

⁷ Yi yéli tēpê ghi dono ntee yéli. Yâpwo tēdê n:ii tpiî wunê ghayghay yédi, nté nt:u mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, yi tēpê mb:aamb:aa. Yoo mb:aa mye yinté dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. ⁸ Tpyé ngê yâpwo tēdê n:ii dpî ma, yi nté nt:u d:uudpî kaalî. N:ii knî y:oo Yesu dpî kpîpî ngmê, yinté dé, Chóó Lémi ngê ndiya wa kée té.

⁹ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile alanté nmye nîné danêmbum, ngmênê dp:ee yinté yéli. A lama ka tóó, ndiya daanmy:uu ghêpê dmi, ¹⁰ mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u l:êê dîy:o nmyee d:uud:uu dé, yi kópu u nuwo daawa a kuwo dmi. Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódó ndêndê ngê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo vy:o yéli nmyee a ngêêpî dé, awêde mwo anmyi ngêêpî t:oo. * ¹¹ Mb:aamb:aa ngê u ya a nga a kwo, Yesu u dpodo p:uu mgeemgee ngê kêê kēdmyinêngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni u yi nmye a kwo, Pêdê pyw:ee yó. ¹² Nyââ, mgeemgee ngê kêê nangê t:oo, ngmênê yoo mb:aa yi nt:anê dpî yaa dmyeno, yélini yi kēlîmî chedê ngê d:uudpî pyódu. Kópuni Chóó Lémi ngê yi pi dmi ye mwiyé a vyi too, yi yéli y:oo yi kēlîmî mbêmê yi kópu wunê pyw:emî t:oo.

Chóó Lémi u kópu ndêndê

¹³⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kópu ndêndê ngma a vyu, kwo,

* **6:6:** Hipîlu 10:26-29 * **6:10:** Hipîlu 10:32-34; 1 Kódin 15:58

Dînî k:omodanê. Kwo, Mb:aamb:aa ngê ana a ngêêpî ngi, dîyo nyoo yilî ngê wa pyódu. Dini ghi n:ii ngê yi kópu u kwo a vyu, u kwo mye kpaawo. Chóochóo u ngwo a kpaawo, mu kópu u dîy:o u pwo pini daa tóo, n:uu ngê mēpî kpaawo. * 15 Epîlaham yi kópu ka kēlîmî mbê wo, u kēlîmî chedê ngê daa pyodo, yi kópu myedoo t:âat:ââ, u dî yi kópu mîné pyw:ângo. 16 Pi chóo u pi ngê d:uudpî kp:aa, ngmênê nmî pwo pini u pi ngê dpî kp:aa, dnyengi dnyeng:aa machedê ngê u ngwo dpî pyódu. 17 Yi kópu ndêndê nmî l:êê dîy:o Chóo Lémi ngê Epîlaham ka a vyu. U yi u ngwo doo kwo, nmî lama ndêndê ngê yaa we, Chóo Lémi ngê u nuw:o daawa ngmêê, kópuni a vyu, ntênê wa d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu ndêndê Epîlaham ka a vyu, chóochóo u ngwo myedê kpaawo. 18 Chóo Lémi ngê yi kópu dē Epîlaham ka ntênê a vyi doo, doo u ntââ daawa a ngmêê dē, myedaadî k:omodanê. Vyîlo yi yâpwo p:uu nmî nuw:o dmi nmî kaa too, daawa dóo nmo. Yi kópu dē yi mbêmbê nmî lama ndêndê ngê a tóo, Kópuni nmo mwiyé a vyu, ntênê wa d:uu, kóo k:oo wa kaa nmo, mēdaawa kéé nmo. * 19 Anka nt:u ngê nkéli u ché ntee wunê tpee ngê, kópuni ka nmî kēlîmî mbê dniye, yi kópu mye yinté, nmî anka, Chóo Lémi p:uu u pye wunê tóo. Yi kópu ngê nmî ché dmi kiyedê tpee, doo u ntââ daanmî ntée dmi, Setan ngê nmî anka daawa a pēdî, myedaawa t:âmo nmo. Chóo Lémi kwéli wunê tóo, yâpwo ghi ndêndê ghê, yi anka y:i wunê tóo. * 20 Yesu nmî kada y:i ghê wo, nmî l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mî pyodo. Mélkisadek ntee pini ngê mî pyodo, chedê ngê daawa pyódu.

7

Mélkisadek u danêmbum

1 Mélkisadek Salem tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngê myedoo ya. Yâpwoni u pi mudu y:i a tóo, vyîlo yi yâpwo ka dpîmo kpêê yiyé. Dini ghi n:ii ngê Epîlaham u yoo knî yi k:ii king páadi knî yi p:uu dnyen:aa l:êê, yi king yoo, yi yoo knî yi k:ii, woni vya tumo. Dini ghi n:ii ngê p:o dnye diyédiyé,

Mélkisadek ngê Epîlaham maa p:uu a pyódu ngê, Chóo Lémi u pi mbêmbê wêdêwêdê kalê ngê. * 2 Kn:aa lede knî y:oo tpileni mwiyé a t:âmo tumo, Epîlaham ngê l:êê tédê yi kēlê mîmbênê pwaa too. Yi tpile dyuu dyuudyuu a pyódu ngê, dyuu y:a ngê pyódu too, yononi dyuu Mélkisadek ka y:ângo. Mélkisadek u pi u nt:u alanté, King n:ii p:uu dyâape daa t:a. Mye Salem tpémi yi king, u nt:u alanté, N:ii ngê l:êê dpî chedê, yoo dpo kâadî. 3 Mélkisadek u pye mî yi pi dē daa d:êê dumo, u kn:ââ yoo yi pi dmi myedaa d:êê tumo, wéni n:ii ngê a ta, wéni n:ii ngê a pwene, yi pi dē myedaa d:êê dumo. Na a ka Chóo Lémi Tp:oo ntee pini, kpêê yiyé pyu ngê a tóo, chedê ngê daawa pyódu. *

4 Ala kópu nmyi lama choo a ya, Mélkisadek u pi ndîi, nmî kn:ââ Epîlaham u pi tédê. K:omo tpile Chóo Lémi ngê Epîlaham a ngmîdi ngê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi Mélkisadek ka y:ângo. 5 Lipi u yoo vy:o yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyede, yi yéli ye Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi ye a yémî tumo, mu kópu u dîy:o Chóo Lémi u dēpî kópu dyuu yedê yi kópu a tóo. K:omo tpile kpêê yiyé pyu yoo, Yisîléli tpémi woni knî yi k:ii, yi kn:ââ mu ngmîdi, Epîlaham, ngmênê kpêê yiyé pyu knî ye tpile dyuu yononi ye a yémî tumo. * 6 K:omo tpile Mélkisadek daa Lipi u tii nédê pini ngmê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi u kwo y:ângo. K:omo tpile Chóo Lémi ngê Epîlaham mwiyé a ngmîdi ngê, u l:êê dîy:o u pi ndîi, ngmênê Mélkisadek ngê mē wêdêwêdê kwólu. 7 Nmî lama ka tóo, n:ii ngê pi a wêdêwêdê kîgha too, yi pini u pi mudu y:i a tóo. Yi kópu u l:êê dîy:o Epîlaham u pwo Mélkisadek u pi mîmbê tóo. 8 Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi pwo, Mélkisadek u pi myimî tóo. Kpêê yiyé pyu yoo a vy:enevy:ene nyédi, mye pwopwo nyédi, ngmênê Mélkisadek na a ka daa pwene, a tóo, mu kópu u dîy:o u pwopwo u pi daa tóo, puku yedê. Epîlaham ngê u tpile dyuu yononi Mélkisadek ka ntee y:ângo, Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi kpêê yiyé pyu knî ye yinté mye

* 6:13-14: Gen 22:16-17 * 6:18: Num 23:19 * 6:19: Lev 16:2-3; Hipîlu 9:3 * 7:1: Gen 14:17-20 * 7:3: Hipîlu 7:15-17 * 7:5: Num 18:21

yémî tumo. ⁹ Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi kn:ââ Lipi ngê yi kópu mye d:uu ngê. ¹⁰ Na a ka u tpile dyuu yononi Mélkisadek ka mye y:ângo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Épîlaham ngê u tpile dyuu Mélkisadek ka y:ângo, yi ngwo u maka Lipi dêpwo ya, Épîlaham ngê u maka u l:êê dîy:o d:uu ngê.

Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi u ngwo a kââdî ngê

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Lipi u tii nêdê pini ngmê, Alon, a ngmîdi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, yi ngwo Yisîléli tpémi ye dêêpî kópu dyuu mye y:ângo. Alon u tii nêdê yéli vyîlo dé ye kpêê yiyé té, awêde u dí. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yoo yi dono yilî wo chedêchedê tumo, ye Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu kamî daamupêdê ngmîdi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyódu ngê, Alon u tii nêdê yéli yi d:aa dmi a kââdî ngê, Mélkisadek ntee pini ngê a tóó. ¹²⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi Yesu Njuda u tii nêdê pini ngmê, ngmênê Mósisi ngê puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê, Lipi u tii nêdê yéli kpêê yiyé pyu ngê vyîlo dé yidny:oo pyodopyodo, daa Njuda u tii nêdê yéli yi pi dmi yi d:êê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu dê ngmêê, Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi da kââdî.

¹⁵ Yi kópu ndêndê ngê kîd:o w:ee. Nmî Lémi Yesu Mélkisadek ntee pini ngê a tóó, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê dê pyódu. ¹⁶ Daa yoo yi dêêpî kópu dyuu mbêmê kpêê yiyé pyu ngê pyodo, ngmênê chóó u ghê mbêmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷ Yi kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya. *

¹⁸ Kpêê yiyé u dêêpî kópu dyuu Chóó Lémi ngê chedê ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé têdê yoo yi dono dnyinté dnyimo chedêchedê. ¹⁹ Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê yoo kamî ngê daa pyódu too, ngmênê kópu

kamî mbêmê nmî lama ka tóó, dîyo Chóó Lémi ka wanmî lee dmi.

²⁰⁻²¹ Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê. Dini ghi n:ii ngê Lipi u tii nêdê yéli kpêê yiyé pyu ngê a pyódu too, chóóchóó u ngwo dêpê kpaa wo. Ngmênê Tp:oo ka a kpaa wo, ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi chóóchóó u ngwo da kp:aa, u nuw:o daawa ngmêê, kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu. *

²² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê a kââdî nmo. Nmî lama ka tóó, Ntênê daawa dóó nmo. *

²³ Kpêê yiyé pyu yilî a tóó. Ntee a pyede, Yesu daa yinté. Dye ghi yintómu yinté daamu ya nyédi, a vy:enevy:ene nyédi, a pwopwo nyédi. ²⁴ Ngmênê Yesu chedê ngê daawa pyódu. Dye ghi yintómu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê adî ya, pi ngê u d:aa daawa a kââdî. ²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o daa dêê wo, ndêndê ngê nmî Mbwámê ngê pyodo. N:ii knî y:oo Yesu p:uu yi nuw:o dmi dpî kaa t:oo, yi yéli dpî ngee té, Chóó Lémi u yoo vy:o dpî kaa té, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a tpapê ngê, kópu, Yi yikí dmi a pwo ghay wo, nangê kpada té. *

²⁶ Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, u mâlo a tóó. Dyâape p:uu daa t:a, u dono myedaa tóó. Yoo dono yi nt:anê daa yaa wo, u Mî ka mê kee wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo.

* ²⁷ Kpêê yiyé pyu yoo ntee dé, Yesu daa yinté pini. Yi yéli wonêwodiyédiyé yi chóó yi dono knî yi l:êê dîy:o mwiyé a kpêê yiyé nyédi, yoo yi dono knî yi l:êê dîy:o kuwó a kpêê yiyé nyédi. Yesu ngê yinté kópu daa d:uud:uu ngê, ngmênê kpêê ng:êêntómu yó, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, yi kópu mêdaawa d:uu. * ²⁸ Mósisi u dêêpî kópu mbêmê yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyépi tumo, dye ghi knî ngmê ngê dpî kn:aadi ngmê, ngmênê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, chóó Tp:oo kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê, pini n:ii p:uu dyâape daa t:a, chedê ngê myedaawa

* 7:17: Psalm 110:4 * 7:20-21: Psalm 110:4 * 7:22: Hipîlu 8:6; 12:24 * 7:25: Lóma 8:34; 1 Njon 2:1 * 7:26: Hipîlu 4:15 * 7:27: Hipîlu 10:10

pyódu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu mwiyé a d:êê ngê, Chóó Lémi chóochóó u ngwo a kpaawo. Yi kópu ngê Mósisi u kópu u d:aa a kââdí ngê. *

8

Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê

¹ Kópu yilí n:ii dí d:êê té, yi nt:u kópu ala. Nmî l:êê díy:o Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyodo, Chóó Lémi ka mbóó p:uu mé kee wo, u wéni pee mí yaa wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. * ² Kpêê yiyé pyu yoo dyámê mbêmê Chóó Lémi u ngomo k:oo ntee a dpodo nyédi, Chóó Lémi kwéli a tóó, Yesu yinté y:i mye dpodo yédi.

³ Yoo yi l:êê díy:o, dêêpî kópu mbêmê kpêê yiyé pyu yoo yi kada piní kní y:oo tpile tp:oo Chóó Lémi ka a yémí tumo, kpêê ngê u kwo a yé tumo. Kpêê yiyé pyu ndêndê mye yinté, chóochóó kpêê ngê pyódu ngê.

⁴ Dyámê mbêmê wodoo ya, ye kpêê yiyé pyu ngê daapêdoo ya, mu kópu u díy:o kpêê yiyé pyu yoo n:ii a pyede, Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi.

⁵ Dpodoni Yesu ngê a dódó, mbóó p:uu, yi dpodo u kââ kpêê yiyé pyu kní y:oo ye dódó ngmê, dyámê mbêmê. Mósisi ngê Chóó Lémi u wónu ngomo daa kêmakêma doo a wuwó, mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Kópu yilí yi kakêmê ntee nga dí chámê, mbu mbêmê, yinté dpî l:âmo ngi. *

Chóó Lémi ka kââdí te kamî

⁶ Yesu ngê dpodoni a dódó, yintoo dpodo kpêê yiyé pyu kní y:oo daa dódó ngmê. Myenté, Yesu ngê Chóó Lémi ka ntee a kââdí nmoo, kpêê yiyé pyu kní y:oo yinté u kwo dêpê kââdí nmoo. Yesu u l:êê díy:o gha kópu n:ii nmo t:âât:ââ té, kpêê yiyé pyu yoo yi dpodo u l:êê díy:o daa yinté kópu yinmee a t:âât:ââ dé. * ⁷ Kââdí te mbwee mbêmê mb:aamb:aa ngê w:oo pyaa dniye, ye Chóó Lémi ngê kn:aani kópu nmo daamupêdê kpo. ⁸ Kââdí te mbwee Chóó Lémi ka doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi ngê apê,

* **7:28:** Hipîlu 5:1-2,9 * **8:1:** Hipîlu 1:3; 10:12 * **8:5:** Ex 25:40; Kílosa 2:17 * **8:6:** Hipîlu 7:22; 9:15 * **8:8:** Jer 31:31-34 * **8:11:** 1 Njon 2:27

Mu dini ghi ngê kââdí te kamî mbêmê Yisîléli tpémi a ka anê kââdí té,

Njuda u yoo a ka amyenê kââdí té. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê yi kn:ââ yoo yi kada nê ghê wo,

Yichip u mênê nê pw:ii too,

yi ngwo a ka nê kââdí too,

dêêpî kópu dyuu ye ngmêní y:ângo.

Ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dênnyimo a chââchââ dé,

u nkwo ye dênímo a ng:aa.

¹⁰ Ngmênê mu dini ghi ngê kamî ngê aní pyódu té,

myombó a ka amênê kââdí té.

Nmî Lémi ngê apê,

Yi yâpwo ngê aní ya, a yoo ngê adnyi kwo.

Dini ghi n:ii ngê yi kn:ââ yoo a ka nê kââdí too,

a dêêpî kópu dyuu chêêpî kpââ dê yi p:uu nê d:êê too,

ngmênê dini ghi n:ii ngê ala yéli a ka anê kââdí té,

a dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê anê yé té,

yi gha vy:o amyidnyi ya.

¹¹ Pi ngê u mbwó ka mēdaadî tpaépê, kwowo,

Nmî Lémi nuw:o nédê choo ya,

mu kópu u díy:o yi yéli yintómu yi lama waní ya.

K:omo tpile yoo yi pi dmi ndîi dé ó yi pi dmi tédê dé,

ngmênê yi lama waní ya.

* ¹² Yi lama waní ya, mu kópu u díy:o yi dono yilí a kuwó waní kée té,

mēdaanî ngi té.

¹³ Chóó Lémi ngê kamî ngê u kwo a kââdí nmoo, yi kópu ngê daa kêmakêma kââdí te mbwee u d:aa wunê kââdí kââdí.

9

Kpêê yiyé mbwee, kpêê yiyé kamî, yi danêmbum

¹ Kópuni dyuu mbêmê Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo u kwo mwiyé a kââdí too, yi kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi nnee chââchââ, u kwo nnee kpêê yiyé, u kwo myenmee ngêpê. Nmî kn:ââ kní y:oo yi kpêê yiyé

têdê ló dini a l:âmo ngópu. ²⁻³ Wónu ngomo ngmê wó ngópu, ghi k:oo miyó yé ngópu, woni ghi u pi yâpwo ghi, woni ghi u pi yâpwo ghi ndêndê. Yâpwo ghi u mênê lam pyudu knî yi kwo têdê kaa ngópu, mbîdédi u kapî têdê mye kaa ngópu. Mtyîmî nk:êênî têdê nkól ngê ngmê l:âmo ngópu, yâpwo ghi ndêndê u kpîdí pee u nkîgh:ê kaa ngópu. Yi kpîdí pee mwada pee yâpwo ghi ndêndê doo ya. * ⁴ Chóó Lémi u yâpwo poki ngmê l:âmo ngópu, nkól p:uu t:ee ngópu, yâpwo ghi ndêndê k:oo kaa ngópu. Yi poki k:oo tpile páádi yé tumo, ntini n:ii nmî kn:ââ knî y:oo dnyimo a pîpî, mana, yi ntini d:ââ ngmê, Alon u kiyé myomo, n:ii nkwoodo yââ vyi mwiyé a ghê wo, chêêpî kpââ dê pyolo podo, n:ii dê yi p:uu Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu wunê a d:êê ngê. ⁵ Yi poki mbêmê enjel miyó l:âmo ngópu. Chóó Lémi y:i dpîmo ya, yoo yi dono y:i myedpîmo chedêchedê dé. Doo u ntââ ala ngwo yi kópu yilí yi kakê mê dmi nmye daanê chámê.

⁶ Nmî kn:ââ knî y:oo yi kópu yinté a yé tumo, ala ngwo Chóó Lémi u ngomo k:oo yinté a pyede, Njedusalem. Wonêwodiyédiyé kpêê yiyé pyu yoo yâpwo ghi k:oo a koko nyédi, y:i a dpodo nyédi, * ⁷ ngmênê yâpwo ghi ndêndê k:oo daa koko nyédi, yi kada pini mu ngmidi y:i dpî kee. Daa wonêwodiyédiyé a koko yédi, ngmênê m:ââ k:oo wo mu ngmidi ngê dpî kee. Daa módó dpî kee, ngmênê tpile tp:oo mwiyé ngmêdpî vy:a, u wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo Chóó Lémi ka dpî núw:o. Chóó u dono u l:êê dîy:o dpî vy:a, myenté yoo yi dono u l:êê dîy:o. * ⁸ Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî nuw:o dpî kwolo, ala kópu u ngwo nmînê wopwe ngê, Chóó Lémi u ngomo ghêlî k:ii chedê ngê doongê pyodo, yâpwo ghi ndêndê k:oo maa daa t:a. * ⁹ Chóó Lémi u ngomo dyimê pywuu ntee tpile, kpêê yiyé mye yinté. Yesu ngê ndêndê kópu yi d:uu too, nmî dye ghi ngê. Kpêê yiyé mbêmê yoo yi gha dmi kamî ngê dèdnyimo pyodopyodo. * ¹⁰ Kópu mbwee dé, nté p:uu kópu dé, mbwaa ndanî p:uu kópu dé, tpile ghêêghêê p:uu kópu dé, yi kópu dé too pee

u kópu dé. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chââchââ dé, u dí Yesu ngê maa kamî mî kpêmî ngê.

¹¹ A tîdê mbwó yoo, Yesu Kédisu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê ngê wunê kî pyodo, kópu mb:aa yilí nmo a kpo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu a dpodo, daa pi ngê yiné l:âmo ngê, myedaa dyámê pee ngmê mbêmê a tóó. ¹² Dini ghi n:ii ngê yi yâpwo ghi k:oo ng:êêntómu kee wo, daa pudumakó tp:oo wêê nunukwéti wêê ngmêyi núwo, ngmênê chóó u wêê yi núwo, nmî dono yilí u ngwo chedê ngê, kamî ngê mye pyódu nmo. Yi kópu daamuwa d:uu. * ¹³ Yesu ngê gha u kópu yi d:uu ngê, ngmênê kpêê yiyé pyu knî y:oo too pee u kópu ye d:uud:uu tumo, pudumakó nunukwéti a vyeé tumo, yi wêê ngê yoo a níyéniyé tumo, pudumakó tp:oo dpî vya ngmê, dpî nk:êê ngmê, kpo dpo ngî ngmê, yoo yi pwo a kéké ngópu. Yoo yi too pee mbêmê dono kópu n:ii a pyede, kpêê yiyé pyu knî y:oo yi kópu knî yi mbêmê dpî chedê t:oo, * ¹⁴ ngmênê Yesu Kédisu ngê chóó u wêê mbêmê kópu ndîi yi d:uu ngê, nmî gha dmi kamî pyódu too. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ngópu, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, kpêê yiyé n:ii p:uu dyââpe dêpwo ya. Dononî nmî gha vy:o a pyede, u wêê ngê dpî chedê té, Chóó Lémi p:uu u nkwo nmo dpodo té, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u pwopwo p:uu danêbum

¹⁵ Yesu pwene, mu kópu u dîy:o yélini Chóó Lémi ngê mwiyé a ngmidi too, yoo kamî ngê dny:oo pyodopyodo, Chóó Lémi u k:ii pèdê kâádî y:e, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, pèdê pyw:ee téne. Ala kópu u l:êê dîy:o mye pwene, yélini y:oo dêêpî kópu dyuu mbwee dnya a chââchââ dé, yi dono chedê ngê mye pyaa dniye. *

¹⁶ Ndáápi u dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. N:ii u tpile yilí, u ndapî mye yilí, u tpile dyuu, u ndapî yi pweepwee pee ngmêdpî d:êê, yi yêêpî u dîy:o. Dini ghi n:ii ngê yi pini dpî pw:onu, u yoo knî y:oo yi pweepwee pee mbêmê tpile a

* **9:2-3:** Ex 25:23-40; Ex 37:1-29 * **9:6:** Num 18:2-6 * **9:7:** Ex 30:10 * **9:8:** Hipîlu 10:19-20 * **9:9:** Hipîlu 10:1-2 * **9:12:** Epeso 1:7 * **9:13:** Lev 16:3; Num 19:17-19; Hipîlu 10:4 * **9:14:** 1 Pita 1:18-19; 1 Njon 1:7 * **9:15:** 1 Tim 2:5; Hipîlu 8:6

yêêpî tumo, ndapî mye yêêpî ngópu. ¹⁷ Yi pini ghêlî k:ii d:uudpî pw:oo knomomê, yi pweepwee pee u nt:u daa ya yédi, pi ngê u tpile ghêlî k:ii d:uuwodê ngî. Dini ghi n:ii ngê yi ndáápi dpî pw:onu, yi pweepwee pee nt:u u ngwo dpî pwii. ¹⁸⁻¹⁹ Wéni n:ii ngê Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Chóó Lémi ka a kââdí too, mye yinté. Mósisi ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye mwiyé vyu, pudumakó kuwó vya too, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdí too. Yi pudumakó wêê d:ââ k:oo mbwaa yó, yimbwi ñedê sipi gh:aa mtyé ngmê kââ, wêê d:ââ k:oo doo kmênêkmênê, yoo u ngwo doo ñiyéñiyé, dêêpî kópu u puku dmi mye ñiyé ngê. * ²⁰ Pi knî ye yepê, Ala wêê ngê Chóó Lémi ka da kââdí nmyo, mb:aamb:aa ngê dmyiné cháâcháâ. ²¹ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u wónu ngomo wó ngópu, Mósisi ngê yi ngomo u tpile yilî yintómu wêê ngê ñiyé too, yi tupwó yilî Chóó Lémi ka u ngwo chedê too. ²² U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî y:oo dêêpî kópu dyuu mbêmê tpile yilî wêê ngê dnyimo ñiyéñiyé, yi tupwó yilî machedê ngê u ngwo dnyimo pyépi. Wêê mu ngmidi mbêmê Chóó Lémi ngê yoo yi dono u kuwó dpî kée té. *

²³⁻²⁴ Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo tpileni dnye ya, yi tupwó tpile tp:oo wêê mbêmê chedê ngê pyaa dniye, ngmênê Yesu ngê dpodoni dóó u l:êê díy:o, tpile tp:oo wêê doo u ntââ, chóó u wêê u ntââ. Chóó Lémi u wónu ngomo n:ii dyámê mbêmê doo kwo, yi ngomo dyimê pywuu ntee tpile. Yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu wunê tóó, Yesu kwéli a tóó, nmî l:êê díy:o Chóó Lémi ngîma wumê kwo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu Kédisu kee wo, daa pi ngê yiné l:âmo ngê. * ²⁵ M:ââ yintómu knî yi k:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo dpî vy:a, wêê yâpwo ghi k:oo dpî ñuw:o, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa dye ghi yintómu chóóchóó kpêê ngê a pyépi ngê, ²⁶ kminté wonêwodiyédiyé kidosi ñedê pèdoo pwopwo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pè u ngwo a l:âmo ngê, nkoo nmo. Kêle, dye ghi mbwee yi chedê ngê, ng:êêntómu nmî

dye ghi ngê pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, dono yilî u ngwo chedê ngê. ²⁷ Pi ng:êêntómu dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dpî kóté kwolo. * ²⁸ Myenté, Yesu Kédisu ng:êêntómu mye pwene, chóóchóó kpêê ngê yó, nmo yilî nmî dono u ngwo chedê too. Daa dono chedêchedê u l:êê díy:o amêdê diyé, ngmênê yélini y:oo adnyi t:âât:ââ, u Mî kóó k:oo wa kaa té. *

10

Yesu Kédisu nmî kpêê ngê ng:êêntómu pyodo

¹ Yesu Kédisu ngê kpêê ndêndê yiné yó. N:ii yoo dêêpî kópu dyuu mbêmê dnyimo a kpêê yiyé, dyimê pywuu ntee tpile yidnyimo a l:âmol:âmo. Ala ngwo mye yinté, m:ââ yintómu knî yi k:oo a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo kamî ngê daa pyodopyodo nyédi. * ² Kpêê yiyé mbêmê yoo yi dono chedê ngê wodnyimo pyodopyodo, ye tpéé kópu daamupé vyi ngópu, kpêê mêdaamupî yé ngópu. ³⁻⁴ Ngmênê pudumakó nunukwéti yi wêê ngê doo u ntââ yoo yi dono daapî chedê tumo. M:ââ yintómu knî yi k:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o, pi knî y:oo yi dono a vyílîvyílî tumo.

⁵⁻⁶ Nyââ, kpêê yiyé dpî dípî, yoo yi dono d:uudpî chedê. Yi kópu u l:êê díy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu daa kêmakêma dyámê mbêmê doo taataa, yi ngwo Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vye tumo, kpêê ngê nga wunê yiyé tumo, ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo, u l:êê díy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

Kwo, Dini ghi n:ii ngê a chóó a nt:u wanyi l:âmo,

kpêê ngê nga wanê pyódu, u ntââ ngê nga vyílo ayi pyódu. *

⁷ Kwo, A Lémi, ala nê.

Kópuni puku yedê a p:uu ntee a tóó, yinté n:aa d:uud:uu, ñuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu.

* **9:18-19:** Ex 24:6-8

* **9:22:** Lev 17:11

* **9:23-24:** 1 Njon 2:1

* **9:27:** Gen 3:19

* **9:28:** Hipîlu 10:10; 1

Pita 2:24; Pilipay 3:20

* **10:1:** Hipîlu 8:5; Kílosa 2:17

* **10:5-6:** Psalm 40:6-8

8 K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi, ngmênê Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeetumô,

kpêê ngê nga wunê yiyé tumô,

ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,

u l:êê díy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

9 U kuwó dini ghi ngê kwo, A Lémi, ala nê, nuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê kpêê yiyé mbwee daa kêmakêma a kéké, Yesu ngê kópuni d:uu ngê, u d:aa yinê wunê kââdikââdí. 10 Chóó u pono dêpwo vyápê, ngmênê Chóó Lémi u pono vyápê wo, pwopwo u wépi daa puwâ, ng:êêntómu pwene, chóochóó kpêê ngê pyódu ngê, nmî dono yilî u ngwo chedê ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo.*

11 Kpêê yiyé pyu yintómu a dpodo nyédi, wonêwodiyédiyé a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo yi dono daa chedêchedê tumô.

12 Kópuni Yesu Kédisu ngê d:uu ngê, daa yinté. Chóochóó kpêê ngê ng:êêntómu pyódu ngê, mēdaamuwa d:uu. U kuwó dini ghi ngê u Mî ka mē kee wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo.*

13 Yélini daa yi nuu u pi ngê a too, Chóó Lémi ngê yu yodo u maknopwo wa yé té. Wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, ala ngwo ka t:âât:ââ.* 14 Chóochóó kpêê ngê ng:êêntómu pyódu ngê, yélini yi k:ii u yoo vy:o nmo wowo nyédi, nmî dono yilî yintómu u ngwo chedê ngê, mēdaadí nuw:onuwo dé.

15 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ndê kópu ngê nmo yinê a pyépi ngê. Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, apê,

16 Mu dini ghi ngê kamî ngê anî pyódu té, myombó a ka amênê kââdí té.

A dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê anî yé té,

Yi gha vy:o amyidnyi ya.*

17 Yi dono yilî a kuwó wanî kée té, mēdaanê ngî té.

18 Kpêê daamunmî yé, mu kópu u díy:o Yesu ngê nmî dono yintómu chedê ngê.

Maa kamî u danêmbum

* **10:10:** Hipîlu 9:12,28 * **10:12:** Hipîlu 1:3 * **10:13:** Psalm 110:1 * **10:16:** Jer 31:33-34 * **10:19-20:** Hipîlu 4:16; Mát 27:51 * **10:22:** 1 Njon 1:7; Epeso 5:26 * **10:23:** Hipîlu 4:14 * **10:26:** Hipîlu 6:4-8 * **10:28:** Deut 17:6

19-20 A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu pwene, wêê n:ii p:uu pwii wo, maa kamî u ngwo ngma a yó, máádini u dí yâpwo ghi ndêndê k:oo wunê too, Chóó Lémi kwéli wunê too. Yesu ngê ghê kamî nmo a kpo, yi máádi p:uu kaa nmoo, u ntââ kpídî pee mwada pee anmî lee dmi, Chóó Lémi ka u ngwo anm:uu taa dmi, nkîngê ngê kêe daanmo t:oo. Yi kpídî pee chaa ngmê ngê a t:a, mu kópu u díy:o Yesu nt:u kídosi nédê dmya ngópu.* 21 Chóó Lémi u yoo ndêndê yi vy:o nmî ghê dniye, kpêê yiyé pyu ndêndê nmî kada a kwo. 22 Yi máádi dpodombiy:e kígha koo, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle. Chóó Lémi ngê mbwaa mb:aa u mênê kmênê nmoo, u ngwo ghêê nmoo, dononi wunê nmo d:uu too, mye chedê too, yi l:êê díy:o tpéé kópu mēdaamu anmî vyi. K:omodanê kópu nmî gha vy:o kíngmê ya, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle.*

23 Yesu ka kélímî dpodombiy:e mgímî koo, mu kópu u díy:o nmî lama ka too, daawa dóo nmo.* 24 Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó dny:oo ya, myepaa ngêêpî téme. Yi kópu u l:êê díy:o paa numo wêdêwêdê kígha téme. 25 K:omo tpile yoo woni mēdêwunê wuwó ngê, ngmênê nipi dmyina a wuwó, dmyinê numo wêdêwêdê kígha. Yi kópu ala ngwo ndîi kópu ngê dê pyódu, mu kópu u díy:o kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê.

26 Numo kuwó dmyinê mbumu, mu kópu u díy:o n:ii ngê Yesu u ndê kópu dyuu dpo w:ee, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, a dono yédi, lukwe ngê u dono wa chedê té.* 27 Doo u ntââ u gha vyilévuyilê ngê daawa pyódu, adî nkîngê. Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kwolo, yélini Yesu p:uu a d:uu nyédi, yi pini yi vy:o wa kââ, ndiya wa kée té, ndê ngê wa ma té. 28 Mósisi u dêêpî kópu dyuu dyimê pywuu ngê nmye ngmên:aa pyépi. N:ii ngê yi dêêpî kópu ndîi ngmêdpî kn:aadi, pi miyó pyile knî y:oo yi kada pini knî ye yuu dpo y:ee ngmê, ye doo u ntââ yi pini ye d:uudpî ch:anê, dpî vya

ngmê. * 29 Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, dyámê u kópu dé. Yesu ngê n:ii d:uu ngê, Chóó Lémi ka yinê dpî núw:o nmo. Yi kópu vyílo yi ndîi kópu. N:ii ngê Chóó Lémi Tp:oo u wépi dpî puwâ, yi pini u kpadakpada ndîi. Yesu ngê chóó u wêê mbêmê Chóó Lémi ka a kâadî nmo. Yi kópu n:ii ka têê kópu ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada. Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi módó nmo a kpo. Yi ghéni dmi n:ii ka k:omo tpile ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî kéé, mwap:aa ngê dpî pyódu. *

30 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê ló dini mwo a vyou, apê,

Nê ntââ vyîmî pyu,

ntââ a chóó ana a vyîmî.

Ala kópu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi ngê u yoo chóó wa kóté kalê té.

*

31 Yâpwni ghê a t:a Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi. Kn:aadi te pyu yoo u kwo dny:oo nkîngê. Pi kpadakpada ntênê u lama a tóó.

Dono u vyîmî u danêmbum

32 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu mwiye nmyinê ny:ee ngópu, u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye, yi dini ghi dmyinê nuw:onuw:o. Yi dini ghi ngê dono yilî nmyee a vyîmî. 33 Dye ghi knî ngmê ngê nmyi pi dmi dnya a dyede dé, myednya a kpakakpaka nmyo, dye ghi knî ngmê ngê nmyi pyipe knî y:oo yinté kópu dnyimo a vyîmî dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. 34 Dye ghi knî ngmê Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo dnyimo a kmîmî nmyo, nmyi tpile yintómu myednyimo a t:âmot:âmo dé. Nmyi tpile knî yi p:uu dênmyimo nuw:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myednya a ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama doo ya, nmyimo, Ghê kamî dmi nmo pyw:ângo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * 35 Nmyi nuw:o dmi Yesu p:uu kîdmyinêngê y:ee ngmê, mu kópu u dîy:o yi máadi u dí Chóó Lémi kóó k:oo wunê tóó. 36 Dono yintómu dmyina a vyîmî dé, Chóó Lémi u nuu u kópu dmyinê d:uud:uu dé, u nkwo wa ngee nmyo, kópuni mb:aa yi

pi dmi mwiye a vyi too, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu té. * 37 Puku yedê alanté a tóó,

Dye ghi daa daadîi dmyinê t:ââ.

Pini n:ii wunê pwiye knî, daa kêmakêma a taataa.

Mgî daawa a puwâ. *

38 Pini n:ii adî kêlîmî,

pi mb:aa ngê u ngwo u kwo wa pyódu,

yi pini ngê ghê kamî wa a pyw:oo.

N:ii Chóó Lémi u maa p:uu dpî ghê, dîyo modo diyé,

yi pini ka Chóó Lémi dpî nod.e. *

39 Doo u ntââ daanmî nkîngê, daanmî kedekede, kminté ndiya anm:uu ghêpê dmi. Kêle. Yesu ka dpodombiy:e kêlîmî kmêle, nmî nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kóó k:oo yinê wa kaa nmo.

11

Kêlîmî p:uu danêmbum

1 Pini n:ii a kêlîmî, ala kópu u lama a tóó, apu, Nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo a vyou, ndêndê ngê wa d:uu. K:omo tpile yi kópu daa y:enê, ngmênê u lama a tóó nê, yi kópu dîyo a pyodopyodo. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, kêlîmî pyu u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi. *

2 Nmî kn:ââ yoo yi vy:o yélini mb:aamb:aa ngê dnyimo a kêlîmî, yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê, Mb:aamb:aa ngê a ka wunê ng:aa té.

3 Kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, nmîmo, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tpile yilî yintómu l:âmo ngê. Daa mumu ngmê u tpile knî y:oo tpile yintómu u ngwo l:âmo too, ala ngwo mumu ngmê u tpile ngê a pyede. *

4 Epel Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo a kêlîmî, ngmênê Kéén pee tp:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Epel Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo, tpîleni u kwo y:ângo, mye mb:aamb:aa. Kéén Chóó Lémi ka dnyinté doo kêlîmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi dêpwo kwo, Tpîleni u kwo y:ângo, Chóó Lémi ngê u yi myedêpwo kwo. K:omo tpile Epel ló dini a pwene, ngmênê u kêlîmî nmo nyepênepê ngê, yinté mye kêlîmî kmêle. *

5 Inóki Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, u l:êê dîy:o daa pwene, Chóó Lémi

* 10:29: Mát 26:27-28 * 10:30: Deut 32:35-36; Lóma 12:19 * 10:34: Mát 6:20 * 10:36: Hipîlu 6:12 * 10:37:

Hab 2:3-4; Tpyuu 22:20 * 10:38: Lóma 1:17 * 11:1: Lóma 4:18; 2 Kódin 5:7 * 11:3: Gen 1:1 * 11:4: Gen 4:3-10

ngê a nyââ, pi knî y:oo dêpê pyw:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó, Inóki Chóó Lémi u nuu u pi ngê doo a ya. * 6 N:ii daadî kélîmî, Chóó Lémi u nuu u pi ngê daawa pyódu, mu kópu u dîy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ka nî lê, ala kópu ka choo kélîmî, nmî yâpwo Chóó Lémi, ndêndê ngê a tóó, n:ii ngê u yi adî kwo, U kwo nî lê, yi pini Chóó Lémi ngê daawa dóó, mb:aamb:aa ngê wa ngee.

7 Myenté, Nówa Chóó Lémi ka myedoo a kélîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Nówa u ng:aa a t:ângo, Nówa ngê yi kópu u wépi daa puwâ. K:omo tpile vyi dêpêngê ch:iy:e wo, ngmênê Nówa ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, nkéli ngmê ndê ngê, u yoo knî yi k:ii k:oo wo dniye, Chóó Lémi ngê u ngwo w:êê too. Yi kélîmî mbêmê nmo w:ee ngê, yoo wo yéli dono dé, Chóó Lémi ka dèdnya a kélîmî. Yi kélîmî u l:êê dîy:o Nówa Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. *

8 Epîlaham Chóó Lémi ka myedpîmo a kélîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kwo, Nyámê pee a kuwo ngi, kn:aa dyámê pee nga ngmêwanê kê, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye a nyongo, chóó u dyámê pee a kuwo ngê. K:omo tpile yi dyámê pee u lama dêpwo ya, ngmênê y:i loo. * 9 Dini ghi n:ii ngê yi dyámê pee p:uu mî ta, Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo, pi my:oo ngê doo ya. Ngomo daa wó, wónu ngomo k:oo dpîmo dpî, p:aani p:aani dpîmo lêpî. U kélîmî chedê ngê daa pyodo. Tp:oo Yisak mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Ala dyámê pee nga wanê kê, ngmênê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo. K:omo tpile wónu ngomo k:oo myedpîmo dpî, p:aani p:aani myedpîmo lêpî, ngmênê Yisak u kélîmî chedê ngê daa pyodo. Yisak tp:oo Njakóp mye yinté. 10 K:omo tpile Epîlaham chóó u p:aa dêpwo a ya, u têpê ghi myedêpwo a ya, ngmênê u kélîmî chedê ngê daa pyodo, p:aa ndêndê p:uu dpîmo nuw:o. Chóó Lémi ngê yi p:aani u nuw:o k:oo mwiyé a módu, chóó wa l:âmo, chedê ngê daawa pyódu.

11 Sela Chóó Lémi ka myedpîmo a kélîmî. K:omo tpile m:ââ yilî yi k:oo Epîlaham cha

y:oo tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê yepê, Sela ngê tp:ee wangmê tpyé, yi kópu ka kélîmî mbê knopwo, Sela u ntââ ngê a pyodo, tp:ee u ngwo tpyó. * 12 K:omo tpile Epîlaham yi ngwo d:ud:umbiy:e vy:ee ngê doo a ya, daa kêmakêma doo pwopwo, ngmênê yi ngwo tpamê wo, u yoo yilî ngê u kuwó pyodo, tédê tii, mbwaa paa ghêêpwi, mbóó p:uu pudu. *

13 Kópuni Chóó Lémi ngê yi yéli ye a vyi too, yi kópu knî ye dnya a kélîmî, u ngwo a pw:oo dniye. Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii ye dêpê y:ee too, ngmênê mwada dini ghi p:uu ye doo a danê. Yi yéli y:oo yi kópu yilî kuughê a m:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. Ala kópu myednya a tpapê, apu, Dyámê mbêmê pi my:oo yoo yuno kwo. 14 N:ii knî y:oo yi kópu dpî vyi ngmê, yi chóó yi dyámê pee a nmy:uu ngópu. 15 Dyámê pee n:ii mbêmê a ndê dniye, daa yi dyámê pee p:uu dnye nuw:o. Yini p:uu wodnye nuw:o, mêpêdê diyé dniye. 16 U yi y:e doo kwo, Dyámê pee mb:aa mbêmê nmî lee dmi, Chóó Lémi kwéli wunê tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o yi wépi dmi daa puwâ, p:aa ndêndê yi l:êê dîy:o ngmê l:âmo ngê.

17-18 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê, apê, U kélîmî ngênî m:uu, kwo, Nîm:ee Yisak dpî vya ngi, kpêê ngê a ka dpó yé. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham ka mwiyé a vyi, kwo, Nyoo njini, daa Yisîmél u tii nédê yéli, ngmênê Yisak u tii nédê yéli, ngmênê Epîlaham Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kélîmî, tp:oo Yisak daa w:êê ngê, kpêê ngê pî yó. * 19 Epîlaham u nuw:o Chóó Lémi p:uu doo kwo, apê, A tp:ee n:aa vyee, Chóó Lémi ngê ghê mê t:emî. Na a ka yinté kópu yi pyodo, Epîlaham ngê tp:oo u vyee tédê núwo, daa kêmakêma pî vyâ, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo, Muntoo. Kwo, Nîm:ee nangê vy:a. Ngmênê u kwo Chóó Lémi ngê Yisak ghê mê t:ângo.

20 Kélîmî mbêmê Yisak ngê Chóó Lémi u kópu dyuu tp:oo dê Njakóp mbwémi Yisó ye

* 11:5: Gen 5:24 * 11:7: Gen 6:13-22 * 11:8: Gen 12:1-5 * 11:11: Gen 18:10-14; 21:2 * 11:12: Gen 15:5

* 11:17-18: Gen 22:1-14; Njems 2:21-22 * 11:20: Gen 27:27-29; 27:39-40

vyi too. Kópuni dîyo adnyi pyodopyodo, yi kópu knî ye vyi too. *

²¹ Dini ghi n:ii ngê Njakóp mupwoknî Yichip dnyen:aa ya, kêlîmî mbêmê Njakóp ngê u kee dê, Njósép tp:oo dê ye Chóó Lémi u kópu dyuu ye vyi too. U kiyé p:uu doo a kwo, Chóó Lémi ka u ngwo doo ngêpê, kwo, Ala tpémi dê ye mb:aamb:aa ngê cha a vyyuwo. *

²² Dini ghi n:ii ngê Njósép vy:ene wo, daa kêmakêma doo pwopwo, kêlîmî mbêmê mu dini ghi u kópu dyuu u mbwó knî ye vyyu. Yepê, Nmî kuwó dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê M:aa u yoo yilî ngê wa pyódu. Yepê, Yichip u ménê wa a pw:ii té. Yepê, Yi ngwo a dîné dyuu myoo núw:o y:e. *

²³ Kêlîmî mbêmê Mósisi u pye mî y:oo Mósisi a w:êê ngópu. Dini ghi n:ii ngê ta, a w:ee ngópu, apê, K:uuchêm u tp:ee. U yi y:e dêpwo kwo, Lede knî y:oo king u kópu mbêmê vya y:e. Yi kópu u l:êê dîy:o king u kópu daa châpu ngópu, d:ââ pyile dpîmo ng:uu néne. U kuwó dini ghi ngê king tp:oo módó ngê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Mósisi mâawe ngê pyodo, Yichip tpémi y:oo mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâcháâ, ngmênê kêlîmî mbêmê yi cháâcháâ u wépi puwâ, yi vy:o a pwii wo, chóó u yoo vy:o mê ghê wo. * ²⁵ K:omo tpile Chóó Lémi u yoo vy:o u k:ii nipi dnye mgîni vyîmî, ngmênê yi kópu u kwo mb:aamb:aa ngê pyodo. Chóó u yoo yi wépi dmi wo puwâ, Yichip tpémi yi vy:o wodoo kwo, ye m:ââ knî ngmê yi k:oo u ya pê mb:aamb:aa, u tpile myepê yilî. Yi kópu wo d:uu ngê, ye dono kópu yipê d:uu ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo yi l:êê dîy:o mwiyé a ngmidi ngê. ²⁶ Alanté doo a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê yinê a ngmidi noo, Yisiléli tpémi yi kada kaa noo. Apê, K:omo tpile adnyi nkwitinkwiti nê, Yichip tpémi y:oo amyidnyi nkwitinkwiti nê, ngmênê yi kópu a ka tédê kópu, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nê. Mósisi ka yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yichip tpémi yi tpile yilî tédê kópu ngê u kwo pyaa dniye.

* **11:21:** Gen 48:15-16 * **11:22:** Gen 50:24-25 * **11:23:** Ex 1:22; 2:1-2 * **11:24:** Ex 2:10-12 * **11:27:** Ex 12:51 * **11:28:** Ex 12:21-30 * **11:29:** Ex 14:21-31 * **11:30:** Josh 6:12-21 * **11:31:** Josh 2:1-21; 6:25

²⁷ Kêlîmî mbêmê Mósisi ngê Yichip a kuwo ngê. K:omo tpile king u yoo yi wépi dmi puwâ, ngmênê ye dêpwo nkîngê, ye mêdêpê diyé wo. Na a ka Chóó Lémi yi módu, yinê wêdêwêdê kwólu. * ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Mósisi Yichip mê dy:ââ ngê, Mósisi Chóó Lémi u kópu ka kêlîmî mbê wo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u kópu dyuu nmî kn:ââ knî ye vyi too. Yi kópu dyuu mbêmê sipi tp:oo vya tumo, wêê yi keñe t:âmo keñe t:âmo t:ee ngópu. Yi ngîdî ngê Chóó Lémi u enjel ngê Yichip tpémi yi tp:ee mââ kaa yintómu vya too, ngmênê ngomo t:âmo n:ii knî yi p:uu wêê doo ya, tp:ee yi daangmê vyâ. *

²⁹ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo Yichip a kuwo ngópu, kêlîmî mbêmê Ntii Mtyemtye m:ââ pââ ntee tpile ngê pyodo, u ngwo ngmêê ngópu. Dini ghi n:ii ngê Yichip tpémi yi kuwó ghê dniye, ntii mêdê diyé wo, tpêpwo u pwo ménê yó, u ngwo vy:êê dniye. *

³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Kenan Wee u kwo mî taa dniye, wo pyudu knî yi k:oo Njédikó dnya a y:ee:ee. Chóó Lémi ka kêlîmî mbêmê yi p:aani u chêepî mbwa a vyóó wo, Njédikó tpémi u ngwo vya tumo. *

³¹ Nmî kn:ââ yoo Njédikó ghêlî dîmî taa dniye, Njósuwa ngê lede miyó dy:ââ ngê, yepê, Njédikó nyi ngete nyoo. Dini ghi n:ii ngê mî taa knopwo, Njédikó tpémi y:oo u yi y:e doo kwo, Nmî vya dê, ngmênê téli pyââ Lahap ngê w:êê doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka doo kêlîmî. Njédikó tpémi y:oo Chóó Lémi dèdnyimo cháâcháâ. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî kn:ââ knî y:oo yi p:aani a pw:oo ngópu, pi yintómu vya tumo, ngmênê Lahap w:êê ngópu, u yoo knî yi k:ii, mu kópu u dîy:o ngete dê yinê a w:êê doo. *

³² Dyimê pywuu nmye daamunê kê. Dye ghi doo u ntââ ngê dé pyódu, kêlîmî pyu yoo yi danêbum nmye daamunê nt:o. N:ii dé yi kêlîmî ndîi, woni yoo yi pi dmi ala, Nkidiyón, Mbadaka, Samîsón, Njepîta, Dépidi, Samuwel, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, mye yi k:ii. ³³ Woni knî y:oo kn:aa lede yoo ngm:ii kalê tumo,

yi chóó yi yoo mb:aamb:aa ngê dnyimo y:enê dé. Kópuni Chóó Lémi ngê ye mwiyé a vyi too, yi kópu yi l:êê dîy:o mye d:uu too. Chóó Lémi ngê woni layoni knî ye w:êê too, * ³⁴ woni yoo ndê ka w:êê too, woni yoo l:êê tédê w:êê too. K:omo tpile l:êê yi lama dnyinté doo ya, ngmênê Chóó Lémi ngê modoo a wêdêwêdê kîgha dé, kn:aa lede yoo dnyimo vyeé dé. *

³⁵ Pyââ knî ngmê yi nêni yoo pw:oo dniye, yi kêlîmî u l:êê dîy:o myombó mêtê pii dniye, ngmênê kêlîmî u l:êê dîy:o pi woni pw:oo dniye, mêtêpê pii dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo dnye kpakakpaka dé, alanté dnye nuw:o, K:omo tpile a vyeé nmo, ngmênê Chóó Lémi daanmo wópu, mu dini ghi ngê amêdê pyidu nmo. * ³⁶ Kêlîmî pyu knî ngmê dnye yumuyumu dé, yedê ngê myednye kpakakpaka dé, knî ngmê yedê nêdê t:ee tumo, mbwa k:oo kalê tumo.

*³⁷⁻³⁸ Kêlîmî pyu knî ngmê chêêpî ngê vya tumo, woni taa ngê vya tumo. Yi-pââ choo ngê ntee anyi châpwo, kêlîmî pyu woni choo ngê yinté dnyimo châpwo dé, u ngwo dnyimo vyeé dé. Kêlîmî pyu woni knî y:e dono dnyimo d:uud:uu, dnyimo ngm:ii kîgha dé. Doo u ntââ nipi daapîdnye ya, mu kópu u dîy:o mgîdí u yoo kêlîmî u yoo daa numo yi pee dé. Yi kêlîmî pyu yoo nko mênê dnyimo mbêpêmbêpê, kpomo t:âmo kpomo t:âmo dnyimon:aa ya, mbu knî yi mbêmê dnyimon:aa mbwolombwolo. Ngópuch:anê ngê dnyimo pyodopyodo, dini ghi n:ii ngê yi kpîdí dnyimo a chópuchópu, sipi too nunukwéti too yi paa dnyimo t:emî dé.

³⁹ K:omo tpile yi yéli yi kêlîmî mbêmê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa dniye, ngmênê kópuni mb:aa ye a vyi too, woni knî dêtê pyw:ee tumo, ⁴⁰ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi yéli y:oo dny:oo t:âât:ââ nmo. Mu dini ghi ngê yi k:ii yoo ngmidi ngê wa pyódu nmo, kópuni ndêndê ngê mb:aamb:aa, yi kópu nipi nmo wa a kê.

12

Yesu u maa kîgha

* **11:33:** Dan 6:22 * **11:34:** Dan 3:23-27 * **11:35:** 1 Kings 17:17-24; 2 Kings 4:18-37 * **11:36:** Jer 20:2; 37:15-16 * **12:1:** 1 Kódin 9:24-25 * **12:2:** Hipîlu 1:3; 3:1 * **12:3:** Mát 27:28-44

¹ Yélini Chóó Lémi ka mwiyé a kêlîmî mbê dniye, yi yéli, yoo ndîi. Yi yéli Chóó Lémi u maa p:uu nmî kada ghê dniye, wumê t:âât:ââ nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo dpî dînga nmo, kée téme, dononi knî y:oo dpî mgîmî nmo, dny:ii d:ii téme, Chóó Lémi u maa dpodombiy:e kîgha koo. * ² Nmî nuw:o dmi Yesu p:uu kaa koo, myedê nj:ii koo. Nmî kêlîmî nkoo kn:ââ vyîlo yi pini p:uu a kwo mo. K:omo tpile kîdosi u maadî doo kwo, ngmênê daa kede wo. K:omo tpile dnye mywenemywene kîgha, ngmênê u kwo tédê kópu ngê pyodo. U lama doo ya, Dîyo w:aa anîmo pyw:oo. Yi w:aa wunê a pyw:ângo, Chóó Lémi ka mêtê diyé wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. * ³ Máádini kwólu, yi máádi p:uu dmyinê nuw:o. Yoo dono yi vy:o kópu dono yilî dpîmo a vyîmî. Dmyina a nj:ii, yi máádi myedmyinê kîgha, nangmê kede. * ⁴ Dono vyîmî tédê nmyi vy:o pini doongmê vya ngópu.

Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo u ngwo wunê kpadakpada too

⁵ Dono vyîmî tédê Chóó Lémi ngê wunê kpadakpada nmoo, mu kópu u dîy:o nmo tp:oo módó tp:oo mââ yoo. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee, nmî Lémi ngê adî kpadakpada ngi, nangê vyi, Tédê kópu yila.

Dini ghi n:ii ngê nguwo ada a mbumu knomomê, ye p:uu dpodo nangê yé,

⁶ mu kópu u dîy:o yélini yi nuu ghi dmi nmî Lémi nódo a tóó, yi yéli wunê kpadakpada too,

n:ii dé tp:oo ngê dpî pyódu té, dpî kpaka té.

⁷ Dononi nmyinê vyîmî tumo, nmî Mî ngê yi dono ngê wunê kpadakpada nmyoo. Yi kpadakpada u wépi kîdmyimê pwapî, mu kópu u dîy:o pi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo ntee a kpadakpada too, Chóó Lémi ngê yinté myewunê kpadakpada nmyoo. Doo u ntââ pi ngê tp:ee daawa tpyé, módó, ngmênê dpî dêtêpî kê. ⁸ Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yintómu ntee wunê

kpadakpada too, yinté wodêdê kpadakpada nmyoo, ye tp:oo njini ngê daap:ee pyede, p:ee maadî tp:ee dé. ⁹ Dyámê mbêmê nmî mí knî y:oo dnyimo kpadakpada nmo, u ngwo nmîmo kpadakpada, u nkwo nmo chââchââ too. Nmî Mî n:ii mbóó p:uu wunê tóó, dini ghi n:ii ngê dpo kpada nmo, ntênê paa kpada kmêle, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo. ¹⁰ Daa ndîi la ghi tp:oo, nmî mí knî y:oo yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê dnyimo kpadakpada nmo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî mb:aamb:aa u l:êê dîy:o wunê kpadakpada nmoo. Ntee a tóó, dyââpe p:uu daa t:a, u yi u ngwo a kwo, Yinté ní pyódu té. ¹¹ Dini ghi n:ii ngê dpo kpada nmo, nmîné nmo daa nmî nuu u kópu nmo yedê d:uu, dono kópu nmo yu d:uu, ngmênê u kuwó dini ghi ngê anyinê w:ee, u nt:u kópu anyinê pyw:oo, pi mb:aa ngê anyi pyódu, yoo yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko anmyi ya.

¹² K:omo tpile nmyi kêê dmi dpî wiy:a dniye, nmyi yi dmi dpî nté dniye, ngmênê Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. ¹³ Nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, maa mb:aa yidmyinê kîgha. Nmyi yi k:aa pyââ u pono dmyinê vyápê, tpuu pyââ u pono n:uungmê vyápê. N:ii ngê yu pyââ wunê a dêê ngê, maa mb:aa kîdangê kuwo, u kwo wa mbó. Maa mb:aa yichoo kîgha, mb:aamb:aa ngê moo pyaa we. ¹⁴ Pi yintómu knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya. Kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. N:ii ngê kópu mb:aa daadî d:uud:uu dé, nmî Lémi daawa m:uu.

Mbwaa kuu yiyé u danêmbum

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo. Máádini Chóó Lémi ngê a yó, nmyi vy:o pini ngmê yi máádi p:uu kîdangên:aa diyé. Nmyi vy:o pini ngmê ngê mbwaa kuu nmyi mênê kîngê yé, nmyi mbodo dmi kîngê vyyuwo té. ¹⁶ Pyââ ti mââ ti nmyi vy:o kîngê ya. Chóó Lémi p:uu kópu dyuu tédê kópu ngê nmye kîngê pyaa dmi, Yisó u nt:anê nangmê yââ, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, tédê kópu ngê u kwo pyodo. K:omo tpile pi kaa, ngmênê nté kuu ngmîdi u l:êê dîy:o u mbwó tpuuni ka kwo, Nyi a kada pini. ¹⁷ U kuwó

dini ghi ngê u yi u ngwo doo kwo, M:aa ngê Chóó Lémi u kópu mb:aa a p:uu ngmê t:ee ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê a mb:ii ngê. K:omo tpile Yisó ngê u yi doo kwo, Maa mb:aa p:uu m:aa ghê, u l:êê dîy:o myedoo mbê, ngmênê doo u ntââ. *

Chóó Lémi u chââchââ

¹⁸ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Kópuni nmî kn:ââ knî y:oo a m:uu tumo, yi kópu dpîp:e m:uu tumo. Dini ghi n:ii ngê Sainay mbwini vyyuwo lee dniye, Chóó Lémi ndê k:ii ntee tpile ngê mbu mbêmê ye a ghêpê wo, yi ndê dpudu ngê mgídî a gh:ay ngê. Yópu ndîi doo a wupe, * ¹⁹ nkéli dpuwo u dnye dnye nyêmî, Chóó Lémi u dnye mye ny:ee ngópu. Pi knî y:oo Mósisi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi dnyeni m:oo ny:oo, ²⁰ mu kópu u dîy:o kópuni mwiyé a ny:ee ngópu, yinê ye doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu ala, N:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê dpî vya yó, myenté tpile tp:oo n:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê myoo vya yó. ²¹ Kópuni m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e nkîngê kalê too, Mósisi mye nkîngê kwólu, yepê, Ntênê myidî nkîngê mb:anê.

²² A tîdê mbwó yoo, yi mbwini vyyuwo dpîp:e lee dniye, ngmênê Chóó Lémi kwéli a tóó, y:i nmyinê lee dniye. Yi p:aani Njedusalem ntee p:aani. Njedusalem daa Sainai mbwini mbêmê a tóó, ngmênê Saiyon mbwini mbêmê a tóó. Enjel yilî tp:oo témi tap yi vy:o nmye wee. * ²³ Chóó Lémi ka nmyinê lee dniye, pini n:ii pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê a tóó. Dyámê mbêmê tp:ee kaa u pi ndîi ngê ntee a tóó, Chóó Lémi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê yinté mye pyódu ngê, nipi a danê nmyoo, nmyi pi dmi mbóó p:uu a d:êê too, w:aa u ngwo nmyinê pyw:ee ngópu. Yélini Chóó Lémi ka mwiyé dnya a kélímî, dini ghi n:ii ngê a pw:oo dniye, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê pyódu too, ala ngwo yi yéli yi vy:o nmye wee. * ²⁴ Yesu ka nmyinê lee dniye, pini n:ii ngê Chóó Lémi ka a kâádî nmoo, chóó u wêê ngê nmî dono yilî yinê mye chedê

* **12:16:** Gen 25:33-34 * **12:17:** Gen 27:30-40 * **12:18:** Ex 19:12-13,16-20; Ex 20:18-21 * **12:22:** Tpyuu 21:2; 5:11 * **12:23:** Luukí 10:20

too. Dini ghi n:ii ngê Kéén ngê u mbwó Epel a vyâ, wêê têpê mbêmê ghîgho, Chóó Lémi ngê Epel u ntââ Kéén ngê a vy:ungo, ngmênê Yesu u wêê ngê kópu mb:aa kn:ââ yi chópu, u l:êê dîy:o nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

²⁵ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Nmyi ngópu dmi dpî kpêmî tóó. Yélini Mósisi ka dyámê mbêmê dèdnyimo a ng:aa, yi ngwo dnyimo a pwopwo. Nmî Lémi mbóó p:uu nmo wunê mbumu. U dnye daanmî ny:ee knomomê, ye ntênê wa kpada nmo. *

²⁶ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi nmî kn:ââ knî ye a mbwolo, u dnye ngê têpê a ghêdê kwólu, ngmênê mu dini ghi ngê daa têpê u mo wa a ghêdê kwolo, ngmênê mbóó amye ghêdê kwolo. Yi kópu puku yedê mye tóó. *

²⁷ U nt:u kópu ala, dyámê u tpile dé adnyi ghêdê, chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê tpile ndêndê dé chedê ngê daawa pyaa dmi.

²⁸ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u dîy:o yélini yi vy:o kaa nmo, yi yélini yi k:ii chedê ngê daanmî pyaa dmi. Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa kmêle, mb:aamb:aa ngê cháâcháâ koo, u kwo mye nkîngê kmêle, ²⁹ mu kópu u dîy:o nmî yâpwo, yoo dono ndiya yinê dpî kéé. *

13

Maa kamî u kópu mb:aa dé

¹ A tîdê mbwó yoo, maa kamî nmye kîgha ngmê, kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * ² Pi my:oo knî ye dmyinê vuywo. Nmyi lama ka tóó, nmî kn:ââ yoo pi my:oo knî ye dnyimo a vuywo, woni yoo daa yi lama enjel knî ye myednyimo a vuywo. * ³ Yélini mbwa k:oo a wee, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo. Mbwa k:oo yi k:ii w:ee wee, tpileni u yi nmye choo kwo knomomê, yi tpile ye dmyinê yémî dé. Yélini a mgîni vyîmî té, ye dmyinê vuywo, mu kópu u dîy:o nmyo yoo mu ngmîdi. *

* **12:24:** Hipîlu 8:6; Gen 4:10 * **12:25:** Hipîlu 2:1-3; 10:28-29 * **12:26:** Ex 19:18 * **12:29:** Deut 4:24 * **13:1:** Njon 13:34 * **13:2:** 1 Pita 4:9 * **13:3:** Mát 25:36 * **13:5:** 1 Tim 6:8-10; Josh 1:5 * **13:6:** Psalm 118:6 * **13:8:** Tpyuu 1:17-18 * **13:9:** Lóma 14:17; 1 Kódin 8:8 * **13:11:** Lev 16:27 * **13:12:** Njon 19:17

⁴ Yéé yepe yi nuw:o dê numo p:uu dny:oo kwo, yi tumu mââ yi tumu pyââ kîngmê ya. N:ii pini n:ii u kuwó wa pwiyé, Chóó Lémi ngê wa kpada. Pini n:ii adî pyââ ti, pyópuni adî mââ ti, Chóó Lémi ngê amye kpada dê.

⁵ Nmyi nuw:o dmi ndapî p:uu kîngê kwo. K:omo tpile ndapî têdê nmyi ngópu ye tóó, yi ntoo mbêmê dmyinê ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ala kópu a vuywo,

Nmye ana a vuywo,
nmyi mo daanê kalê nmyo. *

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o nkîngê ngê kêê nangê t:oo, ala kópu dpî vyi yoo, apií, Nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmo, pini n:ii ngê dono kópu nmo adî d:uud:uu, u kwo daanmî nkîngê,

yi pini wa dîpî, daawa dyênê nmo. *

⁷ Yélini nmyi kada a wee, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyina a nj:ii dé, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu nmye dnyimo tpapê dé. Ntee dnyimo ya, ntee dnyimo kélîmî, nmî Lémi u yoo ntee dnyimo wêdêwêdê kîgha dé, yi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, myedmyina a nj:ii dé. ⁸ Yesu Kédisu wunê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, mu dini ghi ngê mye yinté, chedê ngê daawa pyódu. * ⁹ Nuw:o ghi kamî knî y:oo kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. N:ii ngê nté knî ngmê nmye dpî kwódu té, yi pini ka ng:aa ngê kêê nangê t:oo. Yi kwódu yé kópu knî yi mbêmê pi u gha wêdêwêdê ngê d:uudpî pyódu, ngmênê Chóó Lémi ngê pi u gha wêdêwêdê ngê yinê dpî pyódu. *

¹⁰ Yesu nmî l:êê dîy:o pwene, chóochóó kpêê ngê pyódu ngê, Chóó Lémi ka maa kamî nmo a yó. N:ii knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé t:oo, Yesu ngê daawa ngee té. ¹¹ Dono chedêchedê u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo a ñeñe ngê, ngmênê yi tpile tp:oo ntóó kn:aa wumê nk:êênî tumo. * ¹² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu daa p:o vya ngópu, kn:aa ñuw:o ngópu, yi mî vya ngópu, nmî dono yilí yintómu chedê ngê u ngwo pyaa dniye. * ¹³ K:omo tpile

yoo mbwee knî y:oo adnyi nkwitinkwiti nmo, ngmênê yi vy:o a pwii kmêle, Yesu ka kuwa lee kmêle. ¹⁴ Dyámê mbêmê nmî p:aa ndêndê daangma a tóó, nmî p:aa ndêndê nmo t:âât:ââ. * ¹⁵ Tpile tp:oo kpêê ngê daamunmî yé, ngmênê Yesu u pi mbêmê dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, pi knî ye u pi myedmyinên:aa tpapê. * ¹⁶ Pi ngêêpî nangê yé, pi ka vuywo myenangê yé. Yi kópu dê Chóó Lémi u nuu u kpêê yiyé u kópu dê. *

¹⁷ Nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o daa mgeemgee nyédi, dye ghi yintómu nmye wunê vuywo nyédi, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ye adîn:aa póó, yi dpodo u p:êê u kwo amînê nté t:oo. Ye mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, yi dpodo tédê yi gha dmi mb:aamb:aa ngê adnyi pyodopyodo. Ye daanmyi ng:aa knomomê, ye yi dpodo tédê yi gha dmi dono ngê adî ya, adnyi mgeemgee, dnyinté u nkwo adnyi ngêêpî nmyo. *

¹⁸ A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, Yesu ngê a dono yilí ló dini a chedê too, ala ngwo mēdaamunî dono. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Dye ghi yintómu kópu mb:aa nî d:uud:uu dé. ¹⁹ Chóó Lémi ka dpodombiy:e dmyina a ngêpê, lîmîlîmî ngê nmye mēpêdê dy:ââ nêne.

Wêdêwêdê kîgha u kópu

²⁰ Nmî yâpwo ndêndê, pini n:ii ngê yoo dpo kâadî, choo a ngêêpî nmyo. Ntênê ada a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo nmî Lémi Yesu nmo a dy:ââ ngê, mēdê pyidu ngê. Yi pini sipi y:ey:ee pyu ndêndê, nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ka u ngwo a kâadî nmoo, mēdaawa kéé nmo. ²¹ Kópuni mbêmê Chóó Lémi u nuu u kópu anmyin:aa d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê yi kópu nmye choo a kuwo dé, chóó u nuu u yoo mb:aa ngê myechoo a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê yinê a w:ee nmoo, pini n:ii anmî chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Kuwókuwó kópu dyuu

²² A tîdê mbwó yoo, nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o kópuni dyuu nmye d:a d:êê té, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé. Daa kópu yilí nmye yed:a d:êê.

²³ Kópu mb:aa ngmêdî ny:oo, nmî mbwó Timoti mbwa mênê kî pwii wo. Lîmîlîmî ngê a ka wa a lee knomomê, ye y:i nipi any:uu m:uu nmyo.

²⁴ Nmyi kada pini knî ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, myenté Yesu u yoo knî ye myoo y:ee yó. Yitali tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

²⁵ Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dî.

NJEMS

Nmî Lémi Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ y:a mê limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ngê ala pweepwee pee u ngwo a d:êê ngê, Yesu u yoo p:aani p:aani kwéli dnya a ya, y:i ye dy:ââ ngê. Yi yéli mye Nju tpémi. Yélini daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o ghêlî daangê ghê dniye. Yi dini ghi ngê Njems Njedusalem doo ya, Yesu u yoo yi kada pini ngmê ngê doo ya.

¹ Nê Njems, Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê, myenté nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, p:aani p:aani yélini Yesu u yoo vy:o a ghê dniye.

Dono u vyîmî

² A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, dono nmye a d:uud:uu ngópu, yi ngwo nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê míchoo pyodopyodo, * ³ mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dono vyîmî têdê n:ii u kélîmî chedê ngê d:uudpî pyódu, yi pini u vyîmî pyu ndîî ngê u ngwo dpî pyódu. ⁴ Ghêlî k:ii kédmyongê kede dmi, dpodombiy:e dmyina a vyîmî, mu kópu u dîy:o nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, dyâape nmyi p:uu kîngmê ya. ⁵ Dono vy:o n:ii u nuw:o doo u ntââ ngê dê pyaa knomomê, Chóó Lémi ka moo dmy:ee ngê, u nuw:o yiné wa a ñepwi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi daa mtíkó pyu, myedaa kmungo pyu, módó u kwo wa a y:oo. * ⁶⁻⁷ Ngmênê yi pini u nuw:o ngmîdi ngê choo ya, ntênê choo kélîmî, u ngwo choo ngêpê, mu kópu u dîy:o n:ii u nuw:o daa ngmîdi ngê a tóó, n:ii ngê apu, Kópuni Chóó Lémi ka dî dmyiné, a ka wa a kê, ó daawa a kê, yi pini ka Chóó Lémi ngê kópu daangmêwa a y:oo. Yi pini yópu ng:oo ntee pini, daa kópu ngmîdi p:uu a nuw:o yédi. * ⁸ Yi pini nuw:o miyó miyó pyu.

Ndáápi pini dê pinté yi danêmbum

* **1:2:** Lóma 5:3-5; 1 Pita 4:13-14 * **1:5:** Mát 7:7 * **1:6-7:** Mak 11:24; Luukí 16:13 * **1:9:** Njems 2:5 * **1:10:** 1 Tim 6:17; Luukí 12:16-21 * **1:12:** 2 Tim 4:8; Luukí 6:22-23 * **1:13:** 1 Kódin 10:13

⁹ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîî, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. * ¹⁰ K:omo tpile ndáápi yoo yi pi dmi ala ngwo ndîî dé, ngmênê dny:oo nkíngê, mu kópu u dîy:o ponoch:aa nêê ntee dpo mtiti dmi, yi yéli yinté wamyedê mtiti dmi. * ¹¹ K:omo tpile ponoch:aa nêê mb:aa dé, ngmênê lîmî k:ii dpo mtiti dmi, yópu ngê lîmîlîmî ngê myedpo gh:ay té. Ndáápi yoo mye yinté dé, ndapî kmênêkmênê p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, lîmîlîmî ngê yinté amye pw:oo dmi.

Nuw:o ghi dono u danêmbum

¹² Nmî Lémi u l:êê dîy:o, pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê dono nmye adnyi d:uud:uu, n:ii ngê nmî Lémi daawa kéé, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi. Yi tókótókó tédê n:ii daawa dpî, nmî Lémi ngê ghê kamí dîyo u kwo wa y:oo, mu kópu u dîy:o ala kópu ló dini a vyyu, apê, N:ii nódo a nuu ghi adî ya, ghê kamí u kwo wanî y:oo. * ¹³ Yi dono vyîmî têdê n:ii ngê dpî vyi, Dono ngmênê d:uu, ó daanî d:uu, yi pini ngê kîngî vyi, Chóó Lémi ngê yi nuw:o ghi dono a nuw:o k:oo yiné da kéé, u l:êê dîy:o yi kópu dono n:aa d:uud:uu, u nkwo daawa kpada nê. A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóó, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daangmêwa a kéé, myenté Chóó Lémi ngê pi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono myedaawa a kéé. * ¹⁴ Daa Chóó Lémi ngê nuw:o ghi dono u nuw:o k:oo yiné dpo kéé, ngmênê chóó u nuw:o dono ngê yiné dpî dóó. ¹⁵ N:ii dono p:uu a nuw:o yédi, u gha dono ngê dpo nt:ono. Mbwili km:oo ntee dpî km:ee, yi pini u gha mye yinté. Dini ghi n:ii ngê mbwili km:oo pââ ndîî ngê dpî pyódu, dpî ghîî, tp:ee dpî tpyé. Yi tpémi dini ghi n:ii ngê dpî k:aa, u nkwo dp:uu tpamê. Dono mye yinté. N:ii dono p:uu adî nuw:o, u kuwó dini ghi ngê yi dono dpî d:uu. Yi pini u dono dpî k:aa, dono yilí dpî d:uu, u dî pwopwo, ndê ngê u nkwo wa ma. ¹⁶ A tîdê mbwó yoo,

nangê vyi, Chóó Lémi ngê a nuw:o k:oo yi nuw:o ghi dono yinê da kée. ¹⁷ Daa nuw:o ghi dono nmo yiwunê kuwo too, ngmênê nuw:o ghi mb:aa vyílo nmo yiwunê kuwo too. Kópuni yilí Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo too, yintómu mb:aamb:aa dé, dyââpe yi p:uu daangma a t.a. Mgídí u kópu dé daa Chóó Lémi u nuu u kópu dé. Mgídí u l:êê díy:o d:ââ kâádí l:âmo doo, pudu mye l:âmo too. K:omo tpile d:ââ dpí pw:onu, ntaa modpo tpâlí, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dye ghi yintómu u kópu yilí mb:aamb:aa dé, d:uudpí ngmêê té. ^{*} ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê nmí nuw:o dono dpí tpamê, dono u ngwo nmo d:uud:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u nuw:o mb:aa tpamê wo, Yesu p:uu ndêndê kópu mbêmê kamí ngê yinê pyódu nmoo. U yi u ngwo a kwo, Nmí tídê mbwó mē yilí ngê paa pyaa we. ^{*}

Chóó Lémi u kópu dyuu u nyêmi

¹⁹ A tídê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê ng:aa, u nkwo kuwó dmyinê danêmbum, ghêlí k:ii nangmê node, ^{*} ²⁰ mu kópu u díy:o doo u ntââ Chóó Lémi u nuu u kópu nod:enod:e mbêmê daangmanyi d:uu. ²¹ Dononi nmyi mênê a pyede, dpí kée too. Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, p:uu dmyinê ndiye. Nmí Mbwámê Yesu p:uu kópuni nmyi ny:ee ngópu, nmyi gha vy:o mb:aamb:aa ngê choo ya. Yinê wa ngee nmyo. ^{*}

²² Nmí Lémi u kópu dyuu k:omo ngê namê nyêmi dé, ngmênê ndêndê ngê dmyinê nyêmi dé, myedmyinê d:uud:uu dé. ^{*} ²³ N:ii ngê u ngópu dê y:oo nmí Lémi u kópu dyuu dpí ny:ee té, ngmênê daa d:uud:uu too, límílimí ngê yi pini u nuwo modo kuwo dmi. N:ii ngê kwodo ng:oo dmi kââyikuu yedê dpí m:uu, mye yinté pini. ²⁴ Kwodo ng:oo dmi límílimí ngê dpí m:uu, límílimí ngê l:âmo u kwo modo ngêpa. ²⁵ Nmí Lémi ngê Setan kwulo a pwaa nmoo, kóo k:oo kaa nmoo. Pini n:ii u kópu mb:aa kní yi p:uu a nuw:o yédi, mb:aamb:aa ngê mye cháachâa ngê, yi pini u nuwo yi kópu dyuu

daawa a kuwo, Chóó Lémi ngê yi pini amyaa ngêêpí.

²⁶ N:ii ngê dpí vyi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê n:aa cháachâa ngê, ngmênê a peede tpapê yédi, yi pini a k:omodanê yédi, Chóó Lémi dnyinté a cháachâa ngê. ^{*} ²⁷ N:ii ngê nmí Mí Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháachâa ngê, yi pini ngê tpyêmi tp:ee kuknwe a ngêêpí too, mgídí u yoo yi tupwó yi pini p:uu daa ya yédi.

2

Too pee mbêmê yoo chámêchámê

¹ A tídê mbwó yoo, mgídí u yoo kní y:oo ndáápi yoo a cháachâa tumo, pinté yoo daa cháachâa tumo, ngmênê nmí Lémi Yesu Kédisu ngê yoo yinté dêdpímo a chámêchámê. Yi pini ka nmyi kélímí mbê dniye, vyílo yi pini mu ngmídi u pi ndíi, dmyina a nj:ii, yoo yi too pee mbêmê kêdmyinêngê chámêchámê dé. ^{*} ² Pi miyó nmyi vy:o wa ghê kní, woni ndáápi ndíi, u kpídí mb:aa dé, u pi mye ndíi, woni pinté, u kpídí mbwee dé, lukwe, yi tpódu kpíle mbêmê wanmyi chámê d:oo? ³ Ndáápi mb:aamb:aa ngê anmyi châpu ngmê, ghi mb:aa anmyi núw:o ngmê, y:i amí yââ, ngmênê pinté daanmyi châpu ngmê, u yââyââ tédê mb:aa daanmyi núw:o ngmê, ye lukwe, yi tpódu yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo, apii? ⁴ Apuu! Yinté daadí ya. Lukwe díy:o dnyinté nmye nuw:o té, lukwe díy:o yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo. Miyó dê dpí châpu dóo. ^{*}

⁵ A tídê mbwó yoo, daa ndáápi yoo Chóó Lémi ngê a ngmídi too, ngmênê pinté yoo yedê ngmídi too. Yélini yi ndapí daa ndíi, yi tpíle myedaa yilí, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Kópu mb:aa ye ngmêní y:oo, wod:oo a ngee too, nmí Lémi ka u ngwo kélímí mbê dniye, kóo k:oo u nkwo wa kaa té. Ala ndêndê kópu mwiyé ye a vyu, N:ii kní yi nódo a nuu ghi wadí ya, yi yéli yi pi dmi ndíi ngê waní pyódu. ^{*} ⁶ A tídê mbwó yoo, lukwe díy:o pinté yoo dnyinté nmye cháachâa t:oo. Daa pinté kní y:oo y:oo a kóté kígha nmyoo, ngmênê ndáápi kní y:oo

^{*} **1:17:** Mát 7:11 ^{*} **1:18:** 1 Pita 1:23; Njon 1:12-13 ^{*} **1:19:** Mát 5:22 ^{*} **1:21:** Kílosa 3:8 ^{*} **1:22:** Lóma 2:13
^{*} **1:26:** Psalm 141:3 ^{*} **2:1:** Dpodo 10:34; 1 Tim 5:21; Njems 2:9 ^{*} **2:4:** Njon 7:24 ^{*} **2:5:** 1 Kódin 1:26-28

y:oo a kóté kîgha nmyoo, ⁷ nmî Lémi Yesu u pi y:oo mye dyede ngópu.

⁸ Pi knî yi p:uu dêêpî kópu n:ii nmî Lémi ngê ndîi ngê pyódu ngê, mb:aamb:aa ngê dmyiné cháâcháâ. Yi dêêpî kópu Mósisi ngê puku yedê ló dini mwiyé a d:êê ngê, apê, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya.

⁹ A tíde mbwó yoo, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi dêêpî kópu daa cháâcháâ ngê, dono a d:uud:uu ngê. ¹⁰ K:omo tpile dêêpî kópu yilî anyi chápu té, mu ngmidi anyi kn:aadi, ye nyi mye kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu yi cháâcháâ ngê chi dípî. ¹¹ Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu daa ngmidi a d:êê ngê, yi vy:o miyó nmyi ngópu n:aa tpyuu dé, ngmê, Pi nangmê vy:a, woni, Pi u kuwó nangmê pwiyé. K:omo tpile pi u kuwó daanyi pwiyé, ngmênê pi ngmanyi vy:a, ye nyi kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu cháâcháâ ngê chi dípî. Myenté, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi pini kn:aadi te pyu, nmî Lémi u dêêpî kópu ndîi daa cháâcháâ ngê. * ¹² Nmî Lémi u dêêpî kópu kamî nmyi nuw:o néde choo ya, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyiné vuywo. A tíde mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê noko dmyiné vuywo, mb:aamb:aa ngê dmyiné danê, mu kópu u díy:o vyílo yi dêêpî kópu mbêmê nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo. ¹³ N:ii ka yoo woni daa ch:anê dniye, yi pini u kóté kîgha tédê nmî Lémi ka myedaawa ch:anê, ngmênê n:ii ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, yi pini u kóté kîgha tédê daadí nkîngê, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka u nkwo wa ch:anê. *

Módó kélîmî u danêmbum

¹⁴ A tíde mbwó yoo, lukwe díy:o nmyi vy:o yéli woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Pi ka vuywo daa ndîi kópu, Yesu ka kélîmî yi ndîi kópu. N:ii daa pi ka vuywo yédi, ala kópu chóó a tpapê ngê, apu, Yesu ka n:aa kélîmî, yiné wa ngee nê, yi pini u kélîmî nmyiné nmye angénté. Mumdooyinté kélîmî mbêmê yi pini Chóó Lémi kóo k:oo wamî ghê? ¹⁵ Dyimé pywuu nmye

ngmênê kuwo. Nmyi tíde nmyi mbwó ngmadî ya knomomê, nté u ngópu daadí ya, u kpídî myedaadí ya, ye lónté wanmyi ngee ngmê. * ¹⁶ Ala kópu u kwo wanmyi vyi knomomê, kwonye, Chóó Lémi ngê a ngee nyine, nkuwo ngê kîngê ngee ngi, nté yilî chi pîpî, ngmênê nté ó kpídî u kwo daangmanmyi y:ee knomomê, ye yi pini daanmyi ngéêpî, komo ngê u kwo anmyi tpapê. Yi pini ngê ló ntini ngmadî pîpî, ló kpídî ngê u pâa wa wópu. ¹⁷ Pi ka vuywo nmyi lama daadí ya knomomê, ye nmyi kélîmî ntóó, ghê daa t:a.

¹⁸ Kélîmî pyu. Ndoó apê pi ngmê ngê ala kópu nga wa vyi, awo, Nê ngê kópu mb:aa yilî a d:uud:uu ngê, nyi Yesu ka a kélîmî. Yi pini ka ala kópu nîné tpapê, Pini n:ii pi knî ye daa vuywo yédi, ló kópu mbêmê u kélîmî nmo wa a kêma. Pi knî ye n:aa vuywo yédi, a kélîmî u ngwo nmye nîné kêmakêma ngê. ¹⁹ Kélîmî pyu. Ala kópu ka nye kélîmî, nyimo, Yâpwo ndêndê mu ngmidi a tóó. Ndê kópu yila, ngmênê k:omo tpile kmêna yoo yi kópu yi lama a tóó, ngmênê a nkîngê nyédi, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê díyo wa kpada té, yi dono yilî yi l:êê díy:o. K:omo tpile yâpwo ndêndê yi lama a tóó, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo. Nyi myenté. Módó anyi kélîmî, kópu mb:aa daanyi d:uud:uu dé, ye ngélîmî ntóó. ²⁰ Nuw:o néde mb:êê a ngépi, ala kópu ndê kópu ngê nga nîné pyépi, n:ii Yesu ka módó adî kélîmî, kópu mb:aa daadí d:uud:uu dé, yi pini u kélîmî ntóó, yinté kélîmî mbêmê Chóó Lémi kóo k:oo daawa ghê. ²¹ Nmî kn:ââ Epîlaham dyimé pywuu ngê nga n:aa pyépi. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê, kwo, Nîm:ee Yisak dpî vya ngi, dp:uu nk:êê ngi, dpudu a ka pèdê kee we, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, tp:oo mbu mbêmê núwo, chéêpî kaa mbêmê y:i pîmî vyâ. Yi kópu mbêmê Chóó Lémi ngê a w:ee ngê, apê, Ndêndê ngê Epîlaham ngê a dnye a nyêmî, wod:oo Epîlaham Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. * ²² Daa módó doo kélîmî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vuywo, nye d:uu ngê, u kélîmî u ngwo nmî módu.

* **2:11:** Ex 20:13-14 * **2:13:** Mát 5:7; 6:14-15 * **2:15:** Mát 25:41-45; 1 Njon 3:17 * **2:21:** Gen 22:9-12; Hipîlu 11:17

²³ Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu Epîlaham ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. Puku yedê ala kópu mye tóó, Epîlaham Chóó Lémi u pyipe. ²⁴ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo ya, daa kêlîmî mu ngmîdi mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u dnye myechoo nyêmî, kópu mb:aa myechoo d:uud:uu dé.

²⁵ Epîlaham u dyimê pywuu ntee, téli pyââ Lahap u dyimê pywuu mye yinté. Daa módó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, ngmênê kópuni d:uu ngê, yi kópu mbêmê u ngwo ghê wo. Ngete n:ii dê Njósuwa ngê Njédikó dy:ââ doo, Lahap ngê Njédikó tpémi ye w:êê doo, mgîdí vy:o kn:aa máádi p:uu kaa doo, Njósuwa ka u ngwo mê dy:ââ doo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê mye pyodo. * ²⁶ N:ii u ghê daa t:a, yi pini ntóó. N:ii u kêlîmî pi ka vuywo tédê nt:u d:uudpî kaalî, yi pini u kêlîmî mye ntóó, ghê daa t:a.

3

Pi komo p:uu danêmbum

¹ A mbwó yoo, nmyi vy:o daa yilî dêêpî pyu ngê dpî pyaa dmyeno, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dêêpî pyu n:ii ngê wa kn:aadi, nmî Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada, ngmênê n:ii daa dêêpî pyu, yi pini ngê yinté wamye kn:aadi, nmî Lémi ngê yi pini kyedekyede wa kpada. * ² Nmo yintómu kn:aadi te pyu yoo. Pi ngmê u ntââ ngê wo tóó, kn:aadi te kópu d:uuwodê vyi, ye yi pini p:uu dyââpe daapê t:a, kópuni yintómu dpî d:uu, pê ndê kópu dé. K:omo tpile pi komo daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilî dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilî yi némi dmi dpî dyênê. ³ Hósi tpyuu mye yinté. K:omo tpile hósi ndîi, ngmênê yedê ngê anya a tpyuu. ⁴ Nkéli tpyuu mye yinté. K:omo tpile nkéli ndîi, vuywó yópu ndîi vy:o a mbêpê yédi, ngmênê nkéli knâpwo tpii n:ii wunê kwo, daa ndîi. Tpiipi ngê pee n:ii nkéli wunê tpyuu ngê, yi pee dpî nkeñe. ⁵ Pi komo mye yinté. K:omo tpile daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilî dpî d:uu. Kópuni dpî

vyi, yi kópu ngê pi yilî yi némi dmi dpî dyênê.

K:omo tpile ndyuw:e puu daa ndîi ngmanyinê ngî, ngmênê chââ ndîi u ngwo anyinê vuywó. ⁶ Pi komo mye ndyuw:e ntee tpile. Ndyuw:e ngê tpile yilî yintómu ntee dpî ma té, pi komo ngê yinté yi pini d:ud:umbiy:e dpî dyênê. Yélini yi vy:o yi pini a kwo yédi, yi yéli yi némi dmi myoo dyênê. Dyámê mbêmê kópu dono yilî n:ii a tóó, pi knî y:oo a nyepênepê tumo, u nkwo a d:uud:uu tumo, mu kópu u dîy:o Setan ngê yi nuw:o k:oo yinê wunê kéké too. * ⁷ Chii tpile tp:oo dyêêdí daa ngmîdi ngmanya a t:emî, dono ye anya a kwódukwódu, yi dono mēdaadnyi d:uud:uu, ⁸ ngmênê doo u ntââ ngomo ka dono mēdaanyi kwódu. Dono kópu yilî chóó a tpapê too, u kópu yilî ló ntee tpile dé, pi yilî u ngwo dpî loko té. * ⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî komo knî y:oo nmî Mî nmo chaa kîgha ngê, ngmênê yoo yi pi dmi nmî komo knî y:oo nmo dyede too. Apuu! Yinté daadí ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ntee a tóó, yoo mye yinté l:âmo too. Pi p:uu anyi peede tpapê, n:ii ngê yi pini l:âmo ngê, p:uu am:ii peede tpapê. * ¹⁰ Lukwe dîy:o peede tpapê kópu dyuu, chaa kîgha kópu dyuu, komo puu ngmîdi ngê a tpapê too. Yinté daadí ya. ¹¹ Doo u ntââ dpuwó nuu ngmîdi u mênê ntii mbwaa nipi daadp:aa a mbêpê. ¹² Kéme nkwodo chikini kîgha daawa kaalî, kwee nkwodo kéme kîgha daawa kaalî. Nt:ee anyi nî, doo u ntââ mbwaa y:i daanyimo vy:ââ. A tîdê mbwó yoo, nmî komo knî y:e Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, doo u ntââ nmî komo knî y:e yoo yi pi dmi daanmî dyede.

Dêêpî ndêndê u danêmbum

¹³ Dêêpî pyu yoo. Dêêpî nmyi mênê ndêndê ngê choo ya, kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyinêngê kmîmî dé. * ¹⁴ N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo nî chámê, kn:aa yoo dyêêdí vy:o n:ii a wee, yi nuw:o dmi dpodombiy:e nî ngmêê té, yi yoo dyêêdí nê pwaa té, a yoo vy:o nî kaa té, yi pini kîngê k:omodanê, kîngê vyi, Nê dêêpî pyu ndêndê. ¹⁵ Yinté kópu daa

* **2:25:** Josh 2:4-16; 6:25; Hipîlu 11:31 * **3:1:** Luukí 12:47-48 * **3:6:** Mát 15:11,18-19 * **3:8:** Lóma 3:13
* **3:9:** Epeso 4:29 * **3:13:** Epeso 4:12

dêêpî ndêndê, daa Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ ngê, ngmênê yi pini ngê yi dêêpî kópu chóó u mênê dpo ngî, chóó u nuw:o k:oo Setan ngê yinê kée ngê. ¹⁶ N:ii ngê yoo yi nuw:o dpodombiy:e dpî ngmêê té, chóó u yoo vy:o dp:uu kaa té, yi pini dnyepéli pyu ndîi, dono kópu yilî dpî d:uu. ¹⁷ Ngmênê dêêpîni Chóó Lémi ngê nmî mênê dpî yé, dyââpe p:uu daa t:a. Yi dêêpî ngê yoo dpo kââdí. N:ii u mênê yi dêêpî a tóó, yoo yi dyââpe kyedekyede a pwapî too, yoo yi dnye dmi u ngwo mye nyêmî ngê. Yi pini ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, kópu mb:aa yilî a d:uud:uu ngê. Yi pini u nuw:o ngmîdi, daa k:omodanê pyu, u gha ntee, u kópu yilî yintómu mye yinté dé. ¹⁸ N:ii ngê kópu límîlímî ngê a l:âmol:âmo too, yoo mb:aamb:aa ngê yinê dpî pyódu. *

4

Noko muwómuwó p:uu danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, l:êê n:ii nmyi vy:o a wowo nyédi, yi kn:ââ nmye nîndê kêmakêma. ² Kópu yilî yi yi dmi nmye a kwo, ngmênê doo u ntââ daanmyinê pyw:ee t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu nmye l:êê nyédi. Nmyi tîdê mbwó yoo yi tpile dé yi yi dmi nmye a kwo nyédi, ngmênê doo u ntââ yi kêlê daanmyinê pwaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi vye u yi nmye a kwo yédi. Tpileni yi yi dmi nmye a kwo, nmyi ngópu daa pyede, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee dmyinê tumo. ³ Dini ghi n:ii ngê ló kópu u kwo ngmêdmye dmy:ee knomomê, nmye dêwunê kuwo too, mu kópu u dîy:o doo u dpodo u l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. Nmyi chóóchóó nmyi l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. ⁴ Lukwe dîy:o Chóó Lémi nmyi kpîpî ngópu, dyámê u tpile yilî yi yi dmi nmye a kwo. Dmyinê nkîngê. N:ii ngê dyámê u tpile dé u nuu u kópu ngê dpî pyódu té, daa Chóó Lémi u nuu u pi ngê dpî pyódu. * ⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó, mye ny:ee yó. Yi kópu alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nya nmoo, u yoo vy:o kaa nmoo, chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, yi ngwo u kpâm ngê pyódu nmoo. Yepeni kn:aa mópu p:uu a nuw:o yédi, u moo ntee

u kwo dpî nod:e, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. U yoo vy:o pini, pini n:ii u nuw:o dyámê u kópu knî yi p:uu a kwo yédi, Chóó Lémi u kwo dpî nod:e. ⁶ Ngmênê Chóó Lémi ngê u yi daa kwo yédi, Yi pini nî kée. U yi u ngwo a kwo, Kópu mb:aa u ngwo ngmênê d:uu, u nuw:o nî ngmêê, a yoo vy:o m:aa kââ. Puku yedê alanté a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. *

⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu ka dmyinê ng:aa, namê lémilémi, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêmî. Setan u wépi dmyinê pwapî, u nkwo mēdaada a tókótókó nmyo. *

⁸ Chóó Lémi ka modo diyé dmyeno, u ngwo mēdaawa mb:ii nmyo. Pi dono ngê kînmyi pyaa dniye, nmyi kêê tupwótupwó dé, ghêê tóó. Yoo nmye dódó tumo. K:omo tpile kópu mb:aa yilî nmye tpapê ngópu, ngmênê kópu dono yilî nmye d:uud:uu ngópu. K:omo tpile nmyi too pee mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dono dé. Nmyi gha dmi ghêê tóó. ⁹ Nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o tpéé kópu vyi yó, dmyinê mbê. Mywene nmye dê ghê, yumu ngê kêê kédmyinêngê t:ee ngmê, dmyinê mbê. ¹⁰ Nmyi dono yilî yi yuu dmi nmî Lémi ka dpo y:ee tóó, u dnye dmyinê nyêmî, yed:oo nmyi dono yilî yinê wa chedê té, nmyi mywenemywene wamye chedê.

Pi u kéké p:uu danêmbum

¹¹ A tîdê mbwó yoo, numo pi dyede mu yé yó. Nmî Lémi ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódó choo ya, ngmênê n:ii ngê u mbwó u pi dpî dyênê, p:uu a danê yédi, yi pini ngê yi dêêpî kópu daa chââchââ ngê, dpî kée. Daa módó nmî Lémi ngê yi dêêpî kópu nmo a kpo. N:ii ngê yi dêêpî kópu dpî kée, daa chââchââ ngê, yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, nmî Lémi u d:aa nê kââdí. ¹² Doo u ntââ. Chóó Lémi mu ngmîdi ngê dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, yinê amye kóté kalê nmo. Yinê wa chámê nmo, woni kóó k:oo wa kaa té, woni wa kée té. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Chóó Lémi u d:aa nmo kââdí. Lukwe dîy:o nmyi tîdê

* **3:18:** Mát 5:9 * **4:4:** 1 Njon 2:15 * **4:6:** 1 Pita 5:5; Njópí 22:29 * **4:7:** 1 Pita 5:8-9; Epeso 6:11-12 * **4:12:** Lóma 2:1; 14:4

mbwó yoo nmye kéké tumo. Yinté daadî ya. *

Pi chóó u pono vyápê u danêmbum

¹³ Nmyi vy:o yélini daa Chóó Lémi u pono a vyápê nyédi, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê nyédi, ala kópu a ny:ee yó. Alanté kópu nmye tpapê tumo, nmyimo, Mâa m:ii kn:aa p:aani wanmî lee dmi, stówa y:i ngmanm:uu pyidu, m:ââ ngmê y:i anm:uu ma, ndapî yilî u ngwo anm:uu kmênê. * ¹⁴ Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi yi pono nmye vyápê nyédi. Kópuni mââ wa pyódu, nmyi lama daa tóó, kî m:aani u kópu dé nmyi lama myedaa pyede. Yópu ngê mgo mwââ límîlímî ngê yi l:âmo dé ntee dpo ngee dé, my:ii yinté dé, nmyi ya daa daadî. ¹⁵ Chóó Lémi u nuw:o u pono w:ee vyápê té, ala kópu w:ee tpapê ngópu, Nmî Lémi ngê wa a vyi knomomê, ye ghêlî k:ii daanmî pw:oo dmi, kópuni u yi u ngwo adî kwo, yi kópu wanmî d:uu. * ¹⁶ Chaa pyu yoo. Lukwe dîy:o nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo. Yinté pi kmîmî dono. ¹⁷ N:ii u lama kópu mb:aa a ya nyédi, ngmênê daa d:uud:uu too, yi pini a dono yédi. *

5

Ndáápi knî yi kpadakpada u danêmbum

¹ Ndáápi yoo, a kópu a ny:ee yó. Dmyinê mbê. Daa kêmakêma dono nmyinê pywêmi ngmê. * ² Lukwe dîy:o kpídî yilî nmyi pwila tumo, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede. Tpile we ngê a pîpî too. Pinté knî ye w:ee yémî tumo. Nmyi tpile woni knî mye yinté dé, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede, dono ngê myoo pyaa dmi. * ³ Nmyi tpile yilîni módó nmyi ngópu a pyede, kwétikwéti ngê pyaa dniye. Yi kwéti u lêê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmyo, nmyewo, Nmyi tpile yilî pinté knî ye w:ee yee tumo. Ndê ngê u nkwo wa ma nmyo. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê ndapî yilî nmyinê ghada ngópu, tpile yilî myenmyinê ghada ngópu. ⁴ N:ii dé nmyi p:uu a dpodo nyédi, lukwe dîy:o yi pywuu ye dp:ee

yémî ngópu. Nmyi yuu dmi nmî Lémi ka wunê yémî ngópu. N:ii ka nmyi yuu dmi wunê yémî ngópu, nmî Lémi ndîî, daawa dîpî, ntââ nmye wa a vy:u. * ⁵ Tpileni u yi nmye a kwo, nmye pywupwi tumo, kópuni u yi nmye a kwo nmî d:uu, nmye d:uud:uu tumo. Mbwêwê mtâlâmtâlâ ngê ntee dpî pyódu, pi knî y:oo u ngwo dpî vya ngmê, my:ii yinté dé, daa kêmakêma nmyi vyee u wo a dyimêdyimê, u ngwo wa kpada nmyo. ⁶ K:omodanê kópu knî yi mbêwê pi mb:aa woni nmyi kóté kalê tumo, my:ii ndyîko tumo, yi vyee tédê u nkwo nmyi dy:ââ tumo, yi tpile ye my:ii t:âmo tumo. Dmyinê nkîngê.

Dono vyîmî u danêmbum

⁷ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmî Lémi kédmyengê mb:ii ngmê, dmyinê t:âât:ââ. Yâpwô tédê awêde anyi yé, doo u ntââ mâa m:ii daanyi ma, anyi t:ââ, nté nt:u u dye ghi ngê any:uu ma. * ⁸ Nmî Lémi u t:âât:ââ mye yinté. Nmî Lémi ka ntênê dmyinê kélîmî, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma wunê diyédiyé. * ⁹ Noko namê nuu mbumu, awêde nmî Lémi ngê wa kpada nmyo. Nmyi kóté kígha pyu daa kêmakêma a taataa, keñe t:âmo wunê ka kwo. * ¹⁰ A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo nmî Lémi komo mwiyé dnyimo a kapî, dmyina a nj:ii dé. Dono yilîni pi knî y:oo y:e dnyimo a d:uud:uu dé, dnyimo a vyîmî dé, myedêdnyimo a peede tpapê. ¹¹ Yi vyîmî u lêê dîy:o yi pi dmi nmo kmîmî too. Njópi u danêmbum nmyi lama ka tóó. Dini ghi n:ii ngê Setan ngê doo a tókótókó, dono yilî Njópi p:uu doo t:emî, ngmênê Njópi ngê doo a vyîmî dé, Chóó Lémi ka dèpoo peede tpapê, u dî Chóó Lémi ngê yi dono chedê too, Njópi u ya mb:aamb:aa ngê mê pyódu ngê. Yinté nmo myoo pyódu. Dini ghi n:ii ngê dono nmonê vyîmî ngê, Chóó Lémi ka daanmî peede tpapê, ye u kwo anmî ch:anê dmi, yi dono vy:o wa ngee nmo.

Nmî Mî u pi ngê kpaá u danêmbum

* **4:13:** Luukí 12:18-20 * **4:15:** Dpodo 18:21 * **4:17:** Luukí 12:47 * **5:1:** 1 Tim 6:9-10 * **5:2:** Mát 6:19-21
* **5:4:** Deut 24:14-15 * **5:7:** Nkal 6:9; Hipílu 10:36-37 * **5:8:** Lóma 13:11-12; 1 Pita 4:7 * **5:9:** 1 Kódin 4:5

12 A tîdê mbwó yoo, ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî u pi ngê n:uungmê kp:aa, dyámê u tpile ngmê ngê myen:uungmê kp:aa. Dye ghi yintómu dmyinê ndêdanê. Yinté kpaá ngê kêê nangê t:oo, awêde nmî Mî ngê wa kpada nmyo. Dmyinê ndêdanê. Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. K:omodanê ngê kêê nangê t:oo, ntênê ye dpî vyi. *

Nmî Lémi ka ngêpê u danêmbum

13 Nmyi vy:o n:ii ngê u nuw:onuw:o u kópu wunê vyîmî ngê, nmî Lémi ka choo ngêpê. N:ii u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi, wéti ngê nmî Lémi choo chaa kîgha. * 14 N:ii ngê mbii ndîi wunê vyîmî ngê, yi pini ngê nmî Lémi u yoo yi kada pini yoo dpo danê téne. U l:êê dîy:o dny:oo ngêpê, nmî Lémi u pi mbêmê km:ii wááli mbii pyu mbêmê dpî dy:ee ngmê. * 15 Nmî Lémi ka kélîmî mbêmê n:ii knî y:oo u kwo wa dmy:ee ngmê, yi mbii pyu u ngwo wa pyi ngmê. Nmî Lémi ngê yi pini modo pyidu, yi pini ngê dononi mwiyé a d:uu too, nmî Lémi ngê moo chedê té. * 16 Yélini yi vy:o numo l:êê dîy:o nmyo ngêpê nyédi, nmyi chóó nmyi dono ye n:aangmê wópu, yi yuu ye dmyinê a yémî, yed:oo nmî Lémi ngê u ngwo wa pyi nmyo. N:ii ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nmî Lémi ka kópuni dpî dmyinê, nmî Lémi ngê u kwo dpo y:oo. * 17 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Ilacha king Ahap ka dy:ââ ngê, Ilacha ngê kwo, Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o, tpîi daadî ghayghay, m:ââ miyó pyile knî yi k:oo. Yi ngwo Ilacha Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo ngêpê, m:ââ pyile n:êê m:uu, tpîi dêpa ghay wo. * 18 U kuwó dini ghi ngê mē ngêpê mbê wo, tpîi u ngwo mēdê ghay wo, tēpē mbēmē nté nt:u yilí mē kele. Ilacha daa yâpwo ngmê tp:oo, dyámê mbēmê pi. Ntee doo ya, nmo my:oo yinté dé. Nmî Lémi ngê nmî ngêpê dmi myewunê nyêmî ngê. *

Pi dono u diyédiyé kîgha, ndê ka

* 5:12: Mát 5:34-37; 12:36 * 5:13: Kílosa 3:16 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18; Dpodo 28:8 * 5:16: 1 Njon 1:9; Dpodo 19:18 * 5:17: 1 Kings 16:29-17:1 * 5:18: 1 Kings 18:42-45 * 5:19: Mát 18:15; Luukí 17:3; Nkal 6:1 * 5:20: 1 Pita 4:8

19 A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê maa ndêndê wa kn:aadi knomomê, ye pi ngmê ngê modo diyédiyé kalê ngê. *

20 N:ii ngê pi dono u dono u maa p:uu dpo y:oo, yi pini ngê pi dono ndê ka dpî w:ono, nmî Lémi ngê u dono yilí mbodo kn:ââ vyuwo wa kée té, mēdaawa a ngí té.

Wu u dî. *

1 PITA

¹ Nê Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Yesu Kédisu u yoo n:ii dé p:aani p:aani wunê pyede, ala pweepwee pee nmye nîndê dyede. Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dpo kp:aa yó, myenté Kapadosiya Wee, Pontos Wee, Nkalásiya Wee, Mbitiniya Wee, yi wee knî yi kwo p:aani p:aani myedo kp:aa y:e. Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, Tp:oo u yoo vy:o a kaa nmyoo, ala ngwo dyámê mbêmê pi my:oo ngê nmye pyede, nmyi p:aa njini daa dyámê mbêmê a tóó. ² Nmî Mî ngê ló dini a ngmidi nmyoo, Tp:oo Yesu Kédisu u wêê mbêmê nmyi dono a chedê too, chóó u Ghê Dmi nmye a kpo, u yoo mb:aa ngê yinê a pyódu nmyoo. U dnye mb:aamb:aa ngê dmyinê nyêmî. Nmî Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vyyuwo. *

Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu

³ Nmî Lémi Yesu Kédisu u mî, Chóó Lémi, chaa kígha koo. Dnyinté u kwo dpîpî ch:anê dniye, kamî ngê pyódu nmoó, u ngwo m:oo pyaa dniye. U kwo nmo kêlîmî té, daawa dóó nmo. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté amyedê pyidu nmo. ⁴ P:aa mb:aa u pyinê nmye ng:uu ngmê, p:aani n:ii Chóó Lémi ngê nmyi l:êê dîy:o a l:âmo ngê. Yi p:aani daa dono u p:aa, daawa dyênê, chedê ngê myedaawa pyódu. * ⁵ Chóó Lémi, chóó u wêdêwêdê mbêmê, nmye wunê vyyuwo yédi, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kêlîmî té. Kuwókuwó wéni ngê kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. K:omo tpile dye ghi knî ngmê ngê nmye mgîní vyîmî nyédi, pi knî y:oo dono kópu nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi. *

⁷ Chóó Lémi ngê dpo tókó nmyo, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî wêdêwêdê ngê pîchoo pyodopyodo. Ndê ngê nkól mb:aamb:aa ngê ntee dpî pyódu, nmyi tókótókó têtê

* **1:2:** Lóma 8:29; 2 Tes 2:13; Epeso 1:4; Hipîlu 12:24 * **1:4:** Kílosa 1:12 * **1:6:** 1 Pita 5:10; Njems 1:2-3; Hipîlu 12:10-11 * **1:8:** Njon 20:29; 2 Kódin 5:7 * **1:10:** Mát 13:16-17; Is 53:1-12 * **1:11:** Luukí 24:26-27 * **1:12:** Epeso 3:10

nmyi kêlîmî ndîi ngê yinté myoo pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nkól chedê ngê wa pyódu, ngmênê nmyi kêlîmî chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi kêlîmî d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo pyodopyodo. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, nmyi kêlîmî ndêndê u l:êê dîy:o wa chaa kalé nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu, kóó k:oo wa kaa nmyo. ⁸ K:omo tpile Yesu dmy:oongê m:uu ngópu, ngmênê u nuu ghi ntênê nmyi nódo a tóó. Dp:ee y:enê ngmê, ngmênê u kwo nmye kêlîmî té. U l:êê dîy:o w:aa ndîi nmyinê pyw:ee ngópu. Yintoo w:aa kuwa tpémi yi lama daa tóó, doo u ntââ myedaawa a w:ee ngmê. * ⁹ W:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî u nt:u myenmyinê pyw:émî ngópu, Chóó Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kóó k:oo mye kapî nmyo.

¹⁰ Nmî Mbwámê dyámê mbêmê ghêlî daa ta, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yi nuw:o k:oo mwiyé a m:uu ngópu, ngmênê mb:êê yi ngîma doo a ya, pee tp:oo dnyinté a m:uu ngópu, p:uu u ngwo dnya a d:êê. P:uu myednya a nuw:o, u yi y:e doo kwo, Ntênê nmo w:ee. * ¹¹ Yesu Kédisu u Ghê Dmi yi p:uu doo a ya, chóó u mgîní vyîmî ye dpîmo a kêmakêma, u pi kmîmî ye myedê kema ngê. Yi gha vy:o dnya a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê lónté pini ayedê ngmidi, ló dini ghi ngê anmî m:uu. * ¹² Yi ngwo a w:ee ngópu, daa yi chóó yi l:êê dîy:o dnya a d:êê, ngmênê nmyi l:êê dîy:o dnya a d:êê. Kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê ntiye too, wunê kînmî ny:ee tumo. N:ii knî y:oo yi kópu dyuu nmye mî vyi tumo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye yinê a dy:ââ too. Yi kópu woni dé, enjel knî y:oo doongê w:ee tumo. Ntênê u yi y:e a kwo, Nmo w:ee té. *

Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê

¹³ Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, daa nté ndapî yi p:uu dny:oo kwo. Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê dmyinê t:âât:ââ. Wéni n:ii ngê wa a diyé, kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu p:uu ntênê dmyinê nuw:o. ¹⁴ Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, mu kópu

u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo. Nmî Lémi u kópu dyuu wunê ghêlî k:ii dpîp:e ny:ee tumo, yi ngwo kópuni nmyi nuu u kópu ngê dnya a ya, yi kópu knî ye mênangmê diyé. * 15 Kópu dono nangmê d:uu, ngmênê kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o n:ii ngê a ngmidi nmyoo, u kópu yilî yintómu mb:aamb:aa dé. * 16 U kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, u yoo knî ye yepê,

Dyââpe a p:uu daa t:a,

nmyi p:uu myekîngmê ya. *

17 N:ii ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo, daa kedekede pyu, pi yintómu yi dpodo knî yi dîy:o wa kóté kalê té. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ, u kwo myedmyinê nkîngê. 18 Nmyi lama ka tóó, nmyi Mî ngê nmyi pywuu ndîi yinê kée ngê, u ngwo pwila nmyoo, nmyi kn:ââ yoo yi d:aa u kwo u ngwo a y:ee nmyoo. Kópuni nmyimo a d:uud:uu dé, yi nt:u dmi Chóó Lémi ka dêpwo kekekele. Nmyi pywuu ngê daa silîpê nkól yi kée doo, myedaa dyênê ngmê u tpile yi kée ngê, * 19 ngmênê chóó Tp:oo u wêê ngê pwila nmyoo. Daa sipi tp:oo nmyi l:êê dîy:o yi pwene, ngmênê Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, pini n:ii p:uu dyââpe dêpwo ya, dono myedaangmê d:uu ngê. 20 Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlî daa l:âmo ngê, u pwopwo yi ngwo u nuw:o k:oo a módu. Yi pini nmî dye ghi ngê nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî l:êê dîy:o pwene. 21 U pwopwo mbêmê Chóó Lémi ka nmyi kélîmî mbê dniye. Vyîlo yi pini ngê Yesu kpêênî yinê a pyidu ngê, u pi ndîi ngê mye pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmye kélîmî té, nmyi lama ka tóó, yinê wa ngee nmyo, daawa dóó nmyo.

22 Kópu ndêndê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, nmyi dono yilî chedê ngê u ngwo pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. Yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, * 23 mu kópu u dîy:o

myombó m:ii pyaa dniye, nmyi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Daa nmyi pye mî knî y:oo kamî ngê a pyódu nmyoo, ngmênê Chóó Lémi u kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Yi kópu chedê ngê daawa pyódu, * 24 mu kópu u dîy:o puku yedê alanté mye tóó, apê,

Pi yintómu ponocho:aa nêndê ntee tpile dé. Ponocho:aa nêndê ntee a kpile nyédi, yoo yinté mye lémilémi nyédi.

Nêndê daa kwo nyédi, dpo mtiti dmi, yópu ngê lîmîlîmî ngê dpo gh:ay té, *

25 ngmênê nmî Lémi u kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Vyîlo yi kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Dini ghi n:ii ngê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye.

2

Nmî Lémi dmyina a nj:ii

1 A tîdê mbwó yoo, kamî ngê nmyi pyaa dniye, u l:êê dîy:o dono nmyi mênê kîngmê ya. Pi nangmê dóó, kêemî nangmê kââ, myenangê k:omodanê. Pi u tpile u yi nmye kîngmê kwo, pi u pi módó nangmê dyênê. * 2 Tpómu ngê ngmo ndanî u yi ntee a kwo yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu mu ngmidi yinté u yi nmye choo kwo. Wonêwodiyédiyé myedmyina a kpââ, mu kópu u dîy:o nmyi pi ka vuywo ndîi ngê paa pyaa we, u dî Chóó Lémi ngê kóó k:oo paan:aa kaa nmyine. 3 Nmî Lémi dmyina a nj:ii, mu kópu u dîy:o u pi ka vuywo u n:uu nmyi kpêê, nmyi lama ka tóó, u pi ka vuywo ndîi.

Chóó Lémi ngê u yoo ndêndê ngê wunê pyépi nmyo

4 Lémini p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, ngomo pw:eni ntee tpile, ngmênê ghê a t:a. K:omo tpile kada pini knî y:oo mb:ii ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê daa mb:ii ngê, u nuu u pi ngê a tóó. 5 Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ngomo ch:oo ntee tpile ngê dê pyódu nmyo, u ngomo kamî u ngwo ka wuwó. Chóó Lémi u ngomo chedê kpêê yiyé pyu knî y:oo tpile tp:oo ntee u kwo a yémî tumo,

* 1:14: Lóma 6:19; 12:2; Epeso 4:17-18 * 1:15: 2 Kódin 6:16-7:1 * 1:16: Lev 19:2; Mát 5:48 * 1:18: 1 Kódin 6:20 * 1:22: Njon 13:34 * 1:23: Njon 1:13; Hipîlu 4:12 * 1:24: Is 40:6-8 * 2:1: Epeso 4:22; Njems 1:21

Yesu Kédisu u pi mbêmê nmyi gha dmi yinté u kwo myenmye yémî tumo. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi too pee knî yi mbêmê Chóó Lémi a chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha knî yi vy:o ntênê nmye chaa kîgha ngópu. *

⁶ Nmî Lémi ngomo pw:eni ntee tpile ngé a tóó, mye chêêpî kpiyé ntee tpile. Yi pini p:uu ala kópu puku yedê a tóó. Chóó Lémi ngé apê,

Yisîléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî.

Yi chêêpî kpiyé a nuu u chêêpî kpiyé, a chóó nê ngmîdi ngé.

N:ii knî y:oo yi chêêpî kpiyé wa mya ngmê,

u kwo wa kêlîmî mbê dmi,

p:uu daawa a lvêêdî dmi, myedaawa a ghay dmi. *

⁷ Yi chêêpî kpiyé ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngé kóó k:oo wa kaa nmyo, ngmênê n:ii dé u kwo daa kêlîmî té, yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî dmi. K:omo tpile nmî Lémi mb:ii ngópu, ngmênê u pi ndîi ngé mē pyodo. Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó, apê,

Yi pâani ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

* yi yini pâa pw:eni ngé vyîlo mēyi pyodo.

⁸ Nmî Lémi kée ngópu, ngmênê p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u dîy:o u kópu u wépi pwaa ngópu. Myenté, p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngé yi kópu ló dini a vyyu, puku yedê alanté a tóó, apê,

P:uu pèdê lvêêdî dniye,

u ngwo pèdê ghay dniye. *

⁹ Nmî Lémi kée ngópu, p:uu a lvêêdî dniye, ngmênê dp:ee yinté yéli. Chóó Lémi ngé kópu mb:aa yilî yi p:uu ló dini a vyi too, ngmênê dêê dniye, yi kópu knî nmyi chóó dmyi ntiye t:oo. Chóó Lémi ngé a ngmîdi nmyoo, u nuu u yoo ngé pyódu nmyoo. Dyámê pē u king ndêndê, Chóó Lémi, p:uu nmye dpodo té. Chóó Lémi, kuwa yéli yi kêlî ghê nmye wee. U yoo vy:o kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o kuwa yéli yi ngîma Chóó Lémi pênmyi chaa kîgha. Nmye chaa

kîgha ngópu, mu kópu u dîy:o ngîdî u yoo vy:o nmyee a kwo, ngmênê a danê nmyoo, chóó u wo mî kaa nmyoo. * ¹⁰ Myenté, wunê Chóó Lémi u yoo kuwa nmyee a kwo, ngmênê ala ngwo nmyo u yoo. Wunê u kwo dênmyee a ch:anêch:anê, ngmênê ala ngwo u kwo nmye ch:anêch:anê nyédi, nmye mb:aamb:aa ngé wunê vyyuwo yédi. *

Chóó Lémi p:uu dpodo

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngé u yoo vy:o kaa nmyoo, nmyo dyámê mbêmê pi my:oo dé, nmyi p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Mw:ââkó nmyo, nuw:o dono u wépi dmyinê pwapî, mu kópu u dîy:o ghê kamîni nmyinê pyw:ee ngópu, kîngê dyênê.

* ¹² Dmyinê l:êê ghi mb:aamb:aa, mu kópu u dîy:o kuwa yéli y:oo ka y:enê nmyo, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa yi l:êê dîy:o Chóó Lémi pèdny:oo chaa kîgha. K:omo tpile daa yi nuu u yoo ngé anmyi pyaa dmi, nmyi pi dmi adnyi dyede dé, ngmênê nmyi kópu mb:aa yilî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi paa chaa kalê y:e, wéni n:ii ngé ye wa t:aa. *

¹³ Pi knî y:oo nmî Lémi u pi kîngê dyênê ngmê, u l:êê dîy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. Lóma tpémi yi king ndîi dmyinê chââchââ, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi kada a tóó. *

¹⁴ Kada pini dyêêdî n:ii u maknopwo a pyede, myedmyinê chââchââ dé, mu kópu u dîy:o kada pini ngé yinê yé too, yedpo, Pi dono yoo dmyinên:aa kpadakpada dé, pi mb:aa yoo dmyinên:aa chaa kîgha dé. ¹⁵ Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngé u yi u ngwo a kwo, A yoo dny:oo l:êê ghi mb:aamb:aa. Ala ngwo mbodo podo mbodo podo u yoo knî y:oo nmyi pi dmi daa yi lama a dyede tumo, ngmênê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngé adî ya knomomê, ye doo u ntââ nmyi pi dmi mēdaadnyi dyede dé, tumu adnyi ya. *

¹⁶ Nmî Lémi ngé nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, dono p:uu dp:ee dpodo té, nmyi chóó nmye pyede. Ngmênê nangê vyi, Nmî chóó nmo pyede, u ntââ dono anmî d:uud:uu. Apuu! Nmî Lémi ngé nuw:o

* **2:5:** 1 Kódin 3:11; Lóma 12:1 * **2:6:** Is 28:16 * **2:7:** Psalm 118:22 * **2:8:** Is 8:14 * **2:9:** Is 9:2; 1 Pita 2:5; Taitas 2:14; Dpodo 26:18; Epeso 5:8 * **2:10:** Hos 2:23; Lóma 9:25 * **2:11:** Nkal 5:17,24 * **2:12:** Mát 5:16 * **2:13:** Lóma 13:1-7 * **2:15:** 1 Pita 3:15-17

dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê a pyódu nmyoo. *

¹⁷ Pi yintómu dmyinê cháâcháâ dé, nmyi tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, Chóó Lémi ka dmyinê nkíngê, dyámê u kada pini ndîi dmyinê cháâcháâ.

Dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁸ Wop dpodo pyu yoo, nmî Lémi ntee nmye cháâcháâ ngópu, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé. Nmyi kada pini mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo knomomê, ye dmyinê cháâcháâ, dono ngê nmye ada a vuywo knomomê, ye myedmyinê cháâcháâ. * ¹⁹ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê wa chaa kalê nmyo. Pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, ngmênê u l:êê díy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. ²⁰ N:ii ngê dono dpî d:uu, u l:êê díy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini d:uudpî chaa kwolo, ngmênê n:ii ngê kópu mb:aa dpî d:uu té, u l:êê díy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. * ²¹ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo. Yesu Kédisu nmyi l:êê díy:o ntee doo a mgîní vyîmî, yinté myedmyina a mgîní vyîmî, dmyina a nj:ii. * ²² Dono daangmê d:uu ngê, k:omodanê kópu myedaangmê vuy. * ²³ Dini ghi n:ii ngê p:uu dnye peede tpaépê, peede kópu yi p:uu myedaa vuy. Dini ghi n:ii ngê doo mgîní vyîmî, u ntââ vyîmî u pi ye daa vuy, ngmênê u lama doo ya, Chóó Lémi ngê ntênê yinê wa kpada té. * ²⁴ Nmî dono knî yi l:êê díy:o Chóó Lémi ngê pèdê kpada nmoo, ngmênê nmî yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo, kîdosi ínedê nmî d:aa dmi yinê a kââdí ngê. U yi u ngwo doo kwo, A yoo nuw:o dono kwulo nê pwaa té, maa mb:aa p:uu ní kaa té. U vyee tédê, kamî ngê u ngwo pyódu nmoo. * ²⁵ Maa mb:aa mwiyé nmyi kn:aadi ngópu, ngmênê nmyi Lémi ngê mède diyédiyé kalé nmyoo, nmye wunê vuywo yédi. *

3

Yéé yepe yoo yi kópu dyuu

¹ Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u díy:o nmyi moo yoo, n:ii dé nmî Lémi ka daa kélîmî té, díyo paa kélîmî mbê dniye. Nmyi moo knî ye nmî Lémi p:uu danê ngê dyaa kîdmyengê chedêchedê, kminté yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, ngmênê yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, * ² dono kópu nangmê d:uu, nmî Lémi ka dmyinê nkíngê. K:omO tpiHA nmî Lémi p:uu ye myedaanmyi danê, ngmênê kópu mb:aa yilí n:ii nmye d:uud:uu tumo, yi l:êê díy:o u ngwo wa kélîmî mbê dmi. ³ Kpile ndîi kópu ngê nmye kíngê ya, nmyi gha knî yi p:uu dmyinê nuw:o, vyílo yi kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya. Nmyi mbodo dmi kmongokmongo myenté, ndîi kópu ngê nmye kíngê ya, kpîdí mb:aa t:emî myenté, ndîi kópu ngê nmye myekíngê ya. Yi kópu dé chedê ngê wa pyaa dmi. * ⁴ Ngmênê nmyi gha dmi yi p:uu dmyinê nuw:o, chedê ngê daawa pyaa dmi. Kwopwepe ngê kêê kédmyinêngê t:ee ngmê, kópu yilí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngê pyaa dmi. Chóó Lémi ngê u ngwo wa chaa kalê nmyo. ⁵ Wunê Chóó Lémi u nuu u pyââ yoo mye yinté dé, pyópuni yoo u kwo dnyimo a kélîmî. Kpile daa ndîi kópu ngê ye dpîmo a ya, yi gha knî yi p:uu dnyimo a nuw:o, yi moo yoo yi dnye dmi dnyimo a nyêmî dé. ⁶ Náangê p:eeni kópu Sela ngê Epílaham u dnye dpîmo a nyêmî, kópu, A lémi. Nmyo mye yinté dé, kópu mb:aa yilí nmye d:uud:uu tumo, myedp:ee nkíngê nyédi.

⁷ Yéé yoo, nmî Lémi u kópu dyuu nmyi lama a kwo. Yi kópu knî yi mbêmê nmyi kpâm knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo, mu kópu u díy:o nmyi wédêwédê ntoo, yi wédêwédê daa yintoo. Dmyinê cháâcháâ dé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê nmyi kpâm knî yi k:ii ghê kamî dmi nipi nmye a kpo. Dnyinté ye anmyi vuywo, ye Chóó Lémi ngê nmyi ngêpê dmi dnyinté u nkwo wa a ny:ee té. *

* **2:16:** Nkal 5:13 * **2:18:** Epeso 6:5-7 * **2:20:** 1 Pita 3:14,17 * **2:21:** Mát 16:24 * **2:22:** Is 53:9 * **2:23:** Is 53:7; 1 Pita 3:9 * **2:24:** Is 53:5-6; 2 Kódin 5:21 * **2:25:** Njon 10:11 * **3:1:** Taitas 2:4-5; Mát 5:16; 1 Kódin 7:12-16; Epeso 5:22-23 * **3:3:** 1 Tim 2:9-10 * **3:7:** Epeso 5:25-30; Kílosa 3:19

Dmyinê mb:aamb:aa, namê dono

⁸ A tîdê mbwó yoo, nipi ya p:uu a kuwókuwó kópu nmye nîné tpaépê. Nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, noko dmyinê ch:anêch:anê, nmyi pi dmi nmyi chóo nangê km:êê té. ⁹ N:ii ngê dono nmye adî d:uud:uu, ntââ u ngwo nangê vy:u. N:ii nmye adî peede tpaépê, u kwo peede tpaépê ngê kêê nangê t:oo, ngmênê Chóo Lémi ka yi l:êê dîy:o mêmmyinê ngêpê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, wamye ngee nmyo. * ¹⁰ Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

N:ii ngê u yi adî kwo, Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî ya,

yi pini daadî peede tpaépê, myedaadî kêêmî kapî. *

¹¹ Dono u wépi choo pwapî, choo mb:aamb:aa,

u yi u ngwo choo kwo, Noko mb:aamb:aa ngê nmî ya.

¹² Mu kópu u dîy:o nmî Lémi pi mb:aa knî ye mb:aamb:aa ngê wunê vuywo yédi,

yi ngêpê wunê nyêmî too,

ngmênê n:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu,

nmî Lémi kpeme ye dpî yââ,

yi yéli dîyo wa kpada té.

L:êê ghi mb:aa u l:êê dîy:o mgîní vyîmî

¹³ N:ii knî ye kópu mb:aa yilî nmye d:uud:uu tumo, dono kópu nmye daawa d:uu ngmê. * ¹⁴ Ngmênê kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kópu dono nmye adnyi d:uud:uu knomomê, ye Chóo Lémi ngê wa a chaa kalê nmyo, amyedê ngee nmyo. Pi knî ye namê nkîngê, dono kópuni nmye adnyi d:uud:uu dé, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyaa dmi. * ¹⁵ Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê dmyinê cháâcháâ, u dnye ntênê myedmyinê nyêmî. Kópuni ka nmo kélîmî té, dye ghi yintómu u kakêmê chámêchámê u ntââ mbêmê dmyinê ya. Pini n:ii kélîmî p:uu nmye dê póo knomomê, kakêmê u kwo dpî chámê yó. ¹⁶ Ngmênê yi pini dpî châpu yó, gheteghete ngê u kwo nangmê

mbwólu. Kópu dono nangmê d:uu, mu kópu u dîy:o n:ii yoo nmyi p:uu adnyi danê, u nt:u kópu daadnya a pyw:êmî. Nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu u kópu anmyi d:uud:uu dé, n:ii ka ngmênê u kwo dono yinmye d:uud:uu ngmê, yini ngê mywene paa ghê we. * ¹⁷ Dono ngmanmyi d:uu knomomê, pi knî y:oo u nkwo wa kpada nmyo, Chóo Lémi ngê daawa chaa kalê nmyo. Ngmênê kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, pi knî y:oo módo adnyi kpadakpada nmyomomê, ye Chóo Lémi u nuu u kópu ayinmyi d:uud:uu, * ¹⁸ mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê vyîlo yinté kópu yi pyodo. Dononi u l:êê dîy:o pwene, daa chóo d:uu ngê, nmî chóo nmî dono knî yi l:êê dîy:o pwene. Dono daa d:uu ngê, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o ng:êéntómu pwene, mu kópu u dîy:o Chóo Lémi ka pèdê kâadî nmyine. Pi knî y:oo vya ngópu, ngmênê Chóo Lémi ngê mêmê pyidu ngê. Nt:u ghêlî dépê pyidu ngê, u ghê dmi mwiyé a pyidu ngê. ¹⁹ Yi ngwo pi dono yoo yi ghê dmi n:ii dé mbwa k:oo dnyen:aa t:ââ, Yesu u ghê dmi ye loo, kópu kamî ye mî vyu. * ²⁰ Yi yéli y:oo wunê Chóo Lémi u dnye dèdnyimo a nyêmî, u l:êê dîy:o Chóo Lémi ngê u yi u ngwo doo kwo, Vyi ngê paa vya téne. Dini ghi n:ii ngê Nówa ngê nkéli doo ndînî, Chóo Lémi ngê doo t:âât:ââ, u dî Nówa ngê dpodo yedê kélî ngê, vyi ngê yoo dono vya too. Nówa mupwoknî némi knî yi mo wááli njini nkéli ngê w:êê too. * ²¹ Nkéli ngê ntee w:êê too, mbápitísîm mye yinté. Daa nmî too pee p:uu tupwó yu ghodo, ngmênê nmî nuw:o dono yu ghodo. Chóo Lémi ka nmo tpaépê ngê, kwonmîmo, Nmî nuw:o dono a chedê ngi, mb:aamb:aa ngê mêmê pyódu nmédi. Nmî wépi dmi d:uudpî puwâ. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, nmî dono yilî yinté dpî chedê té. Doo u ntââ daawa dóo nmo. * ²² Nyââ, Yesu Kédisu kpêênî a pii wo, mbóo p:uu kee wo, Chóo Lémi u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. Enjel knî y:oo u dnye a nyêmî ngópu, kada pini knî y:oo u dnye mye nyêmî ngópu, Setan u yoo yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. *

* **3:9:** Mát 5:44; 1 Tes 5:15

* **3:10:** Psalm 34:12-16

* **3:13:** Lóma 13:3

* **3:14:** Mát 5:10

* **3:16:** 1 Pita

2:12,15 * **3:17:** 1 Pita 2:20

* **3:19:** Epeso 4:9-10

* **3:20:** Gen 7:7

* **3:21:** Lóma 6:3-4; Njon 3:4-5

* **3:22:**

Epeso 1:20-21

4

Yesu u nt:anê yaa dmyeno

¹ Yesu daa kede wo, Chóó Lémi u nuw:o u pono doo a vyápê, dono vyîmî u wépi daa puwâ. Yesu u nuw:o ntee doo a ya, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, dono wunê vyîmî ngê, doo u ntââ yi pini ngê dono d:uudpî d:uu. ² Dye ghi daadîi dyámê mbêmê daanmyi ya. U l:êê dîy:o yoo dono yi nuw:o u pono mênâmê vyápê, ngmênê Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê. * ³ Dye ghi daadîi dono p:uu nmyee a mbêpê, kuwa yéli yi nuu u kópu dé nmyimo a d:uud:uu dé. Nmyimo a pyââ ti mââ ti, nmyi nuw:o dmi y:i dpîmo a mbêpê. Dye ghi yintómu nmyimo a nûknweñuknwe, nmyimo a mbwaa ndanî, myenmyimo a ghétighéti. Chóó Lémi dênmyimo a chââchââ, kn:aa yâpwo yinmyimo a chââchââ dé. * ⁴ Ngmênê ala ngwo kuwa yéli yi wépi dmi nmye pwapî tumo, yi vy:o mêdp:ee wowo nyédi, kópuni a d:uud:uu tumo, dp:ee d:uud:uu tumo. Daa yi nuu u yoo ngê dmye pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmye a peede tpapê nyédi. ⁵ Wéni n:ii ngê nmî Lémi ngê wa kóté kalê té, k:ame wa ghê dmi, tumu adnyi ya. K:omo tpile mwiyé wa pw:oo dmi ó yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té, ye daawa kede. ⁶ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu wunê kédê ny:ee ngmê, ngmênê u wépi dê pwaa ngmê. Yélini vyi ngê a vyâ, mye yinté dé. Pi yintómu ntee dpî pw:oo dmi, yi dono knî yi l:êê dîy:o yinté mye pw:oo dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê chóó u kópu dyuu ye mî vyu, mu kópu u dîy:o yi ghê dmi knî y:oo Chóó Lémi u ghê kamî myepêde pyw:ee y:e. *

Chóó Lémi p:uu ntênê dmyinê dpodo

⁷ A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, tpile yilî yintómu yi ngwo chedê ngê wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o namê ghétighéti, mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vwuwo, u ngwo dmyinê ngêpê. * ⁸ Ala kópu yi ndîi kópu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuu ghi nmyi

nódo adî ya, dono nmye wa d:uu knomomê, ye ntââ u ngwo daanmyinê vy:ee ngmê, u dono nmyi kuwó wanmyi kée ngmê. ⁹ Yesu u yoo yélini nmye adnya a lèpî, nmyi ngomo knî yi k:oo dny:oo dpî, nmyi ntépînâ knî yi k:oo dny:oo kmaapî, yi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo. ¹⁰ Dpodo n:ii knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu nmyoo, yi dpodo ntênê dmyinê dódó dé, u yoo u ngwo dmyinê wêdêwêdê kîgha dé. * ¹¹ N:ii a dêêpî yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu yinê choo tpapê. Pini n:ii a pi ka vwuwo yédi, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê ye choo vwuwo. Nmyi kópu yintómu Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi paa chaa kalê y:e. Dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, u wêdêwêdê chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Yesu u pi u l:êê dîy:o dono u vyîmî

¹² A tîdê mbwó yoo, pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê yi kópu knî y:oo kîngê ngwéti nmyo, nmyi nyepényepê u kópu ngê nmye myekîngê pyódu, yinté a tóó. ¹³ Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee doo a mgîni vyîmî, yinté my:ee mgîni vyîmî té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, pi knî y:oo wa a w:ee ngmê, awo, U pi ndîi ngê dê pyódu, yi ngwo w:aa nipi u k:ii wanmyinê pyw:ee ngmê. ¹⁴ Yesu Kédisu u l:êê dîy:o nmye adnyi peede tpapê knomomê, ye nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama ka tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi p:uu a t:a. * ¹⁵ Dono nangmê d:uu. Daa dono u l:êê dîy:o mgîni vyîmî p:uu nîné danê. Pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo. Kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. ¹⁶ Ngmênê pi knî y:oo awo, Kîdistiyên yoo yi kwee châpwo koo, u ngwo adnyi kpadakpada nmyo, ye mywene nmye kîngê wowo, ngmênê Chóó Lémi mêdmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o kaa nmyoo.

* **4:2:** 1 Njon 2:16-17
12:6-8; 1 Kódin 12:4-7

* **4:3:** Epeso 2:2-3; Taitas 3:3

* **4:14:** Mát 5:11; 1 Pita 2:19-20; Dpodo 5:41

* **4:6:** Lóma 8:10

* **4:7:** Lóma 12:9-13

* **4:10:** Lóma

17 Chóó Lémi ngê u yoo yi kpadakpada kn:ââ mwiyé da chaa. Chóó Lémi daa kedekede pyu, wunê kpadakpada nmoo, yélini y:oo u kópu dyuu daa ny:ee ngópu, dnyinté daawa kpada té. 18 Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

Pi mb:aa ngê maa mb:aa daa kêmakêma dpî kn:aadi,

ngmênê pi dono ngê d:ud:umbiy:e dpî kn:aadi,

n:ii ngê Chóó Lémi daa chââchââ ngê, anyi dpî pwiyé. *

19 Chóó Lémi u nuw:o u pono nmye vyápê nyédi, u l:êê dîy:o nmye mgînî vyîmî nyédi. Kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, Chóó Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. Yinê l:âmo nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, daawa dóó nmyo.

5

Kada pini knî ye kópu dyuu

1 Yélini nmî Lémi u yoo vy:o kada a pyede, kópu nmye ngmênîné tpapê. Nê my:aa kada pini ngmê, Yesu Kédisu mgînî vyîmî tédê a chóó a ngwolo dê y:oo kînê módu, dini ghi n:ii ngê u pi ndîî ngê wa pyódu, u nkîgh:ê an:uu yââ. 2 A mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, yélini yi kada Chóó Lémi ngê kaa nmyoo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyyuwo. Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yi kada pini knî y:oo yi dpodo mb:aamb:aa ngê dny:oo dóódó, yi nuw:o dmi yi dpodo p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Ndapî p:uu namê nuw:o, ngmênê u yi nmye choo kwo, Nmî Lémi u dpodo mb:aamb:aa ngê nmî dóódó. * 3 Yélini yi kada nmye wee, ye namê dyaa chedêchedê, ngmênê nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha, nmyi nt:anê u ngwo wa yaa dmi. * 4 Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini wa a diyé, nmyi pi dmi ndîî ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyódu.

5 Pi kamî yoo, nmye myenîné danê, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. A mbwó yoo, namê lémilémi, numo ka dmyinê vyyuwo. Puku yedê ala kópu a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. *

6 U l:êê dîy:o namê lémilémi, Chóó Lémi dmyinê chââchââ, dîyo chóó u wêdêwêdê mbêmê nmyi pi dmi wa km:êê té. 7 Nmyi nuw:onuw:o u kópu dé yi p:uu u kwo dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi p:uu mênámê nuw:o, mu kópu u dîy:o nmye wunê vyyuwo. *

8 Dmyinê t:ââ, dpodombiy:e dmyinê vyyuwo. Setan ngê kîngê dóó nmyo. Layóni ntee a kââ yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, Pi ngmênî ma, Setan u l:êê ghi mye yinté, u yi u ngwo a kwo, Nî dyênê té. * 9 Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, Setan u wépi u ngwo dmyinê pwapî. Daa nmyi mo nmye mgînî vyîmî nyédi. Dyámê wope wope yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yinté mye mgînî vyîmî nyédi, yoo dono knî y:oo a mgînî vyîmî kîgha tumo. *

10 Ngmênê daa dye ghi daadîi nmye mgînî vyîmî té, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo. Yinê a ngmîdi nmyoo, Yesu Kédisu ka a kââdî nmyoo, yi k:ii ngmîdi ngê anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Kópu mb:aa yilî yintómu yi kn:ââ ngê a tóó, yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo, u ntââ ngê wa pyódu nmyo, u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu daanmyinê wópu ngmê. 11 U wêdêwêdê mudaamu tp:ook:omo, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Pita u nd:uu tpapê

12 A tîdê mbwó yoo, nmî mbwó Sailas ngê ka ngêêpî nê, ala pweepwee pee tp:oo nmye u ngwo dnyinê d:êê. K:uuchêm u pi, nmî Lémi p:uu ntênê a dpodo. Ala pweepwee pee nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Nê wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi lama choo a ya, Lémini ka nmyi kêlimî mbê dniye, vyîlo yi Lémi yi ndêndê. Nangê wópu.

13 K:omo tpile ala p:aani Mbápile ntee p:aani, ngmênê nmî Lémi u yoo al:ii mye kwo. Yi yéli y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. Pini n:ii a tp:ee ntee pini,

* 4:18: Prov 11:31 * 5:2: Dpodo 20:28 * 5:3: Taitas 2:7; Pilimon 1:14; 1 Tim 4:12; 5:1; Njon 13:14-15 * 5:5:

Prov 3:34 * 5:7: Mát 6:25-30 * 5:8: Tpyuu 12:3,9,17 * 5:9: Epeso 6:11-13; Njems 4:7 * 5:13: 2 Tim 4:11; Lóma 1:7

Mak, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. *

¹⁴ Mb:aamb:aa ngê Dpo numo chipé tóó,
mu kópu u díy:o nmyi nuu ghi dmi numo
nódo a pyede.

Yélini yintómu knî yi k:ii Yesu Kédisu
u yoo vy:o nmyi ghê dniye, Chóó Lémi
mb:aamb:aa ngê nmye choo a vwuwo.

Wu u dí. *

---

* 5:14: 1 Kódin 16:20

2 PITA

¹ Nê Saimon Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê, myenté u dpodo pyu. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ka ntee nmî kélîmî mbê dniye, yinté u kwo my:ee kélîmî mbê dniye. Ndê ka ntee a w:êê nmoo, yinté u kwo mye w:êê nmyoo. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o kaa nmoo, dèpê kuwo nmyoo, u yoo vy:o mye kaa nmyoo.

² Chóó Lémi mupwo nmî Lémi Yesu yi p:uu dmyinê ndiye, nmye mb:aamb:aa ngê u ngwo adpa a vyyuwo, mb:aamb:aa ngê amyedpa a ngêépî nmyo.

Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, dmyina a nj:ii

³ N:ii ngê a ngmidi nmoo, nmî lama a tóó. Nmî dono yilî yinê chedê too, u k:ii ngmidi ngê pyódu nmoo. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ mbêmê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté mye pyódu nmoo. ⁴ Kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, u wêdêwêdê mbêmê nmî l:êê dîy:o a d:uu too, mu kópu u dîy:o ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté myedny:oo ya. Mgîdî u yoo yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, u yi y:e a kwo, Dono nmî d:uud:uu, ngmênê nmî Lémi ngê yi máádi p:uu a y:ee nmyoo. * ⁵ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ka nmyi kélîmî mbê dniye, chóó u yoo vy:o kaa nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o u yoo mb:aa ngê dmyinê kwo, p:uu dmyinê ndiye. * ⁶ Dono dmyina a vyîmî, u wépi dmyinê pwapî. Chóó Lémi dmyina a nj:ii, ⁷ nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya. ⁸ Yi kópu dé mb:aamb:aa ngê anmyi d:uud:uu dé, ye nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê adî kelekele. ⁹ Pini n:ii ngê yi kópu dé daadî d:uud:uu dé, yi pini my:oo a tóó, kópuni nmî Lémi ngê u l:êê dîy:o wunê a d:uu ngê, u dono u ngwo chedê too, yi kópu u nuwo wunê a kuwo wo.

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o yi kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé, pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too. Yi kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, ye maa mb:aa daanmyi kn:aadi ngmê, myedaanmyinê lvêêdî dmi. ¹¹ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê daawa mb:ii nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmî Lémi u k:ii anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹² K:omo tpile yi kópu yilî nmyi lama ntênê a pyede, ngmênê nmye mênîné vyîlvîyîlî té. ¹³ Doo u ntââ módó daanê kuwo nmyo, ngmênê yi kópu knî nmye mênîné vyîlvîyîlî té, nmyi dpî dmi u ngwo n:aa ny:ââny:ââ. ¹⁴ Nyââ, daa kêmakêma dyámê pé nîné kuwokuwo, kópuni nmî Lémi Yesu Kédisu ngê wunê a ka a vyyu, daa kêmakêma n:aa ntiyentiye. A pwopwo u maa ntênê a ka yinê a kêma ngê. * ¹⁵ Ala kópu dyuu nmye nîné dyede, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, U ntââ mbêmê nê kuwo nmyo, a kuwó ala kópu dyuu dye ghi yintómu pênmyi nuw:onuw:o dé.

Chóó Lémi ngê Yesu u pi nmî ngópu u ngwo kmungo

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u pi pi knî ye nmî vyyu, u wêdêwêdê p:uu ye myenmee danêmbum. Danêmbum n:ii pi knî y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê dpo pyw:ee t:oo, daa yinté danêmbum ye yinmeen:aa t:apê, ngmênê kópuni ye nmeen:aa t:apê, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. * ¹⁷ A mbwó dè yi k:ii nmî ngópu nmî Mî Chóó Lémi ngê Yesu u pi kmungo, u dnye mbóó p:uu nmî nyongo, nmopê, Kî a tp:ee njini, pini n:ii u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. ¹⁸ Yi dnyeni mbóó p:uu nmî chóó nmo nyongo, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê Yesu u k:ii nmee a ya.

¹⁹ Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, Yesu ngê nmî ngópu ntiye too. Yi kópu knî ye ntênê u ngwo nmî kélîmî mbê dniye. Yi kópu dyuu ntênê dmyinê nuw:onuw:o dé, mu kópu u dîy:o pywápê ngê mgîdî ntee dpî chaa, yi kópu dyuu ngê nmyi gha dmi yinté myoo chaa

* 1:4: Njon 1:12; 2 Kódin 3:18

* 1:5: Nkal 5:22-23

* 1:14: 2 Kódin 5:1; Njon 21:18-19

* 1:16: Mát 17:1-5

ngê. Ala ngwo mgîdî vy:o nmo pyede, u dî mywe anmî m:uu, kââdî u nkwo wa a kee. ²⁰ Ndiî kópu ngma ala, nmyi nuwo kîdangê kuwo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kakêmê dmi kîngê chámê, ²¹ mu kópu u dîy:o yi yéli daa yi chóó yi nuw:o mbêmê dnyimo a d:êê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ye yiné dpîmo a tpapê dé, Chóó Lémi u komo u ngwo dnyimo a kapî. *

2

Pi dódó pyu yoo

¹ Nmî kn:ââ yoo yi vy:o pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê ntee dnyimo a kapî, pi ngmê knî y:oo yinté adnyi dódó nmyo. Ndiye tédê kamî angmê kpêmî ngmê, yélini tumutumu yi p:uu adnyi ndiye, maa ndêndê wa kn:aadi ngmê. K:omo tpile yi pi dódó pyu yoo yi yikî dmi nmî Lémi u pwo ghay wo, ngmênê u pi wa dyênê ngmê. Nmî Lémi ngê mgî daawa a puwâ, ayi ngwéti té, ntênê wa chedê té. * ² Pi yilî wa dóó t:oo, yi l:êê ghi dmi wa ngmêê t:oo, yoo dono ngê wa pyódu t:oo, pyââ ti pyu ngê wa pyódu t:oo, nmî Lémi u pi kuwa yéli ye dono ngê u ngwo wa pyódu ngmê. ³ Tpile u mb:aami dé, k:omodanê kópu knî yi mbêmê adnyi dódó nmyo, ngmênê pini n:ii ngê wa kpada té, maadî kîyedê kwo, dpî doo u tpile. Daa kedekede pyu, ntênê wa dyênê té. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê enjel woni yoo dnya a dono, ye daa kede wo, mbwa k:oo km:êê too. Mgîdî vy:o yi a wee, yi a mgîni vyîmî nyédi, yi kpadakpada ndîi y:i a t:âât:ââ ngmê. * ⁵ Yélini wunê dnya a dono, Chóó Lémi ye myedaa kede wo, ngmênê vyi ngê vya too. Pi mb:aa yi vy:o ngmîdi doo kwo, Nówa, pini n:ii ngê dono ye dpîmo kwódukwódu. Yi pini mupwoknî n:eemi knî wáali vyîlo dé yi w:êê too. * ⁶ Myenté, Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda ndê ngê myedê vuwó doo. Yélini yoo yi p:aani dê y:e dnye kwo, yi dono yilî yi l:êê dîy:o yi ngwo kpada

too, apê, Yoo dono p:aani p:aani yi kópu paa m:uu y:e, yi lama paa yaa we, n:ii ngê dono dpî d:uu, ndê ngê wa ma. * ⁷ Pi mb:aa ngmîdi yi vy:o doo kwo, Loté, ndê ka vyîlo yi w:êê ngê, ⁸ mu kópu u dîy:o mââ knî y:oo dye ghi yintómu numo kpêêpî n:ii dnya a kîgha, u ngîma kaa dniye. ⁹ Yi dyimê pywuu dê yi nt:u kópu ala, nmî Lémi u ntââ, pi mb:aa yoo yi tókótókó tédê dpî ngee té, pi dono yoo dpî kpada té, u dî kuwókuwó wéni ngê ntênê amî kpada té. * ¹⁰ Yoo kwolo ngmê dé, n:ii knî y:oo nmî Lémi u dnye daa nyêmî ngópu, dono yi nuu u kópu ngê a ya yéli, yi yéli dnyinté daawa kpada té.

Pi dódó pyu yoo daa nkîngê nyédi, k:omo tpile dono a d:uud:uu tumo, ngmênê mywene ye daa kwo yédi. Yélini yi pwo a pyede, daa chââchââ tumo, ngmênê yi pi dmi a dyede tumo. ¹¹ K:omo tpile enjel yoo yi pi dmi ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi, ngmênê nmî Lémi u ngîma pi dódó pyu yoo yi pi dmi daa dyede tumo. Lukwe dîy:o yi yéli yi pwo yéli yi p:uu a peede tpapê nyédi. *

¹² Pi dódó pyu yoo, chii w:ââ ntee tpile dé. Chii w:ââ u lama daa tóó, Kî pi u tpile tp:oo, u ngwo dpî vy:a. Yi yéli mye yinté dé, daa yi lama a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee anyi vy:a, nmî Lémi ngê yinté wamye vya té, ¹³ yélini yi némi dmi a dyede tumo, nmî Lémi ngê yi ntââ dmi ye wa a vy:u. U yi y:e a kwo yédi, Kmaapî ngê wo nmo a vyîmî dé. Pi dódó pyu yoo nmî Lémi u kmaapî tédê nmye dpî taa dmi, a mywenemywene kîgha nmyoo. ¹⁴ Pyââ ti ngwolo yi ngîma a kwo nyédi, dono tédê daa pilepile nyédi, yoo kamîni nmyi vy:o a wee, a lvêêdî tumo. Tpile u mb:aami yoo, nmî Lémi ngê wa dyênê té. ¹⁵ Maa ndêndê kn:aadi ngópu, u ngwo vyiti dniye, Mboso tp:oo Mbalaam u maa p:uu mî pwii dniye. Yi Mbalaam ndapî ndîi p:uu doo nuw:o, u l:êê dîy:o dono u maa p:uu ghê wo, apê, Yisîléli tpémi yi p:uu kópu dono ngmên:uu t:oo, Chóó Lémi ngê u ngwo pèdê vya téne. * ¹⁶ Ngmênê Chóó Lémi ngê u enjel ngmê dy:ââ ngê, Mbalaam u maa yi nkoko ngê, u ndonki u ntââ ngê pyódu

* **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:10-11; Dpodo 3:21 * **2:1:** Deut 13:1-5; Mát 24:24; Njuda 1:4 * **2:3:** Lóma 2:24; 16:18; 1 Tes 2:5 * **2:4:** Mát 25:41 * **2:5:** Gen 6:11-8:19 * **2:6:** Gen 19:12-13,24; Njuda 1:7 * **2:9:** 1 Kódin 10:13; Njuda 1:6 * **2:11:** Njuda 1:9 * **2:15:** Num 22

ngê, dnye u ngwo pw:i:ii ngê. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni Mbalaam ngê u yi doo kwo nî d:uu, mēdaa d:uu ngê. Yi kópu mbodo podo mbodo podo u kópu.

¹⁷ Dpuwó nuu n:ii u kwo mbwaa chedê ngê dpî pyódu, yoo ntee a dódó too, pi dódó pyu yoo mye yinté dé, gha kópu yi mēnê daa ya yédi. Myenté, dini ghi n:ii ngê kâádî ndîi dpî kee, tēpê wēdēwēdē ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê nkalí ndîi dpî m:uu ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmēnê yópu ngê nkalí ntee dpo y:oo, yoo u ngwo dpî dóó, yi yéli mye yinté dé, yoo dpî dóó t:oo. Chóó Lémi ngê daawa kn:aadi, mgîdî ndîi vy:o wa kée té.

¹⁸ A chaa nyédi, yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo. Pi kamî yoo dpî dóó t:oo, n:ii yoo yoo dono yi vy:o da pwii dmi, Yesu u yoo vy:o dê ghê dmi. Dono kópuni yi nuw:o nédê a pyede, daa kwódu yé kópu ngê dê pyódu t:oo. ¹⁹ Pi kamî knî ye yipu, Dêêpî kópu dyuu u mbwa k:oo nmo pw:iipw:i:ii nmyo, ngmēnê dono u mbwa k:oo yi chóó a wee, mu kópu u díy:o doo u ntââ dono u wépi d:uudpî pwaa ngmê, dye ghi yintómu a dono nyédi. * ²⁰ Yélini dpî dóó t:oo, dono dpo pyw:ee ngmê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ka mwiyé a kélîmî mbê dniye, yi Mbwámê ngê pyodo, mgîdî u yoo yi dono vy:o a y:ee too, ngmēnê ala ngwo yi dono ngê maa mgîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. * ²¹ Wunê yi kpadakpada pē tēdê, mu kópu u díy:o maa mb:aa yi lama dêpwo ya. Ala ngwo yi kpadakpada ndîi ngê dê pyódu, mu kópu u díy:o nmî Lémi u dêêpî kópu dyuu u wépi dê pwaa ngmê. ²² Lukwe díy:o yi dono knî ye maa diyé dmi. W:ââ ntee tpile ngê dê pyaa dmi. Ntini n:ii w:ââ ngê dpî kwada kwolo, myombó moo diyé, moon:aa ma. Myenté mbwêmê. Tupwóni p:uu a t:a, doo u ntââ daanyi ghodo, u mgî lêê u kwo moon:aa kudu. *

3

Mbóó dyámê ndê ngê u ngwo wa ma dê

* **2:19:** Njon 8:34; Lóma 6:16-17 * **2:20:** Mát 12:43-45; 26:24; Hipîlu 6:4-6 * **2:22:** Prov 26:11 * **3:3:** 1 Tim 4:1; Njuda 1:17-18 * **3:5:** Gen 1:2,6-9 * **3:6:** Gen 7:11-23 * **3:7:** 1 Kódin 3:13 * **3:8:** Psalm 90:4 * **3:9:** 1 Tim 2:4

¹ A tîdê mbwó yoo, pweepwee pee n:ii mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, alani mye yinté. Nmyi nuw:o wátiwáti u l:êê díy:o d:a d:êê dē.

² Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmye mēyed:a vyîlî té. Nmî Lémi u dêêpî kópu nmyi dyépi knî y:oo n:ii nmye mî vyi ngópu, nmye mēyed:a vyîlî. ³ Mwiyé mwiyé ala kópu nmyi lama choo a ya, dini ghi n:ii ngê kuwókuwó wéni daa kēmakēma adî dyimēdyimē, yoo dono ngmēwa chaa, yi chóó yi pono adnyi vyápê, adnyi nkwitinkwiti nmyo, * ⁴ nmyewo, Nmyi lémi Yesu ngê yepê, Mu dini ghi ngê wamēnî diyé. Nmyewo, Angēnê yi pini. Nmyewo, Nmî pye mî yoo wunê mwo a pw:oo dniye, ngmēnê yi pini doongê diyé wo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pē mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, tpile yintómu ntee munté muka tóó. Nmyewo, Yi pini mēdaawa a diyé. ⁵ A tîdê mbwó yoo, n:ii dé yinté a nuw:o té, Nówa u danēmbum yi mbodo kn:ââ vyuwo dê yé ngmê, p:uu daa nuw:o té. Nmî lama ka tóó, mwiyé mwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópu yi vyi, dyámê pē l:âmo ngê, mbóó mye l:âmo ngê. Ntii mwada y:i nuwo, dyámê a kmungo. * ⁶ U kuwó dini ghi ngê ntii mēdê diyédiyé kwólu, yoo dono dyēnê too, yi tpile mye dyēnê too. * ⁷ Ngmēnê Chóó Lémi ngê wo ngmê ngmîdi ngê, wéni n:ii ngê kópu m:uu wa a vyi, yi ngwo ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê. Yi wéni ngê yoo dono wa kóté kalé té, amye kpada té. *

⁸ A tîdê mbwó yoo, nangê vyi, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ. Ala kópu nmyi lama kîdangê kuwo, nmî Lémi ka m:ââ yono yono y:a daa dye ghi daadîi, ngmēnê u kwo wo ngmîdi. * ⁹ K:omo tpile yoo woni yi nuw:o alanté a pyede, apu, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ, kēma wa a diyé, ngmēnê mgî daawa a puwâ, a t:ââ:t:ââ nmyo, u yi u ngwo daa kwo, Ghêlî nî dyēnê té. Dye ghi ka dówodówo, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu knî y:oo yi dono a kuwo téne, a yoo vy:o ghê dniye. *

¹⁰ Pi doo u lama kpáápi ntee dpî t:aa,

nmî Lémi u wo yinté wa d:ii. Yi wéni ngê dnye ndîi vy:o mbóó anyi wa pwiyé, tpileni mbóó p:uu a wee, ndê ngê wa ma té, dyámê mbêmê tpile yintómu wamye ma té. * ¹¹ Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi yi p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi mu ngmidi p:uu dny:oo kwo. ¹² Chóó Lémi u wo nuw:o ngmidi mbêmê dmyinê t:âât:ââ, pi yilî knî ye u pi dmyinê:aa tpaê, u yoo vy:o paa ghê dniye, yi wéni lîmîlîmî ngê u ngwo paa dyimê we. Yi wéni ngê ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê, tpile yilî yintómu wa nkîl:a dmi, ¹³ ngmênê Chóó Lémi ngê kópuni a vyyu, yi kópu mbêmê mbóó dyámê kamî dê nmo t:âât:ââ dê, yoo mb:aa kwéli adnyin:aa kwo.

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, yi wéni ghêlî doongê dyimê wo, mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya. Nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, mb:aamb:aa ngê nmye paa taa we. ¹⁵ Nmyi lama choo ya, nmî Lémi ngê dye ghi a dówodówo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Pi yilî a yoo vy:o paa ghê dniye. Nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê nmî mbwó Póól ngê vyîlo yi kópu nmye yedê d:êê ngê. * ¹⁶ U pweepwee pee yedê yi kópu knî yi p:uu u mo kópu nmye dèpê d:êê ngê. U pweepwee pee knî yi yedê kópu woni knî yi wopwe dpodo ndîi ngê nmye dpî pyaa dmi, ngmênê pi ngê kîngê dóó nmyo. Yélini yi ndiye daa ndîi, n:ii knî y:oo maa dpî kn:aadi ngmê, Póól u kópu dé dpo kp:aa t:oo, ngmênê yi kakêmê chámêchámê tédê kn:aa kópu knî y:i ngmêdpî kaa ngmê. Chóó Lémi u Puku yedê kópu dyuu yinté u mo ngê myoo pyódu t:oo, yoo kn:aa máádi p:uu u ngwo dpî kaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa dyênê té. *

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu p:uu nmyi ng:aa dmi yed:a t:oo, nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyyuwo. N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dnyinté a chââchââ tumo, kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. ¹⁸ Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê ngê pyodo, yinê choo a ngêêpî nmyo. Chaa kîgha koo, u chaa kîgha daanmî yé.

Wu u dî.

* **3:10:** Mát 24:43-44 * **3:15:** Lóma 2:4; 10:21 * **3:16:** Hipîlu 5:11

1 NJON

Pini n:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê. Dini ghi n:ii ngê pi vy:ee ngê doo ya, ala pweepwee u ngwo d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê.

Pi ngmê knî y:oo yi yéli kn:aa máádi p:uu dnye kapî dé, yipu, Doo u ntââ Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapî pyodo. Yipu, Chóó Lémi mupwo d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, dono yi p:uu daa t:a. Yipu, Dyámê u kópu dé dono dé, dyámê mbêmê tpémi mye dono dé. Yipu, Doo u ntââ Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapî pyodo. Yipu, Yesu pi ntee pini, dini ghi n:ii ngê Njon Baptist ngê mbápitísím kwólu, yi ngwo Chóó Lémi Tp:oo Yesu p:uu kele, yipu, Yesu ghêlí daa vya ngópu, Chóó Lémi Tp:oo ngê mwiyé a kuwo ngê. K:omodanê kópu pi knî ye yidnyimo tpapê. Myenté k:omodanê kópu ye m:uu dnyimo tpapê, yipu, K:omo tpile Yesu u yoo adnyi dono, ó daadnyi dono, u kópu daa tóó.

Njon ngê yoo yi wátiwáti u l:êê díy:o ala pweepwee pee u ngwo d:êê ngê.

Kêlí Pini p:uu kópu dyuu

¹ Nmî Kêlí Pini p:uu nmye nmîné d:êê té, pini n:ii ghê njini u kn:ââ. Mwiyé mwiyé dini ghi ngê yi pini doo a ya, nmî dye ghi ngê u kwo nmee a ng:aa, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî kêê dmi p:uu my:oo yó. * ² Yi ghéni kn:ââ nmî Mî k:ii nipi dpîmo a ya, myenté chedê ngê daawa pyódu. Dini ghi n:ii ngê pi ngê pyodo, nmî módu. Yi kópu u l:êê díy:o u pi ntênê nmye nmo tpapê ngê, dpîno k:omodanê té. * ³ Pini n:ii nmî módu, kópuni u kwo nmo ny:ee too, nmye vyílo yinmo tpapê too, mu kópu u díy:o nmî nuw:o dmi ntee a tóó, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo a ya. Nmî Mî mupwo Yesu Kédisu yi k:ii ngmídi ngê ntee nmo pyede, u yi nmo a kwo, Yi k:ii ngmídi ngê yinté myedmyinê a ya. ⁴ Nmye nmîné d:êê té, mu kópu u díy:o w:aa pèdê pyw:ee yó, myenté myepono pyw:oo.

* **1:1:** Njon 1:1-4 * **1:2:** Njon 1:14 * **1:5:** 1 Tim 6:16; Njems 1:17 * **1:6:** 1 Njon 2:4 * **2:1:** Hipílu 9:24
* **2:2:** Lóma 3:25; Njon 1:29; 11:52 * **2:4:** 1 Njon 1:6,8

W:êênî paa

⁵ Ala kópu dyuu nmî Lémi u kwo nmo ny:ee too, nmye vyílo yinmo tpapê too, Chóó Lémi kââdi ntee tpile ye tóó, mgídí knî p:uu daangma a t:a. * ⁶ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Nmî Mî k:ii ngmídi ngê nmo pyede, ngmênê mgídí vy:o anmî m:ii knomomê, ye anmî k:omodanê, daa nmî Mî u pono anmî vyápê. * ⁷ Nmî Mî w:êênî ntee a tóó, w:êênî yinté anmî m:ii knomomê, ye u k:ii ngmídi ngê anmî ya, u yoo knî yi k:ii ngmídi ngê amyenmî ya, Tp:oo Yesu u wêê ngê nmî dono yilí yintómu dpî ghêê té.

⁸ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Dono nmî mênê daa tóó, ye nmî chóó nmî nuw:o knî y:oo adnyi dódó nmo, nmî Mî u ndé kópu dyuu nmî mênê daadnyi ya. ⁹ Ngmênê nmî dono yilí yi yuu dmi nmî Mî ka anmo y:ee knomomê, daawa dóó nmo, kópu mb:aa nmo angmê d:uu, nmî dono yilí u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té, wa ghêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo. ¹⁰ N:ii ngê dpo, Dono d:ongmê d:uu ngê, yi pini ngê nmî Mî u kópu dyuu dpî vy:a, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê dpo, Pi yintómu a dono nyédi. Yi pini u mênê nmî Mî u kópu dyuu daa ya nyédi.

2

Yesu Kédisu nmî Mbwámê

¹ A tp:ee yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o dono kópu daangmêpaa d:uu yó, ngmênê dono ngmanmî d:uu knomomê, Yesu Kédisu ngê nmî Mî ka amî kwódu nmo, kwowo, Nangê kpada té, * ² yi yikî dmi a pwo ghay wo. A tp:ee yoo, Yesu Kédisu ngê chóó dono daangmê d:uu ngê, ngmênê nmî dono yintómu yi l:êê díy:o pwene. Daa nmî mo nmî l:êê díy:o pwene, ngmênê pi yintómu yi l:êê díy:o mye pwene. *

³ Nmî Mî ka anmî ng:aa knomomê, ye ala kópu nmî lama ntênê wa yââ, Nmî Mî nmî lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o nmo wee. ⁴ N:ii ngê dpî vyi, Nmî Mî a lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o n:aa kwo, ngmênê yi pini u kwo daa ng:aa yédi, yi pini k:omodanê

pyu, ndê kópu dyuu u mênê daa ya nyédi. *
 5 N:ii u kópu dyuu ka adî ng:aa, vyîlo yi pini
 nódo nmî Mî nuu ghi d:ud:umbiy:e a tóó. Yi
 kópu mbêmê nmî lama dpî yââ, nmî Mî k:ii
 ngmidi ngê nmo pyede. * 6 N:ii ngê dê vyi
 knomomê, nmî Mî k:ii ngmidi ngê nye tóó
 mo, Tp:oo Yesu Kédisu ntee doo a m:ii, yi
 pini yinté myechoo m:ii. *

Dêêpî Kópu kamî

7 A tp:ee yoo, daa dêêpî kópu kamî nmye
 yinîné d:êéd:êé, ngmênê dêêpî kópu mbwee.
 Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o wunê
 nmyinê ghê dniye, yi dêêpî kópu yi ngwo
 nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Nmyi nuu
 ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * 8 Ngmênê
 yi dêêpî kópu kamî ngê mo tóó. Yesu
 Kédisu ngê yi dêêpî kópu nmî ngópu ntênê
 dpîmo a cháâcháâ, yinté my:ee cháâcháâ
 ngmê. Mgîdí machedê ngê ka pyodopyodo,
 pywápê ndêndê wunê ka dnyednye. *

9 N:ii ngê dpo, Pywápê u wuu n:aa m:ii,
 ngmênê u mbwó u kwo a diya yédi, yi pini
 mgîdí vy:o mo m:ii. * 10 N:ii nódo u mbwó
 u nuu ghi a ya yédi, yi pini pywápê u wuu a
 tóó, pi d:uudpo lvêédî. * 11 Ngmênê n:ii ka u
 mbwó a diya yédi, yi pini mgîdí vy:o a kwo,
 mgîdí vy:o mye m:ii. Doo u lama a paa yédi,
 ngmênê u kwo, Ló yi n:aa lêpî, mu kópu u
 dîy:o mgîdí ngê ngwolo dê dpî dyênê dê. *

12 Tp:ee dmââdîma, nmye nîné d:êé, mu
 kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî
 Mî ngê nmyi dono yilî u kuwó kéé too. *

13 Mââwe yoo, nmye nîné d:êé, mu kópu
 u dîy:o pini n:ii dye ghi yintómu doo a
 ya, nmyi lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye
 nîné d:êé, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e
 nmyi ghê dniye, Setan nmyi yi yodo u ma-
 knopwo nmyi yé ngópu.

14 Tp:ee dmââdîma, nmye nîné d:êé, mu
 kópu u dîy:o nmî Mî nmyi lama a tóó.
 Mââwe yoo, nmye nîné d:êé, mu kópu u dîy:o
 pini n:ii dye ghi yintómu doo a ya, nmyi
 lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êé,
 mu kópu u dîy:o nmyo wêdêwêdê dé, nmî Mî

u kópu dyuu nmyi mênê a kwo, Setan nmyi
 yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

15 Dyámê nangê kâpu, dyámê u tpile knî
 yi p:uu nmyi nuw:o dmi kîngê kwo. Dyámê
 anmyinê kâpu knomomê, nmî Mî u nuu
 ghi nmyi nódo daadî ya, * 16 mu kópu u
 dîy:o nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo
 kwo, dyámê mbêmê kîdnyingê kwo. Yélini
 yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nuw:o
 dono u pono a vyápê nyédi, tpileni dpî m:uu
 ngmê, yi tpile u yi y:e a kwo yédi, dyámê u
 tpile dé dpo kâpu tumo. Yinté lémi ghi nmî
 Mî ka d:uungmêdpo ndê, dyámê mbêmê pi
 knî y:oo yi chóó dpî néti t:oo. 17 Pi knî
 y:oo tpileni yilî yi yi dmi a kwo, chedê
 ngê wa pyaa dmi, dyámê pê chedê ngê
 amye pyódu, ngmênê n:ii nmî Mî u pono adî
 vyápê, chedê ngê daawa pyódu. *

Pini n:ii Yesu Kédisu p:uu adî d:uu

18 A tp:ee yoo, kuwókuwó wéni daa
 kêmakêma a dyimêdyimê. Ala kópu wunê
 nmyinê ny:ee ngópu, Dîyo pi ngmê Yesu
 Kédisu p:uu adî d:uu. Yi kópu ala ngwo
 kêdê pyódu, pi yilî Yesu Kédisu p:uu ka
 d:uu té. Yi kópu u l:êé dîy:o nmî lama
 ka tóó, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a
 dyimêdyimê. * 19 Yi yéli k:omo ngê nmî
 yoo vy:o ghê dniye, u kuwó dini ghi ngê mē
 pwii dniye. Nmî yoo vy:o ntênê wodnye
 kwo, ye nmî vy:o pê wee, ngmênê a kuwo
 nmoo, ntênê u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo,
 Daa nmî yoo vy:o yéli. *

20 Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê
 Dmi nmyi mênê a yó, u ndê kópu dyuu
 nmyi lama u ngwo a yaa wo. 21 Nangê vyi,
 Nê nmo wunê d:êé, mu kópu u dîy:o ndê
 kópu dyuu nmî lama daa kwo. Kêle, ndê
 kópu dyuu nmyi lama wunê kwo, myenté
 ala kópu nmyi lama kîyedê tóó, k:omodanê
 kópu u kn:ââ ndê kópu dyuu p:uu dēdēngmē
 kwo.

22 N:ii ngê ala kópu a tpapê ngê, Yesu daa
 Chóó Lémi Tp:oo, yi pini k:omodanê pyu,
 Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi, Yesu ka kpeme
 dpî yââ, u mî Chóó Lémi ka kpeme myoo

* 2:5: Njon 14:21,23; 1 Njon 4:12,17; 5:3 * 2:6: Njon 13:15 * 2:7: 2 Njon 1:5-6 * 2:8: Njon 1:9; Lóma 13:12

* 2:9: 1 Njon 3:10,15; 4:20 * 2:10: Lóma 14:13 * 2:11: Njon 12:35 * 2:12: 1 Kódin 6:11 * 2:15: Lóma 8:7;

Njems 4:4 * 2:17: Mát 7:21 * 2:18: Mát 24:5,24; 2 Njon 1:7 * 2:19: Dpodo 20:30 * 2:22: Mát 10:32-33; 1

Njon 4:3; 2 Njon 1:7 * 2:23: Mát 10:32-33; Njon 5:23; 2 Njon 1:9

yââ. * 23 N:ii ngê Yesu dpî mb:ii, u mî Chóó Lémi myoo mb:ii. N:ii ngê Yesu a cháâcháâ ngê, u mî Chóó Lémi mye cháâcháâ ngê. *

24 Nmî Lémi p:uu kópuni mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, yi kópu p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, nangê ngmêê. Yi kópu daanmyinê ngmêê knomomê, ye dye ghi yintómu nmî Mî k:ii ngmidi ngê anmyi ya, Tp:oo u k:ii ngmidi ngê amyenmyi ya. 25 Kópuni u pi wunê nmo a vyu, daawa dóo nmo, yi kópu ntênê wa d:uu, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

26 N:ii knî y:oo kn:aa máádi p:uu a kapî nmyoo, yi kópu yi yéli yi l:êê dîy:o nmye d:a d:êê. 27 Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó. Yi ghéni dmi ngê kópu yilí yintómu yi p:uu a ndiye kîgha nmyoo, doo u ntââ pi ngmê ngê mêdaadi ndiye kîgha nmyo. Yi ghéni dmi ngê ndê kópu nmye ye tpapê too, k:omodané kópu nmye daangmêwa vyi. U kwo dmyinê ng:aa, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya. *

28 Nyââ, a tp:ee yoo, u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê wa a diyé, u kwo daapîdmyi nkîngê, mywene nmye myedaapaa ghê we. * 29 Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu p:uu dono daangma a t:a. Ala kópu nmyi lama myechoo a ya, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, yi pini nmî Mî tp:oo ngê mye tóó. *

3

Chóó Lémi tp:oomódó tp:oomââ yoo

1 Ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê wunê tóó, u l:êê dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, u pi nmî p:uu t:ângo. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo daa myeme nmoo, nmî Mî yi lama myedaa tóó. * 2 A tîdê mbwó yoo, nmî Mî ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, ngmênê nmî lama daa tóó, mu dini ghi ngê lónté pini ngê anmîn:aa ya. Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu

dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yinté pini ngê anm:uu pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi ngwo ntênê anm:uu m:uu. * 3 Yélini yi k:ii yi kópu nmî lama a tóó, nmî nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu a wee. Dono ntee p:uu daa t:a, yinté nmî p:uu kîngmê ya.

4 N:ii a dono yédi, yi pini nmî Mî p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê. 5 Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu pi ngê pyodo, nmî dono chedêchedê u l:êê dîy:o. Nmyi lama mye tóó, chóó u dono daa tóó. * 6 Yélini yi k:ii Yesu u k:ii ngmidi ngê nmo pyede, dpîno dono nyédi, ngmênê n:ii a dono yédi, yi pini ngê nmî Lémi doongê módu, u lama myedaa tóó. *

7 A tp:ee yoo, pi ngê kîngê dóo nmyo. Yesu Kédisu nmî Mî ka pi mb:aa ngê ntee a tóó, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, vyîlo yi pini pi mb:aa ngê u kwo a ya yédi. *

8 Pini n:ii a dono yédi, yi pini Setan u pono a vyápê yédi. Mwiyé mwiyé dini ghi ngê Setan ngê dono u kn:ââ a chópu, ala ngwo yinté mye dono. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî Tp:oo dyámê mbêmê a loo, u yi u ngwo doo kwo, Setan u némi nî dyênê, yélini dyênê ngê, m:aa l:âmo té. *

9 Chóó Lémi ngê n:ii tp:oo módó tp:oo mââ ngê dpî pyódu, mêdaa dono yédi, mu kópu u dîy:o kamî ngê dpî pyódu. U mî Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê dpî pyódu, doo u ntââ mêdaadi dono. * 10 Chóó Lémi u yoo, Setan u yoo, yi myeme alanté. Pini n:ii nódo u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, myenté kópu mb:aa daa d:uud:uu too, yi pini daa Chóó Lémi u yoo vy:o pini ngmê.

Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

11 Kópuni mwiyé mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, alanté a tóó, Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * 12 Doo u ntââ Keen ntee pini ngê daanmî ya. Yi pini Setan u pono doo a vyápê, u mbwó u ngwo a vyâ. Nmyinê nmye lukwe dîy:o a vyâ? Mu kópu u dîy:o Keen ngê kópu dono yilí dpîmo a d:uud:uu, u mbwó ngê kópu mb:aa yilí dpîmo a d:uud:uu. *

* 2:25: Njon 3:15; 6:40 * 2:27: Njon 14:26 * 2:28: 1 Njon 4:17 * 2:29: 1 Njon 3:10 * 3:1: Njon 1:12-13; 16:3 * 3:2: 2 Kódin 3:18; Pilipay 3:21 * 3:5: 2 Kódin 5:21; 1 Pita 2:22-24 * 3:6: Lóma 6:1-2,14 * 3:7: 1 Njon 2:29 * 3:8: Njon 8:44 * 3:9: 1 Njon 5:18 * 3:11: Njon 13:34-35 * 3:12: Gen 4:8 * 3:13: Njon 15:18-19; Mát 5:11-12

¹³ A tîdê mbwó yoo, mgîdî u yoo nmyi p:uu adnyi d:uu knomomê, yi kópu nmyi nyepênypê u kópu ngê kîngê pyódu. * ¹⁴ Pwopwo u maa nmo kuwo ngê, ghê kamî u maa p:uu nmî ghê dniye. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, pwopwo u maa p:uu mo kwo. * ¹⁵ Pini n:ii ka u mbwó a diya yédi, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi pini ngê u mbwó wunê dê vy:a. Nmyi lama kîyedê tóó, N:ii ngê pi dpî vy:a, ghê kamî u mênê daa ya yédi. * ¹⁶ Yesu Kédisu ngê chóochóó u ghê a y:ângo, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî lama u ngwo yaa wo, Nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo a tóó. Nmo mye ntee dé, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo dny:oo ya. Daa nmî chóó nmî kópu knî yi p:uu nuw:o kmêle, nmî tîdê mbwó knî ye vuyuwu kmêle. * ¹⁷ Pi ngmê, u nté ndapî u ntââ mbêmê adî ya, u mbwó doo u ntââ mbêmê adî ya, ngmênê yi pini ka u mbwó daawa ch:anê knomomê, doo u ntââ yi pini ngê daawa vyi, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntee wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóó. * ¹⁸ A tp:ee yoo, Nmyi komo ngê noko módó namê mbumu, ngmênê yi kópu ndêndê ngê dmyinê d:uud:uu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuyuwu.

Nmî Mî k:ii ngmidi ngê pyodopyodo

¹⁹ Pi knî ye mb:aamb:aa ngê anmî vuyuwu knomomê, ye nmî lama u ngwo wa yââ, Pini n:ii Pi Ndêndê, u pono nmo vyápê té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u ngîma daanmîn:aa nkîngê. ²⁰ Ngmênê nmî l:êê ghi dmi nmîno nmo dono ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ka d:ud:umbiy:e dono ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o nmî kópu yilî yintómu u lama dé. ²¹ A tîdê mbwó yoo, nmî l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ngîma daanmîn:aa nkîngê. ²² Kópuni u kwo nmo dmyinê too, nmî l:êê dîy:o wunê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o u dnye nmo nyêmi ngê, u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. * ²³ Nmî Mî ngê u yi u

ngwo a kwo, A yoo alanté dny:oo ya, a tp:ee Yesu Kédisu ka dny:oo kêlîmî, yi nuu ghi dmi numo nódo myedny:oo ya. Yi kópu nmo a vyu, yinté d:uud:uu koo. * ²⁴ N:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu a chââchââ too, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, nmî Mî yi pini p:uu mye ya yédi. Nmî lama a tóó, Nmî p:uu a t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

4

Ghê dmi myeme u kópu dyuu

¹ A tîdê mbwó yoo, pi knî ye módó namê kêlîmî, ngmênê dmyinê myeme dé. Ghê dmi n:ii mbêmê nmye a mbumu nyédi, myedmyinê myeme dé, mu kópu u dîy:o pi yilî knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê a kapî ngópu. Yi yéli daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu nyédi, kn:aa ghéni dmi mbêmê a mbumu nyédi. * ² Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. N:ii ngê choo tpapê knomomê, Nmî Mî Tp:oo Yesu Kédisu ndêndê ngê pi ntee pi ngê pyodo, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi, * ³ ngmênê n:ii ngê yi kópu Yesu p:uu d:uudpî vyi, yi pini daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi. Ghéni dmi n:ii mbêmê a mbumu yédi, yi ghéni dmi Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. Yi kópu u pi wunê nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Dîyo wa t:aa. Ala ngwo nmî vy:o wunê ka m:ii. *

⁴ A tp:ee yoo, nmyo nmî Mî u yoo ndêndê, yi yéli yi pwo nmyi lee dniye, mu kópu u dîy:o ghéni dmi n:ii nmyi mênê a tóó, u wêdêwêdê ndîi, wo yéli yi mênê n:ii a tóó, têdê. ⁵ Dyámê u kópu knî yi p:uu a mbumu nyédi, yoo ye dpî ng:aa mbê dmi, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. * ⁶ Ngmênê nmo nmî Mî u yoo. N:ii u lama nmî Mî a tóó, nmo wunê ng:aa yédi. N:ii u lama nmî Mî daa tóó, nmo dêwunê ng:aa yédi. Yi kópu knî yi mbêmê ghê dmi dê nmo myeme doo, woni ndê kópu dé yi ghéni dmi, woni k:omodanê kópu dé yi ghéni dmi. *

Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó

⁷ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, mu kópu u dîy:o nmî

* **3:14:** 1 Njon 2:11 * **3:15:** Mát 5:21-22 * **3:16:** Njon 13:1; 1 Tes 2:8 * **3:17:** Deut 15:7; Njems 2:15-16

* **3:22:** Mát 21:22 * **3:23:** Njon 6:29; 13:34 * **3:24:** Lóma 8:9 * **4:1:** Mát 24:11 * **4:2:** 1 Kódin 12:3

* **4:3:** 2 Njon 1:7 * **4:5:** Njon 15:19 * **4:6:** Njon 8:47

Mî ngê vyîlo yi kópu u yi u ngwo ye kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, nmî Mî tp:oo ngê dpî pyódu, nmî Mî u lama a ya yédi, nmî Mî wunê nj:ii ngê. ⁸ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa ya yédi, yi pini u lama nmî Mî daa tóó, nmî Mî dêwunê nj:ii ngê, mu kópu u dîy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó. ⁹ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo mu ngmîdi dyámê mbêmê a dy:ââ ngê, ghê kamî nmo yinê mînê kpo. ¹⁰ Nmî Mî nuu ghi nmî nódo dnyinté a tóó, ngmênê nmî nuu ghi dmi u nódo ntênê a tóó, Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo dnyinté daa tóó, nmî nuu ghi dmi numo nódo yinté myedny:oo ya. ¹² Pi ngmê ngê nmî Mî doo u kpêê, ngmênê nmî nuu ghi dmi numo nódo adî ya knomomê, ye nmî Mî nmî p:uu adî ya, u nuu ghi nmî nódo ntênê adî ya. *

¹³ Nmî lama a tóó, Nmî Mî p:uu nmo pyede, myenté nmî p:uu mye t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. ¹⁴ Myenté pi yintómu yi l:êê dîy:o Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. Yi pini nmî chóó nmî módu, pi knî ye u pi u ngwo nmo tpapê ngê. ¹⁵ N:ii ngê dpo, Yesu nmî Mî Tp:oo, yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi, myenté nmî Mî p:uu yi pini mye ya yédi. ¹⁶ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo a tóó. Yi kópu p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi adî ya, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, myenté yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi. ¹⁷ Pini n:ii ntênê yinté a tóó, kuwókuwó wéni ngê u kóté kîgha tédê daadî nkîngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee a tóó, dyámê mbêmê yinté myeno pyede. ¹⁸ Nyââ, pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, doo u ntââ daadî nkîngê. Pini n:ii nmî Mî ka a nkîngê yédi, yi pini nódo yoo yi nuu ghi dmi dnyinté a tóó, u kpadakpada p:uu a nuw:o yédi.

¹⁹ Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó,

mu kópu u dîy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi mwiyé doo a ya. ²⁰ Pini n:ii ngê dê vyî knomomê, Nmî Mî nuu ghi a nódo a tóó, ngmênê yi pini ka u mbwó adî diya, yi pini k:omodanê pyu. U mbwó u nuu ghi nódo daadî ya knomomê, pini n:ii u kpêê, ye nmî Mî u nuu ghi nódo angênté amaa ya, pini n:ii doo u kpêê? ²¹ Yesu Kédisu ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a tóó, u mbwó nuu ghi nódo myechoo ya. *

5

Setan u wépi pwapî

¹ Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo. Pini n:ii yi kópu ka a kêlîmî, Chóó Lémi tp:oo ngê myoo pyódu. N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a ya yédi, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nódo mye ya yédi. ² Nmî lama a tóó, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo a tóó, u kwo nmo ng:aa nyédi. ³ Nyââ, Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo ntênê adî ya knomomê, ye u dêêpî kópu dyuu anmî cháâcháâ. U dêêpî kópu dyuu nmo daa dîngîdîngî, ⁴ mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmo pyede, u ntââ mbêmê nmo pyede, Setan u wépi u ngwo nmo pwapî ngê. Dononi u pi nmo adî tpapê, daanmî d:uud:uu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té. ⁵ Pi ngê Setan u wépi módó d:uudpî puwâ, ngmênê pini n:ii u lama a tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, yi pini u ntââ Setan u wépi dpî puwâ. *

Yesu Kédisu ka kêlîmî

⁶ Yesu Kédisu dyámê mbêmê a loo, kópu u mti p:uu miyó kele, mbwaa ngê mbápitísîm kalê ngópu, u vye tédê wêê p:uu pwii wo. Nyââ, doo u mbápitísîm kîgha u l:êê dîy:o u mo a loo, ngmênê u vye u l:êê dîy:o myedê loo. Chóó u Ghê Dmi ngê yi kópu ndé kópu ngê nmo dpî pyódu, doo u ntââ daawa dóó nmo. ⁷ Kópu pyile knî yi mbêmê Yesu

* **4:9:** Njon 3:16   * **4:10:** Lóma 5:8-10   * **4:11:** Mát 18:33   * **4:12:** Njon 1:18   * **4:13:** 2 Kódin 1:21-22
 * **4:14:** Njon 3:17   * **4:16:** Njon 6:69   * **4:19:** 1 Njon 4:10   * **4:21:** Mát 5:44-45; Mak 12:29-31   * **5:3:** Njon 14:15,23-24; Mát 11:30   * **5:4:** Njon 16:33   * **5:5:** Lóma 8:37   * **5:6:** Njon 1:29-34   * **5:7:** Njon 15:26

nmo myeme ngê, * ⁸ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngmê, u mbáptisîm kîgha myomo, u vyee tédê wêê n:ii p:uu pwii wo, pyolo. Yi kópu pyile knî yi nt:u mu ngmîdi, Yesu Kédisu ndêndê ngê Chóó Lémi Tp:oo. ⁹ Yi kópu pyile knî nmî Mî ngê Tp:oo p:uu nmo wunê tpaépê too, k:omodanê kópu yi p:uu daangma a t:a. Pi knî ye ntee nmo kêlîmî nyédi, nmî Mî u kópu dyuu ka yinté myedmyinê kêlîmî. *

¹⁰ Pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo ka a kêlîmî, yi kópu pyile knî yi p:uu a nuw:o yédi. Pini n:ii Chóó Lémi u kópu dyuu ka daa kêlîmî, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu dpî vy:a, kópuni Chóó Lémi ngê Tp:oo p:uu a vyi too, yi pini yi kópu ka daa kêlîmî yédi. * ¹¹ Yi kópu u nt:u kópu ala, Chóó Lémi ngê Tp:oo ka a kâádî nmoo, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹² Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu a kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu daa kwo, ghê kamî d:uudpo pyw:oo. *

Ghê kamî, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu

¹³ A tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu nmye d:a d:êê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi Tp:oo ka nmye kêlîmî té. U ya a nga a kwo, Nmyi lama a yaa we, Ghê kamî wunê nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Mî ka u nuu u kópu n:ii u kwo anmî dmyinê, nmî ngêpê dmi wa a ny:oo, yi kópu wa a d:uu. *

¹⁵ Nyââ, pini n:ii u pono a vyápê, kópuni u kwo dpî dmyinê, nmî lama ka tóó, u ngêpê dpo ny:oo, yi kópu dpî d:uu.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê dono nmyi ngópu angmê d:uu knomomê, u l:êê díy:o dmyinê ngêpê, nmî Mî ngê ghê kamî u kwo paa y:ee ngê. Pini n:ii nmî Mî ka kpeme dpî yââ, yi pini maa dono p:uu a kwo, máádi n:ii u dí ndiya. Daa yinté pini p:uu nmye nîné danê. Yinté pini u dono u l:êê díy:o namê ngêpê. Nmî Mî ka daawa diyé knomomê, ye doo u ntââ u dono chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁷ Dono kópu yintómu kn:aadi te u kópu dé, ngmênê

kn:aadi te kópu woni knî yi l:êê díy:o nmî Mî pi ka kpeme d:uudpî yââ. ¹⁸ Nmî lama ka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi tp:oo ngê a ya yédi, daa dono yédi, mu kópu u díy:o nmî Mî Tp:oo u kwo wunê vyuwo yédi, doo u ntââ Setan ngê daawa dyênê. *

¹⁹ Nmî lama ka tóó, Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, ngmênê Setan ngê mgîdí u yoo a mbêpê kîgha too.

²⁰ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo nmo a loo, u Mî nmî nuwo yinê mî kwólu, pini n:ii Yâpwo Ndêndê. Nyââ, Yâpwo Ndêndê p:uu nmo pyede, myenté Tp:oo Yesu Kédisu p:uu myino pyede. Yi pini Yâpwo Ndêndê, mye ghê kamî u kn:ââ. *

²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu kîngê kwo.

Wu u dí. *

* **5:9:** Njon 5:32-37; 8:18 * **5:10:** Nkal 4:6 * **5:12:** Njon 3:36 * **5:13:** Njon 20:31 * **5:14:** Njon 14:13

* **5:16:** Mát 12:31 * **5:18:** Njon 17:15 * **5:20:** Njon 17:3 * **5:21:** 1 Kódin 10:14

2 NJON

Njon ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye p:aa ngmê dy:ââ ngê, ngmênê yi p:aani u pi daa d:êê ngê. Yi p:aani pyââ ngê pyódu ngê, ala kópu yi d:êê ngê, yepê, Mw:ââkó a ch:am ghee knî. Ala pweepwee pee yedê nd:uu dini ghi n:ii ngê doo tpapê, kwéli doo ya, Yesu u yoo yélini y:i doo kwo, yi p:uu doo d:êê, ngmênê ala kópu d:êê ngê, M̄wó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Ala pweepwee pee yedê Yesu u yoo yi ng:aa dmi t:ângo, yepê, Pi dódó pyu yilî a m:ii, kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. Ala Njon u pweepwee pee myomoni.

¹ Mw:ââkó a ch:am ghee knî, nê pi vy:ee. Nmî Mî ngê a ngmîdi nmyoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. Nmyi nuu ghi dmi a mo a nódo dêdê tóó, ngmênê yélini yi lama ndê kópu dyuu a kwo, nmyi nuu ghi dmi yi nódo mye ayedê tóó, ² mu kópu u d̄y:oo yi ndê kópu dyuu nmî mênê a kwo, chedê ngê daawa pyódu.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, Tp:oo Yesu Kédisu u k:ii, nmo adpo a vwuwo, ye anmî ch:anê dmi, yi kêê k:oo wa kaa nmo. Ndê kópu dyuu nmî lama choo kwo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

⁴ Nmî Mî ngê kópuni nmo a vvu, nmyi vy:oo pi ngmê knî y:oo a d:uud:uu ngmê, ndê kópu dyuu u maa p:uu a m:ii té. Yi kópu u l:êê d̄y:oo w:aa d:a pyw:oo. ⁵ A ch:am ghee knî nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Daa dêêpî kópu kamî nmye yed:a d:êê. Yi dêêpî kópu wunê kînmoo nyongo. ⁶ Nmyi nuu ghi numo nódo adî ya knomomê, ye nmî Lémi u kópu dyuu anmyi cháâcháâ. Dêêpî kópuni p:uu nîné danê, u nt:u kópu alanté, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Mwiyémiwiyé dini ghi ngê yi dêêpî kópu nmyinê ny:ee ngópu, ntênê dmyinê cháâcháâ.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

⁷ Pi dódó pyu yilî dyámê mbêmê a m:ii, kîngê dóó nmyo. Yi yéli y:oo d:uudpî vyi ngmê, Nmî Mî Tp:oo pi ngê pyodo. Yinté pini pi dódó pyu ndîi, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. ⁸ Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo, dpodoni p:uu nmye dpodo té, yi dpodo daapaa dyênê yó, nmyi dpodo u pywuu d:ud:umbiy:e pèdên:aa ngee yó. ⁹ Pini n:ii ngê Yesu Kédisu u kópu dyuu dpo kuwo, kn:aa kópu knî m:uu wumê nyêmî ngê, yi pini p:uu Chóó Lémi daa t:a. N:ii ngê kópu d:uum:uudpo pyw:oo, Yesu Kédisu u kópu dyuu ka a kèlîmî yédi, yi pini p:uu nmî Mî mupwo a ya nódo.

¹⁰ Pini n:ii nmye dê lee knomomê, Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê nmye daadîn:aa tpapê, yi pini nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo kêngên:aa koko, kóó myenangê mgîmî, * ¹¹ mu kópu u d̄y:oo yélini yi pini u pyipe ngê dpî pyaa dmi, lémi ghi n:ii u mênê a ya nyédi, yi mênê dpî yé té. *

Njon u nd:uu tpapê

¹² U ya a nga a kwo, Kópu mê yilî nmye nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êê té. U ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum kmêle, w:aa mb:aamb:aa ngê u ngwo anmo pyw:oo.

¹³ M̄wó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. Wu u dí.

* **1:10:** Mát 10:13-14; Lóma 16:17 * **1:11:** 1 Tim 5:22

3 NJON

Pi ngmê, Nkayas, Njon ngê ala pweepwee pee u kwo dy:ââ ngê. Ala Njon u pweepwee pee pyoloni.

¹ Mw:ââkó Nkayas, nê pi vy:ee, ñuu ghi a nódo ntênê ayedê tóó. *

² L:êê dîy:o nînê ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê ñya mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê. Nmî Mî p:uu ñuw:o ntee a kwo, u ya a nga a kwo, Mââ mb:aamb:aa ngê yinté choo a ya, mbii m:uu daapîchoo ya. ³ Nmî mbwó ngmê knî y:oo a gha mb:aamb:aa ngê mî pyódu ngópu, a ka pê, Nyi ndê kópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê a kélîmî, mb:aamb:aa ngê myeka m:ii. ⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu n:aa nyêmî ngê, a ka dpo, Ñm:ee yoo maa ndêndê p:uu mb:aamb:aa ngê a m:ii té, yi ngwo a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. *

Njon ngê Nkayas u ngwo chaa kwólu

⁵ Nkayas a tp:ee, nmî Mî p:uu dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê nye ngêêpî too. K:omo tpile daa lama yéli, ngmênê my:ee ngêêpî too. * ⁶ Dini ghi n:ii ngê nga a ndê dniye, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, yi paa u danêmbum nmo a nté ngópu, nmopê, Nyi mb:aamb:aa ngê nmo doo a vwuwo. Yinté yéli muchi ngêêpî dé, mu kópu u dîy:o nmî Mî p:uu a dpodo té. * ⁷ Nyââ, nmî Lémi p:uu p:aani p:aani wumê dpodo nyédi, daa kélîmî pyu knî ye nté d:uudpî dmy:ee ngmê. * ⁸ Paa ngêêpî téme, ndê kópu dyuu p:uu nipi u ngwo paa dpodo kmêle. *

Dayotîdepes u danêmbum

⁹ Yesu u yoo yélini yi k:ii y:inmyinê pyede, pweepwee pee ye ngmênê dy:ââ ngê, ngmênê Dayotîdepes ngê a dnye d:uudpî ny:oo. Yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, Yoo yi kada nî kwo. * ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, u kópu yilí yintómu nmyi ngêêdí anîmo nt:o. Kópu dono knî yi p:uu a pi a dyede ngê, ngmênê yi kópu ngmênê u kwo tédê, u yi u ngwo a kwo, Kópu knî m:uu

nî d:uu. Nmî mbwó yoo, yélini nmye nînê dyede too, yi wépi dmi dpî puwâ, myenté n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Ye nmî vwuwo, yi pini ngê yi yéli nmî Lémi u yoo kuwa dpî kaa té.

¹¹ A tp:ee, yinté pini dono u nt:anê nangê yââ, ngmênê pini n:ii u l:êê ghi mb:aamb:aa dé, yinté pini u nt:anê dpî yey. N:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, Chóó Lémi tp:oo ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu too, yi pini u lama Chóó Lémi daa tóó.

Dîmitîdiyas u danêmbum

¹² Pi yintómu knî ye Dîmitîdiyas pi mb:aa ngê a tóó, ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye a tpapê ngê. Nê myenté, dîni k:omodanê, a ka mye pi mb:aa.

Njon u nd:uu tpapê

¹³ U ya a nga a kwo, Kópu mê yilí nga nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êê té. ¹⁴ U ya a nga a kwo, N:uu m:uu ngi, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum knî.

¹⁵ Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nga choo a vwuwo. M̄yipe knî y:oo yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. A pyipe ngmêngmênté knî ye a mb:aamb:aa dpî yéni.

Wu u dí.

* 1:1: Dpodo 19:29 * 1:4: 1 Kódin 4:14-15 * 1:5: Lóma 12:13 * 1:6: Dpodo 15:3 * 1:7: Dpodo 20:33,35
* 1:8: Hipîlu 13:2 * 1:9: Mát 20:27

NJUDA

Njuda, Yesu u mbwó, ngmênê u pweepwee pee yedê yi kópu daa d:êê ngê. U yi u ngwo dêpwo kwo, A pi nî knî. Ala kópu yi d:êê ngê, Nê Njuda, Njems u mbwó.

Pweepwee pee n:ii Njuda ngê d:êê ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Njuda, Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, myenté nê Njems u mbwó. A tîdê mbwó yoo, nmî Mî Chóó Lémi nódó nmyi nuu ghi dmi wunê tóó, yinê a ngmídi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo. ² U ya a nga a kwo, Nmî Mî ka dmyinê ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuyuwo, nmyi nuu ghi dmi d:ud:umbiy:e nódó dny:oo ya.

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

³ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga doo kwo, Nmî Lémi kóó k:oo wowo p:uu pweepwee pee nmye ngmênê d:êê, ngmênê ala ngwo kópu ngmê ndîi kópu ngê a ka dê pyódu. Kópuni dyuu ka nmyi kélîmî mbê dniye, dpodombiy:e dmyinê tpyé. Yi kópu dyuu Chóó Lémi ngê nmo a kpo, pi ngmê ngê kîngê ngmêê té. ⁴ Yinté pini knî ngmê nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye. Yi yéli y:oo nmî Mî dnyinté a châachâa ngópu, u módó yeedeyeede p:uu kópu dyuu dpî ngmêê ngmê, yinê ye, K:omo tpile kópu dono yilí anmî d:uud:uu, nmî Mî ngê daawa kpada nmo. Nmî Lémi mu ngmídi Yesu Kédisu ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile ngê u ngwo dpî pyódu ngmê. Nmî Mî ngê yi yéli ló dini a m:uu too, ntênê wa kpada té. *

⁵ A tîdê mbwó yoo, pi kpadakpada u kópu dé nmyi lama a pyede, ngmênê nmye mênîné vyilêvyilê té. K:omo tpile nmî Lémi ngê Yisîléli tpémi Yichip u mênê a pw:i too, ngmênê yélini kuwó u kwo dédnyimo kélîmî, yi yéli a vya too. * ⁶ Enjel yoo yi p:uu myedmyinê nuw:o. N:ii yoo yi chóó yi pono dnyimo a vyápê, yi chóó yi pi dmi dnya a kmîmî dé, yi enjel yoo Chóó Lémi ngê mbwa k:oo km:êê too, puwóma té yi

kêlê t:ee too. Mgîdî vy:o y:i a pyede, doo u ntââ daawa pwii dmi, u dí kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê té. * ⁷ Myenté Sodom p:aani dê Kîmoda yi p:uu dmyinê nuw:o, yi nkîgh:ê p:aani knî yi p:uu myedmyinê nuw:o. Enjel yoo ntee dnya a dono, yi yéli yinté myednya a dono. Máádini p:uu Chóó Lémi ngê a kaa too, yi máádi a kuwo ngópu, dnyimo a numo kpêêpî. Yi p:aani dê dyimê pywuu ngê a pyódu doo, n:ii ngê yinté kópu dono adí d:uud:uu dé, ndiya wa ghîi, y:i chedê ngê daawa pyódu. *

⁸ Pi dódó pyu yoo n:ii nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye, mye yinté yéli. Kópuni yi wóó k:oo dpî m:uu t:oo, yi kópu knî yi l:êê díy:o yi pââ dmi dpî dyênê t:oo. Yélini kada a wee, daa châachâa tumo, enjel yoo yi p:uu mye peede tpapê nyédi. ⁹ K:omo tpile enjel yoo yi kada pini Maikel u pi ndîi, ngmênê yinté dêpwo peede tpapê. Dini ghi n:ii ngê Mósisi pwene, Maikel Setan y:oo ntóó numo kwulo dpîmo a pwapî, ngmênê Maikel ngê Setan ka peede kópu daangmê vyu, kwo, Nmî Lémi ngê paa kpada nyine. *

¹⁰ Ngmênê pi dódó pyu knî y:oo kópuni dêdê wopwe tumo, yi kópu knî yi p:uu a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee yéli. Kópuni chii w:ââ w:uu yi lama a pyede, yi yéli yi lama yi kópu mye pyede, a d:uud:uu tumo, u l:êê díy:o yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

¹¹ Dny:oo nkîngê. Keen u nt:anê dê yaa dmi. Ndapî kmênêkmênê u l:êê díy:o Mbalaam u nt:anê dê yaa dmi, pi ka daa ng:aa nyédi. Kóda ngê u yi u ngwo ntee dêpwo kwo, Mósisi nmî kada choo kwo, yi yéli mye yinté dé, u yi y:e daa kwo, Pi nmî kada ngmêchoo kwo. Nmî Mî ngê ntênê wa kpada té. *

¹² Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u mgamê u l:êê díy:o nipi nmye kmaapî nyédi, yi yéli nmyi vy:o dpî ghê dmi, a ñuknweñuknwe nyédi, ngmênê mywene y:e d:uudpî ghê. K:ii wulu ngê kpídî ntee dpî dyênê, yi yéli y:oo yinté myoo dyênê nmyo. Yi chóó ye a vuyuwo nyédi, yoo daa ngêêpî tumo. Dini ghi n:ii ngê kâádî ndîi dpî kee, tépê wédêwédê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi,

* **1:4:** 2 Njon 1:9-10; Lóma 6:15

* **1:5:** 1 Kódin 10:5-10; Num 14:32-35

* **1:6:** Gen 6:1-2

* **1:7:** Gen

19:1-10,15-16,24-25; 2 Pita 2:6-9

* **1:9:** Dan 10:13; Deut 34:6; Tpyuu 12:7-8

* **1:11:** Gen 4:8; 1 Njon 3:12; 2 Pita

2:15-16; Tpyuu 2:14; Num 31:15-16; 16:1-33

Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê yópu ngê nkálí dpî t:âmo té, tpii d:uuwodê ghay, yoo daa yi nuu u kópu ngê dpî pyódu. Pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yoo daa ngêêpî tumo. Nté kn:ââ n:ii nkwo do nt:u d:uudpî kaalí, yópu ngê u nkwo dpî tpaá, ntóó ngê dpî pyódu, pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yi nt:u dmi d:uudpî kaalí. * 13 Myenté, ntii mênê tupwóni a tóó, mg:êênî ngê tii vyyuwo ntee dp:uu t:oo, yi yéli mye yinté yéli, mywenemywene u kópu dé pi knî yi ngîma a tpyuu tumo. Myenté, mye pudu ntee tpilé dé, Chóó Lémi ngê yi p:aa wunê ka a l:âmo ngê, mgîdí vy:o y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

14 Adam u mêtêdupu Inóki ngê yi k:omodanê pyu knî yi p:uu wunê ala kópu a vyyu, apê,

Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê wa a lê,
u enjel yilí tp:oo témi tap knî yi k:ii wa a lee dmi,

15 pi yintómu amî kóté kalê t:oo.

Yélini yintómu nmî Lémi pono daa vyápê nyédi,

yi kpadakpada têtê wa dy:ââ t:oo,

mu kópu u díy:o a dono nyédi,

nmî Lémi p:uu a peede tpapê nyédi.

16 Pi dódó pyu yoo a nuu mbumu nyédi, kada pini yoo yi p:uu a danê nyédi. Yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi chóó yi pi dmi mye kmîmî tumo. Ndaápi yoo k:omo ngê a chaa kîgha tumo, dpo, Tpile knî nmo ngmêpêdê kê y:e.

Njuda ngê yoo u ngwo wêdêwêdê kalê too

17 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u dyépi knî y:oo wunê kópuni nmye a vyi tumo, yi kópu dmyinê nuw:onuw:o dé. 18 Ala kópu nmye mwo a vyi ngópu, nmyepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o yoo angmê chaa. Nmyepê, Nmî Mî cháâcháâ yi yéli ye têtê kópu ngê adî ya. Nmyepê, Kópu dono yilí adnyi d:uud:uu, yi chóó yi pono adnyi vyápê. * 19 Yi yéli y:oo dpî chámê nmyo. Yi chóó yi nuw:o mbêmê a mbumu nyédi, nmî Mî u Ghê Dmi yi mênê daa tóó. 20 A tîdê mbwó yoo, yi nt:anê

nangmê yââ. Nmî Lémi p:uu ntênê dmyinê ndiye, ntênê u kwo myedmyinê kêlîmî. U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê ngêpê. * 21 Nmyi nuu ghi dmi nmî Mî nódó mudny:oo ya, nmî Lémi Yesu Kédisu u ngwo dmyinê t:âât:ââ. U kwo nmyi ch:anê dniye, ghê kamî nmye yinê wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

22 Yélini a nuw:o miyó miyó nyédi, nmye dny:oo ch:anêch:anê, * 23 ndê u nkîgh:ê a wee. Modo diyédiyé kalê tóó, maa ndêndê p:uu dpî kaa tóó. Yélini a dono nyédi, nmye myedny:oo ch:anêch:anê. Mb:aamb:aa p:uu modo diyédiyé kalê tóó, ngmênê dmyinê nkîngê, yi l:êê ghi nangmê d:uu, kminté wa dyênê nmyo, nmî Mî ka tupwótupwó ngê wanmyi pyaa dmi.

Chóó Lémi u chaa kîgha

24-25 Chóó Lémi chaa kîgha koo. Kn:aa yâpwo daamu a tóó, d:o mu ngmidi. Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê pyódu ngê, nmî Lémi ngê mye pyódu ngê. Nmye wunê vyyuwo yédi, doo u ntââ daanmyinê lvêêdî dmi. Nmyi dono chedê too, ngîma amî kaa nmyo, w:aa ndîi u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. Nyââ, ntênê chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o dono p:uu daa t:a, u pi ndîi ngê a tóó, u wêdêwêdê mye ndîi, pi yintómu u maknopwo a pyede. Dye ghi yintómu yinté doo a ya, dye ghi yintómu yinté amyedîn:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

Wu u dí. *

* 1:12: 1 Kódin 11:20-22; 2 Pita 2:13 * 1:18: 1 Tim 4:1; 2 Tim 3:1-2 * 1:20: Kílosa 2:6-7; 1 Kódin 3:9-11 * 1:22: Lóma 15:1; 1 Kódin 15:33 * 1:24-25: 2 Pita 3:14; Hipílu 13:8; 1 Pita 1:5

TPYUU U KÓPU DÉ Nmî Mî ngê Njon u ngópu kópuni dyuu tpyó

Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu a pwene, a pii wo, u Mî ka kee wo, yi ngwo m:ââ podoy:a mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu, Chóó Lémi u ngomo myedê pw:oo ngópu, Nju pi yilí tp:oo témi tap vya ngópu.

U kuwó dini ghi ngê m:ââ myoy:a mê limi mî loo, Lóma tpémi Yesu u yoo yi p:uu dnye d:uu. Yi ngwo yi yéli y:oo Yesu u dyépi Njon mgîmî ngópu, dyámê w:uu ngmê mbêmê dy:ââ ngópu, u pi Patîmos. Njon y:i doo ya, nmî Mî ngê kópu ndîi yilí y:i u ngópu tpyé too. Njon ngê yi kópu yilí m:uu too, kópu yilí mye ny:ee too, u ngwo d:êê too. Dêpwo dpî, daa wóó k:oo yi kópu yilí m:uu too. Yélini Yesu ka yi ngwo dnye kélímî yi l:êê dîy:o d:êê too, nmî l:êê dîy:o mye d:êê too. Mgongongo danêmbum ntee anyiné w:ee, Njon ngê kópuni m:uu too, yinté dpo w:ee too.

U kakêmé chámêchámê u kópu dyuu

¹ Kópuni daa kêmakêma adnyi pyodopyodo, nmî Mî ngê Yesu Kédisu ka a kêma too. Yesu ngê u dpodo pyu Njon ka enjel ngmê dy:ââ ngê, yi kópu yilí u kwo u ngwo mínê kêma too. Yesu ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu yoo yi lama yi kópu dny:oo ya. ² Chóó Lémi mupwo Yesu Kédisu y:oo kópuni Njon ka a kêma tumo, Njon ngê u nkwo d:êê too, dêpwo k:omodanê. ³ Nmî Lémi u kópu dyuu ala, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo yoo yi ngêédí adnya a kpââ dé, n:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, yi kópu dyuu ngê yi yéli wa ngee té, yi gha dmi wa pywáíí té. Wa ngee té, mu kópu u dîy:o ala kópu dé daa kêmakêma a pyodopyodo té.

Njon ngê Yesu u yoo u ngwo kwuno too

⁴ Nê Njon, Yesu u yoo knî ye nîné d:êê, yélini p:aa pyudu knî yi kwo a pyede, Esiya Wee u kwo.

Nmî Mî nmye choo a vyyuwo, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê myechoo a pyépi. Yi pini ala ngwo a too, dye ghi yintómu doo a ya,

chedê ngê daawa pyódu. U Ghê Dmi nmye myechoo a vyyuwo, ghéni dmi n:ii u ngîma wunê kwo, myenté dpodo pyudu a dódó ngê. ⁵ Yesu Kédisu nmye myechoo a vyyuwo, pini n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu ntênê nmo a núwo. Yi pini nmî Mî ngê kpêênî mwiyé a pyidu ngê, dyámê mbêmê king yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê.

Nmî nuu ghi dmi nódo a too, wêê n:ii p:uu pwii wo, nmî dono chedê too. ⁶ Kóó k:oo kaa nmoo, nmî king ngê pyodo. Kêlî pini ngê pyódu nmoo. U Mî Chóó Lémi wéni pee ngê a too, mgîdí u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kêlî kaa nmoo. U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo kn:aa yéli a ka myedê diyédiyé kalé téne. Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha, u wêdêwêdê myedny:oo chaa kîgha, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

⁷ Ngî m:uu yó. Nkalí too pee dmi mbêmê kîyedê pwiyé knî. Pi yintómu knî y:oo yi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, pi kuwa daangmêwa ghê. U yoo yintómu knî yi k:ii wanmî m:uu, n:ii knî y:oo kîdosi íedê vya ngópu amye m:uu ngmê. Dyámê mbêmê yoo yintómu u l:êê dîy:o adnyi mbê. Yi kópu daawa téd:a, ndêndê ngê wa pyódu. *

⁸ Kada pini ndêndê, Chóó Lémi, dye ghi yintómu doo a ya, ala ngwo a too, chedê ngê daawa pyódu. Yi pini u wêdêwêdê mo daa mu tp:oo komo, apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé.

Njon ngê nmî Lémi u ngwo módu

⁹ Nê nmyi mbwó Njon, Yesu kóó k:oo a k:ii nmo wee. U l:êê dîy:o a k:ii myino mgîní vyîmî té. Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye noon:aa tpaépê, Yesu p:uu kópuni nî m:uu too, ye myenoon:aa tpaépê dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Lóma lede knî y:oo mgîmî noo, ala dyámê w:uu Patîmos mbwa k:oo até mî km:êê noo. ¹⁰ Nmî Lémi u wo ngê u Ghê Dmi mbêmê nmî Lémi noo chaa kîgha. Yi ngwo dnye ndîi ngmênî nyongo, a kuwó a mbwolo. Dpuwo dpodombiy:e ntee anyi wuu, yi dnyeni yinté nî nyongo, ¹¹ a ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té, yi puku dmi a yoo knî ye dpî dy:ââ ngi, yélini ala p:aaní pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Epeso ngmê, Sîmêêna myomo, Pêêkamîm pyolo,

* 1:7: Mát 24:30; Dpodo 1:11

Taiyataida podo, Sadis limo, Piladelîpiya wono, Leyodisiya pii.

¹² A kuwó nî diyé wo, nê, Pini n:ii a ka wunê mbumu, nî m:uu. Y:aa vyyu wo, lam pyudu nî módu, yi kwo tédê kwo tédê dnye kwo. Yi lam pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo. ¹³ Yi kélî ghê pi ntee pini ngmênî módu, u kpîdí u mbwo ngmêdoo ya, u dí yu dmyeno doon:aa ya. U mbalêti yodo p:uu ngmêdoo t:a, nkól ntee tpile. ¹⁴ U mbodo gh:aa dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî, koo ntee kpaapîkpaapî, mye yinté. Ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu ntee tpile dê. ¹⁵ Nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myedpîmo a wuu mbele. Mbwaapaa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, u dnye mye yinté. ¹⁶ U wéni pee kóó ngê pudu pyudu doo tpyé. L:êê taa u kwo ngmêdoo kwo, wope núwo, wope mye núwo. Kââdí dpodombiy:e ntee a pil:apil:a yédi, kwodo ng:oo dmi mye yinté. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê nî módu, yu km:ee nî dyimê wo, mbwee ntóó ntee tpile ngê nî pyodo. Kóó wéni peeni a p:uu yó, a ka pê, Namê nkîngê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. ¹⁸ A ka pê, Nê Ghê u Kn:ââ. A ka pê, K:omo tpile nî pwene, ngmênê a ghê mê t:a, mēdaanî pw:onu, dye ghi yintómu anî ya. A ka pê, Pwopwo a yi yodo u maknopwo nî yó. A ka pê, A yoo yélini a pwopwo té, amênî pyidu té, a ka pê, Kwéli a pyede, yi ghi u keñe u kii a ngópu a tóó, keñe y:e wanî kpêmî. ¹⁹ A ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té. A ka pê, Yi kópu woni ala ngwo a pyodopyodo té, woni díyo wa pyaa dmi. ²⁰ A ka pê, Pudupyudu knî n:ii a wéni pee kêê yedê chi m:uu té, lam pyudu knî n:ii yi kwo tédê kwo tédê chi m:uu té, yi nt:u kópu dê nga n:aa tpaapê dê. A ka pê, Lam pyudu knî yi kwo tédê yi nt:u kópu ala, a yoo pyudu, yi p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Pudupyudu knî yi nt:u kópu, yi kada pini yoo.

2

Nmî Lémi ngê Epeso tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Epeso wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê

* **2:1:** Tpyuu 1:16,20 * **2:2:** 1 Njon 4:1 * **2:7:** Gen 2:9; Tpyuu 22:1-2,14 * **2:8:** Tpyuu 1:17-18 * **2:9:** Njems 2:5; Lóma 2:28-29; Tpyuu 3:9

ngi, ye dpî dy:ââ ngi. Yipi, N:ii ngê pudu pyudu knî u wéni pee kóó ngê a tpyé té, lam pyudu knî yi vy:o a m:ii, yi pini u kópu dyuu ala. * ² Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, U lama a tóó, dpodombiy:e nmyinê dpodo nyédi, u l:êê díy:o dono myenmyinê vyímî tumo. Yipi, Yoo dono yi wépi dmi nmyi pwaa ngópu, k:omo dyépi yoo nmyi mya tumo, nmyimo, Ka k:omodanê té. * ³ Yipi, U l:êê díy:o dono nmyee a vyímî dé, dpíp:e kede dniye. ⁴⁻⁶ Yipi, Nikólas u yoo knî y:oo kópuni a d:uud:uu tumo, doo u nuu u kópu ngê ntee a pyede, daa nmyi nuu u kópu ngê yinté mye pyede. Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi dono kópu ngmêda pyw:oo, u nuu ghi nmyi nódo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté. Yipi, Kwéli dmyinê ghay dmi, y:i dmyinê nuw:o. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, mwiyé ntee nmyee a paa, yinté myedmyinê paa. Yipi, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye nmye wa a lê, nmyi lam u kwo tédê wa a y:oo, nmyi lam mēdaadi dnyednye.

⁷ Yipi, U mí u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyil:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli u ntââ ngê wa pyódu té, Chóó Lémi u myângo vy:o adnyin:aa ya, yini n:ii Ghê u Kn:ââ, kígha adnyin:aa pîpî dé. *

Nmî Lémi ngê Sîmêêna tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sîmêêna wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii ngê kn:ââ a chópu, nkoo amîmî yé, pwene, mēdê pii wo, ghê mê t:a, ala u kópu dyuu. * ⁹ Yipi, Dononi nmyinê vyímî tumo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi nté ndapî pyile njini, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, nmyi p:uu a t:a. Yipi, Yélini y:oo yinê ye Nmo Nju tpémi, u lama a tóó, yi yéli nmyi p:uu a peede tpaapê nyédi, ngmênê yi yéli daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. * ¹⁰ Yipi, Kópuni yilî yi l:êê díy:o daa kēmakēma anmyi

mgîni vyîmî, yi kópu knî yi p:uu nkîngê ngê kêê kîdangê t:ee ngmê. Yipi, Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Setan nmyi p:uu adí d:uu, wa tókó nmyo, knî ngmê mbwa k:oo wa km:êê té, wo y:a anmyin:aa mgîni vyîmî. Yipi, K:omo tpile nê u l:êê dîy:o wa vya nmyo, ngmênê nangê mb:ii, ghê kamî ngê wa pwila nmyo. *

¹¹ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli myombó mēdaawa pw:oo dmi. *

Nmî Lémi ngê Pêêkamîm tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹² Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Pêêkamîm wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii u ngópu l:êê taa a tóó, wope núwo, wope mye núwo, ala u kópu dyuu. *

¹³ Yipi, Kwéli nmye pyede, u lama, Setan u pi ndîi ngê y:i dê pyódu. Yipi, Nê ka ntênê nmye kélîmî té. Yipi, K:omo tpile Setan kwéli a tóó, nê u dpodo pyu ndêndê Antipas nmyi vy:o vya ngópu, ngmênê yi ngwo dpîp:e mb:ii noo. ¹⁴ Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi kópu knî ngmêkêda pyw:oo. Yipi, Mbalaam ngê Mbalak ló dini ntee a ndiye kwólu, Yisîléli tpémi u ngwo a lvêêdî too, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a y:ee tumo, ma tumo, pyââ ti tédê mye núw:o tumo, yipi, nmyi vy:o pi knî ngmê yinté kópu knî yi p:uu a ndiye té. * ¹⁵ Yipi, Myenté nmyi vy:o pi knî ngmê Nikólas u yoo knî yi p:uu a ndiye té. ¹⁶ Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Daanmyinê kuwo t:oo, ye lîmîlîmî ngê nmye wa a lê, l:êê taa n:ii u kwo a kwo, u ngwo amî vya nmyo. *

¹⁷ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té, ngmee u nté, ntini n:ii u pi mana, ye amî y:oo. Yipi, Yi yéli ye ngmêngmênté chêêpî kpaapîkpaapî knî ye angmê y:oo,

chêêpîni knî yi p:uu yi pi dmi kamî ngê wa d:êê té. Yipi, Yi pi kamî dmi pi ngmê u lama daadnyi ya, yi mo yi lama adnyi ya.

Nmî Lémi ngê Taiyataida tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Taiyataida wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Ala Chóó Lémi Tp:oo u kópu dyuu, pini n:ii ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu dê, nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myewumê wuu mbele mo.

* ¹⁹ Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama. Yipi, U lama a tóó, u kwo nmye kélîmî té. Yipi, U lama mye tóó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo a tóó, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmye vuywo té. Yipi, U lama a tóó, nmyi pi ka vuywo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté, ndîi ngê dê pyódu.

²⁰ Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi kópu ngmêda pyw:oo. Yipi, Pyópuni u pi Njesîpel, pyópuni ngê ngmênê u kwo Chóó Lémi u komo a kapî ngê, yipi, lukwe dîy:o yi pyópu ngê nê u yoo a ndiye kîgha té, u ngwo a pyââ ti nyédi, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî nk:êê ngmê, myoo ma ngmê. ²¹ Yipi, Nê ngê dye ghi ka dówodówo, yi pyópu ngê u dono u ngwo a kuwo téne, ngmênê u yi u ngwo daa kwo, Mââ ti ní yé. ²² Yipi, Mbii ndîi u ngwo ngmêwunê t:emî. Yipi, Yélini u maadî a kwo nyédi, yi dono daawa a kuwo t:oo, ye mgîni vyîmî ndîi myewunê pyw:emî ngmê. ²³ Yipi, Nê ngê yi pyópu u yoo mye vye té. Yipi, Dini ghi n:ii ngê a pwopwo té, pi yintómu yi lama wa yââ, a wo, Nê ngê yoo yi gha dmi u lama dé, yi nuw:o dmi mye u lama dé. Yipi, Nmyo ngmêngmênté nê ngê nmyi dpodo knî yi dîy:o wa pwila nmyo.

²⁴ A ka pê, Yélini yi pyópu p:uu a ndiye té, yinê ye Setan u tumu kópu ndîi dé yi p:uu a ndiye té. A ka pê, Taiyataida tpémi yélini yi tumu kópu knî yi p:uu dêdnyimo a ndiye, a ka pê, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Nê ngê nmyi dpodo ndîi ngê dêwunê pyépi, u kwo ntênê dmyinê kélîmî, ²⁵ u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, u dí wéni n:ii ngê wa a diyé. ²⁶⁻²⁷ A ka pê, Yélini dono

* **2:10:** Mát 10:28; 2 Tim 4:8; Njems 1:12 * **2:11:** Tpyuu 20:14; 21:8 * **2:12:** Tpyuu 1:16; Hipîlu 4:12 * **2:14:** Num 25:1-9; 31:16 * **2:16:** Tpyuu 1:16; 19:15 * **2:18:** Tpyuu 1:14-15

p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, a nuu u kópu dé adnyi d:uud:uu dé, u dí wéni n:ii ngê anê diyé, a ka pê, M:aa ngê wêdêwêdêni a ka a kpo, yi wêdêwêdê ye amy:aa y:oo. A ka pê, Pi dyêêdí yintómu yi kada pini ngê wanî pyódu té. A ka pê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, nkéli chêêpî u kiyé yinté amyednyi tpyé dé. A ka pê, Y:amí d:ââ nkichi pee ngê ntee anyi pwââ, yoo dono koo dyuu ngê yinté wa pyódu t:oo.

* 28 A ka pê, Mywe dpodombiy:e ntee a dnyednye, yi pi dmi ndîi ngê yinté wanî pyódu té. *

29 A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

3

Nmî Lémi ngê Sadis tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

1 Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sadis wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii ngîma Chóó Lémi u Ghê Dmi a kwo, ghéni dmi n:ii ngê dpodo pyudu a dódó ngê, myenté pini n:ii ngê pudu pyudu a tpyé, ala u kópu dyuu. Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Pi knî ye yiné ye nmyi ghê dmi a pyede, ngmênê wunê nmyi pw:oo dniye.

* 2 Yipi, Nê u Yâpwo ngê dpodoni nêdê kaa nmyoo, u lama a tóó yi dpodo têdê nmye mgeemgee té. Yipi, A pii dmyeno. Yipi, Nmyi kélîmî daa kêmakêma a pwopwo. Yipi, Mê wêdêwêdê kalê yó. 3 Yipi, Kópuni nmyinê pyw:ee ngópu, kópuni nmyinê ny:ee tumo, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyinê d:uud:uu dé, nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Nê u kópu daanmyi ny:ee knomomê, ye daa nmyi lama kpáápi k:ii nmye wa t:aa, wa ngwéti nmyo, wamye kpada nmyo. * 4 Yipi, Sadis tpémi, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo yi gha dmi tupwótupwó ngê daa pyódu tumo. Yipi, Yi yéli ye kpîdí kpaapîkpaapî wanî y:ee té, yi k:ii anmî m:ii, mu kópu u díy:o a nuu u kópu ye d:uud:uu tumo. * 5 Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu

y:i wa yââ, yi yéli kpîdí kpaapîkpaapî dmi kêlê adnyi m:ii. Yipi, Yi yéli yi ghê dmi a t:a, yi pi dmi mbóó p:uu myewunê pyede. Yipi, Nê ngê yi yéli yi pi dmi daawa vya té. Yipi, M:aa u ngîma, u enjel yoo mye yi ngîma, nê ngê yi wépi dmi daawa puwâ. *

6 Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Piladelîpiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

7 Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Piladelîpiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii p:uu dono daa t:a, k:omodanê kópu myedaa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini king Dépidi ntee pini, keñe u kii ka tpyé. Yipi, Keñe dpî kpêmî, doo u ntââ pi ngmê ngê mêdaawa kuwo, dpî kuwo, doo u ntââ pi ngmê ngê mêdaawa kpêmî. *

8 Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu t:oo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi wêdêwêdê daa ndîi, ngmênê u dnye nmye nyêmî ngópu, dpîp:e mb:ii ngópu. Yipi, Keñe nmye da kpêmî, doo u ntââ pi ngê daawa kuwo.

9 Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Yélini y:oo yiné ye, Nmo Nju tpémi, a k:omodanê té, daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. Yipi, Yi yéli nmyi yi yodo u maknopwo wa yé té, yi yi mbodo dmi ngê k:ame nmye wa ghê dmi, yi lama u ngwo wa yââ, awo, Nê nódo yi nuu ghi dmi a tóó.

* 10 Yipi, Nê u dnye nmye nyêmî ngópu, u l:êê díy:o dono nmyinê vyîmî tumo, yipi, yi kópu u l:êê díy:o dono ndîi vyîmî têdê wada a ngêêpî nmyo, dini ghi n:ii ngê Setan ngê dyâmê mbêmê pi yintómu ada a tókótókó.

11 Yipi, Nê daa kêmakêma wunê diyédiyé. Yipi, Kópuni nmyi ny:ee tumo, dmyinê tpyé dé, máá dini p:uu nmye wee, nangé kn:aadi. Yipi, Pi ngê kn:aa máá di p:uu kîngê kaa nmyo, kminté p:aa mb:aa daanmy:uu taa dmi. 12 Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli k:ââ pââ ngê wa pyódu té, u Yâpwo u ngomo p:uu wa kaa té, yi yéli y:oo yi ngomo mêdaawa a kuwo ngmê. Yipi, Nê ngê

* 2:26-27: Psalm 2:8-9 * 2:28: Tpyuu 22:16 * 3:1: Tpyuu 1:4,16 * 3:3: 1 Tes 5:2 * 3:4: Njuda 1:22-23

* 3:5: Tpyuu 7:9; Luukî 10:20 * 3:7: Is 22:22 * 3:9: Is 60:14

u Yâpwo u pi yi yéli yi p:uu wa d:êê, chóo u pi kamî yi p:uu wamye d:êê. Yipi, U Yâpwo u p:aa, Njedusalem kamî, mbóo p:uu wa a ndê. Yipi, Nê ngê yi p:aani u pi yi yéli yi p:uu wamye d:êê. *

¹³ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyí, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Leyodisiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁴ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Leyodisiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii p:uu k:omodanê kópu d:ud:umbiy:e daa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini ngê u Mî u kópu dyuu ntênê nmye a núwo, daangmê kn:aadi ngê. Yipi, U Mî ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê. * ¹⁵ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Ntii nmyi mênê daa tóo, kuu nyi nmyi mênê myedaa tóo, u kwo pwópwó ngê nmye pyede. Yipi, U yi u ngwo daa kwo, Pwópwó ngê nmyi ya. * ¹⁶ Yipi, Yi kópu u l:êê dîy:o wamê kwada kalê nmyo. ¹⁷ Yipi, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmo ndáápi dé, mb:aamb:aa ngê nmo pyede, tpile yilî u ntââ mbêmê myino pyede. Yipi, Nmyi lama daa tóo, dnyinté nmye pyede, nmyo ngópuch:anê yoo, nmyo pinté yoo, kn:ââ mbwii nmye pyede, nmyi ngwolo dmi kâpwe dé. * ¹⁸ Yipi, Ala kópu a ny:ee yó. Yipi, Nkól n:ii p:uu dyââpe daa t:a, u kwo ngmê pwila yó, ndêndê ngê ndáápi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yipi, Kpídî kpaapîkpaapî knî u kwo ngmê pwila yó, kn:ââ mbwii mēdaapîdmyinê m:ii, mywenemywene tēdê pi knî y:oo mēdaapaa m:uu nmyinê. Yipi, Yi komo knî u kwo ngmêdpî pwila yó, nmyi ngîma pēdē vyilē tóo, yélí u ngwo paa m:uu yó. * ¹⁹ Yipi, Yélini yi nuu ghi dmi nódo a tóo, a kpadakpada too, a wátiwáti too. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóo, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmyi nuu u dpodo ngê choo ya. * ²⁰ Yipi, Ala kópu ny:ee yó. Yipi, Nê keñe t:âmo ka kwo, ka depedepe. Yipi,

N:ii ngê u dnye wa ny:oo, keñe u kwo wa a kpêmî, yi ngomo k:oo wa kee, nipi adpî ya kmaapî. * ²¹ A ka pê, Dono a yi yodo u maknopwo ntee nî yó, M:aa u nkîgh:ê ntee n:uu yaa wo, yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli a nkîgh:ê yinté amî yaa dmi. *

²² A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyí, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

4

Nmî Mî u ngwo a chaa kîgha ngópu, mbóo p:uu

¹ U kuwó dini ghi ngê y:aa vyyu wo, keñe kpêmî ngmê mbóo p:uu nî módu. Pini n:ii u dnye dpuwo k:ii mwiyé nî nyongo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Al:ii a kee. A ka pê, Kópuni dîyo a pyodopyodo té, ngópu n:aa tpyuu té. ² Yi ngwo nê, Chóo Lémi u Ghê Dmi ngê até dê mgîmî nê. Yi ngwo nmî Mî kwéli a tóo, mbóo p:uu, u ya tēdē nî módu. * ³ Pini n:ii y:i doo ya, kwodo ng:oo dmi doo dnyednye, mtyemtye mye yi kuu yââ. Yi kēlí ghē ntii ghi ngê a yina ngê. Yi ntii ghi yi kuu yââ. * ⁴ Nmî Mî u yoo yi kada pini myoy:a mē páádi nmî Mî a yina ngópu, yi ya tēdē dmi yi mbêmê dnye ya. Yi kpídî dmi kpaapîkpaapî dé, yi mbêmê kidon knî ngmēdoo kwo, nkól ngê l:âmo too. King ntee pini ngê u ngwo pyaa dniye. * ⁵ Nmî Mî kwéli doo ya, límî y:i doo kílíkílî, mwini y:i myedoo mbumu, dnye ndîi yilî nî nyongo. Nmî Mî u kada pywápê k:ii ntee tpile pyudu nî módu. Yi pywápê pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi. ⁶ Nmî Mî u kada tpile m:uu nî módu, ntii ntee tpile, kââyikuu yidoo kwo, tpile p:uu dēpwo pyodopyodo.

Nmî Mî kwéli doo ya, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina ngópu. Yi tpile tp:oo páádi knî yi p:uu ngwolo daa ngmidi doo kwo, yi kada yilî, yi kuwó mye yilî. * ⁷ Mwiyé mwiyé tpile tp:oo layóni ntee tpile, myomoní pudumakó ntee tpile, pyoloni kwodo ng:oo dmi, pi u kwodo ng:oo dmi ntee yinté, podoni maalí ntee tpile, doo mgalê. ⁸ Yi tpile tp:oo

* 3:12: Tpyuu 14:1 * 3:14: Tpyuu 19:11; Kílosa 1:15

* 3:18: Is 55:1 * 3:19: Hipîlu 12:7; 1 Kódin 11:32

* 4:3: Ezek 1:28 * 4:4: Mát 19:28; Luukí 22:30 * 4:6: Ezek 1:5-10

* 3:15: Lóma 12:11 * 3:17: Luukí 12:21; Njems 2:5

* 3:20: Njon 14:23 * 3:21: Mát 19:28 * 4:2: Is 6:1

páádi knî yi núupee wéniwéni dé. Yi núupee knî yi p:uu ngwolo yilí doo kwo, k:oo ntee, kuwa mye yinté. W:êênî mgídí vy:o dye ghi yintómu a wéti nyédi, daawa yé ngmê, apu,

Nmî Yâpwo Lémi ndîi,
u wêdêwêdê mu daamo tp:ook:omo.

Dyââpe p:uu daa t:a,
dono p:uu daa t:a,
k:omodanê p:uu myedaa t:a.

Dye ghi yintómu doo a ya,
ala ngwo a tóo,

chedê ngê daawa pyódu. *

⁹ Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, dini ghi n:ii ngê yi tpile tp:oo páádi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, a kwunokwuno ngópu, u pi a kmîmî ngópu, ¹⁰ yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi knî kwodokwodombiy:e k:ame u kwo dpî ghê dmi. Yi mbêmê kîdon dpo y:ee t:oo, u kada dpî kée t:oo, dpo, Dp:oo king yoo, pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, vyílo yi pini yi king ndêndê. A wéti nyédi, kwodpo,

¹¹ Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
U p:o dpî yé, nmo chaa kîgha ngi,
mî nmo kmîmî,
mu kópu u díy:o ngwêdêwêdê ndîi.
Tpíle yilí yintómu ñyóó nyi l:âmo ngê,
ñyóó l:êê díy:o a pyede,
yi ghê dmi mye pyede.

5

Kópuni dyuu nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê Njon ngê u ngwo módu

¹ Yi ngwo nmî Mî u wéni pee kóó yedê puku pee daadîi ngmênî módu, kmongo ngmê. K:oo d:êê ngmê, kuwa mye d:êê ngmê. Chââ vyi ntee anyi kââ, yi puku pee p:uu chââ u l:ii pyudu doo ya, doo u ntââ pi ngê yi puku pee daapî pywálí ngê. ² Yi ngwo enjel wêdêwêdê ngmênî módu, dpodombiy:e mbwóó wo, apê, N:uu ngmê u ntââ, chââ u l:ii wa pwaa té, puku pee wa pywálí? ³ Ngmênê u pi dêpwo ya mbóó p:uu, dyámê mbêmê dêpwo ya, têpê u maknopwo myedêpwo ya. Pini n:ii puku pee pywálípywálí u ntââ, u kpââ ngê mye u ntââ, yinté pini dêpwo ya. ⁴ Wod:oo mbê nê puwâ, mu kópu u díy:o pi ngmê ngê yi puku

pee daapî pywálí ngê, myedaapêdê kp:aa ngê. ⁵ Yi ngwo kada pini ngmê ngê a ka pè, Namê mbê. A ka pè, Ngí vyu. A ka pè, Layoni ntee pini, pini n:ii Njuda u tii ñedê mí chópu, Dépídi ntee pini, yi pini mbodo mudu y:i dê yââ, u ntââ cháâ u l:ii pyudu knî yiné a pwapî té, yi puku pee u ngwo a pywálípywálí.

⁶ Yi ngwo nmî Mî u nkîgh:ê sipi tp:oo ngmênî módu, tpíle tp:oo páádi knî y:oo a yina dumo, kada pini knî y:oo myedê yina dumo. Yi sipi tp:oo wunê mwo a vya ngópu, mêtê pii wo. Mbêmê dp:anê pyudu doo kwo, ngwolo mye pyudu. Yi dp:anê pyudu knî yi nt:u kópu, u wêdêwêdê ndîi, mu daamu tp:ook:omo. Yi ngwolo pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi, n:ii dyámê wope wope a dy:ââ ngê. * ⁷ Yi sipi tp:oo nmî Mî ka loo, u wéni pee kóó yedê puku pee a ngópu. ⁸ Dini ghi n:ii ngê yi puku pee kwulo a ngópu, tpíle tp:oo páádi knî, kada pini myoy:a mê páádi knî yi k:ii sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye. Mtyîmî kuu ngmêngmênté dnye tpyé dé, n:ii nkól ngê l:âmo tumo. Yi mtyîmî dpudu ntee doo a koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi yinté a koko yédi. Kada pini knî y:oo wéti u tpíle dé ngmêngmênté myednye tpyé dé, dnye vyeé dé, nmî Mî u ngwo dnye chaa kîgha.

* ⁹ Sipi tp:oo dnye chaa kîgha, wéti kamî ngmêdnya a ng:êênî, kópu,
U p:o chí yé, puku pee cha ngee,
u ntââ cháâ u l:ii nye pwapî té,
mu kópu u díy:o a vya nyoo,
wêê n:ii m:uu a pwii wo,
yoo dyêêdí yintómu knî yi vy:o
pi yilí u ngwo nye pwila too,
nmî Mî u yoo vy:o nyi kaa too.
Yi yéli yi kn:ââ daa ngmídi,
yi dnye daa ngmídi,
yi too pee daa ngmídi,
yi dyámê pee daa ngmídi. *
¹⁰ Nmî Yâpwo kóó k:oo nyi kaa too,
u dnye a nyêmî ngópu.
Kêlí pini ngê nyi pyódu too.
Nmî Mî wéni pee ngê a tóo,
mgídí u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kêlí
nyi kaa too.

* 4:8: Is 6:2-3 * 5:6: Zech 4:10 * 5:8: Tpyuu 8:3-4; 15:2; Psalm 141:2 * 5:9: Psalm 98:1 * 5:10: Is 61:6; Tpyuu 20:6; 22:5; 1 Pita 2:9

Dyámê u tpile yilî yi yi yodo u maknopwo a pyede. *

Enjel knî y:oo nmî Mî mupwo u ngwo dnye chaa kîgha dê

¹¹ Myombó m:aa vyu wo, enjel yilî tp:oo témi tap nî módu, yono yono yono yono y:a dé. Nmî Mî a yina ngópu, tpile tp:oo páádi knî a yina tumo, kada pini yoo myedé yina tumo. ¹² Dpodombiy:e dnye wéti, apu,

Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, nmo chaa kîgha,

doo u ntââ tumu daanmî ya.

U wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi, tpile yilî yintómu u nêni dé.

U pi ndîi, nmo chââchââ, myeno chaa kîgha.

¹³ Noo ng:aa, nê, Tpileni yintómu mbóó p:uu a tóó, dyámê mbêmê a tóó, dyámê u maknopwo a tóó, ntii u mênê a tóó, nê, tpileni yintómu dyámê wope wope a tóó, ka wéti té, apu,

Nmî Mî nmo chaa kîgha,

sipi tp:oo myino chaa kîgha.

Apu, Yi pi dê ndîi dê, yi wêdêwêdê mye ndîi,

nmo chââchââ dê, myino chaa kîgha dê, chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴ Yi ngwo tpile tp:oo páádi knî y:oo apê, Yinté choo ya, wod:oo kada pini yoo nmî Mî ka myenté sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ye ghê dniye.

6

Njon ngê Yesu u dpodo u kââ u ngwo módu

¹ Chââ u l:ii pyudu knî n:ii dé puku pee p:uu dnye ya, sipi tp:oo ngê mwiyéni a ngópu pwââ. Yi ngwo yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o mwiyéni u dnye nî nyongo, mwini k:ii mbwolo, apê, A pwiyé. *

² Yi ngwo y:aa vyu wo, hósi kpaapîkpaapî ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, u kaa taa kumo doo tpyé dê. Nmî Mî ngê yi pini mbêmê kîdon ngmê kââ, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Mbodo mudu y:i dê yââ. L:êê tédê dy:ââ ngê. A lama doo ya, Mbodo mudu y:i amî yââ. *

³ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii myomoni pwââ, tpile tp:oo myomoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. ⁴ Hósi kuwa m:uu a pwii wo, mtyemtye. Pini n:ii pyipwo doo ya, nmî Mî ngê taa ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Dyámê mbêmê yoo chin:aa chámêchámê dé, numo p:uu dny:oon:aa l:êê. *

⁵ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii pyoloni pwââ, tpile tp:oo pyoloni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. Y:aa vyu wo, hósi kpêdêkpêdê ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, yi pini ngê tpile pywupwi u skél kumo ngmédoo tpyé. ⁶ Yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o dnye ngmênî nyongo, yi pini ka kwo, Dyámê mbêmê m:uu nyi ghêê we. Kwo, Witi u pywuu d:ud:umbiy:e dp:uu km:êê ngi, deeté u pywuu pee tp:oo dp:uu km:êê ngi, ngmênê olipi wulu wain yi pywuu dê nangê km:êê dê. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii podoni pwââ, tpile tp:oo podoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. ⁸ Y:aa vyu wo, hósi m:uu nî módu, u pââ k:ii ch:ii yââ. Pini n:ii pyipwo doo ya, u pi Pwopwo. Yi hósi pyipwo pi m:uu doo ya, u pi, Pi ntóó kmênêkmênê. Nmî Mî ngê yepê, Dyámê mbêmê pi yintómu yoo páádi ngê dî pyódu té, yoo ngmê dpî yi yodo u maknopwo dî yé té, woni yoo pyile knî yi p:uu kêê nangê yé. Yepê, Yélini dpo d:a kê té, taa ngê woni dp:uu vya tóó, woni knî dómudómu tédê paa pw:oo dniye, woni knî mbii ngê paa nt:ââ téne, woni knî kiye u tpile tp:oo knî y:oo paa ma téne. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii limoni pwââ, yélini nmî Lémi u l:êê dîy:o vya tumo, nî m:uu too. Pi knî y:oo vya tumo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu dyuu dnya a tpaépê dé, Yesu p:uu danêmbum myedaa yé ngópu. Mtyîmî nk:êênî tédê u nkîgh:ê dnye kwo, ¹⁰ dpodombiy:e dnye kââ, nmî Mî ka kópu, Nmî Lémi ndîi, dono m:uu daa t:a, k:omodanê m:uu myedaa t:a. Kópu, Angéntoo dye ghi anmî t:ââ, u dî dyámê mbêmê tpémi u ngwo wanyi kóté kalê té, n:ii knî y:oo a vya nmoo, nmî ntââ

* **6:1:** Tpyuu 5:1   * **6:2:** Tpyuu 19:11; Njon 16:33   * **6:4:** Mát 10:34   * **6:6:** Luukí 6:20; Njems 2:5   * **6:8:** Ezek 14:21; Luukí 21:9-11   * **6:10:** Tpyuu 16:5-7; Deut 32:43

dmi y:e anyinê vy:u? * 11 Yi ngwo kpîdí kpaapîkpaapî ngmêngmênté ye y:ângo, yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo dmyinê t:ââ, dmyinê ghê vyîmî. Yepê, Pi knî y:oo ntee a vya nmyoo, nmyi tîdê mbwó woni wamye vya t:oo. Yepê, Yi yéli yintómu dmyinê t:âât:ââ dé, nmyi ntââ dmi u ngwo anê vy:u.

12 Sipi tp:oo ngê chââ u l:ii wononi a ngópu mye pwââ. Yi ngwo dyámê pê dpodombiy:e doo ghêdê, kââdí dêpwo pil:apil:a, mgîdí a ghay wo. D:ââ d:ud:umbiy:e mtyemtye ngê pyodo, wêê kuu ngê pyodo. * 13 Yópu ndîi ngê kéme vyi ntee dpo kpê, mbóó p:uu pudu yinté a ghay dniye, dyámê mbêmê mê dyimê dniye. 14 Kmaapî u pala ntee anyinê kmongo, mbóó yinté anyi pwiyé wo. Mbu mbodo yintómu, dyámê w:uu yintómu yi kwo tédê dmi a kuwo tumo. 15 Yi ngwo pi yintómu nkîngê mbê dniye, king yoo, kada pini yoo, lede yoo yi kada pini yoo, ndáápi yoo, l:âmo dy:ââ yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé, yélini yi pi dmi tédê dé, pi yintómu nkîngê mbê dniye, mbu mbodo knî yi maknopwo kpomo knî yi mênê dnyen:aa mbwolombwolo, 16 mbu knî ye dnye kââ, chêêpî kpiyé knî ye myednye kââ, yipu, Nmî pwo a ghay dmyeno, ngmo nmédi, yipu, Yâpwo ndîi ngê kîngê m:uu nmo, sipi tp:oo ngê myekîngê kpada nmo. 17 Yipu, Yi wo ndîi atédê d:ii, ntââ nmo wunê vyîmî ngmê, u vyîmî nmo doo u ntââ.

7

Nmî Mî ngê chââ u l:ii u yoo knî yi p:uu u ngwo t:ângo

1 U kuwó dini ghi ngê enjel páádi nî módu, dyámê mbêmê wope wope dnye kwo. Ngmê ngê nt:eemi doo a tpyé, my-omoni ngê mbyw:a doo a tpyé, pyoloni ngê chaa yópu doo a tpyé, podoni ngê kpâpu yópu doo a tpyé. Dnye tpyé dé, mu kópu u díy:o apê, Yi yópu knî y:oo dyámê pê ghêlî k:ii wa dyênê ngmê, ntii ghêlî k:ii wa dyênê ngmê, kpî yi ghêlî k:ii wa dyênê t:oo. 2 Yi ngwo enjel m:uu nî módu. Kââdí kwéli dpo kee, yi kéténi a kee wo, chââ u l:ii t:emî u tpile kumu ngmêdoo tpyé. U yi u ngwo

doo kwo, Yâpwo ni ghê a t:a, u yoo knî yi p:uu u chââ u l:ii nî t:oo. Enjel páádi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dê pyódu nmyo, u ntââ dyámê pê yópu ngê anmyi dyênê ngmê, ntii anmyi dyênê ngmê, kpî yi amy:ee dyênê t:oo, 3 ngmêntê ghêlî k:ii nangê dyênê té. Yepê, Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo yi kêpa u chââ u l:ii mwiyé t:ee téme. Yepê, Yi l:ii u l:êê díy:o yópu ndîi ngê daapaa dyênê téne. * 4 Yélini yi kêpa nmî Mî u l:ii t:ee ngópu, Yisîléli tpémi yi yoo dyêédí y:a mê miyó knî yi vy:o yéli. Pi yilî tp:oo témi tap, 144,000.

5 Njuda u yoo vy:o 12,000

Lupen u yoo vy:o 12,000

Nkadí u yoo vy:o 12,000

6 Ase u yoo vy:o 12,000

Napítali u yoo vy:o 12,000

Manasa u yoo vy:o 12,000

7 Simiyón u yoo vy:o 12,000

Lipi u yoo vy:o 12,000

Isaka u yoo vy:o 12,000

8 Sepulun u yoo vy:o 12,000

Njósép u yoo vy:o 12,000

Mbenjîmîn u yoo vy:o 12,000

Yi yéli yi kêpa nmî Mî u chââ u l:ii t:ee tumo.

Njon ngê nmî Mî u yoo u ngwo módu

9 U kuwó dini ghi ngê pi yilî tp:oo témi tap nî módu, doo u ntââ pi ngê daapêdê kp:aa too. Pi dyêédí yintómu yi yéli yi vy:o doo kwo, yi kn:ââ daa ngmîdi, yi dnye daa ngmîdi, yi too pee daa ngmîdi, yi dyámê pee daa ngmîdi. Kpîdí kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yedoo ya, dpumo nkoo dmi kumo dnye tpyé dé, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo ya, nmî Mî mupwo yi kada dnyen:aa kwo, u ngwo dnye chaa kîgha dê. *

10 Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo. Apu, Pi yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. Apu, Sipi tp:oo u k:ii kópu ndîi ngmê d:uu ngópu, Setan kwulo y:oo a pwaa nmo. 11 Tpile tp:oo páádi knî y:oo nmî Mî a yina ngópu, kada pini myoy:a mê páádi knî y:oo a yina ngópu, enjel knî y:oo myedê yina ngópu. Kwodokwodom-biy:e k:ame u kwo ghê dniye, nmî Mî dnye

* 6:12: Mát 24:29-31

* 7:3: Ezek 9:4,6; Epeso 1:13-14; Tpyuu 9:4; 14:3-5

* 7:9: Tpyuu 5:9

chaa kîgha, ¹² apu, Nmî Yâpwo ntênê nmo chaa kîgha, nmo chââchââ, myeno kwunokwuno. Apu, U pi ndîi, u nuw:o ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. Apu, U chaa kîgha daanmî yé, chedê ngê daawa pyódu. Apu, Ndê kópu yila.

¹³ Kada pini ngmê a ka póo wo, a ka pê, Kî yéli kpídî kpaapíkpaapî dmi kêlê ka ngeme, a ka pê, nangê lónté yéli, anyi da ndê dmi?

* ¹⁴ Kwono, A lémi, lama ka tóo, daa a lama yéli. A ka pê, Kî yéli y:oo dono ndîi dnya a vyîmî dé, dèpê kede dniye. A ka pê, Yi kpídî dmi sipi tp:oo u wêê ngê a ghêê tumo, kpaapíkpaapî ngê u ngwo pyaa dniye. * ¹⁵ A ka pê, Yi kópu u l:êê dîy:o Chóo Lémi ngîma a wee, u yâpwo ghê, a ka pê, w:êênî mgídî vy:o a chaa kîgha ngópu. A ka pê, Nmî Mî ngê kóo k:oo wa kaa té, ye adî vuywo. ¹⁶ A ka pê, Dómu ngê mēdaawa ngee té, mbwaa ngê myedaawa ngee té. A ka pê, Kââdí ndîi vy:o mēdaadnyi m:ii, myedaawa dyênê té, ¹⁷ mu kópu u dîy:o sipi tp:oo ngê yiné adî yenê dé, yi kada wa ghê, ye adî vuywo, dpuwó nuu mb:aa ye amînê kēma té, mbwááni n:ii ghê a t:a, y:i adnyin:aa ndanî. A ka pê, Yinté ye adîn:aa vuywo, nmî Mî ngê yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. *

8

Sipi tp:oo ngê chââ u l:ii piini u ngwo pwââ

¹ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii piini pwââ, yélini mbóo p:uu ní módu, tumu dnye ya. Kââdí liy:aa n:êê ngmê, tumu dnye ya. ² Yi ngwo enjel pyudu ní módu, nmî Mî u ngîma dnye kwo. Dpuwo pyudu ye y:ângo.

³ Enjel m:uu ní módu, nmî Mî ngîma mtyîmî nk:êênî tédê doon:aa kwo. Nkól ngê mtyîmî d:ââ kumu ngmêdoo tpyé. Nmî Lémi ngê mtyîmî kuu ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Ala mtyîmî kuu dpî nk:êê ngi, a yoo yi ngêpê dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we. * ⁴ Nmî Mî ngîma doo kwo, yi mtyîmî doo nk:êênî. Dpudu doo koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi myedoo koko. ⁵ U kuwó dini ghi ngê enjel ngê mtyîmî d:ââ a y:ângo, mtyîmî nk:êênî u ndyuw:e

puu dyuu k:oo ntówo, dyámê mbêmê a pii ngê. Yi ngwo mwini dnye mbumu, límî doo kílíkílí, dnye ndîi yilí ní nyongo, têpê myedoo ghêê.

Enjel knî y:oo dpuwo u ngwo wêê tumo

⁶ Yi ngwo enjel pyudu knî y:oo yi dpuwo pyudu knî a ngî tumo, yi wupî u l:êê dîy:o kumu mbee tumo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê mwiyémwiyé enjel ngê u dpuwo wóo, ghêêpwima ntee tpile yilí dyámê mbêmê a ghay dniye, ndyuw:e wêê kwodonkwodo myedê ghay knopwo. Dyámê pee ngmê dyênê wo, woni pee dē daa dyênê knopwo. N:ii dyênê wo, ndê ngê kpî yi yintómu ma too, mbiye kuu mye ndîi. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê enjel myomoni ngê u dpuwo wóo, mbu ntee tpile ngmênî módu, ndyuw:e k:ii doo pîpî. Yi tpile nt:ee mí dyimê wo, ntii ghi mí dyênê ngê, woni dē daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, wêê ngê pyodo, * ⁹ tpileni nt:ee a m:ii té u ngwo pw:oo dniye, nkélini y:i dnye mbêpê, mye dyênê dniye.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê enjel pyoloni ngê u dpuwo wóo, pudu ndîi ngmênî módu, pywápê k:ii doo pîpî. Mbóo p:uu a ghay wo, dyámê mbêmê mí dyimê wo. Yi dyámê pee u ngwo dyênê ngê, woni dē daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, mbwaa dyênê too, dpuwó nuu mye dyênê too. ¹¹ Yi mbwááni dmi ló ngê pyaa dniye, pi yilí u ngwo loko too. Yi pudu u pi, Ló.

¹² Dini ghi n:ii ngê enjel podoni ngê u dpuwo wóo, d:ââ kââdí, pudu knî yi k:ii, pee tp:oo dyênê dniye. W:êênî u ghi ngmê, kââdí dèpwo pil:apil:a, wo ghi woni dē yi kwo, doo pil:apil:a. Mgídî vy:o myenté. Mgídî ghi ngmê ngê d:ââ dèpwo dnyednye, pudu knî myedédnye dnyednye. Woni ghi dē yi kwo d:ââ pudu knî dnye dnyednye.

¹³ U kuwó dini ghi ngê y:aa vuywo, maalí mbóo p:uu tââ ngmênî módu, doo mgalê. Dpodombiy:e doo mbumu, apu, Ayi! Ayi! Apu, Dyámê mbêmê tpémi. Apu, Dini ghi n:ii ngê wu enjel pyile knî y:oo yi dpuwo

* **7:13:** Tpyuu 7:9 * **7:14:** Mát 24:21 * **7:17:** Tpyuu 21:4; Njon 10:11; Psalm 23:2; Is 25:8 * **8:3:** Tpyuu 5:8; 9:13; Ex 30:1-3 * **8:7:** Ex 9:23-26; Joel 2:30 * **8:8:** Ex 7:20-21 * **8:13:** Tpyuu 9:12; 11:14

dmi wa wêê t:oo, nmyi ya d:ud:umbiy:e dono ngê wa pyódu. Apu, Ayi! *

9

Setan u ngwo a ghay wo Luukî 10:17-18

¹ Dini ghi n:ii ngê enjel limoni ngê u dpuwo wóó, pudu ngmênî módu, n:ii mbóó p:uu mwiyé mwo a ghay wo, dyámê mbêmê mwiyé mî dyimê wo. Kmêna dono mbwa k:oo kwéli dnye kwo, mgî k:oo, keñe u kii yi pudu ngê a ngêêdî, kumu doo tpyé. ² Yi keñe yi kpêmî ngê, dpudu ndîi u mênê a pwii wo, mbóó p:uu kee wo, kâadî dnyinté doo pil:apil:a, mbóó mgîdîmgîdî ngê pyodo. ³ Kpele ntee tpile yilî yi dpudu w:uu u mênê dyámê mbêmê a ghêpê dniye. Té tpuu ngê pi ntee dpî kiye, yi kpele ntee tpile kiye u ntâa ngê yinté mye pyaa dniye. * ⁴ Yi kada pini ngê mbiye ye kwódu ngê, kpî yi ye kwódu doo, nté wo yi wo ye mye kwódu too. Yepê, Yélini yi kêpa Yâpwo ndîi u cháa u l:ii daa t:a, dmyinên:aa kiyekiye dé. * ⁵ Nmî Lémi ngê yi vye ye kwódu ngê, ngmênê yi kiyekiye ye daa kwódu ngê, d:âa limi pîdny:oo mgîni vyîmî. Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye, ó té ngê pi ntee myoo kiye, yi dpududpudu mye yintoo. ⁶ Yi d:âa limi knî yi k:oo, yélini adnyi kiyekiye dé, u yi y:e adî kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê doo u ntâa daawa pw:oo dmi. Adnyi mgîni vyîmî, ala kópu adnyi tpapê, awo, U yi nmo a kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê wa dêê dmi, daawa pw:oo dmi.

⁷ Pi knî y:oo l:êê u l:êê dîy:o hósi ntee dpî kpîlê t:oo, yi kpele dé yinté dnye kwo, hósi knî yi nâmo a ghê dniye. Yi mbodo dmi, pi mbodo ntee tpile dé, yi mbêmê kîdon dnye kwo, nkól ngê l:âmo tumo. ⁸ Yi mbodo yâa vyi ndîi dé, yi nyóó dmi mye ndîi dé, layóni nyóó dmi ntee dé. ⁹ Nkéli chêêpî káped:ê yi yodo p:uu dnye ya. Yópu ndîi ntee dpo pwópu, yi kpele dé yi núupee dmi yinté myednye dpudu. ¹⁰ Té tpuu ngê pi ntee dpî kiye, yi tpuu mye yinté dé, yoo u ngwo adnyin:aa kiyekiye dé, d:âa limi knî yi k:oo. ¹¹ Mgî k:oo kwéli a ndê dniye, yi ghi u kada pini ngê yi kpele dé yinê a dy:âa

too, yi king ngê a too. Yi pini enjel dono ngê doo a ya, Hipîlu dnye ngê u pi Apadono. Kîdiki dnye ngê u pi Apoliyon, u nt:u kópu, Pi dyede pyu.

¹² Wu nkîngê u kópu ngmê, mê miyó maadî kîyedê kwo. *

Nmî Lémi ngê pi knî ye l:êê u ngwo daa kwódu ngê

¹³ Dini ghi n:ii ngê enjel wononi ngê u dpuwo wóó, dnye ngmênî nyongo. Mtyîmî nk:êênî têtê n:ii nmî Mî u kada a kwo, dp:anê páadi knî yi kéli ghê yi dnyeni yi kéténi a ndê wo. ¹⁴ Enjel wononi, n:ii ngê u dpuwo wóó, yi dnyeni ngê yi enjel ka kwo, Mbwaa ndîi n:ii Mbápiilon kee wo, Yupidétis, nmî Lémi ngê enjel dono páadi knî y:i wunê a kudu too. Kwo, Nyi pywáli té, dny:oon:aa dpodo. ¹⁵ Nmî Lémi ngê wunê a kudu too, apê, Yoo l:êê têtê ghêlî k:ii wa dyênê t:oo. Apê, M:aani n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, d:a ngmîdi, myenté d:âmu n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, wéni n:ii ngê adnyin:aa dpodo, kâadî liy:aa n:ii ngê adnyin:aa dpodo, yi dini ghi knî d:a ngmîdi té. Apê, Dpodo kn:âa dini ghi n:ii ngê wa chaa ngmê, dyámê mbêmê yoo wa chámê t:oo, yoo pyile ngê wa pyódu t:oo, yoo ngmê l:êê têtê wa vya ngmê, yoo woni dê daawa vya d:oo. Yi ngwo enjel wononi ngê yi enjel dono páadi knî mî pywáli too. Yi dpodo kn:âa chaa ngópu, lede yilî tp:oo témi tap l:êê têtê dy:âa tumo. ¹⁶ Yi lede yoo hósi pyipwo dnyen:aa l:êê, yilî tp:oo témi tap. N:ii ngê a kp:aa too, a ka pê, my:oo yono yono, yono yono yono, yono yono y:a. (200,000,000) ¹⁷⁻¹⁸ Yi ngwo yi lede yoo nî m:uu too, káped:ê yi yodo p:uu dnye ya, mtyemtye dé, k:ii chii yâa k:ii ntee dé, myenté mbóó káami kîgha ngê ntee dpî pyódu, yinté dé. Layóni mbodo ntee a kwo, hósi knî yi mbodo yinté dnye kwo. Yi kwo ndê dóó dpudu kwodonkwodo dpodombiy:e dnya a pyuwopyuwuwo, yoo u ngwo dnye nk:êênî dé. Yoo dyêêdî ngmê mî chedê ngópu, yoo woni dê daa vya dumo. ¹⁹ Yi hósi knî yi wêdêwêdê yi komo t:âmo doon:aa ya, yi tpuuwo myedoon:aa ya, mu kópu u dîy:o yi tpuu tpile pê ntee tpile dé, yi mbodo dmi

* **9:3:** Ex 10:12,15 * **9:4:** Epeso 1:13-14; Tpyuu 7:3 * **9:12:** Tpyuu 8:13

myednye kwo, pi u ngwo dnye kiyekiye dé, u ngwo myednye pwopwo.

²⁰ Yélini yi l:êê tédê daa pw:oo dniye, yi dono dêpê kuwo tumo. Kmêna ka ngêpê daa yé ngópu, k:omo yâpwo knî ye myednye ngêpê. Yi yâpwo dé yi chóo woni nkól ngê l:âmo tumo, woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkichi pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî ngê l:âmo tumo, woni yi pee ngê l:âmo tumo. K:omo tpile yi yâpwo dé daa vuywo nyédi, dnye daa nyêmî ngópu, myedaa paambwi nyédi, ngmênê yi yéli y:oo a chââchââ tumo, ye a ngêpê nyédi.

* ²¹ Yi dono daa yé ngópu, pi vye nképinkwépi daa yé ngópu, pyââ ti mââ ti daa yé ngópu, kpaa myedaa yé ngópu, yi dono knî yi l:êê dîy:o tpéé kópu myedaa vyi ngópu.

10

Njon ngê nmî Mî u puku pee u ngwo ndîi

¹ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, u wêdêwêdê ndîi. Mbóó p:uu a ndê wo, p:ââ p:ââ doo a wupwo. Nkalî too pee dmi u kpídî ngê pyódu ngê, ntii ghi u pwo ngmêdoo kwo, kwódo ng:oo dmi kââdí ntee tpile, yu dê ndyuw:e k:ii dpîmo dnyednye.

² Puku pee kumu ngmêdoo tpyé, daa kmongo ngmê. Dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, yu wéni peeni ntii mbêmê kââ, t:anê peeni dyámê mbêmê kââ. ³ Layóni dpodombiy:e ntee a kââ yédi, yi ngwo dpodombiy:e yinté ka wo. Yi ka wo, mwini pyudu knî y:oo u dnye dpodombiy:e a péli ngópu. ⁴ Nê, Yi kópu ní d:êê, ngmênê pi dnye mbóó p:uu ngmênî nyongo, a ka pê, Mwini pyudu knî y:oo kópuni dê vyi ngmê, nangê d:êê, tumu kópu ngê choo ya.

⁵ Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê doo kwo, kóo wéni peeni mbóó p:uu kââ, ⁶ nmî Mî u pi ngê kpaa wo, apê, Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, myenté pini n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii l:âmo ngê, tpileni yi ghê a pyede mye l:âmo too, apê, yi pini u pi ngê n:aa kpaa, apê, Chóó Lémi mēdaadî t:ââ, ⁷ ngmênê dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wa wuu, Chóó Lémi ngê u tumu kópu dyuu yi ngwo wa pywálî. Apê,

* **9:20:** Tpyuu 16:9,11; 1 Kódin 10:20 * **11:2:** Luukí 21:24; Tpyuu 12:6; 13:5 * **11:3:** Mak 6:7; Luukí 10:1

* **11:4:** Zech 4:11,14

Yi tumu kópu dyuu u komo kapî pyu knî ye wunê a vyi too, yélini p:uu dnya a dpodo.

⁸ Pini n:ii mbóó p:uu mwiyé a ka a mbwolo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê a kwo, puku pee n:ii kumu a tpyé, kwulo nyiné ngépi. ⁹ Wod:oo yi enjel ka nî loo, kwono, Ye puku pee a ka a ki. A ka pê, A kélê a ngépi, ma ngi. A ka pê, Ngwo mty:aaamty:aa ngê a pyodopyodo, ngmênê dîyo nga a dpududpudu kîgha. ¹⁰ Enjel kwulo puku pee yinî ngópu, nî ndîi. A kwo mty:aaamty:aa ngê pyodo, y:aa nt:uu ngê, ngmênê dîyo a km:oo dpududpudu kwólu. ¹¹ Yi ngwo a ka pê, Chóó Lémi u komo ntee nyoo a kapî, myombó mēchin:aa kapî. A ka pê, King knî yi p:uu chin:aa mbumu, yoo yilî yi p:uu myechin:aa mbumu. A ka pê, Yélini yi dnye daa ngmidi, yi dyámê pee myedaa ngmidi, yi yéli yi p:uu myechin:aa mbumu.

11

N:ii knî y:oo nmî Lémi u komo a kapî ngópu

¹ Nmî Lémi ngê kiyé a ka ngma a kpo, a ka pê, Chóó Lémi u ngomo angēndy:ââ, ye kiyé ngê u mti nyiné ngépi, kpêê yiyé tédê u mti myedo ngépi. A ka pe, Yi ngomo k:oo yélini a ngêpê té, dpo kp:aa ngi. ² A ka pê, Ngomo kuwa ghini n:ii mbwa kalê ngmê, u mti nangê ngee, mu kópu u dîy:o M:aa ngê yi ghi mgídî u yoo knî ye dê y:oo. A ka pê, P:aaani n:ii u nuu u p:aa, ye myedê y:oo, m:ââ pyile n:êê m:uu yi p:aaani yi yi yodo u maknopwo a tóo. * ³ A ka pê, Yi dini ghi ngê a komo kapî pyu dê u ntââ ngê ana a pyépi dê, m:ââ pyile n:êê m:uu pi knî ye a p:uu ntênê adpîn:aa danê. A ka pê, Kpídî chaa ngmê dê yi kélê adpî m:ii, yoo yi l:êê dîy:o adpî mbê, yewo, Tpéé kópu vyi yó, nmyi dono a kuwo tóo. *

⁴ Yi tpódu nté kn:ââ olipi ntee tpile dê, myenté lam ntee tpile dê, n:ii dê dyámê u kada pini u ngîma a kwo mo. * ⁵ N:ii ka yi tpódu a diya mo, u yi u ngwo a kwo, Nî vya dê, ndê dóo yi kwo dpo pwii, yi pini u ngwo dpî vya ngmê. ⁶ Ilacha ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mgídî u yoo yi ngópu ntee

a tpyó, yi tpódu mye yinté dê, u ntââ ngê a too mo, mbóó ka dpî kwódu ngmê, kópu, Tpii kídangê ghay, yed:oo d:uudpo ghay. U ntââ ngê mye too mo, dini ghi n:ii ngê u yi y:e adî kwo knomomê, Mgîdî u yoo nyi kpada té, ye Mósisi ngê Yichip tpémi ntee kpada too, yinté amye kpada t:oo. Mbwaa wêê kuu ngê wa pyódu ngmê, kpadakpada u kópu yilî wamye d:uu ngmê. * 7 Kiye u tpile tp:oo n:ii mgî k:oo a pwii wo, yi tpódu yi p:uu adî l:êê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi p:uu danê machedê ngê wa pyódu ngmê, yi tpile tp:oo yi pwo wa lê, wa vya dê. * 8 Yi Lémi p:aani n:ii kîdosi ñedê tee ngópu, yi ntóó dê kââ puu ghê yi p:aani adpî ya. Yi p:aani ndîi Sodom ntee p:aani ngê pyodo, myenté Yichip ntee p:aani ngê mye pyodo. Chóó Lémi ngê yi p:aani tpémi dnyinté daawa kpada té. 9 Wo pyile n:êê m:uu pi knî y:oo adnyi y:enê dê, adnyi yu-muyumu dê, numo ka wa kwódu ngmê, yewo, Nangê kmênê dê. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmîdi, yi dnye daa ngmîdi, yi too pee daa ngmîdi, yi dyámê pee daa ngmîdi. 10 Yi tpódu yi pwopwo u l:êê dîy:o dyámê wope wope pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, adnyi numo yeedeyeede, noko yewo, Kî tpódu y:oo mgînî vyîmî ndîi nmî pwo a kalê ngópu, ala ngwo dê pw:oo knî.

11 Yi kópu dé noo y:enê dé, yi wéni pyile knî n:êê m:uu chedê ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê yi tpódu yi mênê ghê mê yó, mênê pyidu doo, ghêêmî ghê knopwo. N:ii knî y:oo dnye y:enê dê, nkîngê ngê y:a y:a pwiyé dniye. 12 Yi ngwo yi tpódu y:oo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu ny:ee ngópu, yepê, Al:ii a kee cho. N:ii knî ye dpîmo diya, yi ngópu mbóó p:uu kee knopwo, apê, Nkalî too pee dmi yi mênê ad:uu t:iy:e knî ó! * * 13 Yi ngwo têtê dpodombiy:e doo ghêdê, yi p:aani pee ngmê vyâ, chêêpî ngomo yi a vyóó dniye, pi pyud:o yono yono y:a vyâ, ngmênê pee mê chu daa vyâ. Yoo wo yéli nkîngê ngê y:a y:a pwiyé dniye, yâpwoni mbóó p:uu wunê too, u wêdêwêdê ndîi ngê

y:e pyodo.

14 Nkîngê u kópu myomoni machedê, pyoloni maadî chono kîyedê kwo. *

Enjel piini ngê u dpuwo u ngwo wóó

15 Dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wóó, mbóó p:uu yéli yi dnye dmi dpodombiy:e nî nyongo, apu, Chóó Lémi ngê king yintómu yi d:aa dmi da kââdî. Apu, Pini n:ii a ngmîdi ngê, king ngê myaa pyódu, dyámê wope wope pi yintómu yi kada pini ngê dê pyódu, dye ghi yintómu adî y:enê dé, chedê ngê daawa pyódu. *

16 Yi ngwo kada pini myoy:a mê páadi knî y:oo yi ya têtê dmi a kuwo tumo, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye, dnye chaa kîgha, kwo, *

17 Nmî Lémi, nmî Yâpwo ndêndê, ngwêdêwêdê ntâkopádi.

Kwo, Ntênê nye too,

dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya.

Kwo, Nmo kwunokwuno ngi,

mu kópu u dîy:o ngwêdêwêdê ndîi mbêmê pi yintómu nyi yodo u maknopwo chi yé té. *

18 Kwo, Mgîdî u yoo nga a nod:enod:e nyédi,

ala ngwo ye u nkwo chi nod:e.

Kwo, Yélini pw:oo dniye,

ala yi kóté kîgha u dye ghi.

Kwo, Nuu u yoo, ngomo kapî pyu yoo,

nmodo pyu yoo, n:ii knî y:oo a châachâa ngi,

yi pywuu dmi ala ngwo ye nye yémî,

k:omo tpile yi pi dmi ndîi dé ó têtê dé.

Kwo, N:ii knî y:oo dyámê dnye dyede,

ala ngwo u nkwo nye dyede té.

19 Yi ngwo Chóó Lémi ngê u ngomo mbóó p:uu kpêmî ngê, u yâpwo poki k:oo nî módu. Yi ngwo límî dnye kílíkílí, mwini dnye mbumu, dnye ndîi yilî nî nyongo, têtê doo ghêdê, ghêêpwima ndîi yilî myedê ghay wo. *

12

Setan nmî Mî u yoo knî yi p:uu u ngwo doo l:êê

* 11:6: 1 Kings 17:1; 18:1; Njems 5:17-18; Luukí 4:25; 18:8
4:16-17 * 11:12: 2 Kings 2:11 * 11:14: Tpyuu 9:12
4:4,9-10 * 11:17: Tpyuu 1:8; 20:11-13; 2 Kódin 5:10

* 11:7: Tpyuu 12:17; 13:1,7; 17:8

* 11:15: 1 Kódin 15:24-25; Dan 7:13-14

* 11:19: Hipîlu 9:4

* 11:12: 1 Tes

* 11:16: Tpyuu

¹ U kuwó dini ghi ngê nyepênyepê u kópu mbóó p:uu ngmênî módu. Pyââ ngmênî módu, kpídîni u mbwo doo ya, kââdí ntee tpile. D:ââ yu yodo dê yi maknopwo doo ya, pudu y:a mê miyó knî y:oo mbodo a yina ngópu. ² Yi pyópu mbwili doo kwo, daa kêmakêma doo wupwo, u l:êê dîy:o doo mgînî vyîmî, myedoo kââkââ.

³ Nyepênyepê u kópu mbóó p:uu m:uu nî módu. Tópukada pââ ndîi ngmênî módu, u wêdêwêdê ndîi, u pââ mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kîdon mbodo pyudu knî yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo. ⁴ Mbóó p:uu ghi ngmê pudu woni knî tpuu ngê a gh:ay too, dyámê mbêmê mî dyimê dniye, mbóó p:uu ghi woni dê yi p:uu pudu dèpê gh:ay too. Pyââ u nkîgh:ê doo kwo, u yi u ngwo doo kwo, Tpémîni a tpyuu, nî ma. * ⁵ Wod:oo yi pyópu tpamê wo, tp:ee ngmê tpyó, tpémîni pi dyêêdí yintómu yi kada pini ngê wa pyódu, u nkichi pee kiyé kumu adî tpyé, yoo u ngwo adî y:enê dé. Chóó Lémi ngê yi tpémî tópukada ka dyé ngê, kwulo a pwââ, u p:o núwo, u che p:ââ pee ngê mî pyódu ngê. * ⁶ Yi pyópu mbêpê wo, w:amî mbêmê wumê tóó, nmî Mî ngê u p:aa kwéli a gh:ii ngê. Yi u kwo wunê vuywo, m:ââ pyile n:êê m:uu.

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi pyópu mbêpê wo, l:êê ndîi mbóó p:uu ngma a pwaa ngópu. Enjel n:ii nmî Mî u yoo knî ye a vuywo yédi, Maikel, u enjel knî yi k:ii, tópukada p:uu dnye l:êê, u enjel knî yi p:uu myednye l:êê. ⁸ Tópukada doo l:êê, u enjel yoo myednye l:êê, ngmênê dêê dniye, doo u ntââ mbóó p:uu daapîdnya a ya. ⁹ Maikel p:uu y:oo dyámê mbêmê a kée tumo. Yi tópukada, mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, u pi mye Dono u Kn:ââ. Dyámê wope wope pi yintómu yinê dpî dóó té. U enjel yoo yi k:ii dyámê mbêmê mî dyimê dniye. *

¹⁰ Yi ngwo mbóó p:uu dnye ndîi ngmênî nyongo, apê, Ala ngwo nmî Yâpwo ngê u yoo kóó k:oo a kapî té, u wêdêwêdê mbêmê yoo a y:enê té, pini n:ii a ngmidi ngê u pi ndîi ngê myaa pyódu. Apu, W:êênî mgídî vy:o Setan nmî tîdê mbwó yoo yi p:uu a

d:uu yédi, nmî Lémi ka dpo, Yi dono knî yi l:êê dîy:o chi kpadakpada dé, ngmênê nmî Lémi ngê ala ngwo dny:ii kèdê d:ii.

* ¹¹ Apu, Nmî tîdê mbwó yoo u pwo dê lee dmi, mu kópu u dîy:o yi yikî dmi sipi tp:oo u pwo ghay wo, myenté u pi pi knî ye dnyen:aa tpaê, yi chóó yi p:uu dèdnye nuw:o, pwopwo p:uu myedèdnye nuw:o. ¹² Apu, Nyââ, Nmî Lémi ngê pi dono dny:ii kèdê d:ii. Apu, Yi kópu u l:êê dîy:o yélini mbóó p:uu nmo pyede, nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Apu, Ngmênê yélini dyámê mbêmê nmye pyede, ó nt:ee nmye pyede, dmyinê nkîngê, mu kópu u dîy:o Setan nmye dê lê, dnyinté doo nod:e wo, u lama a tóó, Daa ndîi la ghi tp:oo anî ya.

¹³ Dini ghi n:ii ngê tópukada u lama yaa wo, apê, Ala dyámê mbêmê da d:ii nè, pyópuni ngê tp:oo tpyó yi ngwo doo a kpêênî. ¹⁴ Ngmênê nmî Mî ngê yi pyópu núupee dê kaa doo, maalî ntee a mbêpê, yinté mbêpê kwólu, u p:o w:amî mbêmê mî ta. M:ââ pyile n:êê m:uu nmî Mî y:i u kwo wunê vuywo, doo u ntââ, tópukada u kwo daawa nî. ¹⁵ Yi ngwo tópukada kweê wo, t:ââ ntee tpile u kwo doo a mbêpê, apê, Yi pyópu paa t:âmo ngê. ¹⁶ Ngmênê dêê wo. Têpê ngê yi pyópu ngópu, mye kweê wo, t:âmuni tópukada u kwo doo a mbêpê, têpê u mênê a ghê. ¹⁷ Wod:oo tópukada ka yi pyópu d:ud:umbiy:e diya wo, yi pyópu tp:oo módó tp:oo mââ woni knî ye loo, yi p:uu doon:aa l:êê. Yélini yi p:uu doon:aa l:êê, yi yéli y:oo nmî Mî u déêpî kópu dyuu a chââchââ tumo, Yesu u pi pi knî ye mye tpaê ngópu. *

13

Yélini Setan u wêdêwêdê mbêmê a l:êê nyédi

¹ U kuwó dini ghi ngê tópukada m:aa módu, ntii chedê doon:aa ya. Yi ngwo tpile tp:oo ngmênî módu, ntii u mênê a kee wo. Mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kîdon dp:anê knî yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo. Chóó u chaa kîgha u pi dmi mbodo knî yi p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nè kââdí, u pi

* **12:4:** 2 Pita 2:4; Njuda 1:6 * **12:5:** Psalm 2:9 * **12:9:** Luukí 10:18; Gen 3:1; Tpyuu 20:2-3 * **12:10:** Njópi 1:9-11; Zech 3:1 * **12:17:** Tpyuu 11:7; 14:12; 1 Pita 5:8 * **13:1:** Tpyuu 12:3; 17:3,7,12

d:ud:umbiy:e nî dyênê. * ² Tpile tp:oo n:ii nî módu, lepíd ntee tpile, kóó yu mbeyê kóó kpâlí ntee tpile dé, komo layóni komo ntee tpile. Tópukada ngê u wêdêwêdê u kwo y:ângo, u pi ndîi u kwo mye y:ângo, kwo, Pi yintómu yi kada chi kwo, a pi mbêmê chi yenê dé. ³ Yi tpile tp:oo mbodo ngmê p:uu kwéli ndîi ngmênî módu, nê, Wunê a vya ngópu, u ngwo pwene, ghê mê kele. Dyámê mbêmê tpémi yintómu yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo, yi tpile tp:oo u kuwó ghê dniye. ⁴ Pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo dnye chaa kîgha, apu, Kî tpile tp:oo u wêdêwêdê ló myentoo? Apu, N:uu ngmê u ntââ, p:uu adí l:êê? Tópukada myednye chaa kîgha, mu kópu u dîy:o yi kada yinê kââ.

⁵ Yi tpile tp:oo ngê Chóó Lémi u pi dyênê ngê, pi knî ye mye vyu, yepê, Yâpwo ndîi u d:aa d:a kââdí. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo daa kwódu ngê. Yi ngwo nê w:ee ngê, nê, Kî tpile tp:oo m:ââ pyile n:êê m:uu yoo yi kada a kwo. ⁶ Komo yi kpêmî ngê, nmî Mî p:uu doo peede tpapê, u p:aa p:uu doo peede tpapê, yélini mbóó p:uu a pyede, yi p:uu myedoo peede tpapê. ⁷ Nmî Mî u yoo knî yi p:uu doo l:êê, mbodo mudu y:i yaa wo, pi dyêêdí yintómu yi pwo mbodo mudu y:i myedoo ya, doo y:enê dé, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Yi kópu yilí nmî Mî ngê yi tpile tp:oo ka daa kwódu ngê. * ⁸ Dyámê wope wope pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo adnyi cháâcháâ, ngmênê yoo mu ngmidi, yi yéli knî y:oo daadnyi cháâcháâ. Yi yéli nmî Mî ngê ló dini a ngmidi too, dyámê pê ghêlí k:ii daangê l:âmo ngê, yi pi dmi yi ngwo a d:êê too. Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, u puku yedê yi pi dmi a d:êê too, ghê kamî y:ooowa a pyw:ee ngmê. *

⁹ N:ii yi ngópu dmi a pyede, ala kópu a ny:ee yó. ¹⁰ Yélini yi p:uu nmî Mî ngê dpî vyi, apu, Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo wa kee dmi, yi kópu daawa têt:a, pi dono knî y:oo mbwa k:oo wa km:êê t:oo. Myenté yélini Yesu u pi u l:êê dîy:o wa vya t:oo, yi yéli nmî Mî u lama a kwo. Yi kópu daawa têt:a, pi dono knî y:oo wa vya t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u yoo knî y:oo yi dono dny:oo a vyîmî

dé, yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu ntênê dny:oo kwo. *

¹¹ Tpile tp:oo m:uu nî módu, têtê u mênê a pwii wo. Dp:anê miyó, têtê dê, sipi tp:oo dp:anê dê ntee tpile dê, ngmênê u dnye tópukada u dnye, u l:êê ghi mye tópukada u l:êê ghi. * ¹² Mwiyémiwiyé tpile tp:oo u pi mbêmê a dpodo, dyámê mbêmê pi yintómu knî ye yipu, Tpile tp:oo n:ii vya ngópu, ngmênê u yimo mê pyipó wo, yi tpile tp:oo dmyinê cháâcháâ, u kwo myedmyinê ngêpê. ¹³ Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî yi ngópu mbwudu yilí dpî chaa, ndyuw:e mbóó p:uu a ny:ee too, dyámê mbêmê dpî t:aa té. * ¹⁴ Tpile tp:oo mwiyéni u pi mbêmê yi mbwudu yilí dpî chaa, dyámê mbêmê pi yilí u ngwo dpî dóó. Yi kópu nmî Mî ngê u kwo d:uudpî kwódu. Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî ye yepê, Yâpwo u tpile ngmê l:âmo yó. Yepê, Tpile tp:oo n:ii taa ngê vya ngópu, ngmênê daa pwene, yi tpile tp:oo ntee tpile ngmê l:âmo yó, u kwo dmyinê ngêpê. ¹⁵ Tpile tp:oo myomoni ngê yâpwo u tpile tp:oo u mênê ghê yó, dnye u mênê mye yó, kwo, N:ii nga daachoo ngêpê knomomê, dpî vya ngi. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo myedaa kwódu ngê. ¹⁶ Tpile tp:oo myomoni pi yintómu knî ye mbwolo, yepê, Tpile tp:oo n:ii u pi ndîi, u l:ii nmyi kêpa dpî t:ee yó, ó nmyi wéni pee kéli knî yi p:uu myoo t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó têtê dé, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyo ndáápi yoo ó pinté yoo, k:omo tpile pi p:uu wop nmye dpodo té ó ndapî p:uu nmye dpodo té, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó. ¹⁷ Yepê, N:ii p:uu yi l:ii daadî ya, doo u ntââ yi pini ngê tpile daawa pwila, myenté pi knî y:oo tpile u kwo daangmêwa pwila ngmê.

A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yi tpile tp:oo u l:ii yi p:uu wa t:ee ngmê, u pi yi p:uu ayi d:êê ngmê. * ¹⁸ U pi p:uu dmyinê nuw:o. N:ii u mênê nuw:o a tóó, u nt:u kópu wa a w:ee. U pi d:êêd:êê alanté, wono yono y:a mê wono y:a mê wéni (666), u nt:u kópu, pi ntee pi.

* **13:7:** Tpyuu 11:7 * **13:8:** Tpyuu 3:5 * **13:10:** Tpyuu 14:12 * **13:11:** Mát 7:15 * **13:13:** Mát 24:24; 2 Tes 2:9-10 * **13:17:** Tpyuu 14:9-11; 16:2; 19:20; 20:4

14

Sipi tp:oo u yoo u ngwo dnye wéti

¹ Yi ngwo sipi tp:oo nî módu, Saiyon mbwini mbêmê u yoo yilî tp:oo témi tap knî yi k:ii dnye kwo. Yélini yi k:ii dnye kwo, yintómu 144,000. Yi yéli yi kêpa u pi doo ya, u mî u pi myedoo ya. * ² Dnye ndîi ngmênî nyongo, mbóó p:uu a ndê wo. Mbwaa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, mwini ntee a mbumu yédi, yi dnyeni mye yinté. Pi knî y:oo wéti u tpile ntee a vyeé tumo, dnyeni n:ii nî nyongo, mye yinté. ³ Yélini nî módu, yintómu 144,000, nmî Mî u kada dnye kwo, tpile tp:oo páádi knî yi kada dnye kwo, kada pini yoo yi kada myednye kwo. Wéti kamî yi ngîma ngmêdnya a ng:êênî, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa nd:o. Yi yéli nmî Lémi ngê Setan kwulo dyámê mbêmê a pwaa too. ⁴ Pi ngê u kpâm ntee d:uuwodê kuwo, kn:aa pyópu p:uu kêê d:uuwumê yé, yi yéli y:oo nmî Mî yinté dêpê kuwo ngópu, kn:aa yâpwo ka dêdnyen:aa ngêpê. Yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu doo kwo, kn:aa dêpwo kwo. Sipi tp:oo kwéli doo lêpî, u kuwó dnye kwo. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi vy:o nmî Mî ngê yi yéli a ngî too, chóó u momu yoo ngê pyódu too, sipi tp:oo u yoo ngê mye pyódu too. * ⁵ K:omodanê kópu yi komo t:âmo dêpê pwii wo, yi dono myedêpwo ya.

Enjel pyile knî y:oo dyámê mbêmê tpémi ye mbwó u ngwo yé ngópu

⁶ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu doo mgalê. Nmî Mî u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, kópuni dyuu wunê ntee doo a kwo, dye ghi yintómu yinté amyaa kwo, chedê ngê daawa pyódu. Pi dyêêdí yintómu knî yi l:êê díy:o yi kópu dyuu doo tpapê, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ⁷ Dpodombiy:e ye doo mbumu, yepê, Chóó Lémi dmyinê cháâcháâ, myedmyinê chaa kîgha, mu kópu u díy:o daa kêmakêma a kóté kîgha nmyo. Yepê, Mbóó dyámê yinê l:âmo doo, ntii mbwaa yinê mye l:âmo doo. Yepê, Ntênê dmyinê cháâcháâ.

⁸ Myombó enjel m:uu nî módu, mwiyéni doo yâmuyâmu, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Mbápilon tpémi y:oo yoo ntee dyênê tumo, yoo m:uu ngê wo yéli yintómu yinté myaa dyênê t:oo. Pyââ ti mââ ti u mbwaa kuu yi mênê dê yé ngmê, ngmênê yi yéli yi pi dmi daa kêmakêma wunê ghayghay. Yi pi dmi ndîi ngê ntee doo ya, mēdaa yinté, daa kêmakêma tēdê ngê wunê pyodopyodo té. *

⁹ Enjel pyoloni ngê doo yâmuyâmu dê, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Tpile tp:oo n:ii ntii u mênê a pwii wo, n:ii knî y:oo adnyi cháâcháâ, ó u yâpwo tpile adnyi cháâcháâ ó u l:ii yi kêpa adî ya ó yi kêê p:uu amyaa ya, * ¹⁰ apu, yi yéli Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada té. Apu, Dpodombiy:e ye wa nod:e, yi kpadakpada u mbwaa wa nda ngmê. Apu, Chóó Lémi u enjel yoo yi ngópu, sipi tp:oo u ngópu, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kîkîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê adnyin:aa mgîni vyîmî. * ¹¹ Apu, N:ii knî y:oo tpile tp:oo a cháâcháâ ngmê, ó u yâpwo tpile a cháâcháâ ngmê, ó u pi u l:ii yi p:uu dpî t:ee ngmê, apu, w:êênî mgîdí vy:o yi yéli ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Ghê daadnyi vyîmî, ndê dpudu y:i adî koko, chedê ngê daawa pyódu. ¹² Apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê, Yesu ka a kêlîmî té, dny:oo a vyîmî, yi tpile tp:oo kîngê chápu ngmê. *

¹³ Yi ngwo dnye ngmênî nyongo, mbóó p:uu, a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Yélini Yesu ka dpodombiy:e ala ngwo a kêlîmî té, u dí amîmê pw:oo dmi, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté a ka mye vyyu, a ka pê, Ndê kópu yila. A ka pê, Yi dpodo wa yé ngmê, yi ghê vyîmî tēdê wa lee dmi, yi Lémi ngê yi dpodo yi ngwo amî pwila. *

Njon ngê yoo mb:aa yi ghada u ngwo módu

Mátiyu 13:24-30,36-43

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê nkalî too pee kpaapîkpaapî ngmênî módu, pi ntee pini

* **14:1:** Hipîlu 12:22; Tpyuu 7:3-4; 3:12 * **14:4:** Epeso 5:27; Njems 1:18 * **14:8:** Tpyuu 18:2-3 * **14:9:** Tpyuu 13:11-17 * **14:10:** Tpyuu 19:20; 20:10,15; 21:8 * **14:12:** Tpyuu 13:10; 12:17 * **14:13:** Hipîlu 4:10

mbêmê ngmêdoo ya. King ngê doo ya, kîdon mbêmê ngmêdoo kwo, nkól ngê n:ii l:âmo ngópu. Taa ñepwi ngmê kumu ngmêdoo tpyé. ¹⁵ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo a pwii wo, yi pini ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê witi yâpwo tédê kédê kyopwo. Kwo, Naa ala ngwo ñuw:o ngi, nyiné chepwe. ¹⁶ Nkali too pee mbêmê pini n:ii doo ya, u taa yi ngwo dyámê mbêmê dyíngo, u dpodo pyu yoo nté mgîpî tédê dy:ââ too, nté nt:u u kwo ghada ngópu.

Njon ngê yoo dono yi kpadakpada u ngwo módu

¹⁷ U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu nî módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo mbóó p:uu myedê pwii wo, taa ñepwi ngmê kumu my:oodoo tpyé. ¹⁸ Enjel m:uu, n:ii ngê ndyuw:e a t:âât:ââ, mtyîmî nk:êênî tédê a ndê wo. Enjel woni ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê wain kpê kédê kyopwo. Kwo, Naa ñuw:o ngi, wain kpê nyiné chepwe, kîgha mtyé dpo ghada ngi. ¹⁹ Wod:oo u taa dyámê mbêmê dyíngo, wain kîgha mtyé a châpwo too, yi vyilêvyilê tédê d:ii too, mu kópu u díy:o Chóó Lémi d:ud:umbiy:e ye nod:e wo, u yi u ngwo doo kwo, D:ud:umbiy:e nî kpada té. * ²⁰ Yi vyilêvyilê tédê p:aa kuwa a tóó. Yi yéli yi wêê yilí y:i pwii wo, doo mbêpê ee, t:ââ k:ii doo a mbêpê, u mti, pi u ndy:ââ, yintoo t:ââm pââ ndîî, u dî chono dêpwo ya. (300 km)

15

Kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî yi kópu dé

¹ Nyepênyepê u kópu ndîî u danêmbum m:uu ala, kópuni mbóó p:uu nî módu. Enjel pyudu yi danêmbum, n:ii knî y:oo yoo yi kpadakpada u mbwaa d:ââ pyudu a tpyé t:oo, Chóó Lémi yélini ye a nod:enod:e yédi, yi ngwo d:ud:umbiy:e wa kpada t:oo, Chóó Lémi u nod:enod:e chedê ngê u ngwo amê pyódu ngmê. *

² Enjel yoo ghêlí k:ii dîpî m:uu too, yi ngwo ntii ntee tpile ngmêni módu, kââyikuu

yedoo kwo, ndê dóó u mênê dnye kwo. Yoo my:oonî módu, yélini tpile tp:oo ngê daa dyênê too. Tpile tp:oo n:ii u pi wono yono y:a mê wonoy:a mê wéni (666), ala yéli u pwo lee dniye, u yâpwo tpile ka myedédnye ngêpê. Ntii ntee tpile u nkîgh:ê dnye kwo, nmî Mî chaa kîgha u l:êê díy:o wéti u tpile dnye tpyé dé. ³ Dini ghi n:ii ngê nmî Mî u dpodo pyu Mósisi ngê Yisîléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, Ntii Mtyemtye mî ngmêe ngópu, yi ngwo ntee dnya a wéti, yélini nî módu, yinté myednye wéti. Sipi tp:oo u pi mbêmê nmî Mî dnye chaa kîgha, kópu,

Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
ngwêdêwêdí ntâkopádi.

Kópu, Kópu ndîî n:ii nye d:uud:uu too,
nyepênyepê u kópu dé.

Kópu, Nyi pi dyêédí yintómu yi king.
Kópu, Ngópu yilí yintómu ndê kópu dé,
dono kópu choongmê d:uu ngê. *

⁴ Kópu, Nmî Lémi, pi yintómu knî y:oo adnyi chââchââ ngi,

mî mudu y:i adnyi kmîmî,

mu kópu u díy:o nyi ntee pini daa m:uu a tóó,

nyi mu ngmîdi Yâpwo ndêndê.

Kópu, Pi dyêédí yintómu ngîma amî ghê dmi,

yi yi mbodo dmi ngê k:ame nga wa ghê dmi,

mu kópu u díy:o dipi kn:aadi ngê,

pi yintómu knî y:oo ngópu dyuu mb:aa dè m:uu t:oo.

⁵ U kuwó dini ghi ngê nmî Mî ngê u yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu a ngópu a kpêmî ngê,

⁶⁻⁷ enjel pyudu y:i a pwii wo. Yi kpîdí dmi kpaapîkpaapî dé, myednya a wuu mbele. Yi mbalêti dmi yi yodo p:uu dnye ya, nkól ntee tpile dé. Tpile tp:oo páádi knî n:ii nmî Mî u nkîgh:ê dnye kwo, ngmê ngê kpadakpada u mbwaa kuu pyudu ye y:ângo. Yi mbwáani d:ââ pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo. Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, u nod:enod:e u mbwaa kuu yi ntówo too. ⁸ Yi ngwo nmî Mî u wuu ndîî ngê pyodo, u wêdêwêdê ndîî ngê mye pyodo. Yi kópu dè yi l:êê díy:o u yâpwo ghi k:oo dpudu ndîî ngê pyodo, kóó a ngêédí. Nê w:ee ngê, nê, Doo u ntââ pi y:i daawa kee, u dî wéni n:ii ngê

* 14:19: Mát 13:39-42; Tpyuu 19:15 * 15:1: Tpyuu 15:6-7 * 15:3: Ex 15:1; Tpyuu 16:7

enjel pyudu knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî dyámê mbêmê wa a pii t:oo.

16

Enjel knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî u ngwo a pii tumo

¹ Yi ngwo nmî Mî u dnye ndîi yâpwo ghê nî nyongo, enjel pyudu knî ye yepê, A nod:enod:e u mbwaa kuu dyámê mbêmê nyinê pii tóó.

² Mwiyémiyé enjel ngê u mbwaa kuu dyámê mbêmê mîné pii ngê. Yi ngwo yélini yi p:uu tpile tp:oo dono u l:ii yi p:uu doo ya, u yâpwo tpile ka myednye ngêpê, yi yéli yi p:uu lâa yilî ghê wo, mgîni vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu. *

³ Enjel myomoni ngê u mbwaa kuu nt:ee mîné pii ngê, wod:oo ntii mbwee ntóó u wêê kuu ngê pyodo, ntii mênê tpile yilî n:ii a m:ii, yintómu pw:oo dniye. *

⁴ Enjel pyoloni ngê u mbwaa kuu mbwaa knî yi paa a pii ngê, dpuwó nuu knî yi kwo myedê pii ngê, wêê kuu ngê pyaa dniye. ⁵ Enjel m:uu u dnye nî nyongo, n:ii ngê mbwaa a t:âat:âa té. Nmî Mî ka kwo, Nmî Yâpwo, ntênê nye tóó, dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya. Kwo, Choo kn:aadi ngê, yoo ntênê chi kpada té. ⁶ Kwo, Nyoo a vya tumo, ngomo kapî pyu yoo myedê vya tumo, yi wêê a pw:ii tumo. Kwo, U p:o chi yé, yi ntâa dmi ntênê ye che vy:u, yi mbwaa wêê ngê chi pyódu, vyîlo ye ndani ngmê. * ⁷ Yi ngwo mtyîmî nk:êênî tédê dnye ngmêni nyongo, nmî Mî ka kwo, Nmî Lémi, nmî Yâpwo, ngwêdêwêdê ndîi. Kwo, Choo kn:aadi ngê, ntênê nyinê ntâa vyîmî. *

⁸ Enjel podoni ngê u mbwaa kuu kâadi mbêmê a pii ngê, u kîikîi ndîi ngê pyódu ngê, yoo yi pâa u ngwo nk:êê too. ⁹ Kâadi ngê yélini nk:êê ngê, nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u díy:o u kópu mbêmê dnye mgîni vyîmî. Dono u maa dépê kuwo ngópu, u pi myedêdnya a kmîmî. *

¹⁰ Tpile tp:oo dono ngê u yoo kwéli doo y:enê, enjel limoni ngê u mbwaa kuu y:i mîné pii ngê, yi ngwo mgîdî y:i a ghay wo.

Tpile tp:oo dono, u yoo knî yi k:ii, mgîdî vy:o dnye m:ii, mgîni vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu, yi kpéngi ti dmi kelekele dnye paa. *

¹¹ Yâpwo ni mbóó p:uu wunê tóó, p:uu dnye peede tpapê. Lâa n:ii yi p:uu dnye kwo yi l:êê díy:o, mgîni vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu, ngmêni yi dono dépê kuwo tumo.

¹² Mbwaa ndîi n:ii Mbápiilon kee wo, Yupîdétis, enjel wononi ngê u mbwaa kuu y:i mîné pii ngê. Yi mbwâani yono wo, lede yoo yi maa u ngwo a yó. Kâadi kwéli wunê koko, king yoo n:ii y:i wunê pyede, yi lede yoo yi k:ii yi maa u ngwo a yó. ¹³ Yi ngwo kma tupwótupwó pyile nî módu. Tópukada u kwo ngma a pwii wo, tpile tp:oo dono u kwo myomoni a pwii wo, yi tpile tp:oo u komo kapî pyu u kwo pyoloni a pwii wo.

¹⁴ Yi kma pyile knî, Setan u kmêna dono yoo. U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî dpî d:uu ngmê, dyámê wope wope king knî ye dpî lee dmi. Yâpwo ni u wêdêwêdê ndîi u wo ndîi dini ghi n:ii ngê wa d:ii, yi kmêna knî y:oo king yoo yi mbodo dmi wa vyoowo t:oo, kwodonkwodo wa a danê t:oo, Yâpwo ndêndê p:uu adnyi l:êê. * ¹⁵⁻¹⁶ Kwéli adnyi l:êê, Hipîlu dnye ngê u pi Amakedon.

Nmî Lémi u kópu ala. Apu, Kpáapi k:ii wanî t:aa. Apu, N:ii ngê adî t:âat:âa nê, u kpîdî knî ye mb:aamb:aa ngê adî vyoowo, dini ghi n:ii ngê anî t:aa, yi pini ngê w:aa ndîi wa a pyw:oo, yoo yi ngópu kn:âa mbwii daadi paa, mywene u ngwo daawa ghê. *

¹⁷ Enjel piini ngê u mbwaa kuu yéli vyâa yi kéli a pii ngê. Yi ngwo nmî Mî u dnye yâpwo ghê nî nyongo, apê, Machedê. *

¹⁸ Yi ngwo lîmî dnye kîlîkîlî, mwini dnye mbumu, têpê dpodombiy:e doo ghêdê. Kn:âa nmî Mî ngê yoo mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, têpê dpodombiy:e yinté doongê ghêdê mbê wo. Kópuni nî módu, yini ndîi. *

¹⁹ P:aa ndîi d:ud:umbiy:e dyênê wo, pee pyile ngê pyodo, dyámê wope wope p:aa yintómu mye dyênê dniye. P:aani n:ii dono Mbápiilon, nmî Mî u nuwo dépê kuwo wo. Yi yéli ye u nod:enod:e u mbwaa kuu y:ângo, nda ngópu. * ²⁰ Dyámê w:uu yintómu anyi

* 16:2: Ex 9:10; Tpyuu 13:11-17 * 16:3: Ex 7:17-21 * 16:6: Tpyuu 17:6; 18:24 * 16:7: Tpyuu 19:2 * 16:9: Tpyuu 9:20-21 * 16:10: Ex 10:22 * 16:14: 1 Tim 4:1; Tpyuu 19:19 * 16:15-16: 1 Tes 5:2; Tpyuu 3:3; Luukí 12:37-40 * 16:17: Tpyuu 16:1 * 16:18: Tpyuu 8:5 * 16:19: Tpyuu 14:8,10

pwiyé dniye, mbu mbodo yintómu anyi mye pwiyé dniye. ²¹ Chêêpî ndîî mbóó p:uu dnya a ghayghay, yi dîngîdîngî limoy:a. Yoo dono yi mbêmê dnye dyimêdyimê, u l:êê dîy:o nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e dnye mgîî vyîmî. *

17

Dono kópu n:ii knîy:oo yoo dpo lvêêdî t:oo, yi kópu dyuu

¹ U kuwó dini ghi ngê enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmédoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Mââ ti módu ndîî u kpadakpada nga nîné kêmakêma. A ka pê, p:aani n:ii mbwaa yilî yi nkîgh:ê a tóó, yi pyópu u pi ndîî ngê y:i a tóó. ² A ka pê, Dyámê wope wope king yintómu u maadî a wee, myenté mgîdî u yoo u maadî mye wee. A ka pê, Yi kópu mbwaa k:ii ye yipê wo. *

³ Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê w:amî ndîî mbêmê núw:o noo. Y:i pyââ ngmênî módu, tpile tp:oo pyipwo doo ya. Yi tpile tp:oo mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. U chaa kîgha u pi dyuu p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîî u d:aa nê kâadî, u pi d:ud:umbiy:e nî dyênê. * ⁴ Yi pyópu chaa módu, mb:aamb:aa ngê kpîlê wo, u kpîdî mtyemtye dé, yi pywuu ndîî dé. U kpilê u tpilê dé yi pywuu dmi mye ndîî dé. Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. Kapî kumu ngmédoo tpyé, n:ii nkól ngê l:âmo ngópu. Dono yilî yintómu yi kapî k:oo dnye ya, u mââ ti u kópu dé, kópu tupwótupwó dé yi k:ii, y:i myednye ya. ⁵ Yi pyópu kêpa u pi ní módu, Mbápile. Mgongo ntee kópu, u nt:u kópu, pyââ ti mââ ti u kn:ââ, dono yilî yintómu yi kn:ââ. ⁶ Yi pyópu ngê mbwaa ndâ, ghétighéti têtê nî módu. Mbwaáni n:ii ndâ, nmî Mî u yoo yi wêê, n:ii knî y:oo Yesu daa mb:ii ngópu, u l:êê dîy:o pi knî y:oo vya tumo. *

Dini ghi n:ii ngê nî módu, ghê d:ud:umbiy:e a mênê ghipé wo. ⁷ Enjel ngê

a ka pê, Lukwe dîy:o ghê mênê dê ghipé? A ka pê, Kî pyópu u nt:u kópu nga n:aa tpapê, tpile tp:oo n:ii mbêmê a tóó, u nt:u kópu nga myinî tpapê, tpile tp:oo n:ii mbodo pyudu, dp:anê y:a. ⁸ A ka pê, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, dîy:o mgî k:oo wa a kee, u kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê amî dyênê. A ka pê, Nmî Mî ngê dyámê pé ghêlî k:ii dépê l:âmo ngê, pi knî ngmê yi pi dmi yi ngwo u puku yedê a d:êê too, apê, Dîyo ghê kamî ye wanî y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. A ka pê, Yélini yi pi dmi yi puku yedê dépê d:êê too, yi tpile tp:oo ayi m:uu ngmê, yi nyepenyepê u kópu ngê wa pyódu, awo, Lónté kópu ndîî ngma ala. Awo, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, dîyo amê t:aa. *

⁹ Enjel ngê a ka pê, Nuw:o ndîî knomomê, ye ala kópu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. A ka pê, Yi tpile tp:oo mbodo pyudu knî, yi nt:u kópu, kpâpu pyudu knî. A ka pê, Lóma kpâpu pyudu knî yi mbêmê a tóó. A ka pê, Yi kpâpu pyudu knî yi mbêmê yi pyópu a tóó. A ka pê, Tpile tp:oo mbodo pyudu knî yi nt:u kópu m:uu a tóó, king pyudu. ¹⁰ A ka pê, Limi dê pw:onu, wononi a tóó, piini doongê ta. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, daa ndîî la ghi tp:oo king ngê adî ya. ¹¹ A ka pê, Tpile tp:oo n:ii wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, u nt:u kópu mye yinté, king pyudu knî yi woloni, nmî Lémi ngê wamye dyênê.

¹² A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii p:uu chi m:uu té, yi nt:u kópu, king y:a. A ka pê, Doongê taa dniye. A ka pê, Dyámê pee y:a knî yi mbêmê yoo yi kada adnyi kwo, daa dye ghi daadî tpile tp:oo u k:ii yi pi dmi ndîî ngê adnyi ya. ¹³ A ka pê, Yi pinî y:a knî yi nuw:o ngmîdi ngê adî ya, tpile tp:oo ka yi wêdêwêdê wa y:ee ngmê, yi pi knî yi mbêmê adî dpodo. ¹⁴ A ka pê, Sipi tp:oo p:uu adnyi l:êê, ngmênê yi pwo wa lê, wa vya té, mu kópu u dîy:o vyîlo yi Lémi ndêndê, king yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. A ka pê, Sipi tp:oo p:uu u yoo amyidnyi ya, yélini wunê a ngmîdi too, kóó k:oo kaa too, u dnye ntênê a nyêmî ngópu. *

¹⁵ Enjel ngê a ka pê, Mbwaáni n:ii chi

* 16:21: Ex 9:24; Tpyuu 16:9,11 * 17:2: Tpyuu 18:3
Tpyuu 13:8 * 17:14: Tpyuu 19:11-16,19-20

* 17:3: Tpyuu 13:1 * 17:6: Tpyuu 18:24 * 17:8:

m:uu té, yi nt:u kópu nga n:aa tpaépê. A ka pê, Mbwaáni n:ii knî yi nkîgh:ê yi pyópu a tóó, yi nt:u kópu pi yilí tp:oo témi tap, yi kn:ââ daa ngmídi, yi dnye daa ngmídi, yi dyámê pee daa ngmídi. ¹⁶ A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii chi m:uu té, yi tpile tp:oo u k:ii, díyo yi pyópu ye wa diya, tpile yilí n:ii u ngópu a tóó, wa t:âmo t:oo, u kpídí u mbwo wa a ngee t:oo, kn:ââ mbwii wa yé ngmê, mbyuu wa ma ngmê, dîné dyuu ndiya wa kée ngmê. * ¹⁷ A ka pê, Yi pyópu yinté wa dyênê ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê kópuni wunê a vyyu, yi ngwo wa ntiye ngmê. A ka pê, Nyââ, yi nuw:o dmi ngmídi ngê wa pyódu ngmê, yi wêdêwêdê tpile tp:oo ka wa y:ee ngmê, u dí Chóó Lémi u kópu dyuu wa ntiye ngmê.

¹⁸ Enjel ngê a ka pê, Pyópuni chi m:uu, u nt:u kópu, p:aani n:ii u pi ndîi. A ka pê, Yi p:aani u king dyámê mbêmê king yintómu yi pwo a tóó.

18

Lvêê kpî té u kwee châpwo

¹ U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu a ndê wo, p:ââp:ââ doo a wupwo. U pi d:ud:umbiy:e ndîi, dyámê wope wope u wuu ndîi kée ngê. ² Dpodombiy:e mbwolo, apê, P:aani n:ii u pi ndîi Mbápileon, da pw:oo ngmê. Apê, Ngomo dê dyênê t:oo, pi y:i mēdaa tóó. Apê, Kmēna mbwee dono yoo ala ngwo y:i a pyede. Apê, Nímê dono, n:ii tupwótupwó dé, y:i a m:ii té. ³ Apê, Yi p:aani mye mââ ti módu ndîi. Apê, Pyââ ti mââ ti u mbwaa kuu dyámê mbêmê pi yintómu knî yi mēnê wunê a yó. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o ala ngwo yi pyópu dé vya ngmê. Dyámê mbêmê king yoo u maadî dnye kwo. Apê, Yi pyópu tpile yilí yi mb:aami, n:ii knî ye tpile yilí doo pywupwi dé, ndáápi ngê u ngwo pyaa dniye.

⁴ Yi ngwo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu nî nyongo, apê,

A yoo ndêndê, yi pyópu a kuwo yó,
yi p:aani u mēnê a pwii dmyeno.

Apê, U dono kópu nangmê d:uu,
ntee adî mgîni vyîmî,
kminté yinté amyenmyi mgîni vyîmî.

Apê, Chóó Lémi ngê yi pyópu ntênê wa kpada, *

⁵ mu kópu u díy:o u dono u pwo mye u pwo a tóó,

u dí mbóó p:uu wumê tóó ó!

U dono yilí Chóó Lémi u nuwo daawa a kuwo dmi,
ntênê wa kpada.

⁶ N:ii knî y:oo yi pyópu dyênê ngópu, yi yéli ye yepê,

Yi pyópu ngê a yoo ntee dyênê ngê,

yinté u nkwo myoo dyênê yó,

ngmênê dpodombiy:e dpî dyênê yó.

Yepê, Kpadakpada u mbwaa kuu n:ii a yoo knî ye y:ângo,

yinténi miyó u kwo myoo y:ee yó. *

⁷ Yepê, U pi ndîi ngê ntee chóó pyódu ngê,
yinté dpî mbê kalê yó.

Yepê, Tpile u mb:aami ngê ntee dpîmo a ya,

yintoo kpadakpada u kwo myeyuu y:ee yó.

Yepê, Yinté dpî kpada yó,

mu kópu u díy:o u gha vy:o dpo,

Nê kwin ngmê, d:aa kuknwe,

pi ngmê u l:êê díy:o daanî yii.

⁸ Yi kópu u l:êê díy:o wo mu ngmídi ngê u kpadakpada u mbwaa kuu yintómu wa nda té. Dómudómu wa a pyw:oo, adî yii, amye pw:onu, ndê ngê wa ma, mu kópu u díy:o n:ii ngê wa kpada, nmî Lémi Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi.

⁹ King n:ii u maadî dnye kwo, u k:ii mb:aamb:aa ngê myednya a ya, dini ghi n:ii ngê ndê ngê yi pyópu adî pîpî, dpudu adnyi y:enê, yi ngwo adnyi mbê, amyednyi yii. *

¹⁰ Pyópuni mââ ti módu, mye p:aa ndîi ngmê, u pi Mbápileon. Yi p:aani wa a kuwo ngmê, daa chono adnyin:aa kwo, u kpadakpada u l:êê díy:o adnyi nkîngê. Adnyi mbê, awo, Ayi, Mbápileon. Awo, U pi ndîi ngê a tóó, u yoo yi wêdêwêdê ndîi, ngmênê ala ngwo da ghay dmi, yi kpadakpada u mbwaa kuu lîmîlîmî ngê dê nda ngmê.

¹¹ Yi p:aani tpémi y:oo n:ii knî ye tpile yilí dnyimo pywupwi dé, amyednyi mbê, mu kópu u díy:o pi knî y:oo tpile ye daamuwa pwila ngmê. ¹² Pi ngmê ngê nkól ye daamuwa pwila, silîpê ye daamuwa pwila,

* 17:16: Tpyuu 18:8 * 18:4: 2 Kódin 6:17 * 18:6: 2 Tes 1:6 * 18:9: Tpyuu 19:2-3

chêêpî pee mb:aa ye daamuwa pwila, kêmê pee ye myedaamuwa pwila. Pi ngmê ngê kpîdí mb:aa ye daamuwa pwila, kpaapîkpaapî dé ó mtyemtye dé ó n:ii yi pywuu dmi ndîi dé. Pi ngê l:âmo ngmê u tpile ye daamuwa pwila, mywápê pee ngê l:âmo ngmê dé ó pywopwo dp:anê ngê l:âmo ngmê dé ó nkichi pee ngê l:âmo ngmê dé ó chêêpî kpaapîkpaapî ngê l:âmo ngmê dé. Adnyi mbê, mu kópu u dîy:o yi tpile yilî yi l:êê dîy:o ndapî ndîi kée ngópu, ngmênê pi ngmê ngê ye daawa pwila té.

¹³ Yi p:aani tpémi y:oo mtyîmî ntee tpile dnyimo pywupwi, tpileni tuu mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé, pidánkinsens dnyimo pywupwi, mêt myednyimo pywupwi, ngmênê mēdaamuwa pwila ngmê. Wain mēdaamuwa pwila ngmê, olipi wulu mēdaamuwa pwila ngmê, witi mēdaamuwa pwila ngmê, kpo mēdaamuwa pwila ngmê, pudumakó sipi hosi mēdaamuwa pwila t:oo, chádiyót mēdaamuwa pwila t:oo, wop dpodo pyu yoo mēdaamuwa pwila t:oo.

¹⁴⁻¹⁵ N:ii knî ye yi tpile yilî mwiyé dnyimo pywupwi dé, yi yéli ndáápi ngê u ngwo pyaa dniye. Yi yéli daa chono adnyin:aa kwo, yi kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê, adnyi mbê, amyidnyi yii, yi p:aani tpémi ye yewo, Ayi. Yewo, Nmyi nuu u tpile dé chedê ngê dé pyaa dmi, nmyi chaa u tpile dé chedê ngê myaa pyaa dmi, anyi myaa pwiyé dmi. ¹⁶ Yewo, Ayi. Yewo, Kî p:aani tpémi. Yewo, Ch:am ndîi ngê nmyee a ya. Yewo, Yi ch:am ngê ndapî ndîi dpîmo kéké, kpîdí mb:aa u ngwo dpîmo pywupwi dé, woni kpaapîkpaapî dé, woni mtyemtye dé. Yewo, Yi pyópu ngê kpile u tpile mb:aa dé u mbwo dpîmo t:emî dé. Yewo, Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. ¹⁷ Yewo, Yi tpile yilî lîmîlîmî ngê chedê ngê dé pyaa dmi.

Yélini nkéli k:oo a dpodo té, yi ngwo nî m:uu too. Tpiipi yoo nî m:uu too, paambwi pyu yoo my:aa m:uu too. Daa chono dnyen:aa kwo, ¹⁸ dpudu yi ngópu doo a koko. Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Kî p:aani u pi ndîi, u nkîgh:ê yintoo p:aani daamu a tóó. ¹⁹ Dnye mbê, dpodombiy:e

myednye yii, apu, Ayi. Apu, Kî p:aani u pi ndîi. Apu, Yélini yi k:ii nti mbêmê nmo dpodo té, yi p:aani tpémi y:oo tpile yilî nmo dnye pywupwi dé, ngmênê yi tpile yilî lîmîlîmî ngê chedê ngê dé pyódu.

²⁰ Yélini mbóó p:uu wunê pyede, nmî Mî u yoo yi k:ii, komo kapî pyu yoo yi k:ii, dyépi yoo mye yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yi p:aani tpémi y:oo kópuni dono nmye dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî ngê nmyi ntââ dmi dpodombiy:e ye da vy:u.

²¹ Enjel tââkpaâ yi ngwo ngmênî módu, chêêpî kpiyé ngmê dnyinê ngê, nt:ee a kée ngê, apê, Chêêpî kpiyé nt:ee dpodombiy:e ntee dî kée, Mbápilon dpodombiy:e yinté wamyé dyênê, pi ngê mēdaamuwa m:uu.

²² Apê, Yi p:aani tpémi mēdaadnyi wéti, yi wéti u tpile mēdaadnyi vyee dé, nkéli dpuwo mēdaadnyi wupî dé, nkéli mbywuu pââ myedaadnyi wupî dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:i mēdaadnyi dpodo. Apê, Km:ii ch:iich:ii u dnye pi ngê y:i mēdaamuwa ny:oo. ²³ Apê, Yi p:aani lam mēdaadî pîpî. Apê, Yoo y:i mēdaadnyi yéyéyé, dnyengi dnyeng:aa yi myedaadî kwo. Apê, Dyámê wope wope, pi knî y:oo yi p:aani u ndáápi yoo dnyimo chââchââ dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pipi kópu knî yi mbêmê pi yilî dnyimo dódó dé.

²⁴ Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pi yilî vya ngópu, Yâpwo ndîi u komo kapî pyu yoo vya tumo, u yoo yilî mye vya tumo.

19

Mbóó p:uu u ngwo dnye wéti

¹ U kuwó dini ghi ngê mbóó p:uu pi yilî yi dnye dmi ndîi nî nyongo, nmî Mî dnye chaa kîgha, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Nmî Yâpwo ngê u yoo kamî ngê dé pyódu té,

kóo k:oo dē kaa té.

Apu, U pi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi.

² Apu, Yoo dnyinté daa kóté kîgha too, pi dono knî ye ntââ ntênê dpo vy:u.

Apu, Mââ ti módu ndîi,

n:ii ngê dono u mbwaa kuu pi dyêêdî yintómu yi mênê yó,

nmî Yâpwo ngê d:ud:umbiy:e dē dyênê.

Apu, Dê dyênê,

* **19:2:** Tpyuu 6:10

mu kópu u díy:o u dpodo pyu yoo yinê a vya too.

Apu, Yi ntââ dmi ntênê da vy:u. *

³ Myombó dnye chaa kîgha, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Yi pyópu u kpadakpada u ndê dpudu adî koko,

chedê ngê daawa pyódu. *

⁴ Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi, tpile tp:oo páádi knî yi k:ii, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye, apu, Yinté choo ya. Apu, Nmî Lémi chaa kîgha koo. * ⁵ Chóó Lémi kwéli doo ya, pi ngmê u dnye y:i nî nyongo, apê,

Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo.

Apê, Nmî Lémi dmyinê chaa kîgha.

Apê, N:ii knî y:oo a cháâchââ ngópu, a dnye ny:ee yó.

Apê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó têtê dé,

ngmênê dmyinê chaa kîgha.

Sipi tp:oo ngê u yémî p:uu u ngwo wa a y:oo

⁶ Yi ngwo pi yilî yi dnye dmi nî nyongo, t:ââ pââ ndîi ntee wunê dpudu yédi, mye yinté. Mwini dpodombiy:e ntee a mbumu yédi, yi dnye dmi mye yinté. Apu,

Chóó Lémi chaa kîgha koo,

mu kópu u díy:o nmî Lémi, nmî Yâpwo,

king ndîi ngê dê pyódu,

u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo. *

⁷ Apu, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we,

w:aa myedê pyw:ee koo.

Apu, Chaa kîgha koo,

mu kópu u díy:o sipi tp:oo ala ngwo a yéyééé,

u yémî p:uu ngê yéyééé u kpídî dmi u mbwo dê t:oo,

u yoo knî yi k:ii ngmidi ngê a pyodopy-odo té. *

⁸ Apu, Kpídîni u mbwo dê t:oo,

Chóó Lémi ngê u kwo dê y:oo.

Apu, Yi kpídî dmi kpaapîkpaapî dé,

tupwó yi p:uu daa t:a.

(Yi kpídî dmi kpaapîkpaapî dé yi nt:u kópu, kópu mb:aa n:ii nmî Mî u yoo knî y:oo

a d:uud:uu tumo.) ⁹ Enjel ngê a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Sipi tp:oo ala ngwo a yéyééé. A ka pê, Chóó Lémi ngê yélini yi kmaapî têtê a dóó kalê too, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. A ka pê, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndêndê ngê dê vyi té, daa k:omodanê kópu dyuu. *

¹⁰ Yi ngwo enjel yu dmyeno kwodok-wodombiy:e k:ame nî ghê wo, ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Yesu u kópu dyuu nmyi mgîmî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyîlo yu châpu ngi, mu kópu u díy:o Yesu u kópu dyuu Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a m:uu tumo. *

Yesu ngê tpile tp:oo dono u ngwo dyênê ngê

¹¹ Yi ngwo mbóó a ngópu a kpêmî ngê, hósi kpaapîkpaapî ngmênî módu, pi pyipwo ngmêdoo ya, k:omodanê kópu p:uu dêpwo ya, myedaangmê kn:aadi ngê. Yoo ntênê a kóté kîgha too, yi p:uu u ngwo a l:êê yédi.

¹² Ngwolo dê ndê dóó ntee tpile dê, dyámê pee yilî yi kîdon dé mbêmê dnye kwo. U pi kêpa nî módu, ngmênê u nt:u kópu pi ngmê u lama daa tóó, chóó u mo u lama a tóó. * ¹³ U pi alanté nmo tpaapê ngê, Chóó Lémi u Kópu Dyuu. Kpídîni u mbwo doo ya, d:ud:umbiy:e wêê vyi. * ¹⁴ Chóó Lémi u lede knî y:oo dnye yâmuyâmu, hósi kpaapîkpaapî knî yi pyipwo dnye ya, kpídî kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yidoo ya, tupwó yi p:uu dêpwo ya. ¹⁵ Yoo dyêédî dono yi vyeé u l:êê díy:o taa nêpwi ngmê u kwo ngma a pwii wo. Nkichi pee kiyé ngê adî vyeé dé. Yoo dono wain kîgha mtyé ntee tpile ngê wa pyódu té, adî vyilêvyilê dé, yi wêê adî pywuwopywuwu, mu kópu u díy:o Chóó Lémi dpodombiy:e ye nod:e wo. * ¹⁶ U pi u kpídî p:uu doo ya, kpâlî kn:ââ dê yi p:uu myedoo ya, apê, King yintómu yi King, Lémi yintómu yi Lémi. *

¹⁷ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, kââdî mbêmê doo kwo. Wââ ntee níméni, n:ii knî

* 19:3: Tpyuu 14:11 * 19:4: Tpyuu 4:9-11 * 19:6: Tpyuu 11:15-18; 14:2-3 * 19:7: Tpyuu 21:2,9; Epeso 5:32

* 19:9: Luukí 14:15 * 19:10: Tpyuu 22:8-9 * 19:12: Tpyuu 1:14 * 19:13: Njon 1:1,14 * 19:15: Tpyuu

1:16 * 19:16: Tpyuu 17:14

yi lama tpile tp:oo ntóo pîpî a tóó, dpodom-biy:e ye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno. Yepê, Chóó Lémi ngê kmaapî ndîi nmyi l:êê dîy:o ngmêwunê pwapî. ¹⁸ Yepê, Pi dyêêdî yintómu yi ntóo dmi dpî ma tóó. Yepê, King yoo, kada pini yoo, lede yoo yi k:ii, l:êê têdê a pwopwo té, yi ntóo dmi dpî ma tóó. Yepê, Hósi dé, yi tpiipi yoo yi ntóo dmi dpî ma tóó, pi dyêêdî yintómu, wop dpodo pyu yoo, ndapî p:uu dpodo pyu yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé ó têdê dé, yintómu yi ntóo dmi dpî ma tóó.

¹⁹ Yi ngwo tpile tp:oo dono nî módu, dyámê mbêmê king yoo, yi lede yoo yintómu yi k:ii, p:uu dnye ya. U yi y:e doo kwo, Pini n:ii hósi kpaapîkpaapî pyipwo a tóó, u lede yoo yi k:ii, nmî vya té. *

²⁰ Ngmênê dêê dniye, p:ee vya tumo, tpile tp:oo dono mgîmî ngópu, u komo kapî pyu mye mgîmî ngópu, n:ii ngê mbwudu yilî u pi mbêmê mwiyé dpîmo a chapî dé. (Yi mbwudu chapî mbêmê yoo dono mwiyé a dóó too, tpile tp:oo u l:ii yi p:uu u ngwo a t:ee ngópu, u yâpwo tpile ka myednyimo a ngêpê.) Yi tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, mgîmî dumo, yi ghê dê dpîmo ya, ndiya u ngwo d:ii dumo. Mwáali dyuu d:ud:umbiy:e kîikîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê dpîmo mgîmî vyîmî. ²¹ Pini n:ii hósi kpaapîkpaapî pyipwo doo ya, yi tpódu yi lede yoo vya too. Taa n:ii u kwo doo kwo, u ngwo vya too. Wââ ntee níméni knî y:oo yi ntóo dmi ma tumo, d:ud:umbiy:e pile dniye. *

20

Yesu ngê u yoo u ngwo a y:enê

¹ Enjel ngmênê módu, mbóó p:uu a ndê wo. Mgî k:oo mbwa keñe u kii kumu doo tpyé, puwóma té ndîi kumu my:oodoo tpyé.

* ² Tópukada n:ii mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, mye Dono u Kn:ââ, yi enjel ngê yi tópukada mgîmî ngê, puwóma té ngê kudu ngê. M:ââ yono yono y:a yinté kudu ngmê ngê adî ya. * ³ Yi enjel ngê mgî k:oo dyîngo, keñe u kwo kuwo ngê, kii yipe ngê, chââ u l:ii keñe p:uu mye t:ângo, apê, Yoo dyêêdî

yintómu daamuwa dóó té, u dî m:ââ yono yono y:a mbwa k:oo wa ma. Apê, U kuwó dini ghi ngê amê pwii, daa ndîi la ghi tp:oo kuwa adî m:ii.

⁴ Yi ngwo yoo ngmênê módu, pi knî y:oo n:ii dé a vya tumo, mu kópu u dîy:o Yesu daa mb:ii ngópu, nmî Mî u kópu pi knî ye dnyimo a tpapê. Yi yéli y:oo tpile tp:oo dono dêdnya a chââchââ, u yâpwo tpile ka myedêdnya a ngêpê. Yi tpile tp:oo u l:ii yi kêpa dêpwo ya, yi kêlê myedêpwo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî y:oo vya tumo, ngmênê yi ghê dmi dé Yesu Kédisu ka lee dniye, u che p:ââ pee ngê pyódu too, yi ya têdê dmi knî yi mbêmê dnye ya, Yesu u k:ii yoo dnye y:enê dé, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. * ⁵ Yi pyidepyide, mwiyé mwiyé pyidepyide. (Wo yéli n:ii pw:oo dniye, yi ghê dmi mēdaa kele, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu.) ⁶ Yélini mwiyé mwiyé wunê pyidepyide nyédi, Chóó Lémi u nuu u yoo, w:aa dpo pyw:ee ngmê. Pwopwo myomoni ngê mēdaawa dyênê té, ngmênê Chóó Lémi Mupwo yi kada adnyin:aa kwo, adnyi chaa kigha dê, kêlî pini ngê adnyi ya, Yesu Kédisu u k:ii yoo amyednyi y:enê dé, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

Nmî Lémi ngê Setan u ngwo wa kpada

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu, Setan mbwa k:oo wa pwii, ⁸ dyámê wope wope wa lê, yoo dyêêdî yilî wa dóó, u pee wa kaa té. Yoo miyó ngê wa pyódu, ngmê u pi Nkok, woni u pi Mankok. Setan ngê l:êê u l:êê dîy:o nipi wa a danê té, têdê tii ntee mye yinté. ⁹ Yi yéli yi ngwo nî módu, dyámê wope wope a ndê dniye, nmî Mî u yoo téli k:oo kaa ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. Kwéli dnye ya, nmî Mî u nuu u p:aa. Ngmênê yoo dono dêê dniye, ndyuw:e mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi yéli d:ud:umbiy:e dyênê too. ¹⁰ N:ii ngê a dóó too, Setan, nmî Lémi ngê mgîmî ngê, ndiya dyîngo. Mwáali dyuu d:ud:umbiy:e kîikîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê doo mgîmî vyîmî. Tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, yi pyile knî y:i nipi dnye

* **19:19:** Psalm 2:2 * **19:20:** Tpyuu 13:11-17; 20:10 * **19:21:** Tpyuu 19:17-18 * **20:1:** Tpyuu 9:1 * **20:2:** Mát 12:29; Mak 3:27 * **20:4:** 1 Kódin 6:2; Tpyuu 6:9; 13:16-17; Dan 7:27 * **20:6:** Tpyuu 2:11; 1 Pita 2:9

mgîni vyîmî. W:êênî mgîdî vy:o y:i adnyi mgîni vyîmî, chedê ngê daawa pyódu.

Pi yintómu yi kóté kîgha

¹¹ Yi ngwo nmî Mî nî módu, u ya tédê kpaapîkpaapî mbêmê tââ doo ya. Mbóó dyámê mbêpê knopwo, mye y:aa knopwo. ¹² Myenté yélini pw:oo dniye, my:aa m:uu too, woni yi pi dmi ndî dé, woni yi pi dmi tédê dé, nmî Mî u kada dnye kwo. Yi puku dmi pywáli too. Kópuni mwiyé a d:uu tumo, yi pi dmi yi puku dmi yedê dnye ya. Yi kópu knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê kóté kalê too. Puku dmi m:uu mye pywáli ngê. N:ii knî y:oo ghê kamî a pyw:ee ngópu, yi pi dmi yi puku yedê doo ya. * ¹³ Yélini kóté kalê too, woni nt:ee mwiyé a pw:oo dniye, woni dyámê mbêmê mwiyé a pw:oo dniye. Yi kópu knî yi l:êê díy:o yintómu kóté kalê too. * ¹⁴ Pwopwo ndiya kée ngê, kmêna mbwee kwéli dnye ya, yi kéli ghi ndê ngê mye ndîi. Yi ndyuw:e u pi pwopwo myomo. * ¹⁵ Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi y:i dédnye ya, ndiya mye kée too. *

21

Mbóó dyámê kamî dê yi danêmbum

¹ U kuwó dini ghi ngê mbóó dyámê kamî dê nî m:uu doo. Mwiyéni dê y:aa knopwo, ntii mye y:aa wo. * ² Yi ngwo nmî Mî u p:aa Njedusalem kamî nî módu, mbóó p:uu u kwo a ndê wo. Kwodo ngê yéyéyé u kpídî u mbwo ntee dpî t:oo, u moo k:ii u ngwo dpî yéé knî, yi p:aani yinté l:âmo ngmê ngê doo ya. * ³ Nmî Mî kwéli doo ya, pi ngmê u dnye ndîi y:i ngmênî nyongo, apê, Chóó Lémi ala ngwo u yoo knî yi vy:o a kwo, u k:ii nipi adnyi ya. Apê, Chóó u yoo ngê adnyi ya, yi Yâpwo ngê amyaa ya. ⁴ Apê, Yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. Apê, Mêdaadnyi pwopwo, mêdaadnyi mbê, mêdaadnyi yii, mêdaadnyi wélîli mgîni vyîmî. Apê, Yi kópu mbwee dé chedê ngê kédê pyaa dmi. *

⁵ Yi ngwo nmî Mî ngê apê, Tpile yilî yintómu kamî ngê n:aa pyépi té. Myenté

a ka pê, Ala kópu dyuu d:êê ngi, mu kópu u díy:o ndê kópu dyuu, ndêndê ngê daawa têda dmi. ⁶ A ka pê, Dye ghi mbwee machedê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. A ka pê, Pini n:ii adî mbwaambwaa, mbwaa u kwo wanî y:oo, a ka daawa pwila. A ka pê, Yi mbwááni dpuwo nuu k:oo wunê mbêpê, u nt:u, ghê kamî. * ⁷ A ka pê, N:ii dono p:uu adî l:êê, mbodo mudu y:i wa yââ, yi mbwááni vyîlo ayi ndanî. A ka pê, Yi pini u Yâpwo ngê anî ya, a tp:ee ngê wanî pyódu. * ⁸ A ka pê, Ngmênê yélini adnyi nkîngê, ye Yesu ayi mb:ii ngmê, u nkwo anî mb:ii té. A ka pê, Daa kélîmî pyu yoo, yoo tupwótupwó dé, pi vyeé pyu yoo, pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo, nkwépi yoo, mbwee ka ngêpê pyu yoo, k:omodanê pyu yoo yintómu, a ka pê, yi yéli pwopwo myomoni ngê wa nt:ââ té, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî.

Njedusalem kamî u kópu dyuu

⁹ Enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Sipi tp:oo u kpâm nga nîné kêmakêma. * ¹⁰ Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê mbu ndîi ngmê mbêmê km:êê noo. Nmî Mî u p:aa Njedusalem y:i a ka a kêma ngê. Nmî Mî ka mbóó p:uu a ndê wo, doo a wupwo. ¹¹ Yi p:aani kââyikuu ntee tpile yedoo ya, nmî Mî u wuu ndîi y:i doo dnyednye. ¹² Chêêpî mbwa ndîi ngê yina ngmê, tââ u dí chono dêpwo ya. Koko tédê y:a mê miyó doo ya, enjel y:a mê miyó knî y:oo dnye tâât:ââ dé. Yi koko tédê dmi yi pwo Yisîléli tpémi yi dyêédî y:a mê miyó yi pi dmi doo ya. ¹³ Yi p:aani u koko tédê dmi pyile pyile doo ya, woepé pyile, woepé pyile, amêpe pyile, mwada pee pyile. ¹⁴ Koko tédê y:a mê miyó yi maknopwo chêêpî ndîi y:a mê miyó doo kwo. Sipi tp:oo u dyépi y:a mê miyó knî yi pi dmi yi p:uu doo ya.

¹⁵⁻¹⁶ Enjel n:ii a ka doo danêmbum, kiyé kumu ngmêdoo tpyé, nkól ngê l:âmo ngmê. Yi kiyé ngê yi p:aani u mti a ngópu, chêêpî

* **20:12:** Dan 7:9-10; Mát 25:31-46; Tpyuu 20:5; 13:8; 2 Kódin 5:10; Dpodo 17:31 * **20:13:** Lóma 2:6; 1 Pita 1:17; Tpyuu 22:12 * **20:14:** 1 Kódin 15:24-26,54-55 * **20:15:** Mát 25:41 * **21:1:** 2 Pita 3:13 * **21:2:** Hipîlu 11:16; Tpyuu 3:12 * **21:4:** Tpyuu 7:17; 1 Kódin 15:24-26 * **21:6:** Tpyuu 1:8; 22:13,17; Is 55:1; Njon 7:37 * **21:7:** Lóma 8:14-17 * **21:9:** Tpyuu 15:1; 21:2; Epeso 5:27

mbwa u mti a ngópu, koko tédê dmi yi mti dmi myedê ngópu. Yi p:aani chêêpî mbwa wope wope wondy:ââ wondy:ââ dé, d:ud:umbiy:e daadîi mu ló wee ó! Tââ mye yindy:ââ, my:oo yono yono y:a mê podo yono y:a. (2,400 km.) ¹⁷ Chêêpî mbwa u ntumuntumu u mti kóó mêê ngê myedê ngópu, yono y:a mê podo y:a mê páádi. (144) Pi kóó ndy:ââ, yi enjel kóó mye yindy:ââ. ¹⁸ Yi p:aani nkól ngê l:âmo ngmê, kââyikuu ntee tpile yedoo ya. Chêêpî mbwa mye kââyikuu ntee tpile, u pi njasîpê, myedoo a wuu mbele. ¹⁹ Chêêpî mbwa u maknopwo chêêpîni dnye ya, kpîlê ngmê dé. Chêêpî pee n:ii k:uuchêm mb:aamb:aa dé, yi p:uu knî ngmêdoo ya. Ngmê kââyikuu ntee tpile yedoo ya, u pi njasîpê, myomoni u pi sápaiya, pyoloni u pi ákêti, podoni u pi emídîl, ²⁰ limoni u pi oniks, wononi u pi kaniliyên, piini k:ii chii yââ, u pi kîdaisîlaitî, woloni u pi mbedîl, tówoni u pi tópas, yononi u pi kálsedoni, mê ngmêni u pi têekwoys, mê myomoni u pi amîtîs. Yintómu k:uuchêm mb:aamb:aa dé, dnya a wuu mbele. ²¹ Keñe y:a mê miyó knî kêmê pee páâ ndîi ngê l:âmo ngmê dé, keñe ngmê, kêmê pee páâ ndîi ngmê. Yi p:aani kââ puu ghê nkól ngê l:âmo ngmê dé, mye kââyikuu ntee tpile yedoo ya.

²² Chóó Lémi u yâpwo ngomo y:i dîpî módu, mu kópu u dîy:o p:aani pee p:aani pee yintómu yâpwo ghi dé. Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii u wêdêwêdê ndîi, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani wope wope a tóo mo. ²³ Yi p:aani kââdí daa pil:apil:a, d:ââ myedaa pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî u wuu ndîi y:i a dnyednye, sipi tp:oo yi p:aani u lam ntee tpile ngê a kwo. * ²⁴ Dyámê mbêmê pi yintómu yi p:aani u wuu adnyi paa, king yoo y:i wa lee dmi, nmî Mî wa châpu ngmê, kwowo, Dp:oo king yoo, nyi mu ngmîdi king ndêndê. ²⁵ Yi p:aani u keñe y:a mê miyó knî dye ghi yintómu adnyi kweñe, daawa kuwo t:oo, mu kópu u dîy:o mgîdí daada a ghayghay, dye ghi yintómu w:êênî adnyi ya. ²⁶ Dyámê wope wope yoo wa a ndê dmi, nmî Mî adnyin:aa chââchââ,

amyednyi chaa kîgha. ²⁷ Tpileni Chóó Lémi ka tupwótupwó dé, yi p:aani daangmêwa kee. Pi dono yoo, k:omodané pyu yoo, yi p:aani myedaangmêwa kee. Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi sipi tp:oo ngê y:i a d:êê too, vyîlo yi yéli yi p:aani ayi kee dmi. Kn:aa pini daangmêwa kee. *

22

¹ Mbwaáni n:ii u nt:u, ghê kamî, yi enjel ngê a ka myedê kêma ngê. Nmî Mî sipi tp:oo k:ii kwéli a tóo mo, yi mbwaáni y:i wunê mbêpê, myewunê wuu mbele. * ² Yi p:aani n:uknî n:uknî p:uu wunê mbêpê. Yini n:ii u nt:u ghê kamî, yi mbwaáni nkîgh:ê wope wope a wee. Yi yini knî d:ââ yintómu knî yi k:oo a dââ nyédi. M:ââ k:oo y:a mê myontómu dpî da dmi. Yi p:aani tpémi y:oo kîgha a pîpî tumo, u l:êê dîy:o yi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Pi dyéédî yintómu knî yi vy:o yélini y:i wa lee dmi, yi yini yââ wa a ngî t:oo, yi chóochóo adnyi pyipyi dé. ³ Tpileni daa Chóó Lémi u nuu u tpile dé, yi p:aani daangmêwa kee. Nmî Mî, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani adpî ya, yi dpodo pyu yoo y:i adpî y:enê dé, nmî Mî u nkwo adnyi chaa kîgha. * ⁴ U pi yi kêpa adî ya, kwódo ng:oo dmi wa m:uu ngmê. * ⁵ Yi ngwo mgîdí daadî ya, lam daadnyi kwo, kââdí mēdaadî pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî Chóó Lémi vyîlo ayi pil:apil:a. Nmî Mî k:ii king ngê adnyi ya, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u diyédiyé u kópu dyuu

⁶ Enjel ngê a ka pê, Kópuni chi ny:ee té, ndê kópu dyuu, daawa tēda dmi. A ka pê, Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii ngê komo kapî pyu knî ye u Ghê Dmi a y:ângo, yi pini ngê nga atédê dy:ââ nê, mu kópu u dîy:o kópuni daa kêmakêma a pyodopyodo té, u dpodo pyu yoo yi lama pîdny:oo ya. ⁷ A ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu, Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

Ala puku yedê nmî Lémi u kópu dyuu ye kwo, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, w:aa wa a pyw:ee ngmê. *

* 21:23: Is 60:19-20; Tpyuu 22:5

* 21:27: 1 Kódin 6:9-10; Tpyuu 3:5; 13:8

* 22:1: Gen 2:9

* 22:3: Tpyuu

7:15 * 22:4: Mát 5:8; Tpyuu 14:1

* 22:5: Tpyuu 21:23,25

* 22:7: Tpyuu 1:3

⁸ Nê Njon. Ala kópu dyuu a chóó nî módu, a chóó my:aa nyongo. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí nî m:uu too, my:aa ny:ee too, yi ngwo enjel n:ii ngê a ka a kêma too, yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo, ⁹ ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Chóó Lémi u komo nmye kapî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myiní dpodo. A ka pê, Yélini y:oo ye kópu dyuu adnyi cháâcháâ, Chóó Lémi p:uu ntee adnyi dpodo, yinté p:uu myiní dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyílo yu châpu ngi. ¹⁰ A ka pê, Nmî Lémi u kópu dyuu n:ii ye puku yedê chi d:êê té, nangê mgîmî té. A ka pê, Ye puku dmi pi knî ye nangê kwódu, mu kópu u dîy:o kópuni yi pi dmi y:i a pyede, daa kêmakêma a pyodopyodo té. ¹¹ A ka pê, Yélini dono, mîdny:oo dono. A ka pê, Yélini nmî Lémi ka tupwótupwó dé, tupwótupwó ngê dny:oo ya. A ka pê, Yélini mb:aamb:aa dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. A ka pê, Yélini nmî Lémi u nuu u yoo, u nuu u yoo ngê dny:oo kwo.

¹² Enjel ngê a ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu,

Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

Apu, Pi yintómu knî ye yi pywuu dmi anê úuw:o, kópuni a d:uud:uu tumo, ye an:uu pwila té. *

¹³ Apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. *

¹⁴ Apu, N:ii knî y:oo yi kpîdí dmi a ghê tumo, w:aa ndîi wa a pyw:ee ngmê, mu kópu u dîy:o u ntââ ngê wa pyaa dmi, p:aa mb:aa wa lee dmi, koko tédê wamî kee dmi, ghê kamî u yi kîgha adnyin:aa pîpî dé. *

¹⁵ Apu, Ngmênê w:ââ ntee yéli yi p:aani daawa nî dmi.

Apu, Nkwépi yoo, pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo, pi vyee pyu yoo, mbwee ka ngêpê pyu yoo, yi yéli yintómu yi p:aani daawa nî dmi. Apu, Yélini a k:omodanê nyédi

ó k:omodanê yi nuu u kópu ngê a tóó, yi p:aani myedaawa nî dmi. *

¹⁶ Yi ngwo nmî Lémi u dnye nî nyongo, a ka pê, Nê Yesu. A ka pê, A enjel nga kîd:a dy:ââ, mu kópu u dîy:o a yoo yintómu knî yi k:ii yi kópu yilí nmyi lama pîchoo ya. A ka pê, Nê Dépidi ntee pini, u tii nédê nê chópu. A ka pê, Nê mywe, a wuu ndîi. *

¹⁷ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu ka kópu, A pwiyé. Sipi tp:oo u yémî p:uu ngê kópu, A pwiyé. N:ii knî y:oo ala kópu dyuu wa ny:ee ngmê, ala kópu dny:oo tpapê, A pwiyé.

N:ii adî mbwaambwaa, dpo pwiyé we. Mbwááni n:ii u nt:u ghê kamî, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî nda, yi pini ngê choo ndanî, u pywuu daa tóó. *

U kuwókuwó kópu

¹⁸ Nê Njon. Kópuni dyuu ala puku yedê a kwo, nmî Lémi u kópu dyuu. Daa pi ngmê u kópu dyuu. Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi nîné t:emî, p:uu dmyinê nuw:o. N:ii ngê chóó u kópu dyuu ala puku yedê m:uu wa d:êê, Chóó Lémi ngê u kpadakpada ndîi ngê wa pyódu. Kpadakpada u kópu dé n:ii ala puku yedê a pyede, Chóó Lémi ngê yintoo kpadakpada u kwo ayi y:oo. * ¹⁹ N:ii ngê ala puku yedê kópu woni knî wa a kuwo té, pi knî ye daawa vyi té, Chóó Lémi ngê yi pini wa a kuwo, kóó k:oo daawa kââ. P:aa mb:aa n:ii u pi ala puku yedê a tóó, yi daawa nî, ghê kamî u yi kîgha daamî ma. *

²⁰ N:ii ngê ala kópu dyuu a ka vyi too, a ka pê, Ndêndê ngê daa kêmakêma nîné pwiyé knî. Kwono, U p:o yila, a nuu u kópu yichi vyi. Kwono, Nmî Lémi Yesu, a pwiyé. *

²¹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ntêné nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

* 22:12: 2 Kódin 5:10   * 22:13: Tpyuu 1:8; 21:6   * 22:14: Tpyuu 22:1-2   * 22:15: Tpyuu 21:27   * 22:16: Lóma 1:3-4; Tpyuu 1:1   * 22:17: Tpyuu 21:6; Is 55:1   * 22:18: Deut 4:2; Tpyuu 15:1   * 22:19: Tpyuu 22:2

* 22:20: Tpyuu 3:11; 1 Kódin 16:22

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátiyu 1:1-2:12
2	Mátiyu 2:13-3:6
3	Mátiyu 3:7-4:11
4	Mátiyu 4:12-25
5	Mátiyu 5:1-26
6	Mátiyu 5:27-48
7	Mátiyu 6:1-24
8	Mátiyu 6:25-7:14
9	Mátiyu 7:15-29
10	Mátiyu 8:1-17
11	Mátiyu 8:18-34
12	Mátiyu 9:1-17
13	Mátiyu 9:18-38
14	Mátiyu 10:1-23
15	Mátiyu 10:24-11:6
16	Mátiyu 11:7-30
17	Mátiyu 12:1-21
18	Mátiyu 12:22-45
19	Mátiyu 12:46-13:23
20	Mátiyu 13:24-46
21	Mátiyu 13:47-14:12
22	Mátiyu 14:13-36
23	Mátiyu 15:1-28
24	Mátiyu 15:29-16:12
25	Mátiyu 16:13-17:9
26	Mátiyu 17:10-27
27	Mátiyu 18:1-22
28	Mátiyu 18:23-19:12
29	Mátiyu 19:13-30
30	Mátiyu 20:1-28
31	Mátiyu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Mátiyu 21:23-46
2	Mátiyu 22:1-33
3	Mátiyu 22:34-23:12
4	Mátiyu 23:13-39
5	Mátiyu 24:1-28
6	Mátiyu 24:29-51
7	Mátiyu 25:1-30
8	Mátiyu 25:31-26:13
9	Mátiyu 26:14-46
10	Mátiyu 26:47-68
11	Mátiyu 26:69-27:14
12	Mátiyu 27:15-31
13	Mátiyu 27:32-66
14	Mátiyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luukî 1:1-25
14	Luukî 1:26-56
15	Luukî 1:57-80
16	Luukî 2:1-35
17	Luukî 2:36-52
18	Luukî 3:1-22
19	Luukî 3:23-38
20	Luukî 4:1-30
21	Luukî 4:31-5:11
22	Luukî 5:12-28
23	Luukî 5:29-6:11
24	Luukî 6:12-38
25	Luukî 6:39-7:10
26	Luukî 7:11-35
27	Luukî 7:36-8:3
28	Luukî 8:4-21
29	Luukî 8:22-39
30	Luukî 8:40-9:6
31	Luukî 9:7-27

date	Scripture
1	Luukî 9:28-50
2	Luukî 9:51-10:12
3	Luukî 10:13-37
4	Luukî 10:38-11:13
5	Luukî 11:14-36
6	Luukî 11:37-12:7
7	Luukî 12:8-34
8	Luukî 12:35-59
9	Luukî 13:1-21
10	Luukî 13:22-14:6
11	Luukî 14:7-35
12	Luukî 15:1-32
13	Luukî 16:1-18
14	Luukî 16:19-17:10
15	Luukî 17:11-37
16	Luukî 18:1-17
17	Luukî 18:18-43
18	Luukî 19:1-27
19	Luukî 19:28-48
20	Luukî 20:1-26
21	Luukî 20:27-47
22	Luukî 21:1-28
23	Luukî 21:29-22:13
24	Luukî 22:14-34
25	Luukî 22:35-53
26	Luukî 22:54-23:12
27	Luukî 23:13-43
28	Luukî 23:44-24:12
29	Luukî 24:13-53
30	Njon 1:1-28

date	Scripture
1	Njon 1:29-51
2	Njon 2:1-25
3	Njon 3:1-21
4	Njon 3:22-4:3
5	Njon 4:4-42
6	Njon 4:43-54
7	Njon 5:1-23
8	Njon 5:24-47
9	Njon 6:1-21
10	Njon 6:22-40
11	Njon 6:41-71
12	Njon 7:1-29
13	Njon 7:30-52
14	Njon 7:53-8:20
15	Njon 8:21-30
16	Njon 8:31-59
17	Njon 9:1-41
18	Njon 10:1-21
19	Njon 10:22-42
20	Njon 11:1-53
21	Njon 11:54-12:19
22	Njon 12:20-50
23	Njon 13:1-30
24	Njon 13:31-14:14
25	Njon 14:15-31
26	Njon 15:1-27
27	Njon 16:1-33
28	Njon 17:1-26
29	Njon 18:1-24
30	Njon 18:25-19:22
31	Njon 19:23-42

date	Scripture
1	Njon 20:1-31
2	Njon 21:1-25
3	Dpodo 1:1-26
4	Dpodo 2:1-47
5	Dpodo 3:1-26
6	Dpodo 4:1-37
7	Dpodo 5:1-42
8	Dpodo 6:1-15
9	Dpodo 7:1-29
10	Dpodo 7:30-50
11	Dpodo 7:51-8:13
12	Dpodo 8:14-40
13	Dpodo 9:1-25
14	Dpodo 9:26-43
15	Dpodo 10:1-33
16	Dpodo 10:34-48
17	Dpodo 11:1-30
18	Dpodo 12:1-23
19	Dpodo 12:24-13:12
20	Dpodo 13:13-41
21	Dpodo 13:42-14:7
22	Dpodo 14:8-28
23	Dpodo 15:1-35
24	Dpodo 15:36-16:15
25	Dpodo 16:16-40
26	Dpodo 17:1-34
27	Dpodo 18:1-21
28	Dpodo 18:22-19:12
29	Dpodo 19:13-41
30	Dpodo 20:1-38

date	Scripture
1	Dpodo 21:1-16
2	Dpodo 21:17-36
3	Dpodo 21:37-22:16
4	Dpodo 22:17-23:10
5	Dpodo 23:11-35
6	Dpodo 24:1-27
7	Dpodo 25:1-27
8	Dpodo 26:1-32
9	Dpodo 27:1-20
10	Dpodo 27:21-44
11	Dpodo 28:1-31
12	Lóma 1:1-17
13	Lóma 1:18-32
14	Lóma 2:1-24
15	Lóma 2:25-3:8
16	Lóma 3:9-31
17	Lóma 4:1-12
18	Lóma 4:13-5:5
19	Lóma 5:6-21
20	Lóma 6:1-23
21	Lóma 7:1-14
22	Lóma 7:15-8:6
23	Lóma 8:7-21
24	Lóma 8:22-39
25	Lóma 9:1-21
26	Lóma 9:22-10:13
27	Lóma 10:14-11:12
28	Lóma 11:13-36
29	Lóma 12:1-21
30	Lóma 13:1-14
31	Lóma 14:1-23

date	Scripture
1	Lóma 15:1-21
2	Lóma 15:22-16:7
3	Lóma 16:8-27
4	1 Kódin 1:1-17
5	1 Kódin 1:18-2:5
6	1 Kódin 2:6-3:4
7	1 Kódin 3:5-23
8	1 Kódin 4:1-21
9	1 Kódin 5:1-13
10	1 Kódin 6:1-20
11	1 Kódin 7:1-24
12	1 Kódin 7:25-40
13	1 Kódin 8:1-13
14	1 Kódin 9:1-18
15	1 Kódin 9:19-10:13
16	1 Kódin 10:14-11:1
17	1 Kódin 11:2-16
18	1 Kódin 11:17-34
19	1 Kódin 12:1-26
20	1 Kódin 12:27-13:13
21	1 Kódin 14:1-17
22	1 Kódin 14:18-40
23	1 Kódin 15:1-28
24	1 Kódin 15:29-58
25	1 Kódin 16:1-24
26	2 Kódin 1:1-11
27	2 Kódin 1:12-2:11
28	2 Kódin 2:12-17
29	2 Kódin 3:1-18
30	2 Kódin 4:1-12
31	2 Kódin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kódin 5:11-21
2	2 Kódin 6:1-13
3	2 Kódin 6:14-7:7
4	2 Kódin 7:8-16
5	2 Kódin 8:1-15
6	2 Kódin 8:16-24
7	2 Kódin 9:1-15
8	2 Kódin 10:1-18
9	2 Kódin 11:1-15
10	2 Kódin 11:16-33
11	2 Kódin 12:1-10
12	2 Kódin 12:11-21
13	2 Kódin 13:1-14
14	Nkalásiya 1:1-24
15	Nkalásiya 2:1-16
16	Nkalásiya 2:17-3:9
17	Nkalásiya 3:10-22
18	Nkalásiya 3:23-4:20
19	Nkalásiya 4:21-5:12
20	Nkalásiya 5:13-26
21	Nkalásiya 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipay 1:1-26
30	Pilipay 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipay 2:19-3:6
2	Pilipay 3:7-4:1
3	Pilipay 4:2-23
4	Kílosa 1:1-20
5	Kílosa 1:21-2:7
6	Kílosa 2:8-23
7	Kílosa 3:1-17
8	Kílosa 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Pilimon 1:1-25
30	Hipîlu 1:1-14
31	Hipîlu 2:1-18

date	Scripture
1	Hipîlu 3:1-19
2	Hipîlu 4:1-13
3	Hipîlu 4:14-5:14
4	Hipîlu 6:1-20
5	Hipîlu 7:1-19
6	Hipîlu 7:20-28
7	Hipîlu 8:1-13
8	Hipîlu 9:1-10
9	Hipîlu 9:11-28
10	Hipîlu 10:1-18
11	Hipîlu 10:19-39
12	Hipîlu 11:1-16
13	Hipîlu 11:17-31
14	Hipîlu 11:32-12:13
15	Hipîlu 12:14-29
16	Hipîlu 13:1-25
17	Njems 1:1-18
18	Njems 1:19-2:17
19	Njems 2:18-3:18
20	Njems 4:1-17
21	Njems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Njon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Njon 2:1-17
2	1 Njon 2:18-3:2
3	1 Njon 3:3-24
4	1 Njon 4:1-21
5	1 Njon 5:1-21
6	2 Njon 1:1-13
7	3 Njon 1:1-14
8	Njuda 1:1-25
9	Tpyuu 1:1-20
10	Tpyuu 2:1-17
11	Tpyuu 2:18-3:6
12	Tpyuu 3:7-22
13	Tpyuu 4:1-11
14	Tpyuu 5:1-14
15	Tpyuu 6:1-17
16	Tpyuu 7:1-17
17	Tpyuu 8:1-13
18	Tpyuu 9:1-21
19	Tpyuu 10:1-11
20	Tpyuu 11:1-19
21	Tpyuu 12:1-18
22	Tpyuu 13:1-18
23	Tpyuu 14:1-20
24	Tpyuu 15:1-8
25	Tpyuu 16:1-21
26	Tpyuu 17:1-18
27	Tpyuu 18:1-24
28	Tpyuu 19:1-21
29	Tpyuu 20:1-15
30	Tpyuu 21:1-27
31	Tpyuu 22:1-21

December